

THE CORRESPONDENCE
OF THE BEYLERBEYS OF BUDA
1617-1630

DIPLOMATIC RELATIONS BETWEEN
OTTOMANS, HABSBURGS AND HUNGARIANS

DOCUMENTS AND STUDIES

Edited by
ISTVÁN FAZEKAS
PÁL FODOR
SÁNDOR PAPP
ARNO STROHMEYER

Advisory board:
ZSUZSANNA CZIRÁKI, GÁBOR KÁRMÁN,
ÖZGÜR KOLÇAK, BÉLA VILMOS MIHALIK,
ANTAL MOLNÁR, GÉZA PÁLFFY, HAJNALKA TÓTH

Volume 1

THE CORRESPONDENCE OF THE BEYLERBEYS OF BUDA 1617–1630

Edited by
Gábor Kármán

with the contributions of
Mahmut Halef Cevrioğlu, Ilona Dorogi, Miklós Fóti,
László Glück, Gellért Ernő Marton, Mónika F. Molnár

ELKH | Eötvös Loránd
Research Network

Research Centre for the Humanities, Institute of History
University of Szeged, Faculty of Humanities and Social Sciences
Budapest–Szeged, 2022

The publication of this volume was supported by the National Cultural Fund of Hungary
and the National Research Development and Innovation Office (NKFIH) project
“Diplomatic Sources concerning the Ottoman Contacts of the Kingdom of Hungary
(16th–17th Centuries)” (K 124178)

Reviewed by Pál Fodor and Balázs Sudár

Maps: Béla Nagy

© Research Center for the Humanities, 2022
© University of Szeged, Faculty of Humanities and Social Sciences, 2022
© Authors, 2022

ISBN 978-963-416-333-6
ISSN 2939-5526

Research Centre for the Humanities, Institute of History
University of Szeged, Faculty of Humanities and Social Sciences
Budapest–Szeged, Hungary
Prepress preparation: Institute of History, RCH
Research Assistance Team
Head: Éva Kovács
Cover design and page layout: Gitta Demeter
Printed in Hungary by Prime Rate Kft, Budapest

Contents

Preface (Pál Fodor)	7
Acknowledgments	9
Introduction (Gábor Kármán)	11
<i>The governors of Buda between 1617 and 1630</i>	12
<i>Principles of selection</i>	15
<i>Technical questions of the edition</i>	18
<i>Types of documents</i>	21
<i>The seals of Buda's governors</i>	33
<i>Appendix</i>	36
Bibliography	39
<i>Archives</i>	39
<i>Edited sources</i>	40
<i>Secondary literature</i>	43
Maps	57
Sources	59
Index of personal names	715
Index of place names	720

Preface

The fate of Central Europe in the sixteenth and seventeenth centuries was determined by several centres of power: Vienna, Istanbul, Madrid, Rome, Venice, Paris and London. Among these, the Ottoman Turkish state, which occupied a third of Hungary and was constantly expanding, was the strongest and most threatening power in the region. The European powers therefore tried to maintain constant diplomatic contact with it throughout the sixteenth and seventeenth centuries in order to learn its intentions and to prepare for its possible attacks in good time or even to cooperate with it. Therefore, diplomatic reports and newsletters prepared by ambassadors and resident envoys in Istanbul, and the correspondence of Ottoman governor-generals in Hungary with Habsburg kings, Transylvanian princes and politicians of both countries are the most important sources of contemporary great power politics, as well as of Ottoman domestic affairs.

Hungarian historians were among the first to recognise the outstanding importance of these documents. Antal Gévay began to explore and publish the Habsburg source material in Vienna in the mid-nineteenth century, but his source edition series was interrupted around the events surrounding the occupation of Buda (1541).¹ The collection of documents by Pál Török, who continued and supplemented Gévay's work, has remained in torso and unpublished to this day. The last large-scale diplomatic source material – the reports of Antal Verancsics (Antun Vrančić) as ambassador to the Sublime Porte – were also published in the nineteenth century.² In the meantime, historians from other countries concerned had also begun to work on diplomatic records concerning their own states. This is how the papers of the Venetian and English ambassadors were published in series of source editions.³ In the 1990s, a group of researchers in Munich decided to continue Gévay's work and published a bulky volume containing reports written by King Ferdinand I's envoys (up to 1552).⁴ Unfortunately, however, this programme also fizzled out. The venture to publish the surviving correspondence of the Ottoman governor-generals of Buda faced a similar fate.⁵ In conclusion, it is precisely the most important relationship for early modern Ottomans, their contacts with the Habsburgs, for which the least resources are available.

1 Gévay, ed., *Urkunden und Actenstücke*, vols. 1–3.

2 Szalay, ed., *Verancsics Antal*, vols. 3–5.

3 Albèri, *Relazioni*, I–III; Albèri, *Le relazioni*; Barozzi and Berchet, eds., *Relazioni*; Firpo, *Relazioni*; Pedani, *Relazioni*; Pedani, “Elenco”; Brown and Bentinck, eds., *Calendar*; Brown ed., *Calendar*; etc.

4 Džaja et al., eds., *Austro-Turcica*.

5 See Gábor Kármán's introduction to this volume.

Seeing this shortcoming, the idea to change this situation was born in several researchers at the beginning of the twenty-first century, at the same time, but independently of each other. First (in the late 1990s), a research group led by István Hiller was formed at the Faculty of Humanities of Eötvös Loránd University (Budapest) with the aim of publishing the reports of Johann Rudolf Schmid, the Habsburg envoy in Constantinople between 1629 and 1643. In 2008, a research group was set up at the Institute of History of the Hungarian Academy of Sciences, at the initiative of Pál Fodor and István Fazekas, to publish the Habsburg–Ottoman diplomatic documents of the period 1568–1593. Currently, this project, which also aims at publishing the letters of the seventeenth-century pashas of Buda, is managed by Gábor Kármán. At the same time, the Ottomanists of the University of Szeged, led by Sándor Papp, started to work on the diplomatic papers of Simon Reniger von Reningen, Habsburg envoy to Constantinople (1649–1665), and later on the critical edition of the Ottoman–Hungarian and Ottoman–Habsburg peace treaties. In 2018 and 2020, two similar projects were launched in Austria, at the University of Salzburg and at the Institute for Habsburg and Balkan Studies at the Austrian Academy of Sciences, under the direction of Arno Strohmeier, to produce a digital critical edition of sources of Habsburg–Ottoman diplomatic contacts.

Now a part of the planned work has been completed, the heads of the different projects have decided to coordinate their publication activities. For the purpose of traditional (non-digital) publishing, the Research Centre for the Humanities at the Eötvös Loránd Research Network and the Faculty of Humanities of the University of Szeged have founded a joint book series entitled “Diplomatic Relations between Ottomans, Habsburgs and Hungarians. Documents and Studies”. In the series, they will primarily publish collections of documents, but will occasionally also include monographs on the subject.

In bringing out the first volume, I cannot but wish that this series will not suffer the same fate as the previous ones, and that it will continue to fulfil its intended role for a long time to come: to shed light on the role of the Central European region in the global history of the sixteenth and seventeenth centuries.

Pál Fodor

Acknowledgments

During the years of research we have received assistance from a number of dedicated scholars, whose contribution we would like to thank here. We had a very successful cooperation with the MTA-SZTE Research Group of the Ottoman Age in Szeged. Gergely Brandl and János Szabados generously shared with us their register of the Kuefstein collection in the University Library of the Eötvös Loránd University, and the latter also called our attention on his findings in the Pálffy family archives in Vienna. The detailed lists compiled by István Fazekas on the Viennese Turcica collection provided us with a very useful tool, and Éva Sz. Simon allowed us to consult the results of a work in progress, the survey on the letters of Ottoman dignitaries in the State Archives of the Hungarian National Archives. Vesna Miović tracked down for us the letter coming from the Dubrovnik State Archives. Besides compiling the catalogue of the beylerbey's seals, Balázs Sudár also read and commented the manuscript, giving us many useful pieces of advice. Apart from sharing with us some of his archival photos, András Péter Szabó also made valuable corrections in the Latin transcriptions and a number of people helped us in all kinds of further ways: Zsuzsánna Balogh, Zsuzsanna Cziráki, Ágnes Flóra, Pál Fodor, Ágnes Máté, Teréz Oborni, András Oross, Géza Pálffy, Sándor Papp, Benedek Péri, Szabolcs Varga and Nedim Zahirović.

Introduction

Gábor Kármán

The present volume is the continuation of a number of books that should have formed a series. The first volume that presented the edited letters of the beylerbeys of Buda was the work of Sándor Takáts, Ferenc Echartd and Gyula Szekfű, and came out of press in 1915 in Budapest.¹ It included the surviving correspondence from the years between 1553 and 1589 and as it was prepared upon the initiative of the Hungarian Academy of Sciences' Committee of Hungarian Linguistics, it only included those letters which were written in Hungarian. This reduction of the scope, however, only meant the omission of some very early letters, as the sixteenth-century beylerbeys of Buda almost exclusively used Hungarian scribes in their communication with Habsburg authorities. As the value of these sources is quite high also for historical inquiries, it would have been obvious that the volume of Takáts and his colleagues should have been followed by others. However, during and after World War I the focus of attention turned elsewhere and it was not until the 1970s that an edition of the later beylerbeys' letters was compiled by Gustav Bayerle, a Hungarian Turcologist then at the University of Indiana. The book, published in the United States, where Bayerle fled after the 1956 revolution, was a direct continuation of the volume edited by Takáts and his colleagues, and presented the surviving material from the years between 1590 and 1593.² A third, and until today last volume was also published by Bayerle, and, thanks to the end of the Iron Curtain, it came out again in Budapest, in 1991. It did not directly continue the earlier volume, but rather concentrated upon the activities of Kadizade Ali Pasha, the most powerful beylerbey in the later phase of the Great Ottoman War of the late sixteenth century.³

Apart from Bayerle's activities in the United States, in the 1980s there was also a research initiative in Hungary, in the Institute of History at the Hungarian Academy of Sciences that can be regarded as a continuation of the 1915 edition. In the archives of the Esterházy family in the Hungarian State Archives a sizeable surviving correspondence of Mürteza Pasha was identified. The transcription of the letters of this dignitary, who held the post of the beylerbey of Buda between 1626 and 1630, was made then by Judit Bánki, however, the edition process stalled. When it was

1 Takáts, Echartd and Szekfű, eds., *A budai basák*. On the position of the beylerbeys of Buda, see Dávid, "Administration"; Dávid, "Buda"; Sudár, "Iskender".

2 Bayerle, ed., *Ottoman Diplomacy*.

3 Bayerle, ed., *The Hungarian Letters*.

restarted in the late 2000s, the transcriptions had to be remade due to a change of the concept in the system of orthography used during the preparations of the documents. This material is the basis of the present volume, which, however, expanded the scope of the edition both chronologically and from the linguistic perspective.

Our edition, which is the result of the workings of a research group in Budapest in the Institute of History at the Research Centre for the Humanities (which at the beginning of the project still belonged to the Hungarian Academy of Sciences), set the aim to continue making the surviving correspondence of the beylerbeys of Buda from where the latest volume of Gustav Bayerle ended, the death of Kadizade Ali Pasha at the end of 1616. However, due to the changes in the practice of diplomatic correspondence in the Buda administration, concentrating only upon the letters in Hungarian would have caused a large-scale omission of material and thus a serious distortion of the issues mirrored in the correspondence. Thus, as principal investigator of the research project I decided to collect, apart from these, also each letter that was written in Ottoman Turkish, and also those which survived in Italian, Latin or German translation. As very few scholars are able to read all these languages, it seemed necessary to give the texts a detailed English summary. After each document the initials of the editor indicate who made the transcription.

Since the beginnings of modern historiography, many of the surviving letters have already found their way in source publications. As nowadays all of these are available online in various repositories, I did not find it necessary to overburden the volume with a full text edition of these letters; nevertheless it was important to call attention to their existence. Thus, apart from editing the 368 unpublished letters I also decided to include summaries of further 73 letters written by or sent to the beylerbeys of Buda.

The governors of Buda between 1617 and 1630

The classic catalogue of the beylerbeys of Buda was compiled by Antal Gévay in the first half of the nineteenth century. His booklet offers until today the most reliable list of the Ottoman governors in the medieval capital of the Hungarian kingdom when it comes to the dates of their appointment and removal from office.⁴ His perspective is, however, that of the imperial centre: the dates given by him show when the dignitaries received their mandate at the Sublime Porte, but he rarely has any information about when they arrived in their seat. Several of the beylerbeys never actually saw Buda, and there were others, who, although they theoretically have been removed from the office and then replaced, fulfilled the tasks of managing the administration in Buda without

⁴ Gévay, *Versuch*. His book is the source of the list below when not indicated otherwise. Minor corrections have also earlier been made to the list, see Dávid, “Az utolsó előtti budai beglerbég.”

interruption. With the help of the correspondence presented here, and some further archival material, we are able to bring Gévay's official list closer to the reality of who actually managed the administration of Buda after the death of Kadizade Ali Pasha.

- Bekir Pasha, the beylerbey of Eger took over the administrative tasks after the death of Kadizade Ali Pasha in mid-December 1616. He left Buda at the turn of March 1617, when the new kaymakam sent by Sufi Mehmed Pasha arrived.⁵
- Hasan Çavuş was sent by Sufi Mehmed Pasha from Constantinople in the beginning of 1617 in order to serve as a kaymakam in Buda until his arrival.⁶ He arrived at Buda at the turn of March, but we do not know how long he stayed in this office.
- Sufi Mehmed Pasha was appointed as beylerbey of Buda when the news of Kadizade Ali Pasha's death reached Constantinople in December 1616. He arrived in Belgrade in March 1616, but was appointed kaymakam of the grand vizier on 3 June 1617. Pietro Bonomo found him in Belgrade in May 1617, thus it is likely that he did not reach Buda during this mandate (he informed the Viennese court about his departure again from Belgrade in June 1617).⁷
- Ahmed Pasha, the beylerbey of Kanizsa is first documented in his role as administrator of the Buda province at the turn of September 1617.⁸ Although he never seems to have used the title 'kaymakam of Buda,' until the arrival of the next beylerbey he managed the correspondence concerning issues that usually belonged to the authority of the eyalet's governors.
- Nakkaş Hasan Pasha was appointed beylerbey on 3 June 1617. In early October, he was already in Belgrade, and reached Buda on 31 October.⁹ He was removed from the office and appointed as third vizier on 6 May 1618. He moved to Belgrade at the end of July and received the order from the Sublime Porte to wait there until the Habsburg ambassador arrives from Vienna. Thus Nakkaş Hasan Pasha stayed in Belgrade until the turn of November, when Ludwig von Molardt eventually reached the city.¹⁰
- Ali Ağa stayed in Buda as kaymakam after the departure of Nakkaş Hasan Pasha, and he is most likely to be identical with the Ali Bey, who served in the same office from December 1618 until the arrival of the next beylerbey.¹¹

5 Letter no. 3.

6 Gaspar Graziani to Hans von Molardt (Belgrade, 3 February 1617) ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 105. Konv. 5. fol. 150.

7 Letter no. 6; Pietro Bonomo to Hans von Molardt (Belgrade, 29 May 1617) ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 106. Konv. 2. fol. 87.

8 Letter no. 7.

9 Letters no. 9 and 15.

10 Letters no. 32 and 43; Michael Starzer to Hans von Molardt (Constantinople, 6 July 1617) ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 107. Konv. 2. fol. 74.

11 Letters no. 31 and 55.

- Karakaş Mehmed Pasha was appointed beylerbey on 6 May 1618, but he did not leave Constantinople until 8 October.¹² He arrived at Belgrade on 19/20 November, but moved to Buda only in April next year.¹³ He was removed from office in mid-February 1621 and died in the battle of Chocim on 15 September the same year. We do not know the name of the kaymakam he left behind.
- Sufi Mehmed Pasha's second mandate started with his appointment in February 1621. In late July, he was still in Zemun, and seems to have reached Buda in November–December 1621.¹⁴ Although he was removed from office, and then replaced (see the information on the next beylerbey) the correspondence does not show any rupture until his departure to the Sublime Porte in early April 1622.¹⁵ In early September 1622 he was in Buda again,¹⁶ and – in spite of the two further appointments of other people in his office – never seems to have left his post again until his death in mid-August 1626.
- Kenan Pasha was appointed beylerbey of Buda on 9 December 1621, and even informed the prince of Transylvania about this,¹⁷ but he was removed from office already in February 1622, most probably before he set off from the Ottoman capital.
- Deli Derviş Pasha was appointed beylerbey of Buda on 14 October 1622, but received another appointment on his way towards Hungary, this time as beylerbey of Temesvár. He was sentenced to death on 9 January 1623, but died of an accident before the execution.
- Bebr Mehmed Pasha received his appointment as beylerbey of Buda in late September 1623, but was executed upon the sultan's orders on 5 October 1623.
- Mürteza Pasha took over the administration of Buda and leading of the campaign to Hungary as beylerbey of Bosnia after Sufi Mehmed Pasha's death in mid-August 1626. He was officially appointed beylerbey of Buda on 29/30 August 1626, and held the post until his removal in mid-February 1630. He left Buda in mid-March of the same year.¹⁸
- Rızvan Ağa was the kaymakam of Mürteza Pasha during his campaign in Hungary in the autumn of 1626.¹⁹

12 Michael Starzer to Hans von Molardt (Constantinople, 11 October 1618) ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 107. Konv. 2. fol. 225.

13 Letters no. 46, 47 and 56.

14 Letters no. 82 and 86.

15 Letter no. 94.

16 Letter no. 95.

17 Letter no. 85.

18 Letter no. 443.

19 Letter no. 194.

Principles of selection

As the archives of regional Ottoman governors survived only in truly exceptional cases (such as that of Ilyas Kolçak Pasha from Khotyn),²⁰ most such editions have to rely on the manuscript collections belonging to state authorities or individuals outside the Ottoman Empire.²¹ This is also the reason why from among the issues that belonged under the administration of the beylerbeys, it is the foreign relations that are represented by the vast majority of the letters. This collection includes only a very small number of the official correspondence of the various beylerbeys with other Ottoman authorities: these survived only in very limited number as war booty, translations handed over by the governors of Buda to the Habsburg side for diplomatic purposes, or gained by them through intelligence activity. As the repository of the highest authority on the other side of the borders that faced the province of Buda in the early seventeenth century, which preserved the beylerbeys' correspondence with the highest authorities of the Habsburg Monarchy, the Viennese state archives played a key role in providing the raw material for this publication.²² It also happened that private archives of high-ranking officials held some letters sent by beylerbeys: I was able to include some letters to Rambaldo Collalto, the president of the Aulic War Council (1624–1630) from the holdings of the Moravian Regional Archives in Brno.²³

A similarly important part of the surviving material is made up by the beylerbeys' letters to Hungarian authorities. Most letters survived in the archives of the palatine of Hungary (as the highest dignitary in the kingdom, and thus the primary contact person for the beylerbeys of Buda) or the captains of major fortresses of the Hungarian military defence line.²⁴ Contrary to the quite rich archives of Palatine György Thurzó (1609–1616), which served as one of the most important sources for the edition of Kadizade Ali Pasha's correspondence, the rather fragmented private manuscript collections of the palatines from the turn of the 1620s had little to offer to our endeavour. I do not know of a single exchange of letters between the beylerbeys and Zsigmond Forgách (1618–1621), and only some small fragments of the correspondence with Szaniszló Thurzó (1622–1625). The Esterházy Archives (now in the Hungarian National Archives' States Archives) offered a much richer harvest: as noted before, a substantial amount of letters exchanged between Mürteza Pasha and Palatine Miklós Esterházy (1625–1645) survived, but I also found some letters

20 Kaczka and Kołodziejczyk, eds., *Turecki pasza*.

21 See also the Ragusan case: Miović, ed., *Dubrovačka Republika*.

22 For overviews on the Habsburg center's contacts with the *eyalet* of Buda, see (with further literature) Strohmeyer, "Der Friede"; Papp, "Az Oszmán Birodalom"; Radway, "Vernacular Diplomacy"; Szabados, "Th awer"; Ziegler, "Völkerrechtliche Beziehungen"; Ziegler, "The Peace Treaties".

23 On the workings of the *Hofkriegsrat*, see Regele, *Der österreichische Hofkriegsrat*; Schwarz, *The Imperial Privy Council*.

24 On the office of the palatine, see S. Lauter, "A Palatinus Regni Hungariae."

to and from Sufi Mehmed Pasha (1616–1626, with interruptions) from the earlier phase of Esterházy's career.²⁵ Some further letters were found in the archives of the Batthyány (Budapest), Koháry (Banská Bystrica), and Pálffy (Vienna) families.²⁶

Apart from the complaints of the regular breaches of peace at the borderlands from both sides, and the management of practical issues, the most important topic of these letters is the long and arduous process of peace-making. The Peace of Zsitvatorok in 1606 practically put an end to the large-scale military activities of the Great Ottoman War of the late sixteenth century (although, as contemporaries often pointed out, small-scale military actions never ceased for a longer time during the seventeenth century), the 1610s were notwithstanding spent with constantly renewed negotiations between the Habsburg Monarchy and the Ottoman Empire to clarify points of controversy related to the peace agreement.²⁷ Not long after the Peaces of Vienna and Komárom were concluded in 1616 and 1618, the renewal of the peace was on the table again. The specificity of the procedure that started in 1623 was that, contrary to the previous decade, the sultan granted the right to mastermind negotiations to the beylerbey of Buda. Thus, the correspondence of Sufi Mehmed Pasha and Mürteza Pasha abounds in details related to the negotiations leading to the Peaces of Gyarmat (1625) and Szőny (1627).²⁸ In the case of the latter, we can also follow a fully-fledged peace-making procedure in Mürteza Pasha's correspondence. Each step – such as sending an internuntius to the Sublime Porte, negotiating the general framework of the peace through commissioners in the border zone, exchanging the ratified copies through ceremonial embassies to both rulers, and the parallel talks at the borderlands about specific questions, such as the tax-payment of individual villages – are well documented by the surviving material. This is also thanks to a unique manuscript collections: the surviving papers of Hans Ludwig von Kuefstein, head of the ceremonial Habsburg embassy to Constantinople in 1628–1629 in the University Library of the Eötvös Loránd University in Budapest.²⁹

25 On Esterházy's career in general and his political aims: Péter, *Esterházy*; Szabó, "Eszmék". On his influence on the Ottoman politics of the Habsburg Monarchy: Hiller, *Palatinus Nikolaus Esterházy*; Marton, "On the Question".

26 On the role of Péter Koháry in the contacts with the Ottoman authorities, see recently Marton, "A Dissertation".

27 Bayerle, "The Compromise"; Nehring, *Adam Freiherrn zu Herbersteins Gesandtschaftsreise*; Nehring, "Magyarország"; Neck, "Österreichs Türkenpolitik"; Neck, "Andrea Negroni"; Panaite and Dîpratu, "A Forgotten Capitulation".

28 Gévay, *Az 1625-diki május' 26-dikán költ gyarmati békekötés'*; Gévay, *Az 1627-dik évi september' 13-dikán költ szőnyi békekötés'*; Jászay, "A gyarmati béke, 1625."; Jászay, "A szőnyi béke, 1627."; Brandl et al., "Válogatott források"; Brandl et al., "Kommunikation"; Cevrioglu, "The Peace Treaties"; Marton, "Three Hungarian Diplomats".

29 On Kuefstein's mission, with a short introduction to the manuscript collection: Brandl and Szabados, "The Burden of Authority". On the negotiations in the border zone: Marton, "A Dissertation"; Marton, "On the Question".

A further set of documents comes from the beylerbeys' correspondence with the Ottoman tributary prince of Transylvania, who according to their interpretation were also the sultan's officials, enjoying a rank similar to theirs in the sultanic hierarchy.³⁰ Throughout almost the entire period this post was held by Gábor Bethlen (1613–1629), whose multiple entries to the Thirty Years War (1619–1621, 1623–1624 and 1626), as well as the diplomatic negotiations between these military actions constitute an important topic of the documents in this volume.³¹ Sadly, the Transylvanian princely archives survived from this period only in fragments, and Bethlen's correspondence with the consecutive beylerbeys is the part of the surviving material which was best covered by earlier publications; nevertheless, there are some important novelties here as well among the documents of this edition.³² Contrary to the Ottoman interpretation, in Christian Europe Bethlen was regarded a sovereign ruler, at least to the extent of being a legitimate actor in international politics. His contacts with various Protestant princes widened the scope of the beylerbeys' orientation to an unprecedented level, as the small, but very interesting material coming from the papers of Frederick V of the Palatinate, the 'winter king' of Bohemia in Munich testifies.³³

I have selected each document that could be considered letter in the widest sense of the word, including lists of grievances sent to representatives of another power or sketched after an audience. I also added documents personally signed by the beylerbeys which authorised others to proceed in diplomatic issues. However, I decided to leave aside documents which in no means mirror a personal message of the sender, such as the signed copy of the peace of Gyarmat, in spite of the fact that it has the seal of Sufi Mehmed Pasha (among others).³⁴ Obviously, all those documents which were written during the mandates of specific beylerbeys were included, as well as those which were written by their kaymakams, who served as their deputies as long as the dignitaries were away from Buda. This was usually the case in the beginning of their mandate, because as a rule the beylerbeys received their appointment at the Sublime Porte and it took them a relatively long time (sometimes up to six months) to reach their governor's residence. In some cases, Habsburg or Transylvanian dignitaries

30 On the relationship of the princes of Transylvania and the beylerbeys of Buda in general, see Kármán, "Transylvanian Envoys".

31 On the Transylvanian participation of the Thirty Years War, see B. Szabó, "Gábor Bethlen's Armies"; Czigány, "A Magyar Királyság"; Nagy, *Bethlen Gábor*; Pálffy, "Ein vergessenes Territorium".

32 On Bethlen's Ottoman politics, see Almási, "The Problem"; Papp, "Bethlen Gábor, a magyar királyság és a Porta"; Papp, "Bethlen Gábor ismeretlen hadjárati terve"; Papp, "Friedesoptionen"; Papp, "Oszmán adatok"; Sudár, "Iskender"; Sudár, "Ottoman Auxiliary Troops"; Sudár, "The Principality of Transylvania".

33 On the Protestant network of Bethlen, see Depner, *Das Fürstentum Siebenbürgen*; Kármán, "Das Verhältnis"; Kármán, "Gábor Bethlen's Diplomats"; Nagy, *Bethlen Gábor*; Volkmer, *Siebenbürgen*.

34 ÖStA HHSStA Türkische Urkunden Kt. 7a. Published by Gévay, *Az 1625-diki május' 26-dikán költ gyarmati békekötés*.

continued the correspondence with the person after he left his office in Buda (and in some cases it would have been an affront not to do so, as it happened with Sufi Mehmed Pasha, who had to leave the province because he was appointed kaymakam of the grand vizier in Constantinople in 1617). I decided to follow this post-mandate correspondence until the beylerbeys left Belgrade. During the summer of 1626, the news of Sufi Mehmed Pasha's death had to reach the Sublime Porte in order that the new beylerbey could be appointed; nevertheless, since Mürteza Pasha of Bosnia effectively acted as his successor even before he received his sultanic appointment, the series of documents was continued with the letters addressed to him. All the more so, since the Habsburg side immediately accepted Mürteza Pasha's claim that he had been granted the right to negotiate peace by Sultan Murad IV (1623–1640) and regarded him henceforth as their primary contact.

Technical questions of the edition

Several letters survived in different versions. In general, the principle was followed that if we have the version on the language the letter was sent, then we choose that instead of any preliminary versions. This means that originals were always preferred to translations, but it also implies the less obvious choice that in order to be consistent, a Hungarian translation of Cardinal Melchior Klesl's letter to Nakkaş Hasan Pasha had to be preferred over its German concept (no. 23). In each case, the alternative versions are listed in the introduction of the letter's edition.

Contrary to the volume of Takáts and his colleagues, which was designed to serve the needs of linguists, this time our aim was to assist the readers in understanding the sources as much as it was still possible without running the risk of losing important characteristics of the text. Punctuation was modernised and (with the exception of the Ottoman Turkish texts) paragraphs were introduced. There was little need for emendation in the case of Italian and Latin texts: the abbreviations were eliminated (without indicating them), but otherwise changes were limited to the use of capital letters. This was more of a crucial question in the case of German texts, where we followed the tradition of 'Kleinschreibung', as opposite to modern German's use of capital in the case of nouns. Diacritical marks were preserved as in the original, but the use of *v* and *u* follows current orthography. The duplication of nasals at the end of words (specific to some of the German scribes, who produced the manuscripts edited here) was eliminated.

In the case of the letters in Ottoman Turkish, the experts of Turkish philology in our research group decided to provide a simplified transcription, mostly based on the modern Turkish alphabet, with the addition of the *ayn*. Following modern Turkish orthography, *g* letters in suffixes were always transcribed with *ğ*, and the length of vocals

was not indicated, except at the end of adjectives, where, in order to make the text easier to read, long *i*-s were transcribed with *î*. Closed *e* sounds were always transcribed with *e*, and in the case of *izafet* structures always *-i* was used, without respect to whether the words were of palatal or velar sound, and whether they ended on vocals or consonants.

Most problematic was the transcription of texts in Hungarian, since this language did not yet have a stable orthographic system and the writings of both Hungarian scribes, who were dominant in the period (Balázs Deák until the winter of 1626 and Habib Ağa since the beginning of Mürteza Pasha's mandate) show a number of individual characteristics.³⁵ A literal transcription of a single letter by both of them is published in the appendix, but in the edition the orthography of their manuscripts was modernized to the extent which does no harm to their strong dialectal character. In the case of proper nouns, the modern orthographic version of the name was given ('Esterházy' instead of 'Eszterhazy') in each case when the form in the manuscript suggested the same pronunciation as the modern one (unlike the form 'Esterhasy'). The Hungarian scribes used a number of Latinisms, often with mistakes, which were indicated in the edition, except for the versatile variations of Habib Ağa for the word 'commissarius', where only those missing vocals were added, which are crucial for the pronunciation of the word. A special case is Gábor Bethlen's letter to Sufi Mehmed Pasha from 1 December 1623 (no. 115.), which survived in a copy made by someone who clearly did not speak Hungarian. Noting each mistake in this letter would have rendered the text unreadable, thus in this specific case the emendations go beyond the usual level and remain unindicated.

I also tried to limit the philological apparatus to the necessary minimum. In the case of concepts, only those emendations of the scribe are indicated in the edition, which are relevant in relation to the text's content: words interrupted and crossed out after a few letters, or retroactive changes in the syntax are left out. Such notes, as well as every other note concerning problems related to the physical condition of the manuscript, are indicated with letters and given at the end of the text. In a similar vein, contemporary or later notes on the manuscripts by a different hand are only indicated if they contain important information on the date or circumstances of delivery, or contemporary reactions on the content. Addresses of the letters, if they survived, are included in the edition in each case.

While limiting the number of explanatory footnotes to a minimum, I have given the normalized version of the place names and personal names in the English summaries. Apart from those place names, which have a widely accepted English version (such as Vienna) I used the versions of place names that were used in the period when the letters were written. For the places in the territory of the medieval

35 Balázs Deák was a Christian, and he was also the scribe of the town of Buda, see Takáts, "A magyar és a török íródeákok," 89–92. Contrary to him, Habib Ağa was a convert (his earlier name is unknown), see Szabados, "Ih awer," 145–147.

Kingdom of Hungary, I preferred Hungarian names (which nevertheless do not always coincide with the current Hungarian name). All alternative forms are given in the index for place names. As for personal names, I tried to identify people mentioned only with naming offices; their names were added in the summaries. In the case of Ottoman dignitaries, who did not use family names, but were often given a characteristic ‘nickname’ (such as Sarhoş, ‘drunken’ for Serdar İbrahim Pasha), I added this nickname in the summary also in cases when it was not used in the text. As using brackets in these cases would have rendered several of the texts almost impossible to follow, I decided not to indicate these additions – any reader can verify in the actual texts the form of the name used by the specific scribe.

I omitted the specific names only in the case of the commissioners for peace negotiations, as giving the entire list each time would have overburdened the summary. During the talks leading to the Peace of Gyarmat, the Habsburg side was represented by Michael Adolph von Althan, Miklós Esterházy, Johann Jakob Kurz von Senftenau, Miklós Frangepán, Siegmund Galler von Schwanberg and Mózes Cziráky; whereas the Ottoman commissioners were İsa Efendi, the şeyhülislam of Buda, Mustafa Efendi, the timar defterdarı of Buda, Yahya Pasha, the former beylerbey of Kanizsa, Çifut Ahmed Pasha, beylerbey of Eger, Derviş Bey and Hacı Bayram, alaybey of Buda. The envoys of Gábor Bethlen, prince of Transylvania, also present at the peace negotiations, were Farkas Kamuthy, Mihály Tholdalagi and Tamás Borsos. At the negotiations of Szőny, the Habsburg commissioners were István Sennyey, Johann Christoph von Löbl, Gerhard Questenberg, Dániel Esterházy and Mózes Cziráky (later on replaced by Péter Koháry). The sultan was represented by İsa Efendi, Papazoğlu Mehmed Pasha of Eger, Ahmed Bey of Esztergom, Muharrem Bey of Szolnok and Cihan Ağa, the ağa of the azabs of Buda. Bethlen’s representative this time was Mihály Tholdalagi.³⁶

The Ottoman Turkish letters of the beylerbeys were obviously dated according to the hijri calendar, using the general customs of the age, specifying sometimes the specific dates, and in other cases only the decades of the month. Seventeenth-century translators always tried to convert these into Christian dates, but quite often made mistakes. Therefore, even if the Turkish letter survived in translation, I accepted the hijri dating as valid and used the online conversion tool provided by the Institute of Oriental Studies at the University of Zurich (www.muslimphilosophy.com/ip/hijri.html) to identify its equal in the Gregorian calendar. In the case of letters written in Hungarian, the scribe often used Christian dating. Balázs Deák used the Julian calendar (‘vetus calendarium’), which in the 1610s counted as outdated in Hungary even in Protestants circles; in this case I gave a double date in the introduction of the individual letters. Last but not least, from Habib Ağa’s practice we have several examples of mixed dates, sometimes rather creative combinations of the Muslim and Christian chronologies.

36 Gévay, *Az 1625-diki május’ 26-dikán költ gyarmati békekötés’*; Gévay, *Az 1627-dik évi september’ 13-dikán költ szőnyi békekötés’*; Brandl et al., “Válogatott források,” 154–155.

Beyond the questions of personal and place names, as well as dating, writing the summaries posed a further problem, related to the terminology of seemingly ethnic names. In line with the current practice of international historiography, ‘Turk’ could easily be rendered as ‘Ottoman’ in the English summaries, but ‘German’ posed a much more complicated problem. Whereas Mürteza Pasha repeatedly insisted in his letters to Ferdinand II’s court that he should be sent a ‘German’ negotiation partner (as opposed to the Hungarian ones), in the Transylvanian correspondence we frequently come across the term referring to each pro-Habsburg political player. Thus, in this case it was necessary in some cases to simply quote the formulation of the person who penned the specific letter instead of giving a lengthy hypothetical explanation as of what he might have meant. Last but not least, due to the generous use of the strategies of *simulatio* and *dissumulatio* in the diplomatic correspondence, we had to refrain from making comments in the summaries concerning the truth value of the information and news presented in the letters. This will be the task of further in-depth research.

Types of documents

Considering their physical appearance, the original letters included in this volume can be divided into seven categories. The classification is indicated in the introduction of each document. These categories, represented also through facsimiles, are the following:

- Type A: The letters are in Hungarian and generally follow the rules of early modern Hungarian letter-writing. They were originally folded into the format of an envelope (or placed into an extra sheet of paper which served as an envelope) and closed with *vax*, which bears the imprint of the beylerbey’s seal, covered with paper. This seal is the only specifically Ottoman representative sign in the letter. As a rule, these letters start with citing the full title of the sender. The addressee is also indicated in Hungarian on the envelope, with occasional short messages in Arabic script as a reminder for the letter-bearer.
- Type B: This very rare type also has the text in Hungarian and is closed into an envelope. However, it also has Ottoman representative signs: a calligraphic ‘signature’ (*pençe*) of the beylerbey and the imprint of his seal in black ink, both situated under the title of the pasha and over the main text. This combined version seems to be the invention of individual scribes: Mürteza Pasha sent one of the letters that represent this type (no. 428) from Kanizsa and it bears clear similarity to other letters from the beylerbeys of Kanizsa.³⁷

³⁷ Such as Bekir Pasha of Kanizsa to Miklós Esterházy (Kanizsa, ‘on Friday’ 1629). MNL OL P 123 II. i. no. 131.

- Type C: This type is represented by only a single document in this collection (no. 308). It follows the Hungarian traditions of a patent, e.g. an open letter giving specific authorities to individuals. The paper is used in a lying position and between the title of the beylerbey and the text we find the pasha's pençe and seal.
- Type D: The official letters of Buda's governors in Ottoman Turkish follow the regular pattern of those sent by the empire's beylerbeys. On the right side of the Turkish text with Arabic letters we see the pençe in black ink (sometimes sprinkled with gold powder) and the seal of the beylerbey.
- Type E: This is a more prestigious version of the previous type, where the pençe is painted in golden ink. In some cases the text is also punctuated with golden dots. Although this type is more often sent to rulers (the emperor or the prince of Transylvania) than high-ranking dignitaries in the Habsburg court, on the basis of the material presented here it seems that there were no rigid rules as to when this more impressive format was used for communication.
- Type F: This type, where the pençe is missing from the Ottoman Turkish document is represented by two items in the collection. No. 194 is the command of Mürteza Pasha to his subordinate, with only a simple 'signature' of his name on the bottom of the text, and an imprint of the beylerbey's seal in black ink on the verso. Even his representative sign is missing from no. 304, the answer of Mürteza Pasha to the Habsburg ambassador's propositions during his audience, where the text in Arabic letters is broken into two columns.
- Type G: Mürteza Pasha's command to a lower-ranking officer (no. 193) is the only representative of this type in the collection. The rendering of the text with Arabic letters leaves practically no margins on the small piece of paper, and the order is authenticated by the beylerbey's seal in the top right corner.

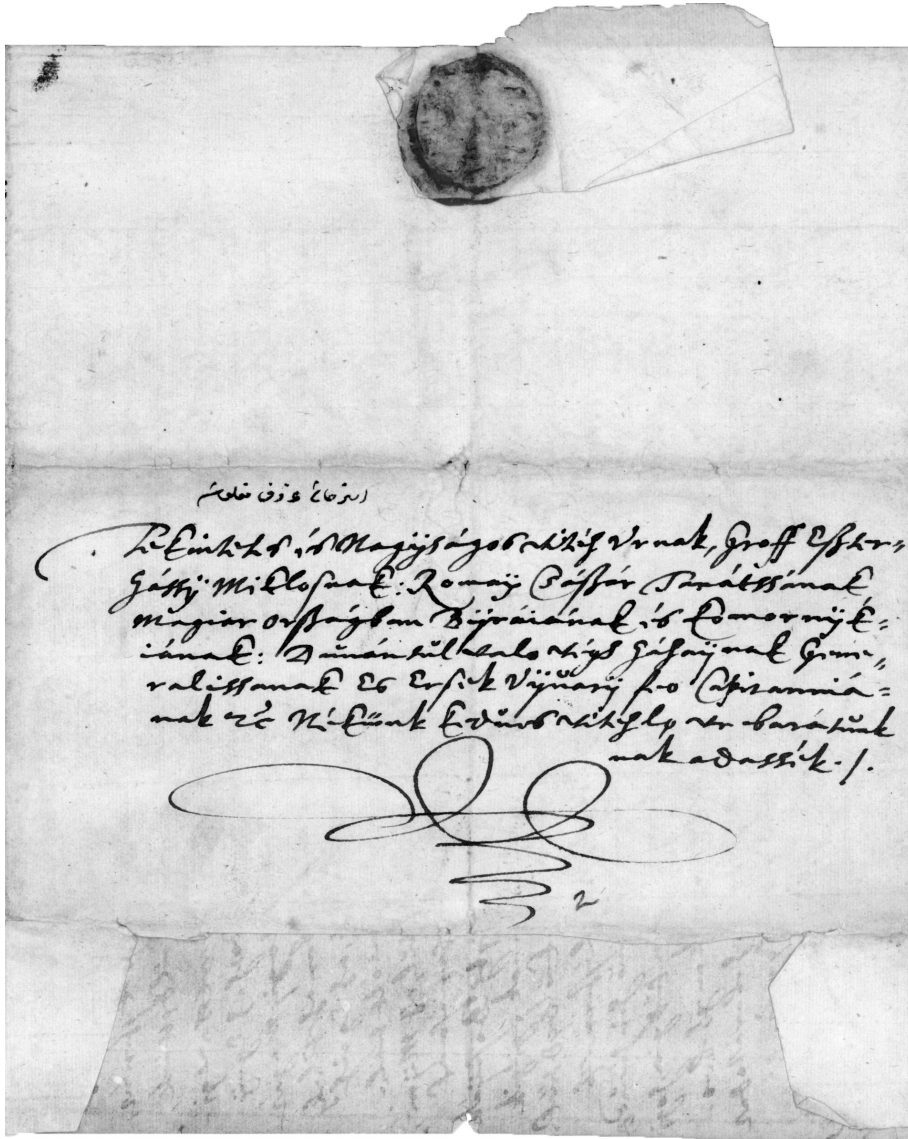

Fig. 2. Type A, envelope, with Balázs Deák's handwriting. Sufi Mehmed Pasha to Miklós Esterházy (Buda, 29 September 1625). Letter no. 170.

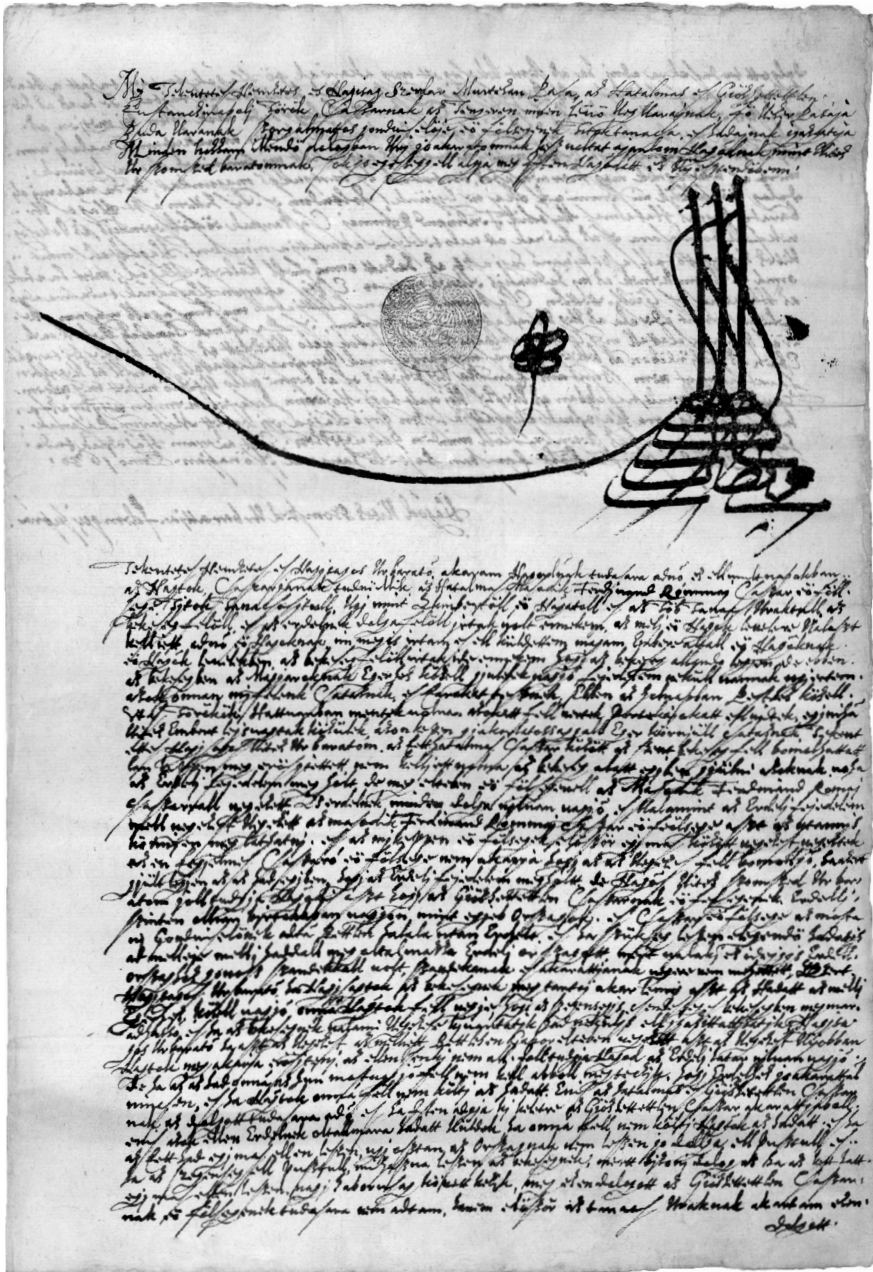

Fig. 5. Type B. Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
 (Kanizsa, [16 January] 1630). Letter no. 428, first page.

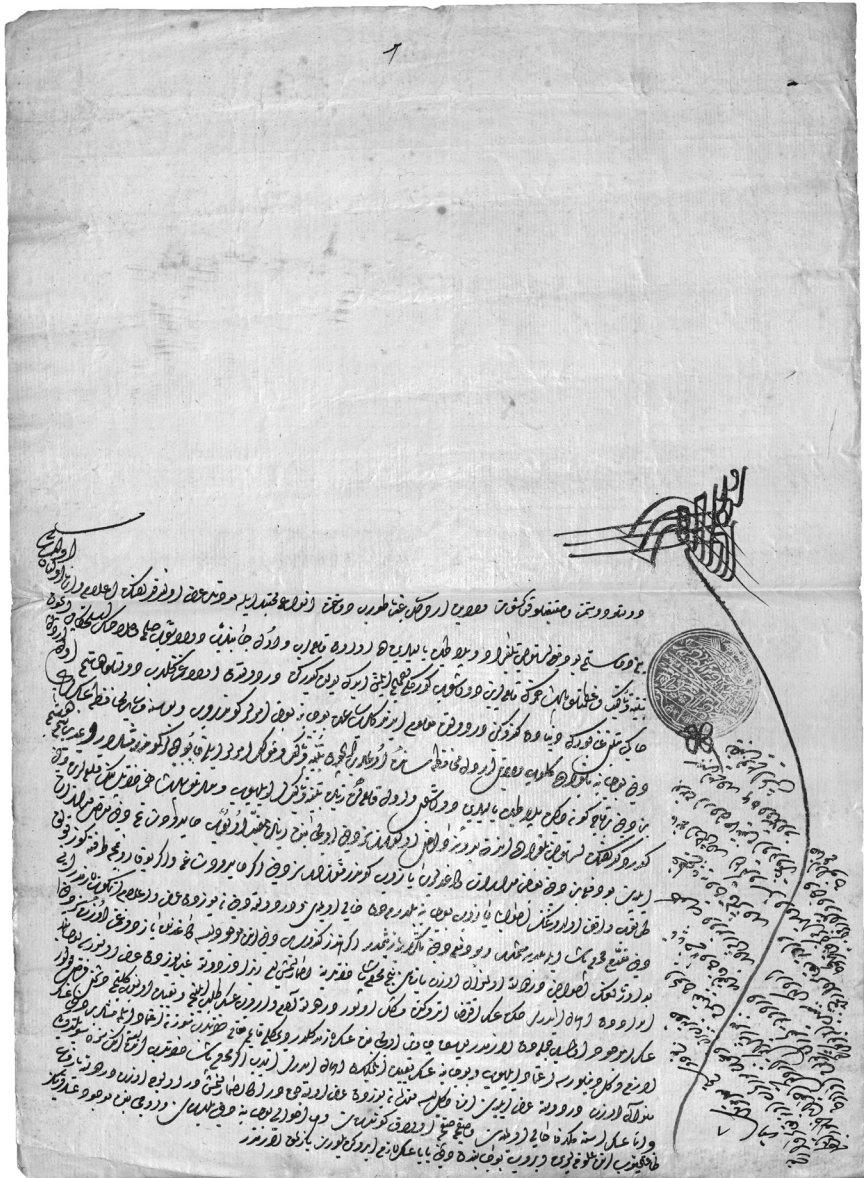

Fig. 7. Type D. Sufi Mehmed Pasha to Gábor Bethlen
(Buda, 4 Zilhicce 1033). Letter no. 127.

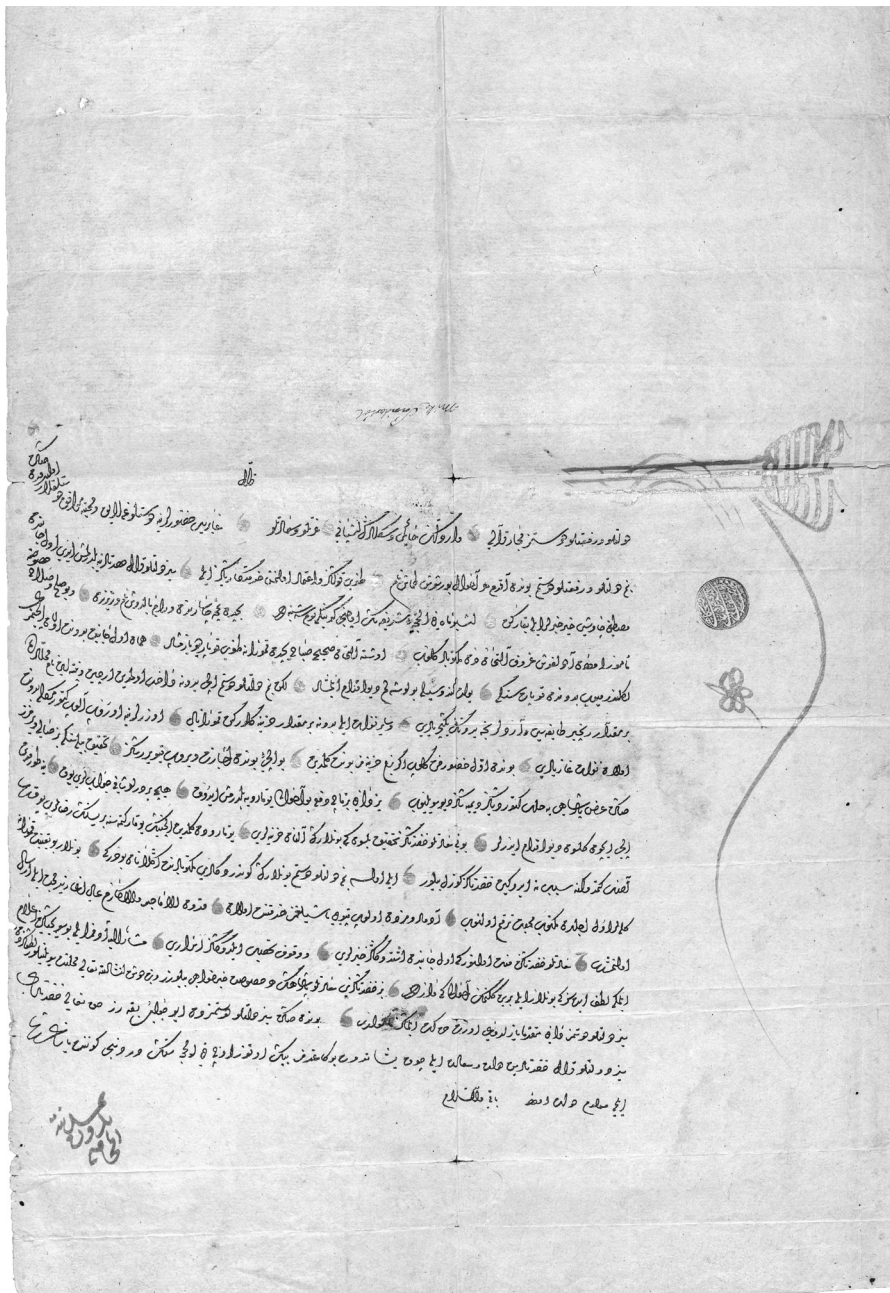

Fig. 8. Type E. Mürteza Pasha to István Bethlen ([mid-December 1629]). Letter no. 414.
For a section in colour, see cover.

The seals of Buda's governors

The following catalogue of the governors' seals was compiled by Balázs Sudár. Unfortunately, the seals of some dignitaries who served as the head of Buda's administration between 1617 and 1630 are only known in an unsatisfactory way: the imprint on the only surviving Turkish letter of Karakaş Mehmed Pasha (no. 48) is incomplete, and the wax seal is broken from his two surviving Hungarian letters (nos. 64, 72). We are somewhat luckier in the case of Bekir Pasha: although no imprints of his seal in ink survived, the wax seal on one of his Hungarian letters preserved the inscription exceptionally well (no. 3). Only fragments are visible from the inscription of Ahmed Pasha's seal on its imprint in wax (no. 9).

In the case of two beylerbeys in this period, we see the use of alternative seals. Sufi Mehmed Pasha used the same seal throughout his mandate, except in a single letter, sent to Gábor Bethlen and the lords and noblemen of Hungary in April 1622 (no. 94), which is also an exception with respect to the letter's format, one of the two representatives of the rare Type B. This seal is quite peculiar, since it only shows images, but no letters. The later letters of Sufi Mehmed Pasha show that he returned to his regular seal after this occasion.

Mürteza Pasha, for his part, seems to have changed his seal twice during his mandate. The seal, whose imprint we see on his first letters seems to have been in use until March 1627, when a new, larger wax seal can be observed on his Hungarian letters (nos. 207, 209). Although the image is not fully visible, the Zülfikar, the two-blade sword of the Prophet can clearly be seen. Although the old seal can still be observed on documents from the same month (on the announcement concerning the prolongation of the armistice, no. 210), and will resurface later, in 1630 (no. 428), from this time on as a rule the new seal was used by the beylerbey. Between late March and early June 1629 this seal was again replaced by another one. As both the imagery and motto are same, but the text is ordered differently, and as the second seal was never used again, we can assume that this third seal was cut not in order to send a new 'message', only in order to replace the lost or damaged second one. The last trace of using the second seal is letter no. 355, and the first occasion when the third seal was used is letter no. 371 – unfortunately the wax imprints of the seals on letters from the period between the two are fragmented and not indicative.

The mottos on the beylerbey's seals are the following:

- Bekir Pasha: Bekir hak-1 pay-1 Al-i Osman. Sene 1023 [Bekir, the dust on the feet of House Osman. Year 1023 / 1614–1615]
- Sufi Mehmed Pasha (version 1): Şod az feyz-i dua-1 subhgahi Mehmed mazhar-1 lutf-i ilahi [It is due to the morning prayers that Mehmed became the object of divine grace]
- Ahmed Pasha: Ahmed hak-1 pay-1 Al-1 Osman şod. Sene (...) / [Ahmed became the dust on the feet of the House Osman, year ...]

- Nakkaş Hasan Pasha: Ata kon zi ihsanet ey Zü'l-minen [...] Hasan be-nam-i seadet [Do good deeds, oh benefactor, because of your grace, ... Hasan in the name of happiness.]
- Karakaş Mehmed Pasha (only the middle of the seal is readable): Az'afü'l-ibad, Mehmed. Sene 1021 [The weakest servant, Mehmed, year 1021 / 1612–1613]
- Mürteza Pasha (version 1): Hak-ı pay-ı Al-ı Osman, Mürteza. Ey Bar-ı Hüda be-hakk-ı hesti / Şeş çiz mara meded-fürüsti / İlm ü amel ü ferah-desti / İman u eman u ten-dürüsti [Mürteza, the dust on the feet of House Osman. Aye, Sublime Lord, due to your existence / six things give me assistance / knowledge, action, generosity / faith, safety and health.]
- Mürteza Pasha (version 2 and 3): Sedd-i İslamın sipehsaları Hakkın bendesi Mürteza Paşa kim oldur Han Murad efkendesı. Sene 1036 [The commander of the wall of Islam, the servant of God. Mürteza Pasha, the subordinate of Murad Han. Year 1036 / 1626–1627]

Bekir Pasha (letter no. 3.)

Sufi Mehmed Pasha (letter no. 121.)

Ahmed Pasha (letter no. 9.)

Sufi Mehmed Pasha (letter no. 94.)

INTRODUCTION

Nakkaş Hasan Pasha (letter no. 26.)

Karakaş Mehmed Pasha (letter no. 47.)

Mürteza Pasha (letter no. 200.)

Mürteza Pasha (letter no. 220.)

Mürteza Pasha (letter no. 371.)

Appendix

Literal transcriptions of letters penned by Balázs Deák and Habib Ağa

The letters abbreviated in the manuscript are italicized.

Sufi Mehmed Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 29 September 1625. Original (type A, Balázs Deák's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 6.

Mý Wezér Mehemmet Passa, Istennek engödelméből, Hatalmas és gíozhetetlen Császárunknak, az Tengere*n* Innen leűq Wáraýnak s. Hadaýnak feo igazgato Szérdária, gondviseleoieh, Es feo helytartoia mostan Býdán. etc.

Vitézleo Nagýságos Vr barátom, Isten áldása légíon Ngdon! Ez Vttal Nagodnak betsűlletes barátünk leűele Jobbágy által Jűűén, megh lot adúa: Es betsűllettel véűén, megh fordittatűán, minden abbanvalo írástok szerént valo dolgokath megh érteodtűk. Az mindqnhato Isten Nágodk, betsűlletes barátünknek sok jookat adgion.

Ez vttal, írástok szerént, Mind á Negý felé ísmét fenýleo leűeleýnket kűldqdtűk, Es mindq*n Ember* magát az Szenth Bekeosséghqz tartssa vgimond, vastagon megh hattük parantsoltük. Seoth az Egrý Passánakis leűelet Irűán ighen megh hattuk, hogý Magát ighen Szépeon az Békeosséghqz tartssa. Minapiban az Filekj Capítán Boşniák Thamáfnek Irta panaszokat, az Egrih Passának tűdtára adűán válaştz kjűántünk volt tűle.

Ez vttal az Egrih Passátűl és az otth valo Agáktűl az Mýnémű leűelelek jűttek, Es az mit Jrtak, Boşniák Thamáfnek megh Jrűán, tűdtára attük. Es az megh nem Joth Boşnyák Thamáfnek az minémű leűelet Jrtünk, annak egigik Páriáiát Nágodk barátünknek Jm írűa oda kűldqdtűk. Azt olűasásotokban mindqn Dolog Ertéştqkre léseon etc. Es az Egrih Passátűl Ennek vtánna valamjnémű hir Jűűend, the Nagodk barátünknek tűdtára léseon. Isten tűdgia, hogj Mý mindenkor az aldoth és Szent Bekqsségnék megh beotsűllqý vagjunk: s. Ennek vtánnais Pedigh ez barátodat az şzenth Békeosségnék Szereteoiének tudgion lqnni. etc.

Boşniák Thamáfhozis ez illik penig hogj, Ez Illýetén keoteodéseoketh hátra tűűén, Az Eleýtűl fogűán Szokot Dolgokban, ellent Nem tartson./ Es Mýs az Egrih Passának Ereossen megh parantsoltük, hogý ighen szépp barátságossan és Szeretettel légíon, Es hogý magát az Szenth Békqsséghqz tartssa./ s. Ezeknek vtánna az mjndqnhato Jsten Nagodat io Vr barátom Sokáigh éltesse etc. Bűdán Szenth Mihály Nap táýban Jratoth 1625. Eşztendeoben.

Nagodk io akaro Vr baráttia.

Jdem qűi Süpra.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 31 August 1627. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 59.

Mÿ, Vezér Murteza Passa, Jstennek kigielmesegebül az Hatalmas es Gieözhetetlen Czasarnak az Tengeren Jnnÿed levö birodalminak Szergalmatos gongia uiselloÿö, s hadainak igazgato szerdara, Budan az hoza tartozando orszagabon heltartoÿa,

Tekentetes es Nagos Vr, szomszed io akaro baratunk, Minden hozank Jllendö tizteseges dolgokban aÿanliuk Vri io akaratunkal baraczagunkat, es Jstentul kiuanunk minden io igiekezetiben ellö menetelt Nagodnak.

Az Nagod Nekünk beöczületesen irt leuelet az szolnoki Allai Bek ma keden Augustus[n]ak utoso napan del ellöt hozank megh iüuen megh atta, megh forderatuan ualमित Nagod irt megh ertetek, az Allai Bek Nagodtul hallot beszedekeztis megh ertetek, mis Nagodnak az szerent felelhetünk s irhatunk, az meli dolgok Jllendoks lehetendök, az ellötis mÿ aban ellentarto idegenek nem uoltunk, ez utanis nem leszunk, minden azon vagiunk hogi az Jllendö dolgokal munkalkogiunk az szent bekeseznek epeteseben, s- uegben uiteleben, az Mÿ reszunkrül az szerent az Szünben uallo Comisarusinknak mast vÿoban minden tanusagokat megh irtok, csak hogi kiuántotik az Nagod reszerulis irion az Comisaristoknak, hogi imar ez utan az napokat heÿyaba ot ne mulasak, megh nem lehetö arolek alkolmatlan dolgokat keözbe ne uesenek, az melien ualami akadalira ualo ok adatnyek, az keöztunk megh leiendö szent bekesegeh egi nappal elöb uitetesek uegben, az szegeni keösegeh maradhason megh, az ket Hatalmas Czarert es az bekesegeh szerzökert imadhosanak Jstent, Nekünk elleitül fogván és ez utanis akaratunk ez uolt, s mastis ez, az szegenisegen uallo keöserülesünk. ezek után Jsten tarcza megh Nagodat, iratot Budan, Augusti dÿe ultima 1627.

Nagodnak io akaro Vr szomszed baratia

Vezér Murteza Passa

Bibliography

Archives

- BHStA = Bayerisches Hauptstaatsarchiv (München)
Kasten Blau
Kasten Schwarz
- BOA = T. C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi [The Directorate of State Archives of the Presidency of the Republic of Turkey: Ottoman Archives] (Istanbul)
Bab-ı Asafî Divan-ı Hümayun Sicilleri Mühimme Defterleri
- DAD = Državni Arhiv u Dubrovniku [State Archives in Dubrovnik]
Acta Turcarum
- ELTE EKL = Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Levéltár [University Library and Archives of the Eötvös Loránd University] (Budapest)
G4 Kuefstein acta et epistolae
LEO = Litterae et epistolae originales e variis collectionibus selectae
- MNL OL = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára [State Archives of the Hungarian National Archives] (Budapest)
Magyar Kancellária Levéltára
A 98 Transylvanica
Magyar Kamara Archivuma
E 142 Acta publica
E 174 Archivum familiae Esterházy
E 196 Archivum familiae Thurzó
E 211 Lymbus
- Erdélyi kormányhatósági levéltárak
F 12 Lymbus
F 126 Gubernium Transylvanicum levéltára: Cista diplomatica: Történelmiek
- Családi levéltárak
P 108 Esterházy család hercegi ágának levéltára
P 123 Esterházy Miklós levéltára
P 1242 Teleki család levéltára: Bethlen család
P 1313 Batthyány család törzslevéltára
P 1314 Batthyány család levéltára: Missiles
P 1955 Bethlen család levéltára: Családtagok iratai

- Mohács utáni gyűjtemény
 R 315 Török iratok
- MNL SzSzBML = Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára
 [Hungarian National Archives: Archives of the County Szabolcs-Szatmár-Bereg]
 (Nyíregyháza)
 IV.A.1d. Diaetalia
- MZA = Moravský Zemský Archiv v Brně [Moravian Regional Archives in Brno]
 G 169 Rodinný Archiv Collaltů Bratnice
- NA = Národní archiv [National archives] (Prague)
 ČMS = Čechy, Morava, Slezko
 VL = Valdštejniana
- ÖStA HHStA = Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv (Vienna)
 Familienarchiv Pálffy-Daun
 Handschriftensammlungen: Orientalische Handschriften der Konsularakademie
 Staatenabteilungen: Türkei I.
 Türkische Urkunden
 Ungarische Akten: Miscellanea
- ÖStA KA = Österreichisches Staatsarchiv, Kriegsarchiv (Vienna)
 HKR Akten = Zentralstellen, Wiener Hofkriegsrat, Haupttreihe, Akten
- PL = Prímási Levéltár [The Primate's Archives] (Esztergom)
 AS AR = Archivum Saeculare, Acta Radicalia
- ŠA BB = Štátný archiv v Banské Bystrici [State archives of Banská Bystrica]
 Rodový archiv Koháry-Coburgov
- TLA = Tiroler Landesarchiv (Innsbruck)
 Geheimer Rat, Kriegssachen

Edited sources

- Albèri, Eugenio, ed. *Relazioni degli ambasciatori Veneti al Senato*. Serie III. *Relazioni di Costantinopoli*. Vol. 1–3. Florence: Società Editrice Fiorentina, 1840–1855.
- Albèri, Eugenio, ed. *Le relazioni degli ambasciatori Veneti al Senato durante il secolo decimosesto. Appendice*. Florence: Società Editrice Fiorentina, 1863.
- Barozzi, Nicolò and Guglielmo Berchet, eds., *Relazioni degli stati Europei lette al Senato dagli ambasciatori Veneti nel secolo decimosettimo*. Serie V. *Turchia*. Vol. I/1. Venice: Naratovich, 1871–1872
- Bayerle, Gustav, ed. *Ottoman Diplomacy in Hungary. Letters from the Pashas of Buda 1590–1593*. Indiana University Publications Uralic and Altaic Studies, 101. Bloomington: Indiana University, 1972.

- Bayerle, Gustav, ed. *The Hungarian Letters of Ali Pasha of Buda, 1604–1616*. Bibliotheca orientalis Hungarica, 36. Budapest: Akadémiai, 1991.
- Brandl, Gergely, Csaba Göncöl, Krisztina Juhász, Gellért Ernő Marton and János Szabados. “Válogatott források az 1627. évi szőnyi békekötés történetéhez.” In *Lymbus: Magyar-ságtudományi forrásközlemények 2017*, edited by Gábor Ujváry and András Péter Szabó, 151–203. Budapest: Balassi Intézet – MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2017.
- Brown, Horatio F., ed. *Calendar of State Papers Relating To English Affairs in the Archives of Venice*. Vol. 8. 1581–1591. London: Her Majesty’s Stationery Office, 1894.
- Brown, Rawdon and G. Cavendish Bentinck, eds., *Calendar of State Papers Relating to English Affairs in the Archives of Venice*. Vol. 7. 1558–1580. London: Her Majesty’s Stationery Office, 1890.
- DBBTI IV. = Kollmann, Josef, ed. *Der dänisch-niederdeutsche Krieg und der Aufstieg Wallensteins: Quellen zur Geschichte der Kriegereignisse der Jahre 1625–1630*. Documenta Bohemica bellum tricennale illustrantia no. 4. Prague: Academia, 1974.
- Donáth, Regina. “Egy törökkori forrásgyűjtemény az Egyetemi Könyvtár Kézirattárában. Néhány adat Karakas Mehmed budai pasa történetéhez.” *Az Egyetemi Könyvtár Évkönyvei* 2 (1964): 193–212.
- Džaja, Srećko M., Günter Weiß, Mathias Bernath and Karl Nehring, eds., *Austro-Turcica 1541–1552. Diplomatische Akten des habsburgischen Gesandtschaftsverkehrs mit der Hohen Pforte im Zeitalter Süleymans des Prächtigen*. Südosteuropäische Arbeiten, no. 95. Munich: Oldenbourg, 1995.
- [Esterházy, Miklós]. *Magyarországnak mostani állapotjáról egy hazája szerető igaz magyar embernek tanácslása*. [Vienna]: [s.n.], 1621.
- ETA III. = Mikó, Imre, ed. *Erdélyi történelmi adatok*. Vol. 3. Kolozsvár: Ev. Ref. Főtanoda, 1858.
- Fekete, Ludwig, ed. *Türkische Schriften aus dem Archive des Palatins Nikolaus Esterházy*. Budapest: Paul Esterházy, 1932.
- Feridun Bey. *Mecmua-yı Münşeat-ı Feridun Bey*. İstanbul: Takvimhane-i Amire, 1265–1274 [1848–1858].
- Firpo, Luigi, ed. *Relazioni di ambasciatori veneti al Senato*. Vol 13. *Constantinopoli (1590–1793)*. Torino: Bottega d’Erasmus, 1984
- FMPGT I = Báthory, Orsolya, Gábor Kármán and Márton Zászkaliczky, eds. *Források a 17. századi magyar politikai gondolkodás történetéhez*. Vol. 1. Budapest: Reciti, 2019.
- Gévay, Antal. *Az 1625-diki május’ 26-dikán költ gyarmati békekötés’ czikkelyei, deákül, magyarül és törökül*. Vienna: Strauss, 1837.
- Gévay, Antal. *Az 1627-dik évi september’ 13-dikán költ szőnyi békekötés’ czikkelyei, deákül, magyarül és törökül. A’ bécsi cs. kir. házi ’s udvari titkos levéltárból*. Vienna: Strauss, 1837.

- Gévay, Anton von, ed. *Urkunden und Actenstücke zur Geschichte der Verhältnisse zwischen Österreich, Ungern und der Pforte im XVI. und XVII. Jahrhundert. Aus Archiven und Bibliotheken*. Vol. 1–3. Vienna: Herausgeber, 1838–1842.
- Gemil, Tahsin. *Relațiile țărilor Române cu Poarta Otomană în documente turcești 1601–1712*. Bucharest: Direcția Generală a Arhivelor Statului, 1984.
- Gindely, Antal [Anton], ed. *Okmánytár Bethlen Gábor fejedelem uralkodása történetéhez*. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottsága, 1890.
- Gooss, Roderich, ed. *Österreichische Staatsverträge: Fürstentum Siebenbürgen (1526–1690)*. Veröffentlichungen der Kommission für Neuere Geschichte Österreichs no. 9. Vienna: Holzhausen, 1911.
- Ipolyi, Arnold, ed. *Alsó sztegovai és rimai Rimay János államiratai és levelezése*. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1887.
- Kaczka, Mariusz and Dariusz Kołodziejczyk, eds. *Turecki pasza i szlachta: korespondencja osmańskiego gubernatora Chocimia Iliasz Koczaka paszy ze szlachtą Rzeczypospolitej z lat 1730–1739*. Warsaw: Polonika, 2020.
- Kandira, Durmuş. “84 Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil - Metin).” MA Thesis, Istanbul University, 1995.
- Karácson, Imre, Lajos Thallóczy, János Kráczmár and Gyula Szekfű, eds. *Török-magyar oklevéltár 1533–1789*. Budapest: Stephaneum, 1914.
- Miović, Vesna, ed. *Dubrovačka Republika u spisima namjesnika Bosanskog ejaleta i Hercegovackog sandžaka*. Dubrovnik: Državni arhiv u Dubrovniku, 2008.
- Ötvös, Ágoston. “Brandenburgi Katalin fejedelemsége.” *Magyar Akadémiai Értesítő: A Törvény- és Történettudományi Osztályok Közlönye* 2, no. 2 (1861): 153–244.
- Pedani, Maria Pia, ed. *Relazioni di ambasciatori veneti al senato*. Vol. 14. *Costantinopoli, Relazioni inedite (1512 – 1789)*. Torino: Bottega d’Erasmus, 1996.
- Pedani, Maria Pia. “Elenco degli inviati diplomatici veneziani presso i sovrani ottomani,” *Electronic Journal of Oriental Studies* 5, no. 4 (2002): 1–54.
- Pray, Georgius. *Gabrielis Bethlenii principatus Transsilvaniae coaevis documentis. Tom I. Complectens documenta ab anno MDCXII ad MDCXXIII*. Pestini: Trattner, 1816.
- Salamon, Ferenc, ed. *Két magyar diplomata a tizenhetedik századból*. Pest: Ráth Mór, 1867.
- Szalay, László, ed. *Verancsics Antal M. kir. helytartó, esztergomi érsek összes munkái*. Vol. 3. *Első portai követség 1553–1554*. Monumenta Hungariae Historica, Scriptores, no. 4. Pest: Eggenberger, 1859.
- Szalay, László, ed. *Verancsics Antal M. kir. helytartó, esztergomi érsek összes munkái*. Vol. 4. *Első portai követség 1555–1557*. Monumenta Hungariae Historica, Scriptores, no. 5. Pest: Eggenberger, 1859.
- Szalay, László, ed. *Verancsics Antal M. kir. helytartó, esztergomi érsek összes munkái*. Vol. 5. *Második portai követség 1567–1580*. Monumenta Hungariae Historica, Scriptores, no. 6. Pest: Eggenberger, 1860.

- Takáts, Sándor, Ferenc Eckhardt and Gyula Szekfű, eds. *A budai basák magyar nyelvű levelezése*. Vol. 1. 1553–1589. Budapest: Eggenberger, 1915.
- TMÁO I = Szilády, Áron and Sándor Szilágyi, eds. *Török-magyarkori állam-okmánytár*. Vol. 1. Pest: Eggenberger, 1868.
- TMÁO II = Szilády, Áron and Sándor Szilágyi, eds., *Török-magyarkori állam-okmánytár*. Vol. 2. Pest: Eggenberger, 1869.
- TT 1879 = Szilágyi, Sándor. “Bethlen Gábor uralkodásának történetéhez.” *Történelmi Tár* 2 (1879): 219–261, 429–465, 742–786.
- TT 1881 = Szilágyi, Sándor. “Bethlen Gábor és a Porta.” *Történelmi Tár* 4 (1881): 593–640.
- TT 1882 = Gergely, Samu. “Adalék ‘Bethlen Gábor és a Porta’ című közleményhez.” *Történelmi Tár* 5 (1882): 434–469.
- TT 1883 = Gergely, Samu. “Adalék ‘Bethlen Gábor és a Porta’ című közleményhez.” [Second and third parts]. *Történelmi Tár* 6 (1883): 131–154, 609–644.
- TT 1884 = Gergely, Samu. “Okiratok az interregnum történetéhez Bethlen Gábor halála után.” *Történelmi Tár* 7 (1884): 280–303, 468–485.
- TT 1885 = Velics, Antal. “Török levelek a kismartoni levéltárból.” *Történelmi Tár* 8 (1885): 574–587.
- TT 1902 = Stessel, József. “Adatok az 1628. évi szécsényi alkudozás történetéhez.” *Történelmi Tár* 25 (1902): 418–452, 481–510.
- Vámbéry, Ármin. “Feridun Beg Medsmuai münsiat esz Szelatin: Feridun Bégnek Szultáni okmányok gyűjteménye.” In *Az Erdélyi Múzeum-Egylet évkönyvei 1859–1861*, vol. 1, edited by Sámuel Brassai, 66–68. Kolozsvár: Ev. Ref. Főtanoda, 1861.
- Yıldırım, Hacı Osman, ed. *83 Numaralı Mühimme Defteri (1036–1037/1626–1628): Özet- Transkripsiyon- İndeks ve Tıpkıbasım*. Ankara: Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, 2001.

Secondary literature

- Almási, Gábor. “The Problem of Ottoman Alliance: Gábor Bethlen, the ‘Turkish’ Prince in Contemporary Propaganda and Politics.” In *The Princes of Transylvania in the Thirty Years War*, edited by Gábor Kármán. Leiden and Boston: Brill, 2022. forthcoming. [in Hungarian: “Bethlen és a törökösség kérdése a korabeli propagandában és politikában”. In *Bethlen Gábor és Európa*, edited by Gábor Kármán and Kees Teszelszky, 311–366. Budapest: ELTE Középkori és Kora Újkori Magyar Történeti Tanszék – Transylvania Emlékeiért Tudományos Egyesület, 2013.]
- Angyal, Dávid. “Az 1615-iki bécsi török békének titkos pontjai.” In *Emlékkönyv Dr. gróf Klebelsberg Kuno negyedszázados kultúrpolitikai működésének emlékére. Születésének ötvenedik évfordulóján*, edited by Imre Lukinich, 367–382. Budapest: Budapesti Hírlap, 1925.

- Angyal, Dávid. *Magyarország története II. Mátyástól III. Ferdinánd haláláig*. A magyar nemzet története no. 6. Budapest: Athenaeum, 1898.
- Bánki, Judit. "Brandenburgi Katalin az erdélyi fejedelemségben." *Történelmi Szemle* 36. (1994): 312–326.
- Bánlaky (Breit), József. *A magyar nemzet hadtörténelme*. Vol. 15. *Bocskay István, Báthory Gábor és Bethlen Gábor időszeke (1604–1626)*. Budapest: Grill, 1940.
- Barta, János, Manfred Jatzlauk and Klára Papp, eds. "Einigkeit und Frieden sollen auf Seiten jeder Partei sein." *Die Friedensschlüsse von Wien (23.06.1606) und Zsitvatorok (15.11.1606)*. Zum 400. Jahrestag des Bocskai-Freiheitskampfes no. 9. Debrecen: Institut für Geschichte der Universität Debrecen, 2007.
- Bayerle, Gustav. *Pashas, Begs and Effendis. A Historical Dictionary of Titles and Terms in the Ottoman Empire*. İstanbul: Isis, 1997.
- Bayerle, Gustav. "The Compromise at Zsitvatorok." *Archivum Ottomanicum* 6 (1980): 5–53.
- Benczédi, László. "Végváriak életviszonyai a XVII. században." In *Magyarországi végvárak a XVI–XVII. században*, *Studia Agriensia* no. 3, edited by Sándor Bodó and Jolán Szabó, 101–111. Eger: Dobó Vármúzeum, 1983.
- Benda, Borbála. "Az Erdődy család 17. századi genealógiája." *Turul* 80, no. 4. (2007): 109–125.
- Berzeviczy, Klára. "Fragen des Zeremoniells während einer Gesandtschaftsreise. Einige Bemerkungen zum Reisebericht des H. L. Freiherrn von Kuefstein." In *Beiträge der paläographischen Tagung Quelle und Deutung am 27. November 2013*, edited by Balázs Sára, 53–70. Budapest: Eötvös-József-Collegium, 2014.
- Borbély, Zoltán. "A Homonnai Drugethek Felső-Magyarországon a 17. század első évtizedeiben" (PhD Dissertation, Eszterházy Károly University College (Eger), 2015).
- Borbély, Zoltán. "Egy konvertita főúr Felső-Magyarországon: Homonnai Drugeth György." In *Rekatolizáció, protireformáció a katolicka reštaurácia v Uhorsku / Rekatolizáció, ellenreformáció és katolikus megújulás Magyarországon*, edited by Péter Kónya, 370–387. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej Univerzity, 2013.
- Botka, Tivadar. *Kisfaludi Liphay Imre Bars és Hont megyék alispánjának országos törökügyi követnek emlékezete*. Pest: Emich, 1867.
- Brandl, Gergely, Csaba Göncöl, Krisztina Juhász, Gellért Ernő Marton and János Szabados. "Kommunikation und Nachrichtenaustausch – Verhandlungsstrategie der habsburgischen Seite bei der Friedensverhandlung von Szöny 1627." *Chronica: Annual of the Institute of History, University of Szeged* 19 (2019): 113–140. [in Hungarian: "Kommunikáció és híráramlás. A Habsburg-oldal tárgyalási stratégiája az 1627. évi szónyi békekötés során." *Aetas* 33, no. 4 (2018): 108–124.]
- Brandl, Gergely and János Szabados. "The Burden of Authority – The Preparations for the Ambassadorial Mission to Constantinople of Baron Johann Ludwig von Kuefstein in 1628." In: *New Approaches to the Habsburg–Ottoman Diplomatic Relations*, edited by Sándor Papp and Gellért Ernő Marton, 63–85. Szeged: SZTE BTK Középkori és Kora

- Újkori Magyar Történeti Tanszék, 2021. [in Hungarian: “A megbízás terhe. Johann Ludwig von Kuefstein báró konstantinápolyi nagykövetségének előkészítése 1628-ban.” In *Oszmán–magyar viszony a 16–18. században. Tanulmányok a Magyar Királyság és az Oszmán Birodalom népeinek – magyarok, törökök, rácok, tatárok, zsidók, görögök és egyéb népek – hétköznapijairól: Egyén és közösség viszonya*, edited by Zsuzsanna J. Újváry, 149–170. Budapest: Szent István Társulat, 2020.
- Brandl, Gergely and János Szabados. “A Janus-arcú diplomata. Marino Tudisi raguzai kalandor életútja supplicatója tükrében.” *Levéltári Közlemények* 91 (2020): 85–102.
- B. Szabó, János. “Gábor Bethlen’s Armies in the Thirty Years War.” In *The Princes of Transylvania in the Thirty Years War*, edited by Gábor Kármán. Leiden and Boston: Brill, 2022. forthcoming. [in Hungarian: “Bethlen Gábor hadai a harmincéves háborúban: A kora újkori hadügyi fejlődés Kelet-Közép-Európában: az Erdélyi Fejedelemség példája a XVII. század első felében. 2. rész.” *Hadtörténelmi Közlemények* 127 (2014): 41–76.]
- B. Szabó, János. “‘Splendid Isolation?’: The Military Cooperation of the Principality of Transylvania with the Ottoman Empire (1571–1688) in the Mirror of the Hungarian Historiography’s Dilemmas.” In *The European Tributary States of the Ottoman Empire in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*, The Ottoman Empire and Its Heritage no. 53, edited by Gábor Kármán and Lovro Kunčević, 301–339. Leiden and Boston: Brill, 2013. [in Hungarian: “Az Erdélyi Fejedelemség és az Oszmán Birodalom katonai együttműködése (1571–1688). Kísérlet az erdélyi-török kapcsolatok egy kevésbé ismert területének feltérképezésére.” *Hadtörténelmi Közlemények* 125 (2012): 1015–1050.]
- Buza, János. “A tallér és az aranyforint árfolyama, valamint szerepe a pénzforgalomban Magyarország török uralom alatti területén a XVII. században (Nagykőrös 1622–1682).” *Történelmi Szemle* 20 (1977): 73–106.
- Buza, János. “Kipper-pénzek a mérlegen. Az 1620-as évek inflációjának két szakasza.” *Századok* 134 (2000): 881–912.
- Cevrioğlu, Mahmut Halef. “Avusturya’da Osmanlı Diplomasisi: Büyükelçi Recep Ağa’nın Sefareti (1628–1629).” *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* 50 (2021): 81–111.
- Cevrioğlu, Mahmut Halef. “Ottoman Foreign Policy during the Thirty Years War.” *Turcica* 49 (2018): 195–235.
- Cevrioğlu, Mahmut Halef. “The Peace Treaties of Gyarmat (1625) and Szöny (1627).” *Ege ve Balkan Araştırmaları Dergisi / Journal of Aegean and Balkan Studies* 2, no. 3 (2016): 67–86.
- Czigány, István. “A Magyar Királyság hadügyei a 17. század első felében.” In: *Magyarország hadtörténete*, vol. 2, *Az oszmán hódítás kora 1526–1718*, edited by Kálmán Mészáros, 189–264. Budapest: Zrínyi, 2020.
- Cziráki, Zsuzsanna. “Das Siebenbürgen-Konzept der Kriegspartei in Wien von 1611 bis 1616 anhand der schriftlichen Gutachten von Melchior Khlesl.” *Ungarn-Jahrbuch* 31 (2011/2013): 139–179. [in Hungarian: “Erdély szerepe Melchior Klesl fennmaradt

- írási véleményeiben 1611–1616.” In *Bethlen Gábor és Európa*, edited by Gábor Kármán and Kees Tszelszky, 77–102. Budapest: ELTE Középkori és Kora Újkori Magyar Történeti Tanszék – Transylvania Emlékeiért Tudományos Egyesület, 2013.]
- Cziráki, Zsuzsanna. “‘Mein gueter, väterlicher Maister.’ Wissenstransfer unter kaiserlichen Gesandten an der Hohen Pforte in der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts.” *Chronica: Annual of the Institute of History University of Szeged* 19 (2020): 42–83.
- Dávid, Géza. “A 16–17. századi oszmán közigazgatás működése: a beglerbégek és szandzsákbégek kiválasztása és kinevezése.” In *Tanulmányok Szakály Ferenc emlékére*, edited by Pál Fodor, Géza Pálffy and István György Tóth, 111–119. Budapest: MTA TKI Gazdaság- és Társadalomtörténeti Kutatócsoportja, 2002.
- Dávid, Géza. “Administration in Ottoman Europe.” In *The Ottoman Empire in the Early Modern World*, edited by Metin İ. Kunt and Christine Woodhead, 71–90. New York: Longman, 2013.
- Dávid, Géza. “Az utolsó előtti budai beglerbég.” *Keletkutatás* [15], no. ‘tavasz’ (1995): 115–117.
- Dávid, Géza. “Buda.” In *Encyclopedia of the Ottoman Empire*, edited by Gábor Ágoston and Bruce Alan Masters, 94–96. New York: Facts on File, 2009.
- Dávid, Géza. *Studies in Demographic and Administrative History of Ottoman Hungary*. İstanbul: Isis, 1997.
- Deák, Éva. “‘Princeps, non Principissa.’ Catherine of Brandenburg, Elected Prince of Transylvania (1629–30).” In *The Rule of Women in Early Modern Europe*, edited by Anne J. Cruz and Mihoko Suzuki, 80–99. Urbana: University of Illinois Press, 2009.
- Depner, Maja. *Das Fürstentum Siebenbürgen im Kampf gegen Habsburg. Untersuchungen über die Politik Siebenbürgens während des Dreißigjährigen Krieges*. Schriftenreihe der Stadt der Auslandsdeutschen no. 4. Stuttgart: Kohlhammer, 1938.
- Dierks, Dennis. “Übersetzungsleistungen und kommunikative Funktionen osmanisch-europäischen Friedensverträge im 17. und 18. Jahrhundert.” In *Frieden durch Sprache? Studien zum kommunikativen Umgang mit Konflikten und Konfliktlösungen*, edited by Martin Espenhorst, 133–174. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2012.
- Dierks, Dennis. “Friedensbild und Herrscherbild in osmanisch-habsburgischen Friedensverträgen des 16. und 17. Jahrhunderts.” In *Frieden und Kontaktmanagement in interkulturellen Räumen. Das Osmanische Reich und die Habsburgermonarchie in der Frühen Neuzeit*, edited by Arno Strohmeier and Norbert Spannenberger, Forschungen zur Geschichte und Kultur des östlichen Mitteleuropa no. 45, 311–332. Stuttgart: Steiner, 2013.
- Fallenbüchl Zoltán. *Allami (királyi és császári) tisztségviselők a 17. századi Magyarországon*. Nemzeti téka. Budapest: Országos Széchényi Könyvtár – Osiris, 2002.
- Fazekas, István. *A Haus-, Hof- und Staatsarchiv magyar vonatkozású iratai*. A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának kiadványai, I/10. Budapest: Magyar Nemzeti Levéltár, 2015.

- Feneşan, Cristina. "Die Pforte und das Eingreifen Siebenbürgens in den Dreissigjährigen Krieg." *Revue des Études Sud-Est Européennes* 24 (1986): 61–69.
- Feneşan, Cristina. "Siebenbürgen zwischen Osmanischem Reich und Habsburg, 1629–1630." In *Modernisierung auf Raten in Rumänien: Anspruch, Umsetzung, Wirkung*. Veröffentlichungen des Instituts für deutsche Kultur und Geschichte Südosteuropas no. 90, edited by Krista Zach and Cornelius R. Zach, 85–98. Munich: IKGS, 2004.
- Fodor, Pál. In *Quest of the Golden Apple. Imperial Ideology, Politics, and Military Administration in the Ottoman Empire*. Analecta Isisiana, no. 45. Istanbul: Isis, 2000.
- Fodor, Pál. *The Business of State. Ottoman Finance Administration and Ruling Elites in Transition*. Berlin: Klaus Schwarz, 2018. [in Hungarian: *Vállalkozásra kényszerítve. Az oszmán pénzügyigazgatás és hatalmi elit változásai a 16–17. század fordulóján*. História könyvtár: Monográfiák, no. 21. Budapest: MTA Történettudományi Intézete – Magyar-Török Baráti Társaság, 2006.]
- Gévay, Anton von. *Versuch eines chronologischen Verzeichnisses der türkischen Statthalter von Ofen*. Vienna: Gerold, 1841. [in Hungarian: *A' budai pasák*. Vienna: Strauss, 1841.]
- Hanák, Béla and András Péter Szabó, eds. *Keresztvíztől sírkeresztig. Családi eseményekre szóló meghívólevelek Kassa város levéltárában (1526–1700)*. Magyar családtörténetek: Források, nos. 4–5. Budapest: Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2021.
- Hamilton, Alastair. "Michel d'Asquier, Imperial Interpreter and Bibliophile." *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes* 72 (2009): 237–241.
- Hegyí, Klára. *A török hódoltság várai és várkatonasága*. 3 vols. Budapest: MTA Történettudományi Intézet, 2007.
- Hegyí, Klára. *Egy világbirodalom végvidékén*. Magyar história. Budapest: Gondolat, 1976.
- Hegyí, Klára. "La province hongroise dans l'Empire ottoman." *Acta Historica Academiae Scientiarum Hungariae* 33 (1987): 209–216.
- Hegyí, Klára. "Le condominium hungaro-ottoman dans les eyalets hongrois." In *Actes du Premier Congrès International des Etudes Balkaniques et Sud-Est Européennes*, edited by V. Georgiev et al., 593–603. Sofia: s. n., 1969.
- Hegyí, Klára. "Ottoman Defence System in Hungary." In *The Battle for Central Europe. The Siege of Szigetvár and the Death of Süleyman the Magnificent and Nicholas Zrínyi (1566)*, edited by Pál Fodor, 309–319. Budapest – Leiden: Hungarian Academy of Sciences Research Centre for the Humanities – Brill, 2019.
- Hegyí, Klára. "Ottoman Taxation in the Hungarian Kingdom." In *The Great Ottoman Turkish Civilization*, edited by Kemal Çiçek, 87–96. İstanbul: Yeni Türkiye, 2000.
- Hegyí, Klára. *The Ottoman Military Organisation in Hungary. Fortresses, Fortress Garrisons and Finances*. Berlin: Klaus Schwarz, 2018.
- Hegyí, Klára. "The Ottoman Network of Fortresses in Hungary." In *Ottomans, Hungarians and Habsburgs in Central Europe. The Military Confines in the Era of Ottoman Conquest*, edited by Géza Dávid and Pál Fodor, 163–193. Leiden and Boston: Brill, 2000.

- Hegy, Klára. *Török berendezkedés Magyarországon*. História könyvtár monográfiák. Budapest: MTA Történettudományi Intézet, 1995.
- Heinisch, Reinhard Rudolf. "Habsburg, die Pforte und der Böhmisches Aufstand (1618–1620)." *Südost-Forschungen* 23 (1974): 125–165; 24 (1975): 79–124.
- Hiller, István. "A Habsburgok török diplomáciája a 17. század első felében." In *Tanulmányok Szakály Ferenc emlékére*, edited by Pál Fodor, Géza Pálffy and István György Tóth, Gazdaság- és társadalomtörténeti kötetek no. 2, 215–228. Budapest: MTA TKI Gazdaság- és Társadalomtörténeti Kutatócsoportja.
- Hiller, István. "A 'Titkos Levelezők' intézménye." In *R. Várkonyi Ágnes emlékkönyv születésének 70. évfordulója ünnepére*, edited by Péter Tusor, 204–216. Budapest: ELTE Bölcsészettudományi Kar, 1998.
- Hiller, István. "A tolmácsper." *Történelmi Szemle* 33, nos. 3–4 (1990): 203–214.
- Hiller, István. "Javaslat a Habsburg–török diplomácia reformjára 1637." In *Scripta manent. Ünnepi tanulmányok a 60. életévét betöltött Gerics József tiszteletére*, edited by István Draskóczy, 177–187. Budapest: ELTE BTK Középkori és Kora Újkori Magyar Történeti Tanszék.
- Hiller, István. *Palatin Nikolaus Esterházy. Die ungarische Rolle in der Habsburgermonarchie 1625–1645*. Esterházy-Studien no. 1. Vienna, Cologne and Weimar: Böhlau, 1992.
- Illik, Péter. "Kártételek a Batthyány-birtokokon 'az rebellió' alatt (1619–1622). In *Tanulmányok évszázadok történelméből*, edited by Zsuzsanna J. Újváry, 113–133. Piliscsaba: PPKE BTK Történelemtudományi Intézet, 2006.
- Illik, Péter. *Minden nap háború. A Magyar Királyságbeli török kártételek anatómiája (1627–1642)*. Budapest: L'Harmattan, 2013.
- Illik, Péter. *Török dúlás a Dunántúlon. Török kártételek a nyugat-dunántúli hódozsági peremvidéken a 17. század első felében*. Budapest: WZ, 2010.
- Illik, Péter. "Végváriak a 17. század első felében a kártételi listák tükrében." *Hadtörténelmi Közlemények* 125 (2012): 1065–1078.
- Ivanics, Mária. "A zsitvatoroki békéhez vezető út. Az 1595. évi béketárgyalások." *Történelmi Szemle* 35, nos. 3–4 (1993): 297–311.
- Jakus, Lajos. "A töröktől megszabadított Vác 1596–1622." In *Gazdaság- és társadalomtörténeti tanulmányok*, Studia Comitatus no. 25, edited by Rozália Farkas, 1–75. Szentendre: Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága, 1995.
- Jászay, Pál. "A' gyarmati béke, 1625." *Tudománytár: Értekezések* 3 (1837): 39–75.
- Jászay, Pál. "A' szőnyi béke, 1627." *Tudománytár: Értekezések* 4 (1838): 167–294.
- Kármán, Gábor. "Bethlen Gábor soha meg nem írt manifesztuma: A II. Ferdinánd elleni magyarországi háború legitimációja 1619–1620-ban." In *Politikai nyelvek a 17. század első felének Magyarországon*, edited by Gábor Kármán and Márton Zászkaliczky, 155–196. Budapest: Reciti, 2019.

- Kármán, Gábor. "Das Verhältnis der ungarischen Stände zum Böhmischem Ständeaufstand." In *Der Böhmischem Ständeaufstand 1618–1620. Akteure, Gegner und Verbündete*, edited by Václav Bůžek, 287–311. Münster: Aschendorff, 2021.
- Kármán, Gábor. "Gábor Bethlen's Diplomats at the Protestant Courts of Europe." *The Hungarian Historical Review* 2 (2013): 790–823. [in Hungarian: "Külföldi diplomaták Bethlen Gábor szolgálatában." In *Bethlen Gábor és Európa*, edited by Gábor Kármán and Kees Teszelszky, 145–182. Budapest: ELTE Középkori és Kora Újkori Magyar Történeti Tanszék – Transylvania Emlékeiért Tudományos Egyesület, 2013.]
- Kármán, Gábor. "Translation at the Seventeenth-Century Transylvanian Embassy in Constantinople." In *Osmanische Orient und Ostmitteleuropa: Perzeptionen und Interaktionen in den Grenzregionen zwischen dem 16. und 18. Jahrhundert*, Forschungen zur Geschichte und Kultur des östlichen Mitteleuropas no. 48, edited by Robert Born and Andreas Puth, 253–277. Stuttgart: Steiner, 2014.
- Kármán, Gábor. "Transylvanian Envoys at Buda: Provinces and Tributaries in Ottoman International Society." In *Practices of Diplomacy in the Early Modern World c. 1410–1800*, edited by Jan Hennings and Tracey Sowerby, 44–64. Abingdon: Routledge, 2017. [in Hungarian: "Kézcsoók a pasának? Erdélyi követek Budán." *Történelmi Szemle* 56 (2014): 639–662.]
- Kellner, Anikó. "Friendship with the Common Enemy: Theory and Practice of Friendship with the Ottoman Empire at the Beginning of the Seventeenth Century." *Archivum Ottomanicum* 35 (2018): 115–134.
- Kerekes, Dóra. "Titkosszolgálat volt-e a Habsburgok 16–17. századi 'Titkos Levelezői Hálózata'?" In *Kémekek, ügynökök, besúgók az ókortól Mata Hariig*, edited by Csaba Katona, 97–136. Szombathely: Mediawave – MNL Vas Megyei Levéltár, 2014.
- Koller, Markus. *Eine Gesellschaft im Wandel. Die osmanische Herrschaft in Ungarn im 17. Jahrhundert (1606–1683)*. Forschungen zur Geschichte und Kultur des östlichen Mitteleuropas no. 37. Stuttgart: Steiner, 2010.
- Kołodziejczyk, Dariusz. *Ottoman–Polish Diplomatic Relations (15th–18th Century): An Annotated Edition of 'Abdnames and Other Documents*. The Ottoman Empire and Its Heritage no. 18. Leiden: Brill, 2000.
- Komáromy, András. "Kolonich Siegfried, Dunán inneni főkapitány életéből." *Hadtörténelmi Közlemények* 8 (1895): 487–508.
- Köhbach, Markus. "Çasar oder imperator? Zur Titulatur der römischen Kaiser durch die Osmanen nach dem Vertrag von Zsitvatorok (1606)." *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* 82 (1993): 223–234. [magyarul: "Çasar vagy imperator? A római császárok oszmánok által használt megszólításairól a zsitvatoroki békét követően." *Aetas* 14, no. 4 (1999): 177–183.]
- Köhbach, Markus. "Warum beteiligte sich das Osmanische Reich nicht am Dreißigjährigen Krieg?" In *Polen und Österreich im 17. Jahrhundert*, Wiener Archiv für Geschichte des Slawentums und Osteuropas no. 18, edited by Walter Leitsch and Stanisław Trawkowski, 277–294. Vienna, Cologne and Weimar: Böhlau, 1999.

- Lukinich, Imre. “Bethlen Gábor és Pozsony városa”. *Századok* 55 (1921): 1–31, 172–211.
- Lukinich, Imre. *Erdély területi változásai a török hódítás korában 1541–1711*. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1918.
- Marton, Gellért Ernő. “A Life in Service of His Homeland – the Diplomatic Role and Activity of János Rimay.” *Rocznik Przemyski* 57, no. 1 (2021): 3–28.
- Marton, Gellért Ernő. “A Dissertation in Preparation – Structure, Methodology, Approach and Content: The Peace Treaty of Szőny (1627) and Its Subsequent Territorial Negotiations (1628–1629) in Light of Péter Koháry’s Correspondence.” *Studia Universitatis Babeş-Bolyai: Historia* 66 (2021) in print.
- Marton, Gellért Ernő. “On the Question of the Negotiations between the Habsburgs and the Ottomans at Szécsény and Buda (1628) through Palatine Miklós Esterházy’s Letter to the Head of the Hungarian Negotiators.” *Rocznik Przemyski* 55, no. 1 (2019): 79–91.
- Marton, Gellért Ernő. “Three Hungarian Diplomats’ Emissary Diaries – A Comparative Analysis of Emissary Diaries of János Rimay, Gáspár Tassy and Mihály Tholdalagi in the Context of the 1627 Peace of Szőny.” *Prace Historyczne* 148 (2021): 719–730. [in Hungarian: “‘Szőnyből tudatjuk...’ Három magyar diplomata – Rimay János, Tassy Gáspár és Tholdalagi Mihály – követnaplójainak összehasonlító elemzése az 1627. évi szőnyi békekötés kapcsán.” In *Oszmán–magyar viszony a 16–18. században. Tanulmányok a Magyar Királyság és az Oszmán Birodalom népeinek – magyarok, törökök, rácok, tatárok, zsidók, görögök és egyéb népek – hétköznapijairól: Egyén és közösség viszonya*, edited by Zsuzsanna J. Újváry, 133–148. Budapest: Szent István Társulat, 2020.]
- Meienberger, Peter. *Johann Rudolf Schmid zum Schwarzenhorn als kaiserlicher Resident in Konstantinopel in dem Jahren 1629–1643: Ein Beitrag zur Geschichte der diplomatischen Beziehungen zwischen Österreich und der Türkei in der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts*. Geist und Werk der Zeiten no. 37. Bern and Frankfurt a. M.: Lang, 1973.
- Molnár, Antal. *Confessionalisation on the Frontier. The Balkan Catholics between Roman Reform and Ottoman Reality*. Rome: Viella, 2019.
- Molnár, Antal. “Egy katolikus misszionárius a hódolt Dél-Magyarországon: Don Simone Matkovich.” In *R. Várkonyi Ágnes emlékkönyv születésének 70. évfordulója emlékére*, edited by Péter Tusor, 232–250. Budapest: ELTE Bölcsészettudományi Kar, 1998.
- Molnár Antal. *Katolikus missziók a hódolt Magyarországon*. Vol. 1. Humanizmus és reformáció no. 26. Budapest: Balassi, 2002.
- Molnár, Antal. *Le Saint-Siege, Raguse et les missions catholiques de la Hongrie Ottomane, 1572–1647*. Budapest and Rome: Római Magyar Akadémia, 2007.
- Molnár, Antal. *Magyar hódoltság, horvát hódoltság. Magyar és horvát katolikus egyházi intézmények az oszmán uralom alatt*. Magyar történelmi emlékek: Értekezések. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 2019.
- Molnár, Antal. *Mezőváros és katolicizmus. Katolikus egyház az egri püspökség egyházi területein a 17. században*. Budapest: METEM, 2005.

- Molnár, Antal. "Végvár és rekatolizáció. Althan Mihály Adolf és a magyarországi katolikus restauráció kezdetei." In *"Idővel paloták..." Magyar udvari kultúra a 16–17. században*, edited by Nóra G. Etényi and Ildikó Horn, 390–398. Budapest: Balassi, 2005.
- Nagy, Iván. "Liptay Imre török követsége 1619-ben." *Magyar Történelmi Tár* 1 (1855): 195–210.
- Nagy, László. "A 17. századi végvári katonaság erkölcsi-politikai arculata." In *Magyar és török végváriak 1663–1684*, Studia Agriensia no. 5, edited by Sándor Bodó and Jolán Szabó, 87–95. Eger: Dobó Vármúzeum, 1985.
- Nagy, László. "A végvári dicsőség virágkora és hanyatlása." In *Hagyomány és korszerűség a XVI–XVII. században*, Studia Agriensia no. 17, edited by Tivadar Petercsák, 75–89. Eger: Dobó Vármúzeum, 1997.
- Nagy, László. *Bethlen Gábor a független Magyarországért*. Budapest: Akadémiai, 1969.
- Neck, Rudolf. "Andrea Negroni (Ein Beitrag zur Geschichte der österreichisch-türkischen Beziehungen nach dem Frieden von Zsitvatorok." *Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs* 3 (1950): 166–195.
- Neck, Rudolf. "Österreichs Türkenpolitik unter Melchior Klesl." PhD Dissertation, University of Vienna, 1948.
- Nehring, Karl. *Adam Freiherrn zu Herbersteins Gesandtschaftsreise nach Konstantinopel. Ein Beitrag zum Frieden von Zsitvatorok (1606)*. Südosteuropäische Arbeiten no. 78. München: Oldenbourg, 1983.
- Nehring, Karl. "Magyarország és a zsitvatoroki szerződés (1605–1609)." *Századok* 120 (1986): 3–50.
- Pálffy, Géza. *A császárváros védelmében. A győri kapitányság története, 1526–1598*. Győr: Palatia, 1999.
- Pálffy, Géza. "A Szent Korona Bethlen Gábor erdélyi fejedelem birtokában (1619–1622). Egy korona-itinerárium összeállításának lehetőségeiről." In *A történelem mint hivatás. A 2013. november 27-én tartott Benda-emlékkonferencia előadásai*, edited by István M. Szijártó, A Ráday Gyűjtemény tanulmányai no. 11, 75–107. Budapest: Balassi – Ráday Gyűjtemény, 2015.
- Pálffy, Géza. "A veszprémi végvár fő- és vicekapitányainak életrajzi adattára (16–17. század)." In: *Veszprém a török korban. Felolvasóülés Veszprém török kori emlékeiről*, edited by Péter G. Tóth, 91–174. Veszprém: Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság Laczkó Dezső Múzeum, 1998.
- Pálffy, Géza. "Ein vergessenes Territorium des Dreißigjährigen Krieges? Die Länder der ungarischen Krone im großen Krieg Europas: Forschungsergebnisse und -desiderata." In: *Die Habsburgermonarchie und der Dreißigjährige Krieg*, edited by Katrin Keller and Martin Scheutz, 75–94. Vienna: Böhlau, 2020.
- Pálffy, Géza. "Kerületi és végvidéki főkapitányok és főkapitány-helyettesek Magyarországon a 16–17. században." *Történelmi Szemle* 39 (1997): 257–288.

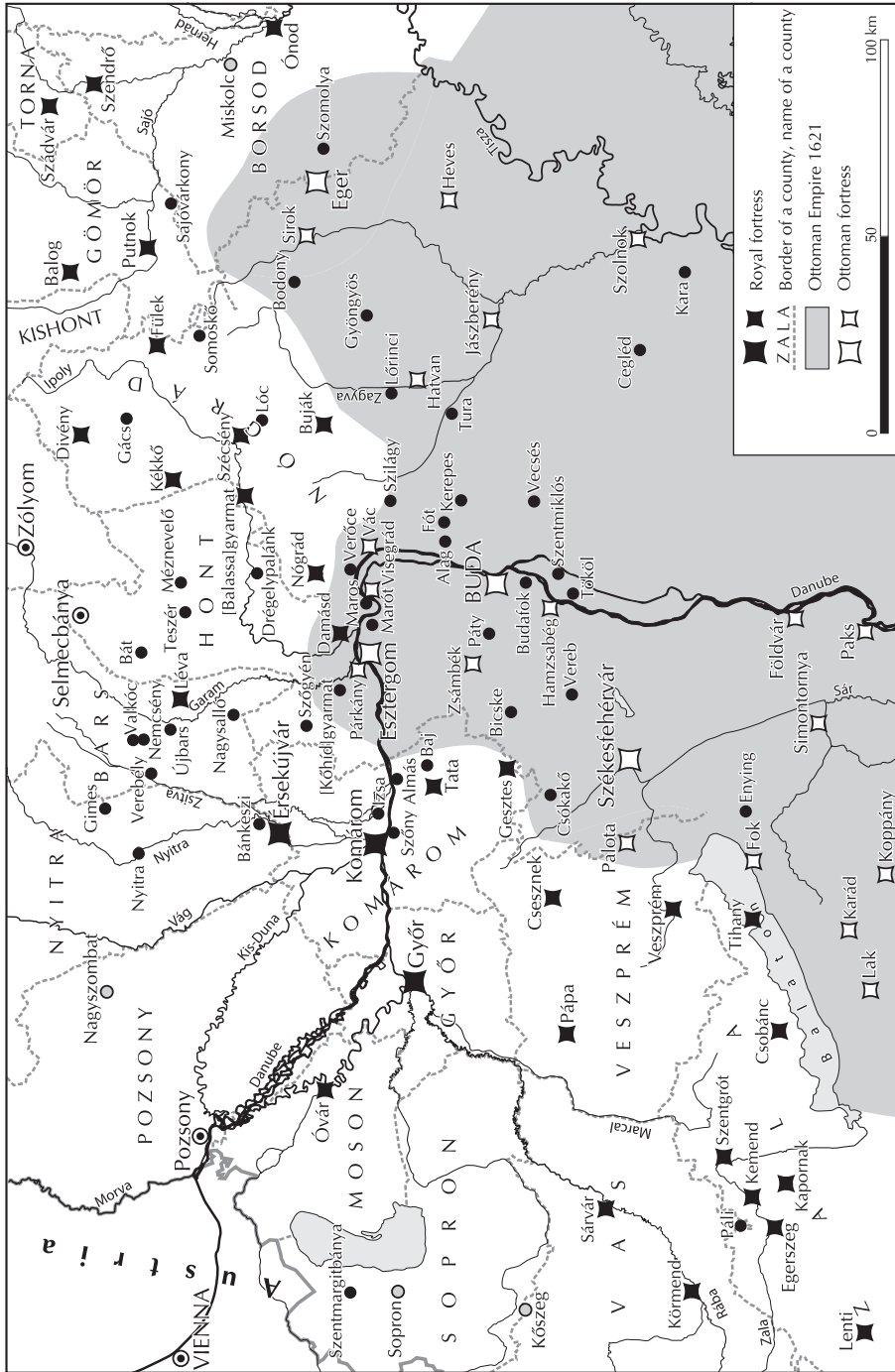
- Pálffy, Géza. "Ransom Slavery along the Ottoman–Hungarian Frontier in the Sixteenth and Seventeenth Centuries." In *Ransom Slavery along the Ottoman Borders (Early Fifteenth – Early Eighteenth Centuries)*, edited by Pál Fodor and Géza Dávid, 35–83. Leiden and Boston: Brill, 2007. [in Hungarian: "A rabkereskedelem és rabtartás gyakorlata és szokásai a XVI–XVII. századi török–magyar határ mentén." *Fons: Forráskutatás és Segéd-tanulmányok* 4 (1997): 5–79.]
- Pálffy, Géza. "The Origins and Development of the Border Defence System Against the Ottoman Empire in Hungary (Up to the Eighteenth Century)." In *Ottomans, Hungarians and Habsburgs in Central Europe. The Military Confines in the Era of Ottoman Conquest*, 3–70. Leiden and Boston: Brill, 2000. [In Hungarian: "A török elleni védelmi rendszer szervezetének története a kezdetektől a 18. század elejéig." *Történelmi Szemle* 38 (1996): 163–219.]
- Panaite, Viorel and Radu Dipratu. "A Forgotten Capitulation ('*adbn*ame): The Commercial Privileges Granted by Sultan Ahmed I to Emperor Matthias in 1617." *Revue des Etudes Sud-Est Européennes* 58 (2020): 51–90.
- Papp, Sándor. "Az Oszmán Birodalom, a Magyar Királyság és a Habsburg Monarchia kapcsolattörténete a békekötések tükrében (Vázlat és adatbázis)." *Aetas* 33, no. 4 (2018): 86–99.
- Papp, Sándor. "Bethlen Gábor, a magyar királyság és a Porta (1619–1621)." *Századok* 145 (2011): 915–973.
- Papp, Sándor. "Bethlen Gábor ismeretlen hadjárati terve II. Ferdinánd és a katolikus Európa ellen." In *Bethlen Gábor és Európa*, edited by Gábor Kármán and Kees Teszelszky, 104–127. Budapest: ELTE Középkori és Kora Újkori Magyar Történelmi Tanszék – Transylvania Emlékeiért Tudományos Egyesület, 2013.
- Papp, Sándor, ed. *Die Verleihungs-, Bekräftigungs- und Vertragsurkunden der Osmanen für Ungarn und Siebenbürgen. Eine quellenkritische Untersuchung*. Schriften der Balkan-Kommission no. 42. Vienna: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2003.
- Papp, Sándor. "Friedensoptionen und Friedensstrategien des Fürsten Gábor Bethlen zwischen dem Habsburger- und Osmanenreich (1619–1621)." In *Frieden und Kontaktmanagement in interkulturellen Räumen. Das Osmanische Reich und die Habsburgermonarchie in der Frühen Neuzeit*, Forschungen zur Geschichte und Kultur des östlichen Mitteleuropas no. 45, edited by Arno Strohmeier and Norbert Spannenberger, 109–127. Stuttgart: Steiner, 2013.
- Papp, Sándor. "Hajdúk és törökök a tizenöt éves háború végén." In *A hajdúváros Böszörmény. Tanulmányok a hajdúk Böszörménybe telepítésének 400. évfordulójára. A 2009. szeptember 12-i tudományos konferencia anyaga*, edited by Miklós Nyakas, Közszolgálati füzetek, 20–27. Hajdúböszörmény: Polgármesteri Hivatal, 2010.
- Papp, Sándor. "Oszmán adatok Bethlen Gábor portai kapcsolataira a harmincéves háború elején." In *Egy új együttműködés kezdete. Az 1622. évi soproni koronázó országgyűlés*, edited by Péter Dominkovits and Csaba Katona, *Annales Archivi Soproniensis* no. 1,

- 61–77. Sopron – Budapest: MNL Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára – MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2014.
- Papp, Sándor. *Török szövetség – Habsburg kiegyezés. A Bocskai-felkelés történetéhez*. Károli könyvek – monográfia. Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan, 2014.
- Péter, Katalin. *Esterházy Miklós*. Magyar história: Életrajzok. Budapest: Gondolat, 1985.
- Petritsch, Ernst Dieter. "Dissimulieren in den habsburgisch-osmanischen Friedens- und Waffenstillstandsverträgen (16.–17. Jahrhundert)." In *Frieden und Kontaktmanagement in interkulturellen Räumen. Das Osmanische Reich und die Habsburgermonarchie in der Frühen Neuzeit*, Forschungen zur Geschichte und Kultur des östlichen Mitteleuropa no. 45, edited by Arno Strohmeyer and Norbert Spannenberger, 145–162. Stuttgart: Steiner, 2013.
- Procházka-Eisl, Gisela and Claudia Römer. "Raub, Mord und Übergriffe an der habsburgisch-osmanischen Grenze. Der diplomatische Alltag der Beglerbege von Buda abseits von Zeremonien." In *Diplomatisches Zeremoniell in Europa und im Mittleren Osten in der frühen Neuzeit*, edited by Ralph Kauz, Giorgio Rota and Jan Paul Niederkorn, 251–264. Vienna: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2009.
- Radway, Robyn Dora. "Vernacular Diplomacy. The Culture of Sixteenth-Century Peace Keeping Strategies in the Ottoman-Habsburg Borderlands." *Archivum Ottomanicum* 34 (2017): 193–204.
- Regele, Oskar. *Der österreichische Hofkriegsrat 1556–1848*. Vienna: Österreichische Staatsdruckerei, 1949.
- Rotman, Cristina. "Zur Frage osmanischer Teilnahme am dreißigjährigen Krieg (Vorabend des um 1620 osmanischen Feldzuges gegen die Moldau)." *Revue des Études Sud-Est Européennes* 13 (1975): 417–424.
- Salamon, Ferenc. "Tájékozás." In: *Két magyar diplomata a tizenhetedik századból*, edited by Ferenc Salamon, i–xlv. Pest: Ráth Mór, 1867.
- Schwarz, Henry Frederick. *The Imperial Privy Council in the Seventeenth Century*. Cambridge: Harvard University Press, 1943.
- S. Lauter, Éva. "A Palatinus Regni Hungariae a 17. században." In *Perlekedő évszázadok. Tanulmányok Für Lajos történész 60. születésnapjára*, edited by Ildikó Horn, 215–239. Budapest: ELTE Középkori és Kora Újkori Magyar Történeti Tanszék, 1993.
- Spuler, Bertold. "Die europäische Diplomatie in Konstantinopel bis zum Frieden von Belgrad (1739)." *Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven* 11 (1935): 53–115, 171–222, 313–366.
- Spuler, Bertold. "Europäische Diplomaten in Konstantinopel bis zum Frieden von Belgrad (1739)." *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas* 1 (1936): 229–262, 383–440.
- Stein, Mark L. *Guarding the Frontier. Ottoman Border Forts and Garrisons in Europe*. London: Tauris, 2007.
- Stoy, Manfred. "Das Wirken Gaspar Gracianis (Gratianis) bis zu seiner Ernennung zum Fürsten der Moldau am 4. Februar 1619." *Südost-Forschungen* 43 (1984): 49–122.

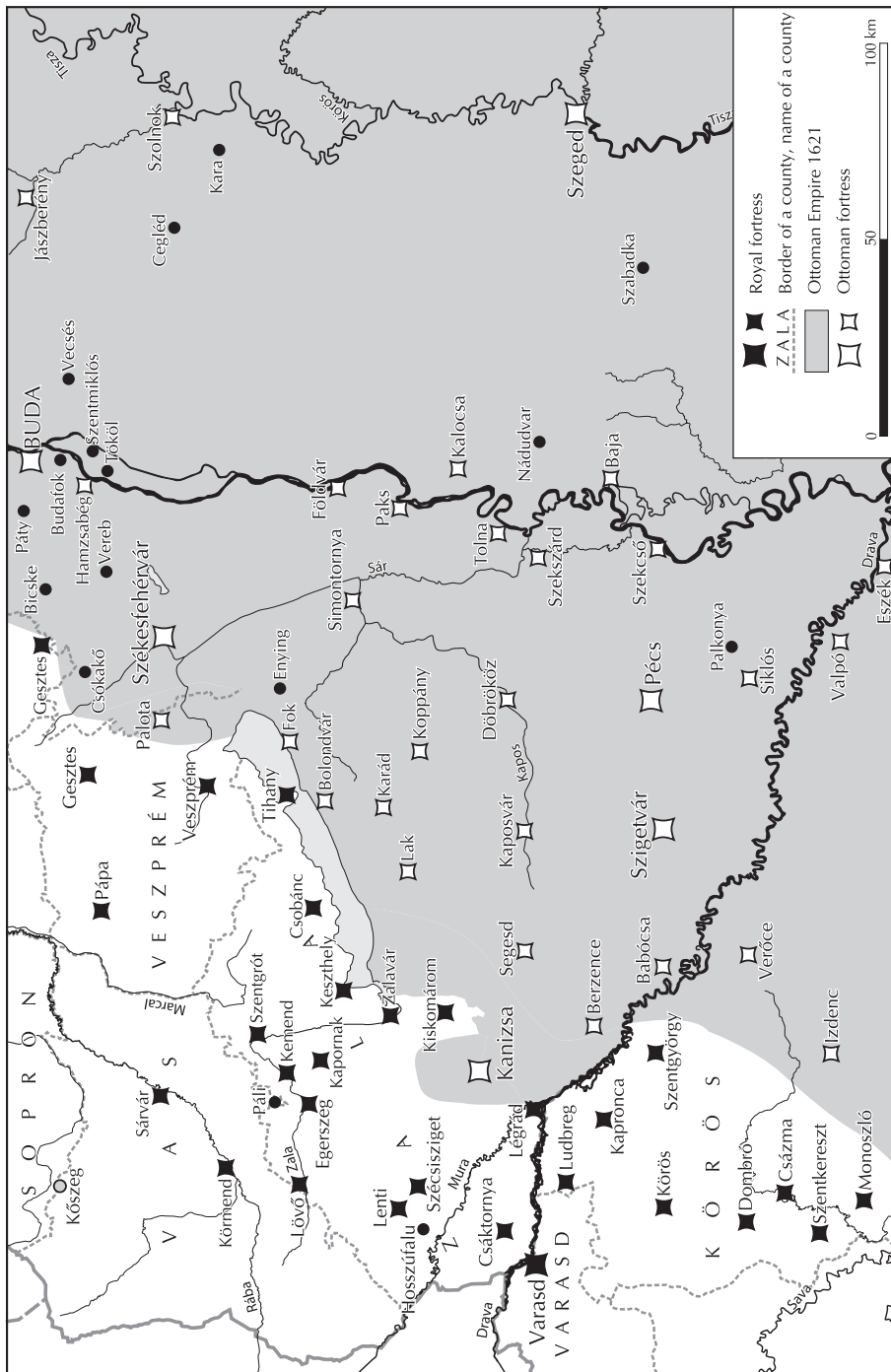
- Strohmeyer, Arno. “Die habsburgisch-osmanische Freundschaft (16.–18. Jahrhundert).” In *Frieden und Kontaktmanagement in interkulturellen Räumen. Das Osmanische Reich und die Habsburgermonarchie in der Frühen Neuzeit*, Forschungen zur Geschichte und Kultur des östlichen Mitteleuropa no. 45, edited by Arno Strohmeyer and Norbert Spannenberger, 163–183. Stuttgart: Steiner, 2013.
- Strohmeyer, Arno. “Der Friede von Zsitvatorok 1606 und die Friedensschlüsse der ‘Türkenkriege’.” In *Handbuch Frieden im Europa der Frühen Neuzeit / Handbook of Peace in Early Modern Europe*, edited by Irene Dingel et al., 969–984. Berlin – Boston: de Gruyter Oldenbourg, 2021.
- Sudár, Balázs. “Az oszmánok Magyarországon.” In: *Magyarország hadtörténete*, vol. 2, *Az oszmán hódítás kora 1526–1718*, edited by Kálmán Mészáros, 309–340. Budapest: Zrínyi, 2020.
- Sudár, Balázs. *Dzsámik és mecsetek a hódolt Magyarországon*. Magyar történelmi emlékek: Adattárak. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 2014.
- Sudár, Balázs. “Iskender and Gábor Bethlen: The Pasha and the Prince.” In *Europe and the ‘Ottoman World’. Exchanges and Conflicts (Sixteenth to Seventeenth Centuries)*, edited by Gábor Kármán and Radu G. Păun, 141–169. İstanbul: Isis, 2013. [in Hungarian: “Iszkender és Bethlen Gábor: a pasa és a fejedelem.” *Századok* 145 (2011): 975–996.]
- Sudár, Balázs. “Ottoman Auxiliary Troops in Gábor Bethlen’s Armies 1619–1626.” In *The Princes of Transylvania in the Thirty Years War*, edited by Gábor Kármán. Leiden and Boston: Brill, 2022. forthcoming.
- Sudár, Balázs. “The Ottomans and the Mental Conquest of Hungary.” In *Identity and Culture in Ottoman Hungary*, edited by Pál Ács and Pál Fodor, 55–67. Berlin: Klaus Schwarz, 2017. [In Hungarian: “Az oszmánok és Magyarország mentális meghódítása.” In *Identitás és kultúra a török hódoltság korában*, edited by Pál Ács and Júlia Székely, 40–49. Budapest: Balassi, 2012.]
- Sudár, Balázs. “The Principality of Transylvania and the Ottoman Province of Eger, 1596–1660.” In *Tributaries and Peripheries in the Ottoman Empire*, The Ottoman Empire and Its Heritage no. 70, edited by Gábor Kármán, 134–160. Leiden and Boston: Brill, 2020.
- Sudár, Balázs. “The Story of Mürteza Pasha.” In *Şerefe. Studies in Honour of Prof. Géza Dávid on His Seventieth Birthday*, edited by Pál Fodor, Nándor E. Kovács and Benedek Péri, 339–357. Budapest: Hungarian Academy of Sciences Research Center for the Humanities, 2019. [in Hungarian: “Egy harcművész a végeken: Mürtezá pasa.” *Hadtörténelmi Közlemények* 133 (2020): 259–274.]
- Szabados, János. “‘Ih awer befleise mih, daß ih sie beidte zue nahbarn mahen kan.’ Die Karriere des deutschen Renegaten Hans Caspar in Ofen (1627–1660) im politischen und kulturellen Kontext.” PhD Dissertation, University of Szeged, 2018.
- Szabó, András Péter. “Eszmék a nádori politika szolgálatában: Esterházy Miklós levelei a vármegyéknek (1626–1645).” In *Politikai nyelvek a 17. század első felének Magyarországon*, edited by Gábor Kármán and Márton Zászkaliczky, 223–284. Budapest: Reciti, 2019.

- Szabó, Péter Károly. "Erdély 'jogi' érvei a hódoltsági határok megőrzésére." In *Identitás és kultúra a török hódoltság korában*, edited by Pál Ács and Júlia Székely, 158–166. Budapest: Balassi, 2012.
- Szakály, Ferenc. *Magyar adóztatás a török hódoltságban*. Budapest: Akadémiai, 1981.
- Szakály, Ferenc. *Magyar intézmények a török hódoltságban*. História Könyvtár: Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok no. 21. Budapest: MTA Történettudományi Intézet, 1997.
- Szalay, László. *Galantai Gróf Eszterházy Miklós Magyarország nádora*. Vol. 1. 1582–1622. Pest: Lauffer & Stolp, 1863.
- Szekfű, Gyula. *Bethlen Gábor*. Budapest: Magyar Szemle Társaság, 1929.
- Takáts, Sándor. "A budai basák emlékezete." In Sándor Takáts, *Rajzok a török világból*, vol. 1, 104–159. Budapest: Akadémia, 1915.
- Takáts, Sándor. "A magyar és török íródeákok." In Sándor Takáts, *Rajzok a török világból*, vol. 1, 1–104. Budapest: Akadémia, 1915.
- Teply, Karl. *Die kaiserliche Großbotschaft an Sultan Murad IV. 1628. Des Freiherrn Hans Ludwig von Kuefsteins Fabrt zur Hohen Pforte*. Wien: Schendl, 1976.
- Tomkó, Viktor. "A szolnoki szandzsákbégek története. II." *Zounuk. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve* 20 (2005): 9–60.
- Tóth, Hajnalka. "Török rabok Batthyány I. Ádám uradalmaiban." *Aetas* 17, no. 1 (2002): 136–153.
- Várkonyi, Gábor. "Pálffy István érsekújvári kapitány és a váci Musta basa levelezése." In: *Pálfióvi v novoveku. Vzostup významného uhorského šľachtického rodu. Zborník z vedeckej konferencie Bratislava 20. mája 2003*, edited by Anna Fundárková and Géza Pálffy, 63–73. Bratislava and Budapest: Academic Electronic Press, 2003.
- Volkmer, Gerald. *Siebenbürgen zwischen Habsburgermonarchie und Osmanischem Reich: Völkerrechtliche Stellung und Völkerrechtspraxis eines ostmitteleuropäischen Fürstentums 1541–1699*. Schriften des Bundesinstituts für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa no. 56. München: de Gruyter – Oldenbourg, 2015.
- Wagner, Georg. "Österreich und die Osmanen im Dreißigjährigen Krieg." *Mitteilungen des Oberösterreichischen Landesarchivs* 14 (1984): 325–392.
- Yurdusev, A. Nuri. "The Ottoman Attitude toward Diplomacy." In *Ottoman Diplomacy: Conventional or Unconventional?*, edited by Nuri A. Yurdusev, 5–35. Houndmills: Palgrave Macmillan, 2004.
- Zahirović, Nedim. "Die Familie Memibegović in Ungarn, Slawonien und Kroatien in der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts. Ansatz einer genealogischen Rekonstruktion." In *Ein Raum im Wandel. Die osmanisch-habsburgische Grenzregion vom 16. bis zum 18. Jahrhundert*, edited by Norbert Spannenberger and Szabolcs Varga, 75–86. Stuttgart: Steiner, 2014. [in Hungarian: "A Memibégovicsok Magyarországon, Szlavóniában és Horvátországban a 17. század első felében." *Korall* 13, no. 48 (2012): 121–132.]

- Zahirović, Nedim. *Murteza Pasha von Ofen zwischen Panegyrik und Historie. Eine literarisch-historische Analyse eines osmanischen Wesirspiegels von Nergisi (El-vasfû l-kâmil fi-ahvâli l-vezîri l'âdil)*. Leipziger Beiträge zur Orientforschung no. 25. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2010.
- Ziegler, Karl-Heinz. "Völkerrechtliche Beziehungen zwischen der Habsburgermonarchie und der Hohen Pforte." *Zeitschrift für neuere Rechtsgeschichte* 18 (1996): 177–195.
- Ziegler, Karl-Heinz. "The Peace Treaties of the Ottoman Empire with European Christian Powers." In: *Peace Treaties and International Law in European History from the Late Middle Ages to World War One*, edited by Randall Lesaffer, 338–364. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

The northern borders of Ottoman Hungary

The western borders of Ottoman Hungary

SOURCES

No. 1.

**Bekir Pasha of Eger, kaymakam of Buda to Hans von Molardt
Buda, 'on Saturday' [December] 1616. Original (type A).**

ÖStA HHStA Türkei I. Karton 105. Konv. 4. 1616. s.d. fol. 43–44.

Bekir Pasha denies that the soldiers of Esztergom and Eger would have done anything against the peace. He requests Molardt's intervention in the case of the two Ottoman soldiers, who were arrested by Tamás Bosnyák, captain of Fülek, in spite of their passports from Macaroğlu Ali Pasha, the former beylerbey of Eger.

[outside:] Az tekintetös és nagyságos böcsületös és vitézljő úrnak, Molnart [!] Jánosnak, az hatalmas római császárnak tanácsának Bécsben etc. mint minékünk kedves úr barátunknak adassék.

Mi, Bekér pasa, Istennek kegyös engedelméből és segítségéből, és az hatalmas győzhetetlen török császárnak fő beglerbégje, mostan penig Isten velem lévén, Buda várának gondviselője, és az Tisza-Duna között lévő végvárainak és Eger várának, s Hatvannak helytartója.

Minden hozzám illendő tisztességes köszönetömet ajánlom Nagyságodnak, kívánok az hatalmas Istentől minden jó egészséget megadatani!

Az Nagyságodnak levelét nagy örömet vettem, kit megértettem, az Nagyságodnak akaróját, mely felől Nagyságod esztergami, és egreliek [!] vitézök felől panaszlatt. Elhiggye Nagyságod, hogy az én időmben, mióta kezem alatt van, az vitézek nem láttanak, sem esztergamiak, sem egriek, az én időmben nem cselekszenek, az én hitemre, minthogy nem is engödtém nekik, hogy ez szent békesség között azféle dolgot cselekednének. Nincs szabadságom reája, tisztességemre mondom, ez szent békességet jól tudom, mindenképpen meg is akarom tartani. Mind Esztergamban, mind Egörben emberem van, hogy ez szent békességet szépen tartsák, legfőképpen penig aszaknak és az vicéknek erősen megparancsoltam.

Nagyságodat erről is akarám megtalálnom, mivel hogy énelöttem való egri Ali pasa küldött volt két tezing(?) az falukra valami dolog felől, levél is vala penig nálók, mely levelek hogy igaz járatban voltak. Az Bosnyák Tamás azokat az ő útokban megfogta, bévitte Fülekben, most is ő kezében fogva vannak, azok penig nem gonosz emberek voltak, hanem pasa hírével jártak, kezökben úti levelek voltak. Kérem Nagyságodat, hogy írja meg Nagyságod Bosnyák Tamásnak, hogy bocsássa el azt az két törököt, erősen parancsolja meg Nagyságod, hogy ez szent békességben Bosnyák Tamás azféléket ne cselekedjék, minden nap az egri vitézök reám gyűnek, hogy írjak mellettük, hogy igaz járatban voltak, mint hogy az mely vitéz ember pasák és urak hírével járnak, kezökben levelek, azokat nem kell háborgatni.

Ennek utána is parancsoljon Nagyságod, ez két császár között nagy örömet szolgálók Nagyságodnak. Nagyságod elhiggye azt, hogy az egri vitézök rossz füleki embőrt fogtak volna erre, de minthogy szabadságot nem adtam nekik, ha nem Nagyságodnak tudtára akartam adni, hogy Bosnyák Tamás ne keresne az szent békesség között háborúságot. Ekkorra írtam Bosnyák Tamásnak felőle, de soha választ nem írja az két jámbor török felől, mast is őket [!] rabon, fogva vagyon. Nagyságodtól bizonyos, jó választ várok. Az Úristen áldása legyen Nagyságoddal. Íratott szombaton, déván in Buda, 1616.

[GK]

No. 2.

**Bekir Pasha of Eger, kaymakam of Buda to Hans von Molardt
Buda, 8/18 February 1617. Original (type A, Balázs Deák's handwriting).**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 105. Konv. 5. 1617. Jan–Febr. fol. 144–145.

German summary: ÖStA KA HKR Akten Kt. 55. 1617 März No. 38. fol. 7.

On the road around Hatvan soldiers from Szécsény and [Balassa]gyarmat attacked Ottoman merchants coming from Eger, killed four of them and took cash worth of 3000 florins. They also harass the Bácska region with raids of 40 to 50 men. The beylerbey requests the investigation of the case and the disciplining of the soldiers.

[outside:] Tekintetes és nagyságos úrnak, a Molart Jánosnak, római császár hadakozó tanácsának, gondviselőjének, s fő helytartójának Bécsben, nekünk kedves, becsületes úr barátunknak adassék.

Mi, Bekir pasa, Istennek engedelmeiből hatalmas és győzhetetlen császárunknak beglerbégeje Eger várában és mostani ott való fő gondviselője etc.

Tekintetes és nagyságos, nekem becsületes, kedves úr barátom, Istentől sok jó adassék Nagyságodnak!

Továbbá erről kölle Nagyságodat ez levelemmel megtalálnom: én nem tudom, mit akarnak népeitek, hogy az két császár között egyszer elvégeztetett szép békességhez nem tartják magokat és vesztegségben nem maradnak. Az szécsényiek és gyarmatiak ötödik napja volt, 20 vagy annál is többed lóval az hatvani utat lesvén, valami áros törökek akarnak volt Egörből idejüni, és reájok ütven, négyet levágtak bennök, és készpénzt is háromezer forintot vittek el. Ily nagy dolgot cselekedtek, az bizonyos dolog, kétség nélkül elhiggye Nagyságod, jó úr barátom. Annak fölötte oda alá Bácska tájára is mind szüntelen sereggel mennek most is, hol 40 lovas, s hol 50, és úgy rontják, pusztítják az falukat. Melyben ha kételkedik Nagyságod, édes becsületes úr barátom, hogy ezök így találatnak lenni, tehát küldje oly meghitt emberét alá az végekben, az ki bizonyosan végére mehet, és attúl értse, hallja Nagyságod.

Az dolog azért mind így nagyon. Ők az mieinket vádolják, tudom, és mindő [!] aprólékos dolgot tíz-húszannyira magyaráznak Ti Nagyságotok előtt, nem úgy, az mint némely dolgok vannak. Az mieinknek szemekben az hasáb fát meglátják, s az övéjökben pedig az gerendát is nem tekintik, s nem gondolják. Nem kell azért csak az mieinket köveznetek, jó úr barátom, és nem kell mindönöket elhinnötök, az miket írnak, s az minemű vádolásokat tesznek. Hanem az Istenért is kéröm Nagyságotat, hogy tartsa zablán őket, az végvárbéli capitánoknak írván és parancsolván, hogy tartsák magokat mindenképpen az szép békességhez, és azt, az mi az két hatalmas császár között egykor elvégeztetött, becsüljék meg, és ne adjanak okot az mieinknek is valami zűrzavarnak indulására. Isten éltesse egészségben Nagyságotat! Budán íratott, Februarius 8 napján, az ó calendárium szerint, 1617. esztendőben.

Nagyságtok jóakaró úr barátja,
Idem qui supra

[GK]

No. 3.

**Bekir Pasha of Eger, kaymakam of Buda to Hans von Molardt
Buda, 16/26 February 1617. Original (type A, Balázs Deák's handwriting).**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 105. Konv. 4. 1617. Jan–Febr. fol. 159–160.

German summary: ÖStA KA HKR Akten Kt. 55. 1617 März No. 38. fol. 7.

Bekir Pasha received Molardt's second letter from Pietro Bonomo and according to his request consulted with the envoy about the questions of the peace. He acknowledges the information concerning the late Kadizade Ali Pasha's letter to Molardt, in which he wrote about the false rumours related to Gábor Bethlen's attempts to start a war in Hungary. Bekir Pasha thanks Molardt for having sent him the draft of his response to the late beylerbey. He also reassures Molardt that Sultan Ahmed I ordered everyone to keep the peace.

[outside:] Tekintetes és nagyságos, becsületes úrnak, a Molárt Jánosnak, császár őfelsége hadakozó tanácsának, gondviselőjének és fő helytartójának Bécsben, etc. Nekem kedves, jóakaró úr barátomnak adassék.

Mi, Bekir pasa, Istennek engedelmeiből hatalmas császárunknak Egör várában való beglerbégje és mostan is fő gondviselője ez megnevezett helyben. etc.

Tekintetes és nagyságos, minékünk becsületes kedves úr barátunk! Köszönetünket és köszönetünk után minden illendő dologban tisztességes barátságomat ajánlom Nagyságotnak, és sok jót kívánok Istentől megadatni, etc.

Továbbá ezt akarám Nagyságod tudtára adni, hogy az második levelét is Nagyságodnak az becsületes Bonhomo Pétör barátomtól, az kit az római császár őfelsége súlyos dolgokban Constantinápolyban küldött, nagy becsülettel elvöttem, és szépön megértöttem mindönképpen, abban néköm mit írt légyen Nagyságod. És hogy azt is megparancsolta légyen néki Nagyságod, hogy magát néköm mögjelentené, és némely dolgokról, melyek az békességet illetik, velünk szóbeszédes lönne. Kinek elegendő hitelünk lönne az mit beszélgetne nekünk, és hogy urát is promoteálnánk, azon kéretett.

Szerető úr barátom, az mint mondám, jóllehet az Nagyságod becsületes levelében való írását is, mölyet nékem írt, megértöttem, de nyelvel való izenetit is Őkegyelmétül szépen mind megértöttem, az békességhez tartozó némely dolgokról beszélgetvén. Kinek szavának, s beszélgetésinek hitele lött előttünk és urát is promoteáltuk hatalmas császárunkhoz való alámenésében.

Annak fölötte Nagyságodnak az néhai vezér, Ali pasa csak rövid nap halála előtt az békösség dolgában, és főképpen Bethlen Gábor által Magyarországbán az békesség ellen föllázasztott háborúságról költött hamis hírokról írja Nagyságod, hogy írt volt; és Nagyságod is önagyságának arra ugyanazon esztendőben az minémű választ, feleletöt tött és írott volt, és az dolognak mivolták eleiben akarván adni, az levél immár készen is volt, minekelőtte mi Nagyságodat az vezér haláláról tudósítottuk volt. Mely leveleknek mását Nagyságod ide küldötte és megértöttük mindenképpen.

Möly elő nevezött panasz dolog felől nekünk is volt ennek előtte is hallomásunk és értésünk, mert még akkorban is hallottunk volt ez dolog felől. De bizonynal elhiggye Nagyságod, édes becsületes úr barátom, hogy hatalmas császárunk őhatalma az szent békösségnek megháborítására, avagy fölbontására senkinek szavára mindön aprólékos dologért engedelme nincsen, sőt inkább vastagon meghatta, parancsolta, hogy mindenöktül nagy böcsületben megtarttassék. Mi is pedig az mint ezelött Nagyságodnak küldett levelünkben is ígértük, és annak tökéletes megtartására mind az két felé hasznosnak láttatik lenni, az felől fogadást tettünk, most is, és ezután is azon jó igyeközetben vagyunk s lészünk, Isten segítsége velünk lévén. Ezöket akaránk azért Nagyságodnak írunk. Isten áldása légyön Nagyságodon! Datae sunt Budae 16 die Februarii secundum vetus calendarium, anno 1617.

Nagyságod jóakaró úr barátja,
Idem qui supra

[GK]

No. 4.

**Bekir Pasha of Eger, kaymakam of Buda to Hans von Molardt
Buda, 16/26 February 1617. Original (type A, Balázs Deák's handwriting).**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 105. Konv. 4. 1617. Jan–Febr. fol. 161–162. German translation ibidem fol. 163–164. German summary ÖStA KA HKR Akten Kt. 55. 1617 März No. 38. fol. 7.

Molardt complained that Ottoman soldiers from Eger and Szolnok laid a siege upon Palkonya and drove away the cattle. Bekir Pasha claims not to have been aware of the issue, nor was the sancakbey of Szolnok (Ömer Bey?), but he will investigate and punish the wrongdoers. As Hasan Çavuş, the representative of the new beylerbey, Sufi Mehmed Pasha, arrived at Buda on 18 February and Bekir Pasha will leave to Eger in two days, he will attend to the issue in person.

Mi, Bekir pasa, Istennek engedelméből hatalmas császárunknak Egör várában való beglerbégje és mostani fő gondja viselője ez megnevezett helyben. etc.

Tekintetes és nagyságos, mineküink becsületes kedves úr barátunk! Köszönetünket és köszönetünk után mindön illendő dologban tisztességes barátságomat ajánlom Nagyságodnak!

És ezt akarám Nagyságodnak megjelöntení és értésére adni, hogy az Nagyságod becsületes levele neköm megadatott, mölyben panaszképpen azt írta, hogy az egri és az szolnaki törökök Ónod táján Palkonyát megostromlották volna, és hogy mindön marhájokat elhajtották volna. És hogy az vitézekben is egynehányat levágtak és egynehányat meg is sebösítörtek volna. Mely cselekedetök az szent békösségnek ellene volnának.

Nagyságodnak azért arról azt írhatom, felelhetem, hogy az Nagyságod levele, mihelt neköm megadatott és ez dologt abból megértöttem, azonnal csaust küldöttem levelemmel Egörben, hogy valaki volt oka és indítója ennek, de mindjárt megfogják és az elvitt marhát is el ne vessessék. Mert az mi hitünkre mondom, s elhiggye Nagyságod, édes becsületes úr barátom beszédömet minden kétség nélkül, hogy az én hírömmel, sem penig az én engödelmemből nem lött az dolog, hanem minthogy az szolnaki bég sem volt otthon, és én is itt ez helyben lévén, ő magok ez okkal lopva egynehányan úgy möntek el, hihető dolog. De az mint mondám, levelemmel csaust küldöttem azonnal, s megparancsoltam, hogy mindjárt megfogják azt, az kitül ez indultatott és fő volt benne, és a marhát is el ne hagyják tékozlaní.

Ím az budai basaságra feljüvendő nagyságos vezér basának is penig képebeli emböre immár följütt Budára ez elmúlt szombaton, és én is harmadnap múlva möntön megyök helyemre, Egör várában, Isten segítsége velem lévén. És elmönvén, kikeresöje leszök annak, az ki fő volt ennek indításának és érdöme szerént meg is akarom büntetní, mert Isten ótalmazzon attül, hogy az két császár között való frigy és szép szent békösség ellene való dologt elengednének és elszenednének, édes becsületes úr barátom. Söt, ezután is ha miböl

megtalál Nagyságod, örömet kedveskődünk, s barátsággal lészünk. Mostan azért ezeket akaránk Nagyságod tudtára adnunk. Isten éltesse jó egészségben Nagyságodat! Etc. Datae sunt Budae 16 die Februarii secundum vetus calendarium anno 1617.

Nagyságodnak jóakaró úr barátja,
Idem qui supra

[GK]

No. 5.

**Sufi Mehmed Pasha to Hans von Molardt
Belgrade, Rebiülevvel [1026] / 9 March–7 April 1617. German translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 105. Konv. 5. 1617. März–Juli. fol. 42–43.

After the death of Kadizade Ali Pasha, the sultan appointed Sufi Mehmed Pasha as beylerbey of Buda and serdar. He arrived at Belgrade, where he met Pietro Bonomo and made him stay for a while, because the sultan trusted him with all issues related to the peace. Earlier Ali Pasha, Ahmed Pasha of Kanizsa and Gaspar Graziani had signed an agreement of twelve articles [the peace of Vienna of 1616], which was confirmed by both emperors. The sultan sent now Çifut Ahmed Kihaya and Gaspar Graziani to discuss the issues of Bolondvár, the palisades, the captives taken since the peace of Zsitvatorok (1606) and the damages suffered. They hope to keep the peace and request that the envoys should not be delayed. Sufi Mehmed Pasha claims to have served the sultan for 30–40 years, and to know what the reputation of the sultan and the wealth of the borderlands required. He promises to maintain a friendly relationship.

Praemissis praemittendis.

Weillen der Vezir Aly Bassa gestorben, ist von Ire Mechtigkhait Ofen, mit allen zuegehörungen, sambt zerdar zu sein, wier, des herrn guetten freundt, vertrautt worden, mit allen gränizen, bin auf Griechischen Weissenburg ankhomen, und alda mit landsachen umgangen.

So ist von Ire Maiestät Imperator, meinem gutten freundt, der Bonhom ankhomben als abgesandter mit schreiben, was er auch mundtlichen hat vorgebracht, hab ich alles verstanden, ich nicht notturfftig gewesst nach der Portten, hab im aufgehaltten, dann alle sachen seint von Ire Mechtigkheit mier vertrautt worden, dann Ire Mechtigkheit das vertrauen zu mier gesezt, es sei fridens sachen oder anders, ist mier aller vertrautt und anbevolchen werden. Wille Gott mein will ist, mit allen guetten freundten guette fried zu machen, damit zwischen baiden Khaisern der fridt erhalten werde, und jederzeit die armen ruebig [!] verbleiben sollen, niemandt in seiner seel oder guett solle belaidigit werden. Das ist Ire Mechtigkheit bevolch. Der Herr, als mein guetter freundt, großer werde zwischen baiden khaisern.

Vor diesem, der Aly Bassa und Achmat Bassa zu Canischa und Caspar Gratiani ist mit innen geschlossen worden, wie er erstlichen ist geschlossen worden, darüber gefertigte confirmationen nach, so ist noch mit innen zwölf artiel geschlossen worden. Wie dann baidere khaiser solches confirmirt haben, wegen des fridts, sowoll die Bolondwarische sachen, die palankhen, welche nottwenig zuverwerffen sindt, und erlaßung der gefangnen, so nach dem Sittuerischen schluß sind gefangen werden, und wann von eurer seit, Ire Mechtigkhait ain schaden erleiden, daselb zu rectificirn, oder, ob von unuß ain schaden geschehe, dasselbige zu bezahlen, und zum fridt gehörigen. Anderer sachen mehr ist der Achmat Bassa, und Duca Caspar Gratiani verordnet, hinausgeschickht worden, und schreiben durch sy geschukht worden, und verhoffen dem schluß nach, das man mit dieser fridenssachen vleis brauchen wirt, und sich den confirmationen nachhalten wirt, baidere Khaiser freundschaft nach. Was zuuor geschlossen, das jenige effectuirn wirt, damit baidere seit lautter und die arme ruebig verbleiben, und ob Gott will so lang von eurer seitten, wider den friden nicht gehandelt wirt, so wirt von diser seitten auch nichts entstehen.

Nur mit dem Achmat Bassa und duca Caspar, wie zuegesagt, die Bolondvarische sachen und palankhen, so man nottwendig zerwerffen solle, und die dörfer, so man haben solle, und nach dem Schittwagerischen schluß gefangen Turkhen, baidere seit geschehne schaden zu erleuttern, alles abreden, damit nichts in zweifel verbleibe, alles woll verrichten. Nach verrichtung solches, si nicht aufgehaltten, mit ehist ain tag zuuor, mit solcher antwort, das die freundschaft großer wirt, zurukhlassen.

Wils Gott, werden Ire Maiestät mit mir als seinen guetten freund freundschaft machen, den fridt in ehren halten, ich bin nicht von den jenigen bezirn die herauß sint, erzeigen [!], sondern bei dreißig oder vierzig jahr in des Khaisers dienst erzogen worden, und stäts gedient, darumb hat Her Mechtigkhait das vertrauen in mich gesetzt, weillen sy mich khennen, was zur ehr reputation gehört, und zu nuz der gränizen, das ichs verrichten solle. So wirt man sehen, das ich die freundschaft anderst verstehen wil, als der Aly Bassa, welche es von mir ersuechen, wil also die freundschaft gegen Ire Maiestät und den Herrn nicht sparen. Ich begehre nach iren freundten guetts zu thuen, wie ich mich verhalten werde, das die freundschaft zu dise baiden khaisern verbleibe und welche übels wider euch reden werden, khain trauen sezen will, so wider den friden handeln, wie ich sy inhaltten will, so wol mit den so straffen, was fürnehmen wil, das wirt man erfahren. Datum Belgrad, Griechsisch [!] Weissenburg den Rebiul Evel monats anno 1617.

Mehmet Bassa zu Ofen

An Herrn Hannsen von Molärt.

Transferirt Illesy. Translation Vezirs Mehmet Bassa zue Ofen schreibens an Herrn Hannsen von Molärt.

[GK]

**Sufi Mehmed Pasha to Hans von Molardt
Belgrade, Cemaziülahir 1026 / 6 June–5 July 1617. Original (type E).**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 6. The text is punctuated with dots in golden ink.

Sufi Mehmed Pasha received the letter in which Molardt sent his congratulations concerning the appointment as beylerbey of Buda, and also complaints regarding the damages the soldiers from Bosnia and Klis caused at the borderlands. Earlier similar complaints were made by Cesare Gallo and Gaspar Graziani, upon which Kapıcı Baş Ali Ağa was sent to the Bosnian dignitaries by Sufi Mehmed Pasha, with the necessary orders. He also notified the Sublime Porte and Molardt about his measures, but it seems the latter did not receive this message. Sufi Mehmed Pasha announces that he had been appointed as kaymakam by the sultan to Constantinople. He promises to continue to work for the peace and requests Molardt to do the same. The sultan appointed Nakkaş Hasan Pasha as beylerbey of Buda, who is also a friend of peace.

İftihar-i ümera-i millet-i mesiha muhtar-i kübera-i fırka-i nasara müdebbir-i umur-i ümmet-i İsa muslih-i mesalih-i erbab-i kinise Nemçe imparatorunun ikinci veziri olan Molardi Yanoş – hatimet ‘avakıbuhi bi’l-hayr – tahiyet ü peyam ki ehl-i İslama olan inkıyad ve musafatunuz cihetinden sadır ve hulus-i kelim ki erbab-i imana olan ihlas ve sadakatunuz hususından mütebadir olur ancak vahid olunduktan sonra muhibbane inha olunur ki işbu mah-i Cemaziül-ahirün yedinci günü adamlarınız yedinden muhabbetlü mektubunuz gelüb her ne ki yazıldı ise ma’lumumuz olmuştur. Mazmun-i muhabbet-meşhunında anı yazar devletlü dostumuz ki bizi Budun paşalığına gönderdiklerinden hazz etmişsiz ‘ömrünüz ziyade ola ve benüm dostum Bosnalı ve Kilisli için serhadlerünüzde ba’z zararlar eyledüklerin bildürmüşsiz. Bundan evvel dahi bu ahvali hazretünüzün ve bizüm ri’ayetlü Cerezgal ve Gaşpar Graçıyan beğ dostumuzun mektupları Gaşpar beğün karındaşı ve kapudan ‘Ali ağa ile geldiği gibi layık olduğu üzere Bosna kaim-makamına ve serhad kapudanlarına ve ağalarına ve a’yan-i vilayetinin mahallesine müekked emrler ve müşerred mektuplar ile bellü başlu ağalarımızdan kapıcı başı ‘Ali ağayı göndermiş idük ve asitane-i sa’adetümüze dahi bu ahvali muhkem bildürmüş idük ve hazretünüze bu husus böyle olduğunu müstakil çavuş ile bildürmüş idük ve asitaneden size degecek kağıdılarımı ‘ayni ile göndermiş idük ve Gaşpar beğün karındaşına bu minval üzere kağıdılar yazub vermiş idük zahir anlar siz dostumuza varub vasıl olmamağla şimdi gelen mektub-i muhabbet üslubunuzda mukaddema gönderilen mektuba cevab değmedi deyü yazmışsiz. Benüm dostum biz bu sulh ve salahı her vechle ri’ayet edüb fukara ve zu’efa hatırı ve rıza-i Huda için ‘ale’l-husus iki padişahların ‘ahdleri yerin bulmak için kendümüze uyhuyı haram edüb bu mübarek sulh ve salahun kavi olub kalmasına gerek nefsumüz gerekse malumuz ve gerek mektuplar ve adamlarımız ile çalışıyoruz. İnşallah siz dahi vakıf olmuşsiz ve ‘alem halkı dahi bilürler ve her neki

ağzundan söylemiş isem can u başumla olmasına ve ilerü getürmesine çalışurum. Benüm dostum eğerçi bizüm murad ve maksudumuz Budun'a çıkub gerek siz dostumuz ile ve gerek re'aya fukarasına merhamet etmek niyyetinde iken Hakk celle ve 'ala hazretinün emr-i şerifleri kasdumuza uymayub benüm 'azametlü ve şevketlü padişahumun kalb-i şeriflerine ilka edüb kendülerden gayri hiç kimesnenün haberi ve vasıtası yoğiken mahza bizüm kendü vücud-i şerifine istikamet ile olan hizmetlerimiz ve fukara ve re'ayaya merhametümüz sebebi ile kendü yanında kaim-makamluk hizmetinde olmamız ferman etmişlerdür. Hakk sübhanehu ve ta'ala hazretinden dilerüm ki bu hayırlu barışık hususunda doğruluk ve istikamet ile hizmetümüz vücuda gele. Bu canibün ahvali bi'l-külliyen ma'lumumuz olmışdur. İnşa'llahu ta'ala bundan böyle dahi asitane-i sa'adete varduğumuzda 'azametlü ve şevketlü padişahumuz yanında sulh ve salah takviiyetinde ne vechle çalışduğumuzı görürsüz heman siz dostumuzdan dahi minnet olunur. Ol canibde gerek sa'adetlü çasar hazretleri huzurında gerek kral hazretleri yanında ne merite dostluğu illerü [!] getürmeğe sa'y ve himmet edersiz ve mumaileyh Gaşpar Graçıyan beğ ol canibde eğlendürmeyüp a (...)ª ve himmetünüz ile yanında olan paçarızlar 'ahd ve aman üzere görilüb ve itmam bulub name-i musalahat mashub ile asitane-i sa'adete gönderilmeğe himmet buyurıla ve Budun muhafazasına sa'adetlü ve devletlü padişahumuz hazretleri vüzeranın güzidesinden bu hayırlu sulh ve salahı istecilerden 'izzetlü vezir Hasan paşa hazretlerin bu dostunuz yerine ta'yin buyurmuşlardır. İnşa'llah anlar dahi her vechle bu sulh ve salahı doğruluk ile ilerü getürmeğe derun dilden sa'y edüb çalışurlar. Baki kadr-i 'ömr (...)ª bad.

Be-medine-i Belgrad al-mahruse

a unreadable word

[ID & MF]

No. 7.

**Ahmed Pasha of Kanizsa, kaymakam of Buda to Hans von Molardt
Buda, 22 August / 1 September 1617.
Original (type A, Balázs Deák's handwriting).**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 106. Konv. 1. 1617. Aug–Nov. fol. 23–24. Copy ibidem, fol. 25–27.
German translation ibidem, 19–22.

Ahmed Pasha reminds Molardt that he did not yet receive answer to his letter. When Ahmed Pasha was in Vienna as an envoy, the agreement (in 1616) was that the parties should deal with the issues, such as the question of the tax paid by the villages in the Esztergom sancak and elsewhere, or the palisades built since the Peace of Zsitvatorok (1606). After the end of this moratorium, the owners of the villages were supposed to be authorised to start collecting taxes from their property. Ahmed Pasha wrote the certificate about this with his own hand. Eighteen months have passed and nothing happened. This is why the sultan sent his envoys

now. Grand Vizier Damad Halil Pasha and Şeyhülislam Hocazade Esad Efendi also inquired about the developments, and the soldiers of the borderland are getting discontent; they threaten the pasha to send complaints about him to the Sublime Porte. Ahmed Pasha requests that according to the agreement, commissioners should be sent to negotiate with the Ottoman ones. Otherwise he cannot withhold the soldiers from collecting their taxes by force, which they are authorised to do if the villages do not bring their taxes as requested. Ahmed Pasha emphasises that he has always done everything for the peace. Contrary to the Habsburg side, where their envoys had been delayed for 5-6 months before being allowed to continue their journey to Prague (and the current ones could not go past Hainburg for a month already), he allowed everyone to pass. Hermann Czernin is already on his way back, he is currently in Belgrade. Ahmed Pasha urges the answer, as the newly appointed beylerbey of Buda, Nakkaş Hasan Pasha, is already in Belgrade. Ahmed Pasha complains about the raids around Kecskemét, and also about András Gombos' skirmish, who attacked the sancakbey of Gyula with more than hundred people close to Gyula. They killed the sancakbey and some 25 Ottoman soldiers, and captured seven, whose ransom exceeds 1000 florins. Mütefferika Baş Halil Ağa is sent to Gaspar Graziani and Çifut Ahmed Kihaya.

[outside:] Tekintetes és nagyságos úrnak, a Molárt Jánosnak, az fölséges római császár hadakozó tanácsának és kedves gondviselő hívének etc. nékem becsületes úr barátomnak, s atyámfiának adassék.

[with Arabic letters:] Beç hakimi vezir Molardi'ya

Mi, Amhat pasa, Istennek engedelmeiből hatalmas császárunknak kanizsai és szigetvári beglerbégje, pécsi, pozsgai, siklyósi és több hozzája tartozó váraknak fő gondja viselője. etc.

Tekintetes és nagyságos, nékem becsületes vitézljő úr barátom, köszönetemet és tisztességes barátságomat ajánlom Nagyságodnak, és sok jót kívánok Istentől adadni!

Az szent békesség és az határszabás, és hogy az faluk dolgai egyfelé szakadjanak, s az békességhez tartozó ögyéb nagy dolgok felől is, kinek előtte Nagyságodnak, becsületes úr barátom, leveletem küldöttem volt, de mind azulta is mását nem küldötte Nagyságod. Szerető úr barátom, Bécsben létemben Nagyságotokkal végezvén, ez articulus úgy kötődött volt, hogy az esztergami szandzsáksághoz behódoló faluk és az Zsitvatorokon az békösségről lött végezésünknek utána az szent békesség ellen csinálódott palánkok egyfelé lévén, és az károk megfizetődvén, annak fölötte az egyéb várakban is miúlta az ország meg lött véve, az mely faluk hódoltak, azok behódoltván legyenek. És az szent békességhez tartozó egyéb dolgoknak meglátására 12 holnap hagyatván, mind az három nyelvön két-két mönedék írtattott, úgy, hogy ha az 12 holnapig meg nem látódnék, minden embör az ő maga faluját megkeresvén, erőhatalommal is behódoltassa, úgymond. Az magyarul írott mönedéköket magunk kezeinkkel írtok és minket az őfölsége legfőbb képebéli gondviselőjével az békösséget szerzető valjon s nem Nagyságod volt-e egyik, szerető úr barátom?

Attúl penig az időtül fogva vagy on immár 18 holnap is, hogy mind az két felől adott mönedékek szerént sem az faluk hódoltattak, sem penig az palánkok egyfelé löttek; egy szóval semmi dolog meg nem látódott az adatott pöcsétes mönedékek és császár öfölségének, s az öfölsége képebéli fő gondviselőjének önagyóságának fogadások és bizonyos időre hagyások szerént. Hatalmas császárunk öhatalmassága ez barátotokat küldvén azért az frigy és békesség dolga mint lön, úgymond, tulajdon maga keze írása és az fővezér önagyóságának, s az mufti effendinek is becsületes levelök jütt, és mitülünk egy bizonyos választ kívánnak. Szerelmes nagyságos úr barátom, 12 holnapig az faluk behódoltatása és az palánkoknak egyfelé való létele, és mindön egyéb dolgok, az melyek az békösséghez tartoznak és arra néznek, mindezők, mondom, 12 holnapig való időre hagyattak volt. Az hagyott időnek fölötte penig ennyi s ennyi idő múlt el, azok szerént az mönedékek szörént ennek utána azért mindön embör az ö maga faluját bé akarja hozatni, mert azokat az mönedéket kétfelő adatván, megoldmaztatták [!]. Higgyö, hogy az császároknak fogadásinak és az képebélieknek kötött pöcsétes mönedékeinek meg kell teljesödni.

Mind az egész végvárainkbéli népeink ide, Budára gyülvén, az adót pöcsétes mönedéklevel tartása szörént faluink hozattassanak be, mert hatalmas császárunknak Fényes Portájára mönvén, reád panaszlunk, úgymond, fölötte igen reám állottak. És onnad Ti Nagyságotoktül az kik fő gondviselők vattok, meddig valami hír jü Nagyságotoktül, becsületes úr barátunktül, mondom, még csak addig is nehezen bírtuk reá öket, hogy várokozzanak.

Annak okájért, szerelmes úr barátom, kérem Nagyságotat, hogy ez dolgokra gondot viselvén, mind az két felől adatott pöcsétes leveleknek tartása szörént, és császár öfölségének, s az fő gondviselő úr barátinknak fogadások szörént, onnad az részről képebéli gondviselő emböröket rendölvén, az möly helyet illendönek látnak lenni, ök onnad az részről, és mik innéd ez részről mönvén, és személy szerént szömben lévén, ez szent és áldott békességnek egy nappal előbb való meglátására erölköd-jék, s igyeközzék Nagyságotod. Mert semmiképpen innen ez mi részünkröl el nem múlatván, szömben és az fogadott idő hagyásban megállván, mindenképpen készen vagyunk, csak hogy onnan az öfölsége képebéli fő gondviselői is képebéli gondviselőket ründölvén, az hová kellekik, oda mönvén, ez szent és kellemes dolog látódjék meg. Reménljük penig, hogy ez szent békösségnek végben való vitelére erölköd-vén, mind az két részre tartozó szegénység hogy szép békösségben és nyugodalomban maradhassanak, arra ígürközik, nagyságos jó úr barátom. etc.

Lássza azért Nagyságotok, jó úr barátom, ez levelemre adjon neköm egy bizonyos választ mönnél hamarébb. Mert eddig várokoztattam mégis öket az Nagyságotok kedvéért, barátságáért, és ezután is örömet várokoztatnám, de általán fogva ennek utána immár én meg nem tartóztathatom népeinket falujoknak behozatásátül. Mert ez végezéséröl való becsületes fogadáslevel is azt tartja, hogy elsőbben egy-két ízben hívassuk öket, s ha ugyan nem jünek, tehát annak utána behozattassanak. Azzal azért

az frigy ugyan nem bomol föl, hiszöm, tudom, mit és mint is végeztem császár őfölségével, és az képebeli nagyságos urakkal, s leveleitől kezemnél vannak.

Én azért ennek utána immár mind Isten, s mind az világ előtt mönt embör leszök, mert miúlta följuttem Budára, egynehány leveleimet is küldöttem azúlta mindön felé, az hová és az kiknek illött, jelön voltam és készeletem felöl ez dolognak meglátására Ti Nagyságotokkal. De látom, hogy még csak mását, választját sem külditek inkább leveleimnek, mert semmi akaratok, látom, reá nincsen. Mert ha volt volna, s volna, 5-6 holnaptúl fogva ott nem tartóztattátok volna az mi követinket, hanem azonnal Prágában fölküldöttétök volna, jó úr barátom, mint mi hogy császár őfölségének követit nem tartóztatjuk sohult, hanem az ki alámönendő, szép becsülettel őhatalmasságának Fényes Portájára aláküldjük, s az möly oda fölmönendő azt megént oda föl. Ím az becsületes követ, Hermán Zernin is ott nem akarván maradni, hanem oda föl vágyódván, addig untatta az vezéröket, hogy fölbocsáttatott, és mostan immár Lándorféjérvárott vagyon, oda érkezött, de az is harmad-negyednapig följú immár Budára. De az mieink Hampruk alatt is egy holnapig késlelte Kegyelmetek és tartóztatta, s az több helykөн is egy-egy holnapig tartóztattátok. Etc.

Hogy ha semmi dolgot ugyan nem akar azért látni Ti Kegyelmetök, tehát miért tartóztatjátok ott őket? Hogy nem külditek vissza? Lássá azért Nagyságod, jó úr barátom, nekünk ad egy bizonyos választ, mert az Fényes Portára éntülem is hírt kívánnak, és az budai basaságra jüvendő nagyságos Vezér Haszán pasa is Fejérvára fölerközött, és őnagysága is hírt kíván tüllem, s tehessem bizonyossá őnagyságát is.

Látjuk, népeitök is hogy semmiképpen nem tartják magokat az frigyhöz, hanem csatára möntön mönnek minden felé. És napokban Kecskemét tájára is alá mönvén azért, az mit kerestek, megtalálták, mert elesött egynehány benne. És egy Gombos András nevű is ezelött való holnapban száz lovasnál többed magával lévén, Gyula táján lesben állottak, és az gyulai bégre utában reáütöttek, s ő magát is levágták, és mellette vágtak 25 törököt le, fő-fő emböröket is. Annak fölötte 7 embörinket elfogván, élévön, ezer forintban sarcoltatták meg őket, s az jobbágyok keze által bocsáttották el. Mind így vagyon az dolog, ki immár elszenvedhetetlen. Így lévén azért az dolog, mi sem tartóztathatjuk immár ennek utána meg az mieinket, melynek oka nem mi, hanem az Kegyelmetök népei lesznek.

Mivel hogy penig az becsületes Duka Gáspárnak valami kívánsága volt, ím azzal az magunk embörét Halyl agát, ki mutafaraka basi, fölküldöttük hozzája, s az magunk emböréhez is, úgymint Amhat kihíához, s kérem Nagyságod, édes barátom, hogy ott egy szálnyéra is meg ne késlelje, hanem mindjárt küldten küldje föl Prágában. Nagyságodtúl azért ez levelemre jó választ kívánok. Isten éltesse jó egészségben Nagyságodat! Etc.

Datae sunt Budae 22. die Augusti secundum vetus calendarium anno 1617.

Nos idem qui supra

[GK]

No. 8.

**Ahmed Pasha of Kanizsa, kaymakam of Buda to Péter Koháry
Buda, [2 October 1617]. Original (type A).**

ÖStA KA HKR Akten Kt. 55. 1617 October No. 7. Reg. fol. 4. German translation: ÖStA KA HKR Akten Kt. 55. 1617 October No. 8. Exp. fol. 10. German summary (specifying the full date): ÖStA KA HKR Akten Kt. 55. 1617 October No. 7. Reg. fol. fol. 2.

Ahmed Pasha heard from Ottoman soldiers that the castles on the Hungarian side are being filled with new troops. This is against the peace. He informed Sultan Ahmed I and the viziers about the development and requested new troops and Tatars. If they cause any trouble, this will be Koháry's responsibility. He demands the captain's explanation.

[outside:] Adassék ez levél az én vitéz szomszéd úr barátomnak, az tekéntetes, nagyságos Kohári Péternek, az fölséges római császár érsekújvári várában vicekapitányának és szentelt vitézének tulajdon kezében híven

[with Arabic script:] Uyvar kapudanına

[contemporary note:] describatur pro Domino Niari Paulo cito

Mi, Ahmed pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas, győzhetetlen török császár begierbége, Kanizsa, Szigetvár, Pécs, Pozsga, Oszék, Siklós és az több hozzá tartozó végi váraknak pasája és fő gondviselője.

Tekéntetes, nagyságos vitéz úr, minden mihozzánk illendő tisztességes dolgai-ból szomszéd-sági barátságunkat ajánljok Nagyságodnak mint nagyságos vitéz szomszéd úrnak!

Továbbá tisztelendő nagyságos vitéz úr, levellem által ez dologról kelletik nagyságodat megtalálnom. Az végibeliék jövének hozzám, tőlem kérenek hadat és teletöt az végi várakban, adák így tudásomra, hogy oda nagyságítok felé való magyar végi várakban, kastélokban, városokban és falukban mindnyáját nagyságod haddal, katonával, hajdúval megöltöttö. Mely dolog így lévén, az szent békességi ellen vagyon és törekedik nagyságod ahhoz képest, és arra való lévén tehát szikségi minekünk ez dolgot győzhetetlen császárunknak, az vezéreknek tudtokra adnunk és minden vele postát küldünk, hadat, tatárt, teletöt hozunk, ez végeket vélek megtöltjük. Mely had és teletöt tatár ez országiban az mi végi várainkban jöven, vesztegi és békével nem ülnek, annak utána mi dologi az szent békességiben történik az két császár között, ez világon és az másvilágon Isten előtt nagyságod adjon számat róla. Én, vitéz úr barátom, ez végibeliék ezt meghallván arra való nézván, im az követet Herman Czernint Budán megittartóztaták. Hogy nagyságod hadat gyött, ebben nagyságod én barátját bizonyossá tegye, való-e vagy nem, és az okát is megírja nagyságod, mi is tudjunk bizonyos lenni ez dologban.

Isten velünk. Költ Budán, ma hétfején.

Nagyságod barátja, idem, qui supra

[GK]

No. 9.

**Ahmed Pasha of Kanizsa, kaymakam of Buda to Hans von Molardt
Buda, 29 September / 8 October 1617. Original (type A).**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 106. Konv. I. 1617. Aug–Nov. fol. 59–60. German translation ibidem, fol. 58.

Ahmed Pasha sends Hasan Ağa, his man, who just came back from the Porte, to Graziani and Çifut Ahmed Kihaya. He urges Molardt to appoint the commissioners who would then meet at a specific place. The captain of Érsekújvár, Rudolf von Teuffenbach, is collecting his forces, Molardt should forbid him to disturb the peace, Ahmed Pasha also sent home some of the troops from Buda. Hermann Czernin arrived at Buda, he claims to have had a reputable reception with Sultan Ahmed I and the viziers. He will be allowed to continue his journey as soon as Hasan Ağa is back. Nakkaş Hasan Pasha is about to set off towards Buda.

[outside:] Adassék ez levél az én jóakaró uram barátomnak, az fölséges római császár titkos hű tanácsának, az tekintetes, böcsöletes, nagyságos, nemzetes, nevezetes J Molardtnak, Bécsben fő gondviselőjének tulajdon kezében híven
[with Arabic script:] Beç hakimi Molardi hazretlerine

Mi, Ahmed pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas, győzhetetlen török császár beglerbége, Kanizsa, Szigetvár, Pécs, Pozsga, Eszék, Siklós és az több hozzá tartozandó végvárnak pasája és fő gondviselőjő.

Tekintetes, böcsöletes, tisztelendő, nagyságos úr, nékem mindenkoron jóakaró úr barátom, köszönetemet és szolgálatomat ajánlom Nagyságodnak, kívánom az Úristentől Nagyságod hosszú életit, mind az Nagyságodhoz tartozókkal egyetemben! Továbbá, nagyságos, nékem jóakaró úr barátom, mastan ez dologról találám meg Nagyságodat. Ha az én állapotom felől tudakozni akar Nagyságod, mast jó egészségben vagyok, mely jó egészséget kívánok az Úristentől Nagyságodnak nagy boldogul megadatni. Mastan ilyen új hírekkel érthetem Nagyságoddal: emberim közöl Haszan aga postán érkezék az Fényes Portáról, parancsolatokkal és levelekkel, mely megnevezett Haszan agát személye szerént küldtem oda Nagyságodhoz. Szeretettől kérem is Nagyságodat, mint én jóakaró uramat, ez megnevezett Haszan aga oda, Nagyságodhoz érkezvén, ne késlelvén méltassa Nagyságod fel Prágában az levelekkel az böcsöletes Duka Gáspár és Amhát Kihajához, mint hogy győzhetetlen császárunk az ő késedelmeket kérdezvén, valamennyire neheztelt késedelmökből. Szeretettel kérem is Nagyságodat, mint én jóakarómat, őket ne késlelvén és melléjek választott komisarus urak kik lennének, jönnének egy választott helyre, az szent békességben hátramaradott kicsin dolgot vinnék véghez. Nagyságod és mi lennénk nyugalomban és az szegenség mondana jót ezek és az másvilágon. Minthogy tudja Nagyságod ez szent békességben eddig való fáradságunkat, bizonyítsok meg azzal, ezt az elhaladott

dolgot vigyék véghez, mert úgy értse Nagyságod, mennél tovább halad, annál több ártásra leszen. Mert az magyar nemzet vesztég nem akar lenni, ím mast is érsekújvári kapitán hadat győjt, Érsekújvár körnül való várakat, városokat, falukat haddal megtöltöttö, mely dolog úgy lévén, az értelme Nagyságodnak az ő szándékoknak vége-tora nem megyen, mégis hagyja, parancsolja Nagyságod nékiek, az hadgyőjtésnek hagyjanak békét, tartsák az szent békességhez magokat. Ím, mimellettünk is valának választott emberek, nekik szabadságot adék, házokban mennének, hogy ne legyen felőlök valami gyanakodás, ne mondják azt, hogy én Budán haddal ülök. Az tiszteendő és böcsöletes, nagyságos itermanchernius [!] érkezék Budára, jól, frissen és egészségben vagon, azzal dicsekedik, igen az Fényes Portán, győzhetetlen török császárunk és az vezérek fejenként neki voltak nagy böcsölettel. Ha Isten egészségben felviszi, bőségesen tőle megértheti Nagyságod és itt nem késik, mihelen Nagyságtok Haszan agát ereszti bizonyos válasszal postán, azon órában Herman Czerninnek leszen indulatja. Az tekintetes, böcsöletes Vezér Haszan pasának indulatja, ha Isten adja, szándékka az újságnak harmadik napján az Száván által készölvén, jön föl Budára. Melyet ha Isten egészségben felhoz, győzhetetlen császárunk parancsolatja szerént leszen Nagyságoddal szeretettel és barátsággal, csak hogy legyen azon és törekedjék Nagyságod, ez megnevezett dolognak menjenek végére, hogy annak utána maradassunk békével.

Ezzel Isten áldja és tartsa Nagyságodat hosszú életben. Költ ez levél Budán, 29 Septembri[s] anno Domini 1617.

Fratello amico idem qui supra

[GK]

No. 10.

**Ahmed Pasha of Kanizsa, kaymakam of Buda to Hans von Molaradt
Before 12 October 1617. German translation.**

ÖStA HHSStA Türkei I. Kt. 106. Konv. 1. 1617. Aug–Nov. fol. 204–205.

The Hungarians from Nógrád, [Balassa]gyarmat and Szécsény loot villages 50 miles from Buda and drive away cattle. The soldiers from Buda chased them from Pest, and skirmished 130 horsemen in the sancak of Vác, killed most of them and took two as captives to question them. Molaradt should send the commissioners to start negotiations. With the correspondence of Hermann Czernin he also forwards a letter to Graziani and Çifut Ahmed Kihaya.

[outside:] Copia translationis Ihr Khayserlichen Maiestäts eingeschlossen worden den 14 8bris 617. Translatio Amhat Bassa schreibens an Ihr Gnädigen Herrn Hannsen von Molarth Freyherrn

[with another hand:] Item schreiben so der Bonhomo gebracht 1617, mehr die ledigmachung der kayserlichen pottscaffter 16. 9br. 1617. und Gratian betreffend

Wolgeborner.

Da Eure Gnade velleicht meiner gesundtheit halber verständiget zu werden begehret, bin ich noch woll auf und wuntsche Eure Gnade ebenmässige wollfarth. Ich, vilgeliebter herr und freund, bin hie zu Ofen auf meinen grossen uncossten wie es Eure Gnade verständig erachten khönnen, und bitte Eure Gnade umb Gottes willen, die sachen so angefangen und hindangesezt worden, zu prosequiren, damit man in diser und jhener weldt von uns sagen khünne. Dann bey unns es so weitt khomben, daß wier die granzer wegen der dörffer nit länger erhalten mögen, weiln es so lang anstehet, mit fürwendung, es ihnen zu sondern schaden geraicht daß sie nit hinnein khomben und ye länger es anstehet, würde es ihnen zu zweifachen schaden geraichen.

Zum ander, so sein die Hungarn von Nograd, Giarmat und Zötzin, sambt andern under Ofen auf 50 meyl weegs gestraiff, dörffer blindert, viehe weggetriben, und als yezt an unser Pest die Ofner ihnen nachgesezt haben so gar in der Spanschafft Waiz 130 pferdt antroffen, maisten thails nidergehawet und zween lebendig mit gebracht zum examine, warumben und aus wessen befelch sy solches wider den friden fürnemen. Dann zu solchem fall, unsere sich auch nit compesciern lassen würden, aus welchen alles übl ervolgen würde. Sondern Eure Gnade sein darob damit unser mit grosser mühe und arbeit angefangene weeg glücklich vollendet und die deputierten commissarien, wer die auch seyn an bestümbtes ortt sich verfüegen und solches ehist, damit beeden großen khaysern unser gehabte bemühung bekhandt werde.

Bey des Herrn Czernin posst schikhen wier auch den Duca Gasparo und Amhat Kihaiia brieff, mit dienstlicher bitt Eure Gnade wöllen solche an Ihre gebührende örtter dirigiern, damit ich ehister gewisser zeitung erindert werde, verschiechener tagen hab ich einen mit briefen hinaus geschikht nach Praag, wie ich verstehe, ist solcher noch zu Wien und ist diß lautter wider den fridens schluß welches inhalt disen puncten betr[effen] Eure Gnade woll wissendt. Bitt derowegen solchen nit aufzuhaltten, sondern ehist fortzuschikhen. Ofen etc.

Achmat Bassa
Domini Joanni a Molarth
Translatum 12 8bris 617.

[GK]

No. 11.

**Nakkaş Hasan Pasha to Hans von Molardt
Belgrade, [mid-October 1617]. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 106. Konv. 2. 1617. Dez. s.d. fol. 24–25. An undated letter with the same content to Melchior Klesl survived also in Italian translation: Ibid. fol. 91–92.

According to the stipulations of the peace of Zsitvatorok (1606), Hermann Czernin and Cesare Gallo went to the Porte, and Çifut Ahmed Kihaya, together with Gaspar Graziani were ordered to settle the issues in twelve months. Nakkaş Hasan Pasha has not received any news about Graziani since his message about his arrival at the emperor's court and his audience. The beylerbey was commissioned to finalise the peace, and his commissioners are ready. He will let Czernin leave Buda. When Nakkaş Hasan Pasha arrives at his residence, he will continue his correspondence.

Tradottione d'una lettera dell Vesir Hassan Pascia, hora Bassa di Buda all' Illustrissimo De Molart

All'glorioso fra li prencipi delle nationi dell'Messia, eletto fra grandi credenti in Gesù Nazareno, prudente fra li signori di prosperità et felicità degno d'ogn honore, amico nostro carissimo Giovanni di Molart colonello di Vienna, il cui fine sia felice. Dopo lo debiti saluti degni della nostra amicitia li diciamo, come ultimamente essendo mandati da voi alla Felice Porta dell'nostro Potentissimo Imperatore Monarca delle quattro parti dell'mondo, il cui regno Dio prosperi.

Herman Cernin, et Cesar Gallo acetti et principali vostri baroni per terminar tutto quello che per la'dietro si era concluso in Zitva per la riduzione de vilaggi, et demolitione delle palanche – secondo era approbato, dal'nostro Potentissimo Imperatore et della Maestà Cesarea et secondo si creano da ambe le parti scambievoli ratificazioni accioche in dodeci mesi si terminasse ogni cosa, et per questo effetto si erano deputati della Porta Ahmet Bassa di Canissa¹ et il Duca Gratiani. Dopo li quali cose a me sincero vostro amico come vesir che sono alla Eccelsa Porta dell'nostro Potentissimo Imperatore et nel quale egli da ogni fede fu dato il governo di Buda et fui mandato ne confini per terminar il tutto. Si sono datte le lettere imperiali all'Ambasciatore Cernin, et il primo vesir ha scritto lettere alla Maestà Cesarea dandogli raguaglio della mia conditione. Il lungo tempo che fu il Signor Gratiani era andato alla Maestà Cesarea senza che venissero alcune nuove di lui ne faceva star con ansietà. Mi pure habbiamo poi ricevuto le sue lettere per le quali egli ne da aviso della audienza havuta della Cesarea Maestà quale sta sempre nel primo proponimento che si terminino le cose de'confini, et havra deputato li suoi comissarii. Noi habbiamo fatto l'istesso et

¹ A mistake instead of Ahmed Kihaya.

gia li nostri commissarii sono apparecchiati, et noi stessi siamo in punto per inviarsi per Buda² l'Ambasciatore Cernin quale era restato alla Porta si è rimandato costà. Pero desideriamo che quanto prima li vostri commissarii venghino all'luoco ordinato per finir tosto questo negotio et per poter dar alla Porta all'nostro Imperatore una risposta categorica. Noi non desideriamo altro se non di augumentar l'amicitia fra ambe le parti, et la quiete et il riposo della plebe, et de'sudditi, facendo venir in luce molti buoni servitii. Pero la dilatione nelle buone opere non è ragionevole, fanno adunque la debita diligenza. Et non con l'aiuto di Dio essendo arrivati in Buda, luoco della nostra residenza mandaremo alla Maestà Cesareale nostre amichevoli lettere et speriamo di far miglior amicitia et vicinanza che non hanno fatto li vesiri, fratelli et predecessori nostri. Et intanto facciamo fine, et vi salutiamo desiderandosi ogni felicità.

Di Albagreca

[MFM]

No. 12.

**Hans von Molardt to Ahmed Pasha of Kanizsa, kaymakam of Buda
Vienna, 28 October 1617. Hungarian concept.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 106. Konv. 1. 1617. Aug–Nov. fol. 189–192.
German concept ibidem fol. 177–180.

Molardt received Ahmed Pasha's letters from 22 August and 24 September. He was sad to hear from other sources what happened to Hermann Czernin after his arrival at Buda on 23 September: the ambassador was detained, his carriages were searched, his men were separated from each other and closed into chambers in the inner castle of Buda. Some of them had to suffer the humiliation of standing in front of many people with their pants down. The doors of their chambers are guarded by janissaries, and they do not dare to go anywhere, because stones are thrown at them. This is against the peace and clearly against the wish of Sultan Ahmed I, Kaymakam Sufi Mehmed Pasha and the viziers at the Porte. Also, it contradicts the pasha's repeated requests to send commissioners for the negotiations, for which Emperor Matthias has already appointed Molardt and Pál Apponyi. Molardt also lists the following breaches of the peace. Ottoman soldiers from Palánka were looting villages on 3 October. Before the meeting of the commissioners, Ahmed Pasha and the sancakbey of Esztergom, Ahmed Bey(?) started to send threatening letters to the villages under discussion to request their taxes. The soldiers from Kanizsa gave back neither the captives taken from Egerszeg, Croatia and Slavonia, nor their property. The soldier, who brought the letter of Kristóf Mernyaucsics, the viceban of Croatia to the captain of Kostajnica was killed in spite of having a safe-conduct. The captain invited the viceban to a duel at Brkiševina (but the latter was prohibited to

² A mistake instead of "da Buda".

accept the challenge). 500 soldiers wanted to cross the river Kulpa to Turopolje. Each of these grievances have to be taken care of before the commissioners can convene, and the culprits have to be punished, including those, who raided the surroundings of the mining towns on 4 October. If this is done, the commissioners can meet between 25 and 30 November.

Praemissis praemittendis.

[on the margins: Expeditis 29. 8bris 617. Sik. Viennae]

Nagyságod kétség nélkül az én leveletem, mely 20. Augusti költ, a siető postátúl, mely egy csausszal nemrégén Prágából Constancinápolyban küldtetetett, megvette, attól fogva Nagyságodtól kétféle levelet, egyiket 22. Augusti, másikat 24. Septembris íratatott, énnekem megadtak és azokból jóllehet örömmel Nagyságodnak jó egészségét hallotam, de viszontag fölötte igen rajta csudálkozván, nem örömet bizonyos helyekről értettem, hogy Nagyságod császár urunk öfölsége főkövetét, mely 23. Septembris Budára érkezett, minden embereivel és marháival megtartóztatta, szeke-rit és kocsis ládáit mind fölverette, rablotta és ide s tova hányatta, mindent általke-resvén. A követet emberivel egyént gyalázatosan és gonoszul tractáltatta, az belső Buda várába fölvitette, egy mástól szállította, külömb való házokban bérekesztette és az fő, jámbor, megesmert, örög, szakállos szolgáinak az ő nadrágit levonták, hogy nagy szégyennel, sok török előtt, nagy szeméremmel, mezítelenöl, más sok török nevétségekre köllett állanok. Házok előtt, hol bérekesztve vadnak, janicsár strázsát tettek, sohová nem mernek se lón, se gyalog menni, kövekkel hajítják utánok, senki őhözájok, vagy őtülek Budáról ide fölbocsátják [!]. Olyan nagy gyalázat, szégyen és bosszúság egy császári követségén se Budán, se másutt az ti császártok birodalmában békesség idejében soha nem esett és Nagyságod érte az ő császárával megvégeztetett szent békesség ellen cselekedte. És tudom, hogy sem az ti császártok, se a főcaimekám, se az több vezérek, kik Portán vadnak, nem hatták, hogy az császári követséggel oly gyalázattal, szégyennel és bosszúsággal járnátok, nem is illendő Nagyságodhoz, hogy az császári követséget tartóztasson és oly gonoszul tractáljon. És könnyen Nagyságod megítélheti, ha ez a dolog az ti császártok követségín az én kegyelmes császáromnak birodalmában történt volna, mennire fogna neheztelni?

Énnekem bizonyára ez minden igazság ellen lött dolog igen fáj és gondolhatja Nagyságod, hogy ez az gyalázat császár öfölségének, az én kegyelmes uramnak semmiképpen nem tetszik. Nagyságod okos úr és dicsekedik minden én hozzám írott leveleiben, hogy minden tehetségével azon vagyon, hogy az végeztetett szent békesség maradjon és kérten kéri engemet, hogy az hátramaradott commissio mennél hamarébb lehet, éntülem promoteáltatnék – cselekedeti pedig Nagyságodnak efféle minden igazság ellen való tartóztatással és gonosz tartással fölötte igen külömböznek. Nagyságod kéri engemet, hogy az megnevezett commissiónak előmenetelére segítséggel legyek, mely dologhoz császár öfölsége, az én kegyelmes uram, engemet jóaka-

rómmal és az fő tanácsal az nagyságos Apponyi Pál uramat rendelte, de Nagyságod ezt az commissiót impediálja és az szent békességet perturbálja, és rontja.

Tudnia illik elsőben, hogy az szent békesség és minden országok szokások és törvénye ellen az császári követség arrestáltatott és gonoszul tarttatik. Második, hogy az Nagyságod alatta való végházbeli törökök quarta huius mensis Octobris az bányákban Palánka felül beütettenek és rablottanak. Harmad, hogy Nagyságod az esztergami béggel együtt az sokszor megnevezett commissiót meg nem várják, hanem az hódolatlan falukat, kik császár őfölségéhez és az esztergami őrseghöz tartozandók, az holdolásra tűzzel és fegyverrel fenyegetvén, ké[ny]szeríteni akarjátok, az mint Nagyságod és az esztergami bégnek levelei eztet bővebben megbizonyítják. Negyed, hogy az ti császártok erős parancsolati, mostani caimekám és Nagyságod ígireti, kiváltképpen pedig az szent békességnek végezése ellen az Nagyságod mostansággal alatta való canizsaiak és egyéb török végbeliek a szegény egerszegi, horvát- és tótországi, császár őfölsége ditiójából fogott rabokat el nem eresztették, azoknak elvett prédájoknak visszaadása nem lött. Az károk, kik az mostani békesség végezésnek ideje alatt császár őfölsége birodalmában az tieitektől löttenek, meg nem térítettének és enni idő alatt sok külömb-külobb véghelyeken lött bosszúságok és latorságokról elégtétel mégsem következett, vagy valaki érette büntettetett volna.

És nemrégén, csak ebben az ebben az hónapban három tótországi vitézeket, kit Petrina várából az vicebánnak leveleivel az Kosztanowicz capitánhoz és ennek hitlevelére mentek ugyan ott az útban, Kosztanowicz és Petrinia között az törökök levágtak. Meg ezt is cselekeszik az tieitek, hogy az császár őfölsége fő jámbor vitézeket az szent békességnek capitulatiója ellen bajra kihínak, az mint az kosztanowiczi capitántok tótországi vicebán uramat Perehischouánál bajra kihítta, de az vitéz bánnak ezt meg nem engedték. Ismegint ez napokban 500 lovas az Culpán általmenni és Duropoliában rablani akartak, de heában, vissza kellett térni. Úgy ám, becsülik az szent békességet az tieitek.

Ennek okáért a dolog úgy lévén, hogy ha én, az mint Nagyságod kéri, az megnevezett commissiónak előmenetelét és hogy az ti császártok követsége, mely most itt vagyon és Nagyságod mellett császártok részéről az commissióval jelen lenni köllének, innen elbocsáttassék, császár őfölségénél, az én kegyelmes uramnál sollicitáljam és promoteáljam. Hát kívántatik, hogy Nagyságod az végeztetett szent békességet jobban hogy nem mint ekkoráig lött, böcsüljen és foveáljon, az császári követséget minden emberivel, szekerivel, kocsiikkal és marháival minden tartóztatás nélkül, szabadon Budáról ide föleressze, az egerszegi rabokat és prédát az szultánnak és vezéreknek parancsolatja és ígireti szerint szabadon elbocsáttassanak [!], és az elvitt prédának visszaadása legyen. Azokat, kit 4. huius Octobris bányákban beütettenek, megbüntessék, az préda visszaadassék. Az tieiteknek horvát, tót és petriini[ai] végeiben tett latorságokat és békességrontó dolgokat büntelenül ne hagyjon, az szegén elvitt rabokat elbocsássanak és az károkról, kit az mostani békesség ideje alatt az

tieitektől mi részünkbelieknek löttének, elégtétel legyen. Az szent békesség, jobban hogyanem ez ideig, megböcsültessék és az mieinknek, kit immár császár öfölsége és az szegétségnek oltalmazására fönn vadnak, az bosszúállásra (kitől ez ideig megtartóztunk) ok ne adassék. Ha ezek az igazságnak kívánsága és az békességnek capitulatioja szerint titületek leendőek, az commissiót igazán elkezdhetjük, mert mi akaratunk az, hogy az szent békesség maradhasson. Igyekezünk is azon, és az ti császártok követivel, melyek itt tisztességesen és illendőképben tarttatnak, alkottuk, hogy Szent András havának 25. és utolsódik napja között az két hatalmas császárnak commissariusi az végekre és oly helyre, az miképpen megalkoszhatunk, menjenek és az commissio elkezdtessek. Ezeket Nagyságodnak ő két leveleire barátságosan felelni el nem múlathattam. Éltesse Isten Nagyságodat boldog, hosszú jó egészségben. Költ Bécsben.

Achmet basának.

[GK]

No. 13.

**Hans von Molardt to Ahmed Pasha of Kanizsa, kaymakam of Buda
Vienna, 29 October 1617. Hungarian concept.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 106. Konv. 1. 1617. Aug–Nov. fol. 187.

German concept *ibidem* fol. 201.

Credentials to Pietro Bonomo to negotiate about the arrest of Hermann Czernin. If Ahmed Pasha would not be authorised to do this, Bonomo will have to continue his journey to Belgrade, to meet Habil Efendi, the şeyhülislam of Belgrade and Nakkaş Hasan Pasha.

Praemissis praemittendis.

[on the margins: Expeditis Viennae, 29. 8bris 617. Sik.]

Ez levélmutató Bonhomo Péter uramat, az római császár öfölsége mustrames-terét és jámbor hívét Nagyságodhoz Budára az öfölsége arrestáltatott követsége dolgában küldettem, neki hagyván, mit Nagyságodnak jelentsen, barátságosan kér-ven, hogy szeretettel fogadjon, halljon és szavának teljes hitelt adjon. Ha penig Nagyságodnál semmit nem végezhetne, Nándorfejérvárra, az Habil effendi és Vezér Haszon basához igazítottam és odamenni parancsoltam. Kérem azért Nagyságodat, hogy bátorságos való alá- s föléjvetelében segítségül legyen, melyet én viszontag Nagyságodnak meg szolgálom. Isten éltesse Nagyságodat. Költ Bécsben.

Achmet basának.

[GK]

No. 14.

**Ahmed Pasha of Kanizsa, kaymakam of Buda to Hans von Molardt
S. I., [arrived at Vienna on 13 November 1617]. German concept.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 106. Konv. 1. 1617. Aug–Nov. fol. 221–222.
Another copy ibidem fol. 223–224.

Ahmed Pasha explains how much he has already done for the peace, even suffered patiently the case when the Ottoman envoys were hindered at Hainburg from travelling on to Vienna and Prague. Now the Porte expects a definite answer. Molardt asked him through Pietro Bonomo, whether Hermann Czernin and the noblemen in his retinue, who had been incarcerated in the houses of the jews, were still alive. Ahmed Pasha assures Molardt that Czernin was lodged in the houses usually given to envoys and he was treated with high respect, both in Buda and at the Porte. Ahmed Pasha escorted him to Esztergom to bid an appropriate farewell. Anyone who states the opposite, is a liar. Ahmed Pasha hopes that Molardt would do everything so that the issues could be settled before the winter.

[outside:] Translation Ahmath Bassa zu Canischa schreiben, an Ire Gnaden Herrn von Mollärdt, khriegspräsidenten. Bonhomo gebracht, den 13. 9bris anno 1617.

Achmeth Bassa von Canischa an Ire Gnade Herrn von Mollardt.

Nach dem groß. Mein vilgeliebter guetter freündt! Der Herr khan sich erindern, was wir zuvor mit einander für einschluß geschlossen haben, auf welchen wir seindt bestending verblieben, hab mich an der Portten Ihr Maiestät des Khaysers wegen vil bemühet, daß ich ihrer feind sachen habe zertrennt, nicht habe annehmen lassen solchen friden zu spott, haben wir abgesandte mit presenten dem khayser zuegeschikht, damit Ihr Maiestät auch mit ehist ihre commissarien an die gräniz schikhen, dem schluß nach, daß alle sach zwischen beeden khaysern khan gericht werden. Ich hab mich aufgehalten mit grossen verlangen, aber unnsere abgesannten hat man zu Hamburg und Leiburg zu Wienn zu Prag solang aufgehalten, und unns nie khein rechter beschaid zuekhommen, hab ich doch darüber gedult gehabt, und Ihr Maiestät und dem Herrn zu gefallen solches an die Portten nicht bericht, dann ich habe eure zuesagen in acht genommen, und von mir begert man ain gewisse andtwort an die Portten. Wie wir diesen fridt haben angefangen, ist noch von khainer seytt khain frid tractiert worden, welche aber den frid zu tractiern nach unns haben angefangen, die vollenden denselbigen vor unß, wir bleiben zu lezt.

Mein lieber freündt, durch den Petro Bonhomo schreibt der Herr mir, das der Chernin sey groß torto und unrecht geschehen, und ligt bey den juden in ainem hauß gefangen, und seine vom adl ligen alle besonder gefangen, zu wissen ob sy in leben seidt, hab der Herr begert. Diß sey weitt vom uns, daß wier den Chernin hetten etwaß unbillichs gethan, wo man die abgesanden hat pflügen zu losiern, da hat der Chernin

losirt, und ist im all ehr bewisen, und alle seine dienst verricht worden. Unser Mechtiger Khaizer und seine gehaimbe rätth, die haben den Tschernin sovil ehr ezaigt, welches in khainen historien zgedenkhen ist. Mit mir ist der Tschernin nach Gran khomben und mit allen ehr hinaus geferttigt worden. Und welchen von dem pottscaffter solche wortth haben khan, die haben gelogen. Gott waiß der Herr wirdts auch verstehen und es geschicht hie nichts, daß der Herr nit erfahren sollte, daß woll der Herr auch nit glauben.

Allein dieses verhoffe ich, daß der Herr ehe daß der winter khombt, die sachen zuverrichten sich beveisse. Ich verhoffe von dem Herrn alles guetes, damit zwischen baiden Khaisern diese guette sachen nicht differirt werde, damit der Herr lang leben, der armen gebett gelangen khan.

Der Herr lebe lang!

Transferirt J. Illesy.

[GK]

No. 15.

**Nakkaş Hasan Pasha to Matthias II
Buda, 15 November 1617. Original (type E).**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 6. German translation: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 106. Konv. 2. 1617. Dez. s.d. fol. 93. Another copy ibidem Konv. 1. 1617. Aug–Nov. fol. 235–236.

Nakkaş Hasan Pasha has arrived at Buda, according to the sultan's order, on 1 Zilkade 1026 / 31 October 1617. According to the previous discussions with Matthias' envoy, as well as the letter bearing the emperor's seal, which had been given to the Ottoman envoys, the following diplomats are sent for finalising the peace agreement: Ahmed Pasha, beylerbey of Kanizsa, Habil Efendi, molla of Belgrade, Baş Kapıcı Baş Ali Ağa from Buda and Nasreddinzade Mustafa Ağa, timar defterdarı of Buda. Nakkaş Hasan Pasha hopes that the royal commissioners will also soon arrive at the specified place and aim to close negotiations as soon as possible.

[on the back:] Schreiben von Vesir Hazan Bassa an Ir Romischen Kayserlichen Maiestät von Ofen 1617 den 15 Novembris

Devletlü ve sa'adetlü dostumuz ve konşumuz Roma çasarı hazretlerinün huzur-i devletlerine dostlığa layık ve muhabbet ve meveddete muvafık dostlıklar ve muhabbetler ve iyilikler 'arz olundukdan sonra i'lam-i dostane olunan budur ki: devletlü çasarun hatir-i şeriflerine ihsan buyurıldı ki 'azametlü ve şevketlü padişahumuz hazretleri bu def'a bu devlethah bendelerin Üngürüs serhaddinün hıfz ve hırsasetine ve zabt ve sıyanetine ve cümle umur-i cumhurun hizmetlerine ve söyleşilen sulh ve

salahun eyledüklerine irsal ve isal buyurub ferman-i 'alileri mucebince işbu mah-i Zi'l-ka'de-i şerifün ikinci gününde mahmiye-i Budin'e gelüb dahil olmuşuzdur. Bundan akdem elçilerinüz asitane-i sa'adetde sulh ahvalin ve cümle hizmetlerün ilerü gelmesini söyleşdikleri üzere ve hala huzur-i şerifünüzde olan elçilerimize verdiğiniz mühürlü temessükünüz mucebince tekmil-i hizmet olunmak için bu def'a kibel-i padişahîden Kanije beğlerbeğisi Ahmed paşa hazretleri ve Belgrad mollası olan Habil efendi hazretleri ve tarafumuzdan baş kapıcı başımız olan 'Ali ağa ile Budun'ın timar defterdarı olan Mustafa ağa kulları Estergon'a doğru ol caniblere irsal olundılar. Bu sulh ahvalinden haber için sa'adetlü ve 'azametlü padişahumuz hazretlerinden ziyade ikdam vardır. İnşallahu ta'ala hayr ile vusul bulduklarından mukaddema Beç'de Ahmed paşa hazretleriyle bitürdüğü ve iki taraftan 'ahdnameler verildiği üzere her hizmetün itmam ve istihkam bulmasına devletlü çasar hazretleri sa'y ve himmet buyurub devlete ve dostlığa layık olduğu üzere sulh ve salahun te'yid ve ihtitamına ve iki canib iyiliklerine ve re'ayanun asude hal üzere olmalarına ikdam buyuralar ki iki tarafın re'ayası iki padişaha du'alara olalar. Muhassal bu hizmet bir gün mukaddem görilmek için canib-i devletlerden dahi ta'yin olunan vükelanuz mahall-i me'mure gelüb her ahvali söyleşüb cümle hizmeti bir gün ve bir sa'at mukaddem bitürmeğe ve dostluklar ve iyilikler zuhura getürmeğe devletlü çasarun dikkat ve himmetleri mülhaza olunur. Baki hemvare a'yan-i devlet-i kahire ve a'van-i saltanet-i bahire muhalled bad.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 16.

**Nakkaş Hasan Pasha to Hans von Molardt
Buda, [15 November 1617]. German translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 106. Konv. 1. 1617. Aug–Nov. fol. 330–331. An undated letter with the same content to Melchior Klesl survived in Italian translation: Ibid. Konv. 2. 1617. Dez. s.d. fol. 67–68.

Nakkaş Hasan Pasha has arrived at Buda, according to the sultan's order, on 1 November 1617. The following diplomats are sent to Esztergom for finalising the peace agreement: Ahmed Pasha, beylerbey of Kanizsa, Habil Efendi, molla of Belgrade, Baş Kapıcı Baş Ali Ağa from Buda and Nasreddinzade Mustafa Ağa, timar defterdarı of Buda. Nakkaş Hasan Pasha hopes that the royal commissioners will also soon arrive at the specified place and aim to close negotiations as soon as possible. While the letter was written, Pietro Bonomo arrived with Molardt's letter concerning Hermann Czernin. The beylerbey sent Czernin to Esztergom with Ahmed Pasha.

Hassan Bassa von Ofen.

Nach dem grues.

Unnser Mächtiger Khayser, den Gott behüette, der hat mich geschikht zu versehen und zu regiern dise alle gränizen, und alle fürfallende sachen und dienst zu verrichten, so woll des abgeredten fridens sachen halber bin also den andern tag diß monaths Zilkade auf Ofen ankomben. Damit aber der abgeredte friden mit allen solle zum effect gebracht werden, ist der Bassa von Canisa und Habil Effendi von Weissenburg, unnser Kapudsia Bassa Aly Aga und Mustaffa Effendi nach Graan gezoen und geschikht worden, dann unnser Khayser der begehrt des fridens wegen ein zeitung und antwortt.

Nun wie dieser friden ist abgehandlt worden und die hinderstölligen sachen zu effectuiren würdet sich der Herr befeißien, daß die Herrn Commissarien von Ihr Maiestät mit ehist herab khomben und also alles den armen zu nutz auf beeder seitt wie geschlossen ist, gericht werde, aller guetter freundschaft nach also die freundschaft beederseits gestarkht werde, die armen ihr gebett ruhig verrichten mögen.

Wie der brief geschriben ist worden, ist der Petro Bonhuomo khomben, welcher des Zernin handl und alle sachen verstanden hat, welchen Zernin ich mit dem Achmat Bassa nach Ofen gelaßen habe.³ Der Herr wölle sich also befeissen damit alle sachen zu effect khomben.

Transfieriert Illesy manu propria.

Vom Vezir Hazan Bassa an Ihr Gnade, Herrn von Molarth Khriegsratspraesidenten.

[GK]

No. 17.

**Hans von Molardt to Nakkaş Hasan Pasha
Vienna, 12 December 1617. German concept.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 106. Konv. 2. 1617. Dez. s.d. fol. 23.

Molardt congratulates Nakkaş Hasan Pasha for his appointment as beylerbey in Buda. As the beylerbey knows already, Molardt had been appointed, together with Pál Apponyi, as commissioner, but could not travel due to his gout. He feels better now and can start his journey towards Komárom in a couple of days. About Çifut Ahmed Kihaya's and Gaspar Graziani's negotiations with Melchior Klesl and himself, the pasha will hear from the envoys personally.

Wohlgeborne hochgeehrter fürnehmer vesier, liebe Herr Hussan Bassa, Euer Gnade sein meine in gebühr willige dienst zuvor, des Eure Gnade wegen irer fürtrefflichen

³ Most probably a mistake instead of „nach Gran“.

tugendten von Eurn Durchleichtigisten Kayser zu dem bassathumb Ofen verordert, darzue winsche ich Euer Gnade glückh, und hab ich Eur Gnade gesundt und glückliche ankhunfft zu Ofen gerne vernuhmen, und aus Eurer Gnade mir überschickte freuntliches schreiben dero erhaltung des zwischen baiden durchleüchtigisten keisern geschlossenen heiligen fridens guetter affe[c]tion mit freiden verstanden, dessen erhaltenen lasse ich mir auch jederzeit hoch angeleg sein, was die abfertigung der keiße[r]lichen commissarien zu bewussten dem friden angehörigen sachen belangt, davon Eure Gnade in der schreiben meldung thuen und die zusammenkunfft zu befürdern bitten.

Wissen Eure Gnade albereit daß von Meinem Allerdurchleüchtigsten Keiser, ich und Herr Apponi Paul etc. zu solcher commission verordnet sey, und das ich wegen des podagra nit hab raisen khüen. Es hatt sich aber Gott dem Almechtigen sei danckh mit mir bessert und verhoffe inner wenig tagen von hinen ausszubrechen und zu Comorn mit Eure Durchlauchtigen Kaiser hinzue deputierten commissarien zusammen zu khumen. Was Herr Cardinal und ich mit dem Duca Gratiano und Achmat Kihaiia als Euers Kaisers volmechtige pottschaft tradirt haben, werden Eure Gnade von iren vernehmen, und wünsche beineben Eur Gnade langes gesundes leben und alles guettes. Datum Wien den 12. xbris 1617.

Hanns von Moladt [!]

Des Durchleüchtigsten Ottomanischen Khaisers ansehnlich vezier, Herrn Hassan Bassa zu Ofen

[GK]

No. 18.

**Nakkaş Hasan Pasha to Melchior Klesl
15 Zilhicce 1026 / 14 December 1617. Original (type E).**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 6. Italian translation ibid.

After the death of Sultan Ahmed I, his brother, Mustafa took the throne. Matthias II was informed about this in a sultanic letter, and Kaymakam Sufi Mehmed Pasha forwarded the news to Klesl. The new sultan confirmed the mandate of Nakkaş Hasan Pasha and gave him new orders concerning the border region. Ahmed I called back the envoys Çifut Ahmed Kihaya and Gaspar Graziani to Constantinople, who informed him about the cardinal's readiness to negotiate. Thus, the Ottoman commissioners went to Esztergom and have been waiting there for a while. Nakkaş Hasan Pasha requests the sending of commissioners, as well as ambassadors to the Porte. He notes in the last section that after having written this message, Klesl's letter arrived to him on 18 Zilhicce / 17 December, in which the cardinal informed him about sending a commission to Komárom, in order to finalise peace negotiations.

[on the back:] Sa'adetlü dostumuz gardinal hazretlerine bi'l-hayr.

Devletlü ve hakikatlu dostum ve cümleye hayır-sancı yarar konşum rahib-i ezyal ül-haşmet dellal-i celal muhabbetlü dostumuz gardinal – hatimet 'avakıbuhi bi'l-hayr – hazretlerine muhabbet ve meveddeti müş'ir enva'-i iyilikler ve dostluklar ile selamlar olunduktan sonra dostane inha olunan budur ki: haliya iradet-i hubb-müsta'an ile cennet-mekan padişahumuz Sultan Ahmed Han 'aleyhi'r-rahmet ve'l-gufran ve asl-i rahmet-i rahman olub taht-i 'ali-baht ve serir-i saltanat ve hilafet 'inayet-i rebbü'l-'izzet ile karındaşı olan sa'adetlü ve 'azametlü padişahumuz Sultan Mustafa Han – ebbede Allahu ta'ala 'ömrihi ila intiha a'd-devran – hazretlerine müyesser ve hutbe ve sikke nam-i hümayunlarına müstes'ad olmağın bu haber-i meserret-eserün cümle dostlara i'lamı lazım olmağla sa'adetlü padişahumuz hazretlerinün canib-i hümayunlarından devletlü dostumuz çasar hazretlerine name-i hümayun ile i'lam olunub siz dostumuza dahi 'izzetlü karındaşumuz kaim-makam vezir Mehmed paşa – edama Allahu ta'ala iclaluhu – hazretleri mektub-i behcet-mashub ile i'lam eylemişlerdür. Bu hayır-h'ah dostunuza dahi sa'adetlü padişahumuz hazretlerinden girü emr-i hümayun varid olub Budun serhaddinde kemakan vali ve hakim ve serdar sipehsalar ta'yin buyurub ve bu serhadlerin cümle umur-i cumhurın tefviz ve sipariş eyleyüb ve içerüde olan elçilerimiz Ahmed kethüdayı ve Duka Gaşpar beği eğlendürmeyüb mu'accelen südde-i sa'adete göndermek için ferman-i şerif ile bu tarafa ikdam ve ihtimam olunmuşdur. Benüm dostum hayli zamandır ki elçilerimiz içerüdedür ve görülecek hizmetler için yakında gelmek üzere olduğunuzu elçilerimiz mektub ile bildürmek ile vükelamuzı dahi Estorgon'a göndermiş idük. Anda hayli zamandan berü gelmenüze tevkif edeyorlar ve devletlü dostum bu hayırlu musalahat te'hire konılmayub bir gün mukaddem vükelamuz ile biri gelüb mukaddema söyleşildiği üzere baki olan hizmetleri bitürüb dahi içerüde olan elçilerimiz Gaşpar beği ve Ahmed kethüda ile dostlığa çalışub yarar elçinüz ta'yin olunub ve dahi dostlığa layık olduğu üzere sa'adetlü ve 'azametlü padişahumuz hazretlerine göndermeğe ikdam ve himmet oluna ki mabeynde olan muhabbet ve meveddet dahi ziyade olub ve iki tarafun ehalişi iki padişaha hayır du'ada olalar. İnşa'llahu ta'ala bu hayır-h'ah dostunuz bu tarafda oldukça mabeynde olan muhabbet ve meveddetün ziyade olmasına çalışub ve dostluklar ve iyilikler zuhura getürmesine dikkat ve ihtimam ve sa'y tamam ederüz. Baki ne i'lam oluna ki ma'lum-i şerif olmaya. Tahriren fi'l-yevmi'l-hamis 'aşr şehr-i Zi'l-hicce-i şerife sene-i sebt ve 'işrin ve elf.

[On the margin:] Benüm devletlü ve hakikatlu dostum ve cümleye hayır-sancı konşum bu dostlığımız bildürici muhabbet kağıdı yazılıub mühürlendükden sonra mah-i Zi'l-hiccenün on sekizinci pazar gününde mektub-i şerif mashubunuz varid olub mazmunında sulh itmamına me'mur olan vükelanuzı Komoran'a göndermek üzere olub ve itmam-i sulha ikdam tamam eyledüğünüzü iki padişahun mabeyninde dostlığa ve muhabbete sebep olduğunuz ve daima dostluk sevdüğünüz ma'lumumuzdur.

Allah bilür ki bu dostunuzun dahi muradı iki ulu padişahların aralarında dostlık ve muhabbet günden güne ziyade olub hayr du'ada olmalarıdır. Me'muldur ki edegeldüğünüz üzere dikkatda kusur komayub sulh ahvalinden kusur kalanları bir gün mukaddem bitürürmeğe sa'y ve dikkat oluna. Sahh.

[ID & MF]

No. 19.

**Nakkaş Hasan Pasha to Matthias II
Buda, 25 Zilhicce 1026 / 24 December 1617. Original (type E).**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 6. Italian translation ibid.

Nakkaş Hasan Pasha informs the emperor about the death of Sultan Ahmed I on 22 Zilkade 1026 / 21 November 1617 and Mustafa I's accension to the throne. The new sultan confirmed Nakkaş Hasan Pasha's mandate as beylerbey of Buda and the pasha received order to defend the border and settle the remaining questions concerning the peace. Nakkaş Hasan Pasha asks the emperor to send his commissioners in order to meet the Ottoman ones, who are already in Esztergom.

[on the back:] 'İzzetlü ve devletlü dostumuz çasar-i ba vekar hazretlerinün huzur-i şerif-i devlet-kararlarına.

Sa'adetlü ve devletlü daima iyilik üzere yürüyici dostumuz ve dostlık ve hakikat gözleyici konşumuz sahib-i ezyal ül-haşmet ve'l-vekar ri'ayetlü ve hürmetlü çasar hazretlerinün huzur-i şerif-i ba vekarlarına dostlığa ve muhabbet ve meveddete layık ve sezavar olduğu üzere cevahir-i teslimat-i selamet-şi'ar isar olunub enva' iyilikler ile dostlıklar ve muhabbetler 'arz olunduktan sonra inha-i muhibbane olunan budur ki: haliya hazret-i Hakkun iradeti ve cenab-i rebb ül-'izzetün hikmet ve meşiyeti ile sa'id ül-hayat ve şehiye ül-memat padişahumuz Sultan Ahmed Han – eskene Allahu ta'ala fi garf el-cinan – hazretleri işbu bin yigirmi altı Zi'l-ka'desinün yigirmi üçüncü gününde dar-i dünyadan seray-i 'ukbaya rihlet edüb ve Hakkun 'inayeti ile taht-i sa'adet-baht-i osmanî ve serir-i hilafet-i sahib-kıranî karındaşı sa'adetlü ve 'azametlü şevketlü ve haşmetlü padişahumuz Sultan Mustafa Han – ebbede Allahu ta'ala 'ömrihi ila intiha' e'd-devran – hazretlerine müyesser olub cümle dostlar ile hakikat gözedici ve kaffe-i enama iyilik-sancı ve daima iyilik üzere yürüci bir 'akıl ve kamil padişah cemcah olduğına binaen huzur-i devlet meşhununuza dahi bu mübarek haber-i meserret eseri i'lam için name-i hümayun-i sa'adet-makrun gönderüb ve bu hayır-h'ah-i din ve devlet ve ra'i-i merasim-i muhabbet ve meveddet dostunuzu dahi girü bu serhadlerde hakim ve vali ve serdar ve sipehsalar edüb bu caniblerin cümle umur-i cumhurını tefviz ve sipariş eyleyüb tetimmat-i sulhdan her neki baki kalmış ise itmama erişdürmek babında ferman-i 'alileri sadır olmuştur. Binaen 'ala zalike 'izz-i huzur-i devlet

makarrunuza muhabbet-name yazılıb gönderildi ki bu haber-i meserret-eser ve sulh ve salah ahvali kema fi'l-evvel mukarrer olduğu ma'lum-i şerifünüz olub dahi tetimmat-i sulhdan baki kalanları tekml için taraf-i şerifünüzden gelecek vükelanuz eğlendirilmeyüb Estergon'da olan vükelamuz ile bir yere gelüb mukaddema vükela ma'rifetleri ile bitürildiği ve iki taraftan 'ahdnameler verildiği üzere baki kalan hizmet ve cümle umur ve maslahat itmama erişdürilüb tekmline sa'y ve dikkat oluna ki ana göre bu taraftan dahi asitane-i sa'adete sahih haberler yazılıb ve tarafunuzdan dahi muhabbet-nameler ve mukarreb elçiler ile her ahval iyilik ve dostluk üzere sa'adetlü padişahumuz padişah-i reb' meskun hazretlerinün rikab-i hümayun-i devlet-makrunlarına 'arz ve i'lam oluna ve iki taraf re'ayası asude hal olub iki padişaha du'alara olalar. Baki ne 'arz ve i'lam oluna ki devletlü dostumuz hazretlerinün ma'lumı olmaya. Tahriren fi'l-yevmi'l-hamis 'aşr şehr-i Zi'l-hiceti'l-şerife sene-i sebt ve 'işrin ve elf min ül-hicret ül-nebeviyye. 'Aleyhi efdalüs-salat ve't-tahiyye.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 20.

**Nakkaş Hasan Pasha to Hans von Molardt
Buda, [December(?) 1617]. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 106. Konv. 2. 1617. Dez. s.d. fol. 119–120.

Another copy (without date): ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 105. Konv. 5. s.d. fol. 83.

Two of Gaspar Graziani's men (a captain of Léva and Pietro, Graziani's relative) brought Molardt's letter, in which he noted that rogues and rebels from Bosnia burned down and destroyed many villages in the territories under the emperor's rule in Croatia and Slavonia. They also took captives and stole goods. This was entirely without the knowledge of Sultan Ahmed I and the vizirs, and since it is against the peace, Nakkaş Hasan Pasha will send out Kulakşız Ali Ağa in order to investigate the case, take the culprits into custody and punish them sternly. The letter is delivered by Abdi Çavuş.

Tradottione della lettera del bassa di Buda all'illustrissimo Signore de Molart

Al glorioso fra li grandi signori delle genti della Messia, eletto fra li popoli Christiani, direttore delle cause che succedono fra li popoli Christiani, et arbitro fra li grandi ecclesiastici, secondo vesir del Germano Imperatore il cui fine sia felice, doppo li debiti saluti, degni della amicitia da noi portata alli Muslimani, vi facciamo sapere, come essendo giunti qui un capitano di Leva, et Pietro nepoti del Signore Duca Gratiani, deputato al presente per questa pace, habbiamo da loro ricevuto una sua amorevole lettera, per la quale habbiamo inteso come molti scelerati et pertubatori publici di Bosna, havendo arso et distrutto molti luoghi di Croatia et di Sclovania,

paesi dipendenti della Maestà Cesarea hanno ancora fatto cattivi molte persone, et preso li loro beni et facultà, et sono pure al presente facendo tuttavia simili delitti.

Pero li facciamo sapere, questo esser senza la notitia, del nostro felicissimo et Potentissimo Imperatore et di tutti li suoi supremi ministri et luogotenenti, li quali tutti non prestano consentimento a simili motti fatti contra la pace conclusa, et perche questa è cosa della quale habbiamo havuto grande dispiacere et alla quale si richiede et è necessario di provvedere habbiamo deputato Aly Aga huomo nostro fidato et nostro capigi basci, il quale facendo trovare detti scelerati et perturbatori publici, habbi da far rilassare schiavi fatti, et à restituire le robbe tolte ma qual si voglia mano, che si trovano, et accioche facendo diligentissimo inquisitione habbi da trovare li capi di questi tumulti, li quali senza la licenza del nostro Imperatore hanno osato far simile scorriere, et a castigarli acerbamente, accioche li sia essempro per l'avenire a non molestare li paesi della Maestà Cesarea contra la pace et conventioni et tutto questo si gli è comesso strettamente.

Vi habbiamo scritto una nostra amichevole lettera per li sopradetti, Culacesis Aly Aga, et Pietro, ma perchè, finche si sia districato questo forse sarà di bisogno che si fermino qualche tempo nelle frontiere, vi habbiamo volsutto scriver et mandar questa nostra affettuosa lettera, et mandiamola con Abdi Chiaus uno delli chiausi di Buda, per portarvela con diligenza, accioche vediate et sapriate quanto io mi sforzo accioche sia osservata questa pace et il giuramento fatto d'ambe le parti, secondo il desiderio del nostro Potentissimo Imperatore. Et doppo che siamo arrivati in questo frontiere habbiamo sempre vietato alli soldati del nostro governo, il far alcun motto contra la pace, et non habbiamo prestato consentimento che se ne sia fatto alcuno. Di qui manchi si fara istesso et spero nella gratia divina che trovandosi li delittori di questo ultimo motto, se gli dara la punitione et castigo debito, che lo desideriamo grandemente, et con l'aiuto di Dio non haveremo alcuna finta amicitia con imperiale nostro amico con noi, et con tutti gli altri, anzi amicitia perfetta, essendo amico delli amici, et inimico di coloro, li quali, con astutie, inganni et dolianze di perturbare la benevolenza, la quale desideriamo con tutto il nostro animo, ch' il tempo non possi annullare ne distruggere. Et osserveremo senza dubio li nostri patti, essendo la nostra parola, parola et le nostre promesse, promesse, et si sforzeremo, accioche secondo il desiderio del nostro Imperatore l'amicitia si augmenti de di in di, non facendosi certamente cosa in contrario, et con questo finiamo, doppo havervi salutato.

[MFM]

No. 21.

**Nakkaş Hasan Pasha to Çifut Ahmed Kihaya
Buda, [December] 1617. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 106. Konv. 2. 1617. Dez. s.d. fol. 156.

Ahmed Kihaya was sent, together with Cesare Gallo and Graziani, from Belgrade to finalise the peace agreement with discussing the question of the border and the destruction of the palisades. But nothing came out of the latest agreement made in Vienna (where a deadline of two months was set up), due to the envoy's negligence. Nakkaş Hasan Pasha orders Ahmed Kihaya under the threat of losing his head that he should start to arrange the commission immediately, which would decide upon the fate of the villages and the tearing down of the palisades. They should come to the place destined for negotiations and meet Ahmed Pasha. If the Habsburg party does not want to comply, Ahmed Kihaya should take their answer and come back; he knows very well that if the question of villages is not settled in twelve months, the parties are allowed to force villages into submission.

Tradottione d'una lettera del Vezir Hassan Bassa di Buda all'Achmat Kihai

All'Achmat Kihai honorato tra li suoi pari il cui grado sia in aumento, salute, facciamo questa, per dirgli come ultimamente spedissimo Cesare Gallo, il Gratiani, et voi per Alba Greca per andarvene costi a concluder li affari della pace si per le cose delli confinii come nell far obedire li villaggy nella essecutione delle palanke, et per li danni ricevuti hora dopo tanto tempo sin hora per cagione della vostra negligenza non havete fatto niente che voglia et pur si era ultimamente concluso in Vienna, che si dovesse terminar ogni cosa in termine di 2 mesi et essendo voi stato quello che fece ogni cosa state hora la negligentemente senza curarvi di niente.

Però facciamo questa per dirvi che subito che l'haverete ricevuta, facciate che si eseguisii la commissione, si faccino obedir li villaggi, et le altre cose sopradette, secondo si era concluso in Vienna, et si come e contenuto nelle loro promesse sigillate con li loro sigilli, et dopo senza fermarvi costì una hora o minuta sola, ve ne veniate in queste parti, che se per la nostra negligenza la cosa si ritarderà più, et anderà diferendosi di giorno in giorno et che senza far niente vi fermiate costi, perderete le teste con ignominia grande.

Però fatte diligenza accioche li commissarii di Santa Cesarea Maestà venendo nel luogo destinato alla comissione et trovandosi con Achmet Bassa possino far li servitii proposti. Et se haveranno altro pensiero pigliate una risposta risoluta et ritornate. Voi sapete bene come e contenuto nelle ratificationi che non obbedendo li villaggy in 12 mesi fusse lecito ad ogn'uno di far obbedir li suoi villaggi per forza, però achiaparate le cose secondo questa et senza ritardar venitevene con prestezza e fatte che non vi scriviamo ne mandiamo più nissuno. Et vi salutiamo.

[MFM]

No. 22.

**Hans von Molardt to Nakkaş Hasan Pasha
[S.I., first weeks of 1618.] Hungarian concept.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 107. Konv. 3. 1618. Nov–Dez. s.d. fol. 142.

Molardt compliments the pasha's statement that he is much inclined to peace, and informs Nakkaş Hasan Pasha that he is ready to start his journey towards Komárom.

Tekéntetes nagyságos vitézlő úr, nekem kedves jóakaró úr barátom, köszönetemet és minden illendő dolgokban barátságos szolgálatomat ajánlom Nagyságodnak!

Az Nagyságod az comáromi leendő commissiónak elővitelére énnekem írt intő levelét vettem, és hogy Nagyságodnak az szent békességnek megtartásához jó kedveje [!] és affectusa légyen, örömet érttem, mivelhogy az Nagyságodnak mint szent békesség- s mint egyéb próbált dolgokban fő okossága és eszes volta mindeneknél nyilván vagyon, amellet azon igen örvendeztem, hogy Nagyságodot az szent békességnek állandóképpen megtartó[já]nak és annak fő szeretőjének, és békességes leendő szomszédnak dícsírik. Azért ennek megörögbítésére ok adatik nekem Nagyságodnak gyakrabban írni, hogy az két hatalmas császár között jó szomszedság és barátság plántáltassék, és az nagy esküvéssel minden két felől megerősített szent békesség vastagon megmaradhasson. Miért ekkoráig az én Comáromban való úti járásom késett és impediáltatott, az hí[v]eitektől Nagyságod megértheti; de immáron készen vagyunk aláindulni és Istennek szent segítségével rövid nap múlván Comáromban lészünk. Ezt Nagyságodnak bizonyossá tenni és az ő levelére barátságosan felelni akartam. Isten éltesse Nagyságodot sok esztendeig boldog jó egészségben. Költ Bécsben.

Joannes a Molart
Budai vezír Haszon basának.

[GK]

No. 23.

**Melchior Klesl to Nakkaş Hasan Pasha
Wiener Neustadt, 22 January 1618. Hungarian concept.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 107. Konv. 1. 1618. Jan–Mai fol. 19–20. German concept ibidem fol. 21–22.

Klesl received Sultan Mustafa I's ratification of the peace. The commissioners are prepared. Nakkaş Hasan Pasha should do everything in his power for the peace – Klesl reminded the commissioners, as well as Gaspar Graziani to do the same. He also told Graziani that there were many among the Hungarians and Ottomans who would rather want war. Klesl would be happy to negotiate with the pasha in person, but Hans von Molardt (mentioned as 'Vizir Molardt') has plenipotence and he is a man fit for the task. Klesl

also reminds the pasha that two years earlier the Ottoman envoy promised him to hand over some Hungarian letters. He urges Nakkaş Hasan Pasha to do so, claiming that they are of no use for him anyway.

Mi, Klesel Menyhárt, az hatalmas római császárnak, Magyar-, Cseh- és egyéb országoknak királyának titok tanácsa, és azon őfelsége titkos tanácsának fő gondviselője. etc.

Tekéntetes és nagyságos vitézlő úr, nekünk kedves úr barátunk! Köszönetünk és magunk ajánlása után kívánók az Úristentől Nagyságodnak kedves állapotot és minden jó szerencsét megadatni. Elvettük az Nagyságod egynéhány rendbeli, nekünk írt levelét és kiváltképpen örömost láttuk és olvastuk az mostani új hatalmas török császár megerősítő levelét, mely bennünket ez ideig tartóztatott, és késedelműnkre volt. Mi az mi részünkről valami az commissionnak, avagy az eligazítandó dolgoknak meglátására kívántatott és szükséges volt, elkészítettük. Hogy azért mi Nagyságodhoz bátorságosan, nyilván és meghittképpen viseljük s mutassuk magunkat, mivelhogy Nagyságod az szent békességnek igaz szeretőse és az mi hatalmas császárunk is Nagyságod felől minden jót reméni és szereti is, annak okáért barátságosan akarók Nagyságodat megtalálni, kívánván, hogy lenne érette és terekednék azon, hogy mindenek voltaképpen elvégeződnének, és semmi hátra nem maradna. Mert kölömben lévén az dolog, az következhetik belőle, hogy ez egész húsz esztendő alatt csak az békességvégezésben foglaljuk magunkat. Cselekedjék Nagyságod az jónak véghez vitelére mindent, mert valaki Nagyságodnak külömbet tanácsol és ad eleiben, elhiggye Nagyságod, hogy az az ember legnagyobb ellensége légyen mind Nagyságodnak, mind pedig az szent békességnek.

Mi is igen meghattuk az mi commissariusinknak, hogy mindeneket, az melyek lehető, megcselekedjenek. Szorgalmatosan intettük az nagyságos Gratiannak és béven eleiben adtuk, hogy az fegyverfogásra ne menjen az dolog, és erővel, s hatalommal ne szereztessék az békesség, mert midőn az meglenne, tehát az napot meg nem tartóztathatni és előbb-előbb menvén az dolog, nyilván való had támadna onnénd. Azt pedig mi az mi részünkről az mennyire lehetséges, el akarjuk távoztatni, és bizonyára ezideiglen is immár ugyan eltávoztatott, csak egyenlőképpen ne akarjuk mi hogy arra jusson az dolog, és inkább jó módjával jó értelemmel egymáshoz lévén, barátságosképpen igyekezünk mindeneket eligazítani.

Jól tudjuk mi azt, hogy némely magyarok és törökek vannak olyak, az kik örömost akarnák, hogy az fegyverhez fognánk, az mint az végezés tartja, hogy eképpen bennünket mind az két részről, úgy mint kik az dolgot jó módjával intsük s rendeljük, megszégyenítsenek és ebből hírek s nevek legyen, mintha ők azzal az móddal békeséget szerettek volna. Eztet mi az nagyságos Gratiannak béven eleiben adtuk, Nagyságod is gondolkodjék felőle. Hogyha pedig Nagyságod kétséges volna hozzánk ennyiből, tehát önne maga magában elmélkedjék felőle, s megtapasztalja Nagyságod, hogy mi jó igyekezetben s szándékban vagyunk.

Kévánnók inkább, hogy jelen és szemtől szemben Nagysággal mi magunk szólhatnánk, s végezhetnénk, elhittem nyilván, hogy egy óráig egymás között egyesülhetnénk s megalkudhatnánk. Mindazonáltal vagy az nagyságos Vezír Molardnak plenipotenciája és teljes hatalma, kinek az mi hatalmas császárunknál nagy tekinteti és kegyelme vagy, önagysága mindeneket megcselekszik, külömben, hanem mint ha mi magunk jelen volnánk, bízást legyen csak Nagyságod hozzája, mert ő tökéletes erketehe⁴ és igazságszerető ember. Sok magyar irások s levelek heával vagyunk még, melyeket hogy Nagyságod kezünkhöz juttasson, az jó, barátságos egymás között való értelemnek megmaradásáért kívánjuk Nagyságotól, mint hogy azok Nagyságtoknak semminemő hasznára nincsenek, és az Nagyságtok részéről való követ ennek előtte két esztendővel fogadta s ajánlotta magát, hogy elől adja. Ezeknek utána mi Nagyságnak állhatatosságban megmaradó barátja lévén, igyekezünk mindenben mivoltunk szerint kedvelkedni és kívánunk az szent Istentől mindennemő jó szerencsés állapotot megadatni. Datum Újhelyben Bécs ország városában, 22 Januarij 1618.

[GK]

No. 24.

**Hans von Molardt to Nakkaş Hasan Pasha
Vienna, 29 January 1618. Hungarian concept.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 107. Konv. 1. 1618. Jan–Mai fol. 36.

Ferdinand, king of Bohemia was informed from Constantinople (similarly to Molardt) that some of their enemies spread the rumour there that Ferdinand would not want to respect the peace concluded for twenty years with the Ottomans. This is a lie. Molardt reminds the pasha of his promise not to give credit to such news and continue working for the peace.

Praemissis praemittendis.

Az minapi Nagyságnak tött kívánságára arra ígértem magamat, hogy minden az szent békességnek megmaradására nézendő dolgokban gyakrabban Nagyságnak írni akarjam, azért most is Nagyságod bizonyossá tenni nem hagyhattam, hogy az csehországi királyt öfölségét tudósították és énnekem is Constancinápolból s egyéb helyekről bizonyosan írták, hogy egynéhán, az felséges Austriai Háznak mint nyilván, s mind titkon való ellenségi, és az szent békességnek háborgatói azon törekednek és munkálóznak, hogy az szent békesség fölbomoljon, hamisan azt hirdettetvén, mintha Ferdinand csehországi király öfölsége az mi hatalmas, kegyelmes császárunknak öfölségének szerető fia és öccse az ottománi császárokkal 20 esztendőre kötött szent

⁴ Incomprehensible; in the German concept: fromm.

békességet abhorreálná és annak szentül való megtartására meg nem igyekeznek. Mely hír, amellet hogy hamis, soha meg nem találtatik úgy lenni, de hogy Nagyságod arra ajánlotta magát, hogy afféle békesség-háborgató és -rontó embereknek hitelt meg nem adja, hanem az szent békesség elmaradására nézendő dolgokban correspondeálni akarna, Nagyságod azon kedves dolgot cselekeszi király öfölségének, mely Nagyságodnak is nagy böcsületire és dicséretire lészen, és bizonyos legyen Nagyságod benne, király öfölsége felől, kinek parancsolatjából Nagyságodnak ezt is írok [!], hogy meddig az ottomániak az végzéseket, szent békességet szentül megtartják, császár öfölsége, az mi kegyelmes urunk az fölül megnevezett király urunk öfölségével a jó végbelieknek semmit sem engedjen szent békesség ellen cselekedni, hanem inkább annak megtartására, öregbítésére mindenkoron igyekezik. Isten éltesse Nagyságodot. Költ Bécsben.

Joannes a Molart
Az budai vezír Haszon Basának.
Expeditis 29. Januarii 618. Viennae.

[GK]

No. 25.

Nakkaş Hasan Pasha to Hans von Molardt
Buda, 11–20 Safer 1027 / 7–16 February 1618. Original (type D).

MNL OL P 123 II. h. no. 13.

German translation: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 107. Konv. 2. 1618. Juni–Okt. fol. 134–135.

From Molardt's man, who came in Gaspar Graziani's company, Nakkaş Hasan Pasha received the letter and the presents. The pasha also sends one of his horses as a present to Molardt with Kapıcı Başlı Ali Ağa. Nakkaş Hasan Pasha understands that Molardt has arrived at Komárom. The Ottoman commissioners, Ahmed Pasha, the beylerbey of Kanizsa, Habil Efendi from Belgrade, Gaspar Graziani and Ali Ağa were sent to him, to clarify the remaining questions. They should work on achieving a result which would please the new sultan, Mustafa I. Molardt complained about the activities of the sancakbey of Esztergom, Kara Ali Bey. Nakkaş Hasan Pasha promises to punish him if he is found guilty in disturbing the peace.

Edition with Arabic letters: Fekete (ed.), *Türkische Schriften*, 21–23. Twentieth-century German translation *ibidem* 228–230.

[on the back:] Devletlü ve hakikatlu konşumuz ve yarar hakim dostumuz Molardi hazretlerinün huzurlarına bi'l-hayr.

Hüve

Devletlü ve hakikatlu yarar dostum ve daima iyilik üzere yürüyici ve dostluk sevici hürmetlü hakim konşum Molardi dostluğa ve muhabbete layık ri'ayetler ile selamlar ve iyilikler ile muhabbetler ihda olundukdan sonra dostane ve muhibbane inha olunurki hala bu dostunuz tarafına elçi Duka Gaşpar beğ ile gönderdiğiniz kapudan elinden mektubunuz gelüb mefhumı ma'lumumuz oldı ve gönderdiğiniz hedayanuzı teslim eylediler. Dostluk ve konşılık ve muhabbet şartlarını ri'ayet eylemişsiz 'azim hazz eyledük. Hala bu dostunuz dahi bi'z-zat kendüm bendüm yarar ve hass atlarumdan size layık bir yarar doru at gönderdüm ma'zur tutub varan kapucı başımız 'Ali ağadan alub binesiz ve daima iyilik ve muhabbet üzere sağlık haberlerinizi bildürmekden hali olmayasız. Benüm devletlü dostum hala mabeynde söyleşilen sulh ve salah umurunun baki kalanların görmek ve bitürmek için Komoran'a geldiğinizi bildürmüşsiz. El-hamdu li'llahu ta'ala bu dostunuz sa'adetlü padişahumuz hazretlerinin harem hasslarından çıkmış ve asitane-i sa'adetlerinde niçe yıl vezaret ile hizmet etmiş bir umurdide ve emekdar veziri ve iyilik sevici ve fukarayı kayıncı serdarım ve siz dostumuz dahi devletlü ve sa'adetlü dostumuz Roma imparatorı hazretlerinin bir yarar veziri ve nice iş görmüş ihtiyar hakimisiz ve bu mabeynde olan maddeler def'at ile görülmüş ve iki taraftan söyleşilmiş ve 'ahdnemelerde bağlanmış işlerdür bu kadar dahi eğlenmeyüb çokdan bitürilmek gerek idi takdir-i ilahi ile bu zamana kaldı. İmdi sizünle temat-i sulh bir vechle görelüm ve iki padişah arasında bir hizmet edelüm ki cümle 'alem halkı beğenüb ve aralıkda muhabbet ve ülfet günden güne ziyade olub ve re'aya fukarası daima hayr du'ada olalar. Benüm dostum hala bu sulh umurında istiklal ile vekil olan Kanije beğlerbeğisi Ahmed paşa hazretleri ve Belgrad efendisi Molla Habil efendi ve elçi Duka Gaşpar beğ ve baş kapucı başımız olub emekdarlarımızdan ve mu'temedlerimizden olan 'Ali ağa ol canibe gönderilmişdür. Mukaddema verilen 'ahdname mucebince baki kalan hizmetlerin ve umurun cümlesin bi't-tamam görüb ve bitürüb bir yerde müşevveş iş komayub her umuru tekml eylemeğe ikdam eyleyesiz ve asitane-i sa'adete elçi göndermek için Duka Gaşpar beğ ve va'denüz olmuş idi. Hala cülus-i hümayun vaki' olub sa'adetlü padişahumuz tahta geçmişdür dostluk levazımın ri'ayet için eğlendürmeyüb devletlü çasar hazretlerine gelen name-i hümayunun cevabı ve sulh umuru tamam olduğu haberi ile bir iş görmüş ve ri'ayet ve iyilik bilür yarar ve namdar elçiniz asitane-i sa'adete göndermeğe sa'y eyleyesiz ki sa'adetlü ve devletlü padişahumuz hazretleriyle dostluk ve muhabbet ziyade olub ve biz dahi serhadlerde birbirimizle muhabbetler ve dostluklar eyleyüb iki taraftan re'aya fukarası ve cümle memleket ehali asude hal ve müreffehü'l-ahval olalar. Ve benüm devletli dostum hala Estergon sancağıbeği olan Kara Ali beğ için serhadde yaramaz olduğunu bildürmüşsiz. İnş'allahu ta'ala ol değil serhadlerimizde bir hakimün kemliğe canı yokdur sulha mugayir bir iş ederse bir vechle hakkından gelürüm ki niçelere muceb-i

‘ibret ola ol serhadde olmaduđı sahih muradunuz olduđın bildükmeden⁵ sonra ahir mansibe kaldurmak mukarrerdür. Şöyle ma’lum oluna. Tahriren fi evasit-i şehri Saferi’l-hayr sene-i seb’a ve ‘işrin ve elf.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 26.

Nakkaş Hasan Pasha to Matthias II

Buda, 1–10 Rebiülahir 1027 / 28 March–6 April 1618. Original (type E).

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7. Italian translation ibidem.

After the death of Ahmed I, the new sultan was his brother, Mustafa I, but he soon abdicated in favour of Ahmed’s son, Osman II. A muhabbetname was written about the developments, which was sent to the emperor through Kapıcı Başı Ömer Ağa. Nakkaş Hasan Pasha requests that the emperor should send new ambassadors to the Porte, in order to greet the new ruler, as well as to send back with him the Ottoman ambassadors staying at his court.

[on the back:] Devletlü ve sa’adetlü sevgülü dostumuz imparator hazretlerinün huzur-i devlet-mevfurlarına.

Devletlü ve rif’atlu hürmetlü ve ri’ayetlü sevgülü dostumuz Rim halkınun imparatori – hatimet Allahu ta’ala ‘avakib-i umurıhi bi’l-hayr ve’r-reşad – hazretlerinün huzur-i devlet-mevfurlarına dostlıđa muvafık ve muhabbet ve meveddete mutabık du’a-i fayık ve sena’-i layık ithaf ve ihda olundukdan sonra inha-i muhibb-i sadık budur ki: bundan akdem padişahumuz olan cennet-mekan merhum Sultan Ahmed Han Allah’un emri ile dar-i dünyadan seray-i ‘ukbaya rahlet eyledükde yerine karındaşı olan Sultan Mustafa Han padişah olub bir kaç zaman serir-i saltanatda mukim oldukdan sonra saltanat-i ‘ukbayı devlet-i dünyaya takdim edüb taht-i ‘ali-bahtı ve serir-i saltanatı ihtiyarıyla karındaşı ođına feragat etmekle merhum Sultan Ahmed Han’un büyük ođlu sa’adetlü ve ‘adaletlü padişahumuz Sultan ‘Osman Han – ebbede’llahu ve ibkahu – hazretleri sene-i seb’a ve ‘işrin ve elf Rebiü’l-evvelinün evvelki güninde tahta çıkub memalik-i ‘osmanîye padişah olmađla cülus-i hümayunların emr-i ‘alîşan ile bu canibe i’lam ve i’lan edüb ve mabeynde olan dostlıđa ve konşılıđa bina’en canib-i şerifünüze dahi i’lam için name-i hümayun gönderdikleri ecilden haliya muhibb-i muhlisünüze ve sadık dostunuz tarafından muhabbet name tahrir olunub kapucı başlarımızdan kıdvetü’l-emasil ve’l-akran ‘Ömer ağa – zide kadruhu – ile huzur-i devlet-mevfurunuza gönderildi. İnşa’llahu ta’ala şeref-i vusulda me’muldur ki dostlık ve muhabbet

⁵ Recte: bildürmeden.

mukdezasınca ‘adet-i dirin ve ka’ide-i kadime-i selatin üzere tecdid-i muhabbet ve tehniyet-i saltanat için mukaddema gönderilecek elçi’yi eğlendirmeyüb ol canibde olan adamlarımıza koşub sür’at ile südde-i sa’adete göndermeğe dikkat ve müsara’at oluna ki aralıkda dostlık ve muhabbet günden güne ziyade olub ve merhum babasından dahi ziyade bu padişahumuz ile ülfet eyleyüb iki taraftan halk-i ‘alem refahiyet üzere olalar inşa’llahu ta’ala. Tahriren fi evail-i şehri Rebiü’l-ahir sene-i seb’a ve ‘işrin ve elf. Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 27.

Grievances of Nakkaş Hasan Pasha

Buda, 22 Rebiülahir 1027 / 18 April 1618. Italian translation.

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 107. Konv. 3. 1618. Nov–Dez. s.d. fol. 102–103.
German translation ibidem fol. 104–106.

The captains of the Croatian border region received permission for raiding, thus they burned down and looted villages, many Ottomans were killed or captured. They also started to build a fortification at Monoszló back in the time of Kadizade Ali Pasha. These are all against the peace and should be banned by Matthias II. The subjects in Esztergom are not ready to pay their taxes, they should be ordered to do so. The palisades specified in the peace treaty should be demolished, the captives released and the damages compensated. Some Hungarians (Tamás Kecse, István and Gáspár Turc, János Bocskai, István Csávás, Bálint, Boldizsár and Gergely Mónos) raided the region around Szeged and the Bácska; they were attacked by Ottoman soldiers, who killed a few of them, captured one or two and sent them to Buda. They were questioned and they said that they had permission from the king’s governours of the border region. The pasha gives a list of the culprits and demands their punishment. The king should have sent his envoys and presents long ago. The Croatian captains should release the prisoners captured by the soldiers from the Captaincy of Kapronca during peacetime. The ransom of Koca Behram Kihaya from Szigetvár, who was released after five years, should be paid back to him. Veli Mehmed (a man of İskender Pasha) and Koca Mustafa Çavuş (the defter çavuş from Kanizsa) freed themselves in exchange for a horse worth five hundred ducats, but others are still in captivity: Abdulhalil, Karakaş Mehmed Pasha’s man, and a poor man from Székesfehérvár, called Şaban, who has been captured four of five years before at Csókakő and is the prisoner of a woman from Győr. They should be released. Spahi Mustafa from Siklós demands the return of the four hundred talers he paid as ransom to the judge of Bányafalu, Ferenc Venezie(?).

Tradottione delli gravami che il Vesir, et Serdar Hassan Bassa di Buda,
ha mandato al Signore Ambasciatore Gratiani

et Prima

Li capitani che sono nelle frontiere di Corvattia, hanno dato licenza che si facciano scorrerie, et in effetto oltre l'haver abbrucciato, et saccheggiato li villaggi, ammazzato molti Turchi, et persone buon numero quali hanno menato via hanno ancora principiato a fabricare la fortezza di Moilavina. Il che si era fatto anco del tempo di Ali bassa, ma havendone egli scritto alla Serenissima Cesarea Maestà nostra amica, fu impedita detta fabrica. Quale non è manco ragionevole che segua al presente essendo in pregiudizio della pace. Pero lo referirerà a Sua Cesarea Maestà accio vi si provveda, et si proibisca la detta fabrica.

Et per che li ministri di Sua Cesarea Maestà impediscono che li villaggi datti a Strigonia non contribuischino, essendo nelle mani de'sudditi la notte in scritto di quello che prima si dava, pigliarete comandamenti di Sua Maestà Cesarea alli sudditi di pagar la contributione secondo le scritture che hanno in mano senza che vi si opponghino li ministri di Sua Cesarea Maestà.

Procurarete secondo è contenuto nelle capitulationi, et come si è dato in scritto che si dimolischino quanto prima le palanche che sono in pregiudizio della pace.

Farete istanza accio fra poco tempo havevano li danni ricevuti et secondo Sua Maestà Cesarea ha gia comandato si liberino li cattivi, come merita l'amicitia.

Essendo venuti alcuni Hungari scorrendo nelle campagne di Baczca appresso Seghiedin, mandassimo alquanti delli nostri soldati, quali riscontrandoli ne ammazzarono alcuni, et ne menarono uno o duo vivi quivi in Buda, li quali essendo esaminati risposero, che non andavano scorrendo di lor proprio moto, et da questo habbiamo conosciuto che li governatori delle frontiere per Sua Maestà Cesarea lor danno licenza. Pero riferirete il tutto a Sua Cesarea Maestà et procurarete che siano castigati li loro condottieri autori di questi disordini, li nomi de'quali sono questi: Kieczke Tomas, Turc Istvan, Gaspar, Boczkai Janos, Cavacz Istvan, Monos Balint, Bodzar, et Gregorio.

Noi speravamo che li ministri di Sua Maestà Cesarea dovessero sin'hora avere rimandato quivi, con li loro ambasciatori et presenti (osservando la promessa che in Comora donarono in scritto). Ma non si è fatto niente essendo gia spirati tanti mesi, et questa dilatione et negligenza, è poco convenevole all'amicitia, significatelo adunque a Sua Maestà Cesarea et fatte diligenza.

Sono sette overo otto poveretti Turchi captivi in mano del capitano di Copronizza, quali sono stati presi nella pace, et ne sono ancora molti in mano de capitani Corvati, avvisatene Sua Cesarea Maestà et procurate la loro libertà.

Il Cogia Behram Chichaia di Segetvar è stato ora liberato dopo 5 anni di cattività dalle mani del detto capitano di Copronizza, havendo dato 1150 talari di robba per suo riscatto, fatte istanza che li sia restituito detto suo riscatto.

E ancora cattivo in mano pure del detto capitano di Copronizza un huomo del Vesir Schender Bassà nostro fratello chiamato Veli Mehemet, quale è stato preso nella pace, a cui vien domandato hora ranchore, procurate la sua libertà.

Il Cogia Mustafà Ciause tefer ciause di Canisia et un huomo del Carcase Mehemet Bassà chiamato Abdulgelil, fu hora cinque anni furono presi nella via di Canisia, et sono in mano pure del detto capitano di Copronizza, Mustafa Ciause si è hora liberato, pagandoli un cavallo di cinquecento talari, et Abdulgelil è ancora prigione procacciate la restituzione del riscatto dell'uno, et la libertà dell'altro.

Un poveretto di Albaregale chiamato Sciaban, sono 4 o 5 anni che fu preso appresso Cioca, et è hora schiavo d'una donna in Giavarino, fatte che sia liberato.

Mustafà spahi di Siclovizza fu preso l'altro anno venendo di Canisia, et il giudice in Bana-faloba per Sua Maestà Cesarea chiamato Venezia Firentz, havendo preso da lui 400 talari di riscatto l'ha lasciato libero, fatte istanza li sia restituito il suo.

Sono ancora in mano del Signore Batiani alcuni schiavi presi nella pace, procurarete la loro libertà, et usarete ogni diligenza possibile per questo effetto.

In Buda, nel 22 di Rebiil ahir 1027, cioè verso mezo Aprile del 1618.

Hassan Bassa
Tradotti da Michel D'Asquier

[MFM]

No. 28.

**Nakkaş Hasan Pasha to Rudolf von Teuffenbach
Buda, 1–10 Cemaziyülevvel 1027 / 26 April–5 May 1618. Original (type D).**

MZA G 169 Sv. I. Kart. 49. no. 1111. Italian translation ibidem fol. 4.

Nakkaş Hasan Pasha responds the letter of Rudolf von Teuffenbach and Hans von Molaradt, who complained about the excesses of the sipahis owning the villages in the Ottoman territory. The pasha claims that they only requested the usual taxes, but if they indeed wanted more, they will be warned and their estates will be taken from them. The tax-paying reayas will be defended. At the same time, Nakkaş Hasan Pasha notes that the reayas do not want to fulfil their duties regarding taxation, and want to pay less, which is injustice towards the sipahis. He requests Teuffenbach to also warn the reayas to pay their taxes, and to keep the raiders of the border region at bay.

[on the back:] Uyvar kapudanı Rudolfuş kapudan dostumuz hazretlerinün huzur-i şeriflerine bi'l-hayr.

Devletlü ve hakikatlu koşumuz ve yarar sevgilü dostumuz kapudan Rudolfuş hazretlerine dostluğu ve muhabbeti bildürici ri'ayetlü selamlar ve hürmetlü dostlıklar olundukdan sonra inha ve i'lam olunan budur ki: haliya siz koşumuzdan ve Molardi hazretleri dostumuzdan bu canibe ri'ayetlü mektublar gelüb vasıl oldı. Mefhumında bu canibe ita'at edegelen köylerin re'ayasına sipahileri ziyade teklif eylemekle rencide olundukların yazmışsız ve bildürmişsiz. Benim koşum ol nesne ki kadimden veremişlerdür re'ayaya teklif olunur kadimden veregeldüklerinden ziyade teklif olunduğuna bizüm dahi aslan rızamız yokdur ve her sipahi buna muhalif teklif ederse tenbih olunmuşdur re'aya şikayete geldükde timarı ahire verilmekle konılmayub mucceb-i 'ibret için muhkem hakklarından gelürüm. Re'ayayı ne mertebe sıyanet ve dostluğu ri'ayet eyledüğümüz ma'lumunuz olmışdur inşa'llahu ta'ala re'ayanun zerredenlü zararı olduğuna rızamız yokdur. Bu canibe dahi sipahisinden bir re'aya şikayet eylememişdür. Ol canibe varurlar bir dürlü dahi söylerler amma haliya ol canibün ehl-i vukuffarından söyledüb haber lazım. Ol re'aya geçen sene tamam vergülerin vermişler bu sene dahi eksik vermek isterler reaya dahi yüz bulıcak yıldan yıla vergüsün eksiltmeğe çalışurlar bu ise sipahiye zulmdür. Her kaçan ki sipahiler re'ayaya zulm ederler bu canibe bildürsünler ol sipahiye nice hakaret ederüz re'aya dahi görşün. Ol nesne ki kadimden olagelmışdür re'aya dahi muhalefet eylesün kadimden veregeldükleri üzere vergülerin versünler. Bu hususda serhadde olan sipahilere ve hala ita'at eyleyen köyleri kesmek için gönderdiğümüz adamlara ziyadesiyle tenbih eylemişümdür ve min ba'd re'ayayı zor ile kaldurmamak için ısmarlamışumdur. Bu dostunuza layık olduğu üzere koşılık ve dostluk ri'ayet eylemekde ikdam olunur. Heman siz dostumuz dahi re'ayaya ana göre tenbih edüb ve serhadlerde olan haramzadeleri zabt ve rabt eylemeğe ikdam ve ihtimam eylesesiz ki inşa'llahu ta'ala dostluk ve muhabbet günden güne ziyade olmak mukarrerdür. Tahriren fi evail-i şehri-i Cemaziü'l-evvel sene-i seb'a ve 'işrin ve elf.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 29.

**Nakkaş Hasan Pasha to Hans von Molardt
Belgrade, between 16 June and 2 July 1618. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 107. Konv. 2. 1618. Juni–Okt. fol. 1–3.

Nakkaş Hasan Pasha received Molardt' letter on 22 Cemaziülahir / 16 June 1618. Those who made the damage in Bosnia were at least four to five hundred, therefore they have to be found and punished, and their captives should be released, otherwise there will be no peace. The pasha also wrote to Miklós Frangepán, the ban of Croatia that he would not collect taxes from noblemen. The tax collector has not started his journey yet. András Erdélyi raided a village around Szeged with two hundred of his men, they took

captives and want to release them only upon the payment of a sizeable ransom. They should be punished, and the governors of the borderland should be warned to respect the stipulations of the peace agreement.

Felicissimo et magnanimo amico et vicino nostro Signor Di Molart

Dopo le salutazioni amichevoli fatte all'alta presenza di Vostra Signoria Illustrissima sapera come alli 22 della luna di Gemassal Ahar abbiamo ricevuto una sua dalla quale habiamo inteso quello Vostra Signoria Illustrissima mi scriva circa quelli sceleratti che fecero li dani in Bosnia. Come non li abiate potutto trovar altramente sarebero statti castigatti, percio Vostra Signoria Illustrissima ha da sapere che quelli schiavi che sono statti da loro levatti et a butizzato quel vilaggio, non è da cinque overo dieci homenii, ma ben da 400 overo 500, per cio tanta copia de gente, è impossibile che si salva sicche mentre che quelli homenii non saranno trovatti. Castigatii et mentre che li schiavi da loro presi non saranno restituiti, le cose non andarano bene. Per che li detti schiavi alcuni havevano padri, alcuni avevano fratelli, et alcuni parenti, li quali mai non starano in pace fin che non si vendicano.

Sicche li governatori et ministri conforme la bene amicizia, non doverebero lasciar questi inconvenienti, ma sempre esser vigilanti in che simil occasioni, per cio questo che tochara a noi in queste partti, non si mancarà di usar ogni diligentia, conforme la bona amicizia richiede.

Questo che per il pasatto Vostra Signoria Illustrissima mi scrisse per conto de Mustaffa Beg et de altri leteratti come sempre seghitano a far le lettere; questo po esser che quelli tali fan simili insolentie per esser parenti delli detti pregioni. Ma avanti che mi vene la letera di Vostra Signoria Illustrissima gia avermi inteso incontinenze onde per avermi fatto instantia cosi gagliardamente, lui in farlo ne è andato, et tu mandarli non mancarai a castigarli. Così ancora al arrivo della sua gratissima li scrissimo un altra specialmente per conto delli sudditi del signor Ban di Croatia, come ancora per conto delli nemesci: per li quali habiamo scritto a Vostra Signoria Illustrissima com è non sara tolto niente da quelli che son statti anticamente nobili, ne tributto ne nissuna altra angaria conforme la capitulatione. Ma credo che l'habiamo fatti di intender in altro modo che Vostra Signoria Illustrissima veda che ancora il tributario non è andato per ricogliier li tributti delli suditti, et caso che li trova. Far qualche novitta di trovarli di fin di quello lo tocha, allora voria che venise un minimo suditto a acusarli, Vostra Signoria Illustrissima sentira come sara castigatto.

Hora carissimo amico do à sapere à Vostra Signoria Illustrissima come uno delle partti nostre nominatte Hèrdelli Andriass li giorni passati ed 200 suoi ladri mese in avaranti un vilagio de Segedin onde li soldatti del detto loco havendo inteso questa sua insolentia si messero a seguirarlo dove il helevate havendo fatti la imboscatta, prima de vinti homeni far no amazatti, et diece fatti pregioni, et fin che non li han datto cinque mille talari, non li ha volsuto lasciare anzi per tutte quelle campagne et

fasci à trénta et a quaranta delli suoi ladri caminar, et altri poveri suditti et viandantti fare grandissimi mali, per cio queste insolentie non convengono alla bona amicizia, et non credo che Vostra Signoria Illustrissima sente volentieri simili inconvenienti, dunque bisogna talle gente insigna castigar et atender ancor li in mano, anzi ordenar alli governatori delle frontiere acio che li nemici della santa pace tengono in timore, et non lasciare violar li articolli della capitulation. Del resto Idio lo conservi sempre nella amicizia scritta da Alba Greca dal Vesir Asan Bassa

Tradotta da Damiani letto li 2 de luio 1618.

[MFM]

No. 30.

**Gábor Bethlen to Nakkaş Hasan Pasha
Déva, 5 July 1618. Manuscript unknown.**

According to the edition, the letter-book containing the document was in 1879
in the collections of the Hungarian Academy of Sciences.
Edition: TT 1879: 748–750.

Bethlen has received the pasha's letter from Belgrade through Bali Çavuş, and upon the beylerbey's request explains him the developments in Wallachia. When [in 1616] Voivode Alexandru Iliaş, a Greek, came from the Porte, he had many boyars killed in order to have get their property. The inhabitants of the country fled towards Transylvania, Moldavia and the Ottoman territories as well. In this spring many boyars who fled to Transylvania were invited by rebels against the Greeks to recruit Hungarian troops and come back to Wallachia. They managed to make the voivode flee his country. This all happened in Bethlen's absence, who visited his territories in Hungary around Várad. When he heard the news, he came back and made sure that the former voivode Radu Şerban (whose name was often mentioned by the rebels as a ruler they would have wanted) could not return to Wallachia through Transylvania. Bethlen wrote stern letters to the Wallachians that they should not turn to the Poles or 'Germans' for help, and the boyars assured him that they had no intention to rebel against the sultan, they would accept a new ruler sent by him, they only raised their arms against the Greeks. There is no news of Radu Şerban's arrival, he is still in Modor, and just recently married his daughter, Ana, to Nicolae Pătraşcu, the son of Michael the Brave. Bethlen also regards Radu Şerban as his enemy. He has also heard that the sultan sent a new voivode, Gavrilaş Movilă and the captured Alexandru Iliaş was removed from the country by the çavuş başı who came for the inauguration of the new ruler. The country is pacified. Bethlen heard that Nakkaş Hasan Pasha started his journey towards Constantinople, and intends to continue communication when he is there.

No. 31.

**Ali Ağa, kaymekam of the beylerbey of Buda to Gaspar Graziani
[Buda, summer of 1618.] Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 107. Konv. 2. 1618. Juni–Okt. fol. 63–64.

Ali Ağa forwards letters from the Porte to Graziani. Nakkaş Hasan Pasha, who left Buda, promised to wait until Graziani's arrival. Ali Ağa requests Graziani to return as soon as possible and report on the developments. According to the peace treaty, those who earlier paid the tithe should continue to do so and there was also agreement in the issue of the sixty villages. But the men of Pál Almásy, bishop of Vác, complained that the serfs around Pest cannot pay in three directions, to the Ottomans, the Hungarians, and also to the bishop, because they will be ruined. Graziani should inform Matthias II about this and have him prohibit such things, because it is not the Ottomans who act against the peace, but rather the bishop.

[outside:] Gravami venuti dal luogotenente del visir di Buda, et interpretati per il D'Aschir interprete cesareo

Tradottione d'una lettera di Aly Aga,
caimicam del bassa di Buda all'illustrissimo Signore Duca Gratiani

Illustrissimo et eccellentissimo signore et figlio

Dopo li debiti saluti ecc Vostra Signoria Illustrissima sapra come ne sono giunte lettere dalla Porta, le quali hora li mandiamo, l'illustrissimo Signore Vesir quale si è partito di Buda n'ha scritto che non se n'andra altrove sin alla felice giunta di Vostra Signoria Illustrissima. Perilche la prego a voler far diligenza per ritornarsene quivi quanto prima, favorendomi di avvisarmi dello stato delle cose di quelle parti. Come Vostra Signoria Illustrissima sa benissimo uno degli articoli delle capitulationi fra questi duo Imperatori è che li vilaggi che prima hanno contribuito alle due parti contribuischino, et che que chel hanno pagato per l'adietro le decime le paghino ancora per l'avvenir senza pero prendere da loro alcune gravezze insolite, il che dopo si è confermato nella comissione delli 60 vilaggi per la contributione.

Hora essendo venuti al presente alcuni huomini del vescovo di Vatz, hanno portato lettere dal detto vescovo alli vilaggi che sono appresso Pesta per pigliare le decime sopra le loro peccore, et facendo di ciò istanza li sudditi ne fecero sapere questa ingiustitia rimostrandone come sin hora haviano sempre dato le decime alli Turchi, et alli Hungari, et pagato le gravezze al vescovo, et che pero non potevano dare le decime a tre bande, percioche questa sarebbe la loro desolatione totale. Noi vedendo ch'in effetto lo danno le decime a noi et a gli Hungari et che pero era impossibile di darlo a tre, scrivessimo a gl'huomini del detto vescovo rimostrandoli

che questa saria la rovina et devastatione di quel paese, ne fecero risposta, la quale mandiamo a Vostra Signoria et per essa lei vedra che sono coloro che procedono in pregiudicio della pace, et lo significara alli ministri di Sua Cesarea Maestà perche se sara giudicato ragionevole che simili personaggi grandi scrivino cosi fatte lettere non parra strano quello che fa la soldatesca. Vostra Signoria Illustrissima procuri per haver delle lettere che prohibischino cose simili. Noi gli havevamo scritto esser cosa in pregiudicio delle capitulationi pigliar decime del che contribuiscono, et loro ne hanno risposto che non daranno le decime di Vatz, et pigliaranno con la spada quelle di fure. Vostra Signoria Illustrissima osservi bene questo perche egli non sono soliti di dire che siamo noi che facciamo delle cose in pregiudicio della pace. Ma vedino bene che sono coloro che nella pace domandano il loro dritto con le arme.

Prego Vostra Signoria Illustrissima a voler fare le mie raccomandazioni all' Illustrissimo Signor Cardinale Eccelso fra li popoli Christiani, et favorirmi di salutare ancora l' Illustrissimo Signor Conte d'Althan.

[MFM]

No. 32.

**Nakkaş Hasan Pasha to Hans von Molardt
Belgrade, end of July 1618. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 107. Konv. 3. 1618. Nov–Dez. s.d. fol. 130–131.

According to the recent agreement in Komárom, an ambassador should be sent to the Porte as soon as possible. Now Pietro Bonomo arrived to the pasha, who assured him that it would happen soon. As long as the ambassador does not arrive, Nakkaş Hasan Pasha will not let Bonomo return. In the meantime he received the news that there will be another thirty-days delay in the ambassador's departure. This is the fourth such occasion, the reason of which Nakkaş Hasan Pasha cannot understand. He requests the Habsburg party to keep their promises and not leave him in shame.

Tradottione d'una lettera tra del Vesir Hassan Bassà di Buda
all' Illustrissimo Signore Colonello de Molart

Amantissimo signore et amico, et desideratosi del bene, nostro vicino il Signore De Molart, salute ecc. Sicome Vostra Signoria Illustrissima sà benissimo, uno delli articoli, conclusi ultimamente in Comora, era che si dovesse quanto prima mandare l'ambasciatore, et cosi mentre che noi aspettavamo qui in Belgrado la sua venuta, è giunto quivi Pietro Bonomo per mano del quale habbiamo ricevuto la grata lettera di Vostra Signoria Illustrissima et visto per essa come l'ambasciatore si partiva, et che pero si era mandato il detto Bonomo per avvisarne e assicurarne della sua venuta, et però desideravi che si mandasse detto Bonomo alla Porta.

Ma perchè ne sono venute alcune volte simili avvisi della venuta dell'ambasciatore le quale poi tutte sono riuscite vane, accioche hora non fusse l'istesso, et che noi non restassimo vergognati verso del nostro Potentissimo Imperatore habbiamo trattenuto per alquanti giorni il Bonomo quivi in Albagreca, aspettando nuova più certa dalli huomini nostri, et ecco apunto che ne sono giunte lettere di quelle bandi, per le quali ne viene detto ogni bene, et avvisato come si è differito la venuta dell'ambasciatore ancor per 30 giorni. Laudiamo Iddio di non haver mandato il Bonomo alla Porta et che habbiamo affermato per certo la venuta del ambasciatore percioche questa volta ancora sariamo restati vergognati verso del nostro Imperatore delli suoi ministri, et verso il popolo tutto et si sarebbe straparlatto molte cose. Io presto fide al di Vostra Signoria Illustrissima come di persona savia, et prudente. Ma questa è la 4a volta che si va sempre ponendo un termine per questa cosa dell'ambasciatore et poi si differisce, del che non so penetrar la cagione. Per la dilatione che si usa, et la negligenza con la quale si provvede in questo benedetto negotio, ne vengono referite molte cose sinistramente dalli vostri propri amici, quali cercano di metter male in mezzo. Ma la parolla del nostro Imperatore è troppo stabile e ferma, et mentre che dal canto nostro si provederà con realtà, et non si farà cosa contraria alle promesse non si commoverà alle parolle ne alli fatti rapporti di qualsivoglia persona. Pero è cosa decante alli Ministri prudenti et desideranti del bene, di affaticarsi per le buone opere come questa. Di modo che la Casa d'Austria, non facci cosa contraria alle promesse et io non resti in vergogna che di questo modo que amici simulati di questa pace, restaranno ingannati et si rideranno d'invidia. Tutto quello che passa l'habbiamo scritto al Duca Gratiani, et avvisatelo del tutto, et da lui Vostra Signoria Illustrissima intenderci ogni cosa.

Di Belgrado, negli ultimi della luna di luglio 1027, cioè nell' 1618.

[MFM]

No. 33.

**Nakkaş Hasan Pasha to Gaspar Graziani and Çifut Ahmed Kihaya
Belgrade, end of July 1618. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 107. Konv. 2. 1618. Juni–Okt. fol. 90–91.

Nakkaş Hasan Pasha received the ambassadors' letter, from which he understood that the arrival of the Habsburg ambassador will be delayed with yet another month. He has already informed Sultan Osman II about Pietro Bonomo's arrival, and thus he will be left in shame. This procrastination will cause a loss of credibility for the Viennese court, and the enemies of the peace at the Porte say that the Habsburg party does not keep its promises. If no ambassador can be sent, at least they should send a written reply to the sultan's letter.

Dell'Hasan Vesir Bassa di Buda alli Signori Gratiani et Chihaiia

All'honorato fra li signori Christiani il Duca Gratiani et all'honorato Ahmet Chihaiia, li cui fini siano felici, etc. salute.

Habbiamo ricevuto per mano delli vostri huomini le vostre lettere, et per esse inteso, come si è ancora diferito per un mese la venuta del ambasciatore. Et si maravigliamo grandemente di tante dilationi et non sappiamo la quantesima sia questa. Alla venuta del Pietro Bonomo, haviamo posto un termine, et scrittone di crederci et dar fide a quello che ne direbbe il detto Bonomo, et prima di questo haviamo posto duo altre dilationi, alle quali havendo creduto noi, et alle vostre lettere et alli scritti de' ministri Cesarei havevamo avvisato il nostro Felicissimo Imperatore della venuta degli ambasciatori ma per non essere riuscito vero, siamo restati di modo vergognati appresso del nostro Imperatore che appena abbiamo potuto concillare sin hora. Che sarebbe stato adunque s'havessimo mandato il Bonomo alla Porta, et che havessimo assicurato il nostro Imperatore della venuta del Ambasciatore certo che non si sarebbe più creduto alla parolla della Casa d'Austria, et in effetto la vergogna sarebbe stata nostra, et di essa Casa? che pensate? et che aspettate? Certo che noi habbiamo più viso di parlar alla Porta, ne voi modo di andarci per che riconoscon tutta questa negligenza da voi, et tutto l'mondo dice che per esser voi d'una istessa religioni con loro se lasciate governare da loro, et che per esser immerso ne Vostri piaceri usate di queste dilationi? Non temete voi del vostro capo? et non considerate che per restar voi tanto in quelle parti siate cagione che si straparli molto, il che potria esser cagione di qualche inconveniente? tanto piu che molti amici simulati che in apparenza sono amici ma in effetto nemici (et che non vogliono questa pace, et amicitia) fanno saper molte cose in queste parti, et danno ad intender molte falsità alla Porta dicendo che non si osservano le cose promesse, et quelli che fanno queste cose sono li propri amici, il che mostra quanto è necessario a guardarsi da cattivi vicini. Habbiamo travagliato tanto per stabilir questa santa pace, et tuttavia vado servendo ogni bene, et laudo l'osservatione da loro fatta per essa pace. Ma mentre che da qui inanzi non verra il loro ambasciatore, con ferme et stabili promesse, certo che il nostro prencipe non mi credera più. S'vi havessi mandato il Bonomo hora alla Porta, et assicurato la venuta del'ambasciatore sarrà stato cagione in un colpo di molti disordini, et raffreddimenti. Quanto à noi le nostre promesse sono ferme, et stabili, et non ci è alcun mancamento dal canto nostro. Che se loro non potranno hora mandar l'ambasciatore fatte voi le cose in modo che possiate rispondere al nostro Imperatore per le cose alle quali siate stato deputato, et accomodando le cose in scritto, venitevene. Che aspettate più? et che vi lasciate ingannar à queste loro dilationi, senza numero? Basta che per cagione vostra io sono restato vergognato et bugiardo appresso il nostro Imperatore. Io ho scritto perciò lettere a Sua Maestà Cesarea et a tutti li suoi ministri et significato ogni cosa. Ma peril rispetto ch'io porto all'honor della Casa d'Austria,

et de suoi ministri, non gli ho scritto tant'altre. Ma mi sono rapportato à quello che voi dirette a bocca. Quando li renderette le nostre lettere gli avvisarete d'ogni cosa. Et vadino le cose come si voglia finite quanto prima l'tutto et venitevene.

In Albagreca, su l'ultimo di luglio 1618.

[MFM]

No. 34.

**Hans von Molardt to Nakkaş Hasan Pasha
Vienna, 15 August 1618. Hungarian concept.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 107. Konv. 2. 1618. Juni–Okt. fol. 83–84. German concept ibidem fol. 82, 85. A shorter German version and its Hungarian translation: ibidem fol. 101, and 100.

Çifut Ahmed Kihaya (who was kethüda of the late Ahmed Pasha of Kanizsa) was sent to the pasha by Gaspar Graziani, and he must have already informed him that an ambassador was going to leave soon towards the Porte, bringing presents and a letter, in the company of Graziani. Nakkaş Hasan Pasha could also understand the reasons of the delay from Ahmed Kihaya: the Ottoman raids in Croatia did not cease in spite of the complaints. Also, hundred Ottoman horsemen from Eger waylaid György Homonnai Drugeth's retinue, which was returning from the Hungarian diet, some of them were killed and the goods were taken. These were not simple rogues, they followed the orders of their officers in Eger. When the Ottoman party earlier complained about their salary stolen around Székesfehérvár, 20.000 silver talers were sent to the sultan, and György Keglevics, the captain-general of Veszprém was deprived of his post and has remained in custody for three years. Siegfried von Kollonich is also in custody, whereas Ferenc Györy, the vice-captain of Veszprém was beheaded. On the contrary, Mustafa Bey of Lika was never punished, in spite of him being currently in the territory under Nakkaş Hasan Pasha's jurisdiction, by the side of İskender Pasha[, the beylerbey of Bosnia]. Graziani offered to stay in Vienna as a bailsman, so the ambassador, Ludwig von Molardt will be ordered to travel to Belgrade, and he will be allowed to continue his journey if Homonnai received his goods back.

Praemissis praemittendis.

Nagyságodnak tudtára adók, hogy immár az megholt canizsai Achmet basának egy ideig itt lévő kihája, Achmet nevő, Gratiani uramtól innéd elküldtetett és jóakarattal császár urunk öfölsége udvarától elbocsáttatott, kinek meg volt hagyva, Nagyságodat bizonyossá tegye, hogy minden dolog azon vagyon, kevés idő múltán az mi főkövetünket Gratiani urammal illendő ajándékokkal és az mi hatalmas, felséges császár urunk levelével hogy az Fényes Portára beigazítsuk és induljanak. De azoknak késedelmes indulatját és ha az eleit meg nem vetették, még továbbig is késhtetik. Nagyságod jobb részre tudhatja és az megnevezett Achmet kihajától megérthette.

Ez időbe pedig az törököktől tölt kicsatázások kiváltképpen azért Horvátországban sokféle késedelmeket hoztak, holott naponként, mint szintén hadakozó idejében, erősen csatáznak. Annira, hogy azokon a végeken senki bátorosan sohová nem mehet, egy nap sem múlik el hogy vagy marhát, barmot, embereket, vagy gyermekeket elviszik és minduntalan panasztételek mihozzánk érkeznek.

Noha pedig sokszor levelek által azokon nehezteltünk, elégtételt és az tölt károknak visszaadását kévántunk, mindazáltal semmi nem következik és félő, hogy ha ezek még tovább úgy leendők és eleit nem veszik, az békesség sokára azokban az végekben bizon nem maradhat.

Szintén efféle dolgok Magyarországon is történnek, holott nem régen az egri törökök száz lóval lévén, Homonnai uramnak mely országgyűléstől hazamenvén és az bé[kes]séghez bízván őrző népet vele nem küldete, király úton az útját megállván, kémlették, ellenségképpen reá ütöttek, egynehányat levágtak, egyet fogva elvittek, az szekereket megfosztották és mindent vélek elvittek.

Nagyságod azért maga ítélheti, ha úgy tartatik-é a békesség? És meglött gonoszsgot semmiképpen meg nem menthetik, hogy valami csavargók vagy tolvajok cselekedték volna, mert minden embereknél nyilván vagyon, hogy ez az egri törököktől, kik nagy sokaságban ide voltak, kétség nélkül az ő előjáró parancs[n]ok uroknak akarajával és tudásával meglött.

Akkor hogy az mieinkre az elvitt fejevári fizetés miatt panaszoltatok, mindjárt húszezer ezüst tallért az török császárnak bévittek, noha semmiképpen meg nem bizoníthatták ez ideig, hogy az az kár az mieink által lött volna, mégis ez okáért Keglovith uramat három esztendeig fogva tartották és az capitánságot elvonták tőle, csak az törököknek tölt panaszolkodásra.

Menniszter arra ígérte Nagyságod magát, hogy az likai Musztafa véget az ő gonosz cselekedeteiért megbünteti, de ekkoráig semmi még nem effectuáltatott, és most az a Musztafa bég Szkender basánál, Nagyságod hatalma alá vagyon. Az mi részünkről Kolonits uram fogva tarttatik, azonképpen Keglovith uram, kinek még tisztét is elvették, az veszprimi vicecapitánnak fejét vették és sok külömbféle embereket, az kik csatáztak az mi végenkben, megölték.

Nagyságod az ő hatalmas szultánnak helyén vagyon, ezeknek az Nagyságod békességnek megmaradásáért éltit kellene venni, és azokat, kik Homonnai uramot megfosztották és marháját elvették, valóságosan megbüntesse és elvitt marháját adassa vissza, amellet az végeket úgy igazítsa, hogy az végezéseket szent békesség szerint éljenek.

Ha ezek meg nem lesznek, az békesség meg nem maradhat, sem az mi követünk, mely az oda bé való útra erősen készült, bé nem bocsáttathatik. Mint is immár végezve volt, hogy követünket el ne bocsássuk, mégis Gratiani uram törekedésére és hogy maga az elégtételért kezese lött, arra alkodtunk, hogy ezt hátrahagyván, az követünket az megnevezett időre alá, de csak Nándorfejevárig, bocsátunk, míg osztán az Homonnai elrablott marhá[já]nak visszaadása következik. Ezeknek okáért Nagysá-

godhoz bízom, hogy Nagyságod az ő igazság- és békességszerető elméjé[é]rt ezeket megremediálja és jó helyre hozza, hogy Homonnai uramnak oka ne lehessen tovább panaszkodni, és mind afféle ellenséges gonosztételek az ti végekben megtiltassanak. Ha az ügy következik, Nagyságod az követ elbocsáttatján és szent békességnek mi részünkről való erősen való megböcsültetésén semmiképpen meg ne kételkedjék.

Budai Haszon basának, in simili Habil Effendinek.
Expeditis 15. Augusti 618. Viennae.

[GK]

No. 35.

Nakkaş Hasan Pasha to Ferdinand II
Belgrade, 21–31 Şaban 1027 / 13–22 August 1618. Original (type D).

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7.

The enemies of the peace had spread many lies. One of these was Mustafa Bey, the sancakbey of Lika, about whom the emperor had often complained in his previous letters. Nakkaş Hasan Pasha informs Ferdinand II that he wrote to İskender Pasha, the beylerbey of Bosnia, and thus Mustafa Bey was relieved from his post. The pasha lists some further enemies of the peace: two of his sancakbeys were killed fifteen days ago by the soldiers coming from the territory opposite to Eger, 20-30 of his men were killed by a raid around Szeged, 16 were taken captive and released only for ransom. Last week 100 horses and cattle were stolen during an attack close to Eger. The register of these complaints was sent to Gaspar Graziani, so that he could present it to Ferdinand.

[on the back:] Devletlü ve rif'atlu kral Ferdinand hazretlerinün huzur-i sa'adetlerine bi'l-hayr.

Devletlü ve sa'adetlü dostum ve ri'ayetlü ve hürmetlü müdebbir yarar konşum rif'atlu Ferdinand kral – hatimet Allah 'avakib-i umurihi bi'l-hayri'l-amal – hazretlerinün huzur-i devlet-mevfur ve hakikat-mahsurlarına muhabbet ve meveddeti müş'ir da'vat-i layıka ve teslimat-i fayıka ile dostlık merasımı mü'eddisindensonra mübarek hatır-i şeriflerin sorarum ve daima hazretünüze Hakkdan iyilikler dilerüm. Bu def'a baş elçimüz olan Duka Gaşpar beğden gelen adam ile ri'ayetlü mektub-i şerifünüz gelüb muhabbet ve dostlığunuz ma'lum edinüb taraf-i şerifünüze muhabbet ve dostlığumuz bin tabaka ziyade olmuşdur ve min ba'd dostlık izdiyadına çalışmamuz tasmin olunmuşdur 'avn-i Hakk ile dostlık müra'atı niçe olur ma'lum-i sa'adetünüz olur. Bundan evvel bu hayırlı sulhı sevmez ve dostlık istemez münafıklar bu canibe çok dürlü yalanlar söylemişlerdür ve bu kadar zamandan berü elçilerimiz eğlendirüb üstürüyye ocağınun namın çekmişlerdür. Devlet sahib olanlarun sözi doğrı olur ve

daima doğruluk ile çalışur sözinde sebat olmayanların devletlerinde dahi sebat olmaz dostluk bozulmamak için sa'adetlü padişahumuza yazduğumuz cevabları ve kurduğumuz tedarükleri Allah'dan gayri kimse bilmez amma elçiler katı çok eğlenmekle şimdi yazacak sözümüz kalmadı ve ara yerde biz dahi 'azim hicabda kalduk. Ümizdür ki bundan sonra hic tevakkuf olunmayub 'an karib elçiler bu canibe geleler ve dostlık istemeyen münafıkların yüzleri kara olub halk-i 'alem arasında dostlığumuz günden güne ziyade ola ve ol sebeb ile niçe düşmanlar kahr olalar. Benüm devletlü dostum Bosna serhaddinde Mustafa beğ daima şikayet⁶ üzere olduğın bildürmişsiz. Hazretünüzün mektubı gelmezden mukaddem haber alub anun tedarükün eyledük Bosna beğlerbeğisi vezir İskender paşa hazretlerine mektub gönderüb ve tenbih eylemekle Mustafa beği ol serhaden kaldurdılar ve ahir yere sefere gönderdiler ve kendü halinde olmayan haramzadelerün çok kimselerün hakkından geldiler. İnşa'llahu ta'ala min ba'd dahi fesad etmeğe seğirdenlerün hakklarından gelmeğe sa'y ve ikdam olunur olki sulh ve salah ri'ayeti ve dostluk müra'atıdır ziyadesiyle ri'ayet eylemeğe çalışuruz. Benüm devletlü dostum Eğri tarafında olan Macar tayfesinden ziyade şikayetümüz vardır. Bulurdan berü iki sancak beğümüz kesildüğünden gayri on gün yokdur Segedin altına seğirdüb yiğirmi otuz adamumuz katl eylediler ve on altı adam diri alub cümlesin dörder yüz beşer yüz guruşa salıverdiler ve geçen hafta Eğre yanında Heveş palankasına seğirdüb yüz baş atların ve cümle sığırların sürdiler. Gelen feryad kağıdları ve mahzarların elçimiz Duka Gaşpar beğe gönderdük huzur-i sa'adetünüze 'arz ederler ve sair ahvali dahi cümlesin bildürürler andan ma'lum-i devletünüz olur. Tahriren fi evahir-i şehri-i Şa'bani'l-mu'azzam sene-i seb'a ve 'işrin ve elf.

Be-medine-i Belgrad al-mahruse

[ID & MF]

No. 36.

**Nakkaş Hasan Pasha to Gaspar Graziani
Belgrade, 21–31 Şaban 1027 / 13–22 August 1618. Italian translation.**

ÖStA KA HKR Akten Kt. 55. 1618 August No. 37. Exp. fol. 2–3. The letter was transmitted to the Viennese administration by Gratiani on 29 August 1618 (see *ibidem*).

Nakkaş Hasan Pasha received Graziani's letter from Deli Mehmed, from which he understood that the ambassador, Ludwig von Molardt, should start his journey on 20 August, in the company of Çifut Ahmed Kihaya. He sends the safe-conduct requested by the ambassador. The pasha also requests that there should be no delay. He informs Graziani that Bohemian rebels came to his court, but he sent them away, telling them that he was in peace with the emperor and did not want to get involved. It seems, however, that the Bohemians will go to the Porte. He will write about the issue to the sultanic

6 Recte: şikayet.

court and assist the emperor if necessary. He will also write about the issue to Archduke Maximilian, to Leonhard Helfried von Meggau and to Hans von Molardt. He also sends yet another safe-conduct for the man of Radu Șerban, who is supposed to come with Çifut Ahmed Kihaya. In the case of György Homonnai Drugeth, he sends a letter of grievances about the damages done in the region of Eger. This should be shown to the Habsburg ministers, because things do not stand in the way Homonnai states. During the skirmish with their man the Ottomans found the clothes of the bey killed close to Gyula on a carriage. It is hard to forgive all the things Homonnai did, but they will do it for peace's sake. In any case, twenty days ago twenty people were captured close to Szeged, and they all have a ransom of 4-500 talers. This is also unacceptable in peacetime. These issues should be presented to the Habsburg ministers, and Graziani should hurry to return and write more often.

Del Vesir Hassan Bassa di Buda al Signor Gratiani

All'honorato fra li signori Christiani Gasparo Gratiani ambasciatore appresso la Maestà Cesarea. Salute. Facciamo questa per dirvi come habbiamo ricevuto una vostra lettera per mano di Deli Mehemet huomo nostro, et inteso quanto ne dite, insieme come il fratello del Signor de Molart essendo stato eletto per ambasciatore dovea partire per tutto l'ottavo giorno della luna di Ramazan, come si era concluso, et che perciò il suo foriero dovea venirsene con Ahmet Chiehaia che partiva per tutto il vigesimo della luna d'Agosto, et per che n'havete significato che bisognava un passaporto per l'ambasciatore, ne l'habbiamo hora mandato secondo il nostro desiderio, pero fatte ogni diligenza per partirvi, et venitevene quanto prima in queste parti senza piu tardare, per che quanto piu tosto verreste, tanto maggiormente si confermara et accrescera l'amicitia col nostro felicissimo Imperatore et sara cagione dell ruina di molti avversari, et perturbatori pubblici.

Quivi sono venuti huomini di quelli che si sono ribellati in Bohemia, quali si sono affaticati per fare molti cattivi offitii. Ma perche noi sappiamo d'essi sono sudditi della Maestà Cesarea nostro amico, et pero compresi anche loro nella pace, non gli habbiamo dato faccia di parlare. Ma risposto, che noi siamo amici di Cesare, et essi suoi sudditi et che pero nascendo fra di loro qualche controversia, si pacificariano insieme essi medesimi, et che non apparteniva a noi d'inerirne nelle cose che occorrono fra di loro. Ma per che c'è apparenza che alquanti di essi andaranno alla Porta habbiamo provisto ancora à questo, et ne diamo ragguaglio à detta Porta, et se sara di bisogno dopo haverne avvisato il nosto felicissimo Imperatore non mancaremo d'aiuto a Sua Maestà Cesarea. Scriviamo hora succintamente all'Serenissimo Re Ferdinando all'Arciduca Massimiliano, all'Signore de Molart, et all'Vesir de Meggau et nel fine delle lettere si siamo rapportati à quello che voi dirette a bocca. Pero quando gliele renderette, avvisateli di quello che sara di bisogno, et salutateli tutti da parte

mia. Quanto à quello che ne dite di Serban, et che ne deve venire con l'Ahmet Chiehaia un huomo suo, con lettere delli ministri Cesarei, vi mandiamo un passaporto separato per esso. Qui vanno alcuni particolari del Gratiani non necesarii da scriver.

Per le cose di Homonai vi habbiamo scritto una lettera à parte et mandati li Gravami venuti nelle parti di Agria, quali mostrarete alli ministri Cesarei, et li avvisarete di quelle che il detto Homonai, et li suoi hanno fatto, et gli ha scritto a Sua Maestà Cesarea le cose molto hiperbolicamente, non havendo perso tanto com'egli dice. Et speriamo in Dio che ti faranno venire in luce tutte le sue robbe quale se li mandaranno, si trovorno li nostri la casualmente, et combatterono non conoscendolo. Mà dopo trovarono in un carro una veste (o Copanizza) del bey da loro amazzato in Giula, il che fu cagione d'un cosi fiero sdegno nel petto de'soldati delle frontiere che si prima l'havessero trovata, era molto dubbioso ch'il detto Homonai si liberasse. Et sono molto difficili da digerire le cose che da esso Homonai ne sono fatte. Ma per che siamo nella pace et per amore di quelle parti lo sopportiamo, nondimeno que'torti hanno gia penetrato lo micore de'soldati, et non sono venti giorni che presero appresso Seghedin da 20 huomini, li quali hanno dopo venduto con taglia di 4 ò 500 talari per huomo, et sono queste cose da fare nella pace? Rimostratelo alli ministri Cesarei, et fatteli bene intender tutti li gravami, et soprattutto, affaticatevi per venirvene quanto prima, et scrivetene spessissime volte, avvisandone di quello che sara necessario, et a Dio.

Di Belgrado nell'ultimo della luna di Sciaban 1027. cioè nel mezo di Agosto 1618.

Tradotto da Michel D'Asquier.

[MFM]

No. 37.

**Nakkaş Hasan Pasha to Matthias II
Belgrade, before 15 October 1618. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 107. Konv. 2. 1618. Juni–Okt. fol. 184.

Pietro Bonomo has arrived at Belgrade with the emperor's letter, he stayed a couple of days, and when it turned out that the Habsburg ambassador, Ludwig von Molardt was already in Ottoman territory, he set off to return. The pasha promises to assist the ambassador's activity at the Porte.

Tradottione d'una lettera dell' Vesir Hassan, gia bassa di Buda,
alla Sacra Cesarea Maestà

Alla Felicissima et Serenissima Cesarea Maestà, amica del nostro Felicissimo Imperatore. Salute con tutta la reverenza possibile. Dopo haver domandato del buon

esser di Vostra Maestà, et desideratoli dal Signore Iddio ogni salute, facciamo questa per dirgli come Pietro Bonomo, servitore di Vostra Maestà, al suo arrivo qui in Albagreca, ne rese l'honorata et gratissima lettera di Vostra Maestà, et si e trattenuto con esso noi alcuni giorni, sin che avendo inteso come l'ambasciatore di Vostra Maestà e gia entrato ne nostri paesi, desiderando di ritornarsene si è con buona salute inviato in quelle parti. Con l'aiuto di Dio giunto che sara l'ambasciatore di Vostra Maestà alla Felice Porta, havremo cura ch'egli sia honorato, et accarezzato, et non mancaremo di affaticarsi accio che l'amicitia col nostro Felicissimo Imperatore vadi augmentandosi di giorno in giorno. Con che fine desideriamo a Vostra Maestà il colmo d'ogni maggiore prosperità e felicità.

Di Belgrado li 16 della luna di Scival 1027 cioe nel mezo di Ottobre 1618.

Tradotto da Michel D'Asquier

[MFM]

No. 38.

**Nakkaş Hasan Pasha to Hans von Molardt
Belgrade, 21–30 Şevval 1027 / 11–20 October 1618. Original (type D).**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7.

Nakkaş Hasan Pasha spent some days with Pietro Bonomo in Belgrade. Ottoman territories were attacked from the direction of Érsekújvár. Six villages were looted in the sancak of Szeged, fifteen people killed, and ransom is expected for those who were taken captive. Rudolf von Teuffenbach, the captain of Érsekújvár should punish the culprits according to the peace treaty.

[on the back:] Devletlü dostumuz vezir Molardi hazretlerinin huzur-i 'izzetlerine.

Hüve

Devletlü ve hürmetlü ve ri'ayetlü dostumuz Molardi hazretlerinin huzur-i devlet-mevfurlarına enva'-i dostliklar ve muhabbet ve meveddetler ile selamlar ve du'alar ve iyilikler iblag olundukdan sonra dostane inha olunan budur ki: bundan akdem mektub-i şerifleri ile Bogo Petre muhibbünüz Belgrad'a bu dostunuza gelüb bir kaç gün Belgrad'da bu dostunuz ile olub elçiler bu tarafa müteveccih oldukların haber aldıkda girü taraf-i şerifünüze teveccüh etmek murad eylemeğin sıhhat birle revane olmuşlardur olki makdurumuzdur ri'ayetlerinde taksirat olunmamışdur. İnşa'llahu ta'ala elçi dahi bu tarafa vasıl oldukda ri'ayet ve ihtiram olunub ve asitane-i sa'adete sa'adetlü padişahumuza el öpdürdükde olki dostlığa layıkdur ağızdan söyleyüb mabeynde dostlık ve muhabbet ve ri'ayet ve hürmet günden güne ziyade olmasına

sa'y feravan olunur. Bu canibe düşen hususlarda ve serhadlerün hıfz ve hırsesinde ve ahd ve amanun ri'ayetinde küllî takayyüdlr olunur. Lakin benüm devletlü dostum Uyvar taraflarından daima eşkiya durmayub memleketümüzi garet eyleyüb cümleden Segedin sancağında bu yakında altı pare köyi urub cümle hayvanatların ve mal ve rızkların sürmüşlerdür şikayetçilerden duramaz olduk hususa dahi yakında Segedin neferatını basub on beş adam katl eyleyüb anların ve adamların aldıklarından gayri diri dutdukları adamları bahaya kesüb niçe bin guruşların almışlardur bu sulh ve salah içinde olacak iş değildir. Uyvar kapudanına mektub gönderüb bu fesad edenleri buldurub hakklarından geldürmeğe ikdam ve ihtimam eylesesiz ki aralıkda fitne ve fesada sebep olmayalar. Me'muldur ki bu hususa her vechle takayyüd oluna. Baki hemişe muhabbet günden güne ziyade ola. Tahriren fi evahir-i şehri-i Şevvali'l-mükerrem sene-i seb'a ve 'işrin ve elf.

Be-medine-i Belgrad al-mahruse

[ID & MF]

No. 39.

**Nakkaş Hasan Pasha to Rudolf von Teuffenbach
Belgrade, 21–30 Şevval 1027 / 11–20 October 1618. Original (type D).**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7.

Ottoman territories were attacked from the direction of Érsekújvár. Six villages were looted in the sancak of Szeged, sixteen people killed, and ransom is expected for those who were taken captive. The culprits should be punished and the stolen goods returned.

[on the back:] Uyvar kapudanına vasil ola.

Ri'ayetlü dostumuz Uyvar kapudanı hazretlerine dostlık ile selamlar olundukdan sonra inha-i dostane olunan budur ki: haliya Uyvar tarafından ve ol serhadlerden bir niçe eşkiya cem' olub vilayetümüz içinde köyler urub içinde [!] Segedin yanında niçe adamlarımızı basub on altı adam şehid olub cümle atları ve esbabları alınduğundan gayri diri aldıkları adamları hilaf-i 'ahd ve peyman bahaya kesüb bir niçe bin guruşların alub bu yakında Segedin sancağında altı pare köyümüzi urub cümle hayvanatların ve malların ve rızkların sürüb küllî hasaret eylemişlerdür. Böyle işler sulh ve salaha layık işler değildir elbette bu fesadı edenleri ve dostlığı bozmağa çalışanları buldurub hakklarından geldürmeğe ve aldıkları malları girü alivermeğe ikdam eylesesiz ki ana göre bu taraftan serhaddümüzde olan gaziler zabt olunub min ba'd dostlığa sa'y ve ikdam oluna. Tahriren fi evahir-i şehri-i Şevvali'l-mükerrem sene-i seb'a ve 'işrin ve elf.

Be-medine-i Belgrad al-mahruse

[ID & MF]

No. 40.
Nakkaş Hasan Pasha to Matthias II
Belgrad, 26 Şevval 1027 /16 October 1618. Original (type D).

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7.

The pasha informs the emperor that he spent some days with his envoy, Pietro Bonomo in Belgrade, and then allowed him to return. He hopes that Matthias' ambassador will soon go to the Porte.

[on the back:] Sa'adetlü ve rif'atlu çasar hazretlerinin huzur-i devletlerine.

Devletlü ve rif'atlu ve sa'adetlü ve hürmetlü sa'adetlü padişahumuzun sevgülü dostı ri'ayetlü çasar hazretlerinin 'izz-i huzur-i devlet-karinlerine enva'-i tevkir ve tekrim ile ta'zimler takdim olunub mübarek hatır-i şerifleri su'al olundukdan sonra Hakk ta'ala hazretlerinden daima devletlü çasar hazretlerinin iyiliklerin ve sıhhat ve's-selametlerin istid'a ederüm. Bundan akdem mübarek mektub-i şerifleri ile Bogo Petre bendeleri Belgrad'a bu sadikü'l-kavl muhibbünüze gelüb bir kaç gün bilece oldılar. Elçiler berü canibe çıkdıkların haber aldıkda huzur-i 'izzete varmak murad eylemeğin sıhhat ile revane olmışdır. İnşa'llahu ta'ala taraf-i şerifünüzden elçi dahi asitane-i sa'adete irsal olundukda ri'ayet ve iltifatları ile tamam takayyüdder olunub ve sa'adetlü padişahumuz hazretleriyle aralıkda dostlık ve muhabbet günden güne ziyade olmasına küllî sa'y ve ikdamlar olunur. Baki hemişe devlet ve 'izzet terakki ve meziyyetde ola. Tahriren fi yevmi's-sadis ve'l-ışrin min şehr-i Şevvali'l-mükerrrem sene-i seb'a ve 'ışrin ve elf.

Be-medine-i Belgrad al-mahruse

[ID & MF]

No. 41.
Grievances of Ali Ağa, kaymekam of the beylerbey of Buda
Buda, 16 October 1618. Italian translation.

ÖStA HHStA Türki I. Kt. 108. Konv. 2. 1620. fol. 23–24.

Another copy: ELTE EKL G4 Tom. II. p. 219–220.

Edition: Donáth, "Egy törökör," 200–201.

There are lootings and Tolna was burned down. Two Hungarian lords, for whom taxes have been paid long ago, demand the same now per force. Two subjects were captured from Óbuda. Sixty people were cut down close to Óbuda. Three shepherds were killed, and although a part of the herd was saved, another part was driven away to Vác. Animals were also driven away from other villages around Pest. The same was about to happen close to Paks, where two rogues were captured. Many horses were stolen from under Pest, and taken to Vác – some of them belonged to Sefer Pasha. Excesses also took place close to

Eger, Kanizsa and other border settlements. A janissary was sent to Vác to take care of his tasks, but he was beaten up with sticks. Messengers with letters coming from the Porte and from Buda are turned back at Komárom and not allowed to continue their journey.

No. 42.

**Ludwig von Molardt to Nakkaş Hasan Pasha
Belegiš, 28 October 1618. Latin copy.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 108. Konv. 2. 1620. fol. 34.

Another copy: ELTE EKL G4 Tom. II. p. 233.

Molardt greets Nakkaş Hasan Pasha through this letter, brought to the beylerbey by his 'praefectus' and interpreter and expresses his hope that he will have the opportunity to prove his friendship through deeds.

Illustrissime domine, domine et amice plurimum observandissime.

Non quod praetendamus satisfacere obligationi nobis impositae per gratissimas Illustrissimae Dominationis Vestrae literas heri acceptas de exhibito peculiari innatae benevolentiae signo, maiores hisce, quas possumus, referimus gratias, sed in testimonium potius laetitiae ex iucundissimo incolumitatis nuntio procreatae, et peculiare indicium eximii desiderii cum Illustrissima Dominatione Vestra conversandi, mittimus latores praesentium praefectum et interpretem nostrum, ut coram nostro nomine indicent consolationem, quam ex oblatione iucundissimarum Illustrissimae Dominationis Vestrae literarum sensimus, Illustrissimae Dominationi Vestrae ad quaecunque integrae familiaritatis officia nos offerant paratissimos. Speramus, Deo favente, si non hodie, saltem cras occasionem nobis non defuturam, quin praefata omnia praesentes ipso actu demonstrare quaeamus. Interim quaevis salubria desideria in utile obsequium amborum Imperatorum, confirmationemque sanctae pacis redundantia multiplicari, et Dominationem Vestram Illustrissimam ad maiores semper honores diuturna incolumitate felicissimam vivere unice exoptamus.

Ad Visierium Hassan Nakas Bassa in Alba Graeca, datae in Palanka Belegischana, die 28. Octobris, 1618.

[GK]

No. 43.

No. 43.

Nakkaş Hasan Pasha to Matthias II
Belgrad, 11–20 Zilkade 1027 / 30 October–8 November 1618.
Original (type D).

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7.

The pasha informs the emperor, that Ludwig von Molardt has arrived at Belgrade on 10 Zilkade / 19 October 1618. Nakkaş Hasan Pasha gave him audience, where the beylerbey received Matthias II's muhabbetname.

[on the back]: Devletlü ve sa'adetlü çasar hazretlerinün huzur-i devletlerine.

Hüve

Allahu ta'alanun 'inayeti ile Rime'nün çasarı devletlü padişahumuz hazretlerinün sevgülü dostı ve da'ima iyilik üzere yürüyücü ri'ayetlü ve hürmetlü konşusu devletlü ve sa'adetlü ve dostlarına muhabbetlü çasar hazretlerinün Allahu ta'ala hazretleri 'ömrin uzun eyleyüb da'ima mesned ve mertebesinde ber karar ve paydar eylesün enva'-i muhabbetler ile ta'zimle ve ri'ayetli selamlardan sonra dostane i'lam olunan budur ki: haliya dostlık izhar edüb sa'adetlü padişahumuz tarafına ta'yin buyurılan elçileri Molardi Ludovik dostumuz işbu mah-i Zi'l-ka'denün onuncu gününde sıhhat ve selamet ile Belgrad'a gelüb ve bu hayır-h'ah dostunuza buluşub hazretünüzün ri'ayetlü muhabbet namesin ulaşırdurkda hürmet ve ri'ayet ile alub ve pişkeşi teslim eyledükde tevkir ile kabul edüb dostlığa layık olduğu üzere elçi beğe ve yanında olan beğzadelere ve cümle adamlarına ri'ayetler eyleyüb muhabbet ve meveddetümüz fevkü'l-hadd olmuşdur. Hakk ta'ala hazretleri da'ima 'ömür uzunluğu versün. İnşa'llahu ta'ala elçi dostumuzu sa'adetlü padişahumuz hazretlerine buluşdurdukda ri'ayet ve iltifatların ziyadesiyle etdürüb şöyle sa'y edelüm ki ara yerde dostlık ve muhabbet fevkü'l-hadd ziyade ola ve bir hizmet hoşlık ve dostlık ile görilüb günden güne niçe iyilikler zuhur eyleye ve sair ahvaller vükela kullarınıza yazılmışdur huzur-i devletünüze 'arz oluna. Baki hemişe 'ömr ve devlet ziyade ola. Tahriren fi evasıt-i şehri Zi'l-ka'deiş-şerife sene-i seb'a ve işrin ve elf.

Be-medine-i Belgrad al-mahruse

[ID & MF]

No. 44.

Nakkaş Hasan Pasha to Hans von Molardt
Belgrade, 11–20 Zilkade 1027 / 30 October–8 November 1618.
Original (type D).

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7.

Sultan Osman II ordered him that he should send Ludwig von Molardt (who arrived at Belgrade on 10 Zilkade / 19 October 1618) further to Constantinople. Karakaş Mehmed Pasha of Buda also came to Belgrade, so that they can act against the peacebreakers. From the Croatian borderlands Sefer Pasha was released from office. Nakkaş Hasan Pasha requests Molardt to hold back the soldiers of György Homonmai Drugeth, who were raiding around Szeged by the time of writing the letter; they killed many from the garrison and stole many goods. The damages they have done to the Ottomans of Eger were recorded in a register, the culprits are mentioned by name, their punishment is expected. In order to settle question of the debated villages around Kanizsa, Nakkaş Hasan Pasha appointed Ahmed Bey, the sancakbey of Koppány, and Nasreddinzade Mustafa Efendi, the timar defterdarı of Buda. He hopes that soon a kapıcı başı will be sent from the Porte in order to investigate the damages in the Croatian region.

[on the back:] Devletlü ve sa'adetlü dostumuz Molardi hazretlerinün huzur-i devletlerine.

Devletlü ve ri'ayetlü dostum (...)ª ve da'ima iyilik üzere yürüyücü yarar hakim konşum Molardi Yanoş hazretlerinün huzur-i devletlerine enva'-i muhabbetler ile ri'ayetli selamlar ve dostlık ve iyilikler 'arz eyledükden sonra devletlü dostum hazretlerine ma'lum ola ki: işbu mah-i Zi'l-ka'denün onunçı güninde devletlü çasar hazretlerinün elçisi olan karındaşunuz Molardi Ludovik dostumuz hazretleri Allah'un emri ile sıhhat ve selamet birle Belgrad'a geldi dahil oldu ve devletlü çasar hazretleri bu hayır-h'vah dostlarına gönderdüğü ri'ayetli mektubu ve pişkeşi getürüb teslim eyledi. Ri'ayet birle alub kabul edüb ve dostlığa layık olduğı üzere elçi beğ hazretlerine ve yanında olan beğzadelere ve cümle adamlarına ri'ayetler edüb fevkü'l-hadd muhabbetümüz ziyade olmışıdır niteki elçi beğ hazretünüze i'lam eder ve elçi beğ ile karındaşunuz hazretleri geldüğinden küllî safalar eyledük zira siz dostumuz hazretleri bu mübarek sulhı sevic ve daima dostlık ve re'ayanun rahatluğın isteyücisiz ana göre karındaşunuz dahi iki tarafun iyiliğine çalışır ve iyü huylı adamdır. Kezalik bu dostunuz dahi muhabbet ziyadelüğüne ve iki canib fukarasınun güzelliğıne ve rahat olmalarına çalışurum. İnşallahu ta'ala sa'adetlü padişahumuz hazretlerine buluşdukda nice sa'y ederüm ve nekadar dostlık ziyade kılınur hep ma'lumunuz olur. Benüm devletlü dostum elçi beğ gelmezden mukaddem sa'adetlü ve 'azimetlü padişahumuz hazretleri hatt-i hümayun ve emr-i şerif göndermişlerdi ve asitane-i sa'adete gelesin ve sulh ahvalin ağızdan bana

bildüresin deyü emr eylemiş idi ve Budun hakimi vezir Mehmed paşa hazretleri dahi Belgrad'a yakın geldi hadd-i zatında iyü adamdur ve bu dostunuz dahi cümle serhadlere adamlar gönderüb sulh ve salaha mugayir iş olmamak için muhkem tenbih eyledüğümden gayri her ahvali mukaddema asitane-i sa'adete 'arz eylemiş idüm. Cümle serhadlerimize kapucular ile mü'ekked emrler geldi ziyadesiyle tenbih olunmuşdur ve Hırvat tarafından Sefer paşa oğlunu dahi kaldurdum ve Homonnalı'nun Eğreli eline düşen (...) ^b kapucu başımı gönderüb adamlarına alıverdüm haklaşduklarına verdükleri temessük defteri elçi beğe verdüm. Benüm devletlü dostum her bir esbabı (...) ^b eline düşmüş iken küllü ikdamumuzla tahsil olundu tarafumuzdan dostlık nekadar ri'ayet olunur ve her işe ne mertebe takayyüd ederüz bundan ma'lumunuz ola amma Homonnalı tarafından ve ol serhaddünüzde olan adamlardan memleketümüze olan tecavüz ve re'ayamız çekdüğü zulmi ve zararı bir kaç def'a hazretünüze bildürdük. Eğer Homonnalıya zarar murad olunsa bir fırsat ile ele girmişdür ki cümle malı ve başı ve yanında olan tevabi'i giderdi amma dostlığumuz kavidür dostluk içinde kimseye zarar olduğuna rızamız yokdur. Homonnalı serhaddinden el-an üç çete Segedin içinde geziyor ve Segedin kal'esinden bu yakında alayla bir niçe adamı pusuya çeküb niçe yarar yiğidleri kesdiler ve diri aldıkları adamı bahaya kesüb on bin guruşa yakın baha aldılar dostlığa sığmaz ve bu mübarek sulh içinde olacak iş değildür. Benüm devletlü dostum Eğri etrafında eyledükleri zararları defter edüb gönderdük ve fesad üzere olan şakileri dahi adlarıyla bildürdük bize düşeni biz etdük ve Homonnalı'nun malını girüye verdük. Devletlü çasar hazretlerinin ahdına ve biz dostlarımızın hükümetine düşdüğü ve layık olduğü üzere serhaddümüz fukarasının zararların verdürmeğe sa'y ve dikkat eylesesiz ve fesadı edenlerin hakklarından geldüresiz ki aramızda asla sovuklık olmayub günden güne iki tarafun re'ayası refahiyetde olalar ve daima muradumuz dahi iki tarafa iyilikler ile hizmet eylemekdür ve inşa'llahu ta'ala asitane-i sa'adete varduğumuzda dostluk izdiyadına ne mertebe sa'y olunur ve devletlü çasar hazretlerine nice hizmet ederüz karındaşunuz 'avdet eyledükde i'lam ve tebliğ ederler. Benüm devletlü dostum sa'adetlü çasar hazretlerine edeb edüb her ahvali tafsil üzere yazmamışızdır hulus ve hidmetümüzi huzur-i devletlerine ağızdan 'arz eylemeğe himmet buyurasız ve Kanije tarafında olan niza'lu köylerin husumetlerin ber taraf etmek için emr-i şerif ile Kopan sancağıbeği Ahmed beği ve Budun'un timar defterdarı Mustafa efendi'yi ta'yin edüb emr vermişizdür ve Hırvat tarafında olan zararları görmek için inşa'llahu ta'ala asitaneden müstakil bir kapucu başı ta'yin olunur. Şöyle ma'lum-i şerif ola. Tahriren fi evasit-i şehri Zi'l-ka'deti'l-şerife sene-i seb'a ve 'işrin ve elf.

Be-medine-i Belgrad al-mahruse

a space left blank in the manuscript

b incomprehensible word

No. 45.

Nakkaş Hasan Pasha to András Dóczy
[Belgrade], [November] 1618. Copy.

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 107. Konv. 3. 1618. Nov–Dez. s.d. fol. 115. German excerpt ibidem fol. 114.

András Erdélyi invaded Szeged with eighty of his men, they killed sixteen Ottoman soldiers and took four-five as captives. The ransom of Defterdarı Ali Efendi goes up to 5000 florins. This is against the peace. Dóczy should inform Matthias II, as the pasha has already informed the vizir, Karakaş Mehmed Pasha, and Osman II will find out about the issue.

Becsületes barátunk és tisztösséges vitéz szomszédunk, Kassának helytartója!

Barátságunknak és tisztességünknek utána barátságosképpen ezt akartam értedre adni, hogy az hatalmas győzhetetlen császárunkkal és az római császárral ez megnevezött két császár között, köztünk szeretet és egyezés meglévén és meg vagyon erősítve, és az mi hatalmas császárunktól meg is leszen becsületesen tartva, ez elmúlt napokban az ti végváraitok felül Erdélyi András nevű, úgymint csatázóknak feje, nyolcvan számú lovasával ez országban Szüged nevű városnak utcájára jövé, és az mi vitézinkre reáütvén, levágott benne szám szerint úgymint tizenhatig. És marháit, és lovait és azon kívül elevenen, úgy mint elevenen [!] négyet és ötöt elfogott és elvitt benne, és meg is szacsoltatta. És az defterdát [!] Ali Effendinek fiait megfogván, elvitte, és azt is megsa[r]coltatván, úgymint ötvenször való száz forintban. Ezeknek utána az hatalmas győzhetetlen császárunk jobbágyit erőltette, hogy kezesek legyenek érette nagy kételességben. Itt énnekem értésömre adták ezeket az meglött és történt dolgokat, lássad azért, ilyen dolgok hogyha Isten szerint vannak-é, és ezeket az dolgokat az római császárnak minden késedelem nélkül tudtára adjad. Mert én is mindjárást az vezér basának tudtára adtam. Tudom, hogy az hatalmas, győzhetetlen császárunknak is tudtára lészön ez ilyen mód nélkül való sa[r]colással az elbocsátók, és az kik így cseleköznek, erős büntetéssel kell megbüntetni, erre szorgalmatos gondunknak kell lenni. És ezeknek utána az szeretet és az barátság örögbedjék közöttünk napról napra.

Kegyelmednek jóakaró szomszéd barátja,

Haszan pasa

[GK]

No. 46.

**Summary of Ludwig von Molart's proposal
submitted to Karakaş Mehmed Pasha
Belgrade, 19 November 1618. Italian copy.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 108. Konv. 2. 1620. fol. 56–57.
Another copy: ELTE EKL G4 Tom. II. p. 259–260.

Although Molardt should have hurried to the Porte according to the order of Matthias II, he stopped in Belgrade to be able to talk with the pasha in person about maintaining peace. The following points were touched upon: the promise of the soldiers from Eger to return the goods stolen from György Homonnay Drugeth, who also wants the culprits to be punished, as it happened on the other side of the border, in the case of György Keglevics and Tamás Ornay, captain of Szögyén; the raids around Kanizsa shall be investigated by Nasreddinzade Mustafa Efendi and Ahmed Bey, the sancakbey of Koppány; commissioners should be sent out to investigate the situation in Croatia, the culprits should be removed from their office. Matthias II was not informed about the replacement of the beylerbey of Buda, and he resents this, but he hopes that the new beylerbey will soon arrive at his residence. In response to this proposal, Karakaş Mehmed Pasha promised to go to Egerszeg in person in order to settle things there.

**Sommario delle cose propost' al Visier Caracass Mehemet Bassa
in Belgrado li 19 di Novembre 1618.**

Se bene Sua Eccellenza haver'essress'ordine di Sua Maestà Cesarea, d'avicinars'alla Porta con la maggior prestezza, che fosse possibile, con tutto ciò havendo sentit' il vicin'arrivo del Signor Visier, hà volsuto tratenersi, per comunicar'in persona con Sua Signoria Illustrissima tutto quello, che per servitio d'amendoi l'Imperatori, è ferma conservazione della santa pace era stato trattat'è conchiuso col suo antecessore, acciòche Sua Signoria Illustrissima, essendone à pien'informata, habbia maggior'occasione è facilità di dar' à Sua Maestà Cesarea con quanta diligenza cerchi di procurar' il mantenimento di questa santa pace, et il tutto si può brevemente ridurr'alli seguenti capi.

Primo

Per la promessa restitutione delle robbe ultimamente tolt'al Signor Homonay da quelli d'Agria, il Visier Hassan Bassa consegnò à Sua Eccellenza una lista d'alcune cose già restituite, con offerta prontissima, ch'egli, caso, che dett' Homonay pretendesse più, non solo con ogni diligenza procurarebbe l'intiera restitutione, mà anch' il castigo delli delinquenti, per essemplio ad altri. Hora havendosi mandato là sudetta poliza al Signor Giovanni di Molarth, fratello di Sua Eccellenza per comunicarl'al più detto Signor Homonay, quand'egli pretendesse qualche mancamento, si richiede da Sua

Signoria Illustrissima, che vogli fare una debita diligenza, acciòche gli sia data compita sodisfattioni, perch'usando Sua Maestà Cesarea gran rigore nel castigare simili delinquenti (si comme si può vedere nell'esempio del Keglowitz et Ornay Thomas Colonello di Sögen, uno de i quali è stato tenuto doi anni in priggione, ne si sarebbe, se non ad intercessione di tutti li stati d'Ungheria liberato in vita, l'altro privato dal suo ufficio) è ben' il dovere, che da questo canto in simili casi sia servata conforme giustitia.

2.do

Per rimediar'alle scorrerie di Canisa, s'è restato d'accordo, che di quà fossero mandati per commissarii Mustaff'Effendi, et il beghe di Copan, i qual'insieme con quelli di Sua Maestà Cesarea rimediarebbero à tutti l'inconvenienti.

3.º

Per disfare le tschiatte di Croatia, il Visier Hassan Bassa hà dato la parola, che dalla Porta saranno mandati commissarii cum plenipotentia, i quali ritrovandosi con quelli di Sua Maestà Cesarea deciderebbono tutti quelli gravami per beneficio universale della santa pace, privando l'ufficiali, che fossero causa di quest'inconvenienti, di loro carichi, è sostituend'altri osservanti del giuramento fatt'à loro signore.

E questi sono li capi accordati coll'antecessore di Sua Signoria Illustrissima, le quali essendo in se stessi giusti, et alla conservatione della santa pace non solo profittevoli, mà anco necessarii, Sua Eccellenza spera, che Sua Signoria Illustrissima, comme signore giust'et amatore della pace, procurarà con ogni diligenza l'essecutione di quel tanto, che col visier suo antecessore s'hà conchiuso, et evitando col savio suo governo sù questi confini tutti l'inconvenienti, à beneficio de poveri sudditi, si dimostrerà particolar protettore di questa santa pace, avisando sempre mai Sua Maestà Cesarea di tutto quello, che d'inimici potrebb'essere machinato in contrario, conform'al sest'articolo della pacificatione conchius'in Vienna l'anno 1616 assicurando Sua Signoria Illustrissima che da questo canto si farà l'istesso, dand'à Sua Maestà Cesarea della persona di Sua Signoria Illustrissima, et à tutti li suoi ufficieri quel ragguaglio, che l'inclinat'affetione sua verso la santa pace merita. E se bene Sua Maestà Cesarea non havrebbe tralasciato di mostrar à Sua Signoria Illustrissima col solito presente la confidenza, ch'hà nella persona sua, con tutto ciò non havendosi così havuto nov'alguna di questo suo carico, ne anco della sua ritornata di Persia, Sua Eccellenza s'è ritrovata priva di simil cortesia. Però desiderand'in parte di supplir' à quest'insperata privatione, hà volsuto con alcun presente dar caparra à Sua Signoria Illustrissima di quello, che seguirà di Sua Maestà Cesarea, che già scris'al Signor Giovanni suo fratello, acciòch'un presente insieme con le lettere di Sua Maestà Cesarea al prim'arriv'in Buda à Sua Signoria Illustrissima sia consegnato, pregando per fine Sua Signoria Illustrissima di dar'ordine, acciòche li carr'et

altre provisioni del viaggio sian'apparecchiati, è Sua Eccellenza quantoprima, per non far tropp' aspettare la sua venuta al Visier Hassan Bassa, si possa metter'in viaggio.

Risposta del sudetto Visier Caracass Mehemet Bassa di Belgrado

Che non mancherà punto d'osservare tutto quello, che per beneficio di poveri sudditi è stabilimento di questa santa pace col Visier Hassan Bassa suo antecessore è stato concluso, desideroso di promover l'espeditiione di commissarii già nominati quantoprima, volend'andar'in persona in Egernsee, per rimediare a quelli danni, et a qual si voglia altre scorrerie, offerendone la rifusione del suo, è sperando l'istessa buona dispositione dalli coronelli de i confini di Sua Maestà Cesare.

[MFM]

No. 47.

**Karakaş Mehmed Pasha to Matthias II
Belgrade, 8 Zilhicce 1027 / 26 November 1618. Original (type E).**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7. The text is punctuated with dots in golden ink. Italian translation: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 107. Konv. 3. 1618. Nov–Dez. s.d. fol. 48–49. With the same content under the same date to Ferdinand II and to Hans von Molardt, *ibid.* fol. 46–47. and 50–51.

Karakaş Mehmed Pasha arrived safely at Belgrade on 2 Zilhicce / 20 November [!]. Gaspar Graziani arrived at Smederevo and they discussed the issues in Belgrade, then the envoy left towards Constantinople. There are complaints coming in from many places (Buda, Szolnok, Hatvan, Bácska and Szeged) about the raids of the Hungarian party. From Baja animals were driven away and many were killed. Tolna was burned down and goods worth of several thousand talers were stolen. Villages of Vlachs around Bácska were also looted. The beylerbey requests the prohibition of such excesses.

Devletlü ve 'izzetlü Roma imparatori hazretlerine dostluğa layık muhabbet birle selam ve du'a ithafından sonra muhibbane inha olunan budur ki: benüm devletlü dostum işbu mübarek mah-i Zi'l-hiccenün ikinci günü Belgrad'a vasil olub dostluk ve muhabbet ve sulh ve salah istihkam ve ri'ayetleri ziyade olmak için serhadlere gelüpduruz [!] ve Duka Gaşpar Semendire nam mahalle gelüb devletlü dostumun vüzera ve vükelasıyla bitürüb bağladuğı cümle ahvalleri i'lam edüb ma'lumumuz ve iz'anumuz olmuşdur ve Belgrad'da elçi kulunuz mülakat edüb ri'ayet birle kabul eylemişüzdür dostluğa layık olduğı üzere asitane-i sa'adete gitmelerin ber hoş bitürmüşüzdür ve her ahvali müşavere eylemişüzdür. Lakin Belgrad'a geldüğümüz gibi devletlü ve 'izzetlü dostum Roma imparatorun serhadleri eşkiyasından ve tecavüz ile çeteleri zararlarından serhadlerimizden Budun ve Solnok ve Hatvan ve Baçka ve Segedin ve sa'ir etraf şikayet edüb aşikare serhadlerinüz çeteleri gezüb Baya'dan niçe yüz hayvanat sürüb

ve niçe adam katl edüb ve Tolna varoşın ihrak edüb niçe bin guruşlık esbab götürüb Baçka sancağında olan Eflak köylerin garet edüb ve Segedin'den ve Solnok'dan ve Hatvan'dan bu kadar adam dutilub baha ile itlak ederler. Bilürüz bu ahvallerden devletlü dostumun haberi ve rızası yokdur 'ahdnameye muhalif ve sulh ve salaha mugayir ahvaldür. Ümiddür ki devletlü dostum vüzera ve vükela kullarınıza te'kid buyurub men' ü def' olmasına takayyüd eyleyeler ve bizüm canibümüzden serhadlerimize küllî te'kid eylemişüzdür. Baki Hakk ta'ala devletlü Roma imparatorı hazretlerine 'ömürler vere. Tahriren fi 8 Zi'l-hicce'l-şerife sene-i 1027.

Be-medine-i Belgrad al-mahruse

[ID & MF]

No. 48.

**Karakaş Mehmed Pasha to András Dóczy
Belgrade, 11 December 1618. German translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 107. Konv. 3. 1618. Nov–Dez. s.d. fol. 28.

András Erdélyi and Gergely Czeglédy have raided the region of Szeged with 80 horsemen, killed sixteen people, took booty and six captives. One of these is the son of Ali Efendi. The pasha demands the restitution of the goods and the punishment of the culprits.

Wolgeborner etc.

Weill zu erhaltunk gueter freundschaftt beede khaiser auf den granizen den friden zu halten gebotten, woher khombts daß man solchen nit holt, dem Großen Kheiser seindt alle völkher underthenig und holten den friden. Deße vorschine tag seint euer granizer also der Erdeli Andreas und Czegledi Gergel mit 80 pfärden in des Großen Kheisers frontirn alß Szeged eingefallen und deren von Zeged, welche sie under wegs antroffen bei 16 nidergehaut, ire hohen preiß gemacht und 6 lebendig gefangen. Darunder einer des Ali Effendi sohn gewesen, den sie geschätzt, dafür seine underthainen fuegen werden müessen, und ietzt deßwegen betrangt und angefochten werden, welches unß zu wissen gethan, ist nun dieß dem zwischen beeden khaisern gewesten friden gemäß, derowegen ehe es Eurem Khaiser khundt gethan wirdt, so restituirt die sachen, sonst gebt ir zum fredenbruch ursach und thuet euch selber schaden, und einer dem daß landt bevohlen soll, dadurch komben bestraffen, und seindt gueter antwort gewertig. Datum Griechischen Weissenburg der 11. xbris 618.

Vezer Mehemet Bassa zu Ofen

An H. Andreas Doczi

Deß ist des turkhischen schreibens translation in hungarischer sprach.

[GK]

No. 49.

**Ali Bey, defterkihaya and kaymakam of Buda to Hans von Molardt
Buda, 20/30 December 1618. Original (type A, Balázs Deák's handwriting).**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 107. Konv. 3. 1618. Nov–Dez. s.d. fol. 84. Latin summary ibid.

From the man of Ludwig von Molardt he received Hans von Molardt's letter. He will secure the messenger's travel further [to Belgrade] to Karakaş Mehmed Pasha. He will also inform Hans von Molardt if the date of Karakaş Mehmed Pasha's arrival at Buda is already known.

[outside:] Tekintetes és nagyságos vitézlő becsületes úrnak, Amolárth Jánosnak, római császár hadakozó tanácsának gondviselőjének és fő helytartójának Bécsben, etc., neköm esméretes kedves úr barátomnak adassék. Bécsben

Én, Ali bég, Budán lakó hatalmas császárunknak egyik szandzsákbégje és tefterkihájája, mostan pedig ez helyben az budai basaságra jüvendő tekintetes és nagyságos vezér és szerdár Mehemmet pasának kajmekámja, azaz képebeli fő gondja viselője etc.

Tekéntetes és nagyságos úr, nekem kedves becsületes, vitézlő úr barátom. Minden tisztösséges köszönetömet és barátságos szolgálatomat ajánlván, Istentől mindön jókat kívánok Nagyságodnak megadni.

És akarám Nagyságodat tudósítanom, s bizonyossá tönnöm, hogy az orator úrnak önagyságának emböre ide alájűvén ez elmúlt kedden megadta neköm az Nagyságod becsületes levelét, mölyet becsülettel láttam, vöttem és megértöttem mindenképpen. Kívánván tülem Nagyságod, hogy itt meg nem késlelvén, aláküldjem, késérőket adván melléje és hogy eledelben is az útban semmi fogyatkozása ne lönne. Mind megcselekdtem azért, szép erősséggel valamint kívántatott, és azon másod nap küldtön elküldöttem az nagyságos vezérhöz.

Annak fölötte az Nagyságod neköm tött jó maga ajánlását is megértöttem az óra felől, hogy az mikor az nagyságos vezér basa ide följú, akkor meg lönne küldve. Csak Nagyságod légyön azért jó egészségben, édes becsületes úr barátom! Isten éltesse jó egészségben Nagyságodat, háza népeivel egyen. Datae sunt hae literae Budae 20. die mensis Decembris, secundum vetus calendarium, anno 1618.

Nagyságodnak jóakaró jó barátja,

Idem qui supra

[GK]

No. 50.
Osman II to Karakaş Mehmed Pasha
[Constantinople], 21–30 Muharrem 1028 / 8–17 January 1619.
Italian translation.

ELTE EKL G4 Tom. II. p. 415.
Edition (with the wrong conversion of date to 20 January 1620):
Pray, *Gabrielis Bethlenii principatus Transsilvaniae*, 124–126.

With having the peace with the emperor stabilised, Karakaş Mehmed Pasha should govern his province with keeping an eye on the maintenance of the peace, prohibiting all excesses against it and punishing those who breach it.

No. 51.
Ali Bey, defterkihaya and kaymakam of Buda to Hans von Molardt
Buda, 25 January 1619. Original (type A, Balázs Deák's handwriting).

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 108. Konv. 1. 1619. fol. 5–6.

He forwards the letter of Farkas Garay, Hungarian tax-collector, in which he wrote serious threats to the burghers of Buda, concerning their persons and property. Ali Bey refers to article 3 of the peace treaty, which says that only those will have to pay taxes, who had been paying it before, whereas in the last almost one hundred years the burghers of Buda did not pay taxes to the Hungarian side. Their only duty was the provisioning of the Christian captives. The agreement of Komárom (1618) also states that no new duties should be introduced. The kaymakam thus demands that Molardt should take care of the issue.

[outside:] Tekintetes és nagyságos úrnak, Amolárt Jánosnak, római császár hadakozó tanácsának, gondviselőjének és fő helytartójának Bécsben. etc. Néköm vitézljő becsületes uramnak s barátomnak adassék. Cito, citius, citissimo. Bécsben

Mi, Ali bég, Budán lakó hatalmas császárunknak egyik szandzsákbégje és tefter kihájája, mostan penig ez budai basaságra jüvendő tekintetes és nagyságos vezér s szerdár Mehemmet pasának kajmekámja, azaz képebéli fő gondja viselője ebben ez helyben. Etc.

Tekintetes, nagyságos úr, nékem becsületes vitézljő jóakaró bizott uram! Tiszteséges köszönetöm, szolgálatom ajánlásának utána, Istentül jó egészséges, hosszú életöt kívánok Nagyságodnak megadni. Etc.

Ez végre kelle pedig Nagyságodnak ez jelen való levelemet küldenöm: egy Garay Farkas nevű, portákat ravó szolgálja az fölséges római császárnak az minémű levelet küldött mostan ide az mi szárnyunk alatt lévő budai polgárokra, és abban mit kívánjon tőlek nagy fenyegetéssel mind személyekben s mind pedig járó lábas marhájokban, ijesztvén s fenyítvén, levelének az pariját ím oda küldöttem Nagyságodnak levelem mellett, s megérti. Nem tudom immár ha az Nagyságodnak hírével és akaratjából cselekedjék? Holott az végezésről való becsületes fogadáslevelünk minden articulust jól tudja, uram, Nagyságod, mert Nagyságod volt akkor is egyik abban szerző. És ott az harmadik articuluban lám úgy vagyon írva és elvégezve, hogy az melyek ennek előtte summában voltak, azok most is summát adjanak, s az melyek dézsmát, most is azt adják. Ezek pedig ez mikeztünk való kevésszámú budaiak majd közel száz esztendeje vagyon, de semmiféle oda föl való adózást miközülönk nem törtek, s nem is ké[ny]szerítették őket, mert lehetetlen dolgot mi sem engedtünk volna meg. Hanem meglegödtek azzal ötülök, hogy az keresztyén rabokat táplálják, és az comáromi végezésben is pedig tilalma vagyon hogy újonnan semmi ne szereztessék, hanem mindön két részről ahhoz tartasuk magunkat. Sőt, ha ki azokban meg nem áll, az két császárnak átkában, haragjában essék és vastagon megbüntettessék érötte. Így lévén azért, hiszöm, ellen[e] vagyon ez immár az végezésnek. etc.

Azokáért kérem, uram, Nagyságod mint igazságszerető eszes és okos urat, írjon mindjárt ide várossá és följük megnevezött fő embernek és vastagon hagyja, parancsolja meg néki, hogy ezeknek békösség adassék tőle. Kifelől jó és kedves választ kívánunk ez levelemre Nagyságodtól, minél hamarább lehet. Isten éltesse egészségben Nagyságodat! Budae 25. die Januarii anno 1619.

Nagyságodnak jóakaró úr barátja,

Idem qui supra

[GK]

No. 52.

**Hans von Molardt to Ali Bey, defterkihaya and kaymakam of Buda
Vienna, 27 January 1619. Hungarian concept.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 108. Konv. 1. 1619. fol. 7.

Hans von Molardt wonders why the messenger of Ludwig von Molardt is delayed at Buda, whereas this is against the peace and the usual customs, and demands that he should be allowed to continue his journey towards Vienna.

Nagy csudálkozással értjük, hogy mi öcsénk uram szolgálja oly sokáig tartóztatik Budán és ide fel nem eresztetik, melyet mi nem tudjuk mire vélni, vagy annak az oka lehessen, hogy eztet cselekedték, de könnyű dolog volna minekünk mivel eztet

úgy kezdettétek, mikor törökök ide följövendők, viszontag feltartóztatni, de mely mind az egyszer végzetett szent békesség és annak artikulusi ellen vagyon, és több alkalmatlanság és idegenség követköznék belőle. De hogy az praecaveáltassék és minden elkezdett jó szomszédbeli barátság maradhasson, Kegyelmed mindjárt azon legyen, hogy az feljül megírt öcsénk úr szolgája ide fölbocsáttassék és tovább ott alatt ne tartóztassék. Melyet viszontag megszolgalunk és minden kívánta jókat, hosszú jó egészséges étellel Kegyelmednek kívánjuk az Istentől megadatni. Költ Bécsben.

J. a. M.

Budai Ali bégnek.

Expeditis 17. Januarii 19. Viennae. Sik.

[GK]

No. 53.

**Hans von Molardt to Ali Bey, defterkihaya and kaymakam of Buda
Vienna, 7 February 1619. Hungarian concept.**

ÖStA HHStA Ungarische Akten Miscellanea Fasc. 426. Konv. D. no. 135.

Molardt forwards the letter of Derviş Ağa from Párkány to Péter Koháry, from which he can see that the ağa demands higher taxes from the village of Tököl. This village is one of the sixty, which pay taxes to the sancak of Esztergom, and whose taxes cannot be raised higher than the sum specified in the register, according to the peace agreement of Komárom (1618). Ali Bey should prohibit Derviş Ağa such excesses, otherwise Molardt will have to inform Karakaş Mehmed Pasha, as well as the Porte about the issue.

Praemissis praemittendis.

Kegyelmednél nyilván lehet, mit az 60 faluk felől, kik adójokkal Esztergamban beszolgaljanak, minden két részről való hatalmas császároknak fő commissariusi által tavál az elmúlt 1618. esztendőben, böjt első hóban, Comaromban elvégeztetett, minden két hatalmas császároktól megerősített és nagy erős büntetés alatt meghagyatott, hogy az hódult falukat az akkor elvégeztetett és megíratott adójok szerint följobb semmiképpen meg ne sa[r]coltassanak. Azok az 60 faluk között pedig Tököl nevű falu egyik, mely az az lejstromban bé vagyon írva. De nem gondolván az a végeztetett békesség[gel], Párkán lakozó Dervis aga az tökeli jobbágyokat az megírt adójokat jóakaratra és maga tetszése szerint öregbítse és sokkal nagyobb summára fölveri őket, fenyegetvén, hogy reájok megyen és az falut hamuba teszi, az mint Dervis agának maga haragos leveléből, kit újvári vicekapitánynak, Kohári Péter őkegyelmének írt, megértheti Kegyelmed.

Nyilván vagyon pedig az mint is az includált pariából megláthatja Kegyelmed, mennyit ez az falu adjon, de avval az nevezett Dervis aga meg nem elégszik, hanem az szegényeket többre erőlteti, nekik fenyegetvén, hogy őket falustól semmié teszi. Ha

immár oly vakmerőségét tovább elszenvedik, könnyen gondokodhatja Kegyelmed, mit [!] követhessék ki belőle és minemű nagy háborúnak oka lenne. De tudván, hogy Kegyelmed az szent békességnek megmaradását kívánja és azon igyekezik, Kegyelmedet kérek, compescálja meg az sokszor megnevezett Dervis agát és tiltsa meg őtet, hogy olyan illetlen és békességrontó dolgoktól szűnjék, hogy azok az szegényök az békességnek végezése szerint bátron és békével az övéivel előtte maradhassanak. Ha ez meg nem lesz, kúntelenek lennénk ez dolog felől az budai vezér basának, vagy az Portára írni, és erősen kívánni, hogy az Dervis aga az ő vakmerőségé[é]rt az végeztetett szent békesség ellen való cselekedetiért megbüntettessék. De Kegyelmedtől ennek valóságos megtiltását és hamar való feleletét várom. Isten éltesse Kegyelmedet.

J. a. M.

Budai Ali bégnek, in simili budai basa kihájának.

Expeditis 7. Februarii Viennae anno 1619.

[GK]

No. 54.

**Ludwig von Molardt to Karakaş Mehmed Pasha
Constantinople, 13 February 1619. Latin copy.**

ELTE EKL G4 Tom. II. p. 291.

Edition: Donáth, "Egy törökkori forrásgyűjtemény," 201.

Molardt arrived at Constantinople and requests Karakaş Mehmed Pasha to send his messenger forward to Komárom.

No. 55.

**Ali Bey, defterkihaya and kaymakam of Buda to Hans von Molardt
Buda, 13 March 1619. German translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 108. Konv. 1. 1619. fol. 43–44.

Ali Bey forwarded Hans von Molardt's letters to Ludwig von Molardt towards Constantinople. He complains that soldiers from the Hungarian parts killed a sipahi of Buda, Praszlots Mustafa. A soldier from Komárom, whose both legs are lame, named Sebastian, is among the culprits. They even had Mustafa's son pay 60 talers to them. Ali Bey wrote to Hans Dietrich von Reiffenberg, the captain of Komárom, but only received a promise that the case will be investigated. Molardt should order Reiffenberg to have the money paid back and the culprits punished. Last winter janissaries, who were trading with goods, were attacked close to Ercsi, killed and their properties taken. Some weeks ago a janissary was captured on the island by Ráckeve, and released only upon the

payment of a ransom. Ali Bey asked the captains of Vác, Komárom and [Balassa]gyarmat in vain to deal with the issue. The hajdús raid in large groups as deep in the south as in Tolna and Baja. Molardt should take measures and keep them at bay.

[outside:] Scribitur an Obrist zu Comorn, item an Ali Beghen 20. Aprilis 1619. Abzuschreiben und Herrn Obristen zu Comorn in deß Hofkriegsraths schreiben einzuschlissen 21. Aprilis 1619. Cito. Factum

Wolgeborner.

Eure Gnade hab ich erindern wöllen, daß Eurer Gnaden geliebten brueders und oratoris vorhin hinab spedierte post ietzt wider hinauf geschikht würdet, und von Constantinopl herkhomben, den hab ich ehrlich hinauf befördert.

Verners mueß ich auch clagendt Eure Gnade ersuechen, weil ich sehe, daß es nit anderst sein khann, ob wol ichs vorhin Eure Gnade in meinen schreiben offenbahrt, aber nit waiß obs Eure Gnade noch in gedenkh oder nit? Nemblich daß vor khurzen zeit euer volkh gar nahedt bei Ofen den Praskots Musztaffa genent einen ispahia von Ofen nidergehaut, darbei einen von Comorn nahmens Sebastian und an beiden fueßen lahm ist, gewesen. Deßwegen wie dem obristen von Comorn zuegeschriben und begert des obbemelten Musztaffa Ispahia sohns schätzung wider zuschiben, denn es an deme nit gnug, daß sie seinen vatter nidergehaut, sondern hatt der sohn auch zu seiner erledigung 60 taler erlegen müessen, welches wider den zwischen beeden khaisern aufgerichten friden ist, die leuth zu ranzionirn. Aber der obrist von Comorn nit daß ers restituirn oder die thätter hett bestraffen lassen, sondern antwortt, wie sollen inen nachfragen und khundtschafft einziehen. Da wir doch zuvor es begert die 60 taler restituirn zulassen und die thätter zu bestraffen, aber er hats nit im willen. Ist deswegen unser begern, Eure Gnade schreiben und gebietten ime ernstlich obgemelte gelt ohn alle ausflicht zunemben zuschicken, sonsten gewißlich mancher unseriger nach diß entgelten wirdt müessen, und er deßwegen rechenschafft vor Gott wirdt geben müessen.

Über diß hatt man bei Erttsin etlich handlende und raisege janitscharen verwichnen winter angriffen, nidergehaut und neben anderer wahr und viech ein zimbliche summa gelts weggenohmben. Wider haben sie verschine wochen einen Ofener janitscharn bei Keusziget gefangen und umb die schätzung loßgelassen. Diß stellt sich alles also und wenn wir gleich hierüber die obristen von Wäzen, Comorn, Giarmath oder anderer ortten ersuechen, hilffts doch nichts und geben gar khein antwortt auf unsere brief. Dahero ich nit waiß ob solches inen von Eurer Gnade verboten, oder ob inen diß alles erlaubt ist.

Lieber herr und freundt, die heidukhen ziehen gar hauffenweiß und gar hinab biß auf Tolna, ia noch weiter, gar biß nach Baia und zu unsern schaden halten sie sich in den holten auf und lauren [!] auf die unserigen, und ist unmüglich alle unsere erlittene schaden zu erzehlen und zuschreiben. Dahero ich fürwahr nit weiß waß

gestalt der friden khan bestendig bleiben, wann die eurigen allso fortfahren. Derowegen Eure Gnade wol acht darauf haben mögen, denn die sach zimblich schlecht worden, und habs Eure Gnade andeuten wöllen, damit er die seinigen in zaumb halte. Datum Ofen den 13. Marti 619.

Ali Begh Caimekam zu Ofen
An Ir Gnade Herrn Hansen von Molart.

[GK]

No. 56.

**Hans von Molardt to Karakaş Mehmed Pasha
Vienna, 20 April 1619. Hungarian concept.**

ÖStA HHStA Ungarische Akten Miscellanea Fasc. 426. Konv. D. no. 134.

Molardt hopes that Karakaş Mehmed Pasha received his previous letter with the complaints from the messenger sent to Constantinople. In the meantime the sipahis still hold a place called Mutinica they captured last year, and fortify it. This is against the peace and should be prohibited.

Praemissis praemittendis.

Nagyságod kétség nélkül az én minapi, az én fölséges, kegyelmes királyom, magyar- s horvátországi és egyéb végbeli vitézinek includáltatott panaszolkodásoknak és az Nagyságod alatta valóinak szüntelen való békesség ellen való cselekedetinek megtiltásáért és vastagon való megbüntetésekért írt levelet az nem régen innen Constantinápolban menő, siető postáról megvette, és noha reménlettem, hogy Nagyságod nem csak azokat az végbelieknek panaszolkodásokat megtiltotta, de még annak fölötte mi az szent békességnek ellene, megböcsülvén annak capitulatioja szerint az alatta valóinak semmit sem cselekedni engedje. De ím ezeknek ellene az én hatalmas, kegyelmes királyomnak hírével esett, hogy az horvátországi végeken az spiahik mind szüntelen csatáznak és egy Mutiniza nevű végbeli helt taval néppel megszálltván, most penig több 400 embernél ott lévén és mindennapi untalan erős épülettel megerősítik és kerítik. Mivelhogy penig ez az békesség capitulatiojának articulusi ellene vagyon, az én hatalmas, kegyelmes királyom énnekem meghatta, Nagyságodnak effelől írjam és kívánjam, hogy Nagyságod annak az helynek való megépüléséről és erősítéséről az ő alatta valóit megtiltsa. Nagyságodat azért barátságosan kérük, Nagyságod az ő alatta valóinak erősen meghagyjon és parancsoljon, hogy annak az helynek épületéről és erősítéséről szűnjenek és békét neki hagyjanak. Eztet és mindent valami az szent békességet megháboríthatná, jó gondot arra viselvén, az ellen legkisebbig dologban cselekedni senkinek se engedje. És úgy lévén, Nagyságod az szegénységnek

hasznos és Isten előtt való kedves dolgot cselekeszi. Nagyságodtól erre hamar való bizonyos feleletet várok. Isten éltesse Nagyságodat. Költ Bécsben.

J. a. M.
Budai vezér Mehemet basának.
Expeditis 20. Aprilis 619. Viennae.

[GK]

No. 57.

**Osman II to Karakaş Mehmed Pasha
Constantinople, 27 May 1619. Italian translation.**

ELTE EKL G4 Tom. II. p. 313.

Edition: Donáth, "Egy törökkori forrásgyűjtemény," 202.

The Habsburg ambassador, Ludwig von Molardt, informed the court that the alaybey of Székesfehérvár attacked Tapolca, some four miles from Győr, in order to collect taxes from the town again, but achieved nothing. Karakaş Mehmed Pasha should punish him for this, similarly to everyone who acts against the peace.

No. 58.

**Gábor Bethlen to Karakaş Mehmed Pasha
Déva, 23 July 1619. Manuscript unknown.**

According to the edition, the letter-book containing the document was in 1879 in the collections of the Hungarian Academy of Sciences.

Edition: TT 1879: 785–786.

Bethlen's envoy to Karakaş Mehmed Pasha arrived back, in the company of Papazoğlu Mehmed Ağa. The pasha should regard the prince among his promoters, also due to their earlier acquaintance, which Bethlen had earlier forgot. Bethlen requests that the commissioners who would discuss the issue of the tax-paying villages should be neutral in the question, thus requests that Deak Mehmed Pasha of Temesvár, and also the sancakbeys of Lippa and Gyula should be excluded. He requests that he should be informed when the commissioner arrives at Lippa, and then he shall also send his own commissioner. The officer and his five soldiers, who killed the alaybey of Gyula are captured and are now in the prison of Gyulafehérvár. Karakaş Mehmed Pasha should delegate envoys from Lippa or Gyula, who could come and see how the culprits are punished. Bethlen also sent oral messages through Papazoğlu Mehmed Ağa.

No. 59.

**Osman II to Karakaş Mehmed Pasha
Constantinople, 21–30 Şevval 1028 / 1–10 October 1619. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 108. Konv. 1. 1619. fol. 129, 140. Another copy ibid. Konv. 2. 1620. fol.

181–182. Latin translation (with a wrong date) MNL OL E 142 fasc. 38. no. 47. p. 6–7.

Hungarian translation: MNL OL P 108 Rep. 71. 480. k. Fasc. 26/b. no. 156. fol. 486–488.

Abridged edition: Donáth, “Egy törökkori forrásgyűjtemény,” 205.

Ludwig von Molardt, the Habsburg ambassador handed over the complaints. The agreement was that the inhabitants of the border region should not pay more to the sipahis than what was specified in the peace treaty. They also demand a higher tithe than justified. Moreover, some sipahis, after having collected the taxes, sell their rights to others, who collect the taxes once more in the same year. Beylerbeys and sancakbeys also collect taxes twice in the same year. In order to remedy all these grievances, the sultan orders the pasha to investigate the claims, specify the sum of the rightful tax and not collect more. Those, who do not want to keep the regulations should be punished severely and forced to obey.

All'honoratissimo Visier Mehemet Bassa di Buda

Saprete, comme l'honoratissimo frà l'honorati Ludovico di Molarth ambasciatore del Gloriosissimo frà li principi della natione di Messia Ferdinando Rè d'Ungheria è Bohemia, ch'il suo fine sia determinat' in bene, m'hà mandat' una lista di gravami, quando per il passato alla congregatione delli commissarii di Vienna, conforme la buona pace, fù concluso, che li sudditi delle frontiere non paghino alli spahi più di quello che nelle capitulationi s'è stato dechiarato è scritto, perciò li spahi di più gl'hanno cresciuto le loro pensioni, intorn' alle quali si dimanda, che conforme le capitulationi, dalli commissarii plenipotentarii sia deciso è nominato quello ch'haveranno da dare per l'avenire, acciòche non siano più molestati. Comm'ancora colle decime delli fromenti non sono contenti, mà dimandano dinari più di quello che vale, è pigliando le decime, non pigliano con la misura giusta, mà con un'altra più grande. Altra che li detti sudditi vengono molestati quando li raccolgono i present' ovvero datii, per li beglerbegh' è sangiachbeghi pigliano di più del ordinario, quando chiamano li sopradetti sudditi alli loro servitii, mentre l'altro non viene à mutarlo, quello non lasciano.

E dapoi ch'havranno dalli sopradetti sudditi li loro spahi raccolto l'ordinarii tributi, li vendono poi ad altri, lui torna medesimamente raccogliere un'altra volta. Così li poveri pagano l'anno due volte. Poi quand'à beglerbegh' è sangiachbeghi pagan' ogn'anno li loro tributi, nientedimeno, se in quell'anno si mutassero, un'altra volta i beglerbegh' ovvero sangiachbeghi quell'anno tornano à dimandar l'istesso, è per non darli ne molestarli più per loro difesa, è che non sia fatto contro l'articoli della buona pace, m'ha fatto sapere è richiestomi questo mio imperial commandamento. Il quale spontaneamente l'ho concesso, è vi commando, arrivato che vi sarà debbiare vedere tutti questi gravami,

è giustamente fare l'essamine è vedere se sono vere queste loro molestie. Voi non lasciate mai fare che li sudditi paghino più del ordinario, ne manco far'accrescere le loro pensioni, mà farete che conforme le capitolazioni delli commissarii plenipotentarii sia decisa' è nominato quello che'haveranno da dare per l'avenire, acciòche non siano più molestati, è non lasciate ancora à loro spahi pigliar le decime delli fromenti con altra straordinaria misura, se non con quell'ordinaria, è se vorranno pigliar deviare sopra quello, non li lasciate pigliar più di quello, che vederete molto ben per conto dell'haraci s' è vero che li fanno pagare il doppio. Voi li difenderete, è non li lasciate pagare due volte, altro ch'una volta l'anno. E dappoi ch'il suddito havrà finito il suo servitio, al suo spahi, lo farete licentiar, è non lasciare dargl'altra molestia. E dappoi ch'havranno pagati li loro tributi alli beghlerbegh' è sangiachbeghi, non li lasciate nella mutation loro più pagar'altro, sino che non arrivi l'anno ordinario. E quando si raccolgono present'ordinarii per li sopradetti beghlerbegh è sangiachbeghi severamente farete protestare ancor' à quelli che gli raccolgono acciòche non pigliano, ne li lasciate pigliar più del ordinario senon tanto quanto li commissarii havranno ordinato, è se non vorrann'ubedire al protesto fattoli, mà tornarann' à fare molestia et insolenze un'altra volta, voi per giustitia al meritevole col severo castigo farete ubedire. Perciò tutti l'articoli della pace, con ogni riguardo è buona custodia li farete riverire et honorare, et avertite ch'il giuramento è le promesse delle capitolazioni è conclusioni fatte per avanti si debbono osservare, siche non promette la mia Imperial Maestà acciò sia fatta cos'alcuna contra la buona pace, et honorat'articoli, però voi usate ogni diligente cura d'accomodare quest'inconvenienti, ne lasciate fare cos'alcuna contra le dette capitolazioni, è contra questo mio imperial commandamento. Così saprete, è prestarete fede all'honorato segno.

Scritt'all'ultimi di Scevial 128 [!], cioè al principio d'Ottobre 1619.

(Tradotto da Giovanni Paullo Damiani, sotto il 7 di ottobre 1619)

[MFM]

No. 60.

Osman II to Karakaş Mehmed Pasha

Constantinople, 21–30 Şevval 1028 / 1–10 October 1619. Italian translation.

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 108. Konv. 1. 1619. fol. 130–131.

Other copies: *ibid.* Konv. 2. 1620. fol. 183–184; ELTE EKL G4 Tom. II. p. 373–375.

Latin translation (with a wrong date) MNL OL E 142 fasc. 38. no. 47. p. 2–4.

Edition: Donáth, "Egy törökkori forrásgyűjtemény," 205–207.

Ludwig von Molardt, the Habsburg ambassador handed over the complaints. According to the peace of Zsitvatorok (1606), lists should have already been compiled showing which villages pay taxes to the Transdanubian captaincy of Ferenc Batthyány and which to Kanizsa. Commissioners should have brought this issue in order. In spite of the repeated exchange of letters, there was no progress in this question, so a place and time should be specified, where the commissioners could convene. The sipahis continue their raids, they

killed twenty-six people close to Kiskomárom. They harass noblemen with their demands for tax-paying, and if they do not pay, they are taken into captivity (such as György Kótay, who is in Kanizsa at the moment). In Baranya and Somogy the sipahis do not allow the Hungarians to also pay to the king, Miklós Dallos, the bishop of Pécs and to their lords (as it is the old custom), and also do not allow them to leave. Karakaş Mehmed Pasha should punish the murderers, have the captives released, and prohibit the sipahis to act against the peace.

No. 61.

Osman II to Karakaş Mehmed Pasha

Constantinople, 21–30 Şevval 1028 / 1–10 October 1619. Italian translation.

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 108. Konv. 1. 1619. fol. 132–133. Another copies: *ibid.* Konv. 2. 1620. fol. 181; ELTE EKL G4 Tom. II. p. 371. Another version: HHStA Türkische Urkunden Kt. 7.

Latin translation (with a wrong date) MNL OL E 142 fasc. 38. no. 47. p. 5–6.

Edition: Donáth, “Egy törökkori forrásgyűjtemény,” 204–205.

Ludwig von Molaradt, the Habsburg ambassador handed over the complaints. After the conclusion of the peace, palisades were built on both sides of the border, which is against the stipulations. Originally the agreement was to reach a conclusion in the question of the border in sixteen months, but the sultan accepts an extension of ten months. Well-experienced men should be sent to the border region, who would take care of the demolition of the palisades. The pasha should send out stern letters to urge the accomplishment of the issue, in order to keep the prolonged deadline.

No. 62.

Osman II to Karakaş Mehmed Pasha

Constantinople, 21–30 Şevval 1028 / 1–10 October 1619. Italian translation.

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 108. Konv. 1. 1619. fol. 136–137. Another copy *ibid.* Konv. 2. 1620. fol. 184–185. Latin translation (with a wrong date) MNL OL E 142 fasc. 38. no. 47. p. 4–5.

Hungarian translation: MNL OL P 108 Rep. 71. 480. k. Fasc. 26/b. no. 156. fol. 485–486.

Edition: Donáth, “Egy törökkori forrásgyűjtemény,” 207–208.

Ludwig von Molaradt, the Habsburg ambassador handed over the complaints. There was no clear decision in the peace of Zsitvatorok (1606) about some settlements belonging to the castles in Ferdinand II's hands, therefore they are being constantly harassed in spite of a register the king has had set up. Controversies should be clarified, because the subjects in the sixty villages belonging to the sancak of Esztergom are mishandled by the sipahis, who demand extraordinary taxes from them. They also want to make noblemen pay taxes, and if they move to calmer places, the sipahis follow them and drive away their animals. Mills are also forced to pay more than agreed, and they are burned down

if they do not obey. The sultan orders the pasha to investigate the cases, prohibit excesses and if the culprits do not obey, give their timars to others. Commissioners have to meet as soon as possible to settle the questions of these villages.

No. 63.

Osman II to Karakaş Mehmed Pasha

Constantinople, 21–30 Şevval 1028 / 1–10 October 1619. Italian translation.

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 108. Konv. 1. 1619. fol. 138–139. Other copies: *ibid.* Konv. 2. 1620. fol. 186–187; ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7; ELTE EKL G4 Tom. II. p. 377–378.

Latin translation (with a wrong date) MNL OL E 142 fasc. 38. no. 47. p. 7–8.

Edition: Donáth, “Egy törökkori forrásgyűjtemény,” 208–209.

Ludwig von Molardt, the Habsburg ambassador handed over the complaints. The sultan orders that the goods worth 10,000 talers, stolen from György Homonnay Drugeth should be returned according to the register. A group of soldiers from Esztergom, under the protection of Çoban Osman, stole merchandize worth 4000 talers and five horses, and they killed three servants. The goods were taken to Esztergom and partly to Párkány. These should be returned to the merchants, and the culprits should be punished. Similar excesses should be hindered.

No. 64.

Karakaş Mehmed Pasha to Gábor Bethlen

Buda, 11/21 November 1619. Original (type A, Balázs Deák’s handwriting).

MNL OL P 1955 17. cs. 55. t. no. 9.

Edition: ETA III: 334.

Since he did not receive any answer to several of his letters, Karakaş Mehmed Pasha sends the friend of Gábor Bethlen, Muharrem Bey, as an envoy to the prince in order to learn about the developments. Some complaints came in that Bethlen’s soldiers cause damage to the poor. Peace should be kept.

No. 65.

The Hungarian estates to Karakaş Mehmed Pasha

Pozsony, 21 November 1619. Copy.

MNL OL E 211 III. ser. 20. t. no. 21. Another copy: MNL SzSzBML IV.A.1d. 1297. k. p. 226–227.

Latin translation (with the alternative date of 19 November 1619): MNL OL E 142 fasc. 38. no. 49.

Hungary started an uprising against Ferdinand II and called Gábor Bethlen for assistance in order to restore the estates’ liberties. The cause of the uprising was that Ferdinand did

not keep the promises he had made in charters. This will not be detrimental for the sultan or 'the Ottoman nation', since Hungarians want to confirm the peace for eternity. Therefore they send Márton Lenkey and Dániel Sövényfalvi Nagy to Karakaş Mehmed Pasha. They request that the envoys should be sent back as soon as possible after the audience, so that an embassy could be sent to the Porte. They know that Imre Liptay, who had been sent to the Porte by the previous diet [in the summer of 1619] is already back to Buda; they request that he should be allowed to return during the diet.

[address:] Az tekintetes és nagyságos úrnak, Vezér Memhet Pasának, az hatalmas török császár tengeren és Dunán innét lévő hadainak és végvárainak fő szerdárjának, gondviselőjének és mostan Budán fő helytartójának, nekünk szomszéd úr barátunknak adassék.

Tekintetes és nagyságos vezér pasa, nekünk szomszéd úr barátunk!

Minden hozzánk illendő tisztesség dologban való szomszédos barátságunkat ajánljuk Nagyságodnak és kívánunk Istentől Nagyságodnak jó egészséges hosszú ideiglen való életet!

Nilván lehet Nagyságodnál, hogy bizonyos nagy okokból, kiket jövendőben nilvábban megért Nagyságod, az Nemes Magyarország az több szomszéd országokkal egyetembe Ferdinánd királlyal egybeháborodott és fegyvert fogván, ellene segítségül magok mellé az fölséges erdélyi fejedelmet is kihíttuk, hogy az őfölsége segítségével az mi régi szép szabadságunkat helyére állathassuk. Hogy azért ez hadi indulatokkal senki azt ne állítsa, hogy az hatalmas császárnak, avagy az ottomán nemzetnek ártalmára, avagy az szent békességnek felbontására követhetnének, az mint az Nagyságtok részéről vélekedhetnének talám, hanem inkább azért, hogy valamire az Nemes Országnak pecsétes levele és országával való végezési által kötelezte Ferdinánd király őfölsége magát, azok ellen cselekedvén, kellett ellene föltámadnunk és régi szabadságunkat, hitünkbe és igazságunkba [!] megoltalmaznunk, és azért is köllett az erdélyi fejedelmet is, őfölségét, mint confoederatus szomszéd, magyar nemzetből való fejedelmet mellénk vennünk. Őfölségének is szintén oly nehéz lévén az mi bántásunk, mint szintén magunknak, őfölségével együtt akartunk országul azt az szent békességet az hatalmas császárral és az egész ottomán nemzetséggel fölbomolhatatlanul megtartani és erősíteni, és szabadságunkot helyére állatni.

Azért mostan Nagyságodhoz bizonyos követeinket bocsátottuk ez mostani országunk gyűléséből, úgymint ez levelünk megadó atyánkfiát, Lenkey Mártont és Sövényfalvai Nagy Dánielt, kik által hogy hosszú írásunkkal Nagyságodat ne terheljük, szóval bőségesen mindeneről izentünk, de kiváltképpen arról, hogy mi az szent békességet országul meg akarjuk tartani és erősíteni őhatalmasságával, elhívén azt, sem az hatalmas császárnak, sem Nagyságodnak ilyen jó dolognak megtartásába kedvetlensége nem lészen. Kérjük azért Nagyságodat, meghallgatván csendesen

beszédeket és követségeket jól megértvén, szavoknak hitelt adjon és hozzánk kedves választéttel sietséggel visszabocsássa, hogy így ennekutána derekas követeket bocsáthassunk az hatalmas császárnak Fényes Portájára. De ebben is ha az Nagyságod hozzánk való kedvét és jóakaróját követeink által megértjük és megtapasztaljuk, azt nem más által, hanem Nagyságod által akarjuk az Fényes Portán véghezvinni, csak tudósítson minket is levele és követeink által ehhez való jóindulatja felől.

Értettök azt is, hogy az mely fő atyánkfiát, Liptay Imrét ez elmúlt gyűlésönkből az Fényes Portára bocsátottuk volt, kitől az szomszédságunkban lévő országoknak hadairúl és indulatjának okairúl az hatalmas császárnak és Nagyságodnak bőségesen izentünk volt, hogy immár Budára érkezett volna ezelőtt egynéhány nappal, Nagyságodat azért barátságosan kérjük, minthogy nem más, hanem Magyarország követe volt, most az ország együtt lévén, mentél hamarébb Nagyságod bocsássa ide hozzánk, hogy adhassa értésönkre, mivel jött az Fényes Portárúl. Mi is mindenben ajánljuk Nagyságodnak hozzánk illendő barátságunkat. Tartsa meg Isten Nagyságodat jó egészséges, hosszú életben! Íratott ez mi levelünk az pozsonyi királyi városban, az mi közönséges országunk győlésének helyében, Szent András havának huszonhatodik napján, ezerhatszáztizenkilencedik esztendőben.

Nagyságodnak jóakaró szomszéd baráti,

Magyarországi nagyságos urak, nemesek, szabad városbeliek
és minden egyéb rendbeliek

[GK]

No. 66.

**Karakaş Mehmed Pasha to Gábor Bethlen
[Late November 1619.] German translation.**

TLA Geheimer Rat – Kriegssachen Kt. 7. Ungarn Pos. 3. no. 17.

Another copy: BHStA Kasten Schwarz 16741. fol. 233–234.

Edition: Gindely, ed., *Okmánytár*, 259–261.

Karakaş Mehmed Pasha heard that Bethlen was angry with him, and that the prince complained about him to Sultan Osman II. He did not want to cause him any damage at Vác, he only went for a ride in the neighbouring territory, and he was shot at from the castle. He moved under the castle with his force only to find out why this happened. Bethlen has no reason to be angry with him, because if Karakaş Mehmed Pasha would have done everything he had been requested by Ferdinand II and the German officers from the border castles (primarily by Hans Dietrich von Reiffenberg, captain of Komárom), he could have caused much more damage, but he resisted. He knows about Bethlen's agreement with the sultan, and acts accordingly. According to the Osman II's order, he will let Imre Liptay pass. Bethlen wrote him that İskender Pasha collected an

No. 67.

army against Transylvania, but it is not true, the prince enjoys Ottoman support. Whoever wins the crown of Hungary, Karakaş Mehmed Pasha will regard him as a friend and will send 8000 horsemen to him upon request during the winter.

No. 67.

**Ludwig von Molardt to Karakaş Mehmed Pasha
Constantinople, 8 December 1619. Latin copy.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 108. Konv. 2. 1620. fol. 209. Another copy: ELTE EKL G4 Tom. II. p. 397.
Edition: Donáth, "Egy törökkori forrásgyűjtemény," 210.

Karakaş Mehmed Pasha has not answered Molardt's earlier letters and trustworthy people say that the pasha delays the messengers sent by the ambassador. Through a kapıcı sent by Grand Vizier Öküz Mehmed Pasha the ambassador requests Karakaş Mehmed Pasha to fulfill his obligations and assist the journey of his messengers to and from Komárom.

No. 68.

**Ludwig von Molardt to Karakaş Mehmed Pasha
Constantinople, 9 January 1620. Latin copy.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 108. Konv. 2. 1620. fol. 225. Another copy: ELTE EKL G4 Tom. II. p. 411.
Edition: Donáth, "Egy törökkori forrásgyűjtemény," 211.

Molardt received the pasha's letter through Selam Çavuş. He thanks for letting his messengers move forward quickly.

No. 69.

**Osman II to Karakaş Mehmed Pasha
Constantinople, 20 January 1620. Italian translation.**

ELTE EKL G4 Tom. II. p. 415.
Edition: Donáth, "Egy törökkori forrásgyűjtemény," 211–212.

In line with Osman II's earlier commands, Karakaş Mehmed Pasha should make sure that Ferdinand II respects peace, and should govern and defend the territories under his supervision as appropriate. He should punish those who act against the peace, and inform the Porte about any developments.

MAY 1620

No. 70.

**Ludwig von Molardt to Karakaş Mehmed Pasha
Constantinople, 28 March 1620. Italian copy.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 108. Konv. 2. 1620. fol. 247. Another copy: ELTE EKL G4 Tom. II. p. 433.

Molardt received the pasha's letter and is relieved to know that the news brought by the messenger do not concern Karakaş Mehmed Pasha, but rather Gábor Bethlen. The ambassador insists to continue the correspondence and the exchange of information.

Illustrissimo signore et amico nostro osservatissimo!

L'amichevoli lettere di Vostra Signoria Illustrissima scritte dall'ultimi della luna di Muharem alli 10 del passato ci sono capitate, sappia dunque Vostra Signoria Illustrissima che noi in nissun modo ci siamo lamentati di voi, mà essendo stati intervenuti li nostri corrieri, havevamo qualche sinistra opinione, la quale però poi ci fu levato affatto, havend'inteso che sia stato fatto dal Bethlem Gabor.

Ringratiando dunque à Vostra Signoria Illustrissima della buon è continoua speditione data alli nostri houmini, la preghiamo di voler continovare in tal sua buon'affettione et inclinat'animo verso la santa pace, è se comme sin'hora non hà mancata in cosa alcuna, così ancora per l'avenire non tralasci di fare tutto quello, che poss'esser'in aumento della buon'amicitia è ferma conservatione della più detta santa pace, si comm'anco havemo scritto al Signor Colonello di Comorrhano di tener con Vostra Signoria Illustrissima sempre mai buona corrispondenza, è di spedir quantoprima li nostri corrieri, è mandar le lettere che costi arrivaranno. Il che tutto sarà per utile è beneficio d'ambedoi Potentissimi Imperatori, et è Vostra Signoria Illustrissima per grandissima essaltazione à maggiori dignità appresso il suo Gran Signore alla quale desideriamo ogni vero contento e felicità.

Al Visier Caracass Mehemet Bassa di Buda di Costantinopoli li 28 di Marzo 1620.

[MFM]

No. 71.

**Ludwig von Molardt to Karakaş Mehmed Pasha
Constantinople, 18 May 1620. Italian copy.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 108. Konv. 2. 1620. fol. 276. Another copy: ELTE EKL G4 Tom. II. p. 455.

Molardt informs the pasha about the arrival of a new Habsburg ambassador, Cesare Gallo, who is heading for the Porte. He should not be delayed. Molardt also requests that Mehmed Çelebi and the letters, that had not been transferred earlier, should be sent to him.

Illustrissimo signore et amico nostro osservatissimo!

Doppò le salutationi nostre amichevoli non habbiamo volsuto mancare di avisare Vostra Signoria Illustrissima qualmente da Sua Maestà Cesarea nostro clementissimo signore sia stato deputato ambasciatore à quella Felicissima Porta il Signore Cesare Gallo, il quale dovendo in breve arrivare costì, speriamo fermamente, che da Vostra Signoria Illustrissima quantoprima è senz'intertenimento alcuno sarà spedito, acciòche per beneficio d'ambedoi Potentissimi Imperatori ne possa proseguire il suo viaggio, conforme la volontà e desiderio della sudetta Sacra Cesarea Maestà. Perciòche à tal effetto dall'illustrissimo Signore Visier Grande vengono questi commandamenti, li quali Vostra Signoria Illustrissima col portatore della presente nostro ministro di stalla è doi capicy à posta perciò spediti havrà da ricevere. Pregandola, conforme la buona nostra amicitia di voler medesimamente rilasciar è mandar in quà il Mehmet Cellebi, comm'anco tutti l'altri nostri huomini è lettere, ch'ivi sin'hora furono intertenute, nulla dubitando che Vostra Signoria Illustrissima, comme sincero amatore della buona pace, havrà di questo miglior cura, che per il passato, alla quale desidero essaltazione à maggior'honori, lunga vita è felice governo.

Al Visier Caracass Mehemet Bassa di Buda di Costantinopoli li 28 di Marzo 1620.

[MFM]

No. 72.

**Karakaş Mehmed Pasha to Szaniszló Thurzó
Buda, 21/31 May 1620. Original (type A, with Balázs Deák's handwriting).**

MNL OL E 196 34. d. fasc. Mehmed pasa.

Karakaş Mehmed Pasha had already discussed the issue, about which Szaniszló Thurzó wrote, with Zsigmond Forgách. The pasha is ready to compensate for the damages if the other party does the same. The Hungarians drove away more horses and cattle from Szeged and Bácska than the Ottomans. First forty, then seventy, for the third time thirty animals were driven away, the traces lead to [Balassa]gyarmat, but the soldiers there deny it. The Ottoman raids do not go that far.

[outside]: Tekintetes és nagyságos úrnak, gróf Thurzó Szaniszlónak, Érsökújvárnak főcapitányának etc., nekünk becsületes vitéz szomszéd úr barátunknak adassék.

Mi, vezér Mehemmet pasa, Istennek engödelméből hatalmas és győzhetetlen császárunknak az tengeren innen lévő várainak s hadainak szerdárja, gondviselője, és fő helytartója Budán etc.

Tekintetes és nagyságos, minékünk becsületes vitéz úr barátunk, Isten áldja Nagyságodat jó egészséges és békösséges hosszú élettel! etc. Továbbá az Nagyságod leveléből kívánságát megértöttük, mindön voltaképpen. De ugyan ezön dolog felől

mostan az becsületes Forgách Zsigmond becsületes úr barátom is írt volt, mind egyszer s mind az Nagyságod levelével együtt jüvén levele, és őnagyságának búségesen írtunk mi is az mi sok külömb-külobmféle kárvallásink felől etc. Summa azért egy szóval csak ez, hogy ha ti Nagyságotok az mi kárainkat megtéríti, tehát mi is meg, s ha ti nem, mi sem. Efelől nem illik sok szóval azért, jó úr barátom, írunk, mert minékünk még több lovaink és barmaink vannak oda, az kiket az Bácskáról és Szöged tájáról az tseitek elhajtottak az szent békesség ellen etc. Isten éltesse egészségben, jóban Nagyságodat!

Datae Budae 21 die Maij secundum vetus calendarium, anno 1620.

Nagyságodnak jóakaró szomszédságbéli vitézljő úr barátja,

Vezér Mehemet pasa

P.S. Háromszor ízben [!] elhajtott marháinkat is mind arra, Gyarmatra nyomozák és előtt is népeink egyszer 40, másszor 70, és harmadszor 30 vivén el; és mind eltagadják, s azért haragusztok, hogy oda utánamöntenek. De ezután tovább is elmönnök, úgy tudjátok. Maga eddig möntenek-e annyira az mi népeink, miúta én itt ez helyben vagyok? Nem möntenek, de ha veszteg nem ülnek helyekön, ő vétkök, bűnök.

[GK]

No. 73.

**Frederick, king of Bohemia to Karakaş Mehmed Pasha
Prague, 12 July 1620. Latin concept.**

BHStA Kasten Schwarz 16741. fol. 238–239. Earlier concept: NA ČMS Kt. 17. no. 1081.

The neighbouring provinces have expelled Ferdinand II in order to defend their liberties and chose new rulers. Thus it is necessary to confirm the peace treaties with Sultan Osman II. Bohemia, Moravia, Silesia, as well as Upper and Lower Lusatia invited Frederick as their new king, and he has already been crowned. They want to create a peace treaty with the sultan, with the assistance of Gábor Bethlen. Thus the king sends Johannes von Kölln, together with the representatives of each province, to the Porte. The ambassadors are also instructed to greet Karakaş Mehmed Pasha as the very first Ottoman dignitary they are about to meet and hand over presents to him. Frederick requests the pasha's good will, counsel and assistance in their task, both on the way and at the Sublime Porte.

[address:] Illustrissimo Vezirio Mehemet Passae, Potentissimi atque Invictissimi Turcarum Imperatoris omnium exercitum, arcium et provinciarum Cismarinarum Generali Praefecto et locumtenenti Budensi etc. etc. amico nobis dilecto.

Fridericus Rex Bohemiae, Comes Palatinus Rheni, Sacri Romani Imperii Princeps Elector, Dux Bavariae, Marchio Moraviae, Lucemburgensis et Silesiae Dux, Lusatiaeque Marchio.

Illustrissime Vezir Passa, amice nobis honorande et dilecte, salutem et omnem ex amico pectore prosperitatem precamur. Constare peroptime Vestrae Illustrissimae Dominationi Vestrae scimus, qualiter ob non observatum subditis suis praestitum iuramentum regna isthaec vicina atque provinciae, victricibus armis Ferdinando expulso et reiecto, ad conservationem ipsorum et libertatum amissarum redintegrationem, alios sibi principes ac dominos adsciverint atque constituerint. Ac sub ista rerum mutatione tantum abest, ut pacem cum excelsa laudatissimi Imperatoris Ottomanici Porta, eiusque ditionibus, aliqua ratione labefactari, perturbarique passi sint, ut potius modis quibusque longe quam antea fuerat constituta, melioribus, firmioribusque, eam roborari atque firmari nobiscum unua percupiant. Cum igitur Dei praepotentissimi decreto evenerit, ut inclytum Bohemiae Regnum cum sibi adjunctis incorporatisque provinciis, Marchionatu nimirum Moraviae, Ducatibus Superioris et Inferioris Silesiae et Marchionatu utriusque Lusatiae, nos e principatibus nostris paternis et avitis pacatissimis, ad fasces, culmenque regiae dignitatis legitime vocantes et invitantes, non sine maximo omnium gaudio, coronari curaverint, intermittere noluimus, quin statim ad stabilimentum rerum nostrarum, primam et praecipuam curam, medio Serenissimi Regnorum Hungariae et Transylvaniae Principis, fratris, compatris et vicini nostri charissimi adhiberemus, ut cum Imperatoria Sublimitate Ottomanica certam, fidam, stabilemque pacem concluderemus. Cuius quidem conficiendae gratia, generosum fidelem dilectum Joannem a Kölln consiliarium nostrum plenaria cum instructione, facultateque ad Celsissimam Portam Ottomanicam legatum expedivimus, ac ex provinciis singulis, singulos ei ablegatos adiunximus, qui cum in itinere primum ex praecipuis Suae Imperatoriae Sublimitatis veziriis ac consiliariis Vestram Illustrissimam Dominationem convenire debebunt, habent a nobis in mandatis, ut post honorificam nomine nostra salutationem, divinaeque benedictionis comprecationem, condignis etiam muneribus decorosam eius faciem praeveniant; iuxta quae nil aliud ab Illustrissima Dominatione Vestra volumus, quam ut in posterum in eorum numero, quos sibi bene cupientes faventesque reputat, nos quoque censeat et adnumeret: nostro legato cum adiunctis provinciarum ablegatis tam in aditu, quam in reditu omnem benevolentiam ostendat; denique in ipsa Porta, consilio et autoritate, qua plurimum pollere eandem credimus, pacis tot regnorum ac nationum cum Imperatoria Sublimitate conciliandae negotium, cum eo fructu promoveat, quo diuturna tranquillitas, simul etiam foelicitas, vicinis istis regnis ac provinciis quasi postliminio, in encomium nominis etiam sui, reducatur. Pro quibus eius officii non deerit ex partibus etiam nostris condigna recompensatio. Hisce eandem prosperrime valere et vivere cupientes. Datum in Regia nostra Pragae 12 Julii 1620.

[with another hand on the Prague manuscript:] Hic principalibus legationis magis denotanda et cui universalis commissa sit directio, derique exprimendum est: Ne Turca Porta unum vel alterum adjunctorum pollicitationibus, minis, aut mille technis aliiscum commovendi, corpusque legationis nostrae distrahendi, et sic pro libitum suo agendi, ansam sibi datam putet.

[with a third hand:] Solches beruhert alles bey Ihr Königliche Majestät undt Euer Majestät discretio undt willen.

[GK]

No. 74.

**Frederick, king of Bohemia to Karakaş Mehmed Pasha
Prague, 12 July 1620. Latin concept.**

NA ČMS Kt. 17. no. 1083.

Frederick thanks Karakaş Mehmed Pasha for having helped the journey of the king's previous messenger, Heinrich Bitter, to the Porte, and asks him to do the same with the current envoys, Johannes von Kölln and his companions, who will present the content of their mission to the beylerbey.

Illustri et magnifico domino Wezer Mehmet Bassae, Dei Gratia Potentissimi et Invictissimi Turcarum Imperatoris citra mare omnium arcium et exercituum praecipuo gubernatori, provisorio et nunc Budae supremo locumtenenti, amico nobis plurimum dilecto.

Fridericus.

Illustris amice, nobis plurimum dilecte.

Quod cursorem nostrum ^a ad Fuldigam Portam missum, ad vos venientem, amice dimiseritis, eique certum vestrum hominem adjunxeritis, ac nostram causam Celsissimo et Potentissimo Imperatori Vestro commendaveritis, est quare vobis gratias agamus, per occasionem tantae humanitatis officium mutua benevolentia compensaturi.

Mittimus porro legatos nostros ad Eminentissimam Portam: quos, cum Illustrissimam Vestram ut in mandatis habent, salutaverint et quae nomine nostro regio, ac incorporatarum et confoederatarum regno nostro provinciarum, in Porta ipsis expedienda sunt, communicaverint, ut comiter excipere, quove citius et securius ad Celsissimam Ejus Sublimitatem Imperatoriam pervenire possint, eos promovere ne gravetur, benigne rogamus. Deum vobis vitam largiatur diuturnam. Datum Pragae. Anno 1620 12 Julii.

a deleted: e Transylvania

[GK]

No. 75.

**Karakaş Mehmed Pasha to Gábor Bethlen
Buda, 18 July 1620. Hungarian copy.**

MNL OL P 108 Rep. 71. Fasc. 26/a. no. 36. p. 228–229. Copies of a Latin translation: MNL OL E 142 Fasc. 35. no. 42.; TLA GR Kriegssachen Kt. 7. Pos. 3.; BHStA Kasten Schwarz 16741. fol. 240–241. Edition: [Esterházy], *Magyarországnak mostani állapotjáról*, 19–20. Modern edition: FMPGT I: 262–263. Edition of the Latin version: Gindely, ed., *Okmánytár*, 167–169.

Karakaş Mehmed Pasha has not received any letter from Bethlen for a long time, therefore he wants to have information about the prince's plans and whether the Hungarian diet will elect him as king, according to Sultan Osman II's order. Karakaş Mehmed Pasha will continue to be Bethlen's friend as long as he is faithful to the sultan. The beylerbey has informed Osman II about the coming of the envoys of Bohemia, Moravia, Silesia, Lusatia and Austria. Bethlen should not negotiate peace with Ferdinand II without informing the Porte. He should also hand over Vác to Ahmed Bey, the sancakbey of Esztergom, they will find a way to do this without blood and without damaging Bethlen's reputation. The prince had promised this earlier, thus it would be better to do it now. Karakaş Mehmed Pasha assures Bethlen that he would be ready to make him the ruler of a couple of lands. He writes this not to seek his own advantage, but rather to promote Bethlen's.

No. 76.

**Karakaş Mehmed Pasha to István Dóczy and János Rimay
Buda, 28 August 1620 / 7 September. Copy.**

MNL OL E 196 16. d. fasc. 76. no. 38. fol. 79.

From their letter and from Papazoğlu Mehmed Ağa Karakaş Mehmed Pasha understood that Dóczy and Rimay have arrived at Vác and want to continue their journey to the Porte. He sends his safe-conduct with Mehmed Ağa.

Mi, vezér pasa, Istennek engedelmeiből hatalmas császárunknak az tengeren innen lévő várainak, hadainak fő igazgató szerdárja, gondviselője és fő helytartója mostan Budán.

Böcsületes vitézek, nagyságos urak! Köszönetünket és minden hozzánk illendő tisztességes dologban kész barátságunkat ajánljuk Nagyságotoknak, Kegyelmeteknek, és minden jókat kívánunk Istennek megadni jó egészséggel egyetemben! Továbbá az vitézlő böcsületes és nagyságos úr barátink, Dóczy István és Rimay János minékünk kedves levelek meg lévén adva, abból megértettük Nagyságotoknak jó egészségét, Vácra érkezését, melyet Mehemet agától is immár azelőtt megértettünk volt mindenképpen, és az biztató hitlevél felől való kívánságát is az mi illeti, ti Nagyságotoknak és Kegyelmeteknek, azt is megértettük. Örömmel és nagy szeretettel megértettük azért

Nagyságtoknak és Kegyelmeteknek eljövését, érkezését. Engedje Isten, jó órával, egészséggel, békességgel s jó szerencsével lenni! Ím azért az kívánság szerint Mehemet agától megküldöttük az biztató hitlevelet, melyben az mi hitünkre, tisztességünkre fogadjuk, hogy nem késleljük és tartóztatjuk ti Nagyságtokat és Kegyelmeteket, hanem az mennél hamarébb lehet, nagy szép békével és tisztességgel alábocsátjuk hatalmas császárunk Fényes Portájára. Mely fogadásunknak nagyobb bizonyására adtuk és küldöttük ez jelen való levelünket, hitünk-, címerünk- és szokott saját pecsétünkkel megerősítettet. Bízvást azért jöttest jüjjön immár Nagyságtok és Kegyelmetek, Isten áldomásával elvárjuk szép tisztességgel Nagyságtokat, és Ti Kegyelmeteket. Isten éltesse egészségben Nagyságtokat és Kegyelmeteket. Datae sunt Budae, 28 die Augusti secundum vetus calendarium, anno 1620.

[GK]

No. 77.

**Gábor Bethlen to Karakaş Mehmed Pasha
Nagyszombat, 18 September 1620. Manuscript unknown.**

Edition: Ipolyi, ed., *Alsó sztrégovai és rimai Rimay János*, 229–232.

Bethlen received the letter of István Dóczy and János Rimay, and wonders why his embassy to the Porte is delayed in Buda. The prince was also surprised to read that according to Karakaş Mehmed Pasha he would have promised earlier to hand over Vác and Nógrád. Before the Ottoman dignitary came to Hungary, the prince never wrote to him, and after having started the campaign, Bethlen still did not have the authority to give away Hungarian castles. He never even heard a claim that Nógrád should be handed over. The pasha has earlier often demanded the handing over of Vác, but Bethlen could not have done it without the consent of the Hungarian diet. If the beylerbey continues his demands, the country will be estranged from the sultan and seek alliances somewhere else. Bethlen only promised that he will promote the issue with the Hungarian estates, in exchange for the friendship, peace and assistance of the Porte against Ferdinand II. If Karakaş Mehmed Pasha spreads the news that Bethlen had promised these two castles two years earlier, he does great damage to the sultan's cause, because this will be used by the prince's enemies to prove that Bethlen's only goal is to bring the entire Christianity into 'the hands of the Turks.' Bethlen remembers well that he had promised 10,000 florins to Karakaş Mehmed Pasha through Muharrem Bey, but he had his conditions, which are still valid: the beylerbey should send auxiliary troops to his camp (and not to Kanizsa, as requested earlier), let the ambassadors travel on to the Porte and assist them. If he does so, then he will receive 12,000 florins, in two instalments: half of it soon, the other half in six months. If Karakaş Mehmed Pasha does not want the embassy to reach the Porte, he should let Bethlen know, because in that case the prince is ready to make peace with Ferdinand II, who has his envoys in Pozsony.

No. 78.

No. 78.
Karakaş Mehmed Pasha to Gábor Bethlen
Buda, 27 October 1620. Copy.

MNL OL F 12 4. cs. V/4/17.
Edition: TT 1881: 637–638.

Karakaş Mehmed Pasha sends back the person captured by the soldiers from Párkány, who turned out to be the caretaker of the royal estates. He offers his services and assistance if needed. He will not harrass Bethlen's men from this time on.

No. 79.
Gábor Bethlen to Karakaş Mehmed Pasha
Buda, 5 November 1620. Copy.

MNL OL P 108 Rep. 71. Fasc. 26/a. no. 37. p. 230.
Edition: Szalay, *Galantai Gróf Eszterházy Miklós*, 165–166.

Bethlen does not know why Karakaş Mehmed Pasha conquered Vác, because he already promised to hand it over and also informed the beylerbey why this act should be postponed. Karakaş Mehmed Pasha should move away from Vác in order not to alianate the Hungarians. If he does so, Bethlen promises to remove the garrison in fifteen days, because he wants to show his loyalty to the Porte, in order that his envoys receive a good answer and support against the 'Germans.' He sends his interpreter to negotiate.

No. 80.
Johann Kaspar von Stadion to Karakaş Mehmed Pasha
Vienna, 27 January 1621. Hungarian concept.

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 108. Konv. 3. 1621. fol. 7. A shorter German concept ibidem fol. 89.

The news reached Ferdinand II that Gábor Bethlen requested soldiers from Buda to assist his rebellion. Stadion warns the beylerbey not to send him any, because that would be against the peace and the Porte would have to be informed about any such action.

Mi, Johannes Casparus Stadion, az Prussia vitézlő rendbűl való vitéz Beukhy [!] commendator, az felséges római császárnak, Magyar-, Cseh- és egyéb országok királyának titkos tanácsa és udvari hadakozó tanácsának fő gondviselője.

Tékéntetes és nagyságos, vitézlő úr, nékem kedves szerelmesem! Minden hozzám illendő tisztességes dolgokban szomszédságobeli barátságomnak kész voltát ajánlom,

mint becsületes úrnak, Istentől kívánok minden testi és lelki jókat megadatni, minden kívánta sok jókkal és jó szerencséket!

Mivelhogy az én hatalmas császáromnak olyanképpen adatott eleiben, mintha Bethlen Gábor az ő elkezdett rebellióját és pártolkodását ennél is inkább súlyosítani akarván, bizonyos számú törököket az véghelyiekről és kiváltképpen Budáról segítségül kívánna és kérne. Mely dolog hogy úgy legyen, nem is igen kételkedhetni róla, minthogy nyilván vagyon mind az Bethlennek, s mind pedig az hozzá pártolt személyeknek elejétől fogva való az közönséges országokbéli csendesség békességes állapotnak fölháborító és ártalmas practikájok és elől vitt szándékok.

Annak okáért Nagyságotat akarám megtalálni, hogy olyan igyekezetre ne lépnek, minthogy nyilván és egyáltaljába az szent békesség erős végezési és kötési ellen vagyon, mely okból legottan azon szent békesség is megvertetnék. Az mi fölséges császárunknak, királyunknak és urunknak pedig mindennömű szándéka, igyekezeti és jóakarata csak ez, hogy az szegény nyomorult és ártatlan községnek békességes és csendeséges megmaradásának okáért az szent békesség is erről az részről megtarttassék. Hogy ha azért valami ilyen szándék és igyekezet lenni láttatnék, nem lehetne hogy elhallgattatnék az Fényes Portára efféle dolgokat megjelenteni, az békességszerzés végezési szerént, tudósítván róla az Portát és az békesség végezésinek s kötelezésinek megtartását kívánván, hogy eképpen az sok következő alkolmatlanságok eltávoztasának. Nincsen énnekem abból semmi kételkedésem, hogy Nagyságot mindenenket jól meggondolván, az szent békesség végezésihez illendő- és méltóképpen alkalmaztatja magát. Tartsa meg Isten Nagyságotat jó egészségben és adjon jó szerencsét!
Datum Viennae die 27. mensis Januarii, anno Domini 1621.

Nagyságot szomszéd jóakaró, vitézlő úr barátja

Idem qui supra

[GK]

No. 81.

Cesare Gallo to Sufi Mehmed Pasha

[Vienna], [May / June] 1621. Italian translation.

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 108. Konv. 3. 1621. fol. 69–70.

Gallo received the pasha's letter from Mustafa Ağa and is happy to hear that such a well-experienced person, who is dedicated to peace, was appointed as beylerbey of Buda. Gallo hopes that they will manage at last to discuss all controversial issues and settle them. First of all, hostilities should be prohibited (as it already happened from Ferdinand II's side) and the damages done should be investigated. From the bey he learned that Sufi Mehmed Pasha wanted to have clocks; his servant (called Gaspare) will bring two good French clocks and two German ones. Gaspare will also give an account on the excesses of

the soldiers from Kanizsa, and especially Ahmed Ağa, who would not listen to his principals. Gaspare, as well as the emperor's messenger should be sent back as soon as possible with the answer.

Illustrissimo et eccellentissimo signor colentissimo!

La gratissima lettera di Vostra Eccellenza resami per mano del honoratissimo Mustafa Aga, mi ha apportato la maggiore consolatione che io potessi desiderare, havendo in quella inteso la meritevole confirmatione di novo, nel generallato di quelle parti, con il governo di Buda et suoi confinii.

Prudentissima per certo è stata la detta resolutione fatta dalla Ecelsa Porta in volere che Vostra Eccellenza resti alla conservatione di questa pace, essendo cosi amatore di essa, et anco per esser cosi pratico delli confinii.

Io ho subito dato parte à Sua Cesarea Maestà mio signore clementissimo della detta confirmatione, mandata à Vostra Eccellenza et anco ho rimostrato à Sua Maestà che si come sin hora questa mutatione della Porta ha impedito che non si sia venuto à pigliare informatione delli gravamini comuni, et poi havere ogni cosa composto per amichevole commisione. Così hora con essere di novo Vostra Eccellenza confirmata quivi con ogni plenipotentia del Gran Signor, senza dubio si terminara ogni cosa in bene, quanto prima. Perche in vero tutto consiste in prohibere et levare tutte le hostilità, et poiche dal canto di Sua Cesarea Maestà si è comandato severamente hora in tutti li confinii, cosi ancora Vostra Eccellenza quanto prima fara, anzi accioche quelli che scorrono et fanno danno, vedendo che alla fine hanno d'esser scoperte le loro tristitie, et per il timore della commisione le asteneranno di fare più male.

Molte volte ho rimostrato all'Illustrissimo Signor Beg Ambasciatore il quale si ritrova molto obligato à Vostra Eccellenza per che sia tanto necessario il venire à pigliarsi informatione di sapere quelli che commettono male d'ambe le parti, che già vedendo d'essere in breve li errori scoperti la vergogna et timore li fara astenersene. E esso Signor Beg mi ha detto che sariano grati à Vostra Eccellenza alcuni horologi, hora non si ritrovano qua di quella bonta et bellezza che desidera sua Eccellenza ma si mandarano à pigliare di sopra ove si fanno nell'Imperio, et si mandarano a presentare à Vostra Eccellenza.

In tanto non ho volsuto tralasciare di mandare il mio Gaspare Stolmastro con qualche gentilezza delle nostre parti, et in particolare un paro di horologi che sonano delli migliori che sortescano di Francia, so che sonno boni; doi altri ancora ma non sonno francesi, ma fatti in Allemagna, in tanto Vostra Eccellenza me fara gratia godere questi, in tanto che si providerano delli altri.

Ho imposto ad esso Gaspare che à bocca refferisca à Vostra Eccellenza i gran danni che si fanno in Croatia in tutte le parti ove quelli di Canisa et altri lochi, et in particolare Ameth Aga, scorrono con depopulatione de villaggi, condurre seco preggioni et animali, et senza risguardo alcuno vanno et scorrono sin sotto li nostri

confinii mostrando con parole acerbe poco conto tenere sin delli suoi superiori, ne della pace, ne di meno li nostri sin hora patientemente restare nelle loro fortezze obediendi alli severi commandamenti ricevuti da Sua Maestà di sopportare perche Vostra Eccellenza dara rimedio à ogni cosa. Io vado rimostrando à quelli illustrissimi et eccellentissimi signori consiglieri intimi et deputati, che restino sicuri che hora Vostra Eccellenza essendo di novo confirmata sarà senza dubbio alcuno rimedio ad ogni cosa, perche so bene et l'ho provato che l'amore che Vostra Eccellenza ha portato et porta alla pace, per beneficio delli poveri sudditi, d'ambe le parti et quello che lo ha ritenuto à restare alli nostri confinii li è curato di andare ad essere elletto à maggiore grado alla Eccelsa Porta, anzi piu volte ricusatelo, solo per il desiderio di meritare le benedizioni della povera plebe, quali si riposano con la pace.

Prego Vostra Eccellenza che mi rimandi presto il Signor Gaspere, et tutto quello che Vostra Eccellenza cognosce essere quanto prima necessario di farsi con il pigliare informatione et venire alla commissione per conservare bona vicinita et levare l'occasione di commettersi piu mali, Vostra Eccellenza faccia ogni cosa, perche realmente giuro e faccio sicuro Vostra Eccellenza che dal canto di sua Cesarea Maestà si conservara questa bona pace, pure che il simile si faccia da canto delli Ottomani.

Habbiamo nova che il corriere di Sua Maestà mandato sia ancora nell'viaggio, prego Vostra Eccellenza che li faccia ritornare, et espedire quanto prima, accioche tanto piu possibile sia reciproca la benevolenza fra questi doi potentati li quali il Signor Dio conservi in bona vicinita. Il Dio conservi Vostra Eccellenza in salute et gli bacio le mani.

[MFM]

No. 82.

Sufi Mehmed Pasha to Ferdinand II

Zemun, 10 Ramazan 1030 / 29 July 1621. Italian translation.

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 108. Konv. 3. 1621. fol. 49–50.

Sufi Mehmed Pasha received Ferdinand II's letter and is happy to hear about the emperor's wish to maintain peace, which is also their goal. The Habsburg ambassador, Cesare Gallo, confirmed this orally, and also works for the peace. The same can be said about Ferdinand II's resident envoy, Michael Starzer, and his interpreter. Sufi Mehmed Pasha requests to be kept informed also in the future.

All glorioso tra li principi della nation Nazarena eletto tra li grandi è potenti della religion della Mesia vestito del ecelso manto pieno della sublime Maiesta nostro amantissimo e diletissimo amico Cesare Romano al cui fine sia in bene predestinato.

Dopoi la real amicitia et bona vicinanza che Vostra Maestà continua con la natione Muslomana, la sapeva come habiamo ricevuto, la sua gratiosissima et

amantissima letera piena de ogni amorevoleza et bona amicitia, et in essa habbiamo inteso il contenuto et la sustanzia di tuto quello che Vostra Maestà mi ha significato per mantenimento della sancta pace.

Pero la realta et amorevole amicitia et bon desiderio che Vostra Maestà tiene di conservar la detta pace, noi habbiamo fatto intender ogni cosa alla Eccelsa Porta del felicissimo et potentissimo Imperatore nostro. Anzi la sua Imperial Serenita li ha piaciuto espedir quanto prima questo suo amico in queste parti per mantenimento di detta pace, adunque si asicuri Vostra Maestà che questo suo amico non mancara di usar ogni diligente cura acciò che la povera plebe stia in riposo è tranquillita e tanto maggiormente habbiamo da haver risguardo poi che sono stati sempre dala ombra delli dui Imperatori custoditi, perche altramente se non honorase et riguardase tra noi doi Imperatori questa santa pace qualche malignio la volesse disturbar ovvero del'tutto intrigarla, l'esere della poverta di ambe le parti si desfaria del tuto. Onde questa santa pace senza dubio alcuno sempre manteremo mentre che sara mantenuta et honorata dal canto della Maestà Vostra è delli suoi governatori comesarii et altri ministri, et che non si fara contra li nostri paesi ne contra nostri suditi ne loro figlioli conforme li articoli et giuramenti della capitulatione fata da ambe le parti, il mio Potentissimo et felicissimo Imperatore et li sui vesiri, comesarii beglerbei governatori et sangach bei ne farano cosa alcuna in pregiudicio della santa pace ne manco ali paesi ne suditi della Vostra Maestà ne ali loro beni ne a loro figlioli ne manco si lascara far nisuna insolentia contra la loro salute, ma sempre il desiderio nostro è di mantenerli in bona pace è tranquillita accio che de ambe le parti li vilagi et forteze possono star populate et che le mercantie de una et l'altra parte si posi esercitare conforme richiede la bona amicitia et vicinanza. Percio mentre che dal canto della Vostra Maestà si oservara questa realta et bona corispondenza non sara fato cosa alcuna contro la detta pace ma da ambe le parti con l'aiuto divino si levar la malignita et controversita continua.

Vostra Maestà tuto quello che ha ordenato per mantenimento della santa pace al suo honoratissimo fra li grandi della nation del mesia Ambasciatore Cesar Gallo accio che a questo suo amico debba riferire a boca la sua bona intentione, ne ha referito ogni cosa con nostra grandissima satisfatione anzi Vostra Maestà nella sua grata lettera vi scrive che li dobbiamo dar fede a tutto quello il sopradetto ambasciatore ne avertira, sia glorificato il pane et il sale che dalla gratia della Vostra Maestà mangia et li sia benedeto poi che con realta et ogni diligentia serve a Vostra Maestà, onde fin adeso non ha fato nisun mancamento in quello che conviene alla sua imbasciata, ma sempre ha onorato e riverito e risguardato questa santa pace, anzi con ogni fidelta senza spargniar la faticha ha usato ogni modestia civiltà è mansuetudine nell'discorer et referir tuto quello che alla grandeza della Vostra Maestà et bona amicitia richiede alli nostri illustrissimi vesiri, et molti altri et boni servitii che ha fatto, et fa tuta via li quali già son venuti in luce et con l'aiuto del grande Iddio quelli che anno da venire Vostra Maestà intenderà il tuto, et ancor il agente della Maestà Vostra Michiel Storzer

con il dragomano, uno schiavo non se sparigniano neli servitii della Maestà Vostra, ma sempre con le falde in cintura travagliano et atendono al beneficio comune.

Si che subito che questa nostra amorevolissima lettera con ogni riverenza sara duplicata et referita alla sublime presenza della Maestà Vostra speriamo che non mancarete à gratificare questo suo devotissimo et amantissimo amico con la sua gratiosissima lettera, et ne avisarete apertamente tuto quello che richiede la nostra bona amicitia et mantenimento di questa santa pace, suplicandoli che speso Vostra Maestà ne visiti con le sue gratiosissime lettere come l'isteso faremo noi, del resto dal homnipotente Idio li desideriamo la bona salute et amicitia perpetua,

di Semun scritta alli 10 della Luna di Ramasan 1030, cioe alli 29 di luglio 1621.

Mehmet Bassa

(Traduttione fatta della lettera del Vezir Bassa di Buda del Giovanni Pauolo ad abbondante cautella siche Interprete Daschiu non fosse ivi)

Ad consilium bellicum 19 August 621 [!]

[MFM]

No. 83.

**Gábor Bethlen to Sufi Mehmed Pasha
Ungarisch Brod, 18 November 1621. Original.**

ELTE EKL LEO 342.

Edition: TMÁO I: 327–335.

Bethlen reproaches the beylerbey for having prohibited his subordinates from joining the prince's campaign and having instead correspondence with Ferdinand II. He claims that the Polish campaign of the Ottoman army could have fared better, and the peace [of Chocim] was concluded all too hastily, but when he shared his ideas concerning this question eight months ago with Grand Vizier Ohrili Hüseyin Pasha, including the aspects related to the 'Germans, Spaniards, French and Pope,' he was accused to give counsel with his own interest in mind. The peace treaty could be better, but even as it is, the Poles have a different interpretation of the articles than the Porte and spread the news that they managed to humiliate the army of the entire Ottoman Empire, together with the Crimean khan, Canibek Giray. According to them, Osman II asked for peace, which they deigned to concede, but it can be broken any time, and no one should be afraid of the Ottoman power. Bethlen sent word to Grand Vizier Dilaver Pasha through Hacı Yusuf Ağa, that for this result it was unnecessary to call such a huge army to field, the same could have been achieved with only the Crimean Tatar khan and the beylerbeys of Rumeli. The sultan could have achieved five countries, as Bethlen noted earlier, but the chance is gone now. Also, the seven countries [Bohemia, Moravia, Silesia, Upper and

Lower Lusatia, as well as Upper and Lower Austria], whose envoys Bethlen sent to the Porte with Papazoğlu Mehmed Bey of Szolnok, would have offered great chances.

Bethlen's commissioners, who negotiate for peace in Moravia, met the Polish ambassador heading for Vienna, who explained to them that his king, Sigismund III wants to create a coalition with Ferdinand II, Philipp IV, king of Spain, Louis XIII, king of France and Pope Gregory XV against the Ottomans. The Transylvanian envoy in Vienna also reported that Ferdinand II has already sent his own ambassador to Poland, and everyone rejoices over the news of the Polish victory. Sufi Mehmed Pasha should not believe the 'Germans'. Last year Rambaldo Collalto, Ferdinand II's envoy to the diet of Besztercebánya, offered Bethlen to make peace and turn together against the Ottomans, promising Bethlen the rule over Hungary and 1,000,000 florins subsidies per year, as well as 30,000 mercenaries and large auxiliary armies, all under the prince's command.

Bethlen has been waiting for Ottoman assistance in vain, and only two small contingents came (the gönüllü ağa of Eger came with 200 people, and two 'deaks', that is, Muharrem Bey and Papazoğlu Mehmed Ağa, with 170), he ran out of money and the ambassadors sent to the Porte by the seven countries came back in great shame, without any answer. Deak Mehmed Pasha of Kanizsa wrote to Ferdinand II, but not to Bethlen (and he wrote two versions, in one he addressed Ferdinand as king of Hungary, in the other not, the delivery depending on the military developments). The seven countries already made peace with Ferdinand II, and are now fighting against Bethlen, except for Duke Johann Georg of Jägerndorf. Bethlen already let Sufi Mehmed Pasha know through his envoy, Ferenc Mikó, that he would need assistance, but no troops came. Now, due to the coming winter, he does not want soldiers any more, only Hüseyin Efendi, the reis efendi of Buda, and Mustafa Efendi, as commissioners for the peace negotiations. He hopes to achieve a good peace as István Bocskai had [in 1606]. Sufi Mehmed Pasha should not believe the words of the Habsburg ambassador, Cesare Gallo, that they are ready to keep the peace with the Ottomans, because the Ottoman soldiers burned down more than a thousand villages in Austria and took 16,000 captives, they will want to revenge it with the coalition once the peace with Bethlen is made. Bethlen will try to arrange that the peace treaty with him includes an article about keeping the peace with the Ottomans as well. The peace treaty will be detrimental for Bethlen's cause, because he will have to give back the crown and will only be able to keep a part of the country, but he cannot go on fighting alone. Whatever damage he will suffer through this, the Ottomans are responsible for it. Sufi Mehmed Pasha should not let Cesare Gallo travel on. An army of Frederick, with 20,000 men, has arrived at Prague, Bethlen will continue to inform the beylerbey about the developments. He would have sent him German captives, but since he heard that Sufi Mehmed Pasha prohibits his own soldiers to take German captives, he rather did not. He would also want to buy one or two good horses from the beylerbey.

No. 84.

Osman II to Kenan Pasha

[Constantinople, 9 December 1621]. Manuscript unknown.

Original edition, with Arabic letters: Feridun Bey, *Mecmua-yı Münşeât*, vol. 2, 127–128. Edition in twentieth-century Hungarian translation: Karácson et al. (eds), *Török-magyar oklevéltár*, 200–201.

Osman II grants Kenan Pasha the office of the commander (başbuğ) of Buda, as well as Kanizsa, Eger, Temesvár and Bosnia, and orders that the beylerbeys of the noted eyalets will be subordinated to him. He should defend the subjects, maintain peace, and report to the Sublime Porte those who excel themselves and punish those who resist him. The document quotes verse 4:59 of the Quran: “obey Allah and obey the Messenger and those in authority among you.”

Silahdar-i şehriyarî iken vezaretle Budun valisi nasb ve ta'yin olunan Ken'an paşa tarafına ısdar buyurulan emr-i şerifün suretidür

Memalik-i mahrus ve ekalim-i ma'murede muhafazası lazım olan serhad-i mansurun hıfz ve hıraseti ve ehalsinün zabt ve sıyaneti ve ahval-i sulh ve salah ri'ayeti ve 'ırz ve namus-i saltanatunun himayeti mühimmat-i din ve devletden olmağın sen yarar ve şeca'at-şî'ar ve harem-i muhteremümde neşv ve nema bulmuş emekdar ve dindar olub her vechle hüsn-i halüne i'timad-i hümayunum olduğu ecilden Budun eyaletinden ma'ada Kanije ve Eğri ve Temeşvar ve Bosna eyaletlerine ve zikr olunan eyaletlerde vaki' sancak beğleri üzerlerine ve 'umumen Budun muhafazasına me'mur olan 'asakir-i islam-i fezv-ma'sirümün cümlesine başbuğ olmak babında ferman-i 'alışanum sadır olmuştur. Buyurdumki vusul buldukda zatunda merkuz ve nihadunda mermuz olan celadet-i tam ve sadakat ve ihtimamun muktezasınca var kuvveti bazı-i himmete getirüb ferman-i hümayunum olduğu üzere Üngürüs serhaddinün hıfz ve hıraseti ve memleket ve ehalsinün sıyaneti ve sulh ve salah umurının ri'ayeti babında sarf-i himmet ve bezl-i kudret edüb icra-i levazım-i gayret ve hamiyet kulub din ve devlet ve 'ırz ve namus-i saltanatun emrinde gereği gibi hizmet ile rıza-i yümn-i iktiza-i padişahaneme muvafık enva'-i sa'y ve dikkat vücuda getüresin ve zikr olunan beğlerbeğiler ve beğlerün ve sa'ir vazi' ve refi'ün üzerlerine başbuğ ta'yin olunmuşsındur. Üngürüs serhaddine müte'allik hizmet vaki' oldukda münasib gördüğün vech üzere bila te'hîr eda etdürüb teşşiyet-i maslahat ve tekmil-i hizmet babında mecd ve sa'y olasın ve mezkur beğlerbeğiler ve beğler ve sa'ir kullarum seni kendülere başbuğ bilüb “atî'û(A)llâhe veatî'û-rrasûle veulî-l-emri minkum” fehvasınca emr ki ram olub vech-i münasib gördüğün hidematun icrasında bezl-i kudret eyleyeler ki du'a-i hayruma ve hüsn-i teveccüh-i zamir-i münirüme mazhar olalar. Sendahi da'ima basiret ve intibahdan hali ve gafil olmayub ol serhadlerün hıfz ve hırasetine bezl-i makdur edüb eyyam-i 'adalet-makrunumda bir ferde zülm ve ta'addi olmayub memalik-i

mahrusemüze bir zarar ve gezend erişdirmemeğe sarf-i himmet eylesesin ve ‘asker halkınun cümlesini ümid ve istimaletler ile hizmete tergib edüb vech-i münasib üzere istihdam eylesesin. Ol serhadlerün umur-i cumhuri senün re’y-i rezin ve fikr-i isabet-karinüne tefviz olunmuşdur ana göre mukayyed olub uğur-i hümayun-i nusret-karinümde hizmetde bulunanların istihkaklarına göre eğer beğlerbeğilik ve eğer sancakdur ve eğer sa’ir dirliğe müte’allık ahvaldür her birini südde-i sa’adetüme ‘arz eylesesinki ‘arzun mucibince hizmetleri mukabelesinde ri’ayet olunalar ve seni islemeyüb me’mur oldukları hizmetlere ve muhafazalara varmayub ihmal ve müsahale üzere olanların ve rıza-i hümayunuma muhalif hareket ve fesad ve şina’at izhar edenlerin mukteza-i şer’ ve kanun üzere ceza ve sezasın veresinki sa’irlere mucib-i ‘ibret ve ba’is-i nasihat vaki’ ola ve din ve devlet-i ‘aliyye ve ‘irz ve namus-i saltanat-i seniyyeme layık vech üzere hareket edüb ve hilaf-i rıza-i hümayun iş etmekden ve etdirmekden ziyade ihtiraz eylesesin.

[ID & MF]

No. 85.

Kenan Pasha to Gábor Bethlen

[Constantinople, after 9 December 1621]. Manuscript unknown.

Original edition, with Arabic letters: Feridun Bey, *Mecmua-yı Münşeat*, vol. 2, 361. Edition in twentieth-century Hungarian translation: Karácson et al. (eds.), *Török-magyar oklevéltár*, 200–201.

Kenan Pasha, who used to be a müteferrika of the Sublime Porte, received the office of beylerbey of Buda, and the vizir’s title from Osman II. He informs Gábor Bethlen through Hacı Yusuf Ağa, who brought the prince’s letter to Constantinople, and is about to return to Bethlen. Kenan Pasha expects that by the time he reaches the borders of Transylvania, Bethlen will inform him about his actual activities and achievements in the sultan’s service, as well as about the situation in his lands.

Macar kralı tarafına Budun beğlerbeğisi Ken’an paşa tarafından yazılan mektubun suretidür

İftihar ül-ümera’l-‘azamu’l-‘iseviyye muhtaru’l-kübera’l-fiham fı’l-milleti’l-mesihyye muslih-i mesalih-i cemahir ül-tayfetü’l-nasraniyye sahib-i ezyalü’l-haşmet ve’l-vekar sahib-i delailü’l-mecd ve’l-iftihar muhabbetlü ve meveddetlü dostumuz Macar kralı Betlen Gabor – hatimet ‘avakıbuhi bi’l-hayr – kibeline hulasa-i selam-i muhabbet-encamki sa’adetlü devletlü ‘azimetlü kudretlü padişahumuz hazretlerinin asitane-i sa’adetlerine olan kemal ‘ubudiyet ve ihlaslarından üzerümüze lazım ül-eda ve nakave-i peyam-i muhaleset-i irtisamki ehl-i islam tarafına olan vüfur meveddet ve ihtisaslarından zimmetümüze vacib ül-ihda ola enva’ ikram ile iblag ve ithaf olunub merasim-i tefakkud hatırları ve levazım-i tefahhus-i hal-i ‘izzet ma’lleri takdim

olundukdansonra inha-i dostane oldur ki el-haletü hazihi bu devlet-i ‘aliyye-i padişahiye olan ‘ubudiyyet ve ihtisasları mucebince ve bu saltanat-i celile vükelasıyla olan hüsn-i mu‘ameleleri müsted‘asınca bu dostunuz tarafından su‘al olunursa evvela çok çok şükürler yerleri ve gökleri var eyleyen perverdegarumuz hazretlerine ki sıhhat ve selametle ma‘zuz olub saniyen sa‘adetlü ‘azimetlü heybetlü şevketlü padişahumuz hazretlerinün zerre-i lütf ve merhametleri bu kullarınun hakkında vücuda gelüb Üngürüs serhaddinün kilidi ve oltaflarun sedd-i sedidi olan Budun eyaleti vezaret ile bu dostunuza tevcih ve ‘inayet buyurub ol serhadlerün cumhur umurun re‘y ve tedbirümüze havale etmeleriyle olcanibe teveccüh ve ‘azimet üzereyüz. Hakk sübhanehu ve ta‘ala hazretleri tedbirümüzi takdirine muvafık edüb sa‘y ve himmetümüzün neticesi iki taraf fukarasınun safa-i hatır ve ferag-i ballarına ba‘is ve badi olub ‘ırz ve namus-i saltanat-i ‘aliyyeye layık enva‘ hayrlar ve hidmetler vücuda getürmek müyesser ve mukadder ola. Eyalet-i mezbure bu dostunuza verildiği esnada dergah-i ‘ali müteferrikalarından olub tarafunuzdan der-i devlete mektubunuz ile gelen işbu musal-i varaka-i meveddet kıdvet ül-emacid ve’l-ekarim Hacı Yusuf ağa – zide mecduhu – girü tarafunuza revane olmağla bu mektubumuz tahrir olunub huzurunuzla gönderilmişdür ki inşa’llahu ta‘ala bu dostunuz varub ol serhadde dahil oluncaya değin ne karda ve ne mahalde olub devlet-i padişahiye nafi‘ nemakul hidmet vücuda getürdüğünü ve ahvalünüz neye müncerr olduğunu ve oltaflarun cüz’i ve küllî sa‘ir ahvali ihbarını karşumuza mektubunuzla inha ve i‘lama sa‘y ve himmet eylesiz. Ümiddür ki olcanibe bi-lütf-i Allahu ta‘ala vardukda layık-i din ve devlet ve muvafık-i ‘ırz-i saltanat olan hayırlı umurda her hususunuzla bezl-i kudret ve sarf-i himmet oluna. Baki hemvare levazım-i meveddet ve ülfet müebbed ola.

[ID & MF]

No. 86.

Ferenc Batthyány to Sufi Mehmed Pasha
Németújvár, 13 December 1621. Hungarian concept.

MNL OL P 1314 no. 4456.

Credentials for Batthyány's first, unnamed messenger to the beylerbey, after having received the news of Sufi Mehmed Pasha's arrival at Buda.

[address:] Az tekéntetes, nagyságos, vitézljő úrnak, Vezér Mehmet Pasának, az hatalmas török császár tengeren innéd való várainak s hadainak fő igazgató szerdárjának, gondviselőjének és fő heltartójának Budán etc. Nekünk

Mi, Batthyány Ferenc, Németújvárnak, Szalónaknak, Rohoncnak, Körmendnek szabad és örökös ura, Sopron vármegyének főispánja, etc.

Hogy eddig Nagyságodat levelünkkel és emberinkkel meg nem találtok, azt Nagyságod semmi gonoszra ne vélje, mast azért im értjük, hogy Nagyságodat Isten jó egészségbe Budára hozta, úgy akartuk Nagyságodat mi is levelünkkel s mind emberünkkel megtalálnunk és az Nagyságod egészsége felől értekeznünk, méltól [1] szóval is ennihány rendbeli dolgokról izentünk Nagyságodnak. Kérjük Nagyságodat, hogy mutassa minden jóakaróját, melyért mi is Nagyságodnak minden tisztességes dolgokban akarunk jóakarattal és barátsággal lenni. Ezzel Isten tartsa meg Nagyságodat! Íratott Németújvárrat, karácson havának tizenharmadik napján, 1621 esztendőben.

[GK]

No. 87.

Sufi Mehmed Pasha to Ferenc Batthyány
Buda, 19/29 December 1621. Original (type A, Balázs Deák's handwriting).

MNL OL P 1314 no. 30838.

Deak Mehmed Pasha of Kanizsa came to Sufi Mehmed Pasha and told him of Batthyány's good services, as well as of the Hungarian aristocrat's loyalty towards the sultan. This will be rewarded. Later Deak Mehmed Pasha was again at Buda, when he received the Porte's summons. He could not go due to his illness and the cold winter weather, but they wrote a letter in which he described among other things Batthyány's issue. Kanizsa will have a new beylerbey, and Deak Mehmed Pasha will stay in Buda, therefore if Batthyány wants to write concerning the issues they negotiated, he should send his letter to Buda. He should also send Mustafa Çeribaşı to Buda and report what the 'sons of Szerémi' and the Croatians do, so that Sufi Mehmed Pasha could act accordingly.

[outside:] Tekintetes és nagyságos, vitézlő úrnak, Batthyány Ferencnek, Németújvárnak szabad örökös urának, többekkel együtt etc., minékünk kedves, becsületes jóakaró vitéz úr barátunknak adassék. Németújvárban.

[with Arabic script:] Bat'an ogluna vezir-i dilaver

Mi, vezér Mehemmet pasa, Istennek engödelméből hatalmas és győzhetetlen császárunknak az tengeren innen lévő várainak s hadainak fő igazgató szerdárja, gondviselője és fő helytartója Budán etc.

Tekintetes és nagyságos vitéz úr barátunk és szomszédunk, és az Magyarországnak jóakarója és az magyar király barátunknak vitéze és kedvesse, és az Dunán túl való Magyarországnak parancsolója, szerdárja, fő ispánja lévő becsületes Batthyány Ferenc barátunk önnagyságának, az barátságához illendő és az szeretethöz is azon szerént, barátságunk és szeretetünk ajánlásának utána, barátságosan való írásunk és értésére, tudására adásunk egy, hogy I. Szerelmes úr barátom és szomszédom, az canizsai pasa, Mehemmet pasa önnagysága barátotok ide mihozzánk jüvén, az oda való dolgot és az Nagyságod

jó voltát; és hatalmas császárukhoz való barátságokat, és az ott való forgolódásokat és szolgálatokat; és az hadakhoz való barátságokat, és arra az részre való hasznos voltokat egyenkint nekünk megbeszélgetvén, megértöttük. Szerelmes úr barátom, mint ez egész világnál nyilván vagyom, hogy valaki hatalmas császáruknak tiszta igaz szívből és szíve szerént szolgálja lött, mönnyi nagy uraságokra jutott, valameddig az az igazság nálatok, avagy bennetek vagyom, de tikegyelmetöket láb alatt nem hágy etc.

Annak fölötté Mehemet pasát önagyóságát ide hívatván, ismét az ti és az Magyarországnak dolgaiban tractálásában lévén, az Fényes portáról is ez Mehemmet pasát önagyóságát, hatalmas császáruk némely dolognak tractálásáért hívatván, de fölötté igen erős téli idő lévén és betegsége is lévén, elég nem lévén az alámönésre. Hanem mindön ez ide való végekbeli dolgokat és az Kegyelmetök dolgait is hatalmas császáruknek szépön megírtuk és tudtára adtuk, és postáinkat Fényes Portánkra nagy siettetéssel küldöttünk. Hamar való időn Portánkról mindön jó híroket reménlünk, és Kanizsára egy ideig más egy beglerbéget küldöttek, és Mehemmet pasa önagyósága penig mostan itt mimellettünk, Budán vagyom. Azért övele az mely dolgot szólottatok, beszélgettetök, senkinek meg nem jelötvén, ha valami oly dolog kívántatándik [!], tehát embörötöket ide küldjétek Budára, s minden dolgotokat meglátjuk, semmit se vélekedjétek és bánkódjatok!

És az Kanizsa táján való hadaknak meghattuk, parancsoltuk, hogy ha oda azfelé valamennyi dolog kívántatik, tehát minnyájan Ti Kegyelmeteknek segítségül legyenek, és embörötöket, s az Musztafa cseribasit is ide, Budára küldjétek, hogy az Szerémi fiai és a horvátországiak is mi szörént és miben forgolódnak. S megértvén, tudván, ahhoz képest készületben lévén az dolgokkal és minden jókkal töreködvén, forgolódán érte légyünk, s ha Isten engedi, az möly dologban forgolódotok, Nagyságodnak uraságára és méltóságára ok léssen. etc.

Ezöket akaránk azért Nagyságodnak írni és tudására adni. Isten éltesse egészségben, jóban Nagyságodat. Datae sunt Budae 19 die mensis Decembris, secundum vetus calendarium, anno 1621.

Nagyságodnak jóakaró úr barátja és szomszédja,

Idem qui supra

[GK]

No. 88.

Sufi Mehmed Pasha to Ferenc Batthyány

Buda, 10/20 January 1622. Original (type A, Balázs Deák's handwriting).

MNL OL P 1314 no. 30839.

Sufi Mehmed Pasha sends his answer orally to the question sent by Batthyány orally and secures him of his continued benevolence.

[outside:] Tekéntetes, nagyságos, vitézlő úrnak, Batthyány Ferencnek, Németújvárnak szabad és örökös urának többekkel együtt, és Sopron vármegyének főispánjának etc., nekünk kedves és becsületes vitéz úr barátunknak adassék. Anno 1622.

Mi, vezér Mehemmet pasa, Istennek engödelméből hatalmas és győzhetetlen császárunknak az tengeren inné lévő várainak s hadainak fő igazgató szerdárja, gondviselője, és fő helytartója mostan Budán etc.

Vitézlő, nagyságos úr, köszönetünket és minden hozzánk illendő tisztösséges dolgokban barátságunkat írjuk, mint esméretlen úr barátunknak.

Az Nagyságod minékünk küldött barátságos levelét elvöttük és mindönképpen megértettük. Hogy penig az mi egészségü[n]k felől akar túlünk érteközni s tudakozni, kedvesen vöttük Nagyságodtúl. Istennek ő szent fölségének légyön nagy hálá, mostan jó egészségben vagyunk, s azont kívánjuk Nagyságodnak is. etc.

Nyelvvel is penig az möly egynéhány röndbéli dolgokról izent embörétül minékünk Nagyságod, azokat is megértöddtük, és mi is ahhoz képest tanúságot adtunk azokról néki, és nyelvvel is izentünk tüle Nagyságodnak, s higgye meg szavát. És minket ennek utána Nagyságod tartson, s tudjon jóakaró bizott barátjának, s az miben illik és kívántatódik, nem vonsszuk meg magunkat és barátságunkat Nagyságodtúl. Isten éltesse egészségben, jóban Nagyságodat, s minket is. etc. Datae Budaee 10 die mensis Januarii secundum vetus calendarium, anno 1622.

Nagyságodnak jóakaró úr barátja,

Idem qui supra

[GK]

No. 89.

Ferenc Batthyány to Sufi Mehmed Pasha
Németújvár, 15 February 1622. Hungarian concept.

MNL OL P 1313 295. d. no. II/11. fol. 15. Mutatis mutandis also to the sancakbey of Székesfehérvár.

Batthyány requests a safe-conduct for Ferenc Tibai and János Hollósi, who are travelling to Kassa, to their paternal demesnes, where their relatives have died.

[address:] Az tekintetes, nagyságos, vitézlő úrnak, vezér Mehmet pasának, az hatalmas török császár tengeren innéd lévő várainak s hadainak igazgató szerdárjának és heltartójának Budán etc. nekünk böcsületes úr barátunknak adassék.

Mi, Batthyány Ferenc, Németújvárnak, Szalónaknak, Grebennek [!] szabad ura és Sopron vármegyének főispánja.

Tekéntetes, nagyságos, böcsületes, vitézlő úr barátunk, köszönetünket és minden hozzánk illendő tisztességes dolgokban barátságunkat és szolgálatunkat írjuk mint úr barátunknak.

Nagyságodat efelől kellett megfoglalnunk, minthogy ez levél mutató Tibai Ferenc és Hollósi János igyekezik oda Cassa felé, ott vagyon jószága és atyafiai is holtak többetmagokkal, melynek atyafiai és jószága lévén oda Cassa felé, minthogy mast azokba meg is holtak, ké[ny]szerítették azért oda afelé menni. Kérjük azért Nagyságodat, hogy az mi barátságunkért parancsolja meg, hogy legyen mindenütt bátoros utok, melyet mi Nagyságodnak minden hozzánk illendő tisztességes dologban több barátsággal akarunk megtérteni. Isten tartsa meg Nagyságodat! Költ Németújvárratt, 15 Februarii 1622.

[GK]

No. 90.

**Sufi Mehmed Pasha to Çavuşbaşı Ali Ağa
S. I., [early 1622]. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 108. Konv. 4. 1622. fol. 38.

Sarhoş İbrahim Pasha, who was sent to assist Gábor Bethlen by the Porte took a lot of captives on enemy territory towards Vienna, but a letter came from the Porte, which called the pasha back. The 'Germans' concluded an armistice with Bethlen for ten months, and the prince returned to his own territory. On the way back to Buda, the sipahis separated, the 'Germans' attacked and killed many of them, and also took a lot of captives. Therefore many ziamets and timars became free. The ağa should give the letters concerning this issue to those, who have the authority in the question and urge for their answer. Sufi Mehmed Pasha also sends clothes and silk to where it is needed. The beylerbey also wrote to the Porte to Grand Vizier Dilaver Pasha, Şeyhülislam Hocaşade Esad Efendi, and other high dignitaries, claiming that if they wanted to keep the peace, they should send a couple of well-experienced people with credentials. If not, more soldiers should be sent in the coming spring, because the enemy will gather if they see the moment fit. The Porte should send an ambassador to meet with the Christian one, if they please. The Habsburg resident envoy in Constantinople, Michael Starzer, came with letters, which testify their readiness for peace; Sufi Mehmed Pasha forwards the translations. He responded the letters and sent Starzer back. He requests the promotion of Ahmed Bey's activities, and the speedy return of his messengers.

[outside:] Quel che scrive il Bassà di Buda all'Aly Agà, ciausbaschi, et suo agente

Molto illustre Signor Aga osservatissimo

Doppo gli affettuosi saluti l'avisiamo come per la Dio gratia siamo in bona salute, pregando sempre Sua Divina Maesta per la prosperita del nostro Potentissimo

Imperatore. Vostra Signoria sapra come l'Ibrahim Bassa quale ultimamente fù commesso dalla Porta per dare aiuto al Bethlem Gabor, essendo mandato nel paese de'nemici con bon esercito Turchesco, et passato di la di Vienna, cattivò boun numero di gente, ma doppo giunto in queste parti il comandamento della Porta che richiamava detto Ibrahim Bassa.

Gli Tedeschi fecero tregua per dieci mesi col detto Bethlem, che se ne ritornò alle sue contrade, et mentre gli nostri ritornavano à Buda, molti spahi desiderando di arrivarsi prima del serdar, partirono alla sfilata dui o trecento alla volta, ma la soldatesca delle fortezze Tedesche essendosi messa insieme entrarono questi nelle loro imboscate et aguati, et molti messero à fil di spada et molti fecero prigione, in somma sono periti gran numero de'nostri et vanno molti carichi di ziameti, et timari de'quali ve ne mando alcune note pero, haverete cura di cavar comandamenti (per promover alcuni nostri) la prego di render diligentemente le lettere che io mando à chi vanno, et procurarmene la risposta con ogni prestezza.

Mando del panno et drappi di seta che darete ove fa di bisogno. Nelle lettere che io mando al vesir grande, al signor mufti et altri principali ministri scrivo in sostare che se vogliono la pace fa di bisogno mandare con prestezza d'altro uno o due persone pratiche con lettere di credenza che se non vogliono la pace habbino cura che si mandi più numero di gente per la prossima primavera, poiche vi è aparenza che gli infedeli (intende gli Christiani) s'uniranno se giudicaranno bono che si mandi qualcheduno con lettere credentiali li spediremo, et in tanto potremo apparecchiare un Ambasciatore per mandarlo con l'ambasciatore Cristiano, se cosi comandarano. Io scrivo di questo tenore a superiori ministri.

Lo Starzer stato agente alla Porta è venuto qui con alcune lettere che contengono in sostanza che vogliano osservare la conclusa pace, io ve ne mando le tradottioni. Ho honorato et fatto carezze al detto Starzer et datoli lettere in risposta l'ho rimandato dietro. Io vi racomando l'Ahmet Bey et vi prego di procurara che li ha dato qualche bon carico et affaticarvi in quello che potrete poiche il suo negotio, è il nostro. Mi favorira ancora di non far molto tardar gli nostri huomeni et rimandargli quanto prima.

[MFM]

No. 91.

**Sufi Mehmed Pasha to Johann Georg, duke of Jägerndorf
Buda, 5/15 February 1622. German translation.**

BHStA Kasten Blau 122/3c. fol. 288.

Sufi Mehmed Pasha received Johann Georg's letter from Mubarrem Bey, the sancakbey of Hatvan. The duke should travel to the Porte to see the might of the sultan. Sufi Mehmed Pasha has already informed Osman II and the vizirs about his person and authority. From Constantinople Johann Georg can then easily travel on, or perhaps Osman II would

arrange his travel to Venice, due to the benevolence he feels towards Frederick, king of Bohemia. Sufi Mehmed Pasha shall inform Johann Georg about the developments, and the duke should also do so.

Dem hoch- und wollgebornen ritterlichen gnadigen herrn, Johan Georg dem Eltern, deß Durchleuchtigsten Königs zu Bohaimb Friderici kriegsrath anietzo zu Caschaw bey dem Durchleuchtigsten Könige zu Ungarn Bethlehem Gabor sich befindende, meinen lieben unndt ritterlichen freunde zu uberantworten.

Wir, Vezier Mehemet Bassa von Gottes gnaden deß Mächtigsten Unuberwintlichsten Keyzers dißeits dem meer uber alle vestungen undt kriegsvolck obristen, gubernator unndt stathalter zu Offen, entpieten dem hoch- unndt wollgebornen, mit ritterlichen namen benenthen unsern lieben gnedigen freundt unser freundtlichen gruß.

Daß durch unsers gesandten, den Moharam Begg unß zu geschicktes schreiben hat er zu unseren eigenen händen uberliefert, deßen inhalt wir gnugsam vernohmen haben, daß Eure Gnad uber unsere lieb unndt freundschaft, welche wir zum König Friderico tragen, sich erfreuen, ist unß sehr lieb, unser lieb unndt freundschaft ist auß lauterm puren hertzen.

Mein vilgeliebter gnadiger herr undt freundt, wegen Eurer Gnad sachen ist diß unser will: daß Eure Gnad an deß Großmechtigsten Keyzers Splendidissimam Portam, dieselbe Unsern Großmechtigsten Keyser, undt deren die umb ihn seinen mechtige autoritet zu sehen, sich begeben solten, wehr Eure Gnad unndt in was fur autoritet undt wohlstandt sie seien habe ich albereit meinem Unuberwintlichsten Keiser zu geschriben, auch deßen alle vezier durch schriften auff der post avisiert. Demnach wofern meinem Unüberwindtlichster Keyser schaffen wirdt, daß Eure Gnad nach der Porten, von dort auß nach Venedig zu reysen ihren weg nehmen sollen, wirdt diß fur Eure Gnad sehr gut sein, dann der weg nahe undt viel leichter; oder aber wenn befohlen würde Eure Gnad mit sonderlicher ehrerpietung undt reputation nacher Venedig zu liefern, soll unß diß auch eine geringe mühe sein. Meine will undt Eurer Gnad ist ienerley: daß nemblich Meines Großmächtigsten Keyzers liebe undt freundschaft, welche er zum König Friederico trägt, gleicher gestalt Eurer Gnad wiederfahren undt großwachsen möchte.

Wilß Gott alßbaldt meinen curier ankömbt will ich Eure Gnad, meinen lieben freundt, durch schreiben avisiren, undt Eure Gnad mit angenehmer ehrerbietung in gutem frieden zu unß bringen laßen, auch ebenmeßig friedtlich undt bey guter gesundtheit Unsers Mächtigsten Keyzers befehlig noch weiter fortschicken. Eure Gnad wollen nicht underlaßen unß durch ihre brüderliche freundtliche schreiben gar oft zu besuchen. Gott laße Eure Gnad an guter gesundthait leben. Geben zu Offen stylo vetero denn 5. Februarii Anno 1622.

Eurer Gnad günstiger freundt

idem qui supra

[GK]

No. 92.

**Sufi Mehmed Pasha to Johann Georg, Duke of Jägerndorf
Buda, 7 March 1622. Latin translation.**

BHStA Kasten Blau 122/3c. fol. 453–454.

Sufi Mehmed Pasha received Jägerndorf's letter from Muharrem Bey. 'His brother,' Gábor Bethlen wrote everything to him, but since he could not go to the Sublime Porte yet, Sufi Mehmed Pasha could not intervene on the prince's and on Jägerndorf's behalf. The pasha is about to set off, and Jägerndorf should convince Frederick to let him go to the Porte as well. Sufi Mehmed Pasha has already reported Jägerndorf's issue to the Porte, and is expecting the answer. The beylerbey does not understand what may cause the delay in Frederick's action. In the previous year, when Bethlen and Sufi Mehmed Pasha sent their troops in the neighbourhood of Kanizsa (where they caused much damage to the 'Germans'), no one arrived from Frederick, thus they could not bring their task to an end; and although Sufi Mehmed Pasha was encouraged by Sir Thomas Roe, the English ambassador in Constantinople, no support came from England, either.

They should not allow Bethlen to be satisfied with his conquests and leave the common cause, the prince should bring support to Ferenc Batthyány and Frederick. If Bethlen returns the Hungarian crown, it will be clear that he made a separate arrangement with the 'Germans'. Sufi Mehmed Pasha wrote now to Bethlen. If the prince fulfils his promises, Sufi Mehmed Pasha will assist him in keeping his princely and royal titles; but if not, he can make the prince's life miserable, even if he earlier vouched for him at the Sublime Porte. The recent letter of Bethlen nevertheless sounds promising and Sufi Mehmed Pasha will assist him, even if he has to take much trouble and risk his office, only Jägerndorf should also put pressure on the prince.

Jägerndorf should send two of his men to Buda, with the excuse of buying clothes, and Sufi Mehmed Pasha will send them on to Venice through Bosnia, because Jägerndorf will get there slower. He should not despair, God is with them. Bethlen also suffered much vicissitudes earlier, visited Sufi Mehmed Pasha five times back in 'Turkey'. If Sufi Mehmed Pasha goes to the Sublime Porte now, he will return with so many soldiers that Bethlen will be surprised. Jägerndorf should urge the prince to secure everything he needs at the Porte, and also find enough money for Sufi Mehmed Pasha. Jägerndorf should write to Roe and to the vizirs, and also forward these letters to Sufi Mehmed Pasha, who is about to leave, and the troops are ready. The duke should also send Hungarian letters through Bethlen's man, Gáspár Pataki, who will report to him on the situation of Sufi Mehmed Pasha.

Nos Mehemet Passa Dei gratia Invictissimi Imperatoris nostri supremus generalis et consiliarius.

Illustrissime ac serenissime domine, post salutem omnia condecencia officia volumus exhibere Vestrae Illustrissimae Dominationi precantes a Deo eidem prosperam fortunam et bonam valetudinem.

Dilecte domine amice, strenuus Micharim Beghus litteras Vestrae Illustrissimae Dominationis nobis exhibuit, quas grato accepimus animo. Modernus quoque Hungariae Rex frater noster nobis omnia perscribens, in cuius negotio effectuando, quemadmodum scripsit, nunc sumus occupati, et donec nos hinc ad Portam non pervenerimus, neque Vestrae Illustrissimae Dominationis neque Regis Bohemiae negotia effectui mancipabuntur. Nunc omnino sumus in procinctu ad Portam Regem, itaque sollicitet Vestra Illustrissima Dominatio de suo ad Portam discessu: negotium Vestrae Illustrissimae Dominationis ad Inclitam Portam per postam perscripsimus, hisce diebus responsam accepturi.

Dilecte amice Rex Bohemiae qualiter dormiat, ignoramus. Anno praeterito, quemadmodum Rex Hungariae et nos quoque versus Kanisam copias nostras praemiseraimus, si Serenitas quoque Sua ex alia parte id ipsum praestitisset ad huc, tunc omnia bene conspici⁷ potuissent, sed omnia in medio reliquit: nobis in Porta existentibus cum Regis Angliae legato, multa bona de bono huius rei statu erant conclusa, sed neque ex Anglis aliqua auxilia sunt praestita. Nos ex parte Canisae Germanis multas intulimus iniurias, quod, si Vestrae Illustrissimae Dominationes tales inchoaverunt res, in finem quoque deducere necesse erit, neque Regem Hungariae suae voluntati acquiescentem urgere desistatis. Sua Serenitas curam gerat, neque dicat Sua Serenitas “Regnum acquisivi necesse est ut quietem agam,” quia Germani non dormitant. Volumus nos quoque ut Serenissimo Bohemiae Regi et Illustrissimo Bottiani suppetias ferat Sua Serenitas. Quod si Coronam Hungariae ipse Rex Hungariae restituat, tunc sciemus Suam Serenitatem aliud cum Germanis conclusisse, Invictissimum Imperatorem nostrum, Regem Fridericum et Illustrissimum Bottianum in medio reliquisse. Nos de omnibus rebus Suae Serenitati in praesentiarum copiose scripsimus, quod si promissis satisfecerit, enitemur totis viribus, ut principatus eius et regia dignitas ipsius capiti conservetur. Quod si vero secus accadat, prudentia, oculis et ingenio non caremus, quod si nos repudiare voluerit, tantam illi per Dei gratiam molestiam creabimus, quanta nullius lingua effari queat; quia justitia est in manu nostra, ac pro Sua Serenitate in Porta fideiussores quoque facti sumus, pro emolumento ipsius multa fecimus, quod si nos postponat, multas videbit molestias. Verum enimvero moderna ipsius litterae satis sunt bonae, et quamvis causa Suae Serenitatis multas molestias pertulerimus plurimas expensas fecerimus ac etiam officio privabimur tamen adhuc semel pro Sua Serenitate omnia tentabimus, sed neque Vestra Dominatio Illustrissima cesset urgere Suam Serenitatem.

⁷ Probably a mistake instead of “confici”.

Haec omnia Serenissimo quoque Regi Bohemiae nota faciat Illustrissima Dominatio Vestra. Praeterea duos ex suis huc mittat Vestra Illustrissima Dominatio quasi pannum empturos, per postam, quos per Bosnam nos Venetias versus praemittimus, quia Vestra Illustrissima Dominatio tardius eo perveniet, transiens postmodum Vestra Illustrissima Dominatio. Sciat nos, Regi Friderico quomodocunque fieri id queat, auxilium luros. Dominatio quoque Vestra Illustrissima omnes urgeat, nihil tristetur. Deus optimus est cum Vestris Dominationibus Illustrissimis fortuna proptitium se exhibuerit, tunc omnia vestra negotia in melius convertuntur. Frater noster Bethlehemus sic multas passus est afflictiones, et in Turcia quinques me convenit, nunc vero iniurias nobis inferre tentat, sed quid faciendum. Per Dei gratiam si venero ad Portam, secundum postulationem Fratris Bethleni tantum adducam militum copiam, ut dicat ad quid tam multis opus erat copiis? Secundum haec consideret Vestra Illustrissima Dominatio, Suam Serenitatem urgeat, ut quibus rebus opus habeat, in Porta mature provideat nobisque bonos sumptus suppeditet. Vestra autem Dominatio Illustrissima legato Anglico in Porta existenti et Supremis Vezeriis literas scribat, et quam citissime nobis transmittat quia Deo volente, per postam descendemus, jam dudum mandatum est omnibus copiis ut in procinctu sint, nostrum duntaxat praestolantur decessum. Illustrissima Vestra Dominatio de omnibus scribat verum sermone Hungarico ab homine Suae Serenitatis Patakio, omnia copiosius intelliget Vestra Illustrissima Dominatio de praesenti statu nostro. Ad quae omnia responsum optatum Vestrae Illustrissimae Dominationi exspectamus cui vitam quoque longam exoptamus.

Datum Budae die 7. Martii Anno 22.

[GK]

No. 93.

Gábor Bethlen to Sufi Mehmed Pasha

[end of March 1622]. Fragment, with Bethlen's handwriting.

ELTE EKL LEO 349. The second leaflet is bound inside out, thus the text is in the wrong order, which is also followed by the edition. In the summary the original order of the text was reconstructed.

Edition: TMÁO I: 342–347.

Sufi Mehmed Pasha wrote to him and also sent a message through Muharrem Bey, according to which the beylerbey was surprised to hear that Bethlen had made peace with Ferdinand II, in spite of the sultan's help that had been promised to him earlier. Bethlen refers to his many earlier messages, and repeats only the basic facts.

1, In 1619, upon the invitation of some lords and noblemen Bethlen came to Hungary with his army to subjugate the country and take the crown. He tried to make new friends for the Porte and managed to convince the Hungarians to request an eternal peace from the sultan. He also arranged that Bohemia, Moravia, Silesia, Upper and

Lower Lusatia, as well as Upper and Lower Austria pleaded for peace, sending a solemn embassy to the Porte, which never happened before. They came back, however, without an answer, and spread the news that the Porte is not to be trusted and is siding with the 'Germans.' Envoys came to Bethlen from the seven countries, who reproached the prince for his ill counsel to send an embassy to the Porte, because they had to leave in shame, without even a letter from the sultan. They never trusted Bethlen again and joined Ferdinand II instead.

2, In spite of his many pleas, Bethlen received no help from the Porte, contrary to István Bocskai [in 1604–1606], no matter how much he explained the future gains of his endeavour's eventual success for the Ottomans.

3, The Hungarians, seeing that no assistance came from the Ottoman party, estranged from Bethlen, and blamed him for having promised the help earlier. Fourteen counties ("that is, sancaks") left the diet and went home from the fields of Pozsony, leaving Bethlen's army reduced.

4, The Poles, who tell everyone that they won against the sultan, sent 18,000 soldiers to Ferdinand II, who were only at a five days' distance from Bethlen. The duke of Saxony, Johann Georg, also sent help to the emperor. From Silesia, Ferdinand II received 6000 footmen and 2000 horsemen. Their captain was captured by Bethlen's forces in a skirmish, in which Papazoğlu Mehmed Bey of Szolnok was wounded and Pançı Ağa died. From Bohemia, Ferdinand II received 4000 people, thus the number of his forces went up to 50,000. Bethlen only had 12,000 at disposal, many died or went home, because they had been on the field for the third year already.

Ferdinand II was assisted by his kin, as well as the seven countries, and Bethlen did not receive help from anywhere. The Tatar assistance turned out to be only 2000 soldiers instead of the 10,000 that had been promised. Lacking soldiers and money, Bethlen had no other option than to ask for peace, otherwise his enemies would have not only conquered entire Hungary, but also invaded Transylvania, causing trouble for 'the countries of the Mighty Emperor.'

The Hungarian crown is guarded continuously by the keepers of the crown, and cannot be transported anywhere without the consent of the country. If Bethlen did not return the crown [to Ferdinand II], that would be a breach of the peace treaty and would cause an invasion of German and Polish troops. The crown is being currently transported to Trencsén, and will have to be there until the next diet will start, in May.

No. 94.
Sufi Mehmed Pasha to Gábor Bethlen,
as well as the lords, captains and noblemen of Hungary
Belgrade, 7 April 1622. Original (type B).

PL AS AR Cl. V no. 424.

The previous letter of Sufi Mehmed Pasha was sent through Muharrem Bey, the sancakbey of Hatvan and Gáspár Pataki. In the meantime, the beylerbey travelled to Belgrade, because he was summoned to the Porte in order to give counsel. Here he met István Hatvani, Bethlen's envoy to Venice. Sufi Mehmed Pasha wrote letters to the beylerbey of Bosnia, Sarhoş İbrahim Pasha, and the defterdār of the same province, and gave Bekir Ağa to Hatvani as a companion. They should arrange that Venice would not make peace with the Spaniards and find out their opinion about the political situation (specifically the following are mentioned: the Germans, Pope [Gregory XV], the Spaniards, the French, the Holy Roman Empire, Maximillian, duke of Bavaria, the 'Lutors' [Dutch?], the English, Frederick, king of Bohemia and Maurits, prince of Orange). They should write what they learn to Sufi Mehmed Pasha, as well as to the Venetian and English ambassadors at the Porte, Zorzi Giustinian and Sir Thomas Roe. The pasha also wrote a letter to the Venetians, requesting them to show benevolence towards Gábor Bethlen, Hungary and Ferenc Batthyány.

Sufi Mehmed Pasha hears that a convent is summoned to Kassa. The participants should not forget the interests of the Ottomans. They should not believe the Germans, Sufi Mehmed Pasha has a lot of information (which he does not put on paper). If they nevertheless decide to make peace, it is their own responsibility. A crown was given by the Ottomans [to István Bocskai in 1605], which was then given by the Hungarian lords to the Germans. The Hungarians should not give their [holy] crown to the Germans as long as they had not received the Ottoman crown back, which should be transported to the Porte, or to Transylvania.

After last year, this year yet another ambassador came to the Porte from Michael, the 'emperor' of Muscovy. They offered help for an attack against Poland. Gustav Adolf II, king of Sweden also invaded Poland. There is a great controversy among the French and the Spaniards in the religious question. The English and the 'Lutors', together with the sultan and the beys of Tunis also prepare against the Spaniards and French. The convent should discuss the issues with this information in mind.

[outside:] Az hatalmas, győzhetetlen császárunknak kedves és böcsületes hív hívének, az tekintetes és fenséges Bethlen Gábornak, Magyarország királyának és magyarországi nagyságos uraknak, kapitányoknak, nemeseknek fejenkint adassék kezekben

Mi, Mehemet pasa, Istennek kegyelmes engedelmeiből hatalmas és győzhetetlen császárunknak fő beglerbégje és egyik tanácsa etc.

Tekintetes és felséges, szerelmes atyánkfia, és magyarországi nagyságos urak, kapitányok és nemesség, köszönetünket és minden hozzánk illendő dolgokban akarunk Felségednek és Nagyságotoknak, és Ti Kegyelmeteknek kedveskedni, kívánunk Istentől sok jó szerencsét megadni.

Szerelmes atyánkfia és jóakaró barátink, ennél előbb Felségednek és Nagyságotoknak együtt s fejenként minden dolgokról bőséggel írtunk vala, és az Moharem béggel és Pataki Gáspárral Cassára Felségednek és Nagyságotoknak küldtem oda leveleinket. Ugyan azon szerint Budáról fölkölvén Lándorfejérvárra érkezénk, írásunk szerint az Fényös Portára készülvén. Az Fényes Portáról erős parancsolat levelek érkeznek, tanácskozásért és az végek állapotjáért, az hatalmas császárunk és az fő fővezérek minket hívtak, ím indulatban vagyunk. Az nagy Velencére küldetett Felséged Hatvani István itt, Lándorfejérváron találván, dolgait még meg nem látta volt, minden dolgait megláttuk, hogy ő maga mönjön és dolgot lásson, mondván, Hatvani István kezde panaszkodni. Mi pedig Felséged és az Magyarország kedvéért az bosznai pasának és bosznai kincstartónak leveleket írtunk, és Hatvani István mellé az mi magunk emberét rendeltük, Betier agát, Bosznán által Velencéig is véle mönjön, és minden dolgaiban véle legyen. És azok onnét Spanyolországgal meg ne békéljön, hadait és szándékait lássák némöt felől, római pápa felől, spanyor felől, francia felől, Imperiom felől, Dukak [!] felől, Bavaria herceg felől, szárazon és vízen lévő ellenségek felől, gondolatjok és szándékjok felől, miképpen van dolgok, Felségednek és Nagyságotoknak és nekünk lévő jóakaróink felől lutoroktól [!] és angliaiaktól, és cseh király felől és Maurius [!] herceg felől, és ezeknek jóakaró királyok és országok felől, és segítség és ez mostani szándékjok és készületjok felől teljes értelmekkel legyenek minden hírek felől, és magok szándékjok felől pontról pontra. Minden dolgokat megírván az mi Betier agánkkal és az ő magok embereivel az Fényös Portára nekünk és az velencei és angliai követeknek hamarsággal értékre adják, hogy mi is ahhoz képest gondot viseljünk, hogy az miképpen szükség kívántatik, szóljunk, beszéljünk és úgy viseljünk gondot. És az velencei uraknak, kapitányoknak szép barátságos leveleket írtunk, ezönképpen, hogy ha az magyarországi atyánkfiával, Bethlen Gáborral és Magyarországgal szerető barátsággal legyetek és Magyarország felé és Batthyány felé vigyázzatok és segítséggel legyetek, kárt nem vallotok, és Hatvani Istvánt szép tisztességgel tartsák, és dolgokat hamarsággal véghöz vigyék. Fölöttébb írtuk, szerető atyánkfia, akár Felséged, akár az magyarországi urak tudják, hogy az hatalmas győzhetetlen császárunk hatalmas erejével minden dolgaitokban előállottunk, és jóvoltotokért Budáról Felségednek és az magyarországi uraknak és Magyarországnak megírtuk és minden dolgokat értékre adtunk.

Ím ugyan most is mindnyájatoknak írunk és nyilván értéstekre adjuk: halljuk, hogy Cassán nagy gyűlés és tanácskozás leszön, az tanácsban az hatalmas győzhetetlen császárunknak és az török nemzeteknek jólétét el ne felejtsetek! Ez elébbeni írásunk szerint imilyen-amolyan félő beszéddel az némöttel meg ne békéljeteK és

nekik ne higgyetek, magatokat őrizzétek, Felsőged magára fölöttébb vigyázzon és az magyar országra is fölöttébb vigyázzatok! Mert az dolog és az német szándékja más-képpen van, mi sok némő-némő dolgok felől értelmesek vagyunk, az mölyeket mi tudunk, ha azokat Felsőged és Nagyságtok tudná, más-képpen forgolódnatok is. Minden dolgokat Felsőgednek és Nagyságtoknak mind meg nem írhatunk, az ki mit akar érteni, értse, de ki nem, gondolkodjék. Vagy hogy szavunkat nem fogadjátok és megbékéltek, azt ti tudjátok, de ezután megértitek és szónkra gyüttök, de az mint az előbb írtunk vala, ha megbékéltek, ti tudjátok, de mi az mi koronánkat az Magyar-ország segítségére adtuk vala és az magyarországi urak oda föl az németnek adták, nektek és nekünk bosszúságunkra, az németek azt az koronát deszorin(?) fejében tették. Hogyha azt az koronát Felsőged és magyarországi urak vissza nem veszitek az némettől és az kezetekben lévő koronát vissza ne adjátok, mert ha visszaadjátok, az magyar országra és fejetekre valami oly kárvallás esik, senkivel ne közöljétek és senkire ne vessétek, osztán tudjátok csak az magatok fölfuvalkodástoktól. Az az mi koronánknak dolga hogy lött és az német kezében hogy esött és adták, és ki adta, azt tudjátok, hogy mi nem tudjuk, vagy hogy visszaadni vagy Erdélyben tudni, azt ne gondoljátok, hogy azt az koronát vissza nem kérik, az az koronáért hadak rontattnak és sok kincsek kelnek el és sok országok érte elpusztultatnak. Ezután azt ne mondjátok, hogy tudástokra és értésteekre nem adtuk. Ez az mi tanácsunk nektek, hogy az szömötöket fölnyissátok. Meddieg az mi koronánkat az némettől vissza nem veszitek, addieg az magyar koronát vissza ne adjátok, feledékeny róla ne legyetek és az mifelőlünk adatott korona vagy az Fényös Portára, vagy hogy Erdélyben köll adnotok. Ezönképpen tanácskozzatok az gyűlésben, és úgy gondolkozzatok felőle.

Ez elmúlt esztendőben az moszkoi császárnak és országának az hatalmas győzhetetlen császárunk követeit küldte, azok is mostan hazzal [!] követeket küdvén és szép ajándékokat és fölöttébb barátságosan ajánlották magokat és fölötte nagy haddal készületben vadnak az lengyel királyra. Ez elmúlt esztendőben haddal rá nem érének hatalmas császárunk mellé, de svéciai király is az lengyelökre nagy haddal mönt, az franciaiak és spanyorok között hitek vallásáért fölötte nagy háborúság vagyon, az lutorok és angliai király az mi császári és Tuniz békekkel és hajójokkal egy lévén és megbékélvén, és egyenlő akarattal az franciaiakra és spanyorokra fölötte nagy készületben vadnak; azonképpen ti is tanácskozzatok, Felsőged és Nagyságtok az követeket ne késleltesse, hanem szép tisztességes és szép módjával induljanak az Fényös Portára. Ím mi is Isten engedelmeből innét megindulunk. Ezek után éltesse Isten Felsőgedet és Nagyságtokat és Ti Kegyelmeteket. Írtuk Lándorfejérváron, die 7 Aprilis 1622-ben.

Idem qui supra.

[Contemporary note:] Kurva az anyja az budai vezérnek mind koronájával együtt.

[GK]

No. 95.

Sufi Mehmed Pasha to Ferdinand II

Buda, 24 Şevval 1031 / 1 September 1622. Italian translation.

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 108. Konv. 4. 1622. fol. 24–25.

Peace has to be maintained, therefore Sufi Mehmed Pasha ordered all officers at the borderlands to keep the peace and do nothing against it. Ambassador Cesare Gallo arrived at Buda and Sufi Mehmed Pasha will delay him there, because they together can settle conflicts very well. Musa Çavuş brought the sultan's ratification, and will be sent, together with Çifut Ahmed Bey, the sancakbey of Klis and Cesare Gallo to Ferdinand II. Sufi Mehmed Pasha requests that the answer to the Porte should be sent with them as soon as possible.

Tradottione della lettera del Vesir Mehemet Bassà, Bassà di Buda,
alla Sacra Cesarea Maestà

Felicissimo serenissimo et honoratissimo Imperatore nostro buon'amico et vicino.

Doppo tutt'amichevoli salutationi convenevoli al felicissimo suo cospetto, facciamo questa nostra che procede da fedel affetione, per avisare Vostra Maestà come laudato Iddio nel giusto Imperio del mio Imperatore, mi ritrovi in buonissima sanità et dispositione, affaticandomi tuttavia secondo il commandamento havuto del mio Felicissimo et Potentissimo Imperatore di accrescer l'amicitia con gli amici, et far di modo che osservandosi questa pace, venghino la povertà et gli sudditi ad esser in riposo.

Speriamo in Dio che le nostre fatiche non saranno indarno et che la pace venendo ad stabilirsi di giorno in giorno, non verra fatto danno alcuno d'una parte all'altra. Noi habbiamo scritto et espressamente ordinato a tutti gli governatori beghi, et agà delle nostre frontiere di stare in quiete, et guardarsi di far cosa alcuna in pregiudicio di questa pace. Speriamo che all'incontro Vostra Serenissima Imperiale Maestà servirà et comandarà à governatori delle sue frontiere di far l'istesso. Così se dal canto di Vostra Maestà verrà fatto qualche danno alla parte nostra, overo dal canto nostro al suo, mentre che se ne scriverà amichevolmente d'una parte all'altra, et che non se ne procurarà la vendetta si contra ad accrescer l'amicitia et buona vicinanza.

L'honoratissimo Signore Cesare Gallo mandato da Vostra Maestà ambasciatore al mio Potentissimo Imperatore doppò l'arrivo suo qui a Buda vi si è sempre fermato. Richiedo Vostra Maestà di non haver per male questa tardanza la quale lo stato delle cose richiedeva così, et la cagione è che inanzi l'arrivo suo a Buda, ogni cosa era piena di rumori et d'inimicitie, et pero credendo che col trattenirsi qui l'ambasciatore si quieterebbe ogni cosa, et ogn'uno osservarebbe la pace, si è fatto ritardar in queste parti, et laudato il Signor Iddio ch'il tutto è così l'imperial ratificatione del mio Potentissimo Imperatore amico di Vostra Maestà è giunta qui col Mussà Ciauscio, la

quale con l'Ahmet Bey, sangiacbey di Clissa, et con esso Mussà Ciauscio insieme si manda a Vostra Maestà et insieme si rimanda honoratamente il Signor Cesare Gallo suo ambasciatore. Li quali huomini nostri piacerà a Vostra Maestà di non far molto ritardar'ivi, ma rimandargli in bene con amichevolmente risposta al mio Potentissimo Imperatore avvisandomi di quello che occorrerà. Et stia Vostra Maestà sicura ch'io sarò sempre buon amatore di questa santa pace, et cercarò di accrescer di giorno in giorno l'amicitia et corrispondenza fra Vostra Maestà et il mio Potentissimo Imperatore del quale osservando io sempre il commandamento spero in Dio che mentre io sarò à Buda si osserverà sinceramente dal canto nostro la pace et si accrescerà l'amicitia. Questo è quanto scriviamo a Vostra Maestà alla quale desideriamo ogni prosperità.

Di Buda li 24 Scieval 1031, cioè nel primo Settembre 1622.

Tradusse a Vienna Michel D'Asquier li primo Ottobre 1622.

[MFM]

No. 96.

**Miklós Esterházy to Sufi Mehmed Pasha
Érsekújvár, 21 [September] 1622. Hungarian copy.**

MNL OL P 108 Rep. 71. Fasc. 26/a. no. 38. p. 232–234.

Esterházy arrived at his new post as captain of Érsekújvár [on 12 September 1622], this is his first letter to Sufi Mehmed Pasha. He was welcomed with a lot of complaints concerning the excesses against the peace. 1, Ottoman landholders try to collect taxes from noblemen at Szőgyén and other places. 2, In the sixty villages newly belonging to the sancak of Esztergom higher taxes are being collected than the ones specified in the registers. 3, Süleyman Pasha, the beylerbey of Eger and Muharrem Bey, the sancakbey of Hatvan do not allow the Hungarian side to collect revenues of grain. 4, The beylerbey of Eger purchases wheat using such coins that he does not accept in tax payments later on. 5, Hacı Abdulkerim Bey, the sancakbey of Esztergom rode out to the villages, claiming that his goal was to rectify the borders. 6, From Izsa a child called Miklós was captured and taken to the sancakbey of Esztergom, claiming that he wanted to 'turn Turk'. From Almás another child was stolen, but was found, and one of the captured culprits confessed that he was following the orders of the sancakbey of Esztergom. In the same period 'Blond' Osman from Párkány was seen preparing an ambush close to Bánkeszi. The peace should be kept, the captives released and the culprits punished.

Tekintetes és nagyságos, nekünk szomszéd úr barátunk! Minden hozzánk illendő barátságos szolgálatomnak utána szerencsés előmenetellel jó egészséget kívánok te Nagyságodnak!

Akarom vala ha az én kegyelmes uram, az hatalmas római császár szolgálatjára való idejövetelemben első írásomat panasz nélkül, csak szép szomszédságos látogatással vi[h]ettem volna véghez, de nem tudhatom, ha ez az Nagyságod alatt valóknak engedelenségektől vagy-on-e, avagy hogy az sok vérontás után szörzött két hatalmas császár közt való szép békességnek fölbontására való igyekezet-e, avagy micsoda más feledékenység hordoz némely embereket, holott anni sok alkalmatlanságokat és panaszokat találtam itt az Nagyságod vitézi ellen, az ki ugyan valóságoson megtapasztaló igaz is, és ugyan általlom ily látogató első levelemben beírnom, mindazonáltal hogy azután se Nagyságodnak, se énnekem több gondunk és veszekedésünk ne legyen, ké[ny]szerítetttem szomszédságoson és barátságoson te Nagyságodat ez egynéhány dolgokról megtalálnom.

1. Először, hogy mind az zsitvatoroki és hasonlóképpen az bécsi alku[v]ás és végezés ellen, és az két hatalmas császár commussariusi pecsétes levelei ellen, s mint az jó és szép rendes régi szokás ellen, nem elégedvén meg az községtől való dézma bevétellel, az nemességen és az vitézlő renden is meg akarják venni, az mint Szőgyénben és másutt is már az szegénységet háborgatni is kezdték érette.

2. Az minemő hatvan falut végezésből bizonyos jövedelemmel oda Ti Nagyságotokhoz szakasztottanak, azoknak is szokott adójokkal meg nem elégedvén, erejek fölött ké[ny]szerítik őket, kiknek miatta teljességesen el köll pusztulni.

3. Ez is az jó békesség ellen vagy-on és zsitvatoroki végezése ellen is, hogy semmi-nemő gabonát onnand ide mi felénk sem az egri pasa, sem az hatvani bég, sem az többi nem engednek, holott gyakrabban esik az, hogy ott az Ti Nagyságotok résziről megszűkülnek élésből és meg is szűkültek azelőtt egynéhány esztendőkbén, mindazonáltal semmi efféle tilalom mifelőlünk az végezésről fogvást nem történt.

4. Az is nagy idegen, s kemén szokatlan dolog, az mit az egri basa az szegény holdultsággal cselekeszik, elvévén többire minden gabonájokat, oly pénzt ad érette, s keveset ad is, az kit azután ötülök adóban el nem veszen, és az ide való szegénységet is adójokra való búzabevitelre ké[ny]szeríti. Holott ezeknek is az esztendőkbén semmiem nem termett, s éhhel halók, ki mind egyezzen az igazsággal, Te Nagyságod megítlheti.

5. Nem szűnnek meg azon végezés ellen az kijárástól is, holott maga is az esztergami bég csak nemrégén is felesed magával járt kinn az falukon, és az mint némely mihozzánk tartozandó kapitánoknak írja, most viszont valami határ igazétására akar kijönni, az ki nem ő tiszt, mert azoknak igazságok az magyar uraknál vagy-on. De ha az szent békesség ellen töreszik, Nagyságod ne engedje néki, mert az két hatalmas császár közt való szent békességet igazán és szentül köll megtartani.

6. Hatodszor mind titkon, s mind nyilván csatáznak ki Esztergamból az elmúlt napokban is, ugyan magához egy izai falubéli Miklós nevű gyermeket, más gyermekkel együtt, vittének be az bégnek erővel, és most is nála vagy-on, azt költvén reája, hogy törökké akarna lenni, maga abban semmi nincs. Sőt, csak harmadnapja Almás-

túl loptanak el egy gyermeket, kit megszabadítottak kezeiből, és ugyan az esztergami porkoláb szolgálja megvallotta, az ki ott volt az gyermeklopásba, hogy ő maga, az bég küldötte legyen őket ki. Ugyanaz nap párkányi Szőke Oszmán volt az bánkeszi berekben lesekedvén.

Mіндеzek annakokáért így lévén, az jó és szent békességhez akarván magamat tartanom, kölleték mindenekelőtt, mint az oda való részről fő gondviselőt, megtalálnom te Nagyságodat, hogy mindenekelőtt legyen tekinteti az két hatalmas császár közt való szent békességre, az kit menni fáradsággal, költséggel, gonddal, sok nagy fejedelmi urak vittének véghez; és ez mellett az közönöséges igazságra s jószomszéd-ságunkra is, hogy valami egyenletlenségre és az szent békesség fölbontására ok Ti Nagyságotok részéről ne adassék. Kévánjuk is, hogy azokat, az kik ez ideig is azok ellen mind cselekedtenek, megbüntesse, és az esztergami bég is az gyermekeket elbocsássa, egyéb panaszinkat is Te Nagyságod tisztai szerint eligazítsassa. Kit jó szomszéd-ságos és barátságos szolgálattal lévén, mi is az mi részünkről minden igazságra ígérjük magunkat, és a Te Nagyságod méltó dologban megtalál, higgye bizonynal, hogy illendő eligazítását fogja venni. Ezeket akarám most te Nagyságodnak megírnom, és ezzel Nagyságodnak mint vitélő szomszéd úr barátomnak szomszéd-ságbeli jó barátságomat ajánlom, és Nagyságodtól választ várok. Tartsa meg Isten te Nagyságodat szerencsés előmenetelben sok esztendeig. Datum Újváratt, 21. napján ennek az hónap, anno 1622.

[GK]

No. 97.

Miklós Esterházy to Sufi Mehmed Pasha

Érsekújvár, [between end of October 1622 and January 1623]. Concept.

MNL OL P 123 II. i. no. 123.

Esterházy has been expecting the letter of Sufi Mehmed Pasha for three weeks. He does not understand why the beylerbey, when asked about the tithes due to the soldiers of the Hungarian border castles, discuss the difference between old and new nobles, especially since such a difference does not exist: if they receive noble title from the king, everyone has the same liberties. The sipahis try to collect higher taxes, especially from the sixty villages that belong to Esztergom, although many can prove with documents that the sums should be lower. The children he wrote about are still not released, but recently the same soldiers from Esztergom, among them the brother of İbrahim Bölükbaşı took yet another seven children to Esztergom from the region around Veszprém. They are still in İbrahim Bölükbaşı's house. The sancakbey of Esztergom should have them released and punish the culprits.

[outside, with Esterházy's own hand:] Az budai vezérnek írt levélnek az mása

Tekintetes és nagyságos etc.

Az Te Nagyságod levelét énnekem megadák, kit 3 egész hete már hogy vártam, mely várákozás úgy tetszik, könnyebb lett volna, hogyha Te Nagyságod kedves választot adott volna az mi levelünkre. De hogy abban is megfogyatkoztunk, nem tűrhetjük, hogy egy kis nehézséget ne köllött legyen érette szenvednünk, ki kételenét reá, hogy még újóban megtaláljam Te Nagyságodat, kérvén, hogy valami nyilvánban való választ adgyon minekünk. Mert az holott Te Nagyságod az nemesek dézmájárúl emlékezik ott az végbeli vitézek felől is, kik karddal övedzenek, tettem volt emlékezetet, de Te Nagyságod arról semmit sem ír, hanem az új és régi nemesek között teszen különbséget. Kit miért cselekeszik, nem tudom, mert az mi kegyelmes urunk az hatalmas császár az kinek nemességet ad, valamikor adgya, azoknak egyenlő szabadságok vagyon, és Ti Nagyságotok nehezen is menne annak végére, kicsoda az régi és az új nemes, kiből sok akadékok következhetnének. Hanem kívántatik csak az, hogy az mint az végezés tartja, se vitézlő rendektől, se pediglen nemesektől ne engedgyen Te Nagyságod senkinek is dézmát venni, mert ez egyáltaljában az jó és szent békesség ellen leszen.

Másik dologrúl arról is írtam vala Te Nagyságodnak, hogy az szegény községet az falukon, kevéltképpen penig az Esztergamhoz engedtetett hatvan falukon, nem tekintvén az vitézek sem az szent végezés szerint való végezéseket, sem az szegény községnek mostanában való nagy szükségeket, adójokot mindenben följobb verik az régi szokás ellen, maga mind az két részrúl való commissariusok bizonyos alkuvásból végeztenek, mit adgyanak az szegény emberek, kirúl nagy részének levelek is vagyon. Hogy azért ezt is megtiltsa Te Nagyságod az köztünk való szent békességnek megmaradásáért, igen szükséges. Hiszen tudgyák az vitézek, esztendőnként való adajok mi volt az szegénységnek annak előtte, azután is azt örömet megadgyák. Mert ha evvel meg nem elégednek, bizonynal elhidgye Te Nagyságod, hogy sem az török császár adója nem lesze[n] túlek, sem önekik jövedelmek nem marad, hanem elkese-redvén az szegénység, pusztán hadgyák az falukat.

Valami gyermekek felől is írtam Nagyságodnak, az kiket ugyan meg is neveztem, kinél legyenek Esztergamban, mindazonáltal ugyan nem eresztették mind ez ideig is el. Sőt ez elmúlt napokban Beszprém fele kimenvén ugyanazon esztergami vitézek, kikkel Ibrain Balogh basának öccse velek volt, 7 gyermeket vittenek be Esztergamban, kik most is ha vagy el nem adták vagy máshová nem vitték, magánál Ibrain Balogh basánál vagyon. Mely dolog miképpen egyezzen az jó és szent békességgel, maga megítélheti Te Nagyságod. Még azért kérem barátságoson és szomszédságoson Te Nagyságodot, hogy Te Nagyságod parancsolja meg, hogy bocsáttassa el az vitézlő esztergami bég mindazokot az rabokot és az kik efféle szent békesség ellen való dolgokot cselekesznek, büntesse meg is, mert egyébaránt nem látjuk, miképpen maradgyon meg köztünk az szent békesség és jó szomszédság, kirúl más gondviselést is köllték fölvennünk, ha Te Nagyságod ezekben valami jó igazétást nem teszen.

Írtam egyéb dolgokrúl is Te Nagyságodnak, várom azokban is az Te Nagyságod jó maga ajánlását. Kiket Te Nagyságod megcselekedvén oly szomszédgyának tartson minket is, mint az ki az két hatalmas császár közt való békességnek megtartására igyekezünk, és Te Nagyságodnak minden hozzánk illendő dolgokban való kedveskedésünket készek vagyunk mutatni, aztat reménlvén az Te Nagyságod részérül is. Tartsa meg Isten Nagyságodat sok esztendeig jó egészségben. Költ Újváratt.

[LG]

No. 98.

Sufi Mehmed Pasha to Cesare Gallo

Buda, Safer 1032 / 5 December 1622–3 January 1623. Italian translation.

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 108. Konv. 4. 1622. fol. 32.

Sufi Mehmed Pasha received the letters of Gallo and Ferdinand II, these shall be forwarded through Musa Çavuş to the Porte. Unfortunately, during the winter the waterways cannot be used, thus the çavuş will have to travel by carriage. As soon as he arrives back, Sufi Mehmed Pasha will send him to the emperor again. The pasha wrote to Çifut Ahmed Bey that he should discuss questions related to the peace with Gallo, and called his attention that during peacetime some activities were unacceptable. Gallo should promote that an ambassador would be sent to the Porte with Ahmed Bey.

Tradottion della lettera del vesir

All' illustrissimo Signor Cesare Gallo nostro amico salute con ogni benevolenza

Facciamo questa per avvisarla come da gli honorati messi mandati dal Serenissimo nostro Imperatore alla Felice Porta del mio Potentissimo et Gloriosissimo Imperatore ho ricevuto le lettere di Sua Maestà Cesarea et quelle di Vostra Signoria conforme le quali ho subito espedito essi corrieri, benche per esser la stagione fredda non si è giudicato a proposito di mandargli per acqua, ma gli habbiamo fatti proveder di carri, e delle cose necessarie per il viaggio loro, et mandati di compagnia con il Mussà Ciausc all' Eccelsa Porta, ove spero in Dio che terminato il negotio loro, saranno qui presto di ritorno et io con ogni prestezza, usando loro le debite carezze gli rimandarò a Sua Maestà Cesarea. Iddio sà com'io m'adopero per il beneficio di questa santa pace. Scrivo al Ahmet Bey alcune cose appartenenti ad essa, che gli conferira con lei et le quali in soma non è giusto che si faccino mentre si ha pace. Vostra Signoria ne habbi cura, et procuri di stabilir di giorno in giorno questa pace et di mandar quanto prima un ambasciatore con l'Ahmet Bey come è solito all' Eccelsa Porta. Con che fine restiamo pregando il Signore Iddio di concedergli lunga vita.

Di Buda nella Luna di Safer 1032, cioè in dicembre 1622.

[MFM]

No. 99.

**Sufi Mehmed Pasha to Çifut Ahmed Bey
S. I., [before 18 January 1623]. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 1. 1623. fol. 6–7.

Sufi Mehmed Pasha has not received any letter from the bey for long; he requests a more frequent correspondence. The Persian ambassador brought many presents to the Porte. The Polish ambassador, Krzysztof Zbaraski, is at the Porte, he also brought presents. They look forward to the arrival of the Habsburg ambassador as well. Çifut Ahmed Bey should inform Sufi Mehmed Pasha whether Ferdinand II and his ministers want the peace or not. A letter came from Ferdinand II, which asked the beylerbey not to leave Buda and not go to the Porte. Sufi Mehmed Pasha wants to send Mustafa Ağa to them, but he should be returned soon with the letters. A letter came from the captains [of the borderland] that in some villages noblemen live and they should not be taxed. Lately everyone who has a sword counts as a nobleman – should no Hungarians be taxed? They also write that even those cannot be taxed, who were ennobled since the peace treaty. This is against the peace, and the captains of the borderlands should be warned. Musa Çavuş and the Habsburg internuntius, Hans Jakob Kurz are already in Hisarlik by Belgrade.

Tradottione d'una lettera del Vesir Mehemet Bassà, Bassà di Buda
all'Ahmet Bey ambasciatore Ottomano appresso Sua Cesarea Maestà

Illustre Signor Bey

Doppo haverla salutata caramente l'avvisiamo come molto tempo fà, non habbiamo ricevuto alcuna sua lettera et però non sappiamo il suo buon esser de' nostri amici di quelle parti, però le ricordiamo di scriver più spesso. Le sarà noto come alla Porta l'ambasciatore di Persia ha bacciato la mano, et ha datto cosi gran presenti ch'non si può dire, et essendo passato a Calcedonia se n'è ritornato al suo paese. L'ambasciatore di Polonia ancora vi è arrivato, et havendo anch'lui fatto bei presenti si truova ancora alla Porta. Mi sono venute lettere et eccelsi decreti da Sua Maestà Imperiale ne' quali mi vien comandato di non andarmene per hora alla Felice Porta. Ma ch'mi debbi fermar a Buda per suo generale e luocotenente plenipotentiaro confirmandomi di nuovo il carico di prima. Sich'convenendomi fermato a Buda ho volsuto mandar in quelle parti l'honorato Mustafa Agà, ben informato d'ogni cosa però lo rimanderete con ogni prontezza, ragguagliandomi di quel che passa. Alla Porta per esservi già arrivati gli ambasciatori di Persia e di Polonia, et haver bacciato la mano, et datto gli loro presenti stavano aspettando que'di Germania.

Voi sapete benissimo quanto io mi sia affaticato per questa pace, et quante guerre io ho havuto con qui gli che non la vogliono, però scrivetemi apertamente ogni cosa con questi che se la Maestà Cesarea et gli suoi vesiri et ministri vogliono o non

l'osservarne di questa pace, la cagione ch'io dico questo è che da alcuni ministri di quelle parti vien proveduto con certi modi ch'io non sò intender, fra l'altre cose, essendosi concluso, et scritto nelle capitulationi frà questi duo imperatori che gli nemesci ò nobili restaranno nè'loro vilaggi, et saranno essenti delle gravezze. Hora da alcuni di què governatori et ministri viene scritto che d'alcune ville, ove tutti gli habitatori sono nobili, et altre ove la metà lo è, non si puo pigliar gravezze ne tributo, perche tutti gli grani, et altre cose che vi si raccogliono sono de' nobili. Di piu pretendono che tutti quegli che cingono spada debbino esser essenti del tributo, il che è manifestamente in pregiuditio della pace, concio sia che del tempo di Stefano Botzkaj, et in questi ultimi moti del Betlem tutti gli sudditi Ungari havendo preso l'armi, seguirebbe che non si potria pigliar tributo di nissun di loro. Vi mandiamo però la coppia delle lettere che percio ne sono state scritte con la tradottione in Turchesco. Procurarebbe che sia comandato espressamente à governatori di quelle frontiere di osservar questa pace. Scrivono ancora esser stato concluso che tutti que'che sono stati annobiliti doppo fatta la pace debbino esser assenti del tributo, il che a noi dà gran'meraviglia. Voi havete appresso le coppie delle capitulationi risponderete secondo il contenuto di esse, accio che tralascino di metter queste alterationi in mezo che se l'intento loro è di non haver pace, ma di porre questi pedezze avvisatemene.

Quanto a noi: serviamo la pace et procuriamo di stabiler buon'amicitia, et benevolenza fra gli duo imperatori, e se loro hanno qualch'altro desiderio, scrivetelo. Io scrivo al Signor de Meggau luocotenente dell'Imperatore, al Signor Governatore di Vienna, et al Signor Cesare Gallo vecchio amico amorevolmente rendetegliele. Io non scrivo loro le soprascritte cose, Voi gliele riscrivete. Quel mio ch'è venuto della Porta ha rescontrato il Mussà Ciause, et l'ambasciatore piccolo dell'Imperatore appresso Belgrado in un luogo chiamato Hissarlik ch' s'incaminano con buona salute alla Porta. Io vi saluto.

(Tradusse Michel D'Asquiart il 18 Genaro 1623. a Vienna)

[MFM]

No. 100.

Sufi Mehmed Pasha to Gábor Bethlen

Buda, 11 Cemaziyülevvel 1032 / 13 March 1623. Manuscript unknown.

According to the edition, in 1868 the document was in the collections of the Erdélyi Múzeum-Egyesület (Transylvanian Museum Society).

Edition: TMÁO I: 378–379.

Sufi Mehmed Pasha has not received any letter from Bethlen for a long time. Papazoğlu Mehmed Bey of Szolnok wanted to meet Bethlen in person at Kassa, and received permission for it from Sufi Mehmed Pasha. The prince should discuss everything with the bey and send him back as soon as possible.

No. 101.
Miklós Esterházy to Sufi Mehmed Pasha
S. I., 20 March [1623]. Concept.

MNL OL P 123 II. i. no. 22.

During Esterházy's discussions with Çifut Ahmed Bey two things came up which could cause a problem at the future negotiations. If writing the register of the villages would take two months or more, it would be detrimental for the Hungarian side, because Sufi Mehmed Pasha would during this period not allow the villages in Ottoman territory pay taxes. Also, if the register would have less legal power than the articles of the peace treaty, this would lead to many controversies. Therefore, Esterházy demands a promissory note signed and sealed by Sufi Mehmed Pasha that the deadline for making the registers would be St. George's Day (23 April), that articles would be written about the results, and that the beylerbey would not try to include such villages with which he has nothing to do.

[a single line with Esterházy's hand:] Die 20. Martii exhibitae Vesirio hac scriptum.

Két dolgot vettem tegnapi napon, hogy együtt valánk bég urammal, eszemben, melyet Nagyságodnak is meg akarok jelentenem idején, hogy a tractának vége után jüvendőben akadály annak véghez vitelében ne következhessek. Első az, hogy azt mondák, mivel a faluk megszámlálása és lajstromban két holnapis, s többig is nem lehet meg. Második az, hogy annak a faluk lajstromának bár pecsétések legyenek is, nem léssen annyi ereje, mint az articulusoknak, a' kiket csinálunk. Az elsőből a' következnek, hogy Nagyságtok mind bírná az articulusok erejével a' Nagyságtoknak engedtetett falukat. De a' mellyeket Nagyságtok nekünk visszaereszteni tartoznék, azokat mind addig elvontathatná megadni, valamíg a' lajstromok írását, ki mentől tovább haladna, annyival károsabb volna nekünk. A másodikból a' következnek, hogy ha az pecsétés lajstromnak egyenlő ereje nem lenne az articulusokkal, ez articulusok értelmében mindenkor találkozhatnék villongás, és így a' pecsétés lajstrom, amelyet a békességnek erősségére kigondoltunk, csak haszontalan lenne. Hogy azért idején efféle alkalmatlanságokat eltávoztassunk, kívánom, hogy Nagyságod ezekről külön való assecuratiót adjon, keze írása és pecsétí alatt, avagy hogy ugyan articulusban írjuk. Tudniillik hogy a faluk számban vétele e jövő Szent György napig legfeljebb, amely mához 35 nap, végben vitethessék mindenképpen. Másodszor, hogy annak a' falukról való pecsétés lajstromnak szintén annyi ereje legyen, mint amely articulusokat csinálunk. Harmadszor, hogy a minapi beadott írásom szerént, melyben megmutattam, mit értünk mi azon a szón, „Mindenkör”, olyan falukat, akikhez módjok nincsen, nem kíván béiratni Nagyságtok. Ilyen assecuratio, vagy articulus nélkül nem látom, mint lehessen hasznos fáradságunk. Választ várok Nagyságotdól.

[GK]

No. 102.

**Sufi Mehmed Pasha to Johann Kaspar von Stadion
Buda, 4 Cemazyülahir 1032 / 5 April 1623. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 1. 1623. fol. 16.

Sufi Mehmed Pasha received Stadion's letter from Gasparo, the ambassador's (Hans Jakob Kurz's) man. The Ottomans will keep the peace, give recompense to those in trouble and give back the stolen goods. The beylerbey sends orders to the borderlands each day to keep the peace. Çifut Ahmed Bey will report to him about these things. The Habsburg party should also take care of keeping the peace.

Tradottione d'una lettera del Vesir Mehemet Bassà, bassà di Buda
all'illustrissimo Colonello di Stadion

Illustrissimo et honoratissimo signore amico nostro

Doppo tutti gli più affettuosi saluti degni della persona sua facciamo questa per avisarla come per mano del Gasparo huomo del ambasciatore nostro amico habbiamo ricevuto la grata lettera di Vostra Signoria et inteso quanto ne scrive, circa di che le diciamo che sicome sin hora noi non habbiamo permesso che si facesse cosa in pregiuditio della pace, anzi conforme si richiede all'amicitia habbiamo impedito molte cose che potevano esser in pregiuditio di essa, cosi è ancora molto aproposito che Vostra Signoria dal canto suo facci l'istesso con impedire coloro che vorrebbero tentare di far in contrario di quello che fra gli duo Imperatori si è concluso, che cosi verrà ad accrescersi la buona amicitia di giorno in giorno. Noi habbiamo dal canto nostro dato satisfattione di molti danni, et fatto restituir il mal tolto à loro possessori. Et ogn'ora mandiamo comandamenti alle nostre frontiere. Sicome le intendesse dall'honoratissimo Ahmet Bey nostro ambasciatore al quale, per non tediar Vostra Signoria con lungo discorso lascino ogni cosa che riferisce il tutto a Vostra Signoria alla quale il signor Iddio concede lunga e felice vita.

A Buda li 4 della luna Gemazil Ahir cioè nel principio d'Aprile del 1623.

[MFM]

No. 103.

**Mustafa I to Sufi Mehmed Pasha
[Constantinople, 10 April 1623]. Manuscript unknown.**

According to the edition, Imre Karácson found the document in the archives of the Topkapı Sarayı. Edition in twentieth-century Hungarian translation: Karácson et al. (eds.), *Török-magyar oklevéltár*, 205.

According to Zorzi Giustinian, the Venetian bailo in Constantinople, a Venetian nobleman, "Lotarovin Ramen," travelled to Venice from Constantinople with seven companions, and they were killed close to Buda. Sufi Mehmed Pasha should have the stolen goods returned and the culprits punished.

JULY 1623

No. 104.

**Sufi Mehmed Pasha to Cesare Gallo
Buda, 24 Receb 1032 / 24 May 1623. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 1. 1623. fol. 40. With the same content from the same date, addressed to Leonhard Helfried von Meggau, *ibid.* fol. 41.

From Peter Bluem, Sufi Mehmed Pasha received Gallo's letter, from which he learned that the ambassador, Hans Jakob Kurz, was ready for departure, and that the presents to the Porte were also prepared and will be delivered by Çifut Ahmed Bey as soon as he will arrive from Prague to Vienna. Ahmed Bey, as the pasha's personal envoy, will report to him about the situation orally.

Del Vesir Mehemet Bassà di Buda all'illustrissimo Signor Cesare Gallo

Illustrissimo et honoratissimo Signor Cesare Gallo nostro amico. Doppo li debiti saluti facciamo questa per amichevolmente avvisarla, come per mano del Ploem habbiamo ricevuto la cara lettera di Vostra Signoria con la quale ne scrive che poiche l'andata sua all'Eccelsa Porta è così necessaria, et utile, che laudato il Signor Iddio si erano già preparate le cose necessarie, et che lei essendosi già licentiata da Sua Maestà Cesarea doveva il giorno seguente partire di Praga, et inviarsi verso Vienna, et che il presente si era già messo in ordine, ch'arrivato ch'sarebbe a Vienna s'invierebbe con l'Ahmet Bey alla Porta, ove all'eccellentissimo gran vesir, et a gl'altri supremi ministri del nostro Potentissimo Imperatore farebbe intender l'amor grande che da quella parte si tiene verso la pace. Che solo ne richiede di continovare gli buoni offitii, fatti da noi in beneficio di questa pace, et ch'alla sua venuta si vederebbero chiaramente le falsità de'nemici.

Tutte le quali cose habbiamo benissimo inteso, et in effetto le cose più grate a Dio che si possono fare sono le fatiche che si prendono per fare stare la povertà in riposo. Ma perchè d'ogni cosa habbiamo scritto diffusamente all'honoratissimo Ahmet Bey nostro ambasciatore che di tutto ne la ragguagliarà, non faremo questa più lunga, solo preghiamo Iddio, concederle lunga vita.

Li 24 di Regeb 1023 [!], cioè verso li 24 Maggio 1623.

[MFM]

No. 105.

**Sufi Mehmed Pasha to Hans Jakob Kurz von Senftenau
Buda, 27 Ramazan 1032 / 25 July 1623. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Bd. 2. fol. 61. Another copy with the date 24 Ramazan 1032 / 22 July 1623: ELTE EKL G4 Tom. V. p. 269–270.

Sufi Mehmed Pasha received Kurz's letter from Pozsony that announced the ambassador's departure to the Porte. The beylerbey expects that Kurz will soon arrive at Buda, and sends a safe-conduct.

Tradottione della sicuratione mandata dal basha di Buda
all' eccellentissimo Signor Ambasciatore Cesareo

Illustrissimo et honoratissimo Signor Ambasciatore nostro buon amico. Doppo tutti gli più affettuosi saluti degni della sua persona facciamo questa per dire à Vostra Signoria Illustrissima come dal suo huomo mandatone habbiamo ricevuto la gratissima sua lettera con la quale mi avvisa dell'essersi gia mossa per il suo viaggio dalla Porta dell' Potentissimo et Serenissimo Imperatore Ottomano che però me n'ha volsuto avvisare con quella sua lettera subito arrivato à Posenio, et che al suo felice arrivo qui conferiremo tutto quello che sarà di bisogno, del che mi rallegro sommamente Vostra Signoria Illustrissima sia là molto benvenuta. Spero nel Signor Iddio che della venuta sua ne risulterà molto bene solo l'esorto ad accelerar la sua venuta et procurare di partirsi quanto prima di quelle parti per arrivar qui à Buda.

Conforme il consueto, mando questa lettera di sicuratione à Vostra Signoria Illustrissima con la quale prometto et giuro sopra la mia lege per quell'eterno Iddio che di niente ne ha tutti creati et per gli meriti, del nostro Gran Propheta Mehmet Mustapha (sopra di cui sia eterna pace et benedittione) che nell'andar et nell'venir che lei fara dall'Eccelsa Porta del nostro Potentissimo Imperatore conforme il solito di non molestar mai gli ambasciatori non sarà fatto danno, ne dispiacer alcuno à Vostra Signoria Illustrissima ne manco alla sua gente, si nella persona, come alle robbe loro, si dalla parte dell' Potentissimo Imperatore nostro quanto dalla mia, et di tutti gli servitori del detto mio Serenissimo Imperatore et di ciò non habbia Vostra Signoria Illustrissima dubbio alcuno, et vengi allegramente che confidiamo nel Signor Iddio, che tutto il male si muterà in bene, et speramo, che Vostra Signoria Illustrissima ritornara dalla Eccelsa Porta honorata, et bene trattata dal mio potentissimo Imperatore. Però dia fede a questa mia sicuratione et venghi quanto prima per poter giunger alla Felice Porta, ove tutto il male spero, si mutara in bene con questo faccio fine pregando Iddio concedergli lunga vita.

Di Buda il 27 della luna di Ramasan 1032 cioè nel 22 di luglio 1623.

[MFM]

No. 106.

**Sufi Mehmed Pasha to Hans Jakob Kurz von Senftenau
Buda, 6 Şevval 1032 / 3 August 1623. Italian translation.**

ÖStA HStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 1. 1623. fol. 75.

Sufi Mehmed Pasha read Kurz's letter, in which the ambassador informed him that he had received the safe-conduct, forwarded it to Ferdinand II and expected his answer. Sufi Mehmed Pasha forwarded the complaints he received from Kurz to the Porte, and asks the ambassador to spend a few days in Buda in order to discuss the issues related to keeping

the peace. In the meantime, the answer from the Porte will hopefully arrive. He asks Kurz to speed up his journey. The ambassador should not believe rumours and not let himself be misled by the opponents of the peace. Sufi Mehmed Pasha will write everything to Çifut Ahmed Bey, who will pen the necessary certificates.

Illustrissimo et eccellentissimo Signore Ambasciatore

Doppo tutti gli amorevoli saluti che si gli convengono, faccio questa per dirle – per mano del suo gentilhuomo – come ho ricevuto l’amichevole sua lettera quale doppo haver fatto tradurre ho inteso et capito benissimo, lei mi scrive d’haver mandato a Sua Maestà Cesarea la securatione ch’io ho mandato della quale spera che quanto prima le giungerà la risposta, et che crede che detta Maestà si compiacerà che Vostra Illustrissima venghi et ritorni felicemente di queste nostre parti come hanno fatto gli altri ambasciatori, et altre cose che ne scrive le quali habbiamo ben inteso.

Io ho mandato alla Porta del mio Potentissimo Imperatore que’punti che Vostra Illustrissima mi mandò ultimamente et perche arrivando Vostra Illustrissima qui a Buda sarà necessario che vi si fermi qualche giorno per comunicar insieme le cose di questa santa pace, et accomodarle in beneficio della povertà d’ambe le parti inanzi che lei si parta di Buda con l’aiuto del Signor Iddio, verra dalla Porta la desiderata risposta.

Vostra Illustrissima sà benissimo come dal canto nostro non si è fatto moto veruna in pregiuditio della pace, et sà ancora quanto io sono stato (et farò da mò inanzi) curioso dell’osservazione di essa assicurare che dalla parte nostra non vi è alcuna cattiva inventione, noi molto volentieri mandaremo comandamenti a tutte le nostre frontiere accio non solo si dia fede à ribelli del nostro Potentissimo Imperatore et di Sua Serenissima Maestà Cesarea mà ancora che scoprendosi qualche nemico loro, non se gli dia aiuto, et si debbi osservar questa santa pace, ma come si puo far questo sin che Vostra Signoria Illustrissima sia giunta a Buda. E pero molto a proposito che lei procuri quanto prima di arrivar qui. Perche havendo per il passato alcuni ambasciatori usato di queste dilationi, è stato cagione di molto danno alla povertà, et sia sicura Vostra Signoria che quelle cose che sono decoro del mio Potentissimo Imperatore et per l’osservazione della sua parola si effettuaranno al suo arrivo a Buda. Però si affetti di venire mentre ogn’uno è in casa sua perche subito arrivata io non mancarò di mandar severi comandamenti a tutti gli governatori di queste parti, et à que che sono sotto la mia giuridittione, accio che osservino questa pace, et non permettino à qual si voglia di far cosa in pregiuditio di essa. Però ricevuto che haverà Vostra Signoria questa mia lettera, non dia fede ad ogni sorte di persone, ne creda a tutto quel che le vien detto, ma s’incamini liberamente et arditamente si accinghi, et travagli in beneficio della povertà di ambe le parti. Io non dubito che per seminar qualche zizania et metter qualche freddezza in mezzo, non le venghino datte molte sinistre informationi perche sò ancora quello che mi vien dato et intender, et credo

che l'istesso vien detto a Vostra Signoria. Io scrivo ogni cosa all'honoratissimo Ahmet Bey nostro ambasciatore, il quale darà a Vostra Signoria ogni promessa convenevole. Et piacendo al Signor Iddio al arrivo di lei in queste parti ogni cosa si terminara in bene, et accrescendosi l'amicitia fra gli duo Imperatori faremo ancora che la pace verrà osservata meglio di giorno in giorno. Iddio Ottimo Massimo concedi a Vostra Signoria lunga vita.

A Buda li 6 di Scieval 1032 cioe a di 3 Agosto 1623.

[MFM]

No. 107.

**Sufi Mehmed Pasha to Hizir Pasha, beylerbey of Kanizsa
Buda, 15 Zilkade 1032 / 10 September 1623. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 1. 1623. fol. 78–79.

When the Habsburg ambassador, Hans Jakob Kurz arrived, it was ordered that everyone in the borderlands should stay in their garrisons and that the articles of peace had to be kept sternly. Hizir Pasha should also give severe orders to the sancakbeys and ağas under his command that they should guard their fortresses and not leave it. Those, who do not obey, should be punished to serve as an example. They should not assist Ferdinand II's enemies under any circumstances. The same order was sent to the beylerbeys of Eger, Temesvár and others.

Tradottion' del comandamento mandato al Bassà di Canisia

All'illustrissimo nostro Heder Bassa di Canisia eccellenza la cui grandezza sia in augumento. Ricevuto ch'averete questo nostro eccelso segno imperiale vi sarà noto come ultimamente furono mandati comandamenti dalla nostra Eccelsa Porta, a tutti gli governatori delle frontiere, accio stassero fermi ne i loro presidii senza muoversi per andar in altro luoco, et che dovessero osservar'invioabilmente questa pace, senza far cosa veruna in contrario delle promesse fatte. Hora oltre l'essersi inviato alla mia Eccelsa Porta il grato ambasciatore dell'Imperatore Germano, glorioso sopra tutti gli principi Christiani, eletto fra popoli credenti al Messia, il cui fine sia felice, ho ancora rimesso le cose di questa pace nel Vesir Mehemet Bassà prudentissimo mio vesir, consigliere et luogotenente generale che si ritrova alla custodia di Buda.

Però confermando quel mio primo comandamento voglio, et comando che habbi luoco, et sia conservato fedelmente. Però haverete cura ch'sia osservata come si conviene questa santa pace, et accioche contra l'imperial mio comandamento non sia comesso nelle mie frontiere, cosa in pregiuditio di detta pace, ho fatto questo mio eccelso comandamento col quale comando che giunto che sarà. Voi debbiat obedir à quanto vi viene imposto, ordinando espressamente a tutti gli sangiacbey et agà che

sono sotto la vostra giuridittione che attendendo con ogni cura alla guardia delle loro fortezze, et à carichi ove sono deputati, non lascino andar'gli loro soldati in qualsivoglia luoco, guardandosi di far cosa in pregiuditio de'questa pace, et non lo permetterete voi istesso. Et guardate (del che il Signor Iddio vogli preservare) che alcuno non tenti novità, ne cerchi di perturbare la tranquillità publica. Et quelle che cercaranno di far cosa contraria à questo mio imperial comandamento (sian che si voglin) castigarete come si conviene, accio servino d'esempio à gli altri. Astenendovi espressivamente di dar aiuto, in modo alcuno, palese o nascosto agli nemici di esso Imperatore. Di questo tenor esi sono scritti comandamenti a tutti gli governatori di queste frontiere, cioè al bassa di Canisia, d'Agria, di Timisvar et altri. Et in questo porrete ogni vostro studio, cioè nel custodir bene le frontiere, et osservar et conservare questa pace, con prestar obediencia al mio sopradetto grato, et prudente vesir, avvisandolo di tutto questo che occorrera. Così saperete et darete fede all'imperial mio segno.

Dato a Buda il 15 della luna di Zilcade 1032, cioè 11 Settembre 1623.

Tradusse a Buda Michel D'Asquier il medesimo giorno

[MFM]

No. 108.

**The *assecuratio* of Hans Jakob Kurz von Senftenau to Sufi Mehmed Pasha
Belgrade, 23 September 1623. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 1. 1623. fol. 86–87.

According to the order of Ferdinand II Kurz promises 25,000 talers to Sufi Mehmed Pasha, to be paid upon his return to Vienna, if the articles of the peace can be maintained, no enemies of the emperor shall be supported, the newly arrived soldiers will not turn against Ferdinand's territories, the ambassador will be treated well at the Porte and allowed to return to Vienna quickly, with satisfaction. Another promise was made to the beylerbey's kethüda, concerning a payment of 4000 if he fulfills his duty well.

Copia della promessa fatta dal eccellentissimo Signor Ambasciatore al Signor Vesir de Buda del consenso et comandamento di Sua Maestà Cesarea

Io Generalis Giacopo Cuarz di Senfftenau confesso con questa d'haver à nome et per comandamento del Sacra Cesarea Maestà fatto ferma et sicura promessa all'illustrissimo et eccellentissimo Signor Mehemet Bassa Vesir de Buda d'una recompensa di venticinque mila talleri, li quali da parte di Sua Maestà Cesarea doppò il mio ritorno à Vienna saranno pagati infallibilmente al detto Signor Vesir, con patto è conditione però se la pace tra l'doi Potentissimi Imperatori sarà conservata et stabilita inviolabilmente in conformità della capitolazione, non contravenendo a detta pace con dare favori et aiuti palesi ò nascosti alli nemici et malevoli di Sua Maestà

Cesarea, non permettendo che alcuno con questa gente che per hora è incaminata ne con alcun'altra ne adesso ne doppo passi in favore di qualunque che volesse offendere li paesi e stati di Sua Maestà Cesarea, et in oltre se io come suo ambasciatore sarò trattato bene, et spedito con bona satisfattioni, et lasciato partire ad ogni mio beneplacito senza esser trattenuto con pretesto di sorte alcuna dall'Eccelsa Porta: scritto questo facendosi saranno sborsati subito doppò il mio arrivo à Vienna li sudetti 25mo talleri, mà contravenendosi ad alcuno de sudetti punti Sua Maestà Cesarea non s'intenda obligata à cosa alcuna. In fede dicio sottoscritta di mia man'propria e sigillata del mio sigillo la puntuale assicurazione.

In Albagreca li 23 Settembre 1623.

In simili si è fatto la promessa al kye haya del sopradetto visir, di quattro mila talleri, accio che dal canto suo faccia bene officio.

[MFM]

No. 109.

**Summary of Hans Jakob Kurz von Senftenau's message to Sufi Mehmed Pasha
Belgrade, 24 September 1623. Copy.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 1. 1623. fol. 85.

Kurz arrived luckily at Belgrade. Due to the change of the ruler [the succession of Murad IV] he found it necessary to send a messenger to Ferdinand II, who should be allowed to pass and return with the emperor's response. During his journey, Kurz saw Ottoman soldiers gathering, who were sent to this region. He hopes that in spite of the change of the ruler, Sufi Mehmed Pasha will not want to act against the peace and the emperor; Kurz only received an oral confirmation for this. The ambassador also refers to the issue of the captives from Győr.

Punti della mia lettera scritta al visir di Buda in Belgrado li 24 Settembre 1623

Prima avvisarlo del nostro felice arrivo in Albagreca

2a Com'havendo inteso la mutatione dell'Imperatore Ottomano, mi sia parer necessario di mandar quest'homo à posta à Sua Maestà Cesarea per lettere di credenza col quale non ho voluto tralasciare di salutar il detto Signor Vesir.

3.o Pregandolo caldamente di volerlo aiutare, accio ch'questa prima possa passar'verso Sua Maestà, et ritornar da me con le lettere per il moderno Imperator Ottomano.

4.o Ch'havendo per il viaggio visto personalmente la soldatesca inviata verso quelle parti tanto più grata mi sia stata la nova della predicatione del visir grande dal quale sapevo esser provoduti questi ordini in pregiudicio della santa pace.

5.o E però mi confidavo sicuramente nel Signore Vesir che egli puotendo per questa mutatione eseguire senza impedimento alcuno il suo carico, è mostrar la sua bona mentre intorno la santa pace, egli in nessuna maniera lascerà passar'alcun di questa soldatesca a favore d'alcun nemico di Sua Maestà mà farà che questa ragunata di gente non porti pregiuditio e danno alcuno alli paesi imperiali.

6.o Il che se avvenisse meritamente Sua Maestà se puotrebbe del Signor Vesir che avesse mancato all'sue promesse in voci et in scritto, stando in suo potere dell'osservarla pienamente.

7.o Mà non facendo io dubito alcuna nella sua bona è sinceramente hò voluto mandarli in scritto la promessa fatta à bocca, delche egli puotrà assicurarsi che senza mancanza li sarà osservata la parola, facendo egli dal canto suo il convenevole.

8.o Doi parole per conto dell schiavi di Giavarino.

[MFM]

No. 110.

**Sufi Mehmed Pasha to Ferdinand II
Buda, [October] 1623. Original (type E).**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden, Rollen. The text is punctuated with dots in golden ink.

Sufi Mehmed Pasha informs the emperor that his letter and presents have been brought to the Porte by Hans Jakob Kurz. Murad IV sends Hüseyin Ağa to the emperor in the company of Michael Starzer. Sufi Mehmed Pasha also explains that he informed the Porte about the emperor's wish for peace in several letters. Therefore Murad IV ordered him to keep contact with Ferdinand II and secure the peace. The beylerbey will serve as a mediator for achieving calm for the subjects. Ferdinand II should write through Hüseyin Ağa.

İftihar ül-ümera-i el-'azam ül-millet ül-mesihyye muhtar el-kübera-i ül-fıham fi tayfeti'l-'iseviyye muslih-i mesalih ül-cemahir ül-nasraniyye sahib-i ezyal ül-haşmet ve'l-vekar sahib-i delail ül-mecd ve'l-iftihar devletlü ve muhabbetlü dostumuz Roma imparatorı – hatimet 'akıbetuhu bi'l-hayr – huzurlarına nekave-i tahiyet ve peyam ki ehl-i islama olan muhabbet ve meveddetünüz hakkından sadır ve hulus-i kelim-i sadakat-encam ki erbab-i eymane olan ihlas u sadakatunuz hususından mütebadır olur huzur-i 'aizzetlerine inha ve i'lam olunan oldur ki: bundan akdem asitan-i sa'adet-unvan ki melaz-i selatin-i cihan ve melce'-i havakin-i devrandur mu'teber elçinüz olan baron Can Yakob Kuç ile name-i sadakat-hitamunuz ve pişkeş ve hedaya-i muhaleset-nümanuz varid oldukda name-i müsadakat-ş'ar ve muhaleset disarinuz vüzerayı 'alîmikdar ve vükela-i zevü'l-i'tibar hazretleri taraflarından terceme olunub paye-i serir-i sa'adet-masir-i husrevanîye 'arz ve telhis olundukda mazmun-i hulus-meşhuna 'ala vech ül-kamil 'ilm-i hümayun-i sa'adet-makrun-i padişahî muhit ve şamil olub ve

hedaya-i sadakat-nümanuz 'izz-i huzur-i faiz ü'n-nur-i padişahîde makbul olub müşarünileyh elçinüz enva'-i 'inayat-i 'aliyye-i husrevaniye mazhar olub pa bus-i sa'adet-me'nus-i hıdivane ile müşerref olmak müyesser olmağın şimden sonra 'ankarib canib-i şeriflerine irsal olunmak tasmim olunub şimdikihalde huzur-i mevfur el-huburunuzda name-i namî ve mülatafa-i giramileri ile dergah-i sa'adet-destgah müteferrikalarından kıdvet el-emacid ve'l-ekarim Hüseyin ağa zide mecduhuyı adamlarınızdan Istarço nam kulunuz ile irsal buyurmuşlardur. Bu muhabbetlü dostunuz zat-i sadakat-nişanunuzun bu mübarek sulh ve salahı ri'ayet ve cenab-i rebb ül-'aleminün kullarını himayet ve sıyanet etmek aksa-i amal ve münteha-i ma-fi'l-balunuz olduğına fi'l-cümle 'alemümüzün şümuli olmağla her zaman asitan-i muhalled ül-erkana mekatib-i 'ubudiyet-nişan irsal olundukça sadakat ve ihlasunuz ve muhaleset ve ihtisasunuz 'arz ve i'lam etmekden hali değil idük. Ol ecilden devletlü ve sa'adetlü padişah-i ruy-i zemin hallada'llahu ta'ala meleke ila yevmi'd-din hazretleri bu mübarek sulh ve salahun istihkamında ve bu hayırlı maslahatun temşiyet ve itmamında bu muhibb-i sadakat-nişanunuz ol zat-i muhaleset-'unvan ile haberleşüb bitirişmekde haber mülahaza buyurmaları ile bu muhlis-i sadakat-kış ve muhibb-i muhaleset-endişlerine hitaben dahi hükm-i şerif-i 'alışan sadır olub ba'is-i fevz ve felah olan mübarek sulh ve salahun kema yenbagi ri'ayet ve sıyaneti babında muhkem tenbih ve te'kid ve re'aya ve beraya ki vedayi'-i halk ül-berayadur iki tarafun 'askerleri ayağı altında paymal olmayub her vechle himayet ve istirahatları hususunda tehdid ve teşdid buyurub din ve devlet-i padişahî ve 'ırz-i namus-i şehinşahîye müte'allik ve canib-i şerifünüzün devlet ve memleketlerine nafi' vilayet ba'z umur-i mühimme dahi bu muhibblerine ferman buyurılıb muhassıl-i kelim babında mün'akid olan sulh ve salah vakıt ve zaman i'tibarıyla olmayub cennet-mekan firdevs-aşıyan merhum ve mağfurunlehuma Sultan Süleyman Han ve Sultan Murad Han tabe serahuma zaman-i şeriflerinde olduğu minval üzere mü'ebbed ve ber karar olmak babında ferman-i kaza cereyanları sadır olmuştur ve bi'l-cümle tarafından bünyan-i sadakat ve ihlas muhkem ve müşeyyed ve esas-i sulh ve salah mü'esses ve mümehhed olub bir vechle istihkam-pezir olmak emr olunmuştur ki ila ahir ü'd-devran münzal ve perişan olmak ihtimali olmaya. İnşa'llahu ta'ala bu kadimî dostunuz dahi canudilden ve samim kalbden sulh ve salahun istihkamına çalışub devletlü ve 'azametlü padişah-i 'alempenah hazretleri ile siz devletlü ve hürmetlü dostumuz imparator hazretlerinin mabeynlerini tamam mertebede muhabbet ve meveddet üzere sabit ve ber karar etmeğe çalışub iki canibde olan 'ibad-i Allah'un refahiyyet ve asayişine sa'y ve dikkat etmeğe bezl-i himmet olunur. Ümiddür ki devletlü ve hürmetlü siz dostumuz imparator hazretleri tarafından dahi bu mübarek sulh ve salahun istihkamına sa'y olunub name-i hümayun-i padişah-i reb'-meskun mefhumı üzere aba ve ecdad-i sadakat-seradinuz meslekine salık olub bu mübarek ve hayırlı sulh ve salahun binasını bir mertebede muhkem ve üstüvar eylesiz ki ila yevm il-karar paydar ve ber karar ola ve name-i hümayun-i sa'adet-makrunun mazmun-i 'izzet-meşhunu mesmu'nuz ve 'izzetlü ve rif'atlu vezir-i a'zam

hazretlerinün mektub-i sa'adet-mashubları manzurınız olup mefhum-i sadakat-mersumi ma'lumunuz olduktan sonra name-i hümayun-i sa'adet-makrunun mazmunu mucibince uslub-i sabık üzere sulh ve salah ahvali ziyade istihkam bulmak zat-i sadakat-sıfatınıza daib ve memleketlerinüze nafi' ve faydalı ise ana göre esbab-i levazımına mübaşeret gösterüb her ne vechle karar verilürse bu canib-i muhlisünüze i'lam eylesiz ki bu dostunuz dahi haramın dermeyan edüb sa'adetlü ve 'izzetlü ve 'azametlü padişah-i 'alempenah hazretleri ile devletlü ve hürmetlü dostumuz imparator hazretlerinün mabeynlerine tevrrut edüb iki canibün devletlerine nafi' ve memleket ve vilayetlerinün fa'idesine müte'allik bir mübarek sulh ve salah bağlayub sa'adetlü ve 'azametlü padişahumuz hazretlerinün paye-i serir-i a'lalarına 'arz olunub ber hoş müstahkem ve ber karar olduktan sonra fitne ve fesad bi'l-külliyeye mabeynden kalkub herkes emn ve aman üzere huzur ve rahatda ve refahiyyet ve istirahatda olub devletlü ve 'azametlü ve 'izzetlü padişahumuz hazretlerine ve 'izzetlü ve hürmetlü dostumuz imparator hazretlerinün devam-i 'ömr ve devletlerine iştilal üzere olalar ve müşarünileyh Hüseyin ağa zide mecduhuyı tebliğ-i risalet etdükden sonra oyalandırılmayub cevab-i ba-savabunuz ile bu canibe irsal eylesiz ki mu'accelen asitan-i sa'adet-aşiyân tarafına irsal oluna. Baki ne demek lazımdur ki devletlü imparator hazretlerinün ma'lum-i sa'adetleri olmaya. Baki ve's-selam evvelen ve ahiren.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 111.

Plenipotence for Sufi Mehmed Pasha
[Constantinople,] [October 1623]. Italian translation.

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 1. 1623. fol. 189–190.

Another copy ibidem, Konv. 2. 1624 Jan–Sept. fol. 38–39.

Due to his loyalty and earlier good services, Sufi Mehmed Pasha, who was earlier kaymakam at the Porte, receives a mandate for the borderlands. The ambassador of Ferdinand II, Hans Jakob Kurz arrived at the Porte, and the letters from the emperor say the same thing as Gábor Bethlen's, that is, that there is conflict and war going on between them, which was started by the prince with Ottoman assistance. The task of Sufi Mehmed Pasha is to arrange the payment of tribute as it has been paid earlier, and the handing over of castles which have been promised. He should try to collect letters and promissory notes from both parties, always keeping the interests of the empire in sight. He should decide what would happen to the military assistance that has been sent to Bethlen in the preceding year.

Copia della plenipotenza per il visir di Buda

Essendone nota la vostra fedeltà et sincera servitù, oltre l'esser noi stato già caimecam alla nostra Eccelsa Porta, et havendo in voi singolar credenza et fede nelle cose di quelle frontiere, nelle quali per la sperienza et fede nostra havete meritato la gratia nostra, vi concederemo ultimamente General plenipotenza in quelle frontiere con un nostro comandamento il quale di nuovo col presente vi ratifichiamo. Hora essendo giunto l'ambasciatore del Re di Germania alla nostra Eccelsa Porta le lettere che egli ha reso, sono riuscite conforme a quelle mandatevi da esso, et dal Re de Transylvania, Betlem Gabor, le quali poi da voi sono state mandate alla Porta, insieme ne havete avisato della discordia et inimicitia che verte fra essi, insieme dell' osservatione della guerra conclusa pace, la quale rompendosi voleva esso Betlem Gabor con essercito Ottomano andare a muover guerra in Germania, le quale cose doppo esser state consultate et ponderate dal nostro sopremo mufti, da vesiri grandi, da sopremi nostri ministri, cadi aschieri, et più sperimentati dalla militia et esserne stati noi honorissimo informati, habbiamo rimesse in voi et nella vostra singolar prudenza et esperienza, accioche consultando la cosa, cò principali di quelle frontiere, sperimentati. Timorosi di Dio et senza passione o interesse sia in secreto o in pubblico, habbiate da terminarla sin il particolare del detto Re di Germania, come anco di detto Re di Transylvania come sara piu in reputationi beneficio et utilità nostra mettendogli d'accordo con satisfattione d'ambedui, et, anco del tributo, contributione che da loro è statto dato amici potentissimi progenitori et delle fortezze che hanno promesso di rimetter nel nostro potere, et altre cose che sono poi grandezza et riputatione nostra metterete in osservationi come vi è imposto per lettera del nostro pugno imperiale.

Io comando adunque che giunto che sarà ivi^a osservando quello vien ordinato conforme si richiede al vostro alto giudicio, et singolar prudenza deputando gli piu pratici di quelle frontiere che sian già piu volte state pruovati, dobbiate consuitar il meglio con loro, et eleggendo huomini principali gli dobbiate metter in ordine, con scriver al detto Re di Germania et governatori de Transylvania, provvedendo ad ogni cosa come riceveva l'honore decoro et reputatione alla nostra corona con satisfattione dei ambi le parti, sin al procurare che diano il tributo annuale datto per il passato a nostri potentissimi predecessori, come anco per farne haver il possesso delle fortezze da loro promesse, et altre cose che sono per honore et utile del nostro Impero, nell'essecutione delle quali darete ogni fatica et diligenza, di questa generale autorità et plenipotenza concessavi ne habbiamo dato avviso à detti Re di Germania et Principe di Transylvania però terminerete ogni cosa senza lasciarvi alcun intrigo o difficoltà et prendendone da lor lettere et sicurationi validi nel avenir sarete la Felice Porta accio se gli diano nuove capitulationi in tutte le quali cose procederete con ogni prudenza, guardandone di non cagionare intrico nuovo, difficoltà alcuna, in somma vi affaticarete di far cosa utile a gli Ottomani, profitevole à nostri confini et di beneficio

per la povertà avvisando la nostra Eccelsa Porta di quelli che haverete concluso per satisfattione dambi le parti. Et circa il soccorso che si mandò l'anno passato al Betlem, rimettiamo in voi di fare quello che vi parrà più a proposito.

a dots in the manuscript

[MFM]

No. 112.

**Sufi Mehmed Pasha to Michael Adolph von Althan
Buda, 8 Muharrem 1033 / 1 November 1623. Latin translation.**

ÖStA HHSStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 1. 1623. fol. 130–131.

Michael Starzer, after having arrived at Buda, delivered the letters from Ferdinand II, Johann Kaspar von Stadion and Althan, also the oral messages. Sufi Mehmed Pasha has been dedicated to confirming the peace ever since his appointment, and it was stalled only due to the involvement of ignorant people. Sufi Mehmed Pasha congratulates Althan for his appointment as commissioner for the peace negotiations. Since the departure of Hans Jakob Kurz, the emperor's ambassador from Buda, Sufi Mehmed Pasha wrote two or three times to the Sublime Porte, and will forward the answers coming from there related to the peace. Althan should give credit to the beylerbey's oral message delivered by Starzer, whom he always known to be a good and honest man.

Epistola Vezeri Mehmere[!] Bassae Budensis ad Illustrissimum Dominum Comitem Altham [!].

Salutem virtuosissimo meo et benevolo amico!

Postquam Magnificus Dominus Starcerus ad nos Budam venisset, gratus omnibus nobis extitit, simulque literas Sacrae Caesareae Maiestatis Domini Stadion, una cum literis Suae Illustrissimae Dominationis tradidisset, quas ubi omni humanitate accepissemus, in linguam nostram Turcicam verti mandavimus, omniaque qua illis continebantur studiose percoepimus [!], quaeque illi oretenus mandata fuerant ad dicendum tum Sacra Caesarea Maiestate tum a Domino Stadion, tum a Vestra Illustrissima Dominatione amico benevolo fideliter omnia retulit, et a nobis intellecta sunt, quem vicissim sine mora omni, nostris literis onustum ad Dominationes Vestras Illustrissimas et Sacram Caesaream Maiestatem remisimus, quaeque oretenus referat, mandavimus. Ubi ego ego [!] amice benevole et amator charissime, ad hoc officium, a Caesare meo potentissimo missus sum, et horum locorum gubernationem suscepi, ab eo inquam tempore, nulli rei parcendo, non pecuniae, non labori, quid dico pecuniae et labori, imo ne vitae propriae in illud semper incumbere, ut haec sancta pax inter nos confirmaretur et ratificaretur, quicquid feci hac in parte, toti mundo patet. Sed amice mi illustrissime, ubi se homines aliqui immiscuissent, circa hanc sactae pacis

concordiam, qui nihil sciebant, et pacis unionem ignorabant, eorum causa res ad hunc statum usque devenit. Gratulor tamen, et multum me consolatur, quod Sua Illustrissima Dominatio a Caesare suo, ad hanc commissionem electa sit, et sum huius opinionis quod res omnes hactenus male constitutae, in meliorem ordinem redigentur. Deus gubernator rerum omnium scit, quod ab eo tempore, ex quo Sacrae Caesareae Maiestatis legatus gratissimus a nobis Buda Constantinopolim versus movit (qui a nobis pro dignitate sua exceptus est) bis terve ad Portam nostram Ottomanicam literas dedi, ad quas die indiem Deo favente bona nova ratione pacis expectamus, quae ubi primum ad nos venerint, sive bona illa sive mala fuerint sine omni mora, ad Vestras Illustrissimas Dominationes una cum literis nostris ablegabimus. Postremo, cum a nobis Starcerus, quem a longo tempore pro viro bono et probro cognovi, a nobis discessum pararet, multa illi, quae oretenus com[m]is[s]i necessaria, ut Vestrae Illustrissimae Dominationi, ut amico meo benevolo patefaciat, qui cum omnia dixerit quae a me dicta sunt, poterit illi fidem adhibere. His me commendo, et a Deo omnia fausta et felicia precor. Datae Budae 8 die iuxta nostrum mensem Moharemij, a tempore Mahometi anno 133[1].

[GK]

No. 113.

**Sufi Mehmed Pasha to Johann Kaspar von Stadion
[Buda], [November 1623]. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 3. 1624 Okt–Dez. fol. 191–192. Another letter with the same content, without date, addressed to Michael Adolph von Althan, in Italian translation: *ibid.* Kt. 110. Konv. 2. 1625. Juli–Dez und s.d. fol. 175–176.

From Michael Starzer Sufi Mehmed Pasha received the letter of Ferdinand II. The beylerbey informed the Porte that Hans Jakob Kurz, the Habsburg ambassador brings the ratification of the peace, together with the presents. Stadion should come to the specified place, so that they could start negotiations. When the Ottoman ambassador, Çifut Ahmed Bey, who is currently the beylerbey of Eger, returned together with Kurz, he said that Michael Adolph von Althan was commissioned to discuss the issues related to the peace. He has not yet arrived at the borderlands, but Sufi Mehmed Pasha expects him eagerly.

Tradottione della lettera del visir di Buda al illustrissimo Signor Stadion etc.

Illustrissimo mio signor colendissimo, consigliero secreto di sua Maestà Cesarea, Signor Stadion, dopo gli infiniti saluti degni della amicitia, et degni della sua eccelsa persona faccio sapere a Vostra Signoria illustrissima come deli fideli servitori di sua Maestà Cesarea il Signor Starzer, esendo mandato da loro qua, mi ha reso la sua amorevolissima, et quella di sua Maestà Cesarea la quale avendo ricevuto con ogni rispetto et onore, et havendole fatto tradurre nella lingua turca ho inteso di quelle

tutto quel che viene significato, dove ancora significavano, che credessimo alle parole del sopra detto Starzer, che da parte loro ci doveva riferire, le quale parole a bocca ancora habiamo inteso molto bene.

Giuro a Vostra Signoria illustrissima per il creatore del celo et della terra (il quale sa ogni cosa) che io sempre con tutto il core ho avevo alla conservatione di questa santa pace facendo sempre il possibile, tra le altre cose avendo scritto delle volte ogni bene alla Porta nostra Imperiale in favore di quella con ogni diligentia informandoli (sia laudato Iddio) che il signor Gian Jacobo Curz imbasciatore di sua Maestà Cesarea essendo ricevuto con ogni honore insieme con li presenti anno mandato con la confirmatione da sua Maestà Cesarea il Muteferrica Huseyn aga, et mi anno dato ogni comisione che sono amico loro.

Et gli imbasciatori di sua Maestà Cesarea stanno per partirsi et venirsene quanto prima, essendo in meco simili prudenti signori, come è Vostra Signoria illustrissima et desiderosi del bene, et riposo dei poveri suditi di ambe le parti è necessario che da qua inanzi si venga in un logo dove con l'aiuto di Dio facendo principio di questo trattamento si venga star bene con ogni diligentia, et spero che con l'aiuto di Dio fara un tal bene, che restando per molti anni fermo et stabile, gli poveri di ambe le parti averanno occasione di pregar Iddio per questi doi potentati, et per i loro ministri, et benefattori della pace, et saranno levati tutti gli impedimenti con ogni utile comune.

Per il pasato quando ritorno di la il nostro ambasciatore Ahmeth Begh adesso bascia di Agria, insieme con l'ambasciatore loro signor Curtio, et ritrovandosi meco, mi disse che sua Maestà Cesarea aveva determinato il signor conte di Altham per trattar le cose appartenenti alla santa pace, et che era per venirsene quanto prima alli frontieri con il quale io potevo trattare ogni cosa.

Et questo aveva detto da parte di sua Maestà Cesarea et io secondo la relatione del Ahmeth Bascia con grande desiderio ho sperato la venuta del Signor Altham amico nostro, et se allora secondo che era ordinato fosse venuto, fin ora sarebbero state fatte molte cose di gran utile per ambe le parti: adunque amico mio carissimo per l'avenire in niun modo si deve perder il zelo con la negligentia nelle cose cosi importanti. Iddio dia longa vita a Vostra Signoria illustrissima con ogni suo contento.

[MFM]

No. 114.

**Summary of Gábor Bethlen's letter to Sufi Mehmed Pasha
Nagyszombat, [November] 1623. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 1. 1623. fol. 146–147. Italian summary of the same letter
ibidem, fol. 187–188.

Sufi Mehmed Pasha should send the Ottoman army by his side to Sarhoş İbrahim Pasha of Bosnia and Hacı Abdulkerim Pasha of Özü. The beys in his camp came with few

people, some with only 30 or 40, whereas Ferdinand II mustered a huge army, the numbers of which can go up to 20,000. Although in the lands across the Danube everything is in the hands of the sultan, apart from Pozsony, Füleke, Érsekújvár and Nógrád, the remaining territories should be conquered without the Ottoman troops laying siege upon castles, because that takes a lot of time: for instance, while Bethlen's troops spent six days under Füleke, the royal party managed to bring seven hundred people to Érsekújvár. Bethlen demands the remainders of the borderland troops, which have been promised to him. They can easily spend the winter in Hungary, but if they leave the field, the 'Germans' will think that they do so out of fear. The relief army of the Habsburg party could not enter Nagyszombat, therefore Bethlen attacked those who were already there and closed themselves in a church. Out of 1300 soldiers, 800 changed sides and joined him. The Ottomans took a lot of captives close to Pozsony. Bethlen requests that they should stop doing so, because this will be detrimental. Ferenc Batthyány was ordered to join Hizir Pasha, the beylerbey of Kanizsa. The Ottoman footmen were lacking in equipment. Ferdinand II had 14,000 footmen and 4000 horsemen, together with 4000 Cossacks, who wanted to change sides, but eventually fled. Of the Ottomans, there are 6000 and of the Tatars, 50,000. The messenger, who brings this letter, a certain Bornemisza, negotiated with the palatine, Szaniszló Thurzó. Sufi Mehmed Pasha earlier promised that he will send Yahya Kihaya to Bethlen; the prince is waiting for him eagerly. The war should at least force the 'Germans' to concede better conditions of peace for the Ottomans.

[outside:] Quello che scriveva il Betlem al Bassà di Buda, del suo campo di Ternavia, circa le cose di Sua Maestà col Bornemissa

Manda la lettera con uno chiamato Bornemissa

Scrive di Nak Sombot della luna di Muharrem et dice d'haver seco una parte di quell'essercito Ottomano che se gli doveva mandare ove era col Ibrahim Bassa in persona, et un'altro chiamato Hagieski bassà, et che tutti què bey ch'erano nel suo campo erano molto defettuosi di gente, poiche vi era tal di loro che non haveva se non 30 o quaranta persone che l'Imperatore metteva in pronto quanto essercito poteva di Bohemia, Austria, et Moravia et che quell'essercito che alhora aveva unito erano circa 12mila huomini che con circa 8000 che si dovevano congiunger con loro sariano da 20mila huomini.

Che sin passato dall'altra parte del Danubio, et che tutto quel paese sia alla devotione del Gransignore fuor che Posonio, Filek, Naihaisel et Novigrad, ma che sia meglio l'acquistar il paese che le fortezze al assedio delle quali bisogna star molto tempo, et in quel mentre puo giunger soccorso dell'Imperatore ch'il sostar 6 giorni sotto Filek ha dato tempo a 700 huomini d'entrar a Naihaisel, per cagione de'quali non lo poteva più attaccare, et che se non fusse giunto cosi tanto 3 o quattro furfanti

capitani non sariano entrati nelle dette fortezze per li quali hora si potevano mantenere contro lui il che prima non haveriano potuto fare (che dentro Naihaisel siano 1700 huomini), fa grandissima istanza al Vesir accio gli mandi quel restante della soldatesca che si truova alle frontiere – come gli ha datto intentione – et che non dubiti che non gli possi far invernar agiatamente nel paese nemico, poiche ivi possono star cosi bene come in casa loro et ch'è a proposito che si stia in quel paese per riputatione del Gransignore – giache la sua rotta – poiche se gli Ottomani si ritirassero, gli Tedeschi pubblicarano ch'cio fusse per timore, ch'egli spera di far grandissimi servitii al Gransignore benche gli haverebbe fatti maggiore se si fussero mossi più per tempo, che l'essercito di Friderico Elettor Palatino era di 40 mila huomini, et quello del fratello et parente dell'Imperatore di 30 mila il quale si credeva non potrebbe far gran resistenza. che havendo preso Ternavia, nella quale non era potuto entrare un regimento di Tedeschi che mandavano per mantenerla, egli haveva colto detto regimento all'improvviso, quale essendosi reterato dentro una chiesa, doppo haver fatto gràn resistenza furono forzati arendersi et erano circa 1300, ottocento deì quali s'erano messo al soldo di detto Betlem, et erano soldati eletti.

Che gli Turchi havevano fatto molti Christiani schiavi in quattro vilaggi ch'erano appresso Posenio, et ch'egli pregano il vesir di comandar loro che non facessero più cattivi, il che sarebbe di molto maggior utile agli Ottomani. Ch'il Batiary era in ordine, et si poteva congiunger col bassà di Canisia. Che l'esercito ch'egli si trovava havere de'Turchi era assai defettuoso di fanteria, che era assai più necessaria che la cavalleria in que'paesi poiche l'Imperatore haveva 14mila fanti, et solo 4mila) cavalli, et egli haveva di Turchi 6000mila (mi pare) et 50mila Tartari. Ch'egli mandava al vesir il commandamento havuto dalla Porta, col quale detto vesir poteva veder qual'era l'intentione del Gransignore. Che gli Cosacchi ch'erano in servitio dell'Imperatore essendo molto mal satisfati havevano trattato di venir à servirlo, ma che però essendo stato interrotto questo trattato alla prima nuova che hebbero essi Cosacchi dell'arrivo suo se ne fuggirono via al loro paese, et ch'erano circa 4000.

P.S. era scritto di mano propria del Betlem

Ch'il Bornemissa latore della sua lettera e persona sua confidente al quale il vesir poteva dar fede ad alcune cose ch'egli gli haveva imposto di dir a bocca. Ch'egli s'era accordato col palatino, et che sperava che potevano uniti far molti buoni servitii. Che egli sperava con grandissimo desiderio il Yahya Chihaia qual'il vesir haveva promesso di mandargli, il che egli scriverebbe per grandissimo favore, et lo vederebbe molto volentieri. Che quando non si otterrebbe altro con quella guerra al manco si necessiterebbero gli Tedeschi di accettar la pace à conditioni molto più avvantaggiose per gli Turchi che non erano quelle prime.

[MFM]

No. 115.

**Gábor Bethlen to Sufi Mehmed Pasha
Nagyszombat, 1 December 1623. Copy.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 2. 1624 Jan–Sept. fol. 63–66.
Latin translation *ibidem* fol. 60–62.

Bethlen received Sufi Mehmed Pasha's letter from Derviş Çavuş, and is happy to hear that the beylerbey was confirmed in his office by Murad IV. He thanks Sufi Mehmed Pasha for having written to the serdar, Sarhoş İbrahim Pasha, a recommendation that he should keep his forces at Bethlen's side. Unfortunately, it came too late, the Ottoman troops did not help the prince's endeavour and did not cross the river Morava, in spite of the fact that Bethlen created no less than three bridges over it. They only pillaged the region, burned more than 1000 settlements and took more than 30,000 captives. Bethlen arranged an armistice with the palatine of Hungary, Szaniszló Thurzó, under the condition that in this period peace negotiations should take place between the three parties [the king of Hungary, the prince of Transylvania and the Ottomans]. The Ottoman troops should have only waited as long as the confirmation of Ferdinand II came, but they left already on the next day, on 28 November. Thus, on 29 November Bethlen also had to withdraw his forces, and leave the enemy, who had been surrounded for twenty-seven days already [in the earth fortification at Hodonín]. According to the Habsburg general, Hieronymo Caraffa, marquis of Montenegro, whom Bethlen met on horseback halfway between the two camps, they would have had to surrender in five days and had lost 6000 men already.

On their way home through Hungary the Ottomans were also looting and burning, thus the palatine wanted to collect an army against them, so that they could not pass the bridge of the Vág. Thurzó justified this with the claim that the Ottomans did not keep the agreement he reached with Bethlen. It took a lot of time for Bethlen to convince the palatine to let the Ottoman troops pass, on the condition that they let the captives from Hungary go. When Bethlen informed Sarhoş İbrahim Pasha of Bosnia about this, the serdar was not ready for the deal and let his army swim through the river instead, with great casualties. Hearing this, Ferdinand II did not send the confirmation of the armistice. He may never do it – but if he will, Bethlen will inform Sufi Mehmed Pasha immediately. The beylerbey should arrange it that the peace treaty should not be negotiated at the Porte (the Habsburg ambassador, Hans Jakob Kurz would not be able to achieve anything anyway), but rather he should personally be commissioned with it. The ambassadors should be sent back to Buda, Ferdinand II should be invited to send commissioners at a specific time and space, the palatine should also come and they should make a peace together. Bethlen will suggest the same through his own representatives at the Porte.

Gabriel, Istennek kegyelmességéből Magyarországnak választott király, Erdélynek fejedelme és székelyeknek ispánja.

Tekintetes és nagyságos vezér basa, nekünk kedves jóakaró atyánk! Isten Nagyságodat éltesse és hatalmas császárnak szolgálatjában minden szerencsáját nevelje, napját sokasítsa!

Nagyságodnak méltóságos levelét Dervis csausz tegnapi napon adá benn, melyet illendően, becsülettel vévén, megfordítottunk, értvén hatalmas császárnak Nagyságodhoz való újonnan megmutatott kegyelmességét, méltóságos tisztiben való meghagyását, tiszta szüdből örvendezünk rajta. Könyörgünk Istenünknek azon, hogy Nagyságodat őhatalmassága kedvében utolsó órájáig életének megtartsa. Hogy Nagyságod szerdár Ibrahim pasának és az több uraknak levelet íratott volt, az mellettünk való maradás és szolgálat felől, Nagyságodnak megszolgáljuk. De az levelek későn érkeztenek, hatalmas császárnak hadai mimellettünk semmit nem szolgálának őhatalmasságának, az mint azelőtt is Nagyságodnak megírtuk. Csak az Morva vizén sem vihettük által őket, noha nem egy hidat, hanem hármat készítettünk volt; de az hadak nem akartak általjönni egyébert, hanem az országot az ellenség háta megett mindenütt elégettek, elrablak, ezer falunál, városnál többet égettenek meg! Az mint az bégek szájából hallottuk, harmincezer rabnál több vagyon kezekbe. Végtere azon kértük, hogy maradjanak csak addig, amíg német császárral egynéhány holnapi frigyét csinálunk, melyre ígértét vala magokat és az frigyét, az ország palatinusát hozzánk hívatván, el is végezzék ilyen formán, hogy tíz hónapig frigy legyen köztünk és az fegyver letéessék, senki ne raboljon, semmi kárt egymásnak ne tegyen, mindenek csendességben legyenek, és ez az frigy hatalmas császár országira is úgy szolgáljon, mint az miénkre. Második, az tíz holnap alatt ha öszvebékélhetünk, mind az három részről abban munkálkodjunk; és ha az hatalmas császárnak az békességhez kedve lészen, az két császár között mi fussuk az szent békességet.

Ezeket az végezéseket palatinus felküldte két nagyságod úrtól, hogy német császár pecsétivel, keze írásával megerősítse. Azt az levelet kell vala megvárnunk, nem csak nekünk, hanem még az török hadaknak is, és addég az ellenség mellől nem kell vala eljőnnünk. De hogy egy napot sem akarának várakozni, sőt az basának az az hadak megizenék, hogy ha által nem mennek közikben, idehagyják, felkelnek, elmennek mellőle általán fogva kedden mellőlők [!]. Ez dolog pedig hétfőn történék, az basák sem merének avagy nem akarának maradni, elindula mind az egész tábor, minket odahagyának.

Látván ez dolgot, mi is kényszerítetténk általjönni utánok másnapon és az megszorítottatott ellenséget úgy kelle odahadnunk, kiket huszonzét nap és huszonzét éjjel úgy megszorítottunk vala, hogy immár öt nap alatt meg kellett volna magokat adni, ha senki rájuk fegyverrel nem ment volna is. Ezt ő maga az generális mondta magunknak, mikor elindulásunknak estvéin hitre vele beszéllettünk lovunk hátán az két tábor között. Azt is ő maga mondá, hogy az huszonzét nap alatt hatezer embernél többet fogtak, vágtak le vitézink azokkal egyetembe, akik hozzánk futottanak tőlők.

Visszajöttünkbe az török hadak Magyarországon minden falukat, városokat meggyújtottanak és mind elégett, valameddig kiért az zsákmánnyal; az magyarokat rabságra vitték, kiket nem vágtek [le], ahol kaphatták. Az ország palatinus ezt látván (mert magának is maga vára körül egyszermind tizenhárom nagy faluit égették meg, kit szemével nézett ablakáról) felette igen elbúsult rajta és az Vág vizén való hídon nem akarta elbocsátani az hadakat, mely híd szintén az maga vára mellett vagyon. Sőt, az végbelieknek mindenfelé izent, hogy egybegyülekezzenek és állják meg útokat, mert az török semmi fogadását, velünk való egyezését meg nem állotta és nemcsak Morvaországba, hanem Magyarországra is mindenütt éget, rabol, mint ellenség, úgy megyen az sok rabbal. Ezt mi megértvén, mindjárt felvettük és palatinushoz magunk mentünk, nagy sokat vetekedtünk vele, hogy az hadakat ne hívassa és ellenségképpen ne mutassák az magyarok jogokat hatalmas császár hadaihoz, mert abból semmi jó nem következik jövődében. Nagy sok disputationk után osztán elvégezőnk vele, hogy az hadakat az hídon át bocsássa, csak az magyarországi rabokat bocsássák el.

Azt mi is merő igazságnak és méltó kívánságnak látván lenni, két fő emberinket az nagyságos basához bocsátván, megizenénk nekik, hogy az hídon is immár által bocsátván őket az palatinus, csak az magyar rabokat bocsássák el az hadakból; Istenért kérve őket, hogy hatalmas császár országira hátokon ellenséget ne vigyenek és az kevés rabnak el nem bocsátásával óhatalmassága birodalminak százezer annyi kárt ne tegyenek. Lám senki nem kívánja az morvaországi számtalan sok rabot elbocsátatni, hanem csak az magyarországiakat, kik talán ötszázan sem lesznek. Az basák megértvén az kívánságot, megharagudtanak és rút gyalázatos szókkal illetenek magonkat is, az hídra sem akarának menni, hanem az vízre indulván, elég kárral halljuk, hogy által mentenek. Ezt megértvén német császár mind ez napig sem küldé meg az végezésekről való pecsétés levelet, nem is tudjok, ha megküldi avagy nem; miért hogy az ő hada megszabadula az nyomorúságról, melybe mi szorítottuk vala. Az országot is kirablák, égették el az hadak.

Ezeket Nagyságodnak azért kellették ily hosszú írás által értésére adnunk, hogy Nagyságod értse az állapotot minden részeiben. Mert akárki mit beszéljen erről, de különben ennél, amint írtok, bizonyosan higgye Nagyságod, hogy nincsen. Annak okáért ha ellenkező dolgok következnek ezután, ne egyébnek, hanem az török gyalázatos visszatérésének tulajdonítsa Nagyságod. Mert ha az mi szónkat, tanácsunkat fogadták volna, sok jó dolgot vihettünk vala véghez hatalmas császár javára. Mi mindazáltal abba fáradunk, hogy az frigyét mind az három részről végezésünk szerint megtartsuk, és ha német császár azoktól való levelét megküldi, Nagyságodnak azonnal értésére adjuk. Azon legyen Nagyságod, hogy ha az hatalmas császárnak az némettel való békességhez kedve lészen, ne az Portán tractáltasson ő végezések az békességgel (mert ott az mostani beküldetett emberek, higgye Nagyságod, semmi hasznos dolgot végezni nem tudnak és az hatalmas császárnak böcsületire nem lészen), hanem az Fényes Porta bízza Nagyságodra az dolgot. Azokat az követeket küldjék

Budára, végezzünk egy bizonyos napot, az mely napra az ország palatinusa és az német császárnak fő tanácsi jöjjenek alá, Nagyságod mi velünk együtt bizonyos helyre jöjjen, egymással tanácskozván először azokat is az német császár fő tanácsit palatinussal együtt hívassuk alá és Isten akaratjával oly békességet, frigyét csinálhatunk, mely mind hatalmas császárnak méltóságára, birodalmának hasznára és nekünk is megmaradásonkra lehet. Ha ez dolog tetszik Nagyságodnak, kérjük, adja mindjárt értésünkre. És noha immár ezen dologról írtunk és izentünk az Fényes Portára, de újonnan fő emberinket béküldeni nem nehezteljük, kik által ismét az nagyságos vezéreket tudósítjuk és törekedünk, csak értsük, hogy Nagyságodnak kedve vagyon ehhez. Ottan az fölséges Úristen Nagyságodat éltesse jó egészségsben! Költ Nagyszombatban, karácsony havának első napján, anno 1623.

Gabriel

Inscriptio: Az hatalmas győzhetetlen császár kedves böcsületes hívének, az tengeren innét minden hadának és végvárainak parancsolójának, budai várában fő helytartójának, az tekintetes és nagyságos vezér Mehmed basának, nekünk kedves jóakaró atyánknak adassék.

[GK]

No. 116.

Sufi Mehmed Pasha to Ferdinand II

Buda, 11–20 Safer 1033 / 4–13 December 1623. Italian translation.

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a.

The letter of Ferdinand II reached Sufi Mehmed Pasha and the beylerbey understood that Müteferrika Hüseyin Ağâ has arrived. He should be sent back to Buda as soon as possible, so that he could travel on to the Porte. Upon Murad IV's command, Sufi Mehmed Pasha will continue to work for the peace. He expects the commissioners of Ferdinand II.

La tradottione della lettera del vesir di Buda a Sua Maestà Cesarea

Al più glorioso de Prencipi del Messia eletto frà maggiori della legge di Giesù, signore di grandezza et prosperità et possessore di maestà, il Serenissimo Ferdinando Imperatore Romano, amico nostro, il cui fine sia felice dopò li convenevoli saluti, et amorevolezze degne al'amor portato da Vostra Maestà Cesarea alla Porta nostra Imperiale et alli Mahometani, vengho amorevolmente à significare, come hora è capitata la sua amorevolissima lettera mandatami à suo ambasciatore, la quale ricevendo con ogni rispetto, et honore abbiamo fatto tradurre nella lingua Turcha, nella quale viene significato come Vostra Maestà Cesarea essendo arrivato sano costì il honorato Muteferrika Hussein Ağâ, hà ricevuto da lui la lettera grata con ogni

honore, et riverenza del nostro potentissimo Imperatore, et hà inteso la sua significatione di quella, et come per conto del riposo dei poveri d'ambe le parti, non perdono à fattiga alcuna in queste parti per far il possibile bene, in quanto alle cose importanti, et utili alli poveri d'ambe le parti, par bene necessario, che sia quanto prima messo in essecutione.

Io in quanto à me, secondo il commandamento del mio potentissimo Imperatore sono apparecchiati per affaticarmi per il bene comune, si spetta solamente che da parte di Vostra Maestà Cesarea siano mandati li commissarii quanto prima in un luoco determinato, piacendo à Iddio venendo insieme li commissarii di Vostra Maestà Cesarea et gli nostri, si attenderà diligentemente conforme la lettera imperiale a trattar di questa santa pace cose che saranno utili per li poveri di ambe le parti, vien anco significato che presto rimandarebbono il Mutefericca Hussein Agà mandato con la lettera imperiale da Vostra Maestà Cesarea la ritornata del quale quanto prima, e di utile grande accioche subito arrivando qui, senza tardanza si possa mandare per le poste alla nostra Porta Imperiale, et venendo insieme li commissarii di Vostra Maestà Cesarea et li nostri un giorno prima, si possa trattare conforme la lettera imperiale cose utili per ambe le parti, per il stabilimento, e fermezza di questa santa pace, il che à fare da parte nostra si attenderà diligentemente.

Iddio dia longa vita a Vostra Cesarea Maestà. Dato secondo il crescimento della luna settimo giorno.

[MFM]

No. 117.

**Sufi Mehmed Pasha to Johann Kaspar von Stadion
Buda, 11–20 Safer 1033 / 4–13 December 1623. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 1. 1623. fol. 148.

Sufi Mehmed Pasha received an order from Murad IV to stay in his position at Buda and work for the peace. Thus he writes to Çifut Ahmed Bey, who will explain everything to Stadion. He also sends Mustafa Ağa, who should be returned quickly with the responses. Musa Çavuş and Hans Jakob Kurz left Belgrade on 18 November and are heading for the Porte.

Traduttione della lettera del Vesir Mehemet Bassa, bassa di Buda
all'illustrissimo Signor Colonello di Stadion

Illustrissimo et honoratissimo Signor Governatore nostro amico. Doppo quei tutti più affettuosi saluti a lei convenevoli facciamo questa della nostra bona salute, adoperandomi sempre per la stabilità della conclusa pace fra questi duoi grandi

Imperatori sono giunti novamente alcuni miei huomini venuti della Eccelsa Porta, con commandamento et eccelsi decreti del mio Potentissimo Imperatore ne quali in sentenza mi viene comandato di non andarmene per loro alla Porta, ma di rimaner alla custodia di Buda, confirmandomi per suo locotenente generale et plenipotenziario, et rimettendomi l'aministratione generale di questa pace sicche conforme al benigno decreto imperiale mi convien fermare à Buda, et per che vi sono alcune cose nella pace, l'osservatione delle quali è molto necessaria, scrivo difusamente il tutto al Ahmet Bey da cui lei intenderà ogni cosa.

Speriamo che Vostra Signoria haverà cura che venghi questa santa pace osservata et conservata, come si è concluso che col favor divino non vi sarà da questa nostra parte alcuna male. Mandiamo però ivi l'honorato Mustafa Aga (il cui grado sia in aumento) il quale desideriamo sia presto rimandato in queste parti, con le amichevoli vostre lettere. Il Vostro ^a lo chiama ambasciatore piccolo che è di compagnia col Mussa Ciausso è partito di Belgrado il 18 della luna passata et si è inviato prosperamente alla Felice Porta. Quello che succederà ne aviserò a Vostra Signoria alla quale dal Signor Iddio preghiamo lunga vita.

Da Buda nel mezzo della luna di Safer 1033 cioè dicembre 1623.

a two worlds unreadable due to water damage

[MFM]

No. 118.

Sufi Mehmed Pasha to Gábor Bethlen

Buda, 29 Rebiülevvel 1033 / 20 January 1624. Hungarian copy.

MNL OL P 1242 1. cs. no. 155. fol. 302.

Edition (with a wrong date): TT 1882: 446–447.

Sufi Mehmed Pasha had Bethlen's letter, brought by Zsigmond Török and Derviş Çavuş, translated into Turkish. It is not true, what Bethlen writes, that pashas and beys would have complained about him to Sufi Mehmed Pasha, Bethlen enjoys the favour of the Ottomans. Sufi Mehmed Pasha wrote everything to Grand Vizier Kemankeş Kara Ali Pasha, and other high dignitaries. He reminded Bethlen's promoter ('kapı kihayası'), Çavuşbaşı 'Hilaga' to cooperate with Bethlen's resident envoy, Kelemen Mikes. He forwards Murad IV's abdnname with 'Reczai' Bey to Bethlen, the prince can send him information through the bey, which Sufi Mehmed Pasha will then forward to the Porte.

No. 119.

**Murad IV's plenipotence to Sufi Mehmed Pasha
[Constantinople], 24 January 1624. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 2. 1624 Jan–Sept. fol. 11. Another copy ibidem fol. 37.

The articles of the peace of Zsitvatorok (1606) should be kept in a way that the peace should be continuous, not temporary. Murad IV wants to win the castles and villages that have been promised to the sultans, the regular presents and everything according to the earlier customs. The sultan fully trusts Sufi Mehmed Pasha with the task of creating peace. He demands to be continuously informed about the news, and promises to reward his services.

All mio fidelle et diletto Vezir Mehmed bassa

Giunto che sara questo eccelso segno, vi sara noto che essendo voi nutrito nell mio palazo vezir vechio e prudente et benemerito della mia Imperial Maestà per gli molti servitii da voi fatti à miei gloriosissimi predecessori, et il desiderio che havete della mia prosperità et grandezza oltre la lunga prattica et esperienza che havete delle cose delle frontiere, commettessimo ultimamente all nostra prudenza la confirmatione della pace, conclusa con l'Imperatore di Germania et la general plenipotenza delle cose di quelle frontiere, la quale hora di nuovo vi confermiamo et per che vogliono che non venghi fatto accio che possi esser in pregiuditio della pace conclusa già Zitvaton frà gli comissarii d'ambe le parti benchè la mia imperial volontà sia che l'amicitia et benevolenza non sia per un tempo limitato ma di eterna et di lunga durata, come è stato al tempo de miei predecessori, per il bene et riposo della povertà.

Vi comando di attender all'osservatione di essa poiche così è mio desiderio di conservarla con ricuperare le fortezze ò villaggi promessi, et conclusi alhora della trattatione e conclusione della pace facendo che gli presenti o altre cose che sono stati soliti per il passato. Però comando che gionto che sara ... ^a osservando il mio comandamento passato, con questo ancora, dobbiate far che si osservi la pace già conlusa a Zitva, pure che non sia tregua per un tempo limitato, ma pace stabile e perpetua come è stato al tempo dei miei antecessori procurando che si diano le fortezze o villaggi et presenti promessi al tempo della conclusione, procurando di metter questo servitio in essecutione conforme á la mia imperial volontà, et perche noi siamo sicurissimi della vostra prudenza et habbiamo somma fede nella vostra integrità et fedeltà essendo vecchio vesir nostro rimettiamo totalmente in voi, si le cose dell'osservatione di pace, quanto ogni altra cosa di quelle parti.

Pigliar tuttavia il prudente parer di quei vecchi soldati delle frontiere mie serviti accio possiate metter in essecutione conforme il decoro et riputatione nostra, si le cose della pace come frutto quello che occorrer in quelle parti con mia satisfatione. Insomma procederete in conforme il tenor del mio eccelso commandamento passato,

osservando espressamente che non sia commesso cosa veruna di pregiuditio della pace conclusa a Zitva. Che così piacendo al Signor Iddio gli servitii che farete non saranno persi, ma acquistarete la mia imperiale gratia, et ricompensa convenevole al grado vostro. Così ci sarà noto, lo darete continuamente nuova alla Felice Porta di quello che occorrerà in quelle.

a dots in the manuscript

[MFM]

No. 120.

**Hans Jakob Kurz to Sufi Mehmed Pasha
Constantinople, 16 March 1624. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 2. 1624 Jan–Sept. fol. 109–110.

Kurz knows about the mandate given to Sufi Mehmed Pasha related to securing the peace and settling the debates between the two parties. Kurz finished the task he had received from Ferdinand II, and hoped that he would be allowed to return together with Çifut Ahmed Pasha of Eger, who carried this letter with him to Buda. However, arrangements were made otherwise with a reference of having no carriages. Kurz requests Sufi Mehmed Pasha to write to the Porte so that he would not be delayed any longer, which has been promised to him, orally as well as in writing. His stay in Constantinople is of no use, whereas he could be useful in Buda.

Illustrissimo et eccellentissimo Signor Vesier,

Non ho punto di dubbio che Vostra Signoria Illustrissima haverà fin a qui la lettera ricevuto per nostri corrieri particolari la plenipotentia generale del Gran Signore ritorno al stabilimento della pace con Sua Maestà Cesarea et per rimediare i disordini nati da un tempo in qua à quei confini: et spero che in conformità di quella Vostra Signoria Illustrissima si mostrerà come sempre amico della Giustitia et della pace sperandone ricompensa da Dio et da gli huomini. Onde per aver io qui alla Eccelsa Porta compito di tutto quello che avevo in commissione di Sua Maestà Cesarea mio signore ne avendo per ora à far altro in queste parti: tenevo per certo che mi sarebbe concesso di tornarmene con il Signor Ahmet Bassa portator di questa il quale sene va à pigliar possesso del suo nuovo carico. Ma essendo parso altrimenti a questi signori come essi dicono per mancamento di carri i quali ancora non cominciano à arrivare: Non ho voluto mancare di salutare con questa occasione Vostra Signoria Illustrissima et pregarla di scrivere quanto prima alla Porta et consigliare che io non sia più trattenuto ma senza dilatione ispedito. Ricordandosi Vostra Signoria che questo m'affatto promesso in scritto et à bocca, et potendo con la prudenza sua considerare, che il trattenermi non sia per aiutar niente, anzi per nuocere alla continuatione

della pace: dove al contrario col mio arrivo à Buda potrò fare qualche buon ufficio. Et concio à Vostra Signoria Illustrissima mi raccomando, pregandole ogni felicità et grandezza.

Di Costantinopoli alli 16 di Marzo 1624.

[MFM]

No. 121.

Sufi Mehmed Pasha to Ferdinand II

Buda, 7 Cemaziyülahir 1033 / 27 March 1624. Original (type E).

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a. Unusually long parchment. The text is punctuated with dots in golden ink. Italian translation ibidem, another copy: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 3. 1624 Okt–Dez. fol. 193. Another letter with the same content, with the same date, addressed to Michael Adolph von Althan, in Italian translation: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 110. Konv. 2. 1625. Juli–Dez und s.d. fol. 169.

From the letter of Ferdinand II Sufi Mehmed Pasha understands that Müteferrika Hüseyin Ağa arrived to him with Murad IV's letter, concerning the peace negotiations. The messenger should be sent back as soon as possible to the Porte.

İftihar-i ümera'l-'azamu'l-'iseviyye muhtaru'l-kübera'l-feham fi'l-milleti'l-mesihyyet muslih-i mesalih-i cemahir-i tayfetü'l-nasraniyye sahibü'l-ikbalü'l-haşmet ve'l-vekar sahib-i vilayetü'l-mecd ve'l-iftihar bi'l-fi'l Roma imparatorı 'izzetlü ve devletlü dostumuz Ferdinand – hatimet 'avakıbuhu bi'l-hayr – huzurlarına selam-i selamet-encam ki sa'adetlü ve 'azimetlü padişahumuz hazretlerine olan vüfur ita'atlarından sadır ve peyam-i muhaleset irtisam ki ehl-i imana olan muhabbetlerinden mütebadir olunur muhibbane inha olunan budur ki: bu def'a canib-i muhlislerine irsal buyurılan muhabbet nameleri es'ad sa'atde bu muhibblerine vasıl oldukda ri'ayet ve hürmet ve ta'zim ve tekrimle alub kabul edüb ve ber hoş Türkiye terceme etdüdüb mefhum-i 'izzetlerinde sa'adetlü ve 'azimetlü padişahumuz hazretlerinin taraf-i 'aliyelerinden devletlü imparator hazretlerine name-i hümayun-i sa'adet-makrunlarıyla irsal olunan budurki 'alî müteferrikalarından kıdvetü'l-ematicid ve'l-ekarim Hüseyin ağa – zide mecduhu – name-i hümayun-i padişahî ile devletlü imparator hazretlerine sıhhat üzere vasıl oldukda ri'ayet ve hürmetle alub mefhum-i name-i hümayun-i padişahî ma'lum-i 'izzetleri olduğı ve bu mübarek sulh ve salah hususına taraf-i şeriflerinden vekil irsal olunacağı işrab buyurulmuş cümlesi 'ala vechi'l-kamil ma'lum-i muhabbeti olmuşdur. Devletlü imparator hazretlerinin ma'lum-i 'izzetleri ola ki bu mübarek sulh ve salah ahvali için sa'adetlü ve 'azimetlü padişahumuz hazretlerinin ferman-i 'aliyeleri üzere bu muhibb-i muhlisleri dahi canibeyn fukarasının huzur ve istirahatı için bu canibde damen-i dermeyan edüb her vechle iyiliklere dikkat ve ihtimam üzereyüz. İnşallahu ta'ala canibeyn fukarasına evla ve enfa' olan hususların husuli bir gün evvel

olması her vechle münasib fehm olunmuşdur. Bu muhibbleri sa'adetlü ve 'azimetlü padişahumuz hazretlerinün taraf-i 'aliyelerinden ferman olunduğı üzere iyiliklere hazır ve amade-iz ancak ol canibden devletlü ve sa'adetlü imparator hazretlerinün canib-i şeriflerinden ta'yin buyurılan vükelanun bir gün evvel bir yere gelmelerine mevküfdir. İnşallahu ta'ala devletlü imparator hazretlerinün vükelası ol canibden kopub bu canibün vükelasıyla bir yere gelindükde name-i hümayun-i padişahı üzere sulh ve salah hususına canibeyn fukarasına evla ve enfa' olduğı üzere dikkat olunur ve name-i hümayun-i 'izzet-makrunla varan müteferrika Hüseyñ ağa için bir gün evvel ol caniblere irsal olunur deyü buyurulmuş fi'l-vaki' anların bir gün evvel bu caniblere gelmesi her vechle hayırludur ki bu canibe vasıl olduğı birle eğlendürmeyüb sa'adetlü ve 'azimetlü padişahumuz hazretlerinün asitane-i devlet-aşyanlarına ılgar ile irsal oluna kezalik devletlü imparator hazretlerinün dahi vükelası ile bu canibün vükelası bir gün evvel bir yere gelüb canibeyne evla olan iyiliklere mübaşeret olunub name-i hümayun-i padişahı üzere bu mübarek sulh ve salahun istihkam ve istikrarına dikkat ve ihtimam oluna Hakk ta'ala devletlü imparator hazretlerin çok yaşatdura. İşbu mektub-i muhabbetümüz Budun'a bin otuz üç Cemaziü'l-ahirinün yedinci gününde tahrir ve imla olundu. Ve's-salam.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 122.

Gábor Bethlen to Sufi Mehmed Pasha

Kassa, 22 April 1624. Hungarian concept, with Bethlen's handwriting.

MNL OL P 1242 1. cs. no. 2. fol. 11–12.

Edition: TT 1882: 454–455.

The pasha's messenger, Mustafa Çavuş, reached Bethlen on 20 April and handed over the letters from Murad IV, Grand Vizier Kemankes Ali Pasha and Sufi Mehmed Pasha. At the moment the prince cannot answer, because his Turkish scribe is not with him, but he will arrive in three days and then Bethlen will send his envoys to the beylerbey, who will explain everything. The prince's envoys came back from Vienna on 18 April, they could not achieve anything, because Ferdinand II wanted to exclude the sultan and the Ottoman Empire from his peace with Bethlen. The emperor collected some Hungarian and Croatian troops and transported them through the Danube, but their numbers do not exceed 1200; the Cossacks are in Moravia and do not count more than 3000. Also, they are being recalled by the Polish lords, who threaten them with declaring them traitors and depriving them of their property. The emperor has only those German troops, who were earlier blockaded [in Hodonín], and an Italian colonel, a certain Lodron, who does not have more than 2000 soldiers. Bethlen can easily defend himself against this army, if the peace cannot be concluded. Sufi Mehmed Pasha should set up his camp close

No. 123.

to Pest and summon the Ottoman soldiers from the borderland, then peace shall be concluded – if not, Ferdinand's army cannot defeat both him and the prince if they assist each other. The beylerbey should not give any resolute answer to Ferdinand's envoy until Bethlen's envoy reaches him. The prince is happy to hear that Abaza Mehmed Pasha surrendered, the 'Germans' will be more inclined to peace if they hear that the revolt is over.

No. 123.

Gábor Bethlen to Sufi Mehmed Pasha

Kassa, 22 May 1624. Hungarian concept, with Bethlen's handwriting.

MNL OL P 1242 1. cs. no. 3. fol. 13.

Edition: TT 1882: 456.

Bethlen's envoys came back from Sufi Mehmed Pasha. The prince wrote to Tamás Borsos, his envoy at Sufi Mehmed Pasha's court about the development of the negotiations with Ferdinand II, and the new wars between the Christian princes, so that he could inform the beylerbey. He also sends his interpreter, János Házi, and requests his speedy return.

No. 124.

Gábor Bethlen to Sufi Mehmed Pasha

Kassa, 13 June 1624. Hungarian concept, with Bethlen's handwriting.

MNL OL P 1242 1. cs. no. 5. fol. 8–9.

Edition: TT 1882: 464–465.

János Házi returned, together with Sufi Mehmed Pasha's kapıcı başı, Abdullah Ağa. Bethlen will continue informing the beylerbey through this envoy (kapı kihayası) at his court, Tamás Borsos. He wants to follow Sufi Mehmed Pasha's wishes, but had to conclude peace with the 'Germans,' as he was ordered to do so four times by the Porte. He nevertheless also arranged that Ferdinand II would make peace also with the Ottomans, otherwise the peace with Transylvania cannot be maintained. Sufi Mehmed Pasha should decide the time and place of the negotiation, appoint the commissioners and decide whether he wanted to have Bethlen's representatives there. If Sufi Mehmed Pasha wishes so, he is also ready to turn his horse [and enter the war again].

No. 125.

Murad IV to Sufi Mehmed Pasha

[Constantinople], 21–30 Şaban 1033 / 8–17 June 1624. Manuscript unknown.

Original edition, with Arabic letters: Feridun Bey, *Mecmua-yı Münşeat*, vol. 2, 128–129.

Hungarian translation with the wrong date 21–30 Zilkade 1033 / 4–13 September 1624:

MNL OL P 1242 1. cs. fol. 96.

Edition of the seventeenth-century translation: TT 1882: 465–466. A twentieth-century translation of the unknown Ottoman Turkish original: Karácson et al. (eds.), *Török-magyar oklevéltár*, 210–211.

Sufi Mehmed Pasha requested Murad IV's order concerning the peace to be established with Ferdinand II. The sultan discussed with Grand Vizier Çerkez Mehmed Pasha, Şeyhülislam Hocazade Esad Efendi and his kadiaskers, and they concluded that a wise negotiator should be chosen as Kuyucu Murad Pasha was in the time of Sultan Ahmed I. Murad IV appoints Sufi Mehmed Pasha for this task. He should consult with experienced people from the borderlands and when he receives message from the commissioners appointed by Ferdinand II, he should inform Gábor Bethlen about this, and also consult with prudent men sent by the prince, as it happened in the time of István Bocskay. Then Sufi Mehmed Pasha should invite the commissioners of the 'Germans' and settle the issues that hinder peace. He should however not cede any territories. Transylvania and the territories under Bethlen's rule should also be included in the treaty. Both parties should issue copies of the treaty, which should then be brought to the Sublime Porte by the ambassador of the 'German emperor,' and of a representative of Sufi Mehmed Pasha; then Murad IV will also issue his abdnâme. [In the seventeenth-century translation: Sufi Mehmed Pasha's messenger should bring the text of the treaty to the Sublime Porte, and the abdnâme will be issued when the ambassador of the 'Germans,' as well as from Bethlen arrives.]

Budun muhafazasında olan Mehmed Paşa tarafına
tecdid-i sulh iradesiyle ısdar buyurılan emr-i şerifün suretidür

Sen hadd-i zatunda dindâr ve ihtiyar vezir-i namdar ve vüzerâ-i 'azamum miyanında kemal firaset ile ma'ruf destur-i sahib-i i'tibarum olduğun ecilden Üngürüs serhaddinün umur-i cumhurı senün re'y-i rezin ve tedbir-i isabet-karinüne havale olunub eğer Nemçe imparatorı ile müceddeden istihkam verilecek sulh ve salah esasınun teşyid ve tahsinidür ve eğer sınır ve hudud mevaddınun namus-i hümayunuma layık olan vech üzere ta'yin ve tebyinidür hala bab-i sa'adet-me'abuma gönderüb tekrar bu babda emr-i hümayunum ve sulh ve salah hususunda vekalet-i mutlakaya temessük olacak ferman-i şerifüm taleb eylemişsin bina'en 'ala heza vüzerâ-i 'azamum ve şeyhül-islam ve kazî'askerlerüm bir yere gelüb bu hususı müşavere edüb ma'i'l-ittifak vaki'-i hali paye-i serir-i a'lama 'arz oluna deyü emr-i şerifüm sadır oldukda cümlesinün re'yi bunun üzerine karar etdiki mukaddema cennet-mekan

fırdevs-aşıyan babam Sultan Ahmed han ‘aleyhi’r-rahmet ve’l-gufran zamanında sulh ve salah umurına vekil olan müteveffa Murad paşa gibi bir ihtiyar ve dindar vezir-i sahib-i tedbir vekil nasb olunub nam ve namus-i hümayunuma layık olan vech üzere sulh ve salah umurını te’kid eylemek evla ve enseb olmağın girü bu hususa seni canib-i hümayunumdan vekil-i mutlak nasb edüb cümle ol serhadde olan beğlerbeğiler ve Rum İli sancaklarıyla ma’iyyetüne ta’yin olunan ‘asker sana ita’at ve inkiyad-i tam etmek ve hidemat-i hümayunum edasına enva’-i ihtimam ile kıyam eylemek babında ferman-i ‘alışanum sadır olmışdur. Buyurdumki bu babda sadır olan ferman-i şerifüm üzere ‘amel edüb dahi ma’iyyetine ta’yin olunan cümle beğlerbeğileri yanuna cem’ edüb serhaddün ihtiyar ve umur-dide hayr-h’ah-i din ve devlet olanlarıyla müşavere ve müzakere eyleyüb öte taraftan Nemçe imparatorı canibinden ta’yin olunan vekilleriyle haberleşüb ve ugur-i hümayunumda da’ima sadakat ve istikamet üzere eda-i hizmet eden Erdel hakimi ve Macar kralı Betlen Gabor’a dahi haber gönderüb mukaddema Poçkai tarafından ta’yin olunduğı vech üzere müşarünileyhün dahi yarar adamların ve vekillerin yanuna götürüb sözi bir yere koyub ba’dehu Nemçe ta’ifesinün müşaverecilerin yanuna davet edüb hüsn-i ittifak ve ittihad ile ahval-i sulhi söyleyüb devlet-i ‘aliyye ve ‘arz ve namus-i saltanatuma muvafık olan ne ise anı vücuda getirüb hayr ile itmam edüb ve bi-lütf-i Allahu ta’ala def’-i niza’ ve husumete sa’y eylesin. Amma bi’l-fi’l kabza-i tasarruf-i mülukanemde olan mahallerden bir karış yere ‘al’husus ve uc kal’esine bi-vech min el-vücut dahl olunduğına rıza-i şerifüm yokdur ana göre mukayyed olub kadim ül-eyyamdan kendü memalik-i mahrusem hükminde olan Erdel vilayeti dahi girü bu sulha dahildür. Eğer Erdel vilayetidir ve eğer müşarünileyh Betlen Gabor’un bi’l-fi’l tasarrufında bulunan yerlerdür cümlesinin ahvalini mufassal ve meşruh söyleşüb asla bir hususda bir şübhe çekilecek ve sonradan niza’ olacak müşevveş ve meşkuk bir nesne komayub tarafından temessükleşüb ba’dehu müşarünileyh Nemçe imparatorunun namdar vekili ve senün yarar adamların ile südde-i sa’adetüme gönderesin ki ana göre canib-i hümayunumdan dahi müceddeden ‘ahdname-i hümayunum ihsan ola ve bi’l-cümle ol caniblerün umur-i cumhuri sana refviz olunmağla her madde başka başka tahrir ve beyan olunmağa ihtiyac yokdur Budun serhaddi mesafe-i ba’idede vaki’ olmağın her maddeyi asitane-i sa’adetüme ‘arz edüb haberi varıncaya değın zaman fevt olmak lazım gelür olmakule umurı serhad ihtiyarlarıyla söyleşüb devlet-i ‘aliyyeme layık vech üzere her hizmeti mahall ve zamanında eda etmeğe ikdam ve itmama erişdürmekde ihtimam eylesin.

[ID & MF]

No. 126.

**Sufi Mehmed Pasha to Gábor Bethlen
Buda, 19 Zilkade 1033 / 2 September 1624. Original (type E).**

MNL OL F 126 2. d. török no. 32. The text is punctuated with dots in golden ink.
Edition in nineteenth-century Hungarian translation: TMÁO I: 422–423.

Tamás Borsos, whom Bethlen sent in order to discuss with the Habsburg ambassador, Hans Jakob Kurz, gave him the prince's letters. Some days before the arrival of the embassy, a couple of soldiers attacked some merchants from Buda between Ercsi and Pentele. The Ottoman soldiers sent after them could regain some clothes, but the rest was brought to Komárom. Upon Sufi Mehmed Pasha's request, both Ferdinand II and the captains of the borderland promised that the goods would be returned, but it did not happen. Borsos suggested that Kurz should be arrested, also referring to Bethlen's own suggestion that the ambassador's further journey should be delayed as long as the damages are not compensated, but Sufi Mehmed Pasha rejected this.

Kapıcı Başı Aydın Ağa arrived at Buda on 31 August 1624. He led the Bosnian army, commanded by Bayram Bey, from Eszék to Mohács, then visited the sancakbey there and found that the latter also received an order to mobilize. This army will be at Buda in five or ten days, Bethlen should prepare himself accordingly. Sufi Mehmed Pasha also sends a copy of the ferman he received, from which Bethlen can see that the beylerbey informed the Porte about his good services in favour of the peace. Bethlen should not act before they discuss everything in person. The beylerbey also sends him a horse with Mustafa Çavuş.

Devletlü ve ref'etlü dostumuz Macar kralı ve Erdel vilayetinin hakimi ve Sekellerün işpanı 'izzetlü kral Gabril huzurlarına dostluğa layık ve muhabbete muvafık dostlıklar olunduktan sonra ol ulu Allahu ta'ala hazretlerinden rıza ve niyazum budur ki: her zamanda ve her işde hazretünüze iyilikler ve tali'ler müyesser eyleyüb niçe yüz aklıkları mukarrer eyleye geçenlerde sa'adetlü hazretünüz tarafından mahza bizüm yanumuzda bulunub ve şol nesnelere ki ma'lumumuz olmaya anlardan bizi agah eylemek lazım geldükce agah edüb dahı Nemçe elçileri geldükde kendülere söz söylemek ve cevap vermek için Borşoş Tamaş nam bellü başlu i'timad olunmuş doğru adamunuzu yanumuzda bir kaç zaman olmak için göndermiş idinüz geldüklerinde kendüsinden ber hoş hazz olunub lazım olduğı üzere yanumuzda hizmet etmişler idi. Ve Nemçe elçileri asitane-i devlet-i aşıyandan Budun'a dahil olmazdan bir kaç gün mukaddem Budun yolında Erçin ve Pentelin nam mahallde bir mikdar çeteci katonalar yolcuları ve Budun'un bazarganlarını basub eğer nakd akçedür ve esbaddur hayli nesnelere alub götürmüşler idi hatta ardlarınca giden potracılarımız bir mikdar çuka dahi kurtarmışlar idi. Ma'adasın Komoran'a götürüp ol zamanda bu olan ziyanları Roma imparatorı hazretlerine ve sair vükelasına yazub bildürdünüzde şöyle mektublar

gönderdiler ki biz bu olan zararlara kabil değilüz bikusur aldıkların gerek nakdiyedür ve gerek esbabdur (...)ª deyü yazmışlar idi. Biz dahi ol gelen kağıdı (...)ª ziyan sahiblerine vermiş idük. Şimdi ise Roma imparatorı hazretlerinden ve vükelasından mektublar gelüp içinde yazar ki işitdük elçimüz asitane-i sa'adetden Budun'a dahil olmuş imdi elçimüzi ol canibe eğlendürmeyüb bu canibe gönderesin ki geldüklerinde görelüm asitanede ne söylemiş ve ne bitürüşmüş deyü yazub gelmelerine ikdam eylemiş biz ise bu olan zararları ödenmedin ve vükelaları bir yere gelmedin şöyle ki mezburi aşikare koyuverirsek bunda nice dürlü sözler işidürdük heman şöyle hayretde kalmışuzdur. Şimdi ise mezbur adamunuz Borşoş Tamaş elbette beni efendüme gönderün deyü adamlarumıza söyleyüb deyü Nemçe elçilerin bunda niye durgudursız deyü cevab edüb Allah saklasun biz bu elçileri bunda yaramazlık icün durgutmıyoruz siz devletlü dostumuz dahi ve vükelâ bir yere gelmeyince elçi salıvermeyesin deyü bu muhibbünüze mektub-ı şerifünüz ile yazmış idinüz. Nihayet muradumuz budur ki hazretünüzün iyü nasihatı üzere ber hoş gönül birliği ile hizmetler görölüb bu sebeble iki canibün fukarası refahiyyet üzere kalub sa'adetlü padişahumuz hazretlerine ve sebep olanlara kıyamete dek hayır du'alara olalar. Üşte benüm devletlü dostum adamunuz Borşoş Tamaş kendü talebi üzere siz devletlü dostumuza irsal edüb gönderdük. İnş'allahu ta'ala varub siz devletlü dostumuza mülakat eyledüğünde cemi' bu caniblerün ahvali ma'lum-i devletleri olunur ve sa'adetlü hazretünüzün zahiren ma'lum-i şerifleri olmuşdur ki asitane-i sa'adetden bu sulh ve salah hususına me'mur olan 'askerleri sürmek için der-i devlet-medardan sa'adetlü padişahumuz hazretlerinin kapucı başlarından olan Aydın ağa işbu mah-ı Zi'l-ka'de-i serifenün on birinci günü ki yevm-i pazardur adamunuz Borşoş Tamaş ol canibe kopmazdan bir gün evvel Budun'a dahil olub 'askerler ahvalinden su'al olundukda Bosna eyaletine mutasarrıf vezir Bayram paşa hazretlerini Bosna 'askeri ile Ösek'den kaldurub Mohac'a gelince bir yerden gelüp ve kendüsinden Mohac'da ayrılıub ve sair me'mur olan sancak beğlerine uğrayub ve 'askerleri ile kaldurub Mohac'a gelince bir yerden gelüp ve kendüsinden ayrılıub ve her bir beğın yanınca birer kapucı (...)ª koyub bu minval üzere 'askerlere ikdam eyledüğün haber verdi. İnş'allahu ta'ala cemi'en me'mur olan 'askerler beş on güne dek Budun'a gelmelerinde hiç zerre kadar şübhenüz olmasun. İmdi benüm devletlü dostum bundan sonra layık olan budur ki siz dahi vech-i münasib gördüğünüz üzere hareket edüb bir gün evvel kalkub gelmeğe hizmet üzere olası ki inşa'llahu ta'ala bir yerden sizünle gercek birledüb dahi re'y-i şerifleri üzere hizmetler ve yüz aklıklar vücuda getürmeğe dikkatlar oluna. Ve bu def'a mumailayh kapucı başı Aydın ağa bu muhibbünüze der-i devlet-medardan getürdüğü emr-i şerifün sureti 'aynısıyla yazılıub huzurunuza gönderilmişdür. Bundan akdem bu sulh ve salah hususunda olan dikkat ve ihtimamunuzu asitane-i sa'adete vükelâ-i devlete tafsil üzere 'arz edüb hizmetünüzü bildürmüş idük. Bu def'a gelen emr-i şerifünüzün sureti manzurunuz oludukda ahval ma'lum-i devletleri olur. Bundan sonra ricam budur ki siz hazretünüz ile mabeynümüzde olan dostlık günden güne ziyade olub gönül birliği ile sa'adetlü

padişahumuza nice hizmetler vücuda gelmek nasib ola ve madamki siz hazretünüz ile söyleşmeye-iz bu sulh ve salah hususına mübaşeret eyleyevüz muradumuz sizünle gönül biredüb hizmet etmektür ve mektub-i muhabbetümüz tehi olmamak için siz devletlü dostumuza Mustafa çavuş ile bir at-i (...)³ ma'zur buyurılmak rica olunur. Hakk ta'ala siz devletlü dostumuza çok yaşatdursun. Bu kağıdumuz bin otuz üç Zi'l-ka'desinün on dokuzuncu gününde yazılmışdır. Ve's-selam.

Be-medine-i Budun al-mahruse tamma

a unreadable due to a damage of the paper

[ID & MF]

No. 127.

**Sufi Mehmed Pasha to Gábor Bethlen
Buda, 4 Zilhicce 1033 / 17 September 1624. Original (type E).**

MNL OL F 126 2. dob. török no. 33.

Edition in nineteenth-century Hungarian translation: TMÁO I: 424–425.

Earlier Sufi Mehmed Pasha informed Bethlen through Tamás Borsos. On 3 Zilhicce / 16 September Mustafa Çavuş arrived from Vienna with letters from Rambaldo Collalto and Michael Adolph von Althan, who had been appointed as commissioner for the peace negotiations. Althan started his travel from Vienna to Komárom, and the Ottoman commissioners also left Buda to meet the royal commissioners. In the meantime, a money delivery was waylaid and stolen between Ercsi and Pentele. As long as it is not returned, the Habsburg ambassador, Hans Jakob Kurz, will not be allowed to travel on.

Devletlü ve rif'atlu dostumuz Macar kralı ve Erdel'ün hakimi ve Sekellerin işpanı 'izzetlü ve sa'adetlü kral Gabriel huzurlarına dostluğa layık ve muhabbetine muvafık dostlıklar olunduktan sonra benüm devletlü ve rif'atlu dostum bundan akdem her ahval Borşoş Tamaş nam doğru kulunuz ve i'timad olunmuş hizmetkarınız ile siz devletlü kral hazretlerine bildürilmiş idi. Ol canibden Mustafa çavuş hayır haberler ile bakarken işbu mah-i Zi'l-hicce-i şerifenün üçüncü güniki yevm-i seh-şenbedür Beç'den Nemçe çasarından Dram Baldoş nam vezirinden ve sulh ve salah hususına me'mur olan Adolfuş grof Althan'dan mektublar gelüb üşte Althan sahih sabah Beç'den Komoran'a doğru kopar deyü yazmışlar. Heman ol canibden Budun'da olan elçümüzi eğlendürmeyüb Budun'dan koparasıncı yolda kendüsiyle buluşalum deyü ikdam eylemişler lakin benüm devletlü dostum elçi Budun'a dahil olmadın Erçin ve Pentelin nam mahallerden bir mikdar rençber tayfesi ve ardlarınca Budun'un yeniçerileri ve sair neferat ile Budun'a bir mikdar hazine gelürken Komoran'da üzerlerine urub alub götürmekle Budun'da olan neferat gazileri bundan evvel huzurumuza gelüb eğer bizüm hazinemüz bunda gelmedi bu elçiyi bundan icazet

verüb koyuverürsenüz tahkik bilesinki biz salıvermezüz sonra 'arz-i padişahiye haleb getürdünüz demiyesünüz deyü söyleyüb biz dahi bir kaç def'a bu ahvali yukarıya bildürmiş idük hiç bir dürlü şafi cevabları yok yine durmadın elçi için gelsün deyü ikdam ederler. Bunı sa'adetlü hazretünüz tahkik bilsün ki bunların alınan hazineleri yukarıdan gelmedi elçinün yukar gitmesine birisinün rızaları yokdur aslında gitmedüğüne sebep ne idüğün hazretünüz güzel bilür eyle olsa benüm devletlü dostum bunların gönderdükleri mektublarında anlatan budur ki bunlar bu yakınd a Komoran'a geleler. Ol ecilden mektub-i muhabbet terkim olunub adamlarumuzdan kapucı başılığumuz hizmetinde olan kıdvetü'l-emacid ve'l-ekarim 'Ali ağa – zide meccduhu – ile irsal olunmuşdur sa'adetlü hazretünüze minnet olunur ki ol canibden işitdüğünüz haberleri ve vukufi tahsil eyledüğünüz işleri müşarünileyh adamumuz ile bu yolcinuza i'lam eylemeğe lütf edesiz ki bunlar ile bir yere gelinmek ahvali ki vardur biz hazretünüzi sa'adetlü padişahun her hususda hayır-h'ahî bilürüz ve bize düşen inşa'llahu ta'ala mahallinde söylenilür lütfünüzden siz devletlü dostumuz dahi mukaddema yazıldığı üzere hareket eylemenüz me'kuldür bundan sonra siz devletlü dostumuzdan iyü cevabı bakaruz. Hakk ta'ala hazretleri siz devletlü kral hazretlerin devlet ve sa'adet ile çok yaşatdura. Bu kağıdumuz bin otuz üç Zi'l-hiccesinin dördüncü gününde yazılmışdur. Öyle ma'lum-i devlet ola baki ve's-selam.

Be-medinet-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 128.

**Sufi Mehmed Pasha to Ferdinand II
Buda, 7 October 1624. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 3. 1624 Okt–Dez. fol. 62–63. German excerpts with dates 25 and 26 Zilhicce / 8 and 9 October 1624, ibid. fol. 132–133. Italian summary of a letter with similar content, addressed to Michael Adolph von Althan, with the date 6 Zilhicce 1033 / 19 September 1624: ibid. fol. 204–205. Italian translation of a letter with similar content, addressed to Althan, dated 7 October 1624: ibid. fol. 66–67.

Translation of two letters. 1, Sufi Mehmed Pasha received the letter of Ferdinand II and learned that the emperor appointed Michael Adolph von Althan as his commissioner. Althan has already informed him of his arrival at Komárom. 2, There are rumours that he would have detained the Habsburg ambassador, Hans Jakob Kurz. This is not true, Sufi Mehmed Pasha wanted to send him on, but the news came that soldiers from Komárom stole the Ottoman soldiers' pay and other goods, killed and captured some of them. They complained in front of the beylerbey and also to Kurz, who promised them not to continue his journey as long as their damages were not recompensed. The ambassador will stay at Buda in order to be able to leave later on, with having fulfilled his promise with honour.

Traduttione d'una lettera del Visir Mehmet Bassa, visir di Buda
a Sua Maestà Cesarea delli 7 8bre 624

Doppo li titoli e saluti. Ho ricevuto quella che hà piaciuto à Vostra Maestà di scriverne, et visto come ha deputato il Conte di Althan per suo commissario circa le cose di questa pace. E esso Signor Conte ne ha già dato aviso con le sue lettere dell'arrivo suo à Comor.

Et spero nel Signor Iddio che si stabilirà di modo detta pace che la povertà d'ambe le parti pregarà Iddio per ambi li felicissimi Imperatori. Richiedo Vostra Maestà intanto di credermi amatore et desideroso della pace et del dritto. Il Signor Iddio conceda gratia che l'amicitia et benevolenza vadi crescendo di giorno in giorno et conceda à Vostra Maestà ogni bene et longa vita.

Tradottione di quello che scrive il Mehmet Bassa, vesir bassa di Buda
à Sua Maestà Cesarea a di 7 8bre 1624

Doppo i titoli. Ho ricevuto la gratissima lettera di Vostra Maestà et inteso quanto ne scrive circa quello che hanno riferito a Vostra Maestà ch'io voglia trattenerne qui il suo ambasciatore, questo è contra la verità, anzi la mia intentione era subito arrivato à Buda di rimandarlo.

Ma Vostra Maestà saprà come poco inanzi l'arrivo suo fù da quelli di Comar preso et rubato à Pentelin e Ercin la paga della soldatesca, gianizzeri et alcuni altri di Buda, con alcune loro robbe, mentre venivano qui, oltre che furon amazzati alcuni delli nostri che la conducevano, et alcuni altri fatti captivi, doppo la qual cosa quelli à cui appartenivano quelle paghe et le robbe essendosi venuti a lamentar di noi gli prometessimo di scriverne à Vostra Maestà, essi andorno ancora à lamentarsene al Signor Ambasciatore quale gli rispose che stessero allegramente et che egli non partirebbe di qui che prima non venissero li dinari delle loro paghe, et che gli haveva ricevuto lettere d'alcuni suoi amici che l'assicuravano che detti dinari si pagarebbero inanzi la sua partenza di Buda.

Queste parole furono prese dalla soldatesca come una promessa autentica e per questo hanno straparlatto di me, Dio sà quanto, et dettomi che io non potevo fargli havere il loro bene, ancora del Signor Ambasciatore l'havesse promesso, et che essendo venuti quelle lettere da quelle parti poteva esser che m'havevan dato gia li loro denari, et altre cosi fatte cose, per le quali si è giudicato a proposito che rimanesse alquanto qui il Signor Ambasciatore, et questa è stata una delle cagioni e non del che Dio negandosi che noi habbiamo havuto intentione d'inratenirlo et darne disgusto à nessuno, et per quello Iddio ch'ha creato il ciel et la terra che l'haverlo fatto trattenerne qui non è se non accio ch'egli puossi andarsene con honor e decoro senza dire qualche cattiva parola, et non che noi habbiamo intentione.

Vostra Maestà Principe giusto et prudente è non credo che per questo mi voglia incolpare, è nota a tutto il mondo la giustizia di Vostra Maestà è quanto puntualmente sia osservatore delle sue promesse. Et spero nel Signor Iddio che si renderà tanto più famosa mentre durerà il mondo, con far salda et stabile questa santa pace, creda pur sicuramente che io sono sincero et amatore del dritto, cominciamo pur quanto prima le cose di questa pace.

[MFM]

No. 129.

Ferdinand II to Sufi Mehmed Pasha

Vienna, 16 October 1624. Latin concept (not sent).

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 3. 1624 Okt–Dez. fol. 94–95.

Ferdinand II received the beylerbey's letter and is surprised to see that the negotiation is delayed and that his ambassador, Hans Jakob Kurz is detained contrary to the ius gentium. Until he is released, the negotiations cannot take place. (The final version expressed only generalities and left the discussion for the Habsburg envoys.)

[outside:] Nota bene: dises schreiben hat an vesir sollen gefertigt werden, nach man aber daher gehalten in generalibus zue bleiben und in der form wie fruher zu sehen zue schreiben, im ubrigen an der khaiserlichen commissarien und oratoren alles zu remittiern.

Ferdinandus etc.

Accepimus vestras literas et miramur tractatum ante hac per vestrates tantopere desideratum et sollicitatum iam protractione illa inani quasi negligi, et oratorem nostrum contra iura omnium gentium usque huc apud vos detineri.

Nec est quod arbitremini nostra ex parte commissioni aliquod principium dari posse vel debere, nisi prius oratore nostro libere dimisso. In praetensionibus iis vestris habent nostri commissarii a nobis in commissis, quid respondeant et agant, ad quorum uti etiam ad oratoris nostri nos literas referimus.

Commissionis isthuius scopus cum sit, ut omnes difficultates complanentur, et damnorum, quae sufficienter liquida fact fuerint, utrinque satisfactio fiat non videmus ad quid vestra ex parte modi tales quaerantur, quos non nisi in ipsa commissione per deputatos utrinque commissarios enodare sit possibile.

Nihil nostra ex parte hactenus requiritur aut desideratur, vos acquietatem respicientes, quod vestri sit officii si egeritis, finis optatus sperandus est; sin minus, illi culpa incumbet, qui eam causatus fuerit. In reliquo nos ad superiores nostras oratoris et commissariorum nostrorum literas referimus, et gratia nostra vobis bene favemus. Viennae 16. Octobris 624.

Vesirio Bassae Budensi.

[GK]

No. 130.

**The royal commissioners to Sufi Mehmed Pasha
Komárom, 22 October 1624. Original.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 3. 1624 Okt–Dez. fol. 106–107.
Latin concept ibidem, fol. 101–102.

The commissioners were informed about Sufi Mehmed Pasha's inclination towards the peace from the beylerbey's letter as well as from the words of his envoy, the kapıcı başı, Aydın Ağa. They however hear that Sufi Mehmed Pasha would not let the Habsburg ambassador, Hans Jakob Kurz, leave his court. There are also news coming in that report raids in the Hungarian, Croatian and Slavonian borderlands, and also that the beylerbey is gathering a large force for unknown reason. Ferdinand II also ordered the mobilisation of his forces, and ordered the commissioners to demand from Sufi Mehmed Pasha the following: 1, Kurz should be set free; 2, the raids should be prohibited and an explanation should be provided for the gathering of the army. Until these conditions are not fulfilled, the negotiations cannot start.

[outside:] Illustrissimo domino, Domino Mechmet, Potentissimi Imperatoris Ottmannorum Vesirio, bassae Budensi et serdario cis mare in Europa, domino amico et vicino nostro observandissimo.

Illustrissime Domine Bassa Budensis, Vezir ac Zerdar Potentissimi Turcarum Imperatoris, amice nobis dilecte.

Precamur imprimis Dominationi Vestrae Illustrissimae a Deo bonam valetudinem, vitam longaeavam et omnem prosperitatem.

Quod Dominatio Vestra Illustrissima tam per literas, quam suum ablegatum Kapichibassam nos inviserit, et ad pacis tractatum maturandum invitare voluit, prgratum quidem nobis fuit. Verum quia Sacratissima Caesarea Regiaque Maiestas, Dominus noster Clementissimus intellexit, quod Dominatio Vestra Illustrissima, Eiusdem nostri Imperatoris oratorem, ad nuperam nostram instantiam, necdum dimisisset, sed circa dimissionem suam aliquas difficultates moveret, quod memorata Sua Caesarea Maiestas cum displicentia percepit.

Accedit etiam, quod tam ex confiniis Hungaricis, quam Croaticis et Sclavonicis ad praefatam Suam Maiestatem Caesarem graves querelae perferantur, qualiter vestri homines indesinenter in ditiones nostri Imperatoris incursiones faciant, damna cum abductione miserae plebis inferant, pagos depopulentur, et in hocce Hungariae Regno ad deditionem compellant, et quod Dominatio Vestra Illustrissima hoc stabiliendae pacis tempore copiosum exercitum congregaverit, quo fine nescitur, quae omnia attentata non adeo rectam speciem ineundae sanctae pacis praese ferunt.

Unde eiuscemodi exercitus congregatione, et damnis acceptis motus noster Imperator, Regno et confiniis suis prospicere volens, decrevit quoque exercitum aliquem suum ad confinia ista contra huiuscemodi eruptiones, et si quae postmodum hostilitates ingruerent inducere, quod etiam Dominationem Vestram Illustrissimam latere nolumus. Habemus similiter in mandatis a Sua Sacratissima Caesarea Maiestate, domino nostro clementissimo, ut de his omnibus Dominationem Vestram Illustrissimam serio requiramus. Et imprimis postulat Sacratissima Caesarea Maiestas quatenus ante omnem tractatum pacis orator suus liber dimittatur, uti ex literis eiusdem Suae Maiestatis Dominatio Vestra Illustrissima clare intelligere poterit, cum contra omnem aequitatem et ius gentium sit oratorem detinere, et hoc ipsum authoritati et aestimationi utriusque Imperatoris contrarietur. Deinde ut omnes excursiones Dominatio Vestra Illustrissima in confiniis inhibeat ac tollat, et hostilitates avertat, simulque nos certiores reddat, quo fine praescriptum exercitum congregaverit. Et nisi prius horum effectum experiamur, Imperator noster, nullum omnino tractatum ineundi vobiscum pacem nobis concedit, quin potius Vestrum Imperatorem de talibus attentatis prius vult requirere, quia confidit Sua Maiestas Caesarea in promissione et iuramento vestri Imperatoris, quod eiuscemodi incursiones ac damnorum illationes, oratorisque nostri detentio, praeter mentem et voluntatem eiusdem fiant. Quod si autem Dominatio Vestra Illustrissima ad ea, quae pacis sunt, accedere, et oratorem Sacrae Caesareae Maiestatis statim dimittere, dictasque incursiones ac hostilitates tollere voluerit, nos quoque ex parte nostri Imperatoris prompti erimus, statim tractationem pacis inire et tandem secundum aequas condiciones concludere. Super quibus omnibus per praesentium latorem, ablegatum nostrum a Dominatione Vestra Illustrissima brevi certum responsum expectabimus. Eandem de caetero diu feliciter valere exoptamus. Datum Comarini die 22 Octobris anno 1624.

Illustrissimae Dominationis Vestrae amici addictissimi,

N. et N. a Sacra Caesarea Maiestate ad tractatum pacis deputati commissarii

[GK]

No. 131.

**Miklós Esterházy to Sufi Mehmed Pasha
S. I., [late October 1624]. Latin translation.**

MNL OL P 123 II. i. no. 2. fol. 30.

The Habsburg ambassador, Hans Jakob Kurz came back from the Sublime Porte, but he is delayed at Buda quite long, and the royal commissioners for the peace negotiations have already arrived. The Ottoman commissioners are late, and the Ottoman troops start raids, they even drove away the cattle from Komárom, right under the nose of the royal commissioners. Sufi Mehmed Pasha should prohibit the raids and call his soldiers

to respect the peace, and Esterházy will also hold his soldiers back, in spite of the case of Verebély [where the palisade was burned by troops from Esztergom on 13 September 1624], which would allow them to grab weapons to defend themselves. Sufi Mehmed Pasha should also send commissioners to negotiate.

Copia literarum vezerio passae super insolentiis
Turcarum de novo patris scriptarum

Prae oculis habens Potentissimi Romanorum Imperatoris, domini mei clementissimi oratoris de Porta Otthomannica reditum, eiusdemque Budae apud Tuam Dominationem non parvam moram, advenientibus interea inter utrosque potentissimos imperatores concludendae et stabiliendae pacis gratia Dominis Commissariis ex parte nostra, hactenus literis meis molestare Tuam Dominationem nolui. Verum videns tam tardam commissariorum ex parte Tuarum Dominationum mittendorum expeditionem, et sub eo tempore plures et diversas militum Turcarum in vicinio nostro exercitas hostilitates et insolentias, pagorum depraedationes de novo factas et fere quotidianas eorundem excursiones ac inter caetera ipsorum etiam Comaroniensium, ubi expediti ex parte nostra Domini Commissarii existunt, iisdem fere intuentibus, in summum eorundem despectum pecora abacta esse, his literis Tuam Dominationem requirere necessario coactus fui, et rogare eandem ut si sacrosanctam pacem stabiliendam et inter binos potentissimos imperatores instituendum tractatum pacis in effectum deduci cupiat, quod omnino speramus, ab huiusmodi excursionibus, insolentisque patrandis milites suos arcere et prohibere velit, neque cum misera et inermi plebe eosdem pugnare permittat, sed accomodet eos ad sanctam pacem, exitumque tractatus expectare iubeat. Nam si ex permissione Tuae Dominationis talia contigerint, quod tamen non credimus; constare puto Tuae Dominationi et nostris militibus et animum et modum esse in similibus hostilitatibus exercendis et saltem voluntatem Vestrarum Dominationum nesciamus, licet nos nulli hostilitati ansam dare velimus, nosmetipsos defendere et vobis nocere sciemus. Et modo milites vestri miseram plebem et foemineum sexum non infestarent, inter utrosque potentissimos imperatores conficiendam pacem praestolando; quamvis in nobis, qui gladiis cingimur, aliquid attentarent, cum ad similia inclinatiores sint milites nostri, quam ad servandam pacem, omnino sibi persuadere velit Tua Dominatio, quod super eo nullis querelis molestaremus eandem Tuam Dominationem.

Ita quidem est, nos ipsi fatemur, quod cum post factum Verebeliense, Turcarum militum fere quotidianas ad nostras partes excursiones ferre non volentes, nos etiam in defensam nostris viribus uti caepissemus [!], tum et vicini nostri Turcae mansuetiores esse incipiebant; sed cum de novo militibus nostris omnem rursus hostilitatem intermittendam iniunxissemus, non cessant iterum ii a prioribus insolentiis faciendis; quod an authoritati Potentissimi Romanorum Imperatoris ad instituendum tractatum

pacis expeditiorum Dominorum Commissariorum non detrahat, felicique successui inchoandi tractatus, non obstat, poterit sapienter perpendere Tua Dominatio. Ad haec Tuae Dominationis responsum expeto, et per has meas literas certiores reddo Tuam Dominationem, nos si quae hostilitates hinc contigerint, earum causam non esse futuros.

[GK]

No. 132.

**Sufi Mehmed Pasha to the royal commissioners
S. I., [late October 1624]. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 3. 1624 Okt–Dez. fol. 121–122.

Sufi Mehmed Pasha received the commissioners' letter and assures them that he also wants to maintain peace. He sent stern letters to the borderlands, the same should be done at the Hungarian side. The beylerbey gave response orally to the messenger, Giovanni Paolo Damiani, concerning the time and space of the negotiations. The Ottoman commissioners are already on their way.

La traduzione della lettera del visier di Buda
per li Signori Comisarii di Sua Cesarea Maestà

Illustrissimi et eccellentissimi amici miei doppo li convenevoli saluti et benevolenza gli vengho a significare, come ho ricevuto la loro gratissima lettera mandata con li Giovanni Paulo et ho inteso tutto quel che era scritto in essa scrivono che io sia amatore di questa santa pace fatta fra doi Imperatori spero con l'aiuto di Dio che ogni cosa si riduca in ben fine per esser ch'habbiamo incominciato à fidarci un del altro piacendo a Dio.

Per l'avenire voglio procurare che l'amicitia fra doi Imperatori sia di tal maniera stabilita è confirmata che con alegrezza di molti i contrafatori di quella restino confusi et che sia contentezza in ambe le parti pur che de tutto il core crediamo l'un al altro, in quanto alle cose dicate io ho scritto alli confini serenissime lettere di prohibitioni, è spero che da canto nostro non sarra fatto danno alcuno, et cosi amici miei faranno loro l'isteso proibendo alli loro confinanti che non diano occasione alcuna, si è proibito ancora alli bei et tutti li altri confinanti et capitani delli confini di Croatia che stando in pace non faccino cosa alcuna in pregiudicio di essa pace similmente loro ancora devono prohibire accio che con il comun consenso venghino à star in riposo li richi et li poveri, li aveva scritto ancora per il pasato che da parte nostro non si faceva male alcuno. Con il consenso nostro quelli di loro fanno diversi danni à questa parte facendo scorarie sotto le forteze nostre et corsi li nostri li vanno aproccacciare e molti di quelli poi faranno del male.

Non e che io mai li havesso mandato dicendoli che vadino a far quel che sanno non ho fatto mai tal cosa mi scrivono ancora, che quelli che havevamo da eser ordinati per tratar con loro dovesero eser amatori della pace, amici miei se io non havessi desiderio di far bene non occorrebbe li comisarii venir in sieme.

Ma la mia volonta è di far bene, et per ho alle persone ordinate ho fatto esortatione et gli ho prohibito che ogni uno stando sopra la veritta atenda di stabilire et confirmare questa santa pace, conspirando in sieme, è ben vero che tanto tempo è che le signore loro stanno la, ma per ho quando piu si stava tanto maggior sarra il merito loro et lode, et quel che si patira per la comune plebe nel giorno di giuditio sarra rimunerato dà Dio non piglino di questo fastidio alcuno.

À boca è stata data risposta al Giovanni Paulo è dove si ha da andare è ordinato il luocho, subito, che da signore loro verra aviso li nostri andavano.

Iddio faccia che con la conspiratione in sieme ogni male si finisca in ben fine li nomi di quelli che sono ordinati di questa parte e dove ha da essere il luocho habbiamo mandato il registro quando haveranno letto et inteso atenderano senza tardare di mandare la risposta cataghoricha Iddio dia longa vita alle signore loro.

[MFM]

No. 133.

Sufi Mehmed Pasha to Miklós Esterházy**Buda, 18/28 November 1624. Latin translation from Hungarian.**

MNL OL P 123 II. i. no. 2. fol. 31.

Sufi Mehmed Pasha received Esterházy's letter. The commissioners of Ferdinand II wrote him from Komárom about the cattle that had been driven away. Sufi Mehmed Pasha summoned Ahmed Bey, the sancakbey of Esztergom and the ağas there, and it turned out that the cattle was from Zsámbék, which was confirmed by the ağa there. Sufi Mehmed Pasha warned them to punish everyone who acts against the peace with the loss of their head. Soldiers from Győr and Komárom drive away the cattle of the people from Esztergom, thus the Hungarian side should follow the same procedure. The commissioners of both parties should convene and start the negotiations.

Paria responsi Turcici

Nos, Vezir Mehemet Passa, Dei gratia Potentissimi et Invictissimi Imperatoris nostri cismaritarum arcium et exercitium supremus szerdaria [!], gubernator et Budae locumtenens etc.

Spectabilis ac magnifice domine amice et vicine nobis grate etc. Nobis scriptae literae redditae sunt, quibus honorifice acceptis contenta earundem intelleximus.

Chare amice, Omnipotens Deus mihi testis, quod hanc sacrosanctam pacem conficiendam et stabiliendam hactenus semper et defacto ex animo intenderim, intendamque imposterum; qua in effectum deducenda quantum etiam laboraverim et quae passus sim, praeter Deum nullus alius scire potest. Rogo eapropter, ut nihil malarum cogitationum, opinorum, aut suspicionis de me tua Dominatio praeconcupere velit. De bonum et pecorum abactione, Comaronii existentes commissarii domini amici nostri, etiam nobis literas miserant. Ac nos quoque mox, begum Strigoniensem et eiusdem loci agas omnes huc Budam advocavimus, a quibus ipsimet rem hanc exquirentes et intelligentes, hoc responsi accepimus. Quod iisdem relatum fuisset ea pecora Sambeghiensium fuisse, quae nuper inde erant abacta, ac tanquam ea, rursus se reduxisse; qua super re et agham Sambeghiensem ad nos accersitum examinavimus; qui etiam ea pecora omnino Sambeghiensium fuisse asservit.

Verum domine amice iam tam bego, quam agabus adeo severe iniunximus, ut si a modo imposterum aliqua mala vel damna contra pacem perpetraverint, nulla alia, nisi capitis poena luent. Sed cum omnis mali hactenus, damnorum et vindictae autores tantum Rutteni Jaurienses et Comaronienses extiterint, siquidem ex horreis etiam Strigoniensium pecora abduxerunt. Ut igitur et tua Dominatio eos a similibus damnis inferendis arcere velit, cupimus. Et imposterum cum ex utraque parte commissarii nostri in unum convenerint ad concludendam et stabiliendam inter utrosque Potentissimos Imperatores pacem, talia pacta et conclusiones sanciamus, ut misera plebs in optata quiete permanere possit; et pro iis qui in hac re mediatores extiterint, Deum exorare.

Chare amice, de me nullae malae cogitationes, opiniones aut suspensiones sint, nam in hac pace concludenda, stabilienda, et permanenda, et capite, et anima, et sumptibus ab initio laboravi. Haec volui Dominationi Tuae nota facere. Datae sunt Budae 18 die Novembris secundum vetus calendarium, anno 1624.

[GK]

No. 134.

**Miklós Esterházy to Sufi Mehmed Pasha
S. I., [late November 1624]. Concept.**

MNL OL P 123 II. i. no. 10. Latin translation ibidem no. 2. fol. 29.

Esterházy received the letter of Sufi Mehmed Pasha and understood the beylerbey's dedication towards peace. Notwithstanding, Sufi Mehmed Pasha did not answer any of his questions, only made excuses concerning the issue of the cattle of Komárom, where, however, he had been misled by the soldiers of Esztergom. The beylerbey should punish the culprits. Since he has the plenipotence of Murad IV, he should also appoint commissioners to the peace negotiations, who seek peace instead of conflict.

Mi, gróf galántai Esterházy Miklós, bírja Magyarországnak, Zólyom és Bereg vármegyéknek főispánja, az fölséges második Ferdinándnak, Istennek kegyelméből az hatalmas római császárnak, Német-, Magyar- és Csehországok etc. királyának tanácsa, komornikja, s azon Magyarország Dunán innét való részének generálisa, és Érsekújvárnak főkapitánya etc.

Tekéntetes, nagyságos vezér, nekünk jó s[z]omszéd vitézlő úr barátunk, hozzánk illendő minden tisztességbeli s[z]omszédos barátságunk ajánlásának utána, Nagyságodnak hosszú életet kívánunk az nagy Istentől megadatni!

Az Nagyságod levelét elvettük, és abból mit írjon, búségesen megértettük, s hogy Nagyságod az szent békességhez oly nagy kedvét jelenti levelében, azt örömet halljuk, s ugyan is aki Istentől áldást és ez földi emberektől is dicséretet kíván, jobb és nagyobb dologban nem munkálkodhatik, mint az emberek közt való jó egyezésben és szent békességben. Csakhogy Nagyságod megbocsásson, az minemő panaszokról mi írtunk vala Nagyságodnak, semmit az elrablott község felől nem ír, sem azt visszatadni meg nem parancsolta, hanem az komáromi baromnak elhajtását menti Nagyságod. Maga elhigyje Nagyságod, hogy sokkal külömben van az is az dolog, amint Nagyságod eleiben adták azok az esztergami vitézek, és két füle lévén te Nagyságodnak, mind az kettőt ők töltötték be, s nekünk egyiket sem hatta, mert egyébaránt könnyő volt volna megmutatnunk az mi méltó panaszunkot. Ha annakokáért Te Nagyságod, az mint jelenti nekünk írt levelében, ugyan valóságosan kívánja az szent békességet, az kit mi Te Nagyságod felől el is hittünk, az mi panas[z]unkra ne csak hogy ne feleljen [!] Nagyságod, hanem valami példát és büntetést is mutasson alatta valói ellen, hogy azont lássuk cselekedetiben is, amint jelenti levelében.

S kíváltképpen legyen azon Te Nagyságod, hogy az két hatalmas császár közt végezendő szent békességnek tractájára bocsásson és küldjön oly embereket miközünkben, az kiket valóságosan illet az előttünk álló dolog, és igazán szeretői az békességnek, s nem bontói vagy akadéki. És ne legyen olyan is ott, mint az ötödik kerék az jó szekérben, hogy ez az két hatalmas császárok közt való szent békesség vehessen jó futamatot. Mert ellenkező feleink azok, az kik miatt halad ennek az szent békességnek tractája, minekünk semmiképpen nem lehetnek, holott mind fejedelmekkel, s mind magokkal erős hitlevelekkel megerősített [!] végzésink vadnak már kösztünk. Közbenjáróknak is, vélem, Te Nagyságod maga böcsületiért és jó nevéért sem szenvedné jelenléteket, minthogy magának adatott ez az hatalom az Portáról te Nagyságodnak. Azon kívül pedig tanácsoknak sem tartja, tudom, Te Nagyságod ott maga mellett őket, holott azt sem szenvedni az Te Nagyságod méltósága. És így minekünk semmi dolgunk nem lévén vélek és sem mi, sem Te Nagyságod nem szükölködven sem tanácsok, sem közbenjárások nélkül, nyilván kitetszik az mit följobb felőlök íránk, és az is, hogy akadályára lennének inkább az két hatalmas császárok közt való szent békességnek, mintsem előmenetelire. Hogy annakokáért ebben is megmutassa Te Nagyságod az szent békességhez való nagy kedvét, igen méltó, hogy abban való

akadékokat félretegyen inkább Te Nagyságod, mint azokkal éljen, és így erősödünk meg mi is abban, hogy Nagyságod az két hatalmas császárok közt való szent békeségnek valóságosan akarója és az szegény községnek szánója.

Ezeket hogy írom, viszen reá az szent békeséghez való kedvem is, de az is, hogy az Te Nagyságod úri barátságában és ösmeretiben jóakarattól hoznám véle magamot. Kérvén Te Nagyságodot, hogy ezeket ne bánja és magában tartván, rendelje úgy az dogot, hogy mind az Nagyságod böcsületes úri méltósága, s mind az mi böcsületünk meg ne sértődjék, és az elkezdett szent békeség is Te Nagyságod által menjen jó végben. Kit el is hittünk Te Nagyságod felől.

[GK]

No. 135.

**Sufi Mehmed Pasha to Michael Adolph von Althan
[Buda,] [November 1624(?)]. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 110. Konv. 2. 1625. Juli–Dez und s.d. fol. 174.

Sufi Mehmed Pasha wishes a quick recovery to Althan. Ali Çavuş, sent by the beylerbey to inspect the location where Ottoman commissaries were to be lodged, had reportedly claimed that the Habsburg party was taking too much time, because according to him not the right man was sent for such an important business. Since this was not the opinion of the pasha, he wanted to get Ali Çavuş executed for acting in defiance of his instructions, but Giovanni Paulo Damiani requested that his life should be spared.

La tradottione della lettera del Vesir Mehemet Basa di Buda,
al illustrissimo et eccellessimo Signor Conte di Althan

Illustrissimo et eccellentissimo Signor Conte di Althan, amico nostro, dopo li infiniti saluti degni della vostra eccelsa persona et degni convenevoli alla amicitia nostra, facciamo questa per avisarla, come dal Paulo et Lorenzo habbiamo ricevuto la sua amichevole lettera con ogni rispetto et onore, et doppo di haver fatto tradurre, tutto quel che era scritto habbiamo inteso molto bene, di più ancora havendo dimandato a bocca agli soi omini del suo essere, mi hanno ancora loro refferto, che era amalato; prego Idio onnipotente, che vogllia concedergli la sanità et allegrezza; quanto Vostra Signoria habbi stentato et affatigatosi per il passato nella santa pace tanto per li poveri, come per li ricchi, io so molto bene; per il che Idio dia quel bene che desiderano a tutti quelli, li quali potendo con tutto il core attendono di affatigarsi per il riposo delli poveri sodditi guardando gli di ogni male, et conceda la sanità et felicità à Vostra Signoria accio possa sempre attendere di far del bene, et mi tenga Vostra Signoria Illustrissima sempre per il suo sincero amico.

Alcuni per il passato hanno parlato a Vostra Signoria amico nostro intorno il sopraddetto Paulo, che il Ali Zaus avesse detto da parte nostra, che per esser stato mandato per li negoti così grandi una tal persona, la cosa del negotio era andata alla longa, io li giorni passati havevo mandato il Ali Zaus, che lui dovesse vedere il loco, dove li nostri omini che avevano da partirsi di qua nel villaggio havevano da alloggiare.

Non avendoli io comandato altro, havendolo fatto chiamare et domandando perché avesse parlato una tal cosa, gli volevo tagliar la testa, ma lui negando questo comincio a piangiere, et così li fece dare alcune bastonate in zeppa et ne haverei fatto dare piu, ma il Paulo prego per lui: amico mio caro io tengo per certo, che Vostra Signoria Illustrissima attende di far ogni bene, et serve con tutto il core al suo patrone facendo boni offitii, fin ora non posso dire se non ogni bene di Vostra Signoria Illustrissima et da tutti così ho inteso, spero che per la venire ancora in questo mezzo farà l'istesso per questa et l'altra vita, et conforme che ha parlato, Idio faccia la bona riuscita, accio la sua bona fama sia sempre predicata tra tutti li rationi: il resto potra intendere delli omini soi sopradetti: Idio dia ogni bene à Vostra Signoria Illustrissima con sanità et allegrezza.

[MHC]

No. 136.

**The royal commissioners to Sufi Mehmed Pasha
Komárom, 26 November 1624. Latin concept.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 3. 1624 Okt–Dez. fol. 142.

Copy of the delivered version: MNL OL P 1242 I. cs. no. 52. fol. 99–100.

Edition: TT 1882: 467–469.

The commissioners received the beylerbey's message from Giovanni Paolo Damiani. Sufi Mehmed suggested that Újfalú should be the place of negotiations, but there is space there for not more than four hundred horsemen, and it is very hard to supply them, especially in wintertime. Sufi Mehmed Pasha, as the chief commissioner of Murad IV, does not plan to attend the negotiations in person, thus he is choosing a place for others. The royal commissioners insist on their earlier suggestion that the Ottoman commissioners should come to Szőny, which is in Ottoman territory, and they should have the meetings in Komárom. Sufi Mehmed Pasha also wrote them that Gábor Bethlen's envoys will be present. The royal commissioners see no reason why this should happen, the issue to be negotiated will be the peace between the sultan and the emperor. They have no instructions to negotiate with Bethlen's men and are not ready to do so. It is unjust to treat the raid of four-five soldiers from the Hungarian side as equal to the incursion of 300 to 500 Ottoman soldiers, which depopulate villages, as it happened recently in Hrusó, where 300 people were taken into captivity in a raid that took place after the start of negotiations. These people should be returned, otherwise complaints will be made at the Porte.

No. 137.

**Sufi Mehmed Pasha to the royal commissioners
Buda, 25 Safer 1034 / 7 December 1624. Original (type D).**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a.

Italian translation: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 109. Konv. 3. 1624 Okt–Dez. fol. 167–168.

The royal commissioners found Újfalú, suggested by Sufi Mehmed Pasha, no fit place for the negotiations and wanted the Ottoman commissioners to have their lodgings in Szöny, and the meetings to take place in Komárom. Sufi Mehmed Pasha thinks that the two places are too close to each other and this may cause problems. His new suggestion is that the Ottomans should go to Neszmély and the royal commissioners to Szöny, and the meetings should take place in Almás. In order to guarantee their safety, he demands a letter bearing Ferdinand II's seal, listing the names of the commissioners and their retinue. Sufi Mehmed Pasha does not understand the royal commissioners' indignation over the presence of Gábor Bethlen's men, since they would accept Bohemians, Poles, Italians or any other person on the other side. He asked Giovanni Paolo Damiani about the possible reasons of this indignation. The Transylvanians will not interfere in questions of the peace, only follow the developments in person. Sufi Mehmed Pasha is puzzled why the royal commissioners should leave Komárom, he does see that any action of the Ottoman side would have given them a legitimate cause to do so. He recalls some raids from the Hungarian side, down to the sancak of Szeged, in the neighborhood of Baja, Nádudvar, Ild, also at Maros. A servant of a lord from Szokolya confessed in the beylerbey's presence that soldiers from Fülek, Szécsény, Nógrád, [Balassa]gyarmat and Drégelypalánk gathered to drive away animals from Pest, but they gave up their plan because of the rain.

[on the back: praesentiert 6 Decembris Anno 1624]

Devletlü ve rif'atlu dostlarımız huzurlarına layık olduğu üzere muhabbetler olunduktan sonra inha olunan budur ki: hala adamunuz birinden irsal olunan mektub-i muhabbetleri gelüb vusul buldı her ne ki yazılmış ise ma'lumumuz olmışdur. Bizüm dostlarımız ol müşavere olacak yeri ki biz ma'kul görmüş idük ki Uyfaluya nam kariyede biri gelinüb sizünle cem' olmağa ol yeri siz dostlarımız münasib görmemişsiz. Heman bizüm tarafumuzdan ta'vin olunan müşavereciler Sön nam kariyeye gelüb Komoran'da söyleşile deyü yazmışsınız çünkü siz dostlarımız bizüm sözüümüze ve münasib gördüğümüze rıza vermemişsiz. Biz dahi şimdi bunu münasib gördük ki Mesmel nam köyde bizümkiler konsunlar ve siz dostlarımız ya Sön'e veyahud Komoran'dan Almaş'a iki taraftan bile gelinüb ol mahallde söyleşilsün. Eğer muradınız sulh ve salah ise bundan sonra artık bu ahvale ma'kul görüb rıza vermek gereksiz zira Sön'e bizümkiler gitmek lazım gelse Komoran'a yakındur. İki taraftan

kimi içki içer ve kimi ber hoş azade gavga eder sonra iki taraftan bile zahmet çekilir. Bu hususa balada zıkr olunduğı üzere bizümkiler Mesmel'e siz dostlarımız Sön'e gelüb Almaş nam kariyede söyleşile deyü rıza verilmek gerekdir. Ve bizüm dostlarımız bunu dahi bildürmemüz lazımdır ki siz hazretlerinüz bu canibe yol kağıdın göndermişsiz çünkü Meshel'e gidilir. Sa'adetlü ve devletlü Roma çasarından kendü eli yazusuyla ve mühriyle memhur vire kağıdı lazımdır ki bu canibden gidecek vükelanun adları içinde yazılıb dahi anlar ile bile olanların büyüğüne küçüğüne bir asil zarar gelmeye. Madamki Allahu ta'alanun 'inayeti ile bu sulh müşaveresi tamam olunca emn üzere varalar ve emn üzere oturub söyleşeler ve yine emn üzere yerlerine gelsünler atları ile ve hizmetkarları ile zararsız ve ziyansız olalar ta ki böyle temessük geldükde varanlar emn üzere olalar. Ve devletlü dostlarımıza bunu dahi bildürmemüz lazım gelmişdür ki ol Erdel tarafından Betlen Gabor hakimün gelen adamları hususışün siz dostlarımız bizümkiler ile bile varmağa rıza vermedüğünüz münasib midür ya nicesine bu husus için bize bir nesne diyebilürsüz zira siz dostlarımız gerek Çeh'den ve gerek Leh'den ve gerek Fireng'den ve gerek Hırvatlıdan ve gayriden kim ki sizünle bile olursa olsun biz mani' değilüz varanlardan bize zarar dahi yokdur ya siz dostlarımıza bunlardan ne paçarız olur 'ale'l-husus Canpavla'ya su'al idük ol doğru söyler anlaruz ve biz anı müstakim bilürüz ki bizüm için asitanede ve bir iki dostlarınuz için neler söylemişlerdür cem'iyet yerinde [ko] bunlar kulakları ile işitsün ve gözleri ile görsünler zira biz anların bile olacağı asitane-i sa'adete bildürmüş idük. Benüm dostlarımız bu Betlen hakimün adamları sulh ve salah hususına müte'allik bir dürlü cevap söylemezler be-hamdu li'llahu ta'ala sa'adetlü ve 'azametlü padişah zıllu'llah hazretlerinin söz söyleyecek ve maslahat bitürecek kulları vardur ancak bunların bile olmaları lazımdır ve sebebin Canpavla güzel bilir sizün mesalihünüz bizüm tarafumuzdan olan vükela ile dür ve bizüm mesalihümüz siz dostlarımız ile dür ki sa'adetlü çasar hazretleri tarafından tayin olmuşsunuzdur yohsa gayriler ile hic bir dürlü sözleri bu kadar muhassıl bu hususa rızanız olmak gerekdir. Ve benüm sa'adetlü dostlarımız anı dahi yazmışdur kim bir iki aydan berü Komoran'da olduğunuza mahalde olub ve artık karar etmeyüb andan gidersiz deyü bildirilmiş. Bu ahval ise bize 'aceb geldi zira bu sulh ahvalin Allahu ta'ala hazretleri şahiddür ki bu ana gelince kudretüm bitdükçe gözedüb ve kendümüzi ila el-an sulh üzere dutayorum Allah irag eyleye bizüm tarafumuzdan kasdla ve benüm rızam ile bir iş olmuş değıldür. Eğer bu aralıkda iki taraftan bile zararlar oldı ise amma bu kağıdumuz yazılırken Segedin sancağından re'aya fukarası gelüb ağlayub Baya yanında Nadudvar ve İlde nam kariyelerün cemi' hayvanatın katonalar sürüb haylı re'ayasın dahi kırmışlardur ve ayıranlar kimlerdür bilmek dilersenüz bilinmek kabildür ve elçi beğ dostumuz bunda iken bizüm tarafa olan zararlardan ba'zıların kendüye demiş idük ki siz dostlarımıza söyleye i'timad eylesün devletlü dostlarımız ki elçi beğ bunda iken ve bundan gitdükden sonra yalnız Vaç altına üç def'a üçer dörder yüz katona gelmişlerdür. Evvelkisinde bir kaç adamlar kesdiler ikincisinde bir bellü başlu sipahi

kesdiler ve bir oda başıyı ve bir neferi kesdiler ve cemi'en hayvanatın sürdiler ve yine işbu geçen pazar günü Vaç emini Maroşa'ya mahsul cem'ine varub anı basmak ve Vaç altına seğırtmek için üçyüz atlu ve kırk beş piyade Vaç kurbinde pusuya girüb hikmet-i Huda doyulmağla bir dürlü zarar etmeyüb gitmişlerdür hatta ikinci def'ada Vaç altına geldüklerinde karavoldan bir beşlüyi alub Novigrad'a getürüb bizümkiler dahi Sokola'da bir nemeşün⁸ hizmetkarın almışlardur ve ol hizmetkarı huzurımıza getürdüb ne niyyet ile Sokola'ya geldün dedüğümüzde cevabı böyle oldiki Filek ve Seçen ve Novigradlu ve G'armad ve Palankalı ile Peşte'nün hayvanatın sürmek için cem' olmuş idük ve kasdumuz ol idi tamam sekizyüz atlu ile dörtyüz mikdarı piyade ile biri gelinmiş idi nihayet mertebe havalar yıkalık olmağla dağılduk deyü söyledi ve dahi nice ahval dedi. İmdi benüm dostlarum her işün ki evveli sarपालana sonı eyü olur gerek siz dostlarımız gerek biz dostunuz çekdüğünüz elem ve zahmet denmez ve efendilerimiz ve fukara uğurınadur bunda çekilen zahmet fukara hatırıçündür Allahu ta'ala fukara yüzi suyına ve eyüler hürmetine iki canibün fukarasına hayırlı olan işleri asan vechle görmeğe ve bitürmeğe ve bu iş içinde çekülen zahmet ve meşakkate Hakk ta'ala hazretleri sabr ve tahammül ruzî kıla ve arada olan paçarızları def' etmeğe nasib ve müyesser eyleye. Heman bizüm dostlarımız bu yazduğumuz hususlara ber hoş kail olub yazıldığı üzere devletlü imparator hazretlerinin vire kağıdı geldüğü birle vükelamuz eğlenmeyüb getirürler artık bir dürlü çun ve çira olsun eğer muradınız sulh ve salah ise ma'kule razı olmak gereksiz. Hakk ta'ala siz dostlarımızı sağılık içinde dutsun. Bu kağıdumuz Budun'da bin otuz dört Safer ül-mübarek yığirmi beşinci gününde yazılmışdır.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 138.

**The royal commissioners to Sufi Mehmed Pasha
Komárom, 10 January 1625. Latin copy.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 110. Konv. 1. 1625 Jan–Juni. fol. 1, 3.

The commissioners received the letter of Ferdinand II, in which the emperor wrote that the conflicts with Gábor Bethlen are already settled and thus they should not engage in negotiations with the prince's men. Bethlen, however, promised Ferdinand through his envoys that he would not interfere in the negotiations, only assist the stabilisation of the peace through his envoys. Under this condition, the emperor then conceded that Bethlen's envoys may be present. Concerning the place of the negotiations, the commissioners think that Sufi Mehmed Pasha may not be entirely familiar with the situation of the settlements he suggested, that is, Szőny and Neszmély as lodgings and Almás as the place of meetings.

⁸ 'Nemes' Hung. 'nobleman'

Szőny is two miles away from Almás, thus with the daily travel back and forth, there would be hardly any time left for salutation, not to mention negotiations. They also think that if Sufi Mehmed Pasha as the sultan's chief commissioner would not be personally present, it would be derogatory to the emperor's authority; during the negotiations at Zsitvatorok (1606), both Kuyucu Murad Pasha and Kadizade Ali Pasha were present. The royal commissioners believe Szőny would be a good place, but they are also ready to convene at Tata or a village nearby. They send Giovanni Paolo Damiani and Szaniszló Simonich to discuss with the beylerbey.

Illustrissime domine bassa, ac Potentissimi Imperatoris vezir serdar, domine amice nobis dilecte.

Precamur Illustrissimae Dominationi Vestrae bonam salutem, longaeвам vitam, et huiusce novi nostri anni felix auspitiū [!]. Quae Dominatio Vestra Illustrissima ad nuperam nostram propositionem per litteras suas, et nuncios nostros nobis respondit, ea ex iisdem literis et memoratorum nostrorum ablegatorum relatione copiose intelleximus. Et primum quantum attinet ad nuncios Dominationi Principis Bethlenii ad hanc tractationem admittendos, nos quidem inprimis à Sua Maiestate Caesarea et Regia in mandatis habuimus, ne nos in aliquem novum tractatum cum iisdem nunciis immittere deberemus, cum iam antea inter Suam Maiestatem Imperatorem nostrum et ipsum Principem Bethlenum omnes differentiae complanatae fuissent. Sed postquam dictus princeps per certos suos legatos non ita pridem Suae Caesareae et Regiae Maiestati promisit, quod per ablegatos suos se interponere velit, ut bona et diuturna inter utrumque nostrum et vestrum Potentissimos Imperatores pax stabiliatur. Ideo Sua Maiestas in novissima sua resolutione benigne annuit, ut praefati Principis nuncii conditione praemissa huic tractationi interesse possint, quod tam Dominationi Vestrae Illustrissimae quam ipsis dominis nunciis hisce significare voluimus.

Quod autem Dominatio Vestra Illustrissima in loca pro tractatu satis idonea per nos denominata consentiri noluerit, sed in priori sua resolutione perseveret, nobisque intimet, ut nos in Szön, vestri vero in Mesmel hospitia habeamus, ad tractatum autem convenire in Almasch debeamus. Miramur equidem Dominatio Vestra Illustrissima huic intento tantopere inhaerere, et existimamus Dominationem Vestram Illustrissimam de praescriptorum locorum commoditate non satis bene informatam esse. Et licet si nos in Szon hospitia poneremus, quia tamen Almasch duobus miliaribus distat, singulorum dierum noster conventus non pro tractatione, sed pro mutua salutatione, ut commode venire et redire possimus, vix nobis sufficeret, tacendo etiam de hora prandii. Quas quidem incommoditates Dominationi Vestrae Illustrissimae exponere simulque eandem commonefacere [!] voluimus, ut consideranter [!], quod nos forte in derogamen auctoritatis nostri Imperatoris consenserimus, ne Dominatio Vestra Illustrissima in hoc pacis stabiliendae negotio alioquin principalis existens commissarius huic tractatui personaliter interesse deberet. Cum alias in priori tractatione ex

altera parte Danubii ad Sitwa Dominationis Vestrae Illustrissimae antecessores Murat Bassa Vezir et Ali Bassa personaliter fuerint. Aliud est quod nos trans Danubium ad tractationem condescendere parati simus, quam quidem tractationem in Szon per utramque partem cuperemus institui. Si autem Dominatio Vestra Illustrissima de hoc quoque loco tantopere difficultaret, parati sumus venire in Tattam, ibique vel in proximo aliquo pago tractatum hunc peragere. Cui quidem nostrae de loco propositioni, ex quo omnes aliae Dei beneficio difficultates inter nos sublatae sint, confidimus Dominationem Vestram Illustrissimam assensuram, rogantes eandem ut in his, quae praesentium exhibitores Nobiles Ioannes Paulus Damiani et Stanislaus Simonich, ablegati nostri in hoc negotio nomine nostro Illustrissimae Domini Vestrae dicturi sunt, ipsis fidem indubitatem adhibere, eosdemque brevi cum certo aliquo responso ac bono in locum tractationi nostrae idoneum consensu ad nos expedire velit. In reliquo Illustrissimam Dominationem Vestram diu incolumem et florentem valere cupimus.

Dabantur Comarini 10 Ianuarii ^a anno 1625.

a corrected from '16 Ianuarii'

[MHC]

No. 139.

**The royal commissioners to Sufi Mehmed Pasha
Komárom, 31 January 1625. Latin copy.**

MNL OL P 108 Rep. 71. Fasc. 26/a. no. 39. p. 236. Another copy ibidem no. 44. p. 304–305.

The commissioners received the beylerbey's letter and are happy that an agreement could be reached, according to which they go to Tata and the Ottoman commissioners go to Zsámbék. They will set off tomorrow or the day after, and expect the Ottomans to do the same so that a convenient place for the meetings can soon be found.

Illustrissime Domine Passa, ac Potentissimi Imperatoris Vezir et Serdar, Amice nobis dilecte.

Precamur Dominationi Vestrae Illustrissimae bonam salutem, longaeuam vitam et omnem felicitatem. Accepimus literas Dominationis Vestrae Illustrissimae et ea, quae nobis scripsit, intelleximus. Sit laus Domino Deo, quod in eo accordavimus, ut nos Tattam, vestri autem Potentissimi Imperatoris commissarii in Sambok veniamus. Rogamus itaque Dominationem Vestram Illustrissimam, ut eosdem sui Imperatoris commissarios quamprimum in Sambok expedire velit; Nos quoque Dei beneficio cras vel perendie Tattam discedemus, ubi simul in vicinitate constituti, cum memoratis Vestri Imperatoris commissariis de loco, in quo commode haec tractatio peragi poterit, et etiam quot personas una quaeque partium in eundem locum secum assumere valebit,

amicè conveniemus et accordabimus. Sperantes Dominationem Vestram Illustrissimam absque ulteriore mora sui Imperatoris commissarios ad locum supranominatum transmis[s]uram, ut hic almae pacis tractatus statim inchoari, et brevi terminari possit. De caetero Dominationem Vestram Illustrissimam diu salvam et florentem valere cupimus. Datum Comaronii die ultima Januarii anno Domini 1625.

Illustrissimae Dominationis Vestrae amici paratissimi

N. et N. a Sacra Caesarea et Regia Maestate ad tractatum pacis deputati commissarii manu propria

[GK]

No. 140.

**The royal commissioners to Sufi Mehmed Pasha
Tata, 8 February 1625. Latin copy.**

MNL OL P 108 Rep. 71. Fasc. 26/a. no. 44. p. 305–306. Another copy: MNL OL P 123 II. i. no. 126.

The commissioners arrived at Tata five days ago and have not heard about the Ottoman commissioners since then. Neither had Sufi Mehmed Pasha sent back their messenger. They also complain about the raids of the soldiers from Kanizsa, in Kemend and Kapornak twenty-five people were killed and seven taken into captivity. Such deeds should be prohibited and the culprits punished.

Illustrissime ac magnifice Vezer Passa, domine amice et vicine nobis observandissime.

Ut inter nos conventum et conclusum fuerat, nos quidem, verba factis comprobare volentes, hic ad praesidium Tattense, pro inchoando videlicet sacrosanctae pacis tractatu, eundemque feliciter prosequendo, advenimus. Et jam integra septimana, quinque diebus hic morantes, neque de commissariis ex parte Dominationum Vestrarum ad hunc tractatum expediendis praeter dilationis certe quid habere potuimus, imo neque responsum, neque vero internuncios nostros ad tuam Dominationem Illustrissimam ablegatos nobis remiserit, quod vehementer admiramur, ac neque negare possumus dilationes has ut summae taediosas nos difficulter admodum perferre. Quod si igitur tua Dominatio Illustrissima a conficienda et stabilienda inter utrumque Potentissimum Imperatorem sancta pace et concordia aliena non existit, quod omnino speramus, ut hic tractatus iam tandem felicem progressum, finemque sortiatur, deputatos ad eundem commissarios Imperatoris sui expedire ulterius ne differant, eandem obtestamur. Requirendam Illustrissimam Dominationem Vestram de eo quoque volumus, nobis non satis constare, cuinam causae id tribuendum sit, ut hoc tempore, cum videlicet seposita omni hostilitate sacrosanctam pacem inter binos Potentissimos Imperatores tractare et stabilire intendimus, posthabita et non curata hac sancta intentione nostra, milites in praesidio Kanisa^a constituti, quasvis

hostilitates et insolentias in ditionibus nostris et sub ipsismet praesidiis exercere non desinant. Quibus bonum conatum nostrum interturbare nituntur, siquidem et recenter his diebus, ad districtum praesidorum Kemend et Kapornak excurrando praedicti milites Canisienses miras hostilitates exercuerunt, ultra enim viginti quinque militibus trucidatis et septem in captivitatem abductis, alias quoque eiusmodi insolentias ac depopulationes miserae plebis patrare libere audent.

Quocirca si haec non prohibebuntur, non videmus qua ratione labor, quo nunc occupamur, ac sacrosanctae pacis tractatus optatum progressum ac finem sortiri possit. Rogamus itaque tuam Dominationem Illustrissimam, ut si bonae huius concordiae conficiendae cupida existit, a similibus insolentiis et hostilitatibus patrandis, milites suos prohibere serio velit, quin hos quoque modernos malefactores, ut sanctae pacis turbatores severe punire pro aliorum exemplo nullo modo intermittat, ac ad pacis tractatum sui Imperatoris commissarios sine mora expediat, nam alias rebus hic stantibus, sapienti suo iudicio committimus, an cum autoritate Potentissimi Imperatoris nostri, haec ulterius ferre possimus. Illustrissimam Dominationem Vestram in reliquo bene valere cupimus. Datae in praesidio Tattensi die 8 Februarii anno 1625.

a corrected from: Tata

[GK]

No. 141.

**Sufi Mehmed Pasha to the royal commissioners
Buda, 1 Cemaziyülevvel 1034 / 9 February 1625. Original (type D).**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a.

Sufi Mehmed Pasha notifies the royal commissioners that the Ottoman commissioners have been sent to the meeting. After their arrival they should specify the actual place of negotiations together. The beylerbey hopes that everyone will do everything in order to contribute to the success of peace-making. The Ottoman commissioners will follow their instructions and would have to consult with him in any question in which they have not been previously instructed.

[on the back:] Tata'da devletlü ve rif'atlu Roma imparatori hazretlerinün vükelası huzurlarına bi'l-hayr.

Hüve

Devletlü ve rif'atlu dostlarımız huzurlarına layık olduğu üzere dostlıklar ve muhabbetler olunduktan sonra inha olunan budur ki: bu sevicinüz ahvalinden su'al olunursa el-hamdu li'llahu ta'ala dostlarun du'a-i hayrları berekatında sıhhat üzere

olub fukara mesalihi ile takayyüd üzere idüğümüzi müzevver bilesüz. Fi-maba'd bundan akdem Canpavla ba'dehu İstanislay Şimonit' ile irsal olunan mektublarınız gelüb vusul buldı ve yazduğunuz ahval bi'l-hayrla ma'lumumuz olmışdır. Devletlü ve sa'adetlü dostlarımız yazdukları üzere artık cümle paçarızlar def' olub bu canibden ta'yin olunan vükelamuzı artık ol canibe koyarub canibine gönderdük. İnşa'llahu ta'ala ol canibe varub hazır olduklarında buluşacak mekan yeri dahi söyleşüb ma'kul olan vech üzere görürsüz. Devletlü ve sa'adetlü dostlarımızdan ümizümüz budur ki bu hayırlı barışık hususına can u gönül ile mukayyed olub hayrla ber taraf edüb birbirinizün sözlerin dinleyesiz ola ki Hakk sübhanehu ve ta'ala hazretleri kendü 'azametinden fukara kulların esirgeyüb hayrla bu mesalihlerün vücuda gelmesün nasib ve ruzî kıla. Benüm 'izzetlü dostlarum bu canibün vükelası ile bizi geldüğünüzde ve bu sulh ve salah ahvalin ve tarafından olan paçarızların söyleşdüğünüzde her ahvali hakk ve 'adl üzere görüb Allahu ta'ala hazretlerinin mahlukı hakkında hayırlı olan hizmetleri kendünüze 'ayn-i sa'adet bilüb zahmet çekmeden üşenmeyesiz ki Hakk sübhanehu ve ta'ala hazretleri bunun mukabelesinde niçe niçe hayrlar(?) müyesser ede ve bu hayırlı mesalih nekadar nezih olabilirse olsun zira hayr bundadır ve biz muhibbünüz vükelasın tenbih etmişiz şol nesneyi ki kendülere ismarlanmışdır ber hoş ismarlanduğı üzere cevab vereler ve ismarlanmaduğı bir husus veya bir cevab iktiza ederse bu canibe bildüreler. Ana göre kendülere lazım olduğı üzere i'lam olundukda siz dostlarumuza sipariş olunduğı üzere cevabın vereler. Hakk ta'ala siz devletlü dostlarımızı çok yaşatdursun. Bu kağıdumuz bin otuz dört Cemaziü'l-evvelinün evvelki güninde yazılmışdır. Ve's-salam 'ala min atabba' el-hadi.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 142.

**The royal commissioners to Sufi Mehmed Pasha
Komárom, 13 February 1625. Latin copy.**

MNL OL P 108 Rep. 71. Fasc. 26/a. no. 40. p. 238–241. Another copy ibidem no. 44. p. 314–318. Another copy, with the date 14 February: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 110. Konv. 1. 1625 Jan–Juni. fol. 57, 64. Incomplete Hungarian concept with similar content: MNL OL P 123 II. i. no. 343.

Two issues were earlier raised by Sufi Mehmed Pasha which caused problems. He wanted that Gábor Bethlen's representatives should be invited, for which there is no rational explanation and it is also not according to the custom to involve a third party in the negotiations of two emperors. Nevertheless, the royal commissioners conceded, not only accepting the prince's involvement, but inviting his envoys themselves. The other issue is the place for negotiations, for which the Habsburg party had several suggestions, all of which were rejected by the beylerbey. They went to Tata in order to start negotiations, and sent a safe-conduct for the Ottoman commissioners. They stayed there for eight days,

under which no reponse came either from Sufi Mehmed Pasha or the Ottoman commissioners, thus, they returned to Komárom. They request Sufi Mehmed Pasha to send the commissioners to Baj or Almás in order to start the negotiations. It is also possible not to have the talks through delegates, but in person. They could meet in Szőny, with a retinue of maximum 200 people.

Illustrissime et excellentissime domine, domine et amice nobis observandissime.

Praemissa servitiorum nostrorum commendatione paratissima. Recordatur Illustrissima et Excellentissima Dominatio Vestra, quam prompte in negotio illo pacis perficiendo toties ab eadem superinde requisiti, tractatui isthuic invigilandi causa, huc nos contulerimus; ubi iam medii anni spatio in continua meliorum successuum expectatione consistentes nihil quippiam eius quod ad negotii maturationem spectare potuisset, ulla in parte intermisimus, ita ut extra omne dubium apud nos sit Illustrissimam et Excellentissimam Dominationem Vestram in hoc idem nobiscum sentire, quod intentione nimirum nostra nihil aliud respexerimus, quam quod ad fideles nostri Potentissimi Imperatoris commissarios merito pertinuerit. Qui iuxta nostram instructionem et plenipotentiam nihil difficultatum moventes, sortem tot pauperum etiam subditorum miserati, eo omnes conatus nostros et studia convertimus, ut tractatus iam multo ante institui et absolvi potuisset, id quod ex parte Illustrissimae et Excellentissimae Dominationis Vestrae per ea duo praepeditum fuit, quae ad pacem neque pertinebant, neque de consuetudine et usu recepta erant. Quorum prius postulatio admissionis Bethlenianorum ablegatorum, posterius loci congressus vana et inutilis fuit disceptatio. Et quidem quod ad admissionem Principis Transsylvanae legatorum attingere possit, quamvis nihil cum imperatore nostro hostilitatis intercederet, nulla nobis cum iisdem tractandi neque erat occasio, neque materia, neque rationi aut consuetudini consonum ut ubi duo Imperatores tractent, tertius attrahatur, nisi ex utriusque partis unanimi voluntate aut desiderio certi cuiuspiam finis et scopi causa adesse requiratur.

Loci disputatio aequae fuit inconveniens; nominavimus anteriorum tractatuum loca varia Illustrissimae et Excellentissimae Dominationi Vestrae, quorum eidem nullus fuit commodus. Replicatum ex eo capite hinc inde et usque huc inaniter tempus extractum. Ruminet et memoria revolvat Illustrissima et Excellentissima Dominatio Vestra negotium ex rem se ita, et non secus habere comperiet et agnoscet. Nos tamen pacem anhaelantes remissius vobiscum egimus, et desiderium Illustrissimae et Excellentissimae Dominationis Vestrae spe talionis ultra quam ipsa requisiverat, explevimus et ita non solum commissarios Principis Bethlenii admissimus quin eos adesse invitavimus et vocavimus. Ut itidem loci nulla remaneret difficultas et in hoc nos desiderio Illustrissimae et Excellentissimae Dominationis Vestrae itidem spe vicissitudinis et reciproci affectus conformavimus Tattam contra omnem consuetudinem eundo et nostros homines in pagum dedititium collocando sperantes,

illa propensa animi nostri declaratione tanto facilius Illustrissimam et Excellentissimam Dominationem Vestram ad simile praestandum induci posse.

Insuper etiam Illustrissimam et Excellentissimam Dominationem Vestram per proprios nostros ad eandem expeditos homines de intentione nostra et instituto Tattam proficiscendi praemonueramus, amice et familiariter eandem hortantes, ut illa eadem die, una nobiscum simul etiam commissarii Turcici iuxta promissionem nobis factam moverent, cuius fine et maioris securitatis causa desideratas salvi conductus literas etiam expediveramus, sperantes et nihil secus cogitantes, omnia iuxta votum, et uti par et conveniens sit, successura.

Instituimus nos iter Tattam die nuntiato et appulimus substitimusque ibidem per octiduum, nullus ex parte Illustrissimae et Excellentissimae Dominationis Vestrae comparuit, qui nos aut salutasset, aut de eiusdem valetudine et statu nobis quippiam nunciasset, literis nostris nihil responsum est, ablegatorum nostrorum nullus ad nos remissus et commissariorum nullus in praefixo termino comparuit, id quod nos merito suspensos et dubios reddidit. Supervenit insuper Domini Nostri Clementissimi consiliarius et supremus secretarius bellicus festinantissimo itinere perscrutum, quaenam causa tantae morae et dilationis esse queat. Nos rerum et intentionum Illustrissimae et Excellentissimae Dominationis Vestrae ignari, neque illi neque Potentissimo nostro Imperatori respondere scientes animis dubii, considerantes etiam contra nostri Potentissimi Imperatoris reputationem et auctoritatem committi, isthinc Tatta Comaronium recessimus praestolaturi, qui Illustrissimae et Excellentissimae Dominationis Vestrae circa continuationem tractatus animus forte esse posset.

Atque hic iam subsistentes auctoritati et reputationis Potentissimi nostri Imperatoris non minus ac Illustrissima et Excellentissima Dominatio Vestra consulentes non renuimus, quin desideranter cupimus, et cuius fine Illustrissimam et Excellentissimam Dominationem Vestram peramanter et officiose requirimus ut tractatus ille tantopere desideratus tandem tandem inchoari et perfici posset. Ac proinde ut Illustrissimae et Excellentissimae Dominationi Vestrae tanto melius de animi nostri promptitudine et benevolo affectu constare queat, illam nostram acceptet haud dubie sibi non ingrati neque difficilem declarationem, Illustrissima et Excellentissima Dominatio Vestra demandet suis delegatis commissariis ut in alterutrum locum per vestrates nominatum Bayn, aut Almasch se sistant quo tunc et nos e vestigio nostros etiam delegatos commissarios expediemus, qui insimul tractationi dent principium et promittimus omnia fideliter securo, candide et sincere successura omni dolo et fraude semotis. Casu autem quo Illustrissima et Excellentissima Dominatio Vestra utilius et fructuosius fore iudicaret, si nos qui Suae Maiestatis plenipotentiarum constituti sumus in propriis nostris personis compareremus una cum Illustrissimae et Excellentissimae Dominationis Vestrae subdelegatis tractandi concludendique causa neque et in eo reluctaremur, si Illustrissimae et Excellentissimae Dominationis Vestrae ad id accedente voluntate et annuentia locus tractationis Sony constitueretur,

in quo a resolutione Vestrae Illustrissimae et Excellentissimae Dominationis dependere et eidem alterutrum propositorum modorum, et quo numero utriusque partis comitiva (quae tamen ducentos non excedat) esse possit et liceat, liberum relinquere volumus. Hoc unum Illustrissimam et Excellentissimam Dominationem Vestram confidenter et clamanter rogantes, ut omnibus obstaculis et remoris exclusis et semotis quam citissime ad nos responsum suum remittat, cogitantes, quam praeter alias etiam causas nobis haec mora taediosa sit, et quam eam ex nostra tarditate et incuria nasci etiam Sua Maiestas suspicari posset. Iterato rogamus pro Illustrissimae et Excellentissimae Dominationis Vestrae responso, quodcunque illud dare decreverit, quia multa sunt, quae nos pro eo habendo sollicitiores faciunt reliquum praesentium latores referent, et nos Illustrissimae et Excellentissimae Dominationis Vestrae valetudinem firmam et prosperam et rerum suarum felices successus precamur. Datae Comaronii xiii Februarii 1625.

Illustrissimae et Excellentissimae Dominationis Vestrae ad inserviendum paratissimi

N. Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis commissarii, plenipotentiarii ad tractationem cum Turcis deputati

[GK]

No. 143.

**Sufi Mehmed Pasha to the royal commissioners
Buda, 10 Cemaziyülevvel 1034 / 18 February 1625. Original (type D).**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a.

Sufi Mehmed Pasha answers a letter of the royal commissioners, in which they complained about having waited for six months in Komárom already. The beylerbey reminds them that from the side of the Ottomans Ahmed Pasha of Kanizsa and Habil Efendi had waited eight months in Esztergom (in 1617). He claims that had the Habsburg party accepted his rational suggestions, the negotiations could have ended already. Contrary to the royal commissioners' statement that no atrocities took place during these six months, Sufi Mehmed Pasha argues that many raids were started against the Ottomans. The messengers leaving Buda were waylaid on the road towards Hatvan, and complaints came in that the Croats attacked villages in the sancaks of Szigetvár, Pozsega and Zacesna. The royal commissioners state that Ferdinand II is against the participation of Gábor Bethlen's representatives, but Sufi Mehmed Pasha claims that in the letter sent to him, the emperor conceded that Transylvanian envoys could also be present, and he already informed Murad IV and Bethlen about this. Concerning the place of the meeting, after several suggestions from both parts, it was the royal commissioners who decided that they should be lodged at Tata, and the Ottomans on their own territory, and the meetings

should take place in a settlement in between the two. The royal commissioners then moved back to Komárom from Tata, claiming that they did not hear about the arrival of the Ottomans, but according to Sufi Mehmed Pasha, there had been people among their ranks, who should have had this information. The beylerbey urges the starting of the talks, because the winter is better for this purpose, since people sit at home; during the summertime atrocities are more likely to happen, which will hinder the success of negotiations.

Devletlü ve sa'adetlü yarar dostlarımız ve koñşularımız sa'adetlü Roma imparatorı hazretlerinün vükelası huzurlarına enva'-i ta'zim ve tekrim ile muhabbetler olunduktan sonra inha olunan budur ki: haliya adamlarınız ile bu dostunuza irsal olunan mektub-i muhabbetleri gelüb vusul buldı dahi mektubunuzu veren adamlarınız cevap etdiki bize ağızdan üç nesne sipariş olunmuşdur ve üç ahvali bile dedüğü üzere söylediler ve mektubunuz dahi terceme etdürilüb anun dahi mefhumı ma'lumumuz oldu ki siz devletlülerden ümiz olunmayacak ahvaller yazılmış. Ol yazılanun biri budur ki altı ay Komoran'da durduk katlanduk gün kaçurduk demişsiz. Bizüm dostlarımız bu sözüne ta'cib etdük zira ma'lumunuzdur asitane-i sa'adetde bu dostunuz kaim-makam-i sadr iken ve Budun'da vezir Hasan paşa hazretleri hakim iken merhum Ahmed paşa ile Habil efendi merhum sekiz ay Ostorgon'da oturdılar. Sizün vükelanız Beç'den kalkub Komoran'a gelince ama bu def'a eğer siz hazretlerinüz bizi öte berüye çekmeyüb ma'kule rıza vermiş olaydınız çokdan bu hizmetler Allahu ta'alanun 'inayeti ile biterdi el-hamdu li'llahu ta'ala kışın kendü kal'esinde oturınca 'arzına bir dürlü noksan gelmez. Ve bunu dahi yazmışsiz ki bu altı ay içinde ne sizden ve ne bizden [sic!] sizün tarafunuza bir dürlü zarar olmamışdur deyü bizüm devletlü dostlarımız Allahu ta'ala hazretleri şahiddür bizüm tarafumuzdan ol canibe bir dürlü zarara rıza verilmemişdür amma serhadlerimize sizün taraflarınızdan olan zararlar ile defterler dolu [o]lmışdur niçesini bunda iken adamlarınız görmüşdür ve işitmişdür. Heman öte günlerde vükelamız Budun'dan canibine gitdüğü günde Hatvan yolında katonalar yolcuları basub bir iki adam ve 'avret dahi alınmışdur ve ol günde Pojega tarafından gelen şikayet mektupları canibinde vükelamızın ellerindedür ki el-an Hırvatlı ne şekil Pojega ve Zaçesne sancakları köylerin urup fesad edeyorlar ma'lumunuz olur ya nicesine emniyet olmuş olur. Ve devletlü dostlarımız bunu dahi yazmışdur şimdiye dek bu ahval çokdan görülürdi ve illa iki sebep bu canibden verilmekle bu ana değin mesalih olmamış ola ve ol iki sebebün dahi birisi Betlen hakimün adamları bile olmağla ve bizüm adamlarımız ile söyleşecek mekan ahvali dahi sebep olmuş ola. İmdi bizüm dostlarımız yohsa bu canibden giden ve ol canibden gelen kağıdları okumayormusuz bu husus için nekadar kerre gerek ağızdan adamlarınız ile ve gerek kağıdlarınız ile söyleşilmiş ve yazılmış idi kendinüzün mektubında yazmadınız mı ki sa'adetlü Roma imparatorı hazretleri Betlen hakimün adamlarına rıza vermemiş idi lakin ol hususa müstakil mektublarımız geldi çasar hazretlerinden ki Betlen'ün

dahi adamları gelsünler ve bile olsunlar deyü kail olmışdur. Biz dahi ol ahvali ‘azametlü padişahumuza bildürdük ve Betlen hakime dahi yazduk ya şimdi bu sözi kimün tedarügi ile yazmışsızdur ve ol mekan ahvali için dürlü dürlü yerleri siz ve biz yazduk idi sonra hazretlerinüz bize üç yol gösterdinüz. Biri bizümkiler Ciğerdelen parkanında olub siz dostlarımız dahi Södin’de olub ara yerde bir köyde müşavere ola. Buna rızanız olmazsa bizümkiler Nesmil’de siz ise Sön’de olub Almaş’da müşavere ola. Buna dahi rızanız olmazsa bizümkiler canibinde siz ise Tata’da olun ara yerde olan köylerden bir köyde müşavere olunsun. Ol mektub vardukda Canpavla ile mektub gönderüb siz Tata’da bizümkiler canibinde olmasına rıza verdinüz ve ol mektublarınuz ve gönderdiğiniz haberlerinüz üzere gerek Betlen’ün adamların ve gerek bizüm vükelamuzı canibine gönderdük. Ahval iki tarafun rızası ile bu minval üzere olmsken ya şimdi böyle başa çıkmış hidmeti ne için ve ne sebep ile döndürmek istersiz. El-hamdu li’llahu ta’ala biz her vechle sözümüzde durduk ve Can Pavla ile gerek emniyet için sa’adetlü ve ‘azametlü padişahumun emr-i şerifde altun tuğra-i şerif ile ve siz devletlülere yazduğumuz mektublarımızı gönderdük. Haliya ta’yin olunan vükela anda Can bek’de derler siz dostlarımız ise bilemedük ne sebep ile Tata’dan Komoran’a gitmeğe ‘acele etdinüz. Bu hususda siz kazı olun ki hata kangı tarafa hoş her dürlü bu hususa fikr edeyoruz amma asli nedür lütf eylen bildürün ki sebebin bilelüm zira yukaruda yazduğunuz hususlar buna sebep olmak kabil değildir. Ve sa’adetlü dostlarımız anı dahi yazmışsızdur ki Beç’den devletlü çasar tarafından Tanac geldi bizden bu ahvali su’al eyledi ve biz Tata’da sekiz gün oturduk bir dürlü haber gelmemekle ol gelen Tanac’a ne cevap vereceğümüzü bilemezüz anun için Tata’dan dahi kalkduk. Bizüm devletlü dostlarımıza bu hod katı aşıkardur ki Canpavla Budun’da iken bizden iki def’a menzil koçusun alub vükelaya kağıd gönderüm deyü ki bizüm varacağımızı bilsünler ve bir kimesne kendülere bir yalan haber vermesün hatta Istanislaw Şimonovit’ dahi varub geldi be-hamdu li’llahu ta’ala ol kağıdlardan ahval ma’lumunuz olmuş idi ki vükela bu canibden pazar ertesi günü kalkacaklarına ve ol minval üzere vükela canibine ol gün dahil olub ve fi’l-hal Canpavla’yı mektublarıyla gönderüb her ahvali anunla dahi bildürmişler idi yayıncasına sizün ma’lumunuz olmamış olur. Ve anı dahi yazmışsız ki nicesine biz sa’adetlü padişahumuz tarafından bu hususa vekil isek siz dahi sa’adetlü Roma çasarı tarafından vekiliz çünkü ol tarafdın siz vekil gönderürsüz biz dahi vekil gönderüz dahi ya Bay’da veya Sön’de veyahud Almaş’da söyleşsünler deyü yazmışsız. İmdi bizüm devletlü dostlarımız bu söz dahi bize ‘acebden ‘aceb geliyor zira dedüğünüz ahval bu kadar zamandan berü söyleşüğümüz ve bitürdüğümüz ve gördüğümüz müşaverelerimuze ve mektublarımıza muhalıfdür zira biz bu ahvali tafsil üzere sa’adetlü ve ‘azametlü padişahumuza bildürmüşüzdür ve siz devletlü dostlarımızdan gelen mektublarınızı dahi göndermişüzdür ve bu tarafdın ta’yin olunan vükelaya sa’adetlü padişahumuz tarafından başka başka evamir-i şerife dahi verilmişdür. Şimdikihalde bu mübarek sulh ve salah iki celilü’l-kadr padişahundur arada gerek siz devletlü ve gerek bizümkiler sa’adetlü

padişahun kullarıyuz her kime ferman ederlerse siz devletlü dostlar ile buluşub ve bir yere gelinüb bu iki ulu padişahların arasında olmış ve bitürilmiş sulh ve salahun paçarızlarına ber taraf etmek üzere bu ana değin bir kaç def'a sa'adetlü padişahumuz tarafından ta'yin olunan vükelayı ve Betlen hakimün adamlarını siz devletlülere bildürmüş idük ve kendinüz dahi ma'kul gördinüz ve gelsünler dedinüz. Haliya ol temessükler mucibince anlar ta'yin olunan Canbek'dedürler ve cemi' agniya ve fukara bunı bilürler. Bu taraftan giden vükela canibine varmazdan evvel sizün tarafunuzda ne zuhur etmişdür anlar ol ta'yin olunan yerde siz devletlülere katlanurlar eđer 'ahd ve aman ile yazduğunuz üzere Tata'ya gelüb ara yerde bir köyde müşavere edersenüz Allahu ta'ala 'inayeti ile başlansun böylelik ile bir gün evvel maslahat bitüb iki tarafun fukarası bu sebeble rahatda olub gerek bizüm sa'adetlü ve 'azametlü padişahumuz hazretlerine ve gerek 'izzetlü padişahumuzun dostı 'izzetlü çasar hazretlerine ve sebep olanlara du'alara olsunlar ve böylelik ile maslahat bitsün Allahu ta'ala hazretleri saklasun bizüm sebebümüz ile bolay-ki bir dürlü fitne olmayub iyilikler ve rahatlık vücuda gele lütf edüb siz dahi olur olmaz kimesne sözine uyman heman layık olan budur ki her dürlü işkilleri bundan sonra girüye koyub bu ahvali görüb hayrla itmam bulsun niçe bir arada dedikodı olsun ve sa'adetlü çasar hazretlerine ne yazacağımızı bilmeziz demişsiz eđer katunuzda ma'kul ve caiz ise bu ana değin olan ahvali biz bildürelüm. İmdi bizüm sa'adetlü dostlarımız bu ana değin Allahu ta'ala hazretleri şahidümüzdür ki biz sizi doğruluk üzere dutub gerek bizüm sa'adetlü padişahumuz hazretlerinün ve gerek Roma çasarı hazretlerinün 'arzlarına halel getürmeyüb cemi' sözlerimizde durmuşuzdur ve duruyoruz. Heman Hakk ta'ala hazretlerinün 'inayeti ile bitürdüğümüz üzere Tata'ya gelin ve Tata'luyla canibinün ara yerinde bir köyde vükela ile buluşub söyleşün ki artık bu mübarek mesalih bitüb görilsün zira anlarda olan doğruluk bunı gösterür. El-hamdu li'llahu ta'ala zaman ve havalar güzel havalar so'ukdur yaza kalsun diyecek sözüümüz yokdur heman hayrla iş tamam olsun nicesine siz devletlüler vekil ise Roma çasarı hazretleri tarafından öylesine bizümkiler dahi vekillerdür heman hayrla mübaşeret olunub bitürilsin. Bizüm dostlarımız lütf idük bizi ol temessüklere mugayir öte berüye çekmek zira kış olmağla her kişi evinde sakinlik üzeredür. Şimdi maslahat iyilik ile bitmek kabildür 'ibaden ba'llahu ta'ala yaza kalınacak olursa cümleler ayağa kalkub ol zamanda ise paçarızlık sebebi ile mesalih görilmek müşekkek olur. İki tarafa bile eđerçi biz kendümüzü barışık üzere dutaruz ve bu ana dek dahi dutmuşuz amma yaz günlerinde cümle fitneler uyanur ve aramızda olan müşaverelerde çok zahmet çekülmek lazım gelür iki tarafa bile heman bu hayırlı işi ağza gelmiş iken başlanub hayrla itmam bula. Hakk ta'ala siz devletlü dostlarımızı çok yaşatdur. Bu kağıdumuz bin otuz dört Cemazii'l-evvelinün onuncu gününde Budun'da yazılmışdur.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 144.

**The royal commissioners to Sufi Mehmed Pasha
Komárom, 23 February 1625. Latin copy.**

MNL OL P 108 Rep. 71. Fasc. 26/a. no. 41. p. 242–245. Other copies ibidem no. 44. p. 319–325;
and ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 110. Konv. 1. 1625 Jan–Juni. fol. 69–71.

The commissioners reply the beylerbey's accusations. 1, They are not to be blamed for the delay in starting the negotiations. 2, They gave three possible places for the meeting, but Almás, suggested by Sufi Mehmed Pasha, was not among them. Thus, they decided to go to Tata and wait for the Ottoman commissioners to take their lodgings in Zsámbék. They waited eight days, but no information came from Giovanni Paolo Damiani and Szaniszló Simonich, the messengers they had earlier sent to the beylerbey. 3, It was fully legitimate to suggest Baj as the place of negotiation. 4, If they write one thing in one letter and another one in another, they are not the ones to blame for this. 5, They suggest to send three or four commissioners to Baj for 27 February and expect the Ottoman commissioners also to come, with a retinue not larger than 200 people.

[outside:] Paria literarum ad Vezarium Passam, die 23 Februarii Anno 1625 Comaronii datarum

Illustrissime domine, amice et vicine nobis observandissime.

Acceptis literis Illustrissimae Dominationis Vestrae ad ultimum scriptum nostrum responsoriis iisque perlectis negare non possumus quin quaedam in iisdem praeter spem expectationemque nostram accidentia deprehenderimus; cum videlicet huius tantae morae et rei dilationis causam, non modo ad nos reiicere eadem Dominatio Vestra conatur, sed etiam aliis quibusdam rebus nos onerare nititur. Ad quae quidem pro nostra excusatione et defensione aequae tam fuse vel adhuc fusius eidem Illustrissimae Dominationi Vestrae a nobis quoque responderi posset. Verum hac vice neque tempus iis protrahere neque vero Dominationem Vestram et nosmetipsos etiam onerare volentes, aliquot tantum verbis vel ob excusationem nostri et hisce sequentibus punctis eandem informare necessarium nihilominus iudicavimus.

Primo quod nos sicut hactenus quoque perscipsimus huius longae diuturnaeque morae et dilationis causa nullo modo simus, id sibi persuadere debet Illustrissima Dominatio Vestra, nam ob quas haec mora protracta est, eae difficultates a nobis motae non sunt; ad confirmandam inter utrosque Potentissimos Imperatores pacem, cum etiam nulla ratione spectaverint, ut neque defacto spectant, quod tamen nihilominus in utraque Vestra postulata deinceps consenserimus et condescenderimus ad id inclinatione nostra et propensa voluntate erga sacrosanctam pacem amplectendam, ac ipsiusmet etiam Illustrissimae Dominationis petitionibus et diversis intercessionibus fuimus adducti penes novum mandatum clementissimi Imperatoris nostri.

Secundus. Reprehendimur et in eo ab Illustrissima Dominatione Vestra, quasi nos id quod una vice cum eadem conclusimus altera rursus mutemur qua in re quoque alio modo informetur Dominatio Vestra, cum nihil tale eidem promiserimus quo in effectum non deducto, merito erubescere debeamus. Sed neque Dominationes Vestras ad diversa et inconsueta loca direximus, sed tria tantum denominando et designando optionem iisdem dedimus, quemnam ex iis eligere vellent, nos ad eum paratos conferre declarantes. Verum ut Illustrissima Dominatio Vestra scribit pagus Almas inter ea loca a nobis nominatus non fuit, nihilominus tamen eidem Dominationi Vestrae nullus eorum denominatorum a nobis trium locorum ad eligendum placuit, licet nos hoc nostrum postulatam praetensionemque prioribus quoque exemplis, ac iustis rationibus confirmassemus.

Nihilominus ut hac etiam ratione propensum nostrum erga sacrosanctam pacem confirmandam animum conprobaremus, in eo quoque consenseramus, ut Tatam proficisceremur; ac significaveramus Illustrissimae Dominationi Vestrae profectus nostri tempus, et diem quo nimirum ibidem adesse statuissemus, optantes postulantesque ut eodem etiam die Illustrissima Dominatio quoque ordinatos ex sua parte commissarios Szambeghum expediisset, qui tantum abfuit ut in dicto et constituto termino eo movissent, quod etiam octo diebus Tattae commorando nihil certi de iis recognoscere potuerimus. Ita quidem se habet id, quod Illustrissima Dominatio Vestra scribit, a Joanne Paulo Damiani nimirum et Stanislao Simonide tum temporis ablegatis nostris, ex voluntate videlicet Illustrissimae et Excellentissimae Dominationis Vestrae praeceptoque eiusdem nobis perscriptum fuisse commissarios suos ad tractatum pacis deputatos ad diem Veneris tum proxime affuturum nihil certius quam Szambeghum advenire. Qui tamen non modo in praedicto die terminoque non adfuerunt ibidem, sed etiam altero tertioque die eorundem adventum nobis praestolantibus nihil certi de eodem allatum fuit. Quae res accedentibus etiam in prioribus literis nostris perscriptis, et recensitis rationibus, et an mora haec expectatioque Tattae facta, domini nostri clementissimi, Potentissimi nimirum Romanorum Imperatoris auctoritati contraria non fuerit cum taediosa expectatione nostra, iudicet ipsamet Dominatio Vestra.

Tertio. Hoc quoque conqueritur Dominatio Vestra, quod videlicet easdem nunc denuo ad hunc locum, nunc vero ad alium dirigamus, sed etiam in hoc negotio sic informatam volumus Illustrissimam et Excellentissimam Dominationem Vestram, nos et in eo nil iniusti praetendere aut postulare, nam quod pagum Bay pro loco tractatus nominaverimus, is ut inter nos conventum fuerat inter Tattae et Szambeghum situs est, cum autem pagum Almas pro eodem designavimus, id ex voto Vestrarum Dominationum fecimus ipsismet ante eundem locum urgentibus cum rursus de oppido Szóny a nobis mentio facta fuit, ad id reditu nostro huc Tatta ex condignis rationibus prae-memoratis facto, inducti sumus, nec sine legitima causa idipsum, et domini nostri clementissimi auctoritate merito a nobis exigente, quae ab eadem etiam Dominatione Vestra si bene perpendatur, iniusta praetensio judicari minime poterat.

Quarto. Intimare illud advertimus Illustrissimam Dominationem Vestram in literis suis, a nobis nimirum scripta sua forte non adeo exacte perlegi et ruminari, quin neque nostra ipsorum et diligenter examinari quod tantaeque mutationes contingant, in rebus et negotiis nostris, sed neque harum mutationum causae a nobis procedunt, verum ab eiusmodi postulatis et praetensionibus quae inter binos Potentissimos Imperatores intercedentem tractatum pacis non modo non concernunt, verum etiam domini nostri clementissimi auctoritatem laedere videntur. Neque vero tam ignaros simplicesque nos existimare velit Illustrissima Dominatio Vestra, quos duntaxat tam ea scripta, quae a Dominationibus Vestris afferuntur, quam quae a nobis ipsis scribuntur, lateant.

Quinto. Admiratur Dominatio Vestra in suis literis scriptum fuisse a nobis Potentissimo Imperatori nostro per ablegatum nuper ad nos consiliarium suum nihil certi de pacis tractatu ac insperata hac mora renunciare vel rescribere nos potuisse aut scrivisse, insinuando se certa de iisdem scribere omnino quivisse. Sed his rebus ac similibus nec seipsum Illustrissima Dominatio Vestra neque vero nos onerare velit, nam quae domino et Imperatori nostro clementissimo perscribi expediunt, omnino sibi persuasum habeat eadem Illustrissima Dominatio Vestra, quod a nobis absque ullo defecto perscribi possint, et perscribantur etiam nam huiusmodi res ad inter verosque Potentissimos Imperatores intercedentem tractatum pacis minime pertinentes videntur, quin omnino rogamus peramanter et officiose, Illustrissimam Dominationem Vestram, ut sacrosanctae pacis inter utrumque potentissimum imperatorem confirmandae et stabiliendae bonaeque nostrae invicem concordiae et amicitiae amans et cupida eadem ut credimus existens, obstacula similia iis quae hactenus intervenerunt seponere velit iisdem promittentes ex nostra parte quoque ac iam cum utraque parte servi existentes mandatis potentissimorum imperatorum nostrorum ut nos accomodemus, quae ea sunt ut mutua inter se pax et bona vicinitas permanere et confirmari possit, dignum est, qua quidem in re nos hactenus nihil opere et industriae remisimus, nec in posterum remissuri sumus, ad quod quidem magis contestandum parati erimus nunc etiam nostrum tres aut quatuor ad proxime venturum diem Jovis ad pagum praedictum Bay nominatum cum ducentismet circiter viris nos conferre optantes et officiose requirentes rogantesque Illustrissimam Dominationem Vestram ut serio ordinare velit, ut ex parte quoque sua deputati commissarii absque ulteriori dilatione ad praefatum diem videlicet Jovis proxime affuturum hora circiter decima antemeridiana ex Szambegh advenientes in supradicto loco in pago nimirum Bay etiam compareant pari numeri nobiscum. Ubi inter utrosque Potentissimos Imperatores sacrosanctae pacis confirmandae tractatui bonum initium ponere valeamus, qua misera plebs anhele expectat. Ibidemque coram constituti, iam de loco, quam de congruentibus rebus, et iis quae sanctam pacem concernent, commode et familiariter agere et concludere possimus. Quo facto in Deo confidimus amborum Potentissimorum Imperatorum mandatis et voluntati

satisfieri ac anhelam etiam miserae plebis expectationem cum summo eiusdem gaudio compleri, inter nos quoque benevolam et amicam viciniam concordiamque intercedere posse. In quibus autem ut Dominatio Vestra nullam ulteriorem moram aut quasvis difficultates facere velit, ac ut de sua mente et voluntate etiam sine ulla mora nos certiores reddere non intermittat, eandem denuo peramanter et officiose rogamus, quatenus secundum ea profectum nostrum ad denominatum locum constituere et dirigere possimus. Vade futurum erit ut tam Dominationis Vestrae, quam nos, si nimirum quibusvis impertinentibus obstaculis semotris, omnes nostros conatus ad praconceptum sanctum intentum et scopum converterimus et direxerimus a Deo uberem benedictionem accepturi simus. Id quod de nobis Illustrissima Dominatio Vestra sibi perspectum habeat, idem de eadem Illustrissima Dominatione Vestra etiam nobis promittentes. Datae Comaronii die 23 Februarii anno 1625.

[GK]

No. 145.

**The royal commissioners to Sufi Mehmed Pasha
Komárom, 1 March 1625. Latin copy.**

MNL OL P 108 Rep. 71. Fasc. 26/a. no. 44. p. 327–328.

The commissioners are not to be blamed for the delay in starting the negotiations. They have informed both the Ottoman commissioners at Zsámbék and Sufi Mehmed Pasha, and expect their answer. The beylerbey should not trust any kind of rumours.

Illustrissime domine amice etc.

Quemadmodum hactenus per saepetestatum reddidimus, nunc quoque universo mundo palam facere possumus harum tantarum dilationum, ac quod hic tractatus confirmandae inter utriusque Potentissimos Imperatores pacis initium et progressum habere nequeat, causam ex parte nostra neque datam fuisse, neque defacto dari, sed an omni hac culpa nos immunes esse. Nunc quoque ultimo tam ab Illustrissima Dominatione Tua, quam a deputatis et delegatis ex parte sua commissariis Szambego, ad nos transmissos nuntios hic non tardando, per eosdem et Tuam Dominationem Illustrissimam, ac praenominatos etiam delegatos commissarios, literis nostris de omni re sufficienter informavimus et requisivimus, sed nullum penitus responsum adea ab iisdem hucusque consecuti sumus. Necessarium itaque censuimus, hisce etiam nostris ulterius Tuam Dominationem Illustrissimam requirere et rogare, ut si sanctae pacis inter binos potentissimos imperatores stabiliendae tractatum in bonum effectum deduci omnino et sincere cupiat, sepositis vanis et obscuris quibusvis rumoribus, et eiusmodi suspicionibus, quae nunc inter nos nullo modo intercedere debent, ad requisitionem nostram, se quamprimum resolvere et responsum dare mentemque suam et voluntatem explicare velit. Ut secundum ea commissa nobis a Sua Maiestate

Imperatoria Romanorum negotia, disponere, et nosmet ipsos etiam dirigere valeamus, nam haec tanta mora, et tot rerum dilationes ut summe taediosa nobis existunt, et contra auctoritatem Suae Maiestatis domini nostri clementissimi fiunt; reservantes nihilominus, sicut hactenus, in posterum quoque erga sanctae pacis bono et convenienti modo instituendum tractatum promptitudinem nostram, optantes Tuae quoque Dominationis Illustrissimae de hac ipsa re animum et inclinationem, quam primum rescire, et intelligere, quatenus a Sua Maiestate domino nostro clementissimo nobis commissa negotia ac res etiam nostras secundum id dirigere valeamus. Ad haec omnia et singula quantocyus ut responsum resolutionemque sua nobis remittat, eandem iterato rogantes. Quam Tuam Dominationem Illustrissimam in reliquo feliciter valere exoptamus.

[GK]

No. 146.

**The royal commissioners to Sufi Mehmed Pasha
Komárom, 9 March 1625. Latin copy.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 110. Konv. 1. 1625 Jan–Juni. fol. 93–95. Hungarian concept: MNL OL P 108 Rep. 71. 479. k. Fasc. 26/a. no. 42. p. 248–251., and a copy ibidem no. 44. p. 330–332.

After the long delay, the royal commissioners received a letter from the Ottoman commissioners, but it is full of false accusations. 1, They still received no answer to their letter long sent, concerning Baj as a meeting place. Instead, from Zsámbék the Ottoman commissioners sent a copy of Sufi Mehmed Pasha's letter to them, but sent the beylerbey's letter back to Buda instead of forwarding it to the royal commissioners. Thus, they are the cause of the delay. 2, The royal commissioners say the truth when they state that they received no answer in the eight days they have spent in Tata; when the Ottomans arrived at Zsámbék in the company of Giovanni Paolo Damiani, the royal commissioners were already back in Komárom. The royal commissioners already reported the indecent behaviour of the Ottoman party to Ferdinand II and expect the beylerbey to reprimand his commissioners. 3, The Ottoman commissioners say that it has already been decided four or five months ago that the meeting should take place at Baj, with Tata and Zsámbék as lodgings. Sufi Mehmed Pasha may remember that he promised through Szaniszló Simonich, that he would send the commissioners when he received the safe-conduct. But the royal commissioners were the first to arrive at Tata, they cannot be blamed for the delay. 4, It is a ridiculous rumour that anything would have changed in Prague, Ferdinand II has not a single enemy in his empire. [5,] The Ottoman commissioners wrote that at Baj they were under threat of the guns from Tata, and from now on, the negotiations could only take place in Buda. It is indecent to question Baj as a meeting place, the negotiations there can be as safe as if they were at Zsámbék. The royal commissioners request Sufi Mehmed Pasha to inform them about his resolution concerning the starting of negotiations.

Illustrissime domine amice etc.

Postquam multis modis et rationibus persaepe hactenus nulli dilationi ex parte nostra causam datam fuisse evidentiter commonstrassemus, nunc de eo verba multiplicare incassum minime oporteret, sed dum ad literas nostras antehac longo tempore ad vos transmissas, et condignam praetensionem postulatumque nostrum tam a Sua Dominatione Illustrissima, quam ab eadem ordinatis delegatisque commissariis de conveniendi duntaxat loco et modo ultimam resolutionem, et responsum anhele exspectaveramus, ecce praeter omnem spem exspectationemque nostram allatae sunt nobis a deputatis delegatisque ad tractandum nobiscum commissariis vestris eiusmodi scripta, quae manifeste, contra auctoritatem Domini nostri clementissimi nempe Romanorum Imperatoriae Maiestatis ac nostram etiam reputationem, ipsamque Tuam Dominationem Illustrissimam quin et officio commissariorum minime conveniebant, extiterunt. Et

Primo quidem meminisse poterit Tua Dominatio Illustrissima huius taediose morae et summae dilationis causam antehac quoque nobis imputare, et ad nos reicere se omni contentione voluisse. Sed de hac culpa licet nos sufficienter excusatos et immunes etiam reddidissemus, nihilominus tamen iustam nostri excusationem et in hoc negotio causam, vel ex eo clare animadvertere et diiudicare poterit Tua Dominatio Illustrissima, quod videlicet a quanto temporis spatio praeterlapso literis nostris significaverimus vobis nostram in pago Bay vocato mutuo vobiscum conveniendi, ibidemque coram de confirmanda et stabilienda inter binos Potentissimos Imperatores sancta pace agendi tractandique promptitudinem, sed nihilominus post tantam quoque interiectam moram tantum abest, ut commissarii vestri ad praenominatum locum venissent, quod neque quidem nos responso aliquo ad nostras literas dignati fuerint. At sero tandem, quo motivo seu intentione id factum sit nobis non constat, ut literas ad Tuam Dominationem Illustrissimam directas et exaratas delegati eiusdem commissarii in Szambegh existentes, una cum paribus aliarum quarundam literarum, quas ut ex iisdem constat, nobis scribere voluisset, ad nos transmiserint. Ex quibus non obscure patet omnia ea veritati consentanea esse, quae a nobis tam Tuae Dominationi Illustrissimae, quam ipsis iisdem commissariis perscripta fuerunt, cum rescriptum ad nos eiusdem Tuae Dominationis Illustrissimae responsum non modo apud se retinuerint, sed ut ipsimet scribunt, aliorum consilio persuasi easdem Budam ad Tuam Dominationem Illustrissimam rursus remiserint, quas ipsimet etiam eodem aliorum consilio adducti ex Sambegh revertentes, subsecuti fuerent. Quare contra semetipsos id manifeste comprobant, de quo nos primo omnium in suis literis arguebant, nos videlicet non leviter suspicari in eo, quod aliqui reperiantur, qui sanctae pacis confirmandae minus cupidi sint.

Secundo. Dicti commissarii vestri in suis literis nos haudquaquam decentibus verbis et inconvenientibus rebus lacessunt iis duntaxat, quibus et eo respectu, quod nimirum Potentissimae Romanae Imperatoriae Maiestatis ordinati plenipotentiarii

simus constituti, ab iis affiendi nullo modo fueramus, ac eo etiam respectu, quod nos ipsis pace ipsorum dixerimus, si non maiores autoritate, dignitate, vel vero opulentia, sed minores minime, iidem nos mendacii arguere minime debuerant. Nam id vere et non false asseravimus, quod videlicet intra illos totos octo dies, quibus Tattae continue morabamur, nihil certi de eorundem ad Sambegh adventu nobis constitisset; et quamvis ita se habeat, quod Joannes Paulus Damiani una cum iis Buda exisset, antequam tamen iidem Sambeghum appulissent, nos iam huc Comaronium redieramus; quocirca immerito arguimur ab iisdem mendacii, sed neque hanc illatam nobis iniuriam perferre volumus, verum mox et defacto domino nostro clementissimo Romanorum Imperatoriae Maiestati perscribemus, et significabimus, quo nimirum modo a vestris commissariis tractemur, quod ipsum quoque in Porta exiguo tempore innotescere speramus. Ut tamen eo pacto se erga nos gerant Tuam quoque Dominationem Illustrissimam iisdem in commissis dedisse nequaquam existimamus.

Tertio intimarunt etiam dicti commissarii vestri in suis literis iam id ante quatuor vel quinque mensis conclusum inter nos fuisse, et in eo utrinque conventum, ut nos Tattam proficisceremur, et ipsi Szambeghum advenirent, ut proinde congressus mutuo ex parte nostra impeditus, et hucusque dilatus fuerit. Veram hic quoque revocare poterit in mentem Tua Dominatio Illustrissima, dum eadem Stanislaus Simonich ad nos remittendo per eum literas salvi conductus, quas dominus noster clementissimus, Sua Maiestas Romanorum Imperatoria pro maiori duntaxat securitate ex parte nostra expediendorum commissariorum benigne nobis largita erat, postulans id eo tempore se promississe, ut quamprimum easdem sibi attulerit, mox absque mora commissarios suos expediturus sit; sed in hoc quoque, licet non tanto tempore, quanto nimirum supradicti commissarii vestri scribunt, conclusio inter nos de profectu Tattam facta praecesserit, nostrum tamen promissum effectu et reipsa contestatum reddidimus, siquidem palam est, quod nos prius Tattam contulerimus, ac proinde non nostra, sed ipsorum culpa id accidit, ut eodem tempore, quo nos Tattam profecti fueramus, ex parte vestra ordinati commissarii, ut inter nos conventum fuerat, Szambeghum non advenerint, quin illud etiam eorum culpa evenit, non nostra, ut ad denominatum a nobis secundum factam utrinque conclusionem inter Tattam et Szambeghum situatum pagum Bay neque advenerint, neque de adventu suo et voluntate, vel amico unico verbo nos certificaverint, ut proinde harum omnium dilationum et quo minus mutuo hactenus convenire potuerimus, non nos, sed ipsi praebuerint causam, neque ut ipsis Dominationi Vestrae Illustrissimae scribunt nos ipsos vocasse mutuo Comarinum.

Quarto. Ridiculos etiam rumores significant in literis suis Tuae Dominationi Illustrissimae, qui, ex qua occasione proficisci, vel a quibus stultis potius quam prudentibus excogitari potuerint vehementer admiramur; nam ita verum se habet aliquos motus et mutationes nunc recenter Pragae factos esse, quam si a quopiam Buda Constantinopolis, vel Comaronium vel Roma esse diceretur, aut assereretur. Ut

imposterum Tuae Dominationi Illustrissimae melius innotescet, cui nos nova et rumores haudquaquam perscribere volumus, intelliget eos ab aliis. Deo sint laudes, sua propria regna et ditiones Suae Maiestatis domini nostri clementissimi adversarii ipsius minime praetendunt, verum illa, quae a se antea possessa amiserunt, et a dicta Sua Maiestate armis occupata fuerunt. Quae quidem et si iisdem restituere dignabitur ipsemet tamen idem Potentissimus Romanorum Imperator permanebit, neque alienigenis, sed suis fidelibus subditis eadem bona traditurus erit, qui deinceps tantum abest, ut contra ipsam aliquam hostilitatem exerceant, ut potius adversus quosvis eiusdem hostes demisse et fideliter operam suam praestituti sint, et non modo Pragae, sed in nulla penitus ditionum suarum parte, quae ad imperium suum spectant, tacemus plures, sed ne unus quidem sibi adversarius et hostis se hactenus erexit, aut declarare ausus est, et si inposterum aliqui tales reperirentur a Deo aequae ut priores, confudentur.

De his itaque praefati commissarii Tuae Dominationis Illustrissimae literis ad eandem directis scribere videntur, in iis autem, quas nobis transmittere volebant, de his duobus vicissim nos commonefacturi erant, videlicet se ad Tattam pro se saltem ea de causa, ut tormentis illinc commode peti, et attingi potuissent, a nobis advocari statutum fuisse; ac iam viginti quatuor diebus in Szambegh commorati ulterius ibidem morari non potuisse, et sicut nos huc Comaronium, ita etiam se Budam reversos esse, et inposterum non nisi Budae nobiscum tractare proposuisse. Quod autem a denominatum nobis locum attinet, quod is prope Tattam situs fuerit, ac ea de causa de nobis quidpiam mali suspicantur domini commissarii vestri, ea suspicio eosdem minime decebat, cum Deus avertere dignetur eius mali quod ipsi praemetuebant, a nobis vel solam cogitationem, et quod in pago Bay vocato minus tute, quam in ipsomet Szambegh tractatus institui et peragi debuisset, quin huiusmodi opiniones et motus praecipere exdatis invicem amborum Potentissimorum Imperatorum fide firmissisque fidei literis nequaquam convenit, imo nefas est. Alterum est, quod si iis locus a nobis praenominatus pro instituendo duntaxat tractatu non placebat, et minus aptus videbatur, vel tum cum paulo ante abitum suum ex Szambegh ad literas nostras responsum remittebant, voluntatem suam de hac re et mentem significassent, factum suum quodammodo aequius fuisset, et excusari potuisset. Sed id solum nobis rescripserunt, quod nimirum resolutionem Tuae Dominationis Illustrissimae praestolentur, quae postquam advenerit, tunc demum certum responsum nobis remissuri sint. Ut proinde quis amens in hoc offendi non possit, quod videlicet accepta a Tua Dominatione Illustrissima superscripta sua nostra resolutione, ut ex eorundem literis constat nihilominus contra eiusdem Tuae Dominationis Illustrissimae praeceptum, ac suiipsorummet nobis factam oblationem secus fecerint. Quapropter eius etiam morae, quam viginti quatuor diebus in Szambegh protraxerunt, culpam non nobis sed sibi ipsis imputare debent. Tractatus autem, quem iidem domini commissarii Budae instituendum scribunt, cuiusmodi sit futurus, ipsi noverunt, sed nos persuasum nobis habemus ei tractatui miseram plebem non applausuram.

His itaque singulis hoc modo intellectis et consideratis, ipsiusmet Tuae Dominationis Illustrissimae sapienti iudicio discutiendum commitemus, an non immerito a quibusvis accusemur, quin coram Deo, et universo mundo protestamur nos ex parte nostra nullas huius tam diuturnae morae et dilationis ac interventorum obstaculorum causas praebuisse, sed praeter omnem spem et expectationem nostram accepimus et vidimus haec delegatorum ex parte vestra commissariorum ad nos allata scripta, quae omnia Suae Maiestati festinanter remisimus, et perscripsimus, speramus ab eadem Maiestatae tam de sua autoritate illaese conservanda, quam de fidelium suorum subditorum, regnorumque et ditionum suarum permansione clementer provisum iri.

Ad haec autem ut Tua Dominatio Illustrissima suam resolutionem et responsum nobis quantocyus remittere, nosque de sua mente et voluntate certiores facere velit, eandem officiose et peramanter rogamus; nam nos quoque hic cum laesione nimirum autoritatis Suae Maiestatis infinitas moras imposterum perferre non poterimus, reservantes nihilominus, sicut hactenus et deinceps, erga sanctae pacis confirmandae bono et convenienti modo instituendum tractatum, promptitudinem nostram optantes Tuae quoque Dominationis Illustrissimae de hac ipsa re animum et inclinationem quamprimum rescire et intelligere, quatenus a Sua Maiestate nobis commissa negotia, ac res etiam nostras secundum id dirigere valeamus. Ad haec autem omnia et singula ut quantocyus responsum, resolutionemque suam nobis remittat, eandem iterato rogamus. Quam Tuam Dominationem Illustrissimam in reliquo feliciter valere exoptamus. Datae Comarini die 9 Martii anno 1625.

[GK]

No. 147.

Sufi Mehmed Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 2/12 March 1625. Original (type A, with Balázs Deák's handwriting).

MNL OLE 174 3. d. 7. t. fol. 9–10.

Sufi Mehmed Pasha replies two letters of Esterházy, in which he complained about sipahis who demand higher taxes than what would be legal. The beylerbey summoned the alaybey of Esztergom, who swore that no such things happen. Sufi Mehmed Pasha did not permit anyone to do so. If anyone suffers such atrocities from the sipahis and emins, they should go to Sufi Mehmed Pasha and complain to him. The beylerbey would like to know which are the villages from which the cases are known and who are the sipahis in question. He sent his mirahur başı, Papazoğlu Mehmed Ağa, to Esztergom, to take care that no such problems occur as long as the commissioners continue their talks.

[outside:] Tekintetes és nagyságos vitéz úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, római császár tanácsának, Magyarországbán bírójának és komornyikjának, az Dunán túl

való végházainak generalisának és újvári főkapitányának, és Bereg s Zólyom vármögységnek főispánjának etc. Minekünk jó szomszéd vitézlő, kedves úr barátunknak adassék

Mi, Vezér Mehemmet pasa, Istennek engödelméből hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innen lévő várainak s hadainak fő igazgató szerdárja, gondviselője és fő helytartója mostan Budán. Etc.

Tekintetes, nagyságos úr, minékünk kedves szomszéd vitézlő capitány úr barátunk, Isten áldja Nagyságodat minden kívánta jókkal és jó egészséggel. Etc.

Nagyságod az mely levelet minékünk az jobbágyság dolga felől írván küldött, meg lött adva, és mindönképpen megértöttük. És még ennek előtte is írt vala Nagyságod minékünk az jobbágyság dolga és állapotja felől, hogy az iszphahiák adófizetésüket feljebb verték volna, az mölyet semmiképpen el nem viselhetnének, s azonképpen az emenjök is az mint rajtok cselekdönék, el nem állhatnak, hanem el köllének miattok pusztulniok. És azt is írta vala Nagyságod, hogy az jobbágyok addig ne bántatnának és háborgattatnának, meddig az előttünk álló derék dolgok, úgymint az commissarius urakkal való együvé való jüvés és végezés meglönne. Egyszóval mindazokat, valamiket mind az kétször írt volt Nagyságod minékünk, megértöttük.

Jó nagyságos úr barátom, az első küldött leveled felől: mi akkor az esztergami alajbégöt ide hozzánk hívtuk volt értéközését és tüle való tudakozásért, és ez dolgot megkérdeztük tüle; s azt felelé, hogy az ő iszphaják azt nem cselekdöttek ugyan, esküvéssel mondván, hanem hogy elein az mit nékiök röndöltenek, annál többet nem vesznek, hanem azzal elégödnének. Etc. Jó úr barátom, az szegény jobbágyság hogy nyomorgattassék, háborgattassék, és hogy az faluk pusztuljanak, arra senkinek semmi engedelmünk és szabadságadásunk nincsen. Ha az Mindönható Úristen adja és engedi, hogy mind az két részről a' két hatalmas császárnak képebeli commissarius urak ez előttünk álló szent békösségnek egymással való végezése és megerősítése felől együvé jünek, tehát akkor osztán mind az szegénységnek summa-, avagy adófizetésöknek dolga, s mind az faluknak dolga, egy szóval mindönök, valamelyek szükségesek lesznek megláttatni, de Istennek segítsége által meg lesznek láttatva. Etc.

És még külömben ez felől is ezt írathatom, jó úr barátom, Nagyságodnak, hogy az emennyök és az iszphahiák az möly falukbéli jobbágyokat akképpen bántanak és nyomorgatnak, miért hogy önnönmagok az bírák és polgárok önnönmagok ide mi előnkben nem jünek, és magok adnák értésünkre, hogy kitül vagyon bántások, háborgatások; és tudnánk azt is, hogy azok melyik falubeliek, beszélgetnéjek meg előttünk nyomorúságokat. Semmit se féljenek azért azok az falukbéli jobbágyok, meghagyja Nagyságod nékiök, édes nagyságos úr barátom, és mindönképpen azon lészünk, hogy eltávoztatjuk nyomorúságokat és bántásokat, háborgattatásokat.

És ím peniglen ugyan mostan ezön dolgoknak megértéközéséért és megtudakozásaiért, hogy kicsodák legyenek azok az iszphahiák, nevöket megtudakozza és írva hozza; és hogy ennek utána senki is afféle illetlen dologgal az szegénységöt közülek

kibántsa, mondom, azonért ím az mi magunk kedves főemberét és imrehor basánkat, tudniillik Mehemmet agát fölküldöttük Esztergámmá, jó és becsületes nagyságos úr barátom.

Isten Ő Szent Felsége tudja azt, hogy mi mind az két résznek mindön módon jóvára, hasznára és előmönételire fejünkkel, szívünkkel és lölkünkkel erőlködünk és igyeközünk naponkint, jó úr barátom. Talám az mindönható Isten adja, hogy akár az szegénységnek dolga és akár egyéb dolgok, az mölyek szükségösek, köllemetösek lesznek meglátásra és eligazításra, mindönök igen szépön megláttatnak és jó végre vitettetnek, jó úr barátom! Hogy ez okkal osztán mindön közöttünk való gonoszságok jóra fordulnak, és az Szent Istennek segítségéből, vezérléséből és kögyelmes gondja viseléséből az két császár között való szeretet és barátság napról napra nevéködik, öregbödik, mely jókat engedjön Őistensége! Etc. Hanem azokat az summa-avagy adófizetésök felől panasz tévő jobbágyokat küldtön hozzánk küldje Nagyságod, jó úr barátom, hogy azoknak dolgokat szép igazság szerént meglássok; bizvást jöjjenek azért! Isten éltesse jó egészségben Nagyságodat! Etc. Datae sunt Budae 2 die Martii secundum vetus calendarium, anno 1625.

Nagyságodnak jóakaró úr barátja,

Idem qui supra

[GK]

No. 148.

**Sufi Mehmed Pasha to the royal commissioners
Buda, 9 Cemaziylahir 1034 / 19 March 1625. Original (type D).**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a. Italian translation: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 110. Konv. 1. 1625 Jan–Juni. fol. 122–126, on the same paper follow the instructions of the royal commissioners to Giovanni Paolo Damiani for his mission to Sufi Mehmed Pasha (Komárom, 23 March 1625).

The royal commissioners complain that they wanted to send three or four of their men to Baj in order to start negotiations, but they received no answer to their letter. Sufi Mehmed Pasha suggests that it is unfair to accuse the Ottoman party of postponing the negotiations. The earlier agreements mapped up different technicalities; the Habsburg party drew the false conclusion from a letter written to the beylerbey, that came to their hands by mistake, that the Ottoman party would not favour peace; and the Ottoman commissioners waited for twenty-four days before they returned to their base, while the royal ones did so already after eight days. If they write to Emperor Ferdinand II and Sultan Murad IV about the problems, as they promised, they should do so in a manner faithful to the facts, presenting the arguments of both sides. The Ottoman commissioners could not go earlier to meet the royal ones, who have already been at Tata, because they were waiting for the safe-conduct; and when it arrived, they set off immediately. The beylerbey was not happy

that the royal commissioners stayed longer at Tata, because that is quite close to the Ottoman territory. He will not accept Baj as the place of the meeting and also rejects the invitation to Komárom. The royal commissioners' claim that the Ottoman ones accused them of choosing Baj as a meeting place in order to be able to shoot at them with guns from Tata, is a result of a wrong translation: the Ottoman commissioners are not afraid of them, they stayed in the villages of the region for twenty-four days. They rejected to go to Baj only because it was contrary to the earlier agreement. The pasha also denies that he would have suggested Buda as the place of negotiations; the Ottoman commissioners only informed the royal ones that they would return to Buda and would be available there if the other party wanted to make peace. Sufi Mehmed Pasha confirms his readiness for peace, and also told the same to Giovanni Paolo Damiani. He calls the attention of the royal commissioners upon the fact that their letter and the annexed Hungarian translation sometimes differ from each other. He expects a speedy answer through Mustafa Ağa, who will deliver this letter.

[on the back:] Komoran'da devletlü dostlarımız 'izzetlü Roma çasarı hazretlerinin sulh ve salah hususına ta'yin olunmuş müşaverecilerine bi'l-hayr.

Devletlü ve rif'atlu dostlarımız huzurına layık olduğu üzere muhabbetler olunduktan sonra inha olunan budur ki: ahvalümüzden su'al olunursa el-hamdu li'llahu ta'ala vücudumuz sıhhat üzeredir. Ol hazretlerinüzün bize olan mektubunuzu aldık ve okuyub Türkiye ber hoş terceme etdürdük. Anı yazmış siz devletlüler ki bu mesalihün bu kadar zaman uzadılmasına ve eğlenmenün sebeblerini bizden bilüb dahi ne yazduğunuzu anlak ki pek ta'accüb edeyoruz ki bu eğlenmenün sebebin bizden bilürsüz lakin benüm dostlarum her kangı tarafdand iken olmuş ise ol tarafdand suç olmaz zira biz cemi' zamanda size doğruluk göstermişüzdür. Şimdi ise siz hazretlerinüz yazarsız ki bu eğlenmenün sebebi siz olmamış olasız ve Bay adlu köye gerek Komoran'dan ve gerek gayri yerden hazır olmuş olasız varmağa ve hazretlerinüzün arasından üç ya dört adam anda gelüb anlar ki anda her ahvalden ötüri söyleşebilürlerdi ve biz ol yazduğunuzla cevab bile yazmamış ola-ız deyü yazub hatta cevab yazduğumuz mektubumuzu ol sa'adetlü padişahumuzun canibinde olan müşaverecileri size göndermedüklerine bihuzur olmuşsuz gerçek biz ol mektubun müsveddesin canibinde olan müşaverecilere göndermiş idük ve evvel bitürildüğü üzere yer ahvalin yazmış idüm lakin ol bitürilen ahvale mugayir üç ya dört kimesne'yi Bay adlu köye da'vet edüb siz dahi içinüzden üç ya dört kimesneyi gönderüb anda Bay adlu köyde buluşub söyleşünler. Ol ise eski bitürilmeye muhalif olub evvelden ol Bay adlu köy söylenmiş değil idi ve anlar birbirlerinden ayrılmağa ruhsat yoğıdı. Heman evvelki kavlı üzere cümle gidenler bir yerden gide ve nice kim evvel bitürilmiş ise sa'adetlü padişahun vükelası canibine gide hazretlerinüz Tata'ya gelesiz ve ara yerde müşavere mahalli bir köy ola. Ahval böyle olmağla artık babdan ötüri cevab yazmak ihtiyac değil idi ve ol

üç dört adam için anırılmak bile olmamış idi. Heman böyle bitürilmiş idiki siz hazretünüze devletlü Roma çasarı tarafından ta'yin olunmuşuz sa'adetlü padişahumuz tarafından ta'yin olunanlar ile bir yerden bile olub başlayasunuz söyleşmeğe. 'Ale'l-husus ol Roma çasarı hazretlerinün ol vire kağıdında kangısın almakdur böyle yazılmışdur ki diyak dilince [with Latin characters:] *ut ex parte Turcarum Imperatoris certi commissarii commissari [!] deputandi sunt omnibus et singulis quicunque etiam ii fuerint.* Sahh. Sahh. Sahh. Sahh. Sahh. Sahh. Sahh. Sahh. Sahh. Sahh. Böyle olıcak anda olanların cümlesi bir yerden söyleşmek iktiza eder üçer dörder adam ayrılmak lazım gelmez böylelikle biz dahi gerek kendi ikrarımız ve gerek ol devletlü Roma çasarının vire kağıdı mucibince istedik mesalih bitürmeğe siz ise gayri yüzden murad edinmekle bizümle Budun'da buluşmayınca ol kağıdumuzun gitmesi münasib olmamışdur yohsa araya so'ukluk için değıldür hususen canibinde olan sa'adetlü padişahumuzun vükelası ol kağıdını bize göndermişler iken hata ile Tata'ya götürmüşler ve siz açub okumışsınız. 'Ale'l-husus ol kağıdı açub okumak siz devletlülere düşmezdi ve ol kağıdda öyle yazı yoğıdı ya ol devletlü Roma çasarının 'arzına muhalif ola veyahud memleketlerinün zararına ola. Ve anı yazmışsınız ki ol müşavereciler bu canibde ba'z kimesnelerin nasihati ba'z ahval eylemiş olalardı ve Budun'a dahi ba'z kimesnelerin nasihati ile canibinden gelmiş olalar ol sa'adetlü padişahın vükelası ol Tata'ya giden kağıddan eyle anlamış olası ve ol kağıdın içinden böyle ma'na istersenüz çıkarmağa ki bizüm aramızda olan adamlardan ba'zıları bu sulh ve salahı sevici olmayalar. Ol fikri her kangısı için edersenüz anı yine siz bilürsüz ol bizde yokdur zira ol müşaverecilerin gerek adları ve gerek kalpleri barışık içündür ve ol hizmet için gitmişler idi ve eyle adamlardur ve nicesine gerekmez idi. Anlar bu ri'ayetleri barışığı istemeye 'ale'l-husus iki celilü'l-kadr padişahlar bu mübarek sulh ve salah için birbirleriyle muhabbet etmiş olalar. Bize dahi layık olan budur ki her hususda padişahların rızaları üzere gönül birliği ile yürüyelüm ve maslahat bitürelüm. Ahval böyle olduktan sonra padişahların rızaları aşurısına iş eylemek nice kabildür ve biz sizün için ve sizün tarafunuzdan demezüz her gitmek ile müşavere edersenüz edün kendü ahvalünüzi biz sizün kendü ma'kul gördüğünüze alı koduk. Biz ise kangı adamlar ki sa'adetlü padişahumuz tarafından ta'yin olunmaları biz anların birisini aramızda barışık sevmeyici adam bilmezüz ve canibinden girüye döndüklerin dersünüz siz sekiz günden sonra döndünüz bunlar yığirmi dört günden sonra geldiler. Biz bir işde kusur komamışuzdur ve bu hususa gerek Allahu ta'ala hazretlerini ve gerek doğruluk ile yürüyen adamları şahid dutarız. İkinci budur ki anı dahi yazarsız devletlüler ki ol 'azametlü padişahın müşaverecileri ba'z na-ma'kul sözleri demiş olalar siz hazretlerinüze ol ise ne Roma çasarı hazretlerinün ve ne sizün 'arzuza layık olmazdı. Bizüm dostlarımız biz ol asil bir nesne görmiyoruz amma siz bilürsünüz ol asil fikri kendünüze ne için alıyorsunuz eğer ki anı yazmışlar ise Tata'dan girüye döndüğünüzi ol ise sahihdür ve eyle hırslar neler ise evvelki bitürme üzere canibinde oldılar ve katlandılar lazım olandan dahi ziyade anda oldılar. Ve anı dahi yazarsız

hazretlerinüz ki ol devletlü Roma çasarı hazretlerine yazub bildürürsenüz ve sa'adetlü padişahumuza dahi bildürürsenüz nicesine doğruluğa layık ise anı eylece edesiz ve istersenüz kendü yazduğunuza sabit olmak için bizüm yazduğumuz kağıdlarımızı bile gönderün ki gerek kağıd ve gerek 'amel gösterir ne taraftan eksiklik olmasındur. Üçüncü anı dahi yazarsız devletlüler ki Tata'ya sa'adetlü padişahun vükelasından evvel varmış olasız ve nice ki demişsiz Şimoniç ile haber göndermiş ola-ız ki ne zamanda ol sa'adetlü Roma çasarinun vire kağıdın getürürlerse fi'l-hal sa'adetlü padişahun müşaverecilerün canibine götürürüz. Lakin bize öyle geliyor ki cemi' ikrarumuz yazılan kağıdlarımızdan bellüdür zira siz devletlü Tata'ya ne vakıt gelürsüz ol günü ta'yin eylememiş idinüz ve ne bizüm sa'adetlü padisahumuzun vükelasının günleri ta'yin olunmamış idi amma ol devletlü Roma çasarinun vire kağıdı bize geldikten sonra üç ya dört gün sonra cümlesi bundan canibine gitdiler sizün bunda olan adamlarınızın muradları üzere ve anlar ile birbirden bile kopup gitdiler ve siz Tata'da olduğunuzdan üç (gün) evvel müddet-i ziyade canibinde oldılar ki biz dahi ol kadar anda eğlendüklerine bi-huzur olurduk ve eğer ki bu hayırlı mesalihde doğruluk ile yürümek ve Bay adlu köye varmamışlardur dersenüz ol köy ara yerde değil idi ve sizünle beraber zahmet dahi çekülemezdi ve iki taraftan beraber yorulmak olmazdın 'ale'l-husus orayada(?) bir kaçını çıkarub cümlesin çıkarmadınız bu iş ise olgelmişe ve evvel bitürilmişe muhalif olmuş olurdu. Ve öyle yazmışsız ki siz bizümkileri Komoran'a da'vet eylemiş olasız amma bu na-ma'kul iş bizde hic anlamamışdı ve fikrümüze gelmiş dahi değildi. Dördüncü dahi anı dahi yazarsız devletlüler ki biri ba'z gülecek haberler yazmış olalar canibinden ki ol Prag'dan ve yukarı taraflardan ötüri ol haberler gerek olsun ve gerek sahih olmasun dünyada o makule haberler söylenmek mu'taddur anı ise ya söylemişler ya söylememişler hep birdür zira işi zaman gösterür nicedür bizüm ana bir sözüümüz yokdur. N'ola sa'adetlü padişahumuzun hükümetinde olan ahval için dahi siz devletlülerün yanlarında dahi vafir haberler söylenüb biz dahi ol haberlerin çok ziyade ile bir dürlü olduğın yazabilürdük kangıların zamana ve gerçeklik dahi gösterür amma bu asil haberler ulular katında söylenmek mu'tad değildür ve önümüzde olan bu haberler ve mübarek barışığa dahi müte'allik değildür. Biz ise bu asil haberleri sırt gibi dutaruz zira bizüm 'arzumuza ve şanumuza düşmeyüb doğruluk heman göstermek lazımdur ve önümüzde olan mesalihümüze layık olmayacak ahvalleri biz fikrümüze bile almazuz. Ve bunı dahi bildürmüşdür siz devletlüler ki ol 'azametlü padişahun müşaverecileri bunı yazmış olalar size ki anuniçün hazretlerinüz anları ol Bay adlu köye çıgarmış olasız ki Tata'ya eyle ta'yin ola ki toplar ile anları urdurasız amma nice ki ol kağıdı terceme eylemişlerdür ol köy top altına olkadar ta'yin ola ki toplar ile urdurmak kabil ola. Anı eyü anlamamışsız zira bu söz olkadar eder ki nice topun danesi topdan çıkub menziline vara. Ol sözden murad budur ki ol Bay adlu köy Tata'ya ziyade karib olmağla öyle köye top altı demek halk dilinde bir mu'taddur. Ol korku ise kimden olacaktur ve neden olur bir sebep bile yokdur ve korkmaların bir hususla göstermemişler de zira ol canibün etrafında olan köylerde

ve mezra'alarda yigirmi dört gün korkusuz olmuşlardır bilmekle iki taraftan verilen vire kağıdlarının ri'ayetini ve 'arzların bekleyüb emin ve salim olub korkuyu fikr bile etmemişlerdür. Heman mekan ahvali bir dürlü olmağla ve biri birlerinden ayrılamamağla nice ki evvel bitürilmiş idi anun aşurısına ol Bay adlu köye varmağa istememişlerdür ve gerekmez idi de ol evvel bitürilmenün aşurısına yürüyeler. Ve anı dahi yazmışsınız ki Budun'dan isteyeler ol hayırlu barışığı bitürmeğe ol sözi dahi gayri şekil anlamışsunuz zira eyle na-ma'kul ahvali evvelden bile istemedük şimdi dahi istemezüz ki halk-i 'alem demesünler bizüm için şöyle bir na-ma'kul işe teklif edeyor heman ancak ol kağıdda yazılan budur ki Budun'a üste gitdük Budun'da dahi bizi bulabilürsünüz eğer muradınız barışık ise deyü ve anı dahi yazar siz devletlüler ki Budun'da olacak müşavereden ötüri re'aya fukarası çoklık hayır du'a edemez demişsiz bizüm devletlü dostlarımız sakalumuz akdur bu asil ahvale sözle cevab vermek cidden münasib değıldür zira anı zaman dahi göstericidür ve bunı dahi hazretlerinüz bildürürki bu ahvalün bu kadar zaman eklenmesine siz sebep olmayub biz sebep olmuş ola-ız ki bu hususa Allah'ı ve dünya halkın şahid dutarsunuz ve bize dahi havale edersiz. Anuniçün biz dahi hazretlerinüzün (39) canına ve doğruluğuna havale etdük gerek Allahu ta'ala hazretlerin ve gerek dünya halkın biz dahi şahid dutaruz ve sizün canunuza koduk ve kendü yazduğumuz sözlerimiz dahi şahiddür. Biz ise bizüm doğruluğumuzı ve eyü fikirlerimizi gerek hakk ve gerek halk katında iyilik üzere bilürüz. Ve anı dahi yazarsız ki şimden sonra sa'adetlü çasarumuz gerek kendü ri'ayetine ve gerek eli altında olan vilayeti ile mukayyed olur biz dahi eylece ederüz eğer sa'adetlü padişahumuz hazretlerine ve eğer asitane-i sa'adetinde olan vükelasına ve ahvali mal be mala bildürüz anı biz dahi bilürüz ki bizüm sa'adetlü padişahumuzdan gerek kendi 'arzi için ve gerek kendü memleketi için mukayyed olur ve insafına mektubunuz adında niyaz edersiz hazretlerinüz ki mektubunuzun cevabın tiz vere-iz ki siz devletlüler Komoran'da çoklık eğlenmez olası ki siz devletlüler murad edinüb barışıklığa muradumuz varmıdır cevab vereyüz ve lakin ol kendünüzün Komoran'da durmanuzı siz hazretlerinüz pek bilürsüz hatta ol hayırlu barışığa muradımız olmayadı şimdiyedik dahi söz bile demezdük ancak güzel sa'ylarımız ile ve muradlarımız üzere olan sözlerimiz ile aylık⁹ üzere ve sözlerimizden dahi anlayub şimdi dahi nicesine evvel bu hayırlu sulha her zamanda hazırız. Eğer iki taraftan bir gönül ile birlikde olub olur olmaz sözleri girüye koyub hizmetlerin olmasın istersenüz Allah'un 'inayeti ile mesalih dahi biter zira iki celilü'l-kadr padişahların kullarıyuz emr-i şerifleri üzerine bir hoş mesalih görüb söyleşelüm ve bitürelüm Allahu ta'alanun 'inayeti ile ve Canpavla'ya ol tiz ahvalin ağızlarından demişüzdür varub dedüğünde ahval ma'lumunuz olub efendilerimiz eğer bizi ve eğer sizi muhabbet ziyadeliği için ve ıslah-i 'alem için göndermişlerdür arayı so'ukluk bırakmak ve birbirimize ihanet etmek için göndermemişlerdür anlaruz eğer size ve eğer bize lazım olan budur ki

9 Recte: iyilik.

muhabbet ziyadeliğine çalışavuz ki vakt-i su'alda efendilerimize cevabdan 'aciz olmayavuz ve ol gönderdiğiniz tafsil kağıdunuzu açduğumuzda ol kağıdun içinde Macarca olan tercemesin alub ikisin birbirine tatbik eylediğimizde ba'z yerleri birbirlerine mugayir çıkmışdır. Bu def'a mektub-i muhabbet birle adamlarumuzdan Mustafa ağa siz devletlülere gönderilmişdür eğlendürmeyüb bu canibe yine göndermeğe ve mektubumuza eyü ve ma'kul iş bitürücü cevab vermeğe lütf edesiz. Hakk ta'ala siz devletlü dostlarımızı çok yaşatdursun. Bu kağıdumuz Budun'da bin otuz dört Cemaziü'l-ahirinün dokuzuncı gününde yazılmışdır.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 149.

**The royal commissioners to Sufi Mehmed Pasha
Komárom, 24 March 1625. Latin copy.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 110. Konv. 1. 1625 Jan–Juni. fol. 129.

The commissioners accept the excuses that Sufi Mehmed Pasha sent in his letter, as well as those he told Giovanni Paolo Damiani. They also accept the beylerbey's suggestion that the Ottoman commissioners should be lodged at Párkány, the royal ones at Szógyén and the negotiations should take place at [Köhid]gyarmat, or in a camp next to it. Sufi Mehmed Pasha should inform them whether it would nonetheless be more convenient if negotiations took place at Zsitvatorok [i.e. at the mouth of the river Zsitva], where a peace had been concluded previously [in 1606].

Illustrissime atque excellentissime Domine Passa.

Literas Dominationis Vestrae Illustrissimae ab ablegatis suis nobis redditas, nuntiataque eiusdem per ablegatum nostrum Joannem Paulum Damiani oretenus intelleximus. Et quidem quod ad illa, quae ad moram tractationi huic hactenus iniectam pro parte vestra excusandam, nobisque licet immerito imputandam pertinent, cum non sint ex rei ipsius substantia pro tempore seponimus, docebit ipsa tractatio, quanam partium negotium huius pacis magis hucusque tardaverit. Ut autem sinceram mentem nostram re magis, quam verbis testemur: praesertim cum Potentissimus noster Imperator Romanorum tam longae morae merito pertaesus finem huius negotii vel in unam, vel in alteram partem pro regnorum et ditionum suarum debita securitate scire velit, latorem praesentium nobilem praefatum Joannem Paulum Damiani ad Dominationem Vestram Illustrissimam ablegandum duximus, iis mandatis, quae ab ipso oretenus audientur, quorum summa haec est. Quod nimirum cum ex verbali relatione praedicti Joannis Pauli Damiani, ad cuius relationem sese in literis suis Dominatio Vestra Illustrissima summarie refert, intelleximus placere ipsi, ut conventus inter partis utriusque Potentissimorum Imperatorum commissarios ea ratione

celebretur, ut vestri sese in Parkan, nos vero in Szögen recipiamus, et tractatio inter utrumque istum locum vel in pago Gyarmath, vel in campis ibi adjacentibus sub tentoriis peragatur. Ideo tenore praesentium et per memoratum nostrum ablegatum erga Illustrissimam Dominationem Vestram nos declaramus, ne ulla nobis prolongationis causa impartiri possit, quod nos in hac parte desiderio vestro assentiamur, nisi forte commodius vobis, sicut et nobis ob aliquas certas rationes, quas ablegatus noster oretenus referet, videretur, ut in pristinum locum, utpote ad Sytwan Torok, ubi antehac pax ista feliciter conclusa fuit, conveniremus, qui locus, quod utrique parti non incommodus fuerit, iam antea eventus comprobavit. Sive ergo prius nominatus intermedius locus inter Parkan et Szögen, sive Sytwa Torok vobis placuerit, per adiunctum ablegato nostro hominem nobis absque omnia mora significate; nam vel ad unum, vel ad alterum nobis enim perinde est ad tertium diem affuturi mensis Aprilis nos conferremus. Nihil dubitantes, quin Potentissimi quoque Imperatoris vestri commissarii ad eandem diem, cum nominationem diei et termini Dominatio Vestra Illustrissima in nos remiserit, in eodem loco sint comparituri. Fiet tum Deo bene iuvante, quod utrique parti ad stabiliendam hanc sanctam pacem et sublevandam miseram plebem commodissimum videbitur. Interim responsum Illustrissimae Dominationis Vestrae sine mora pro nostra ulteriore directione expectantes, eidem a praepotenti Deo omnia fausta et foelicia precamur. Datum Comaronii die 24 Martii anno 1625.

[GK]

No. 150.

**Sufi Mehmed Pasha to the royal commissioners
Buda, 20 Cemaziühahir 1034 / 30 March 1625. Original (type D).**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a.

Italian translation: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 110. Konv. 1. 1625 Jan–Juni. fol. 143–144.

Sufi Mehmed Pasha wants the negotiations to start at last. The Ottoman commissioners are ready to go to Párkány; if the royal ones go to Szögyén, they could meet each day at [Köhíd]gyarmat, which is halfway between the two. This will make it possible that both parties sleep in their own territory. On the night of 20 March, while they spent the night in a manor close to Buda, soldiers from Tata attacked a manor, killed three people and drove away the horses. The beylerbey demands the investigation of the case and the return of the horses. He hopes that as a result of everything he discussed with Giovanni Paolo Damiani, the Ottoman commissioners will be able to set off to Párkány.

[on the back:] Komoran'da devletlü dostlarımız 'izzetlü Roma çasarı hazretlerinin vükelasına bi'l-hayr.

Devletlü ve rif'atlu dostlarımız huzurlarına layık olduğu üzere muhabbetler ve dostluklar olunduktan sonra inha olunan budur ki: haliya Canpavla ile gönderilen mektub-i muhabbetleri gelüb vasil oldı ve içinde her ne yazılmış ise ma'lumumuz oldı ve geçenlerde gönderdiğimiz mektubumuzu bir kaç def'a okuduğunuzu yazub bolay-ki Allahu ta'ala veriydi bundan sonra birbirimizün sözlerin dinleyüb ve anlayub gönül birliği ile bu hayırlı sulh ve salahı artık bitürüydük nice bir birbirimizi yalnız sözler ile dutarız heman artık bu hayırlı maslahata katlu sa'atler ile mübaşeret olunsun iki taraftan bile din ve imanla kavi olunmuş hayırlı mesalihler hayrla itmam bulmağa müyesser ola. Üşte benüm devletlü dostlarımız inşa'llahu ta'ala bu canibden ta'yin olunan sa'adetlü ve 'azametlü padişahumuz hazretlerinün vükelası artık ma'kul görülen Ciğerdelen palankasına gitmeğe hazır olub siz devletlü dostlarımız dahi Södin'e gelüb ara yerde G'armad adlu kariyede her gün buluşulub söyleşile. Üşte bu husus bu minval üzere ma'kul ve münasib görülmüşdür hem siz dostlarımız kendü palankanuzda ve hem sa'adetlü padişahumuzun dahi vükelası yine sa'adetlü padişahumuzun palankasında yaturlar. Amma benüm devletlü dostum iki padişahların birbirlerine verdikleri 'ahdnamelerin aşurısına işbu geçen çeharşembe gecesi Budun kal'esinin yanında bir mayorda ol verilüb alınan 'ahdnamelere bakub her kişi rahatlık ve emnilik üzere işkilsiz yaturlarken ol gece bir mayorda üç adamı katl edüb otuz dört baş at ve bargir ve kısrak ve tayları Tatalı alub götürüb taşrada bulunan bir kaç atlu Tata kal'esinedek izlerin komışlardur ve Tata yanında olan dağdan bu fesadı izledük bir bargirin bırakturub götürmüşlerdür. Artık benüm devletlü dostlarımız bu hususta bir dürlü şübhe kalmamışdur ya bu ahval böyle olduktan sonra artık temessüklere nicesüne i'timad olunmak gerekdür. Bütireciler Canpavla'yı yolda rast gelmekle hazretlerinüzden bir dürlü şübhe görünmemek görünür amma siz devletlü dostlarımız bu ahvali hakk üzere görüb bu def'a ol götürdükleri hergele evvel bağlanan 'ahd üzere bu canibe gelmek ve gönderilmek gerekdür ki halk-i 'alem bu ahval siz devletlülerin rıza ile olmaduğın bileler zira bu hususdan ötüri bu dostunuza çok dürlü sözler işitdirmişlerdür. Bu hususı ol sa'adetlü Roma çasarı hazretlerinün 'ahdine ve siz dostlarımızın adamlığına komışuzdur. Siz devletlülerden bu hususa cevab bakaruz ve bir yere gelecek mekan ahvali Canpavla ile ağızdan dahi söyleşmişüzdür ve sa'adetlü padişahumuz hazretlerinün vükelası bundan sonra Ciğerdelen palankasına inşa'llahu ta'ala 'azimet etdürilür. Hakk ta'ala siz devletlü dostlarımızı çok yaşatdur. Bu kağıdumuz işbu bin otuz dört Cemaziü'l-ahirinin yigirminci güninde yazılmışdur.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 151.

**Sufi Mehmed Pasha to Rambaldo Collalto
Buda, 20 Cemaziyülahir 1034 / 30 March 1625. Original (type D).**

MZA G 169. Kt 81. Nr 1759.

Giovanni Paolo Damiani delivered the letter, according to which Collalto had been sent to Komárom by Ferdinand II in order to find out the reason why the peace was not yet finalized. Sufi Mehmed Pasha assures him that he kept his word and did nothing against the agreement between the emperor and the sultan. The negotiations are stalled because three of his men were killed in a manor close to Buda during a raid, and thirty-four of his horses were driven away towards Tata.

[on the back:] Komoran'da Bec'den bu def'a gelen devletlü dostumuz Ram Badoş huzurlarına bi'l-hayr.

Devletlü ve rif'atlu dostumuz huzurlarına layık olduğu üzere dostlıklar ve muhabbetler olunduktan sonra inha olunan budur ki: bu def'a Canpavla ile gönderdiğiniz mektub-i muhabbetleri gelüb vusul buldı anı yazar hazretünüz ki bizi sa'adetlü Roma çasarı hazretleri bundan Komoran'a andan ötüri göndermişdür ki bu iki büyük padişahlar arasında olacak barışığa ta'yin olunan iki tarafun müşaverecileri ne için bu kadar çok zaman eğlendiler kangı ahval iki bile padişahların mühürli temessükleri ile kavi olunmuş idi anı ne için başa çıkaramadılar görüb ve sebebi nedür bilüb haber vereyin deyü gönderdiğiniz yazmışsız cümlesi bu dostunuzun ma'lumı olmuşdur. Benüm devletlü dostum biz bu ana dek cemi' sözümüzde ve 'uhdemüzde durmuşsuz ve bundan evvel yazub ol canibe gönderdiğimiz kağıdlarımızdan anlayabilürsünüz ve biz bu ana dek sözümüzde durduk bundan sonra dahi dururuz zira vire kağıdımız ol canibendür ve anun aşurısına bir nesne etmemişüzdür ve iki padişahların birbirlerine verdikleri 'ahd-i 'ammenün aşurısına işbu geçen çeharşenbe gecesı Budun kal'esinün altında vaki' bir mayorda üç adamı katl edüb ve otuz dört baş hergelesin getirüb Tata'ya doğru gitdiklerin belki siz dostumuz dahi işitmişdür. Bu işden ise fikirlerin bilürsüz artık bu maslahatun bu kadar zaman kalması ne sebebden olmuşdur heman bundan sonra Hakk ta'ala hazretleri vere bu hayırlı mesalihleri gönül birliği ile başa çıkarmağa nasib ola Hakk ta'ala hazretleri bundan sonra siz devletlü dostumuzu çok yaşatdursun. Bu kağıdımız işbu bin otuz dört Cemazii'l-ahirinün yigirminci güninde yazılmışdur.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 152.

**Sufi Mehmed Pasha to the royal commissioners
Buda, 25 Cemaziühahir 1034 / 4 April 1625. Original (type D).**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a. Italian translation: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 110. Konv. 1. 1625 Jan–Juni. fol. 149. With the same content, addressed to Michael Adolph Althan on the same day, in Italian translation: fol. 150.

Sufi Mehmed Pasha received the commissioners' letter about the meeting at Párkány. They specified Friday [6 April 1625] as the date of negotiations, but it is inconvenient for the Ottoman commissioners, partly because that is the time of prayer. Therefore they will set off to Párkány only on Saturday early in the morning. If the royal commissioners arrive at Szögyén the same day, the place for meeting can be arranged.

[on the back:] Komoran'da Roma çasarı hazretleri tarafından sulh ve salah hususına ta'yin olunan vükela dostlarumuza bi'l-hayr.

Devletlü ve rif'atlu dostlarımız huzurlarına layık olduğu üzere muhabbetler olunduktan sonra inha olunan budur ki: bu def'a bu canibe irsal olunan mektub-i muhabbetleri gelüb vusul buldı ve her ne yazıldı ise ma'lumumuz olmışdur. Ol Ciğerdelen'e varılmak hususıçün siz dostlarımız yazmışsınız. Benüm devletlü dostlarımız bir gün mukaddem biri gelüb buluşmak ve söyleşmekden ve mesalih görilmekten ziyade hazz ederdük ve işbu cum'a günü kalkmağa tasmim olunmuş idi lakin iki vech üzere ol gün müşaverecilerimizün kalkmasına kabil olmadı. Biri ba'z paçarızlar zuhur etdi ve biri dahi cum'a günü bizüm 'ibadet günümüz olmağla ol gün her kişi 'ibadetde olmak 'adetümüzdür. İnşa'llahu ta'ala müşaverecilerimiz işbu cum'a ertesi 'ale's-sahr gönderilüb eyle olsa siz dostlarımız dahi cum'a ertesi günü Allahu ta'ala hazretlerinün 'inayeti ile Södin palankasına dahil olursız. Siz anda ve bizüm müşaverecilerimiz Ciğerdelen'de mevcut olub biri birlerinüz ile söyleşüb kangı günde buluşmak ma'kul görülürse inşa'llahu ta'ala buluşursız ola ki Allahu ta'alanun 'inayeti ile her ahval iyilikler ile görüle. Hakk ta'ala hazretleri siz devletlü dostlarımızı çok yaşatdursun. Bu kağıdumuz bin otuz dört Cemaziü'l-ahirinün yığirmi beşinci gününde yazılmışdur.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[Contemporary note:] Praesentiert 4 Aprilis anno 1625.

[ID & MF]

No. 153.

No. 153.

**Sufi Mehmed Pasha to the royal commissioners
Buda, 26 Cemaziyülahir 1034 / 5 April 1625. Original (type D).**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a.

Sufi Mehmed Pasha received the letter through Giovanni Paolo Damiani. Friday will not be suitable for the meeting, as it is the sacred day of the Islam, the time for prayer. Therefore the commissioners will set off from Buda to Esztergom on Saturday [7 April 1625] and inform the royal commissioners about the date of their meeting in a letter.

[on the back:] Devletlü Roma çasarı hazretleri tarafından sulh ve salah hususına ta'yin olunan devletlü dostlarımız huzurlarına bi'l-hayr.

Devletlü ve rif'atlu dostlarımız huzurlarına layık olduğu üzere dostlıklar ve muhabbetler olunduktan sonra inha olunan budur ki: bu dostunuz ahvalinden su'al edersenüz el-hamdu li'llah ta'ala sıhhat üzere olub siz dostlarımıza dahi Allahu ta'ala hazretlerinden eyü sıhhatlar rica ederüz. Bundan akdem Canpavla ile gönderdiğiniz mektub-i muhabbetleri gelüb vusul buldukda ber hoş ta'zim ve tekrimle alub kabul edüb dahi mefhumı ne ise ma'lumumuz olmışdur ve bu canibden 'akd olunacak sulh ve salah ahvaline ta'yin olunan vükela için işbu cum'a günü koyarlar deyü siz dostlarımıza Canpavla yazmış idi ve lakin benüm devletlü dostlarum ma'lumunuzdur ki cum'a günü bizüm mübarek günümüzdür ve 'ibadetümüz günüdür. Ol sebebden cum'a günü koydurılmayub heman ol yüce Allahu ta'ala hazretlerinin 'ulüvv 'inayeti ile işbu cum'a ertesi günü Budun'da katlu sa'atler ile koydurılıb Ostorgon'a doğru gitmişlerdür. Hakk sübhanehu ve ta'ala hazretleri hayırlar ile her işde doğruluk ve iyilik isteyicilere mu'in ve zahir ola. Ostorgon'a bizüm müşaverecilerimiz varduğu birle ne günde siz dostlarımız ile buluşurlar mektubları ile siz dostlarımıza i'lam ederler. Hakk ta'ala hazretleri siz dostlarımızı çok yaşatdursun. Bu kağıdumuz mah-i mezburun yiğirmi altıncı gününde yazılmışdur.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 154.

**Sufi Mehmed Pasha to Michael Adolph von Althan
Buda, 26 Cemaziyülahir 1034 / 5 April 1625. Original (type D).**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a.

The letters of Althan, which he had sent with Giovanni Paolo Damiani and a certain Lörinc, have arrived. The answer was also compiled with the assistance of Lörinc. Thus

the Ottoman commissioners will also leave Buda after Friday, 27 Cemaziülahir (6 April) and go to Esztergom. They will bring gilded clocks as presents.

Devletlü ve rif'atlu dostumuz grof Altan huzurlarına layık olduğu üzere muhabbetler olunduktan sonra inha olunan budur ki: ahvalümüzden su'al olunursa el-hamdu li'llahu ta'ala vücudumuz sıhhat üzere olub siz dostumuza dahi Allahu ta'ala hazretlerinden iyü sıhhatler isterüz. Benüm devletlü dostum bundan akdem Canpavla ile ve adamunuz Lörinç ile bu sevicinüze gönderdiğiniz mektub-i muhabbetleri gelüp vusul buldukda ta'zim ve tekrimle alup ve okuyub her ne yazılmış ise ma'lumumuz olmışdur ve yine mezbur Lörinç ile cevabı dahi siz devletlü dostumuza yazılmış idi. Eyle olsa bu canibden sulh ve salah hususına ta'yin olunan vükelamız dahi işbu bin otuz dört Cemaziü'l-ahirinün yigirmi yedinci günü ki cum'a ertesidür katlu sa'atle Budun'dan koparılıb Ostorgon'a doğru gönderilmişdür. Hakk sübhanehu ve ta'ala hazretleri her işlere doğruluk üzere olanlara yardımcı ola ve bir gün evvel bu hayırlu mesalihleri hayırla vücuda getüre. Hakk ta'ala hazretlerinden siz devletlü dostumuza iyü sağlıklar rica ederüz. Bu kağıdumuz mah-i Cemaziü'l-ahirinün yigirmi altıncı gününde bin otuz dört senesinde yazılmışdur.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 155.

**Sufi Mehmed Pasha to the royal commissioners
Buda, 29 Cemaziülahir 1034 / 8 April 1625. Original (type D).**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a.

Sufi Mehmed Pasha received the letter of the royal commissioners dated 7 April 1625 at Komárom, in which they informed him that they set off to Szögyén. The Ottoman commissioners were sent to Párkány, so that the negotiations can start.

[on the back:] İnşa'llahu ta'ala Södin'de devletlü Roma imparatorı hazretlerinin tarafından sulh ve salah hususına ta'yin olunan vükela dostlarımızı bi'l-hayr.

Devletlü ve rif'atlu dostlarımız huzurlarına layık olduğu üzere dostluklar ve muhabbetler olunduktan sonra inha olunan budur ki: Komoran'dan bu dostunuza yazub gönderdiğiniz mektub-i muhabbetleri işbu mah-i Cemaziü'l-ahirinün yigirmi sekizinci güniki yevm-i pazardur gelüp vusul buldı ve ber hoş ri'ayetle alub terceme etdüdü okuduk. Anı yazarsız devletlü dostlarımız ki üşte biz dahi Södin'e doğru teveccüh eyledük. Eyle olsa üşte bu dostunuz dahi bu canibden olacak müşaverecileri gönderdik. İnşa'llahu ta'ala Ciğerdelen parkanına vasıl olduklarında artık Allahu ta'ala hazretlerinin 'inayeti ile ber hoş bu hayırlu mesalih başlansun ve hayırla başa

çıksun. Sair mesalihler arasında siz devletlü dostlarımızı Allahu ta'ala hazretlerinün birliğine sipariş eyledük. Bu kağıdumuz Budun'da bin otuz dört Cemaziü'l-ahirinün yigirmi dokuzuncı güninde yazılmışdur. Hakk ta'ala cümlemüze iyilikler ve sağlıklar müyesser ede.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 156.

Sufi Mehmed Pasha to Michael Adolph von Althan
[Buda, after 5 June 1625]. Italian translation.

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 110. Konv. 2. 1625. Juli–Dez und s.d. fol. 158–159.

Sufi Mehmed Pasha received Althan's letter through Giovanni Paolo Damiani and expresses his wish that the count should speak about the freshly concluded peace with Ferdinand II and come to the frontier with full authority in order to finish the process as it happened in the time of Kadizade Ali Pasha of Buda. Sufi Mehmed Pasha recently dismissed Ahmed Bey, the sancakbey of Székesfehérvár, from his office, due to the maltreatment of two boys (when Damiani arrived at Buda, he was already suspended). The beylerbey tries to impose authority over border captains that they should respect the peace. Sufi Mehmed Pasha told Damiani about each case, but the most important, in which previous damages were not repaired, are: Durak Sipahi and a Jewish person, who were bringing the commissioners' letter from Esztergom, did not return; Muharrem, a sipahi from Koppány, a man of Mustafa Efendi, was captured by the hajdús, had to pay a ransom of 250 talers and goods worth 50 talers, but was still not released by the fire-master of Ferenc Batthyány; Ömer, a soldier from Székesfehérvár, was killed by eighteen horsemen upon his return from Koppány, together with his family, and their goods were taken to Veszprém. Sufi Mehmed Pasha had to send his kethüda to the border region to investigate. People should be released and goods should be returned in order to maintain peace. Althan should come to the borderlands and Mustafa Ağa should be sent back soon with the answers.

La tradotione della lettera del vesir di Buda,
al illustrissimo et eccellentissimo Signor Conte di Althan

Illustrissimo et eccellentissimo Signor Conte di Althan, dopoi li debiti saluti et benevolenza, vengo a significare, qualmente nel vigesimo ottavo giorno della luna di Sciaban ho ricevuto la sua amorevole lettera mandata mi con il Gian Pauolo, la significatione della quale avendo inteso tutta, mi sono rallegtrato assai, perché mostra di essere tanto amatore della santa pace. Amico mio illustrissimo già che questo negotio con l'aiuto del Signor Idio è venuto tanto inanzi, da qua inanzi bisogna con

tutto il core attendere, che la santa pace da ambe le parti sia rispettata, et osservata; la onde si come apertamente nella campagna di Giarmat si ha parlato et trattato con li comissarii di Sua Cesarea Maestà conviene à Vostra Signoria Illustrissima che senza tener nascosto vogllia comunicare et parlare a Sua Cesarea Maestà di quello che si ha trattato, procurando di venire un giorno prima a questi confini, accio che si come al tempo del Ali Bassa per il pasato era concluso in che modo con la plenipotenza si doveva restando nelli confini attendere alla conservatione della santa pace et finire bene ogni cosa, per non esser venuto al tempo delli omini poco pratici, quante cose sono occorse, per il che ancora adesso se conforme l'acordo non venira a li confini restando in essi.

Mi creda Vostra Signoria Illustrissima per certo che non mancaranno intrighi, perché per il passato quando si faceva qualche male, quelli di loro davano la colpa alli nostri, et li nostri a quelli di loro, et così passando la cosa senza giustitia, il negotio era ridatto a tal termine, et se per sorte amico mio illustrissimo ancora adeso la cosa andara in questa maniera, non si potrà sperar bene: per il che Vostra Signoria Illustrissima attendera con tutto l'affetto di parlare con Sua Maestà Cesarea di qualche si ha parlato procurando di venire quanto prima a questi confini, accio che con la sua venuta questa santa pace sia osservata et per molti anni verra conservata; la mia cura et diligenza che ho per la santa pace di questo si po cogniossere.

Che il Ahmet Bey di Albaregale avendo per la giusta contributione che li soi sudditi li dovevano, et non avendo voluto li giudici per ostinatione portare il tributo, aveva fatto pigliare per peggnio doi putti, il che subito che ho inteso, ho dismissedo del offitio, et in loco suo, ho mandato un altro.

Il Gian Paulo venuto che fu a Buda, trovo il Ahmet Bey dismissedo dal officio, con tutto cio che aveva rilasciato quelli doi putti, et se fosse stato altro caso, non solo sarebbe stato dismissedo del offitio, ma ancora sarebbe stato privato di vita, et ancora mando a ogni parte omini per cercare i malfattori facendo li mettere in prigione et castigare, et così il paese sta in pace, il che facendosi da ambe le parti, la santa pace sarà rispettata, anzi avevo mandato il mio chihaya a Albaregale facendo prohibire severamente a quelli confini; in questa parte ogni uno si tiene sopra la pace.

Molte cose a bocca al Gian Paulo sono dette, quale refferendo le sua signoria intendera; tra le altre adeso li comissarii anno concluso, che li danni fatti inanzi la trattatione non si devono nominare scordandoli, ma che doppo non si facesse danno alcuno essendo determinato: il Durach Spahi et un certo Ebreo, che da Strigonia con la lettera deli comisarii da me a Buda veniva, non sono ritornati et li giorni pasati un spahi di Copan fu preso dalli hayduchi chiamato per nome Muharrem, il quale era omo del Mustafa Effendi, il quale dal Ibrahim Bey di Copan, per esser omo del Mustafa Effendi fu riscatato per ducento cinquanta talari in dinari, et per cinquanta talari di robba, et il maestro di artelaria di Bachian ancora non è rilasciato, di più un soldato dela fortezza di Albaregale Omer chiamato tornando di Copan con la ^a [...]

ie et fameglia, fu ammazzato et preso li la moglie et altre robbe da diciotto husari, furono in questa luna di digiuno menati verso Besprin, il che è stato fatto troppo apertamente, io oltra li fidati omini che mando a ogni parte per levare li impedimenti, ancora il mio chihaya ho mandato alli confini nostri, con tutto cio li confinanti loro, non si ritirano del male.

Questi omini predetti et le robbe, devono esser ritornate a questa parte conforme l'accordo et conclusione deli comisarii di ambe le parti, quali omini nostri si saranno ritornati, sarà bene, et ancora noi con tutto il core attenderemo a ogni bene, ma se da quella parte non si attenderà lasando pasare, la pace et la promessa in questo modo, come sarà rispettata in questa, siamo desiderosi della essecutione del acordo et promessa loro, in somma quanto conto io faccio di questa santa pace, il Gian Paulo havendo visto è molto bene informato, se vora dire la verita à Vostra Signoria allora potrà sapere illustrissimo amico mio.

Il Gian Paulo mi ha parlato per la sicurtà di sopra trattata con li comisarii nostri, ma illustrissimo Signor amico di sopra anno fatto un acordo et promessa con li commissarii nostri, che Vostra Signoria Illustrissima avendo plenipotenza restasse in questi confini per attendere alla osservatione et conservatione di questa santa pace, a dunque le sicurtà date et sigilate dalli commissarii nostri, conforme è scritto nella lettera nostra le accettiamo, solo Vostra Signoria conforme quel acordo con felicità venga alli confini, et così senza difficultà alcuna sempre dia[...] ^a me la sicurtà è apparecchiata qualmente da me è accettata et non negaro la parola, solo stiamo a vedere la venuta di Vostra Signoria alli confini, et sappiamo che sua Maesta Cesarea non impedira la sua venuta alli confini, ma dubito che sua signoria n[...] ^a facci difficultà di venire, desideriamo che il Mustafa Aga [...] ^a a quela parte senza tardanza con le bone risposte in mandato; Idio dia lunga à Vostra Signoria Illustrissima amico nostro

a parts of the word missing due to the damage of the page

[MHC]

No. 157.

**Kaymakam Gürcü Mehmed Pasha to Sufi Mehmed Pasha
[Constantinople, June 1625]. Italian translation.**

MZA G 169 Kt. 81. no. 1759.

Gürcü Mehmed Pasha informs Sufi Mehmed Pasha that the Porte received the beylerbey's master of stables, who carried the news that peace has been concluded and therefore an Ottoman ambassador needs to be chosen and sent to the Habsburgs. The authorities at the Porte, however, oppose this, since the Habsburg side did not send any tribute and because the Ottomans should not be the first to send their ambassador, because this creates the impression that they are pleading for peace. It is true that the Ottomans did so during

Kadızaade Ali Pasha's time (after the peace of Zsitvatorok in 1606), but now it is inappropriate for the Muslim sultan to do so because the Austrians are weak and their supporters (such as the Spaniards or the Bohemians, who also bow their head in front of the sultan) are unable to help them at the moment. Thus, it would be appropriate if they paid the tribute and handed over the villages around Esztergom.

Even though Gábor Bethlen's men came during the last years demanding soldiers with a guarantee to ensure that the Austrians would pay tribute to the Ottoman Empire, the Ottomans had to look for peace with the Habsburgs because the Ottomans are busy with the recuperation of Babylonia. But since the Austrians are left alone now, Sufi Mehmed should be more diligent about the issue of the tribute paying villages and should wait a little more for the resolution of the Porte. A man was sent to Bethlen, Sufi Mehmed Pasha should not act until he receives the new order based upon the prince's answer.

[outside:] Ist zuvor auch schon ainmal außgebezt werden.

Copia delle lettera de Jurgi Mehemet Bassa Caimecam
scritta al Mehemet Bassa, visir di Buda

Charissimo e fortissimo fratello, bassa osservandissimo, doppo molte salutationi, vi facciamo sapere, come il vostro maestro di stalla, nostro aga, arrivò qua colla vostra gratissima lettera della qual compitamente habbiamo inteso tutte le circostanze della pace novamente fatta. E come per condur un ambassator in qua bisogna mandare da questa banda una persona principale in dentro, questa dimanda fu riferita alla ditissima corte à molti altri prudenti personaggi li quali non trovano che queste vostre opere siano convenevoli perché dalla banda de Alemanni non viene nissun tributo, è di più che noi lor mandiamo prima un huomo per mostrarsi bisognosi. Che cosa è questa? Ali Bassa figliuolo de Chadi Jurgi questa cosa pareva lecita quanto fece la pace, ma alhora ha permesso alcuni inconvenienti li quali presso la religione Mussulmana sono illeciti è manco convengono alla autoritha del nostro Imperator ma questa volta, poichè li Alemanni sono molto deboli, e li loro paesi ruinati di modo che la testa loro giace sopra il cussino, e li loro amici et aiutanti come Spagna, Bohemia et altri ogni uno bassa la testa per le Porte et da nissuna banda possono haverne ne aiuto, ne forze anzi comodamente essere conculcati colli piedi, si poteva considerare tutto questo e fargli pagare tributo, come anco liberare li villaggi di Strigonia.

Perché se Dio vole al tempo di questo Imperator nostro vederete che tutti li luogi dishabitati saranno habitati, et saranno contenti di pagare tributo, secondo che molti savi l'hanno considerato et ancora le persone ultimamente venute da parte del Bethlem iustamente c'hanno detto istesso. Di maniera tale charissimo fratello non si guarda la pace che fece detto Ali Bassa, ma si deve guardare quello che conviene al honore e reputatione del nostro ditissimo e fortunatissimo Imperator, e secondo che hanno

trovato bono li signori Muselmani, così si doveva fare. Le persone che sono venute da parte del Bethlem dimantavano che loro dassimo soldati del l'anno passato, e che lui farebbe pagare li Alemanni tributo e renderci li sopradetti villaggi, ma per essere occupati nelle cose di Babilonia s'ha cercato in tutti modi di fare la pace, con tutto cio vedendo gli Alemanni in *infimo gradu*, e che tutti li loro adhaerenti hanno tornato la faccia si dovrebbe fare maggior diligenza per conto del tributo e per li vilaggi. Quando poi dalla banda nostra si mandi un ambasciatore, il capo della legge con tutti gli principali sopradicio hanno fatto consiglio e non lo trovorno conveniente manco lecito.

Al Bethlem habbiamo mandato un huomo, vederemo che risposta portara et in conformità di quella, vi daremo altre ordini, in tanto habbiate patientia alcuni guorni, e non siate tanto solecito, Dio vi guardi da male.

Il vostro diletto amico come fratello,

Jurgi Mehemet Bassa

[MHC]

No. 158.

**Sufi Mehmed Pasha to Michael Adolph von Althan
Buda, 11 July 1625. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 110. Konv. 2. 1625. Juli–Dez und s.d. fol. 29–30.

Sufi Mehmed Pasha received Althan's letter through Peter Croat and understood that the count would soon arrive at Komárom to punish certain criminals who had recently breached the peace. Presently, complaints from Vecsés suggested that seven hajdús stole animals there on 10 July. Sufi Mehmed Pasha assures Althan that he always punishes criminals for the sake of the poor folk and requests the count to do the same. If the Habsburg side has complaints, they should tell him the specific time and place of the atrocities, as well as the name of culprits (as he would do on his part), otherwise they cannot be punished.

Althan sent him the letter of Mürteza Pasha of Bosnia to the ban of Croatia, György Zrínyi, asking his opinion about it. Sufi Mehmed Pasha explains that he sent his kapıcı başı, Mustafa Ağa to Mürteza Pasha, in order to inform him about the arrangement that the question of the border should be discussed by commissioners from both sides, but before his letter had reached Mürteza Pasha, Farkas Kristóf Frangepán already invited the beylerbey to the negotiation. What Mürteza Pasha wrote to Zrínyi is the result of his ignorance concerning the arrangements.

Del Vesir Mehemet Bassà di Buda al Signor Conte d'Altan

Illustrissimo et honoratissimo Signor Conte d'Altan nostro buon amico e vicino, doppio gli amichevoli saluti faccio questa per avisare Vostra Signoria come ho ricevuto la

cara sua col Pietro Crovato, che m'è stata molto grata, et ho inteso quanto con essa mi scrive. Et fra l'altre cose in risposta della lettera ch'io ultimamente scrissi a Vostra Signoria con la quale l'avvisai di alcune cose fatte dalli vostri in pregiudizio della pace, richiedendo che fussero castigati gli autori, et quelli che fanno simili atti d'ostilità.

Vostra Signoria mi scrive che fra breve se ne verrà verso Comore, ove non mancherà di fare quello ch'è di ragione, castigando gli sopradetti. In replica del che m'occorre di dirle, ch'avendomi lei sempre scritto il medesimo cioe, che vi provvederà et saranno castigati gli infrattori pubblici, io non veggio mai effetto alcuno, non porgendovisi rimedio veruno in conformità delle sue et mie lettere, et oltre di questo havendo Vostra Signoria scritto alle volte alli governatori e capitani delle vostre frontiere, mai nissuno di loro m'ha scritto d'haver fatto punire i delinquenti, ben mi scrivono come fa ancò Vostra Signoria che dalla parte nostra si fanno molti danni, passandosi così il tutto sotto silenzio.

Anzi a punto adesso mentre si scriveva la presente, quelli d'un nostro borgo nominato Vecziè si sono venuti à lamentare, come sette haiducchi sono scesi il 10 di questa luna, et hanno preso, e condotto via molto loro bestiame.

Noi scriviamo a Vostra Signoria particolarmente, come le cose stanno il luoco, il giorno, et (per dir così) l'ora nel quale succedono, mà voi altri signori non solo non vi provedete et datte rimedio, come mi datte intentione, che solo mi rispondete che gli nostri ancora fanno il medesimo, senza especificare il luoco ne il tempo, ne come le cose sono successe, acciocché io vi possi provvedere. Io ho scritto più d'una volta à Sua Maestà Cesarea istessa, lo stato delle cose di queste parti, et immagino che non le haveranno fatto intender il tenore delle mie già che dalle grate lettere di Sua Maestà lo comprendo essere molto amatore et osservatore della pace. Sia laudato il Signor Iddio, io ho pùr osservato sin'ora quanto ho promesso, et messo in opra quanto ho scritto, et ho pure pubblicamente castigato gli infrattori di questa pace, grandi e piccoli, come richiedeva il delitto loro, havendone avvisato Vostra Signoria siccome farò ancora per l'avvenire. Che se dal canto vostro si fusse fatto così, et punito gli delinquenti come ho fatto io et voglio fare ancora da mo'inanzi, molto tempo fa che simil gente haverebbe tralasciato di più fare questi atti d'ostilità. Vostra Signoria sà bene ch'in tutte le mie lettere non ho mai ricercato cosa che potesse perturbar la pace; ma solo quello che poteva accrescere l'amicitia et benevolenza fra ambi gli Imperatori, acciocché quelli che vi s'adoperavano ne conseguissero il premio in questo mondo, et nell'altro, che se le cose si fussero eseguite conforme furono concluse sin al destinato giorno, noi, con tutti quelli che sottoposti ne sono, stiammo quietamente in riposo, et la povertà altro non haverebbe da fare che pregare il Signor Iddio.

Vostra Signoria con la sua lettera mi ha mandato ancora quella ch'il Signor Vesir Murtesà Bassà, bassa di Bossina scrive al bano di Crovattia; dicendomi che cosa habbiamo da pensare. Poiché avendo voi altri signori osservato sempre la pace, et come Iddio che vede tutto le cose buone e cattive è testimonio come avete trattato et concluso

ogni cosa sinceramente et con buona intentione, che non potete hora non meravigliarvi vedendo quello ch'a scritto esso vesir. A questo vi rispondiamo, che l'haver il detto vesir invitato il Conte di Tersatz ivi, è stato cagionato dell'essersi già concluso che dalla parte vostra sarebbe esso Tersatz, con alcuni altri principali deputato commissario per le cose delle frontiere, et dalla nostra qualche nostro uomo principale con autorità et plenipotenza. Eleggendo ancora il Bassà di Bossina qualche persona Bossinese qualificata quale a lui haverebbe piaciuto, per convenire insieme in qualche luogo convenevole, et la doppo trattato sinceramente le cose di dette frontiere dai avviso ad ambe le parti di quello che si sarebbe negoziato, per rimuovere tutte le difficoltà. Questo essendo io mandai un mio capigibasci al detto Signor Vesir Murtesa Bassà, con le mie lettere; ma avanti ch'egli fusse arrivato in Bossina, fù scritto dal Tersatz al Bassà; che poiché egli era deputato commissario dell'Imperatore Ottomano, et dal bassa di Buda per terminare le cose delle frontiere di Crovatia, ch'egli dovesse incaminarsi in persona per attender à quello che gli era stato ordinato. Hora perché il Signor Bassà non sapeva niente di questo, ne meno era deputato per truovarsi in persona alla detta commissione ha risposto alla lettera del Tersatz conforme gli era stato scritto. Concio sia che (come è già detto) esso vesir non sia stato ordinato in persona; ma qualche huomo da lui deputato. Benche non vi si sia truovato ne meno il bano di Crovatia, sicche questo punto s'è tralasciato, quantunque già vi fussero li nostri.

In somma queste pace non si accaparà mai col dire questo s'è fatto, et questo si farà, vi convengono altre cose che parole, bisogna venir à gli effetti; et adoperarvi effettivamente non perdendo il tempo in parole. È peccato che doppo esserne tanto affaticati con Vostra Signoria che si differischi cotanto di stabilire la santa pace, et Iddio non si compiacerà che per questa cagione la povertà habbi da patire. Io prendo per testimonio in questo e nell'altro mondo, quell'eterno Iddio, che di niente ha creato il cielo e la terra, che da questa parte non s'è datto causa alcuna d'alterazione a questa pace, ne habbiamo cagionato dilatione alcuna all'adempimento et essecutione degli articoli conclusi. Quanto al corriero mandato al vostro residente l'habbiamo fatto spedire, senza trattenirlo punto. Con chi facendo fine à Vostra Signoria preghiamo dal Signore Iddio lunga vita.

Di Buda li 11 della Luna di Iuglio 1035.

Collalto

[MHC]

JULY 1625

No. 159.

**Sufi Mehmed Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 3/13 July 1625. Original (type A, Balázs Deák's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. No. 5.

From the complaints sent by Esterházy through his servant from Maros, Sufi Mehmed Pasha cannot see who made which villages pay homage against the stipulations. The arrangements in the issue of villages were assigned to a meeting of the commissioners on 11 November. The beylerbey does not know of any breaches of peace.

[outside:] Tekéntetes és nagyságos vitéz úrnak, galántai gróf Esterházy Miklósnak, római császár tanácsának, Magyarországon bírójának, komornyikjának és érsekújvári főcapitányának és generálisának etc. minekünk vitézülő kedves szomszéd úr barátunknak adassék

Mi, vezér Mehemet pasa, Istennek engedelmeiből hatalmas és győzhetetlen császárunknak az tengeren innen lévő várainak s hadainak fő igazgató szerdárja, gondviselője és fő helytartója mostan Budán, etc.

Tekintetes, nagyságos úr, minékünk vitézülő kedves szomszéd barátunk, minden hozzánk illendő dologban igaz barátságunkat ajánlván, Istentől minden jókat kívánunk megadatni [!] te Nagyságodnak. Etc.

Az marusi jobbágyinak kezéből elvöttük az Nagyságod levelét és abban minekünk mit írott légyen, megértettük. Írta azt Nagyságod, hogy az faluk felől ennek előtte az két császárnak képebeliek úgy szólottak volna és végeztek volna egymással, hogy mind az két részről Szent Márton napjára commissio légyen, de addig az napig az mely faluk hódoltanak eddig, azok ugyan most is hódoljanak; s az melyek nem hódoltak, azoknak is dolgok akkor osztán eligazíttassanak.

De, jó úr barátom, ez faluk behódoltatása felől hogy kitűl indultatott mostan, kitűl lött, azt meg nem írta Nagyságod panasztételi között; és így lévén, nem tudhatjuk, hogy kitűl lettek bántások az szegénységnek az végezés és szent békesség ellen, hogy azokat megbüntethetnénk. Hanem minden voltaképpen búségesen megírja Nagyságod, az miatt két hatalmas császár között lett, végeztetett és végzés ment, szükség, hogy az a szent békesség felől becsületben megtartassék köztünk. Fő és kiváltképpen holott hun mostan az békességben az szegénység mind aratásban, kaszálásban, kereskedésben szabadon és bizvást jár-kél köztünk, mert senkitűl semmi bántások, háborgatások tülünk nincsen. Hanem ez kívántatik, vitéz szomszéd úr barátunk, hogy azok az faluk, az melyek ez ideig bejártak és holdoltak, azok ezután is bejárjanak és holdoljanak, meghagyja, parancsolja Nagyságod vastagon mindeneknek. És így lévén, s ez okkal ők is nagy szép békével maradhassanak.

És mégis mondom, hogy ilyen módon lévén, semminemű akadályok nem maradhatnak, hanem valamint most böcsüli onnan a' részről ezt a szent békességet Ti Kegyelmetek, mi is semmiképpen semmi gonoszra sem okot, sem szabadságot senkinek nem adunk, hanem szép módjával becsületben megtartjuk igenis. Édes barátom, mi magunkat minthogy ez ideig mindenképpen az szent békösségnek megböcsülőjének és megtartójának tudtuk, s tartottuk lenni, úgy ennek utána is megböcsüljük és megtartjuk, úgy tudja Nagyságod. Etc. Isten éltesse jó egészségben Nagyságodat! Etc. Datae sunt Budae 3 die Julii secundum vetus calendarium anno 1625.

Nagyságodnak jóakaró szomszéd úr barátja

Idem qui supra

[GK]

No. 160.

**Sufi Mehmed Pasha to Mürteza Pasha
Buda, 11–20 Şevval 1034 / 17–26 July. Copy.**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a. Italian translation ibid.

As the peace of Gyarmat has been concluded after a long series of negotiations, Sufi Mehmed Pasha demands from Mürteza Pasha that he should order each bey and captain at the Bosnian parts not to leave their castles, only for the sake of defense or taking care of their own business. If anyone acts against the peace, no excuse will be accepted.

Bosna muhafazasında olan vezir Mürteza paşa hazretlerine gönderilen tenbih emrinün suretidür ki sulh ve salahun ri'ayet ve himayeti ile takayyüd ede fi 15 şehr-i Şevval el-mükerrerrem sene-i 1034

Bundan akdem vaki' olan sulh ve salahun mabeyninde olan paçarızların görmek ve birikdürmek ve tecdid-i 'ahd eylemek fermanum olmağla bi'l-fi'l Roma imparatori olan iftiharü'l-ümera'l-'azamu'l-'iseviyye Ferdinan hatimet 'avakıbuhu bi'l-hayrun vükelası ile bu canib vükelası G'armad sahrasında bir yere gelüb ve niçe zaman mükaleme ve müşavere olunub ahirü'l-emr canibeyn vükelasının rızaları üzere sulh ve salah bağlayub ve tarafeynden temessükler alınub vermekle kat'-i niza' ve fasl-i husumet olub bu def'a 'akd olunan sulh ve salahun ri'ayet ve himayeti mühimmat-i umur-i din ve devletden olmağla eyalet-i Bosna'da vaki' olan sancakbeğleri ve kıla' ağalarına ve sairlerine muhkem tenbih ve te'kid olunub herkes kendülerin sulh ve salah üzere dutub asla bir ferd kal'elerinden taşra çeteye çıkarmayub kal'elerinin muhafazasında ve kar u kesblerinde olmaları babında ferman-i 'alışanum sadır olmışdur.

Buyurdum ki vusul buldukda bu babda sadır olan ferman-i sa'adetüm mucebince 'amel edüb dahi eyalet-i Bosna'da vaki' olan sancakbeğlerine ve kıla' ağalarına muhkem

tenbih ve te'kid eyleyesiz ki vech-i meşruh üzere herkes kendülerin sulh ve salah üzerine dutub ve çeteye çıkartmayub kal'elerinin hıfz ve hırsesinde ve kar u kesblerinde olub hilaf-i sulh ve salah bir ferd iş etdürmeyüb ifaz-i fitneden ziyade hazer üzere olasız. Husus-i mezbur mühimmat-i din ve devletdendir şöyle ki ol taraftan sulh ve salaha muhalif bir vaz'-i na-hemvar zuhur edecek olursa ber vechle 'ayan ve beyan olacak 'özrinüz makbul ve cevabunuz mesmu' olmayub mes'ul ve mu'ateb olmanız mukarrerdür. Ana göre basiret ve intibah üzere olub vech-i meşruh üzere olan emri yerine getürmede dakika fevt eylemeyesiz. Şöyle bilesiz. 'Alamet-i şerife i'timad kılasız. Tahriren fi evasıt-i şehri-i Şevvali'l-mükerrem sene-i erba' ve selasin ve elf.

Be-medine-i Budun el-mahruse

Bir sureti Kanije eyaletine, bir sureti Eğri eyaletine, bir sureti Temeşvar eyaletine, bir sureti İstolni Belgrad'a, bir sureti Ostorgon'a, bir sureti Vaç'a, bir sureti Kopan beğine, bir sureti Şimontorna beğine, bir sureti Seksar beğine. Bu minval üzere tenbih emirleri cevanib-i erba'ya gönderilmişdür ve bundan sonra dahi gönderilür ve takayyüd olunur.

[ID & MF]

No. 161.

Murad IV to Sufi Mehmed Pasha

Constantinople, 21–30 Zilkade 1034 / 25 August–3 September 1625. Copy.

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a. Italian translation ibid.

Murad IV is satisfied with Sufi Mehmed Pasha's efforts concerning the peace of Gyarmat, gives his full trust to the beylerbey and gives him a free hand in dealing with the issues of the borderlands. As a reward for his services, the sultan sends the beylerbey with Papazoğlu Mehmed Ağa (the bearer of Sufi Mehmed Pasha's letter), a sword and two ceremonial garments. Sufi Mehmed Pasha should wear these and continue to guard the borderlands wisely and loyally, keeping the necessary amount of garrisons in the castles. If a Habsburg ambassador comes to Buda, the beylerbey should give him a retinue and send him on to the Porte. If he received any certain information, he should inform the sultan. (The letter was delivered on 10 Zilhicce / 13 September.)

Bu def'a der-i devlet-medardan mirahor Mehmed ağa
ile gelen emr-i şerifün suretidür fi 10 şehri-i Zi'l-hicce'i'l-şerife sene-i 1034

Destur-i mükerrem müşir-i müfehhem nizamü'l-'alem müdebbir-i umuru'l-cumhur bi'l-fikri's-sakib mütemmem-i mehamü'l-enam bi'l-reyi's-sa'ib mü'essis-i bünyanu'd-devlet ve'l-ikbal müşeyyid-i erkanu'l-'izzet ve'l-iclal al-mahfuf bi-sünuf-i 'avatifü'l-mülkü'l-'ala Budun muhafazasında olan vezirüm ve serdarum Mehmed paşa – edama Allahu ta'ala

iclaluhu – tevki’-i refi’-i hümayun vasıl olıcak ma’lum ola ki südde-i sa’adetüme mektub gönderüp mefhumında Nemçe imparatorı ile müceddeden söyleşilecek ve layık-i din ve devlet olduğu vech üzere ‘akd olunacak sulh ve salah umurına takayyüd edüp vükela-i tarafeyn bir yere gelüp yedi madde üzere bağlanup tarafeynden üç lisan üzere temessük alınıp verildiğün bildürmişsin ve ol madde kağıdın asitane-i sa’adetüme gönderüp sair ol serhadde müte’allik her ne yazup i’lam etmiş isen cümlesine ‘alem-i şerif-i ‘alem-şümül-i husrevanem muhit ve şamil olmuşdur berhordar olasin senden dahi me’mul olan ugur-i hümayunumda bezl-i makdur edüp asar-i hasene vücuda getürmek idi. İmdi sen harem-i mela’ik-i mahremümde aba-i kiramemün tertibinde sa’adet rütbeleriyle hasıl ve perverde olmuş emekdar ve ihtiyarı ve devlet-i ‘aliyyemün her vechle hayr-h^vah ve kar-güzarı olduğundan gayri ol canib serhaddinün umur ve cumhurına vukuf-i tamun ve şükur-i ma-la-kelamun olmağla min-ba’d (...) ^a yazup himmete getürüp ve layık-i din ve devlet ve muvafık-i ‘ırz-i namus-i saltanat olan umuru hayr ile itmam bitürüp kemakan ol serhaddün hıfz ve hırsesinde ve hilaf-i sulh ve ‘ahd kimesneye iş etdürilmeyüp gereği gibi ri’ayet ve istihkamında ve küffarun mekr ve elinden gaffet etmeyüp ol canibde olan kılâ’un ve sair lazım olan mahallerün hıfz ve hırsesinde ve ehali-i serhaddün ve gayri fukaranun himayet ve siyanetinde ve sair hidemat-i hümayunumun vefk-i meram üzere tekmil ve itmamında bezl-i makdur ve sa’y-i na-mahzur etmek babında ferman-i ‘alışanum sadır olmuşdur ve bu ana değin ugur-i hümayun-i nusret-makrunumda vücud bulan hidemat-i mebrurun müstelzim-i ‘inayet-i şehriyarî ve müstevcib-i mermuz-i ri’ayet-i şehinşahî olmağın hakkında hurşid-i ihsan-i feravanum şu’leden olup esyaf-i fatihatü’l-(...) ^a mumdan bir kabza şemşir-i zafer-i intibah ve esvab-i sa’adet-iktisabumdan iki sevb hil’at-i (...) ^a ül-ibtihac ‘inayet ve ihsan edüp adamlarunuzdan kıdvetü’l-emacid ve’l-a’yan Mehmed – zide kadruhu – irsal olunmuşdur.

Buyurdum ki vusul buldukda ‘inayet ve irsal olunan teşrifat-i şerifümü enva’ ta’zim ile istikbal ve tekmil-i merasim-i ta’zim ve iclal eyledükden sonra esnaf-i tevkir ve ihtiram ile alup hil’at-i fahiremi giyüp ve şemşir-i ‘adüvv-tedmirümi kuşanup mübahat edüp dede cebelünde merkez olan vüfur-i şeca’at ve şehamet ve hasanatunda mermuz olan fart-i diyanet ve istikamet muktezasınca (...) ^a yazup himmete getürüp dahi me’mur olduğun üzere ol canib serhaddinün hıfz ve hırsesinde ve ‘akd olunan şerait-i sulh ve salahun ri’ayet ve istihkamında ve hilaf-i sulh ve ‘ahd kimesneye iş etdürilmemekte ve küffarun dahi mekr ve elinden ve hile ve hida’sından gaffet olunmayup ol serhadde vaki’ olan memleket ve kılâ’un ve sair lazım olan mahallerün gereği gibi muhafazasında ve sair re’aya ve fukaranun himayet ve siyanetinde ve Nemçe tarafından gelecek elçi gelüp sana vasıl olduğında eğlendürmeyüp yanına adamlar koşup südde-i sa’adetüme isal ve irsal etmekte ve bi’l-cümle din ve devletüme layık ve sudmend ve ‘ırz-i namus-i saltanatuma nafi’ ve bi-gezend olan cumhur-i umurun ve gayri ferman-i şerifüm olan hidemat-i hümayunumun tekmil ve itmamında bezl-i makdur ve sa’y-i na-mahzur eylesin. İnşâ’llahu ta’ala ol serhadlerde rıza-i hümayunuma muvafık ve ‘ırz-i namus-i saltanatuma layık vücuda gelen hidmetün huzur-i faizü’l-nevrümde makbul ve meşkur

olup mesai-i cemilen mukabelesinde enva' iltifat-i 'aliyye ve 'inayat-i celiyyem ve hayr-i du'a-i icabet-eserüme mazhar olman mukarrerdür. Ve'l-hasıl senün 'akl-i derin ve fikr-i isabet-karinüne ve hüsn-i tedbir ve tedarüküne i'timad-i hümayunum ve i'tikad-i sedad-makrunum olmağla ol caniblerün cumhur-i umurı senün re'y-i derin ve fikr-i isabet-karinüne havale olunmuşdur. Ana göre sen dahi makdurun sarf edüp ta'zim-i ahval-i bilad ve huzur-i istirahat-i 'ibad hususunda rıza-i yümn-i iktiza-i hüsvaneme muvafık i'mal-i hasene vücuda getürüp du'a-i hayrum tahsilinde sa'y ve icihad eylesesin ve da'ima ol serhaddün etraf ve cevanibine göz ve kulak dutup vakıf-i muttalı' olduğun ahbar-i sahih ile ol canibün ahval ve asarın ve sair merasim-i mehamun ile mufassal ve meşruh yazup dergah-i mu'allama 'arz ve i'lamdan hali olmayasın. Şöyle bilesin. 'Alamet-i şerife i'timad kılasın. Tahriren fi evahir-i şehri Zi'l-ka'de ül-şerife sene-i erba' ve selasin ve elf.
Be-makam-i Kostantiniyye el-mahruse

a unreadable

[ID & MF]

No. 162.

**Sufi Mehmed Pasha to Mürteza Pasha
Buda, Zilhicce 1034 / 4 September–3 October 1625. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a.

The peace of Gyarmat has been concluded after a long series of negotiations in three languages and confirmed at the Sublime Porte. Orders were sent to the garrisons at the borderlands not to act against the peace. Sufi Mehmed Pasha's letter to Mürteza Pasha is brought by the relative of the beylerbey of Buda, his kapıcı başı, Mustafa Ağa. Sufi Mehmed Pasha received information from Murad IV that people from Bosnia hurry to assist the Venetians. He should prohibit this, since this is also against the peace.

La copia della lettera ora mandata al Signor Murteza Basa,
nela luna di Zilhize 1034. Dopo li titoli et cermonie.

Per esser stato ordine della Porta Eccelsa, che la pace con sua Maesta Ferdinando Imperatore Romano fosse stabilita, et essendo venuti per il passato insieme nella campagna di Giarmat li commissarii di ambe le parti, et dopo lungo tempo disputandosi et consigliandosi insieme, alla fine con il consenso di ambe le parti fu conclusa la santa pace, et in tre lingue data et ricevuta la sicurtà di essa, il che essendo già referto al imperial persona del nostro Imperatore, da lui è stato accettato conforme che fu concluso, et a me fu mandato imperial comandamento, che la pace fatta con Sua Cesarea Maesta debba ogni uno reverire non facendo cosa alcuna in pregiudicio di essa et che non si permetta di fare.

Per il che conforme il comandamento imperiale a tutti li confini è mandato comandamento et severi prohibitioni con espressi corrieri avisandoli. Onde la presente ancora è mandata a sua signoria con un nostro parente et Capuzibasi Mustafa Aga chiamato, quale arrivando come conviene, ha comissione di informare sua signoria del tutto. Adunque illustrissimo signor fratello conforme il presente comandamento imperiale proibisca severamente nel suo dominio a tutti li ministri et capitani delli confini et fortezze, che si guardino molto bene di andare alle ciate et di fare cosa in pregiudicio della pace. Se da qua inanzi sara fatta cosa alcuna di quella parte in pregiudicio della santa pace, et non potendosi legittimamente sensare, incorera senza dubio in disgratia del Imperatore, per il che bisogna pensar bene di non fare cosa contra la sua volonta imperiale, perche questo non è cosa da comparare con le altre.

Tra le altre mi scrive sua Maesta Cesarea che dal governo di Bosna vanno omini in aiuto di Veneziani, il che se cosi si ha, è in pregiudicio della pace, pero per l'amor del signor Idio averbisco di non dare licenza et ocacione a tali di fare contra la pace, severamente castigando li altri ministri et capitani deli confini, che danno licenza di far del male, accio sia essemplio alli altri. Per gratia di Idio sua signoria è allevata nella eccelsa corte del nostro potentissimo Imperatore, et essendo un suo fidato vesir, conviene che facendo in tutto conforme il suo volere imperiale, non permetta in modo alcuno, che si faccia cosa alcuna in pregiudicio della santa pace, perche il portar rispetto alla santa pace et tenerla in conto, è desiderio del nostro potentissimo Imperatore, conforme a questo attendera di mandare licenza a cosa alcuna, Idio li dia ogni bene et longa vita.

[MFM]

No. 163.

Sufi Mehmed Pasha to Mürteza Pasha

[Buda], 10 Zilhicce 1034 / 13 September 1625. Official copy (*müsvetde*).

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a.

The peace treaty concluded at the plains of [Köbid]gyarmat was presented to the sultan, who confirmed it and sent fermans to both parties to respect the peace. Sufi Mehmed Pasha is commanded to give stern orders to the captains of the castles to maintain peace. Whoever acts against it, his excuses will not be accepted by the sultan.

Bu def'a Mürteza paşa hazretlerine olan mektubun
müsvetdesidür fi 10 şehr-i Zi'l-hicce'l-şerife sene-i 1034

Elkab-i mu'taddan sonra

budur ki devletlü ve şadetlü Roma imparatorı olan 'izzetlü Ferdinand – hatimet 'avakibihi bi'l-hayr – ile vaki' olan sulh ve salah ahvali berkişdürile deyü der-i devlet-medardan ferman olunub dahi canibeyn vükelası bundan akdem G'armad sahrasında bir yere gelüb ve niçe zaman mükaleme ve müşaveret olunub ahirü'l-emr iki tarafun

rızaları üzere sulh ve salah ‘akd olunub ve iki taraftan üç lisan üzere temessükler alınub verildiği bundan akdem rikab-i hümayun-i padişahiye ‘arz ve telhis olundukda mün’akid olan sulh ve salah ‘akd olunduğı üzere sa’adetlü ve ‘azimetlü padişahumuz hazretlerinin makbul-i hümayunları olub ve bu def’a bu muhibbünüze hitaben der-i devlet-medardan emr-i şerif-i ‘alışanum varid olub mazmun-i ‘izzet-makrunında ‘izzetlü Roma imparatorı ile ‘akd olunan sulh ve salahı herkes ri’ayet edüb bir ferde hilaf-i ‘ahd ve aman iş etdürilmeye deyü ferman olunmağla ber muceb-i ferman-i ‘ali cevab-i erba’aya ekid ve şedid evamir-i şerife ile mekatib gönderilüb varid olan emr-i ‘alinün mazmunı her birisine i’lam olunmuşdur. Bu def’a cenab-i şeriflerine dahi varaka-i muhaleset terkim kılınub gönderilmişdür vardukda lazım [ve] layık olan budur ki akrabamızdan olub kapucı başılarımızdan kıdvet ül-emacid ve’l-ekarim Mustafa ağa – zide mecduhu – ile dahi her ahval sipariş olunmuşdur inşa’llahu ta’ala varub mülakî olduğında ahval ma’lum-i ‘izzetleri olur. Öyle olsa benüm ‘izzetlü karındaşum paşa hazretleri bu def’a varid olan emr-i ‘ali mucebince eyalet-i sa’adetlerinde vaki’ olan ümera ve kıla’ ağalarına muhkem tenbih ve te’kid eylesin ki herkes kendülerin sulh ve salah üzerine dutub ve yürüdüb çete çıkartmayub dahi herkes kal’elerinün hıfz ve hırsesinde ve kar u kesblerinde olub dahi sulh ve salaha mugayir olan (olan) evza’dan ziyade hazer üzere olalar. Şöyle ki bundan sonra ol taraftan hilaf-i ‘ahd ve aman bir vaz’-i na-hemvar ol taraftan zuhur edecek olursa bir vechle ‘özrinüz makbul ve cevabunuz mesmu’ olmayub canib-i padişahiden me’sul olmanız mukarrerdür. Ana göre basiret üzere olub rıza-i padişahiye mugayir olan evza’dan ziyade ictinab üzere olmanız lazımdur zira bu ahval saire kıyas değildir. Cümleden Bosna eyaletinden Venedik taraflarına yardım gider deyü şayi’ olmağla bu def’a ‘izzetlü ve sa’adetlü Roma imparatorı hazretlerinin canib-i sa’adetlerinden ol husus için bu canibe şikayet-müş’ir mektub-i muhabbetleri gelmişdür. Ol ahval vaki’ ise sulha mugayir işdür. Allahu ta’ala mukayyed olub ve bir ferde icazet ve ruhsat vermeyüb dahi icazet veren beğlerin ve ağaların muhkem hakklarından gelesin ki saire muceb-i ‘ibret ve sebeb-i nasihat ola. El-hamdu li’llahu ta’ala cenabunuz sa’adetlü ve ‘azimetlü padişahumuz hazretlerinin harem-i muhteremlerinde hasıl olmuş bir vezir-i celilü’l-i tibarısiz layık budur ki her hususda rıza-i padişahi’yi gözedüb hilaf-i sulh ve salaha olan işlere bir ferde ruhsat vermeyesin zira ‘akd olunan sulh ve salahun ri’ayet ve himayeti sa’adetlü ve ‘azimetlü padişahumuz hazretlerinin murad-i hümayunlarıdır ana göre ‘akıbet-endiş olub bir ferde icazet ve ruhsat vermeyesin. Baki hemişe ‘ömür ve devlet ber devam bil.

[ID & MF]

No. 164.

**Sufi Mehmed Pasha to Michael Adolph von Althan
Buda, 15 Zilhicce 1034 / 18 September 1625. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 110. Konv. 2. 1625. Juli–Dez und s.d. fol. 41.

Sufi Mehmed Pasha received Althan’s letter and verbal instructions through Paolo Mazza, regarding three points of conflicts. If every rumour had to be accounted for, the Ottoman

side has as much to complain as the Habsburg one. Nonetheless, since the commissioners concluded a peace, the Ottomans did not protest because of any rumour and put their faith in the concluded pace. The beylerbey promises to answer the three points later through Giovanni Paulo Damiani. Althan's presence in Komárom could have solved many problems.

Del Vesir Mehemet Bassà di Buda al Signor Conte d'Altan

Illustrissimo et honoratissimo Signor Conte d'Altan nostro buon'amico. Doppo gli amorevoli saluti, facciamo questa per avvisarla come col Paulo Mazza suo huomo habbiamo ricevuto la grata sua, quale n'è stato di molto gusto et doppo fatto tradurre habbiamo inteso quanto n'è scrive, insieme quello che da parte sua ne ha comunicato à bocca esso Paulo, alquale habbiamo ancora datto risposta a bocca, ch'egli riferirà à Vostra Signoria Illustrissima al suo arrivo ivi.

Nella lettera ch'il detto ne ha reso si contengono tre punti, de quale scrive esser ancora in dubbio doppo tanto tempo. A questo rispondiamo che se si dovesse dar'orecchio à tutto quello che si ode, noi potriamo ancora scriver molte cose. Ma doppo che gli nostri commissarii sono stati insieme, et si sono datti scambievolmente in scritto quello che si è concluso, noi non habbiamo più datto fede, ne fatto fondamento à quel che habbiamo inteso. E raggionevole, è giusto che Vostra Signoria Illustrissima facci il medesimo dal canto suo, accio si possino finir, et terminare quanto prima le cose concluse come si conviene.

Habbiamo detto il tutto a bocca al Giovanni Paulo et gli diremo ancora. Circa poi quegli punti, et la scrittura che vuole havere, io non la mando hora col Paulo Mazza, ma cio sarà quanto prima col Giovanni Paulo, quale spediremo honoratamente mandando con esso data scrittura, et informandolo chiaramente d'ogni cosa; accio ne posse avvisar a bocca Vostra Signoria Illustrissima ragguagliandone la ancora amichevole con una mia lettera. Non stia con dubbio se si è trattenuto qui il Giovanni Paulo non credo che cio sia in pregiuditio della pace; poiche Iddio mi sia testimonio ch'io non desidero altro che lo stabilimento di detta pace, per la quale m'affatico quanto posso, come all'arrivo ivi di detto Giovanni Paulo ne sarà ragguagliata. Quanto a me pare che Vostra Signoria Illustrissima molto tempo fà doveva venir a Comore che così oltre che si sariano rimossi tutto le difficoltà, si sariano ancora tolte via molte sinistre cose che si dicano d'ambe le parti. Con che faccio fine pregandole dal Signor Iddio lunga vita.

Di Buda li 15 della luna di Zilhigie 1034, cioè circa li 16 Settembre 1625.

[MHC]

No. 165.

Gábor Bethlen to Sufi Mehmed Pasha

Kassa, 24 September [1625]. Hungarian concept, with Bethlen's handwriting.

MNL OL P 1242 I. cs. no. 7. fol. 16.

Edition: TT 1883: 148–149.

Coming to his Hungarian territories from Transylvania in order to take care of some business, Bethlen sent Imre Bercsényi to the beylerbey with a small present. Sufi Mehmed Pasha should consider him his benevolent son. He replied Sufi Mehmed Pasha's requests through the beylerbey's messenger, Muharrem Bey. If Sufi Mehmed Pasha wants to contact Ferdinand II concerning the question of the villages, he should do it now, because the Hungarian diet is about to start in Sopron, and if the beylerbey sends his letter now, there will be no excuses for postponing the answer. King Christian IV of Denmark crossed the ocean [!] with a huge army against Ferdinand II. Gustav II Adolph, king of Sweden also attacked Sigismund III, king of Poland and already took one of his countries. Louis XIII, king of France and the Venetians fight Philip IV, king of Spain. The Cossacks were beaten by the kapudan pasha, Topal Receb Pasha, and now Khan Şahin Giray of the Crimea will surely end his endeavours against the sultan, Murad IV.

No. 166.

Sufi Mehmed Pasha to Gábor Bethlen

Buda, 21 Zilhicce 1034 / 24 September 1625. Official copy (müsvedde).

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a. Italian translation ibidem.

Papazoğlu Mehmed Ağa returned from the Porte to Buda with the ferman of Murad IV, which ordered the parties to keep the peace. Sufi Mehmed Pasha sends a copy of this to Gábor Bethlen with his kapıcı başı, Bekir Ağa, and he also wrote to Michael Adolph von Althan that Ferdinand II should send ambassadors to Constantinople with a letter testifying his friendly intentions (muhabbetname). Althan promised that after the return of Giovanni Paolo Damiani he will go to Komárom.

[on the back:] Betlen Gabor'a giden kağıdun müsveddesidür.

Hüve

Betlen Gabor'a giden mektubun müsveddesidür fi 23 [!] Zi'l-hicce sene-i 1034 elkab-i mu'taddan sonra

Budur ki ahvalümüzden su'al olunursa el-hamdu li'llahu ta'ala eyyam-i 'adalet-i padişahîde sıhhat üzere bilesiz. Hakk ta'ala hazretlerinden siz devletlü dostumuza

sıhhat ve ‘afiyetler rica ederüz gibb (...)’^a bundan akdem asitane-i sa’adet tarafına sulh ahvali hususiyün mirahorumuz olan Mehmed ağa gönderildükde cenab-i şerife bildirilmiş idi. Bu def’a Mehmed ağa asitane-i sa’adetden gelüb Budun’a vasil oldı ve sa’adetlü ve ‘azimetlü padişahumuz hazretleri tarafından emr-i şerif getürüb mefhumında bu def’a mün’akid olan sulh ve salah makbul-i hümayunları olup herkes kendüsin sulh ve salah üzerine dutub hilaf-i sulh ve salah bir ferde iş etdirmeyesin deyü buyurılıb ve cevab-i erba’ya evamir-i şerife ile mekatib gönderilüb herkes yerlü yerinde oturub hilaf-i ‘ahd ve aman bir dürlü evza’ etmeyeler ederlerse hakklarından gelinür deyü ziyade tenbih eylemişüzdür. Biz devletlü dostumuzdan dahi ricamız budur ki ‘akd olunan sulh ve salaha ri’ayet ve himayet üzere olub sa’adetlü ve ‘azimetlü ve ‘izzetlü padişahumuz hazretlerinin emr-i hümayunlarına mugayir bir ferde iş etdirmeyüb ve etmeyesin. Hala gelen emr-i şerifün sureti huzur-i sa’adetlerine gönderilmişdür. Kapucı başımız Bekir ağa zide mecduhudan vusul buldukda ahval ma’lum-i sa’adetleri olur. Bundan sonra sa’adetlü ve ‘izzetlü Roma imparatorı hazretlerinin bellü başlu elçileri name-i muhabbetleri ile sa’adetlü ve ‘azimetlü padişahumuz hazretlerinin asitane-i sa’adet-lerine varmak için Altan dostumuza mektub yazmışuzdur. Mezbur Altan dostumuz dahi Canpavla vardukdan sonra Komoran’a gelmeğe va’de eylemişdür dedükleri üzere gelürse inşa’llahu ta’ala her ahval kendü ile söyleşilür ve G’armad sahrasında olan sulh ve salah makbulumuz olduğına temessük dahi verilmişdür. Bu canibde kemal mertebe sulha ber hoş iki tarafdand bile ri’ayet olunuyor ve fukara dahi sebep olanlara leyl ü nehar hayır du’alaradur. Heman benüm devletlü dostum bundan sonra layık olan budur ki sa’adetlü ve ‘azimetlü padişahumuz hazretlerinin rıza-i şerifeleri nenün üzerine ise anun üzerine olub ‘akd olunan sulh ve salahı gerek siz hazretünüz ve gerek biz ri’ayet üzere olalım. Eğer bu def’a elçileri gelecek olursa sulh ve salahun kavi olması mukarrerdür şöyle ki ihmal edecek olurlarsa iyü ‘alamet olmaz. Bu def’a Canpavla’yı göndermişüzdür her ne minval üzere cevap gelürse der-i devlet-medara i’lam olunur bu mübarek sulh ve salahun neticesi elçidür gelürse sulh kavi olmak mukarrerdür. Henüz elçi hususiyün yukarıdan bellü başlu cevap gelmemekle ‘alem-i hayretde kalmışuzdur. Sa’adetlü dostumdan ricamız budur ki kapucı başımız Bekir ağayı çokluk eğlendirmeyüb güzel ve şafi cevablar ile gönderesün. Allah bilür biz sizün devlet ve rif’atünüzü isterüz ve Bekir ağa ile bu hareketünüzü müte’allik ba’z dostlığa layık cevablar nasihat yüzünden sipariş eylemişüzdür. İnşa’llahu ta’ala varup dedüğünde nasihatümüz ile ‘amil olmağa müriyyet edesin. Hakk ta’ala siz devletlü dostumuzu çok yaşatdursun. Bu kağıdumuz Budun’da bin otuz dört Zi’l-hiccesinün yigirmi birinci gününde yazılmışdur. Ve’s-salam.

a unreadable word

No. 167.

Sufi Mehmed Pasha to Ferdinand II**Buda, 22 Zilhicce 1034 / 25 September 1625. Original (type E).**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a. The text is punctuated with dots in golden ink.

Sufi Mehmed Pasha excuses himself for having delayed Giovanni Paolo Damiani at Buda for long. In spite of Ferdinand II's wish to have him set off to Vienna as soon as possible, the stay of Damiani at Buda is necessary for maintaining the friendly relationship between the two rulers.

Devletlü ve rif'atlu ve 'izzetlü dostumuz Roma imparatorı Ferdinand – hatimet 'avakıbuhi bi'l-hayr – huzurlarına hezar ta'zim ve tekrim birle dostlıklar ve muhabbetler olunduktan sonra muhibbane inha olunan budur ki: Allahu ta'ala hazretleri devletlü ve sa'adetlü imparator hazretlerinin 'ömür ve devletlerin ziyade edüb 'izzetlü ve 'azimetlü ve şevketlü ve merhametlü padişahumuz hazretlerine dahi niçe yıllar 'ömürler versün ve niçe zaman dostlık üzere ber karar ve ber devam olasız. Sa'adetlü ve devletlü imparator hazretlerine hafı buyurılmaya ki bundan akdem makbul ve mu'teber mektub-i 'izzetleri ile bu muhibbünüzü gelen adamunuz kullarından ba'is-i mektub-i muhaleset Canpavla nam kulunuz için eğlendürmeyüb 'acele üzere siz devletlü imparator hazretlerine göndermemüz için yazılmış idi lakin zamane-nün [!] iktizasına göre bir kaç zaman eğlenmek lazım gelmekle eğlenmiş idi. Ol husus için hatır-i şerife nesne gelmeye zira bizüm murad ve maksudumuz devletlü ve 'azimetlü ve şevketlü padişahumuz hazretleri ile olan dostlık muhabbetünüz zayı' olmayub gündün güne izdiyad bulub dahi bu sebeble Allahu ta'ala hazretlerinden ümid ve ricamız budur ki niçe yıllar 'iyazen billahu rahatlık üzere kalub bu mübarek sulh ve salah dahi ber hoş doğruluk ve paklık üzere olmasın Huda-i bi-zeval nasib ve müyesser etmiş ola ve çalışub geçe ve gündüz devr-i şedd ve kemer budur ve bu mübarek barışıklık hususiyçün ol taleb olunan temessük dahi bu def'a tahrir olunub mezbur Can Pavla kulunuz ile devletlü ve sa'adetlü imparator hazretlerine gönderilmişdür ve ağızdan dahi mezbur Canpavla kulunuza bu sulh ve salah hususı kavi olacak ve muhabbet izdiyadına sebep olacak sözleri demişüzdür. İnşa'llahu ta'ala varub devletlü ve rif'atlu imparator hazretlerine söyledüğünde ahval ma'lum-i 'izzetleri olub heman 'ali hazretünüz bu muhibblerin daima sulh ve salaha ri'ayet edici sadıkü'l-kavl bilesiz ve sa'adetlü ve 'azimetlü padişahumuz hazretlerinin huzur-i hümayunlarına muhabbetlü ve dostlığa layık mektub-i muhabbetleri ile belli başlı adamunuzu eksik etmeyesiz ki sa'adetlü ve 'izzetlü ve rif'atlu padişahumuz dahi dostlık üzere kendülerin dutub mabeynde olan fukara bu dostlık sebebi ile asude hal üzere olub leyl ü nehar hayır du'aya meşgul olalar ve bundan sonra her zamanda bu dostunuzu doğruluk ve paklık üzere bulursız ve sa'adetlü hazretünüzü Allahu ta'ala hazretleri da'ima sıhhat ve iyiliklerde dutub 'ömür uzunluğun müyesser ede Hakk ta'ala hazretleri devletlü Roma

imparatorı hazretlerinün sıhhat ve selametın ziyade eyleye. Bu kağıdumuz Budun'da bin otuz dört Zi'l-hicce-i şerifenün yigirmi ikinci güninde yazılmışdur. Baki ve's-selam. Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 168.

**Sufi Mehmed Pasha to Michael Adolph von Althan
Buda, 22 Zilhicce 1034 / 25 September 1625. Original (type D)**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a.

Giovanni Paolo Damiani delivered Althan's letter with three questions related to the peace. First, Althan required a certificate (temessük), which had been sent by Sufi Mehmed Pasha. The other two will not be answered in this letter, since Damiani knows about them and will inform Althan in person. Sufi Mehmed Pasha hopes that Althan will leave to Komárom as soon as possible, and will be informed by Damiani about everything.

[outside]: Devletlü ve rif'atlu dostumuz Altan grof huzurlarına vasil ola bi'l-hayr ve's-sa'adet

Devletlü ve rif'atlu Roma imparatorı hazretlerinün sulh ve salah hususına ta'vin eyledüğü vekili sa'adetlü dostumuz grof Altan huzurlarına layık olduğı üzere muhabbetler olunduktan sonra Allahu ta'ala hazretlerinden siz devletlü dostumuza iyilikler ve uzun 'ömürler rica ederüz. Bundan akdem Canpavla ile bu dostunuza gönderilen mektub-i muhabbetlerinün mefhümü ma'lumumuz olup dahi üç husus için takayyüd edüb inşa'llahu ta'ala her husus ki bizüm tarafumuzdan sulh ve salaha müte'allikdür bu ana değın bizüm tarafumuzdan bir dürlü paçarızlık olmamışdur ve olmaz da ve benüm devletlü dostum bu ana değın bizüm her zamanda çalışduğumuz budur ki iki celilü'l-kadr padişahların mabeynlerinde olan dostlıkları ve muhabbetleri günden güne ziyade olub dahi bu dostluk ve muhabbet sebebi ile mabeynde olan fukara ve zu'efa rahatda ve kendü karlarında olup leyl ü nehar hayır du'alara olalar. Lakin benüm devletlü dostum biz bu hayırlı ve mübarek sulh ve salahı çak bu denlü uzana deyü kıyas eylemezdük zira siz dostumuzun bu ana değın bu hayırlı sulhun cemi' ahvaline vukuf-i tammenüz olub her hususı bilürken ne kendinüz Komoran'a geldinüz ve ne hod bu ana değın devletlü ve rif'atlu çasarun mektub-i muhabbetleri ile bellü başlu adamları sa'adetlü ve 'azimetlü padişahumuz hazretlerinün asitane-i devletlerine vardı. Muhassıl devletlü çasar hazretlerinün muhabbetlü mektubı ile adamları asitane-i sa'adete varmamağla bu hayırlı maslahat için ne dedüklerin Canpavla bilmişdür ve işitmişdür yazmak lazım değıldür ana bina'en her ahvali bu def'a ağızdan Canpavla'ya demişüzdür. İnşa'llahu ta'ala varup siz dostumuza mülakı

olduğında söyledüğü sözlerine i'timad edersiz ve bir gün evvel bu hayırlu sulh ve salahun lazım gelen hususların bir gün evvel görmesine ve hayırla bitürmesine sa'y ve dikkat üzere olmanız lazımdır. Ve vaki' olan hayırlu sulh ve salah makbul olduğına bu canibden temessük taleb olunmuş mukaddem dahi bu hususa kağıdımız verilmiş idi bu def'a dahi mezbur Canpavla ile gönderilmişdür ve lazım olacak yerlere dahi verdüğünüz üzere mektublarımız ile bellü başlu adamlarımız gönderilmişdür. El-hasil bizüm tarafumuzdan iyilikden iyilikden [!] gayri nesne gerek gizlü ve gerek aşikare zuhura gelmez. Heman benüm sevgilü ve muhabbetlü dostum sizden muradımız budur ki bizi hacalet içinde komayub (...) ^a mesalihleri başa çıkarmağa dikkat ve ihtimam üzere olasız ta kim biz dahi hacaletde kalmayub deviren (...) ^a dan biri olalum ve balada yazıldığı üzere mumaileyh Canpavla her işi(?) görmüşdür ve bilmişdür zahiren siz devletlü dostumuza her (...) ^a bundan sonra ol yüce Allahu ta'ala hazretleri mabeynümüzde olan dostlıkları günden güne ziyade eyleye. Ve benüm devletü dostum mektub-i muhabbetünüzde üç ahval ki yazılmış idi birisi ol temessük ahvalidür ki bu def'a gönderildi ol iki ahvali ise mektubumuzda yazılmayub Can Pavla ile ağızdan gönderilmişdür siz dostumuza dedüğünde ma'lum-i sa'adetleri olur. İnşa'llahu ta'ala bize düşen dostluk hususunda kendümüzi diriğ etmezüz heman benüm sa'adetlü dostum bolayki ihmal olunmayub bir gün evvel Komoran'a gelmeğe sa'y edesiz ve her ahval Canpavla'dan ma'lum-i sa'adetleri olup Hakk ta'ala hazretleri siz devletlü dostumuzu çok zaman yaşatdura. Bu kağıdumuz Budun'da bin otuz dört Zi'l-hicbe-i şerifenün yiğirmi ikinci gününde yazılmışdur. Baki ve's-selam.

Be-medine-i Budun al-mahruse

a unreadable

[ID & MF]

No. 169.

Sufi Mehmed Pasha to Ferdinand II

Buda, 24 Zilhicce 1034 / 27 September 1625. Italian translation.

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a.

Giovanni Paolo Damiani brought Ferdinand II's letter, in which the emperor requested a speedy answer. The delay of the response was due to the weather conditions. Sufi Mehmed Pasha also sent oral message to Ferdinand through Damiani. The peace should be kept and the emperor should send friendly letters to the Porte frequently.

Traduzione della lettera del Mehmet Bassa Vesir di Buda

All'più felice et glorioso signore et amico nostro il felicissimo Imperatore Romano Ferdinando, che il suo fine sia sempre felice. Doppo li convenevoli saluti della bona

amicitia et infinita affectione Vostra Maestà sapera che dal altissimo Signore Iddio desideriamo la longa vita, et felicità perpetua alla Imperial et gloriosa Maestà Vostra, di piu al incentro medesimamente desideriamo al nostro Potentissimo et felicissimo Imperatore, et che Iddio conceda che l'amicitia che è fra le Maestà Vostre, sia continuata et stabilita per sempre.

Per il passato la gratiosissima et pretiosissima lettera della Maestà Vostra mi è stata portata dal suo servitore Giovanni Paulo Damiani la quale dà noi con ogni riverenza è stata ricevuta nella quale Vostra Maestà specificava che quanto prima sia rimandato detto Damiani alla Maestà Vostra però la necessità del tempo ha bisognato di trattenerlo di piu alcuni giorni, pero per questa Vostra Maestà non habbi qualche pensiero, perche il nostro desiderio è che l'amicitia et l'amorevolezza che è fra la Maestà Vostra et nostro felicissimo gransignore di giorno in giorno si augmenti, stabilisca et con maggior fondamento si mantenghi et che non vengi piu rafredata perche con questa occasione noi pregaremo il altissimo Iddio che augumenti per molti et molti anni questa bona volonta et che resti questa santa pace di ben in meglio con ogni splendore esaltata et mantenuta. Amen. Iddio la concedi per sempre.

Noi giorno et notte sopra di questo attendiamo et studiamo che sia conservata quanto poi per quella scrittura che si è ricercata per magior sicurtà di questa santa pace noi questa volta li habbiamo scritta et alla Maestà Vostra con il sopra detto Giovanni Paulo gli habbiamo mandata et al sopradetto gli habbiamo detto a bocca alcune parole che dica alla Maestà Vostra di parte di questo suo affettionatissimo per magior mantenimento, et accrescimento della amicitia di questa santa pace però speriamo che con aiuto di Dio refferendo tutto quello à Vostra Maestà lo intendera. Del resto la Vostra Maestà sia sicura che questo suo affetto non manca e honorara sempre con ogni sincerità questa santa pace, et però Vostra Maestà non manchi à mandare con le amorevoli lettere qualche homo suficiente et di questa qualità al nostro Potentissimo gran signore acio che la Maestà del sopradetto nostro gransignore conosca la vera amicitia che Vostra Maestà tiene con la persona sua et che con questa occasione la povera plebe di ambe le parti possa goder il riposo, et pregar il altissimo Iddio giorno et notte per la conservatione et prosperità di ambi li due potentati et di qua inanzi in ogni tempo Vostra Maestà conoscerà l'amicitia et limpidezza di questo suo affettissimo con che fine prego il altissimo Iddio che conservi in sanità et prosperita la Maestà Vostra et che li acresca li suoi felici anni per sempre, questa lettera è scritta in Buda alli 24 della luna di Silhige 1034.

[MFM]

No. 170.

**Sufi Mehmed Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 29 September 1625. Original (type A, Balázs Deák's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. No. 6. Latin translation (with a wrong date):
MNL OL P 108 Rep. 71. Fasc. 26/a. no. 53. p. 397–398.

Sufi Mehmed Pasha received the letter that Esterházy sent him through his serf. He sent orders to four directions to maintain the peace. He reminded especially the beylerbey of Eger, Çifut Ahmed Pasha, informed him about the complaints of Tamás Bosnyák, captain of Fülek, and awaits the beylerbey's answer. Sufi Mehmed Pasha also forwards his correspondence with Tamás Bosnyák to Esterházy. He is committed to maintain peace.

[outside:] Tekintetes és nagyságos vitéz úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, római császár tanácsának, Magyarországon bírójának és komornyikjának, Dunán túl való végházainak generálisának és érsekújvári főcapitányának etc., nekünk kedves vitézlő út barátunknak adassék.

[with Arabic letters:] Esterhaşi Grof Mikloş'a

Mi, vezér Mehemmet pasa, Istennek engedelmeiből hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innen lévő várainak s hadainak fő igazgató szerdárja, gondviselője és fő helytartója mostan Budán etc.

Vitézlő nagyságos úr barátom, Isten áldása légyon Nagyságodon! Ezúttal Nagyságodnak, böcsületes barátunknak levele, jobbágyi általjüvén, meg lött adva és becsülettel vévén, megfordítottván, minden abban való írástok szerint való dolgokat megértöttük. Az mindönható Isten Nagyságodnak, becsületes barátunknak, sok jókat adjon.

Ezúttal írástok szerint mind a négy felé ismét fénylő leveleinket küldöttük és mindön ember magát az szent békösséghez tartsa, úgymond, vastagon meghagytuk, parancsoltuk. Sőt, az egri pasának is levelet írván, igen meghagytuk, hogy magát igen szépen az békösséghez tartsa. Minapiban az fileki capitán Bosnyák Tamásnak írta panaszkodat az egri pasának tudtára adván választ kívántunk volt tüle.

Ezúttal az egri pasátúl és az ott való agáktúl az minemű levelek jüttek, és az mit írtak, Bosnyák Tamásnak megírván, tudtára adtuk. És az még nem jött, Bosnyák Tamásnak az minemű levelet írtunk, annak egyik páriáját Nagyságodnak, barátunknak ím írva odaküldöttük. Azt olvasásotokban minden dolog értetekre leszön etc. És az egri pasátúl ennek utána valaminemű hír jüvend, te Nagyságodnak barátunknak tudtára leszön. Isten tudja, hogy mi mindenkor az áldott és szent békösségnek megböcsülői vagyunk, s ennek utána is pedig ez barátodat az szent békösségnek szeretőjének tudjon lönni. etc.

Bosnyák Tamáshoz is ez illik penig, hogy ez illetén kötődésöket hátra tévén, az eleitől fogván szokott dolgokban ellent nem tartson. És mi is az egri pasának erősen megparancsoltuk, hogy igen szép barátságosan és szeretettel légyen, és hogy magát az szent békösséghez tartsa. S ezeknek utána az mindönható Isten Nagyságodat, jó úr barátom, sokáig éltesse etc. Budán Szent Mihály nap tájban íratott 1625. esztendőben.

Nagyságodnak jóakaró úr barátja,

Idem qui supra

[GK]

No. 171.

Gábor Bethlen to Sufi Mehmed Pasha

Kassa, 13 October 1625. Hungarian concept, with Bethlen's handwriting.

MNL OL P 1242 1. cs. no. 55. fol. 113–116.

Edition: TT 1883: 149–153.

Bethlen received the letter and message of the beylerbey sent through Kapıcı Başı Bekir Ağa. He also received the news concerning the conclusion of the peace from the Porte through Hacı Yusuf Ağa. From the copy of Michael Adolph von Althan's letter, forwarded by Sufi Mehmed Pasha, Bethlen understands that he is blamed for the fact that Giovanni Paolo Damiani has not yet received permission in Buda to continue his travel to the Porte – which is false, as Sufi Mehmed Pasha knows very well. Bethlen is sitting at home, preparing his wedding with Catherine of Brandenburg and has no intention to start hostilities. Bethlen gives several good advice 'as a loyal son' to the beylerbey.

If the Habsburg ambassador comes to Buda, Sufi Mehmed Pasha should check the document he brought ('ahdname') several times in order to see whether there are any deficiencies in it. If he finds anything, he should send the document with the ambassador back to Vienna. Since there is no good Latin scribe at Buda, Sufi Mehmed Pasha should send a copy to Bethlen and let him check the text.

Sufi Mehmed Pasha should also check the presents brought by the ambassador, and see whether they are worth 100,000 florins, because this is understood under the formula 'decent presents'. If not, the ambassador's journey to the Porte should be delayed as long as the set of presents is completed from Vienna. Otherwise Sufi Mehmed Pasha may be deemed responsible at the Porte if in the presence of other powers' ambassadors at the sultanic court the presents turn out to be too few in number. Sufi Mehmed Pasha should also confirm whether the ambassador is a person of high rank.

Also, Sufi Mehmed Pasha should see whether the documents says anything about Transylvania. Bethlen gives a historical overview of how Transylvania came under the sultan's power during János Szapolyai's reign, how 'the Germans' tried to bring it under their rule several times through military effort and treason, and how those loyal to the

sultan managed to win it back (the last time being Bethlen's own succession twelve years earlier). He reminds Sufi Mehmed Pasha that he had urged him to include an article in the current treaty, according to which the peace should not be broken because of Transylvania. The royal commissioners threatened to leave the negotiations due to this article, saying that it was against the truth of the holy crown [of Hungary], whereas the Ottoman commissioners suggested that leaving this out would make the impression that Transylvania was not the sultan's country. If Sufi Mehmed Pasha sends him Nasreddinzade Mustafa Efendi (he will be quite close, in Tokaj next week), Bethlen can inform the beylerbey about the specific details. The issue of Transylvania should be settled before the ratification documents are exchanged. Murad IV should require a strong certificate ('abdnâme') from Ferdinand II, according to which he has nothing to do with Transylvania, Moldavia and Wallachia, will not disturb the princes there, nor allow anyone to hurt them. Of course, if the sultan does not want Transylvania, this is not necessary. Bethlen would have never thought that Sufi Mehmed Pasha would let 'the Germans' have Transylvania as easily as it happened.

No. 172.

**Sufi Mehmed Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 18/28 October 1625. Latin translation.**

MNL OL P 123 II. i. no. 7.

Sufi Mehmed Pasha thanks Esterházy for the answer to his letter concerning Tamás Bosnyák. He congratulates Esterházy for winning the office of the palatine. Two years ago a captain from Győr, named Dombay, with approximately 90 of his horsemen attacked some merchants heading from Buda to Székesfehérvár, killed some of them, captured others and stole their goods. He gave two of the beylerbey's men as a present to the captain of Győr, Hans Breuner, who kept them in the prison of Győr for 28 days and then, denying everything, transferred them to his castle of Szentmargitbánya. They managed to dig themselves out of the prison. Sufi Mehmed Pasha takes care that the peace should be maintained everywhere, and there is calm, except around Győr and Fülek. In exchange for Esterházy's letter to Bosnyák, the beylerbey also wrote to his subjects, warning them to keep the peace.

Nos, Vezir Mehmed Passa etc.

Illustrissime Comes, domine, amice et vicine etc.

Illustrissimam Dominationem Tuam antehac literis nostris in negotio Thomae Bosniaci requirere debueramus, ad quas quidem literas nostras iucundum et optatum responsum ab Illustrissima etiam Dominatione Tua nobis datum remissumque grate vidimus et intelleximus. Ac ut datis literis nostris ad omnes quatuor partes omnibus

et singulis serio demandaremus, quatenus sanctae pacis observantes sint, intimatur etiam nobis in suis literis ab Illustrissima Dominatione Tua. Et quamvis antequam eiusdem Dominationis Tuae Illustrissimae literas accepissemus, idipsum iam ubique et quibusvis demandassemus, nihilominus tamen ut literae Tuae Dominationis Illustrissimae ad nos allatae sunt, rursus et denuo quam diligentissime undique iniunximus.

In dictis literis Illustrissimae Dominationis Tuae, res una iucunda et grata etiam insinuat ab eadem, quod nimirum a Romanorum Imperatore ad quoddam dignitatis fastigium evecta sit, videlicet ad Palatinum, et omnino bonitas virtusque Tuae Dominationis Illustrissimae id declarabant et expetebant, ut ad tanti officii dignitatem eligatur et evehatur; faxit Deus praepotens ut id fausta hora feliciterque factumque fuerit. Dixi non potest, quam id mihi gratum sit et optatum.

Illustrissime Domine Amice, rem quandam Illustrissimae Dominationi Tuae significandam, necessariam duxi: Duo anni elabentur, quod quidam Dombay nomine, certorum equitum Jaurini Capitaneus una cum nonaginta circiter equitibus in loco Zetssin denominato insidias posuerat et quosdam mercatores hinc Buda Albam Regalem versus proficisci volentes aggressus, et aliquot Turcis interfectis omnibus suis rebus, una cum pecunia secum habita eosdem spoliavit. Quo tempore mei etiam bini famuli abducti fuerunt, et ambo Generali Capitaneo Jauriensi dati, a quo per 28 dies in quodam cellario inclusi, clam detenti sunt; de quibus circa id tempus unis, alterisve literis requisitus a nobis idem Capitaneus rescripsit ad se non esse ductos, et eosdem pernegavit, sed post eos dies e cellario reductos ad quandam suam arcem Margaretam dictam, circa Viennam existentem transmisit. Et ab eo tempore continue huc usque, in eiusdem loci carceribus detinuit; neque in conspectum suum adduci curavit, ea de causa potissimum, ut facilius sit illi eos nec vidisse peierare. Verum praepotens Deus semper res arcanas manifestas reddere solet, et non modo in regione vestra, sed etiam nostra eundem dietum capitaneum confudit propterea. Nam de nocte, praefati mei servitores perfosso carcere exeuntes et e porta arcis clausulis serisque decussis, a Deo libertatem sunt consecuti, et esse nunc domum, huc videlicet Budam redierunt; et sic se res habet.

Cum autem tam noster principalis dominus, quam vester in suis praesidiis tum in iisdem constitutis officialibus, tum servitoribus tantum annonae et victus congregaverint et collocaverint, ut non modo ad sese sustentandos sufficiens sit, verum etiam aliis inde distribuere valeant. Idcirco inconveniens est, ut nonnullorum quorundam praedonum et viis insidiantium latronum rapinis et acquisitis contra sanctae pacis constitutionem officiales eorum se sustentent. Ac in singulis praesidiis ex omni quatuor parte tam officiales nostri, quam reliqui milites cum vestris officialibus, item et militibus amicissime et optime conveniunt ac degunt, praeter confinariarios Fulekienses et Jaurienses. Sed cum Illustrissima Dominatio Tua se Thomae Bosniak de hac re praeceptum dedisse nunc nobis perscripserit et significaverit,

nos etiam licet antehac quoque ad omnes quatuor partes, ut sese singuli ad sanctam pacem accomodent demandaverimus. Rursus tamen et denuo undique severe iniunximus ut omnes nemine excepto sanctae pacis observantes sint, nec quicquam contra eandem attentare ausint, si vitam et salutem suam cordi habent. Nam erga sanctae pacis observationem, Deo volente, ea affectu et intentione fecimur, quam quisque admirari debeat. De reliquo etc. Datae Budae 18 mensis Octobris secundum vetus calendarium, anno 1625.

[GK]

No. 173.

Sufi Mehmed Pasha to Miklós Esterházy**Buda, 20/30 November 1625.****Original (type A, with Balázs Deák's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. No. 4.

Sufi Mehmed Pasha requests Esterházy to assist a Vlach furrier from Sarajevo, Petar, Matej's son, to recover the debts of Pavel Nikolić, the son of Nikola, another furrier from Sarajevo.

[outside:] Tekintetes és nagyságos vitéz úrnak, gróf galántai Esterházy Miklósnak, Magyarország palatinusának, az kunoknak örökös bírójának, római császár belső tanácsának, komornikjának és helytartójának Magyarországbán, nekünk vitézlő kedves barátunknak adassék

Mi, vezér Mehemmet pasa, Istennek engedelmeiből hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innen lévő várainak s hadainak fő igazgató szerdárja, gondviselője és fő helytartója mostan Budán. etc.

Tekintetes és nagyságos, minékünk kedves vitézlő úr barátunk, minden hozzánk illendő dologban úri barátságunkat és jó szomszédságunkat ajánljuk Nagyságodnak!

És ezért kelle, vitézlő szomszéd úr barátunk, ez levelünkkel Nagyságod megtalálnunk. Ez levelünk megadó Boszna Szarajl-i olasz szűcs, Péter, Mathiának fia, supplicatiójában adá értésünkre, hogy vagy on ott Nagyságod mellett egy olasz szűcs, az is Boszna Szarajl-i, melynek az atyjáról Pál Nicolitty neve, Nicolának fia, ki őneki bizonyos adóssággal tartoznék; és kéré azon minket, hogy szabadságot adnánk néki oda fölmenésére, és hogy Nagyságodnak is barátságosan írának mellette, hogy ne ellentartó [!] annak megadatásában véle.

Ím fölment azért az levelünk mellett ez Péter, és kívántatik, hogy Nagyságod igazságszerető úr lévén, semmi ellent benne nem tartván, igen szépen megelégtesse Páll Nicolittyval pénztől pénzig, hogy mi is hasonlóképpen cselekedhessünk az övéjöknek, ha valamiben kívántatik. Melyet most is mind szüntelen megcselekedünk, mert tartozunk, tudjuk, mindennel igazat tétetni és szolgáltatni, az mikor az szükség kívánja.

Azok miért [!] mi is kérjük Nagyságodat barátságosan, hogy ezúttal Pállal megelégitesse ez fölment olasz Pétert, és megörvendeztesse, mert ez is adós másnak, tudja Nagyságod. Isten éltesse egészségben Nagyságodat! Datae sunt Budae 20 die Novembris secundum vetus calendarium, Anno 1625.

Nagyságodnak jóakaró úr barátja,

Idem qui supra

[GK]

No. 174.

**Gábor Bethlen to Sufi Mehmed Pasha
[Gyulafehérvár, 4 December 1625].**

Hungarian concept with Bethlen's handwriting.

MNL OL P 1242 1. cs. no. 1. fol. 1.

Edition: TT 1883: 153.

Nasreddinzade Mustafa Efendi, the timar defterdarı of Buda arrived to Bethlen on 30 November, and they had a series of discussions on three consecutive days. The prince requests Sufi Mehmed Pasha, in order to serve the sultan's cause, to consult with Mustafa Efendi several times in order to understand each relevant aspect, because the enemy does not sleep.

No. 175.

**Sufi Mehmed Pasha to Giovanni Paolo Damiani
Buda, 15 Rebiülevvel 1035 / 15 December 1625. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 110. Konv. 2. 1625. Juli–Dez und s.d. fol. 106

Followed by two further letters to Damiani on the same paper
by the kihaya of the beylerbey, as well as Sufi Mehmed's chief scribe.

Sufi Mehmed Pasha confirms the reception of letters from Giovanni Paolo Damiani and György Zrínyi, whereupon he sent two kapıcı başıs to Mürteza Pasha of Bosnia and İskenderpashazade Mehmed Pasha of Kanizsa, for the preservation of the peace. He has also received news regarding the coronation of Ferdinand II's son, Ferdinand, as king of Hungary and Croatia. Sufi Mehmed Pasha requests Damiani to forward his letter to György Zrínyi.

Traduttione della lettera del Vesir Mehmet Bassa
al presente governatore di Buda scritta al Giovanni Paolo Damiani

Doppo il douto honore accompagnato con la nostra amicitia Signor Giovanni Paolo. Saperete come alli 12 della luna di Rabiulevel, habbiamo ricevuto la Vostra lettera con quella del Signor Conte Giorgio Srini nostro amico, et doppo haverla fatto traslatare habbiamo inteso il contenuto di essa dove subito per le poste esspedisimo dua Ciausi di qualita con li comandamenti del Gran Signore et con le nostre lettere al Signor Murtesa Passa, hora beglerbeg di Bosna et al beglerbeg di Canisa siche quello che avevano operato al sopra detto Signor Conte Srini faremo sapere. Noi ancora per avanti sempre habbiamo tenuto bona custodia, accio che non sia fatto qualche mancamento contra questa santa pace, et adesso ancora non si ha mancato scrivere et protestare à ogni uno accio che debbiano star nelli lor termini, poi che non è nostra volunta che sia fatto contra detta pace cosa alcuna.

Di più ci havete scritto come il figliolo maggior del gloriosissimo Imperatore Romano Ferdinando Erneste con la unione de' Ungari et Corvati si è eletto per Re di Ungaria, et che lunedì venturo li dovevano poner la corona in testa, però per questa nova che il figliolo del sopra detto Imperator Romano sia asalito à questa convenevole dignita habbiamo hauto assai da caro. Iddio altissimo la felici per sempre. Al Signor Conte de Srini li habbiamo scritto una lettera quale gli consegnarete in mano propria. Del resto ve saluto.

Scritta in Buda alli 15 della luna di Rabiulevel l'anno del Muhamet 1035 cioè alli 16 di decembre 1625.

[MHC]

No. 176.

**Sufi Mehmed Pasha to Count Michael Adolph von Althan
Buda, 25 Rebiülevel 1035 / 25 December 1625. Italian translation.**

ÖStA HHSStA Türkei I. Kt. 110. Konv. 2. 1625. Juli–Dez und s.d. fol. 110–111.

With the same content to an unknown Habsburg councillor, under the date
29 Rebiülevel 1035 / 29 December 1625: *ibid.* fol. 112–113.

Sufi Mehmed Pasha was informed recently by Ahmed Bey, the sancakbey of Koppány, about the unlawful actions of György Tállyay, vice-captain of Veszprém. In the beginning of December, Tállyay had his soldiers cross the lake Balaton to a village named 'Ténchiol', and they took captives. The captain also demanded that the villagers of Koppány and Tölna serve Veszprém with free labour or pay some money. Ahmed Bey also wrote about this to the captain of Veszprém; Sufi Mehmed Pasha forwards a copy of this to Althan. Sufi Mehmed Pasha reminds Althan that the subjects on the Ottoman side of the border are not supposed to pay service to the Habsburgs if they had not done it before. He requests the count to prohibit Habsburg border captains to undertake such actions.

La tradottione della lettera del vesir di Buda,
al illustrissimo et eccellentissimo Signor Conte di Althan

Illustrissimo et eccellentissimo Signor Conte di Althan nostro amico, dopo li debiti saluti amichevolmente vengo a significare perché causa ha bisognato di scrivere la presente lettera a sua signoria essendo che per il passato avevo fatto sapere a sua signoria, qualmente il Tallai Giorchi Vinze [!] capitano di Besprin aveva mandato al borgo di Tolna et alli villaggi appartenenti a quello lettere paurose, quali ne al principio delle guerre, ne dopoi non sono stati soliti di andare alli lavori di Vesprin. Per esser li poveri da lui in pregiudizio della pace molestati, avevo per il pasato scritto a Vostra Signoria che non lasciasse fare simili cose non solite, et non avendo ancora avuto la risposta a quella lettera, di novo il predetto Tallai Giorchi al principio di questa luna di Rebilulevvel ha mandato alcuni haiiduchi di Vesprin a pasar il lago di Balaton alli vilaggi di Copan et alli altri la intorno dove dal villaggio Tenchiol chiamato et dalli altri la circonvicini, ha fatto prendere cinque vilani menandoli via, qual nova delli miseri soditti arrivata che fu in Copan. Alcuni omini sono andati a dar li la procaccia, et arivando li vicino al Balaton, ne liberarono doi miseri contadini, li altri tre essendo stati messi in barca, furono menati via.

Per questo effetto il Ahmet Bey di Copan scrisse una bona lettera al capitano di Besprin, dicendoli perché faceva una cosa non solita molestando li poverelli, senza avisar prima il suo maggiore, cortesemente essortandolo che non doveva aver fatto una tal cosa senza ragione; al quale predetto Ahmet Bey di Copan, rescrisse una lettera il sopra nominato capitano, quale lettera il predetto Ahmet Bey ha mandato a questa parte, che esendo letta et intesa da noi, scrive che li sudditi di Copan et di Tolna devono venire alla fabbrica di Vesprin, overo devono dare dinari per tal efetto, dicendo che questo negotio li nobili così avevano concluso di sopra.

Amico mio illustrissimo ho mandato à Vostra Signoria la copia della lettera mandata avendola fatto descrivere, quale letto che avera, intendera il fatto; ma pero dove fu conclusa questa santa pace, o la ivi non sono stati li nobili, ne altre persone al consiglio, ma sono stati li commissarii di doi monarchi, quali venendo insieme sopra le nostre et vostre parole hanno fatto et concluso la pace, di modo che non essendo da niuna parte in modo alcuno stato consentuto a una cosa non solita, non conviene sforzare li vilaggi dentro il nostro paiese, che fin ora a quella parte non anno servito, volendoli adoperare, o vero in luogo della fatiga dimandare da loro dinari, levandoli per forza in questi freddi dalle case loro et menando via.

Li capitani delli confini non avendo risguardo alla santa pace, attendono di camminare conforme che loro sanno; noi di questa parte in niun modo habiamo consentuto a simili opere, ne consentiremo, pero conforme a questo habiamo scritto et fatto sapere a Vostra Signoria nostro amico di gratia prohibisca alli capitani delli frontieri che lascino di fare cose simili, accio la povertà non venga a patire, perché

sua signoria Illustrissima sa bene che per queste cose non conviene che patischino li miserabili sudditi. Amico mio illustrissimo, io qua sono presente, occorrendo qualsivoglia cosa, mi faccino sapere, et io attendero di effettuare cio che sara giusto et decente; ma pero se ogni uno non avendo risguardo alli soi maggiori, vora fare simili insolenze, li miseri sudditi anno da patire molte sorte di travagli di gratia vegga di fare che siano rilasciati li poveri sudditi, che sono stati menati via. Idio dia longa vita à Vostra Signoria Illustrissima

in Buda nel vigiesimo quinto giorno della luna di Rebiuuevael nel anno 135 [!].

[MHC]

No. 177.

**Miklós Esterházy to Sufi Mehmed Pasha
Kismarton, 27 December 1625. Copy.**

MNL OL P 123 II. i. no. 11.

Esterházy received the beylerbey's response on the last days of the diet. Two things are necessary for the peace: the confirmation of the treaty from the Porte and the punishment of everyone who acts against it. Since Sufi Mehmed Pasha wrote him that he did not know that Ferdinand II had a son with excellent skills, he informs the beylerbey about the emperor's family: Ferdinand III is nineteen years old, and he has a younger brother, Leopold, who is twelve and just as talented as the new king of Hungary. Esterházy is happy to read Sufi Mehmed Pasha's lines, according to which whoever turns against his ruler will be punished by God on the long run. Christianity also holds that whoever turns against his ruler turns against God. Ferdinand II has experienced God's assistance against his enemies frequently, in the last three-four years God gave nine new countries in his hands. As he read in Sufi Mehmed Pasha's letter, the rebels against Murad IV also suffered the same fate.

Mi, gróf galántai Esterházy Miklós, Magyarországnak palatinusa és az kunoknak örökös bírója, Zólyom és Bereg vármegyéknek főispánja, az fölséges és hatalmas római császárnak, Magyar- és Csehországok királyának etc. titkos tanácsa és helytartója Magyarországnak.

Tekéntetes és nagyságos vezér, nekünk jóakaró vitéz szomszéd úr barátunk, minden hozzá illendő dolgokban barátságunkat és szomszédágunkat ajánlván, minden jót kívánunk Istentől te Nagyságodnak megadatni! Az Nagyságod levelét, melyet az mi országunk gyűléséből Nagyságodhoz küldött levelemre ír, szintén akkor adták meg, amikor Istennek kegyelmességéből mindenképpen szerencsésen és szép csendesen elvégeződtenek volna az mi országunk gyűlésében, és immár azon nap el is oszlottunk volna. Mely Nagyságod levelét nekünk, kedves szomszéd úr barátunk, igen nagy szeretettel elvöttük és olvassuk is, s mindeneket szépen megértettünk is

belőle. És először is mint első dologról hogy Nagyságod az békességről ír, és annak szentül való megtartásáról, az igen dícsíretes és Nagyságod méltóságos hivataljához illendő dolog. Mi is, mint ennek előtt is, ajánlottuk magunkot, ígérjük és ajánljuk most is annak szentül való megtartására magunkot. Csak hogy ebben kiváltképpen két dolog igen kívántatik. Egyik az, hogy Te Nagyságod szerezz meg annak az Portáról való erősségét is és confirmatióját, hogy bizonyosb lehessen az mind az idegeneknél, s mind az alattunk valóknál és valami idegen gondolatokra ok is abból ne adassék. Másik viszont, ezen dologhoz az kívántatik, hogy akármely állapotban lévő emberek legyenek is azok, vagy nagy, vagy kicsiny, az kik új háborúra való okot igyekeznek adni, azok ne csak meg ne hallgattassanak, de inkább mind az két részről megbüntessenek. Mert az mint Nagyságod is bölcsen írja, gyakorta egy gonosz ember sok szegény együgyű község romlásának oka, ki miatt birodalmak is pusztulnak, és az két hatalmas császárnak is nagy gondot adnak, és költséget szereznek, az mint mind az két részről ez elmúlt esztendőkbekben elég példánk vadnak. Az olyatán emberek azt is ígírik sokszor, az mi nem övék, és nem is adnéjek(?), csak az mint fegyvert fogathassanak az két hatalmas császárral. De ezekkel nem terhelem az Nagyságod fejét, mert tudom, hogy oly böcsületes és tanácsos úr Te Nagyságod, az ki mind az háborúnak mivoltát, s mind az jó és szép csendességnek s békességnek állapotját igen jól meg tudja ítélni.

Ahol pedig Te Nagyságod ír arról, hogy az hatalmas római császárnak ily szép és sok dícsíretekkel teljes királyságra méltó ifjú fiát lenni ez előtt nem tudta, nem gondolhattunk felőle, mert ha ez nyilván nem lenni Nagyságodnál értettük volna, készek löttünk volna ennek előtte is arról tudósítanunk Nagyságodat, de talám jobban esett most, hogy ilyenkor hallotta légyen Te Nagyságod öfelségét, az mi új királyunkot lenni és élni, amikor az királyi méltóságára Istentől választtatott és az egész magyar nemzetnek is egyenlő akaratjából tiszteltetett. Hogy most tizenkilencedik esztendejében vagyon és mint az hatalmas római császárnak, neki édes és szerelmes atyjának azon neve vagyon, úgy mint Ferdinánd, az kinek még egy kedves öccse vagyon, Leopoldus nevő, mellyel mind egy, az ki most tizenkettődik esztendejében vagyon, ki az is hasonló méltóságára született és születésével sok szép ajándékit is hozta és mutatja az Istennek. Ezeket az Nagyságod kívánságára kellett megírnom, remélvén, hogy örvendetesen fogja Te Nagyságod hallani.

Tovább igen szépen és dícsíretesen ír Te Nagyságod arról is, hogy az kik az ő uroknak és fejedelmeknek ellene járnak, azokat ha hertelen nem is, de üdővel az Isten szokta büntetni, holott az mi vallásunk is azt tartja, hogy az kik az ő urok és fejedelmek ellen feltámadnak, azok Isten ellen támadnak fel, akik pedig Isten ellen támadnak, mit várhatnának fejekre egyebet az Isten haragjánál és büntetésénél, minden ember tudhatja. Higgye azt éntőlem Te Nagyságod, hogy szem láttára az hatalmas római császárnak sokakat büntetett és szintén az földre vert Isten efféléket, az kik ellene támadtanak volt; és ez három-négy esztendő alatt kilenc országokat és

tartományokat adott Isten kezében öfelségének, és oly birodalmokat is hatalmas nagy erős, sokszámú várakat, városokat is csak ez esztendőben is, az kik ennek előtte nem is hallgattanak az római császároktól. Így szokta Isten azokat megbüntetni. Érttem az Nagyságod leveléből, hogy az hatalmas török császár ellen is az minemű pártosok voltanak, azok közül sokan büntetés alá estenek már és így az gonosz embereknek egyenlő az büntetések mindenütt.

Ezeket akaránk az Nagyságod levelére rövideden írunk. Kérem te Nagyságodat, hogy minket tartson jóakaró szomszéd úr barátjának, elhívén, hogy minden hozzánk illendő dolgokban készek leszünk úri szomszédságunkat és barátságunkat te Nagyságodhoz megmutatni. Éltesse Isten Nagyságodat sokáig jó egészségben! Költ az mi kismartoni várunkban, huszonkettedik napján karácson havának, anno 1625.

Nagyságodnak jóakaró szomszéd úr barátja

[GK]

No. 178.

Sufi Mehmed Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 7/17 February 1626. Original (type A, with Balázs Deák's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 13.

Esterházy forwarded Sufi Mehmed Pasha the news sent by the captain of Buják, according to which soldiers from Hatvan appeared under his castle. The palatine requested the beylerbey to prohibit such breaches of peace. Sufi Mehmed Pasha sent orders everywhere, but he only received complaints from the beylerbey of Eger, Çifut Ahmed Pasha and the ağas there, as well as from the sancakbey of Hatvan. Three Orthodox irregulars with their yzbaşı from Pest were attacked close to Kerepes by twelve Hungarian soldiers. Three Ottoman soldiers from Vác and a janissary from Buda were attacked close to Szilágy by Mihály Kozma from Szécsény, with 20-30 horsemen. Two soldiers from Hatvan, Hüseyin Sipahi, son of Merdan, and Besli Durak, were killed at Tura by eight horsemen from Szécsény. Saloka, a gönüllü from Eger was killed by soldiers from Füle, similarly to one of his fellows. Hüseyin and Rızvan, asabs from Buda were attacked close to Budakeszi. The captain of Veszprém, György Tállyay keeps sending letters to villages in the sancaks of Tolna, Koppány and Mohács, threatening them to obey him (Sufi Mehmed Pasha sent copies of these to Ramboldo Collato and Michael Adolph von Althan). While Esterházy urged the sending of the confirmation of the peace from Porte, Sufi Mehmed Pasha demands that Althan should come to Komárom, according to his promise, to discuss the question of the villages. He heard that Althan was already in Győr. Concerning Tatar İbrahim Ağâ's debts towards Esterházy, he questioned the ağa, who said that in spite of the delay he can now deliver the ornamented horse blanket and the hundred portions of metal embroidery thread; Esterházy should send the certificate to Sufi Mehmed Pasha.

[outside:] Tekintetes és nagyságos, vitézlő úrnak, gróf Eszterhási Miklósnak, Magyarországnak palatinusának, a kunoknak örökös bírójának, Zólyom és Bereg vármegyéknek főispánjának, szentölt vitézének, római császár belső tanácsának, komornyikjának és helytartójának Magyarországon etc., nekünk vitéz szomszéd kedves úr barátunknak adassék.

Mi, Vezér Mehemmet pasa, Istennek engödelméből hatalmas és győzhetetlen császárukunk az tengeren innen lévő várainak s hadainak fő igazgató szerdárja, gondviselője és fő helytartója mostan Budán etc.

Tekintetes és nagyságos, vitéz szomszéd úr barátunk, jó szomszédos barátságunkat ajánljuk Nagyságodnak.

Ez barátotoknak két ízben küldött levelei jűvén, megadatták és mind az kettőt megfordítatván, azokban mind mi volt írva, mindazokat megértettük. Az többi között azt írta Nagyságod, hogy az bujági kapitány panaszképpen azt írta Nagyságodnak, hogy az hatvani vitézök másakkal együtt együvé ütven magokat, csataképpen Buják vára alá száguldanak és ellenségesképpen tartják magokat. Az mely dolog az két császár között való szent békességnek ellene vagyon, és hogy mihozzánk az illenek, hogy az mi alattunk állókat fenytékben tartanók, és hogy az gonoszúl tevőket érdömök szerént megbüntetnének. Mert afféle gonosz embernek okot adnának az két hatalmas császárok között végeztetött és nagy munkával, fáradsággal és sok költséggel lött szent békességnek megsértésére, az ki mint osztán az nagy emböröknek viszontag nagy gondok és búsulások fogna lenni.

Jó és becsületes, nagyságod úr barátom, mi még ennek előtte is minnek előtte az Nagyságod levelei nem jöttek volt is, mind négyfelé írtam volt az felől, és ím mostan ismét még különben írtam. De, jó úr barátom, akár az egri pasától, s akár az agáktól, s akár az hatvani bégtől és az végbeli vitézöktől panaszlevelek jüttek az alattatok valókra, hogy csatára mönnek, utakat állanak és embörinket ölik, vágják; és hogy éjjel-nappal nyughatatlanok volnának, utánok üzésben mönten ki mönvén, az mieink azt mondák.

Jó úr barátom, az gyarmati mezőben lött végezésnek utána immár minékünk fölötte igen sok kárvallásink löttek, ha mind azokat elő nevezné[n]k, fejét is fájlalnánk volna Nagyságodnak csak [!]. De egynéhányat említök csak elő azokban. Ez napokban nemrégen három pesti martalóc rácok, melyek egyik az negyedik jűzbasi volt, möntek volt Kerepesre magok dolgában, és 12 lovas katona reájok ütven, az jűzbasit két martalóccal egyiket levágták, és az egyik martalóc elszaladott. És ismét az váciak közül is három váci török és egy budai jancsár dolgokban möntenek volt Vác mellett, Szilágy nevű faluban, s azon éjjel az szécséni Kozma Mihály nevű kalauz az faluban megnyomták őket, 20 vagy 30 lóval lévén, és az jancsárt is levágták és az három váci töröknek is ketteig levágták, s az egyik elszaladott.

És mostan az hatvani bégtül levél jüvén, az hatvaniak közül Merdán fia Hüszejn ispáhia és Besli Durak, ez kettő magok dolgában Turára mönvén, mely csak közel vagyon Hatvanhoz, 8 lovú szécséni katonák megütvén az falut éjjel, mind az kettőt levágták, s az hatvaniaknak hír mönvén és űzöben utánok mönvén, Prin nevű falun űket elérvén, ketteit elfogták, s a többi elszaladott. És ismét az egri gyömliaik közül egy gyömlia Szalóka nevű egy falura dolgában mönvén, ugyanott az faluban az filekiek levágták, melyet az egri pasa panaszképpen megírt ide. És másik gyömlia is ugyanonnan Egörből Hatvanban jüvet, azt is az filekiek levágták, s azt is az egri pasa adta értésünkre levelében. És ismét ez levél írásunknak előtte, úgy mint tíz nappal ez budai asapok közül Hüszejn és Rézván csak ide Budakeszire möntek volt, möly csak egy jó mélyföldjére is nincsen ide Budához, oly közel vagyon, és Hüszeint levágták, s a Rezván elszaladott.

Ihön azért, vitéz úr barátom, csak ez közel való napokban is mönnyi sok káraink löttek minékünk, hogy az többit bár elhagyjam is, ím érte Nagyságod. Kiváltképpen az beszprimi capitánnak az mönnyi sok gonosz cselekedeti vannak az két császár között való békösségnek ellene, az mölyek immár semmiképpen el nem szenvedhetők. Az békösségnek ellene két avagy három szandzsákságon belől Tolna tartományában és Koppán tartományában, Mohács tartományában lakó szegénységre az minemű nagy fenyíték alatt való parancsolat leveleket küldözött, azoknak pariait Bécsben az fővezérnek és Althán önagyágának is fölküldözöttük egy vagy két ízben is; és az válszát mai nap is várjuk aláküldtetni.

És ezt is írta Nagyságod, hogy noha eddig köllött volna ez szent békösségnek confirmatióját és megerősítését az Fényes Portáról meghozatnunk. Jó nagyságos úr barátom, ez dologban mind az két félnek képökbéliek az gyarmati mezőben egymással szólván, beszélvén, az kötés szerént adott mönedéknek kivüle való más mönedéknek adására semmi szükség immár nem maradott. És azt is írta Nagyságod, hogy római császár öfölsége immár Althánt a véghelyekben alá fogja küldeni, hogy akár az megerősítésnek mönedékjére szorgalmatos gondviselő légyen, s akár az békesség ellen ha valami oly esnék, azokra vigyázó légyen. És amölyek az végezés szerént behódoltatandók lesznek, mondom, hogy mind ezökért meglássa, azért bocsássa öfelsége. Kérem azért, úgymond, Nagyságodat, mint az ki az hatalmas császártól ez dologban onnan a részről fejül rendöltetött, hogy legyen szorgalmatos, azt írta Nagyságod.

Jó nagyságos úr barátom, nekünk köllenék ezöket inkább írunk az kiket Nagyságod írt minékünk, mert Ti Nagyságotok barátjuk, ez ilyen jó és hasznos dologt elhalasztván, ez ideig az hátramaradott dolgok meg nem látódtanak. Íme azért immár Althán úr barátunk önagyága is Györben elérközött és hinni való, hogy onnan Comáromban jű. Mi eddig az mire mönedéköt adtunk, ismét ugyan azon vagyunk most is, és hiszöm Istent, hogy meg is bizonyítjuk szónkat.

De jó úr barátom, az onnan lévő károk felötte igen sokak, melyekkel nem is akaránk úgy annyira búsítani te Nagyságodat előszámlálásival mindenestül; hanem ha akartok dolgot látni, tehát egy nappal legyön előbb, s ha nem akartok, jó úr barátom, tehát azt is adjátok valóban értésünkre.

És az Tatár Ibrahim agátúl való igazságodnak követése felől is az mit írtál, azt is megértöttem. Azonnal hívtam azért ide és az levélben írott panaszodat eleiben adtam. És azt felelé arra, hogy ő nem adós többel, hanem csak egy jappuggal és száz levél szermával, és hogy Nagyságodnak is arra pecsétetes mönedékje vagyon az ű kezéhez adva, azt mondá. És hogy eddig is abban múlt, hogy nem tehette volt szeret ezeknek, de immár mind az japugnak, s mind az szermának szörét tötte, készen vannak. Hanem hogy úgy még embörétül küldje, úgymond, kezemhez Nagyságod az én hitleveletem és kezemhez adván, én is másik kezemmel mindjárt annak kezéhez adom mind az japugot, s mind az szermát. Isten ótalmazzon, úgymond, én az én adósságomat el nem tagadom, hanem az mint hogy az több adósságimat megadtam, úgy ezt is azonnal a maradékot megadom, úgymond. Isten éltesse sokáig Nagyságodat. Datae sunt Budae 7 die Februarii, secunum vetus calendarium, anno 1626.

Nagyságodnak jóakaró úr barátja,

idem qui supra

[GK]

No. 179.

**Sufi Mehmed Pasha to Ferdinand II
Buda, 27 Receb 1035 / 24 April 1626. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 110. Konv. 3. 1626. Jan–Juni. fol. 82–83.

Sufi Mehmed Pasha received Ferdinand II's letters from Giovanni Paolo Damiani, which suggest that some articles of the last peace treaty differ in the two versions. The beylerbey responds that the Ottoman side did not cause any obstacle to the peace. He also lately requested the execution of certain articles from the emperor, upon some of which Damiani now brought responses. The letters also suggested that Ferdinand II was sending Michael Adolph von Althan to the frontier in order to settle the remaining issues as was agreed before. Sufi Mehmed Pasha gave verbal response about every issue to Damiani.

Del bassà di Budà a Sua Maesta Cesarea

Serenissimo et felicissimo Imperatore Romano. Doppo gli riverenti et amichevoli saluti faccio questa per avvisare Vostra Maesta come è arrivato qui il Giovanni Paulo Damiani suo servitore che m'ha reso la grata et amichevole lettera di Vostra Maestà la quale fatta tradurre ho inteso quello che s'è compiaciuta di scrivermi cioe: che

alcuni articoli di questa santa pace che si dovevano mettere in esecuzione siano stati differiti da ambe le parti. Alche riverentemente rispondo, esser ben noto à Vostra Maesta come dalla parte nostra non vi si è dato verun impedimento essendo tutto il mio desiderio che la pace et buona amicitia col mio Potentissimo Imperatore conclusa, vadi crescendo di giorno in giorno: accio che gli sudditi, et la povertà di ambe le parti cessino di più patire, et siano in quiete, et tranquillità.

Io havevo ultimamente significato à Vostra Maestà alcune cose circa lo stabilimento di questo affare, et accio quegli Articoli fussero messi in esecuzione, et finiti. Hora il Giovanni Paulo alla sua venuta ad alcuni ha portato risposta, ad altri non. Vostra Maesta sà benissimo quanto questa Pace sia necessaria, non solo alla povertà ma ancora alli ricchi, et havera senza dubbio inteso come io mi sia affaticato con tutto il cuore in beneficio di essa. Il prefato Giovanni Paulo m'ha ancora reso la lettera che Vostra Maestà mi mandava col Michele Conte di Altan, con la quale mi scrive d'aver mandato esso Conte qua giù per adempire gli articoli che restano, come è stato concluso. Io del tutto ho dato risposta à bocca al detto Giovanni Paulo. Quell'eterno Iddio che ha dato l'esser al cielo, et alla terra, et ch'in esser li mantene, ne concedi gratia che possiamo rimediare alle lagrime della povertà accio si stabilischi questa santa pace, et essa povertà preghi il Signor Iddio per il mio Potentissimo Imperatore et per Vostra Maesta Cesarea quanto a mi non ho altro desiderio se non di accrescer l'amicitia et terminar in bene questi negotii così necessarii. Il che il Signor Iddio vogli conceder: quale prego per la salute e lunga vita di Vostra Maesta. Di Buda li 27 della luna di Regieb 1035, cioè li Maggio 1626.

[MHC]

No. 180.

**Sufi Mehmed Pasha to Michael Adolph von Althan
Buda, 27 Receb 1035 / 24 April 1626. Original (type D).**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a.

Sufi Mehmed Pasha received a letter from Althan, as well as two letters from Ferdinand II through Paolo Giovanni Damiani. Damiani also mentioned several further issues. The question of the taxation of the villages around Esztergom should be discussed by commissioners from both sides, whereas the Croatian issues should be negotiated by György Zrínyi, the ban of Croatia and Mürteza Pasha of Bosnia. He also mentions the issue of the soldiers from Veszprém.

[on the back:] Komoran'da devletlü ve sa'adetlü Roma imparatori hazretleri tarafindan sulh ve salah umurın görmeğe me'mur olan devletlü dostumuz Altan grof huzurlarına vasil ola bi'l-hayr ve'l-ikbal.

Devletlü ve rif'atlı dostumuz Altan grof huzurlarına layık olduğu üzere dostlıklar ve muhabbetler olunduktansonra inha-i muhibb-i muhlis budur ki: eğer bu dostunuzun ahvali su'al olunursa el-hamdu li'llahu ta'ala vücudumuz fevkü't-türab mevcud olub ol yüce Allahu ta'ala hazretlerinden ricam budur ki siz devletlü dostumuza iyü sađlık uzun 'ömürler vere. Amin. Benüm devletlü dostum bu def'a ri'ayetlü mektubunuz ile Canpavla sıhhat üzere Budun'a gelüb vasıl oldu ve siz devletlü dostumuzun mektub-i muhabbetlerinden gayri devletlü ve sa'adetlü Roma çasarı hazretlerinün iki kıta'a mektub-i lazımu'l-ta'zimlerin dahi getürdi. Birisi sa'adetlü dostumuz ile gönderilmiş ve birisi Canpavla ile gönderilmiş. İkisın dahi okudub ve terceme etdürdüb hazretünüz ile gönderilen ri'ayetlü mektub-i sa'adetlerinden üşte bizüm tarafumuzdan aşığa gıdeyor ol Mikhal Tomaş Altan ki anları siz hazretünüzde deyü versün nenün [!] gibi mesalihler girüye kalmışdur zira bu hayırlu sulhun bitürilmesine ve olan maddelerine mezbur Altan'a tarafumuzdan kavi berkişdürülmesine istiklal-i küllî verilmişdür kangı Altan'a ol mesalihlerde ne asıl mesalihi bizüm re'yimizle ve adamuz ile ol hayırlu barışğın dutulması için siz hazretünüzün öninde verse veyahud bir nesne bildürürse işkilsiz ve şüphesiz hazretünüz i'timad eylesün ve inansun. Ve sair ahvaller arasında niçesine bu (...)ª bellü başlu elçilere ri'ayet vacib ise ana dahi rica ederüz ri'ayet üzere olasız deyü yazılmış ve Canpavla ile gönderilen ri'ayetlü mektub-i şeriflerinde bunı yazar ki bizüm devletlü dostumuz ve konşumuz nicesine can u gönülden murad edinürüz anı ki lütfle anlar ki bu mübarek barışğın müte'allik ahvallerdür kangı ahvaller bu ana dek iki bile tarafdan uzanmışdur. Bundan evvel dahi bitürilmiş idi ki şimdi dahi ol bitürildiği üzere ol maddeleri isterüz kavi eylemeğe bu sebebden ötüri bizüm avlumuz hizmetkarlarından bizüm ri'ayetlü doğrımız bu mektub-i muhabbetümüzü götüren Canpal'ı aşığa size doğrı gönderdik ve bundan ötüri dahi minnet ederüz siz hazretünüzde ki bu bizüm elçimizün ol Canpal'un bizüm tarafumuzdan değil yalnız ağız ile söyledüğüne i'timad edesiz. Heman güzel ri'ayetle yine bu canibe eğlendürmeyüb gönderesiz ve muradumuz üzere cevap ile irsal edesiz ki ber hoş alub makbul edüne-iz [!] deyü yazılmış devletlü ve sa'adetlü çasar hazretlerinün iki bile mektub-i şeriflerinin ma'lumı siz devletlü dostumuzun dahi ma'lumları olmak için yazılmışdur ve siz devletlü dostumuzun dahi mektubında anı yazarsız devletlü dostumuz ki üşte Canpavla gelüb Komoran'a vasıl olduğu gibi devletlü ve sa'adetlü çasarumuz hazretlerinün iki kıta'a mektub-i şerifleri ile aşığa Budun'a hazretünüzde göndermişüzdür. Evvelki mesalihler ve bitürmeler için devletlü efendim bana istiklal verdüğü kağıdun bu ana değin kalmasına sebep bu idiki biz ol ümidde idük yüz be yüz olub buluşduğumuzda ol mektubı kendü elümüz ile hazretünüzde vereydük. Şimdi artık ol bizüm merhametlü efendimizün muradı ol ahvaller ki mübaşeret eylemişüzdür lütfle bundan sonra iyü fa'ide ile başa çıka bile ve Canpavla ile her ahvali ağızdan sipariş eylemişüzdür ki hazretünüzde buluşdukda ber hoşça desün ve anlatsun ve cümle ahvali bitürsün ve Canpavla'nun dedüğüne rica ederin i'timad edesiz. Şüphesiz ve işkilsiz ve nekadar tezye olursa iyü

cevablar ile bu canibe gönderesiz deyü yazılmış imdi benüm devletlü dostum bu ana değin bu hayırlu sulh ve salah ahvali için biz artık olmuş ve bitmiş bilürdük ve yine dahi öylece bilürüz şimdi ise Canpavla'ya ağızdan sana ne sipariş olunmuşdur deyü su'al eyledüğümüzde bir madde budur ki ol Ostorgon tarafında olan köyler için iki taraftan bile bitürildüğü üzere adamlar varub ol ahvali bitürmek için ta'yin olduğu üzere görilsün demişdür. Fi'l-vaki' ol köylerin vergüleri ve ita'atları ahvali görilmek için 'ahd ve kavlı olmuşdur ve münasibdür mezbur Canpavla'ya anun cevabı verilmişdür dedüğünde ma'lumunuz olur. Ve ikinci cevabı budur ki ol Hırvat vilayetinde olan görülecek ahval Bosna paşası tarafından müstakil adam Hırvat banı olan Derjaçki bir münasib yerde buluşub ol görülecek ahval için dahi mezbur Canpavla'ya cevap verilmişdür oldahi devletlü dostumuzun ma'lumı olur. Amma benüm devletlü dostum bundan evvel Canpavla'ya bir ahval sipariş eylemiş idük. Ol hususda Allahu ta'ala hazretleri şahidümdür ki benüm andan muradum iki 'azimüş-şan padişahı nice sene birbirleriyle 'ahd ve aman üzerelerdür ol güzel muhabbetleri aranub ve verilüb alınan temessükler mucibince layık olduğu üzere elçiler yüzinden namerler yazılıub dünyada güneş gibi dostlıkları aşikare olsun içündür ki dünya halkı bunu gözleriyle görüb 'ale'l-husus derdmend re'aya fukarası dahi göz ile gördüklerinde Hakk ta'ala hazretlerine şükran edüb iki 'azimüş-şan padişahlara ve sebep olanlara yüzlerin yere sürüb du'alara olalar muradumuz budur. Bu husus mukaddema dahi dedüğümüz üzere şimdi dahi mezbur Canpavla'ya ağızdan dahi denilmişdür dedüğünde ma'lumunuz olur ve benüm devletlü dostum ol Besprim katonaları¹⁰ için dahi ısmarlamışsınız. Ol hususa dahi Canpavla'ya ağızdan cevap verilmişdür ma'lumunuz olub bundan sonra siz devletlü dostumuzu ol yüce Allahu ta'ala hazretlerine sipariş eyledük. Bu kağıdumuz bin otuz beş Recebü'l-müreccebün yiğirmi yedinci güninde yazılmışdur. Baki ve's-selam. Sahn.

Be-medine-i Budun al-mahruse

a incomprehensible word

[ID & MF]

No. 181.

Sufi Mehmed Pasha to Ferdinand II
Buda, 24 Şaban 1035 / 21 May 1626. Original (type E).

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a.

The text is punctuated with dots in golden ink. Italian translation ibidem.

Sufi Mehmed Pasha received Ferdinand II's letter on 18 Şaban / 15 May from Paolo Mazza. About the issue of the peace, he will write longer to Michael Adolph von Althan.

¹⁰ From Hungarian *katona*, 'soldier'.

Devletlü ve re'fetlü ve sa'adetlü Roma imparatorı hazretlerinün 'izz-i huzur-i 'alileri savbına hezar ta'zim ve tekrim birle muhabbetler olundukdansonra muhibbane inha olunan budur ki: 'izzetlü ve sa'adetlü Roma imparatorı hazretleri bu muhibbleri ahvalinden su'al buyurlarsa el-hamdu li'llahu ta'ala devletlü ve 'azimetlü padişahumun eyyam-i 'adaletlerinde vücudumuz fevkü'l-türab mevcut olub Hakk ta'ala hazretlerinden devletlü ve sa'adetlü hazretünüze uzun 'ömürler ve iyü tali'ler rica ederüz ki versün devletlü ve rif'atlu imparator hazretlerinün huzur-i 'izzetlerine hafî buyurılmaya ki bu def'a işbu mah-i Şa'banü'l-mu'azzamun on sekizinci günü Maça Pal nam adamları yedinden ri'ayetlü ve i'tibarlu mektub-i sa'adetleri gelüb vasıl oldukda ber hoş ta'zim ve tekrim birle alub ve Türkîye terceme etdüdüb içinde bu muhlislerine olan ri'ayetleri ve muhabbetleri ma'lumumuz olmağla Allahu ta'ala hazretlerinden devletlü ve sa'adetlü Roma imparatorı hazretlerini uzun 'ömürler ve iyü tali'ler ile mesrur handan eyleye. Bu def'a sa'adetlü mektub-i muhabbetlerinde bu muhibblerine olan lütf ve muhabbetlerine mukabil sa'adetlü ve 'azimetlü padişahumuz hazretleri ile olan ri'ayetlü ve hayırlu ve mu'teber sulh ve salah için ba'z hususun dahi iyü olması için grof Altan huzurlarına müfassal ve meşruh mektub yazmışuzdur lütfünüzden ol ahvali kemallik üzere eylesesiz. Heman bu ana dek sadıkane bu hayırlu sulh ve salahun ki iki tarafa bile hayırludur ziyade olması ve yerinde hayırla durması için niçe sevke(?) çalışmış isek bundan sonra dahi öylece sa'y ve dikkat üzere-iz ana göre 'ali hazretünüz anları makbul dutmağa sa'y ve dikkat buyurasız. Hakk ta'ala hazretleri siz devletlü Roma çasarı hazretlerin devlet sa'adet ile çok yaşatdurub iyü tali'ler ve uzun 'ömürler müyesser ede. Amin ve's-selam. Fi 24 Şa'banü'l-mu'azzam sene-i 1035.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 182.

**Miklós Esterházy to Sufi Mehmed Pasha
Vienna, 16 May 1626. Hungarian concept.**

ÖStA HHStA Türki I. Kt. 110. Konv. 3. 1626. Jan–Juni. fol. 87. Latin translation ibidem fol. 86, 88.

Sufi Mehmed Pasha explained to Esterházy that he was summoning his forces only because he had received news about the same activity on the other side. The mustering of the troops is against other enemies of Ferdinand II, one of which has been recently defeated, which should be a cause to rejoice for both parties. Esterházy complains about the delay of the peace treaty's confirmation by the Porte. Mürteza Pasha of Bosnia attacked Petrinja in Croatia, which is against the peace. Sufi Mehmed Pasha should prohibit such excesses, as Esterházy will also do.

[outside on the Latin translation:] Translatio literarum Domini Palatini ad Bassam Budensem, Vienna, 16. Maii 1626 datarum

Mi, gróf Esterházy Miklós, magyarországi palatinus és az kunoknak örökös bírása, Sopron, Bereg és Zólyom vármegyéknek főispánja, az fölségös és hatalmas római császárnak, magyar- és csehök királyának belső tanácsa és helytartója Magyarországon.

Tekintetös és nagyságos vezér, nekünk jóakaró vitéz szomszéd úr barátunk, hozzánk illendő dolgokban barátságunkat és szomszédságunkat ajánlván, minden jót kívánunk Istentől te Nagyságodnak megadatni!

Az Nagyságod levelét, melyet az mi levelünkre ír válaszul, mindekünk megadták és mit írjon Nagyságod, igen jól értjük. Írja azt Te Nagyságod elsőben, a' holott tudakoznánk okát az Nagyságtok gyülekezésének, hogy semmi egyéb okból nem cselekedte legyen Nagyságtok, hanem hallotta azt, hogy itt is minálunk afféle hadfogadásban voltunk foglalatosok, kit nem tudván mire vélni, vigyázásban akart Nagyságtok is lenni. Az itt való hadfogadást az mi illeti, tudja azt Nagyságod, hogy az hatalmas római császárnak, minekünk kegyelmes urunknak sok röndbéli hadai vannak, és ahhoz képöst sok röndbéli és sokféle vitéz népre is vagyon szüksége, egynehány röndbéli ellensége is lévén őfölségének, kiknek egy részét és azt az legnagyobb és -erősbet, az mit írok vala Nagyságodnak, az Isten igen megszegyönítötte ez napokban, nagy diadalmat adván ellenök az mi kegyelmes urunknak. Úgy írnak bizonynyal, az többi is, elhittük, mert úgy szokta Isten megbüntetni az kik az ő urok ellen támadnak, mely őfölsége győzödelmének hogy Nagyságod is örvendőz, értvén azt az mi írásunkból, igen jól cseleköszi Nagyságod, ugyanis az köztünk való szent békösség azt kívánja tőlünk, hogy az két hatalmas császároknak örüljünk jószerecséjükön. Hogy azért itt is parancsolt volt őfölsége, az mi kegyelmes urunk, hadat fogadni, ez végre cselekedte, hogy mindenütt vigyázva legyen ellenségi ellen.

Más az, hogy az köztünk elvégződött békösségnek confirmatiója ilyen sokra halad és meg nem küldi az hatalmas török császár a Portától, holott az volna annak az ő ereje, méltán gondolkozhatunk felőle. Ím mostan is nem tudjuk, mivégre és micsoda tekintetből fölvéven egynehány ezer embört az bosznai pasa Petrina alá mönt volt Tótországban és ugyan meg is próbálta. Mely dolog igen ellene vagyon az szent békösségnek, s ha még késik az confirmatióval Nagyságtok, több is eshetik azféle dolog. Kérjük azért Nagyságodat szeretettel, mint vitéz úr barátunkat, ha szeretete vagyon és kedve Nagyságodnak az szent békességnek megtartásához és állandóságához, szorgalmazza annak confirmatióját. Egyébaránt vigyázásban köll minékünk is lönnünk, nem ítéljük mindazáltal, hogy az mi vitéz népünk az Nagyságtok részén valami kárt tettek volna, és aztán is igen megtiltjuk őket. Tudom, Nagyságod is ugyanazont cselekszi, az mint hogy igen méltó dolog is okot nem adni valamiképpen az szent békösségnek fölbontására. Isten tartsa jó egészségben Nagyságodat! Költ Bécsben, 16 Maii.

Nagyságodnak jóakaró szomszéd úr barátja

Gróf E. Miklós

[GK]

No. 183.

**Sufi Mehmed Pasha to Michael Adolph von Althan
Buda, 24 May 1626. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 110. Konv. 3. 1626. Jan–Juni. fol. 102–103. Another letter from the same date, addressed to Ferdinand II, shortly confirming the arrival of the letters: *ibid.* fol. 104.

Paulo Mazza brought Sufi Mehmed Pasha letters from Ferdinand II and Michael Adolph von Althan on 18 May. The beylerbey is discontent with the status of the ambassador carrying the ratification to the Porte, protesting that he is young and unworthy to appear before the vizirs or Sultan Murad IV. Moreover, it has already taken fifty-four days since the ratification of the text, making it probably a hundred day by the time it will reach the Ottoman capital. Hence, the Habsburg party should pay attention to the grandeur of the Ottomans while choosing their representatives. Sufi Mehmed Pasha also asked Paolo Giovanni Damiani what he thought about the ambassador and his retinue. As the costs of the travel to the Porte should be covered by the Ottomans, they will not give the same supply to these people, unworthy for the task, which had been given before to others. Althan should also consider how this issue affects his reputation.

Del Visir Mehemet Bassà di Buda al Signore Conte d'Altan

Illustrissimo et honoratissimo Signore Conte di Altan nostro buon amico. Doppo gli affettuosi saluti, faccio questa per avvisarla come li 18 di questa luna, arrivò qui il Paulo Mazza con due altri, dal quale ricevei la grata lettera di Sua Maestà Cesarea e quella di Vostra Signoria le quali fatte tradurre, ho inteso benissimo e mi sono molto meravigliato che Vostra Signoria non habbia fatto consideratione, come essendo detta Maesta Cesarea quel gran prencipe ch'è in effetto, e per tale reputato da nostri vesiri e ministri supremi, vedino hora la sua ratificatione, e diploma, esser portato da così fatto giovane sopra un carro di corriere.

E quando occorrerà che egli visiti essi Signori Vesiri, che cosa diranno? Vostra Signoria consideri se questa non sarà vergogna di Sua Maesta Cesarea. Massime che havendo io visto la data di detta ratificatione che Vostra Signoria mi ha mandata, truovo, che nel dì che arrivò qui à Buda, erano scorsi 54 giorni ch'era scitta, hora pensi, che scorrendo ancora 30 ò 40 giorni sino ch'arrivi alla Porta, che saranno cento dì. Che cosa diranno e penseranno in veder lettera così vecchia? Hora perché Vostra Signoria sà benissimo quanto io sia sempre stato desideroso del bene di questa pace, ho voluto per tempo avvisarnela. E poiche in virtù dell'autorità e plenipotenza havuta, io ho deciso le difficoltà, che frà di noi restavano. Anzi di più deputato commissarii per terminare quello che s'era concluso sin' à San Martino; e m'affatico tuttavia accio ogni cosa rieschi in bene, non sò che cosa vi sia da trattare alla Porta. E quando anche vi fosse, io non veggio apparenza, che si debba mandare un giovane così fatto, se non

è forse per alterar l'amicitia. Il che io non sò, ne meno se verrà dato fede alle sue parole. Che s'egli ne può essere giudicato meritevole, lo lascio considerar à Voi. Non ho voluto però tralasciare di avvisarne Vostra Signoria mentre esso Paulo Mazza si truova ancora qui. E poiché è conveniente che gli ambasciatori che da qualche prencipe vengono spediti alla Maestà dell'Imperatore mio signore massime quelli di Sua Maestà Cesarea siano accompagnati da qualche mia lettera à Signori Vesiri, et à Sua Maestà istessa. Che cosa debbo io scriver di costui? Dirò io che si sia adoperato lungo tempo in servitio della pace; ò doverò io scrivere, che prestino fede alla sue parole? Questo nò. Poiche alla Porta viene conosciuto per un famiglio di bassissima conditione.

Caro Signore Conte, se non havete risguardo all'honor mio, habbiatelo almeno alla reputatione di Sua Maesta Cesarea. Questo dico credendo che costui sia stato proposto e promosso da Vostra Signoria. Iddio sia testimonio, ch'io non ho passione contra nessuno. Ma solo dico questo, poiché avendo sin hora usato ogn'opra con Vostra Signoria per stabilire questa santa pace, m'increscerebbe se venisse alterata in questo modo. E volesse Iddio, che detto Paulo Mazza non fosse mai venuto con questi giovani, con titolo d'ambasciatore ò sia Internuntio; poiché prima che arrivare qui da me sparsero voce in Strigonia, e poi qui in Buda, che fossero ambasciatori mandati con lettere di Sua Maestà Cesarea al Potentissimo Imperatore mio signore del che il popolo meravigliandosi, diceva esser gran cosa, che simil gente fosse mandata in ambasciata, il che sin hora non si era mai praticato; e si e però molto straparlato. Che cosa potranno proponer questi alla Porta, e che diranno gl'altri ambasciatori è superfluo, ch'io lo scrivi. Io havevo parlato col' Giovanni Paulo Daimani circa il particolare dell'ambasciatore, e non sò s'egli habbia proposto costui, questo dirò bene, ch'in ogni tempo gli ambasciatori sono stati eletti havendosi riguardo alla grandezza di chi gli mandava, et a chi erano mandati; e che siano meritevoli di comparire avanti li Signori Vesiri, e degni d'esser honorati dalla Maesta del Potentissimo Imperatore mio signore e ben trattati per strada ovunque alloggiano. Il che essendo, già ch'a noi tocca quella spesa, noi non tralascieremo di accarezzargli, e ben trattargli, e di spender volentieri come sin hora habbiamo fatto.

Vostra Signoria prendi tutto quello che le scriviamo in buona parte, et attribuischi, il tutto ad eccesso d'amicitia. Ne vogli havere così poco risguardo al decoro delle due nationi; ma procedere conforme richiede la reputatione degl'Imperatori. E siccome cerca di conservare quella fama che ha acquistata alla sua patria, non vogli macchiare che ha conseguito nel nostro paese. E poiché io sò certamente, che Sua Maestà Cesarea è grand'amatore della pace, prego Vostra Signoria insinuarli ben il tutto, acciò che questi huomini mandati, non siano di pregiuditio alla reputatione di Sua Maestà e l'amicitia che tiene col Potentissimo Imperatore mio signore vada crescendo di giorno in giorno, e la povertà resti in riposo, e tranquillità. Dio concedi à Vostra Signoria lunga vita, con che la salutiamo.

Data in Buda li 24 della luna di Maggio 1626.

[MHC]

No. 184.

**Sufi Mehmed Pasha to Michael Adolph von Althan
Buda, 25 May 1626. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 110. Konv. 3. 1626. Jan–Juni. fol. 105–106.

Sufi Mehmed Pasha received a letter from Miklós Esterházy on 24 May, which announced that Althan was chosen to lead the commission determining the fate of the villages. The reason for the rallying of troops was that the ratified Ottoman text of the Peace of Gyarmat had not yet arrived. To this, Sufi Mehmed Pasha responded that the palatine was among the signatories of the peace treaty and hence knew well that the pasha was not supposed to urge issuing the ratification. Sufi Mehmed Pasha ordered Mürteza Pasha to negotiate over the frontier between Bosnia and Croatia. To Esterházy's complaint regarding Mürteza Pasha's attack on Petrinja, Sufi Mehmed Pasha responded that Mürteza was on that frontier to punish certain mutineers around the fortress of Gradiška. György Zrinyi should inform Althan about this.

Del Visir Mehemet Bassà, Bassa di Buda Al Signor Conte d'Altan

Illustrissimo et honoratissimo Signore Conte, mio buon amico. Doppo gli affettuosi saluti, faccio questa per dirle come dopo haver scritto l'ultima mia à Vostra Signoria ho ricevuto il 24 di questa luna una lettera del Palatino Nicolò Esterhazy ch'era stato eletto commissario per la commissione che si doveva fare circa gli vilaggi, il quale mi scrive; che la cagione perché si mette insieme la soldatesca è per non esser venuta della Porta la ratihabitione [!] della pace ultimamente conclusa, nella quale converte lo stabilimento et fermezza di detta pace. La qual ratihabitione non essendo mandata dall'Imperatore Ottomano, potrà risultarne molti inconvenienti; et però egli mi prega s'io amo è desidero la pace ch'io procuri accio venghi dalla Porta detta ratihabitione, il che non succedendo, ne converrà (dice egli) proveder' in altra maniera, et attender' alla nostra sicurezza.

A questo io ho risposto che nel tempo della commissione di Ghiarmat, egli si truovò con gli altri commissarii et insieme haveva sottoscritto et posto il suo sigillo con loro; et che però sapeva bene che non s'era alhora concluso che essi dalla banda loro fussero obligati di far venire alcuna ratihabitione in pregiuditio di quello che non è nelli articoli conclusi in Ghiarmat, ni manco noi dalla nostra parte di farla venire dalla Porta. Ma che io per osservare quel che s'era promesso havevo espedito un mio capigibasci al Signor Vesir Murtesa Bassà, Bassa di Bossina, accio trattasse quel negotio di Crovatia.

Circa il terzo punto il quale si deve trattare nelle corti de gli Imperatori, questo si vedrà col mezzo di persone pratiche et sperimentate nelle cose della pace, et capaci di trattare con gli Imperatori. Di tutte le quali cose si tratterà anco col Signor Conte d'Altan deputato commissario generale di questa pace. Eppo Signor Palatino m'ha di più

scritto lamentandosi ch'il Vesir Murtesa Bassà, Bassà di Bossina era venuto nel paese di Slovin con alquanti mille huomini per tentare di prendere la fortezza di Petrina. A questo ancora ho risposto, ch'il detto Murtesà Bassà era solo andato nella nostra fortezza di Gradisca per castigar' alcuni seditiosi che v'erano de quali accio servire d'esempio, ha fatto morir alcuni, altri banditi con le mogli, e figlioli et alcuni altri ha privo delle paghe loro, et che s'il detto bassà fusse andato in quelle parti per tal effetto, il Conte di Serin nostro amico se ne sarebbe senza dubbio lamentato, poichè è governatore di que'luochi, come anco Vostra Signoria ne sarebbe stata informata. In somma noi non speravamo del detto palatino nostro amico, parole così gravi. Che se quelli che sono praticchi della pace usano termini sì rigorosi, consideri Vostra Signoria quel che faranno quelli a cui non tocca. Iddio sà com'io m'affatico sinceramente per questa pace, et quanto procuro che gli malevoli non possino truovar che redire in noi ne in voi. Et perchè ho riconosciuto sempre Vostra Signoria amatore del bene del suo, et mio signore et di quello della povertà, la prego di poverer à questo negotio, poiche attenderemo à convincer così gli uni gli altri, non potrà risultar alcun bene. Procuriamo adunque con Vostra Signoria di accapare questa pace come conviene ilche spero ch'il Signor Iddio, ne concederà qual prego dar' a Vostra Signoria lunga vita.

di Buda li 25 della luna di Maggio 1035. cioè 1626.

[MHC]

No. 185.

**Sufi Mehmed Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 4 Zilkade 1035 / 28 July 1626. Original (type D).**

MNL OL P 123 II. h. no. 19.

Hungarian translation: MNL OL P 108 Rep. 71. Fasc. 26/a. no. 52. p. 390–395.

Edition with Arabic letters: Fekete (ed.), *Türkische Schriften*, 30–37. Twentieth-century German translation *ibidem* 239–247. Nineteenth-century Hungarian translation: TT 1885: 574–579.

Sufi Mehmed Pasha received two letters from Esterházy. Concerning the issue of Ferenc Batthyány's villages around Kanizsa, he wrote to the beylerbey of Kanizsa. He also received Esterházy's response concerning the soldiers of [Balassa]gyarmat. Several hundred soldiers attacked Jánoshalma, killed some men and took booty. The same happened in Ráckeve. When Giovanni Paolo Damiani was in Buda, the soldiers from [Balassa]gyarmat killed and pillaged around Pest. On 26 June the soldiers from Pest took back the goods, but those from Vác did not know about it, and assuming the Hungarians came from Nógrád, took some captives and cattle. These were returned by the sancakbey, but Sufi Mehmed Pasha replaced him nevertheless with Abdullah Bey. On 22 July some Hungarian soldiers attacked the people of the sancakbey of Prizren at Alag, killed two-three people and drove away animals. The soldiers of [Balassa]gyarmat refused to give them back, and when the Ottoman soldiers from Pest took some of the animals, they were attacked by troops from Szécsény, [Balassa]gyarmat and Fülek.

A captive said during investigation (which is quoted at length) that their raid was planned by their captains, who also questioned a serf from Lőrinci during the preparations. Similar excesses abound, such as when the animals of a butcher from Hamzsabég were taken by of 'count of Győr' (under which he most probably means Hans von Breuner). Sufi Mehmed Pasha sent a list of sixty grievances to Michael Adolph von Althan. The Hungarian authorities always respond Ottoman complaints with promises to investigate, but then the culprits are not punished.

[on the back:] Devletlü ve rif'atlu dostumuz palatinoş olan grof Esterhazi Mikloş hazretlerine bi'l-hayr.

Hüve

Devletlü ve rif'atlu ve 'izzetlü dostumuz ve konuşumuz grof palatinoş Esterhazi Mikloş huzurlarına layık olduğu üzere dostlıklar ve muhabbetler olundukdansonra inha olunan budur ki: ahvalümüzden sual olunursa el-hamdu li'llahu ta'ala cyyam-i 'adalet-i padişahîde vücudumuz fevk e'r-re'y mevcud olub ol yüce Allahu ta'ala hazretlerinden siz devletlü dostumuza uzun 'ömürler ve iyü sıhhatler rica ederüz. Bundan akdem ve bu def'a gönderdiğiniz mektub muhabbetleri gelüp vusul buldı. Evvel gelen mektub muhabbetlerinde Bat'an oğlu dostumuzun Kanije semtinde olan köyleri için yazmışsınız cümlesi ma'lumumuz olmuştur. Ol hususa evvelden vukufumuz olmamağla vaki' hali Kanije pašasına yazmak iktiza cylemişdür yazub dahi ol canibden ne cevab gelürse i'lam olunub ve bu def'a gelen mektub muhabbetlerinde bu hayırlı barışğa müte'allik ve G'armadlı ahvali ki yazılmışdır ma'lumumuz olmuştur. Benüm devletlü dostum zahiren siz dostumuzun ma'lumudur ki bu ana değin sulh ve salaha mugayir iş edenleri kınamak için çok kerre bellü başlu hükümet sahibleri olanlara mektublar yazmış idük ki elleri altında olanları ki bu canibe hilaf-i sulh zarar kasdına gelüb fesad edeyorlar o makulelerin hakklarından geleler deyü yazduğumuzca asla sözümeze i'timad olunmayub heman bu minval üzere cevab verürlerdiki görelüm bu sözler eğer sahih olacak olursa hakklarından gelürüz deyü sözle savuşdurub asla kimesnenün hakkından gelinmemekle bu sebeble kimesne korkmayub ve üşenmeyüb ve heman nice isterlerse öylecene vilayetümüze çeteler çeküp cümleden bu yakınlarda Baçka'da vaki' Yanikofçe nam kal'e-i padişahî altına bir kaç yüz katona aşikare bayrakları ile seğirdüp bir adamı kesüp ve hocasının iki oğlın alub birin ol bir karındaşının kefaleti ile ikiyüz gümüş gurusı ile seksen çift cizme ve seksen çift babuç-i mest ve üç telli dülbend baha ile itlak edüb ol biri elan G'armad kal'esinde mahbusdur ve zikr olunan katonalar sa'adetlü padişahumuzun iskelelerinden Kuvın iskelesine seğirdüp anda dahi niçe fesad edüb cümleden öte günlerde Peşte sahrasına Canbavla bunda iken üç gün birbiri ardınca G'armadlı seğirdüp davvarlar alub ve adamlar kesüb ve bu şimdi geçen bayramumuzun üçüncü günü Peşte sahrasında gezen hergeleye yapışub haber

geldükde Peşte'den top atılab ve gazilerimiz potraya binüb ve Peşteli hergele'yi kurtardıklarına Vaclınun haberi olmamağla hergele'yi Novigradlı sürmüşdür kıyanıyla bir mikdarı Novigrad vilayetine varup ol esirleri ve bir mikdar hayvanatı alup götürdüklerin haberin alup bu ahval dahi na-hakk olmağla arada olan sulh ve salahı ri'ayet edüb alup götürdükleri esirleri ve hayvanatı girüye redd etdürmek için Vaç beğine tenbih edüb ve redd edüb şöyleki tizye girüye göndermemiş olaydı tahkik Vaç beği başıyla kurtulmazdı. Amma bir kaç davar verilmediğün hazretün ve Novigrad kapudanı kardaşunuz Esterhazi Pal dostumuz yazub bildürmekle ol hususa dahi nevecle takayyüd ederüz inşa'llahu ta'ala işidürsüz ve tekrar varup Novigrad altına seğirdüb bir kaç esir ve hayvanat aldıkların haber alub gerçi Vaçlı ana dahi bir kaç sebep vermekle lakin biz i'timad etmeyüb heman Vaç beğün ma'zul edüb beğlüğün adamlarumuzdan olup bu mübarek sulh ve salahı ri'ayet edücü 'Abdullah beğe verüb ve ol alınan esirleri ve hayvanatı kendüsine teslim edüb göndermişüzdür zahiren varub şimdiye dek vasıl olmuşdur ve bir kaç adam ki Novigrad altında katl olunmuşdur deyü Novigrad kapudanı ki yazmışdur ol husus için ben anların oğulların ve kardaşların ağladurın inşa'llah işidürsüz nihayet benüm devletlü dostum artık elümüz altında olanlardan hicab edeyoruz zira öte günlerde yazduğumuz üzere üç gün birbiri ardınca katonalarınız Peşte sahrasına seğirdüb hayvan sürmüşlerdür. Üçüncü def'ada dahi bu çıkan ayun yigirmi yedinci günü Peşte muhafazasında olan Perzerin sancağı beğünün adamları Peşte sahrasında Alagut nam mezra'ada ot biçerlerken katonalardan bir mikdar katona üzerlerine urup iki üç adamısın kesüp ve bir kaç katırların ve davarların alup iki adamısı kurtulup gelüp haber verdüğünde Peşte'de top atulup ve gazilerimiz potraya binüb ve izlerine girüb izlerin G'armad'a getirüp geldüklerinde yoluyla ber hoş adamlık üzere G'armadlıya söyleyüb üşte bizüm hayvanatımızı bunda getürdiler konşulığa layık iş değıldür elbette girüye verün dedüklerinde girüye vermek değil heman gazilerimizi bir mertebe nama'kul dostluğa değil düşmanlığa bile layık olmayacak sözler söyleyüb ve üzerlerine tob ve tüfenk atub bunlar dahi ol söyledükleri nama'kul cevablara tahammül etmeyüb ve bir mikdar hayvan alup dönüb gelürlerken yolda Seçan ve G'armad ve Filek yunakları kapudanları ve dört bayrak ve dört boruları ile gazilerimizün üzerlerine pusudan urup ve Allahu ta'ala hazretleri bizümkilere yardım edüb galib gelmekle bir kaç kimesne'yi dutub götürdiler. Biz dahi bu ahvalı alınan dillerden sual edüb elbette doğrusın söylek tizye Seçan ve Filek'den potraya gelüp yetişmek kabil değıldür bilürüz ne niyyet ile bir yere bu kapudanlar bayrakları ve boruları ile cem' oldılar kasdları ne idi ve niye cem' oldunuz dedüğümüzde her biri başka başka böyle cevab verdiler ki kapudanlarımızın re'yi olmayınca biz bir yere çıkamazuz. Şimdi dahi Seçan ve Filek ve G'armad kapudanları ve atlı başıları bir yere gelüp ve bizi cem' edüb Hatvanlıyı pusuya çekmek niyetiyle kalkup ve peñ-şenbe günü Hatvan kurbinde pusuya girüp ve Lörinçe nam kariyeden bir re'ayayı kaldurup Hatvan'a haber vardukda potraya çıkarlar ve pusudan üzerlerine urup kiralum deyü tedarük edüb ve pusuya girüp bir kaç katona ol re'ayayı kaldurup lakin Hatvanlı haber

almağla potraya çıkmayub sonra kapudanlar bir yere cem' olup çünki bunda tali'müz işlemedi imdi Peşte sahrasına varup bir mahalde pusuya girelüm ve Peşte sahrasında gezen davarlar üzerine bir mikdar katona gönderelüm davar sürildüğü haberi Peşte'ye vardukda potraya çıkarlar ya kovarken ve yahud potradan dönüb gelürlerken pusudan üzerlerine urup cümlesin kiralum deyü re'y görüp ve Peşte sahrasına karib yerde pusuya girüb ve bir mikdar katona'yı içlerinden ayırup varup balada dedüğümüz üzere Berzerin beğinin davarların ve katırların sürüp ve bir kaç adamısın kesüp bir ikisi kurtulup Peşte'ye haber verdüğünde Peşte'de tob atılup gazilerimiz dahi potraya binüb ve izlerine girüb atların G'armad'a getirüb G'armadlı dahi gazilerimizi söküb dünyanun işin etmekle anlar dahi bir kaç hayvanların getirdükleri davarlara mukabil alub ve dönüb gelürlerken mezbur kapudanlar pusudan bayrakları ve borıları ile üzerlerine urub ahval bu yüzden olduğın alınan diller dedüğümüz üzere haber vermişdür ve cümlesi bunı dahi söylediler ki bizüm zerre kadar günahumuz yokdur madamki kapudanlarımız bizi göndermeye bizüm bir yere gitmeğe canumuz yokdur ve her ne getirürsek bizden ziyadesiyle hisse olurlar deyü aşikare divanda söylediler. İmdi benüm devletlü dostum üşte bu ahval böyle olmuşdür ve sebep anlar vermişdür bu ana değin bu taraftan öyle sebep verilmemişdür ki bu kadar kal'enün kapudanları üçer dörder yüz katona ile bir yere bayrakları ve borıları ile gelüp gah sa'adetlü padişahumuz hazretlerinin kal'eleri altına seğirdüp ve gah gazilerimizi kırmak niyetiyle pusuya girüb ve gah katonaların gönderüp sa'adetlü padisahumuzun iskelesin basdurup bu minval üzere intikam kasd edeler 'ale'l-husus hilaf-i sulh ve salah-i memleketümüze fesada gelenlerin niçeleri alınub bundan akdem ri'ayet-i sulh ve salah için yigirmişer otuzar adamlarınuzı bir uğurdan ol canibe gönderüp ta ki anlara devletlüler ber hoş su'al edüb ve hakikat-i hal ma'lumları oldukdansonra bir dahi hilaf-i sulh çeteye çıkmayalar deyü tenbih edeler ki kimse barışık aşurısına bir dahi memleketümüze fesada gelmeye amma bu ana değin asla bir kimesnenün hakklarından gelmediler biz yukarıya yazdıkça asla kimesne mukayyed olmayub iki ulu padişahların 'ahd ve amanı aşurısına da'ima bu makule işler olmağla huzur-i Hakda bunun cevabın kim verse gerekdür benüm devletlü dostum arada olan dostluğu ve iki padişahun 'ahd ve amanun ri'ayet etmek için Novigrad altında alınan esirleri ve hayvanatı girüye redd etdüdüb verdürdüğümüzden gayri Vaç beğın dahi ma'zul edüb belki dahi ziyade kınamak ile kınanub bu def'a 'ahd ve amanı ri'ayet edüci bir beği göndermişüzdür. Devletlü dostumuzdan dahi ricamız bu dur ki siz dahi bundan sonra elünüz altındakileri ber hoş zabt etdüdüp hilaf-i sulh iş etdürmemeğe lütf edesiz. Bu canıbden dahi hilaf-i sulh ve salah sebebsiz bir iş edecek olursa inansun hazretün o makulelerin dirliklerin almak değil saire mucib-i 'ibret için başların almak mukarrerdür Novigrad altına varanlar ila el-an başları korkusundan dağlarda geziyorlar muhassal rıza verilmeyüb iki taraftan şakilerin hakklarından gelindükdensonra böylelikle sulh ve salah ri'ayet olunub kavilik üzere yerinde kalması mukarrerdür yohsa da'ima böylelikle ile fesada gelüb gazilerimizi pusuya çekmek niyetiyle bir yere

cem' olmak dostluğa ve iki ulu padişahun 'ahd ve amanına layık değildir ve pusuya girdüklerin 'akilla bulmak kabildür ki G'armad'da işaret topı atıldığı birle tezye bu kadar kal'elerin kapudanları bir yere gelüp ve pusu yerine yetişüb bulunmak niçesine kabildür. Eğer evvelden gazilerimizi pusuya çekmeğe niyetleri olmayaydı benüm devletlü dostum hilaf-i sulh ve salah kal'elerimiz altına seğirdülüp adamlar alup ve adamlar kesmek ve sa'detlü padişahumuzun iskelesin basup ve pusuya girüb ve rençberleri kırub mal ve ma-meleklerin garet edüb ve penayurdan gelen bazirganlarumuzu kırub ve Eğre'ye giden hazinemüzi basub ve serhaddinüz kapudanları memleketümüz re'ayasına korkulu mektublar gönderüb olgelene mugayır teklifleri edüb ve celep tayfesinden olanlara ve bazarganlara dünya duralı zeval yoğiken Hamza beğli bir fakir celeb bir mikdar hayvanat alup bizden yol kağıdı ve gümrüğün bitürdüğüne elinde eminden temessüğü olub ve Yanığ'a varub Yanık grofi mahza hayvanatın elinden almak için bu hayvan oğrulıkdur deyü asla elinde olan temessüklerine 'amel etmeyüb cümle hayvanatın elinden alub bu canibden ise niçün bu fakirlerin hayvanatın aldın deyü mektub yazduğumuzda dünyanun bahanesin edüb ila el-an ol fakirün hakkı hakk olmadı Yanık grofi böyle eyledükden sonra sairi ne eylese gerekdir 'ale'l-husus ol fakir hayvanatı borc ve harcla alub ve hayvan sahibleri bu dostunuza çıkub durmadın feryad edeyor biz ise ana yazdukça dünyanun bahanesin eder benüm devletlü dostum G'armad sahrasında olan sulhdan sonra ol taraftan bu canibe olan zararların nihayeti yokdur eğer bilmek muradunu olursa olan zararlardan bu def'a altmış madde intihab olunub grof Altan dostumuza göndermişüzdür andan ma'lumunuz olur. Benüm devletlü dostum bu canibden hilaf-i sulh olan zararları haber aldığımız birle ol canibden mektub gelmedin buldurdub hakkı hakk edeyoruz ve fesad edenleri kınayoruz. Ol canibden bu canibe olan zararların ise bu güne gelince asla birisi ödenmeyüb her birin birer sözle savmağla bize şikayete gelenlere artık bir vechle cevap veremeyüb halk-i 'alemden ve zarar çekenlerden nekadar ta'nlar çekeyoruz Allahu ta'ala hazretlerine ma'lumdur. İmdi benüm devletlü dostum layık olan budur ki eğer ol taraftan ve eğer bu taraftan olan zararları siz ol canibden biz dahi bu canibden mukayyed olub alivermek gerek-iz ve hakkı hakk eylemek gerekdir zira sulh ve salahdan murad budur ki arada olan fukara huzur ve istirahatda iki celilü'l-kadr padişahlara ve sebep olanlara hayır du'ada olalar. Benüm devletlü dostum ol canibden alınan nesnelere bir mikdarın gönderüb bir mikdarı dahi anlarda kalmışdur deyü buyurmuş-sız hele biz alınan nesnelere gönderiyoruz ve edenleri kınayoruz lakin biz beş altı seneden berü ki bu serhadde gelişüzdür sizün tarafunuzdan bu canibe zarar edenlerden birisinin yazduğumuz zamanda hakkı hakk olmamağla biz dahi artık hükümetden kalmışuzdur bunda olanlar bize şöyle cevap edenler ki altı seneden berü birümüzün hakkın anlara ödettürdüğünüz mi bizden ise anların alınan nesnelere öteye aliverüb gönderdiğinden gayri kimimizün başın kesersin ve kimimizün dirliğin kesersin ve her birimize dünyanun hakaretin edersin deyü bu makule niçe ta'n-i amiz sözler işitdiriyorlar layık olan budur ki ol taraftan dahi hakkı hakk edesiz ta kim

bize dahi ana göre bu canibde hakkı hakk eylemeğe asan ola cümleden siz devletlü dostumuz dahi G'armad sahrasında sair vükela ile bile olub hele biz da'ima bu mübarek sulh ve salahun ri'ayet edücisi-iz ve bundansonra dahi can u dille pak yürekden takayyüd eylememüz mukarrerdür öylece ma'lum-i devletleri ola. Bundan sonra Hakk ta'ala hazretleri devletlü dostuma çok 'ömrler versün. Bu kağıdumuz bin otuz beş Zi'l-ka'desinün dördüncü gününde yazılmışdır. Ve's-selam.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 186.

**Mihály Tholdalagi to Sufi Mehmed Pasha
Constantinople, 1 August 1626. Latin translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 110. Konv. 4. 1626. Juli–Dez. fol. 60. Also in cipher ibidem, fol. 59, 62.

Tholdalagi received the beylerbey's letter on 25 July in Constantinople. He arrived at the Porte on 1 July, Tamás Borsos could not set off together with him, but he will surely arrive this week. Tholdalagi talked already to Hacı Yusuf Ağa, Papazoğlu Mehmed Ağa and Çavuşbaşı Ali Ağa. The day after his arrival he gave Kaymakam Topal Receb Pasha Bethlen's letter, and Mehmed Ağa delivered the letter of Sufi Mehmed Pasha. The envoy already met the kaymakam twice and presented to him the opinion of Gábor Bethlen. He assumes that he can finish his mission in two weeks and will travel back to Bethlen with good news. He will also inform Sufi Mehmed Pasha about the developments.

Copia litterarum Toldalagi Mihal ad Mehmet Bassam Vezirium Budensem.

Illustrissime et magnifice vezirie, mihi semper honorande, Deus Magnificae Dominationis Vestrae dies et et [!] fortunam ad incrementum et bonum Potentissimi Turcarum Imperatoris in omnibus rebus suis gubernet, regat et benedicat!

Literas Vestras honoris plenas servus Magnificentiae Vestrae reddidit nobis iterum 4. die Jacobi secundum nostrum numerum ad Portam Imperatoris, eiusdem mensis primo die veni, sed Thomas Borsas non potuit mecum proficisci una, sed credo ipsum etiam hac septimana advenire, ego ad Portam veniendo, una cum Jusif Aga et Mehemet Aga et pariter cum Domino Czaus Bassa, Ali Aga locuti sumus, Dominus Mehemet Aga literas Vestras et ego Serenissimi Bethlen Gabor, domini mei clementissimi literas Magnifico Domino Caimecam, secundo die reddidimus, et secunda vice dum ad Caimecam venissemus, omnes tractatus et votum Bethleni proposuimus, intra duas septimanas hic non morabor, ut res et tractatus noster in bonum convertatur finem. Magnificentia Vestra nullum habeat dubium, hic rerum status bonus est, et credo, quod Magnifica Dominatio Vestra etiam est parata, ut Potentissimi Turcarum Imperatoris res et negotia Bethleni communia, Deus clementissime provideat ad incrementum gentis Ottomanici mature, ego hic spero me non moraturum, sed ad Bethlenum

donimum meum clementissimum brevi, et quam citissime fieri potest, cum bona relatione reversurum, sed frequentissime ego et Ali Aga Chiaus Bassa Magnificas Vestras Dominationes certificamus pariter, quando hinc ad Bethlenum, dominum meum clementissimum revertar, omnia quae sunt utilia et necessaria notum faciam. Deus conservet Magnificam Vestram Dominationem! Actum in Constantinopoli, die prima mensis Sancti Jacobi post Julium.

Magnificentiae Vestrae benevolus servus,

Idem qui supra

[GK]

No. 187.

**Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
Pozsony, 23 August 1626. Hungarian concept.**

MNL OL P 123 II. i. no. 18.

Esterházy is sorry to hear the news on Sufi Mehmed Pasha's death. Since Mürteza Pasha replied to the complaints sent to Sufi Mehmed Pasha, Esterházy continues to share the grievances with him. Ottoman soldiers came under Győr and drove away animals. This is not the way to start negotiations. Nevertheless, the bridge is being built on the Danube close to Pozsony, so Esterházy is ready to go closer and start negotiations if Mürteza Pasha receives plenipotence from the Porte (since that had been given to Sufi Mehmed Pasha earlier).

Mi etc.

Tekintetes és nagyságos, nekünk bízott szomszéd úri renden való barátunk! Hozzánk illendő dolgokban barátságunkat ajánlván minden jót kívánunk Nagyságodnak.

Megértettük az mi szomszédunknak, Szofi Mehmed pasának, az előbbeni budai vezérnek halálát, és szánakodtunk rajta, mert ő az két hatalmas császár közt való minapi békességet mindenképpen igen jól értette, tudta, és úgy tetszik, hogy az mint szerzője és szeretője volt annak, úgy őrizni is akarta azt, hogy valamint meg ne sértdjék. Kinek csak valahány nappal ezelőtt az minemű levelet mi írtunk volt, Nagyságod teszen most minekünk arra választ, melyet elvöttünk, és hogy most Nagyságod vagyon itt az mi szomszédágunkban, értjük és örömost halljuk.

Panaszolkodik penig Nagyságod azon levelünkre való választjában, hogy az mi részünkről való vitézek sok károkat tesznek az tü részetekre. Kiről Nagyságodnak azt írhatjuk, hogy az mint mi látjuk és veszünk eszünkben az Nagyságod leveléből, az mi köztünk való dolgoknak megértésére nem volt még ideje Nagyságodnak, és csak egyik résznek is hallotta még panaszát, mind az két fülét csak azokért nyitván meg. Maga[d]

ha itéletet akarnál, jó úr barátunk, tenni, melyik fél adott több okot az békesség ellen, és kiknek esett is több károk, egyik füledet nekünk kellett volna megtartanod, és így meghallván minket is, úgy tehetnél arról itéletet. Holott meg tudjuk mi azt nyilván mutatni, hogy tízannyi okot adtanak az török vitézek az békesség ellen, és tízannyi kárt is történek az mi alattunk valóknak, mint ezek történek volna önekik. És csak ím mostanában is ugyan felesen jöttek volt Győr alá ellenségképpen az tüféledek, és elhajtották az győri marhát. És mégis azt írja Nagyságod, hogy azért jött ide fel, hogy ne bontsa az békességet, hanem végezzen velünk. De jó úr barátunk, ez-e az tü kedvetek az békességhez? Így kell-e az tractához akarni kezdeni? Bezzeg minálunk nem olyan szokás vagyon, az mint tudjuk, hogy afféle nyilvánvaló csatázás ellenkezik az jó békességgel. Az gyarmati dologban is mind különben van az dolog, hogyses az mint jó úr barátunk, neked elődben adták. Ha azért békességet akarnál velünk tartani, és tractálást kíván Nagyságod, nem kellene efféle dolgokat megengedni, mert egyébképpen mi haszon az tractálásban, és mivégre fáradjunk abban, ha ezt akarjátok követni az jó szomszédság és az két hatalmas császár közt való békesség ellen.

Mindazáltal azt kívánván, jó úr barátunk, tőlünk, ím mi is megindultunk, és máris ide Pozsonhoz érkezvén, várjuk csak az Dunán való hídnak elkészítését, s mindjárt mi is személyünk szerint közelebb felmegyünk hozzátok, és csak legyenek meg azok az dolgok, az melyek az békességhez kívántatnak, és legyen hatalma is Nagyságodnak reá az hatalmas török császártól (minthogy az az hatalom azelőtt az budai vezérnek, Memhet pasának adatott volt), örömost tractálunk veletek. Írja meg azért Nagyságod minékünk mindjárt, ha vagyon-e mindenképpen való hatalma arra Nagyságodnak, hogy ne csak tractáljon, de végezessen is velünk, és hogy ha az mi megkívántatott az tü részetekről az két hatalmas császár közt Gyarmatnál lött békességről, az megvagyon-e immár. Ezeket értvén nemcsak szomszédságodban szállunk, jó úr barátunk, de készek leszünk az tü részetekről az békesség ellen való fogyatkozásokat is megmutatnunk és tractálnunk s végeznünk is veletek. Ezekre Nagyságodtól mindjárt választ várunk. Jó egészségben éljen Te Nagyságod sokáig. Költ Pozsonban, 23. Augusti 1626.

[LG]

No. 188.

**Michael Adolph von Althan to Mürteza Pasha
Komárom, 26 August 1626. Latin concept.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 110. Konv. 4. 1626. Juli–Dez. fol. 111.

Althan came to Komárom from Vienna with the mandate from Ferdinand II to conduct negotiations concerning the peace and is sorry to hear about the death of Sufi Mehmed Pasha. He recommends the son of the deceased beylerbey to Mürteza Pasha. His agent, Marino Tudisi informed him that Mürteza Pasha announced himself to be accredited

for the negotiations and appointed as vizir. Althan wonders whether Mürteza Pasha has plenipotence from Sultan IV as well as the ratification of the peace treaty from the Porte. He also hears that the sancakbey of Esztergom forces villages to submission that should not belong to him.

[on the margins: Bassa Bosnensi datae Comaronii 26 Augusti anno 1626 per famulum Dominum Mariani]

Illustrissime atque excellentissime domine, domine amice nobis observandissime, servitorum nostrorum etc.

Expediti a Sacra Caesarea Maiestate, domino nostro clementissimo ad proseguendum residuum pacis tractatus feliciter Vienna descendentes Comaronii aliquot ante dies appulimus, quo in loco insperata mors vezirii quendam Budensis viri pacis, iustitiae et aequitatis nostrique amantissimi, non exigue nos afflixit dolore, sed patienter ferenda quae Deo sic disponente contingunt. Relatio tamen nobis est, imo singulis palam constat, quantos conatus, quantos labores, quamque fidelissima servitia Potentissimo Turcico Imperatori totique Reipublicae Vestrae tot annis impenderit, ita, ut minime addubitemus, quin orphanus ipsius et nobis concreditus filius defuncti sui parentis et apud Portam et apud Illustrissimam Dominationem Vestram reliquos sibi praepositos maiores, perfruaturs fidelitate, quem eidem Dominationi Vestrae Illustrissimae bono quam possum maximo modo cupimus recommendatum.

Residentis nostri Marini relatus nos edocuit, quod Dominatio Vestra Illustrissima se Vezirium plenipotentiarium edat, pacisque proseguenda negotium circa eiusdem manus versari libenter quidem audivimus, nisi initium fecisset cum abductione tot animarum, et quidem innocuarum, qui duntaxat agros colendos frequentarunt, nec non abactione tot pecorum, quorum singulorum capitum cum immediate isthaec molimina nuperrime conclusis pacis articulis contrarientur, ambimus restitutionem. Et cum talia nullum tranquilli futuri status seu nullius inter utrumque Potentissimum Imperatorem concordiae, multo minus inter nos bonae correspondentiae faciem prae se ferunt, cupimus quam primum per praesentium laborem informari, utrumne ratificationem pacis ex Porta transmissam, et utrum eiusdem proseguendae plenipotentiam Illustrissima Dominatio Vestra habeat, nec ne primum.

Alterum est, quod ad nostras pervenit aures, quod videlicet Begus Strigoniensis de expresso Dominationis Vestrae Illustrissimae mandato, in aliquibus pagis extraordinarias villas ad deditioem, quae alias tenore capitulationis nuperrime conclusae per commissarios utrinque ad id deputatos pacifice debuissent, pertractari, impellere conetur. Horum omnium supradictorum certitudinem non volumus modo nobis communicari, verum etiam speramus plane Dominationis Vestrae animum sincerum nobis iri delectum.

[GK]

No. 189.

**Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
Pozsony, 1 September 1626. Copy.**

MNL OL P 123 II. i. no. 17.

Ferdinand II already prepared the confirmation of the peace of Gyarmat and Michael Adolph von Althan arrived at Komárom. The other commissioners are also being prepared. Esterházy hears that Mürteza Pasha received plenipotence from Murad IV for the negotiations, which can start if the raids are prohibited from both sides.

Murteza pasának

Az Nagyságod becsületes levelét mi elvöttük és örömet olvastuk, meg is értettük, mit írjon Nagyságod az tracta dolga felől. Abban az mi részünkről eddig sem lőtt volna semmi haladék, mert az hatalmas római császár régen már, az mint Nagyságod is tudhatja, aláküldötte postáját az Portára, és az Gyarmatnál való végezésnek confirmatióját is annak az ő módja szerint megkészítette őfelsége, s az mi megkévántatott azon békeséghez, kész lőtt volna őfelsége az mi kegyelmes urunk ugyanakkor főúri embereket rendelvén szépen elvégezni azt is. De ím mindedig elhalada az Nagyságtok részéről, nem kevés kárával az szegénységnek. Hogy azért immár az üdő bejövén, valami jó kezdetet vehessen ezen dolog, az az tekintetes és nagyságos vitézljő úr barátunk, gróf Althan uram ott vagyon Komáromban, s az több urakat is az kiket őmelléje rendelt az hatalmas római császár, késedelem nélkül aláküldöttük, csak már értsen egyet Nagyságod vélek, a' mi részünkre is semmi fogyatkozás nem esik az végezés dolgában. Értjük pedig azt is, hogy Nagyságodnak teljes hatalom engedtetett az hatalmas török császártól e' szent békességnek tractálására és véghezvitelére, s ha kedve vagyon Nagyságodnak hozzá, ím Isten hírével kezdjük el bátran. Csakhogy kévántatik igen, hogy minden kártételtől és csatázástól eltiltsa Nagyságod az alatta való vitézljő népet, s az ne legyen a' ki eddig volt.

Írja azt is Te Nagyságod, hogy az mi részünkről adtanak mindenkor okot, ha mi afféle panaszra való dolgot cselekedtenek eddig az török vitézek. Mi annak engedünk némely részről, mert lehetnek valami titkon való gonosz emberek, az kik lopva nem csak az törököt, de az magyart is mind egyaránt megölték az praedáért, de az miatt nem kellett volna mindjárt az jó török vitézeknek magoknak bíróvá lenni, hogy olyan nyilván bosszút álljanak az bünteleneken. Mert tudnivaló dolog, hogy az két hatalmas császár közt való békesség könnyen megsértődik, az miatt nehéz leszen azoknak helyére vinni, ha megbántódnak az császári hatalmasságok. Mindazonáltal most már azon kell lenniünk, hogy ezután minden afféle akadályok eltávoztassanak, s az mik eddig történtenek, azok is eligazítottassanak, hogy ennyi munkával egyszer elvégezett két hatalmas császár közt való szent békesség maradhasson állandóképpen meg. Jó egészségben éljen Nagyságod, vitéz úr barátunk. Költ Pozsonban, 1. Septembris anno 1626.

[LG]

No. 190.

Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
[Pozsony, after 1 September 1625]. Concept.

MNL OL P 123 II. i. no. 342. From the second paragraph on, with Esterházy's own hand.

Esterházy has already received two letters from Mürteza Pasha in Pozsony. As the palatine explained in his previous letter, the commissioners for the peace-making are already in Komárom, Mürteza Pasha should specify when and where the negotiations can start; and he should also keep his soldiers at bay. On 27 August the forces of Christian IV were defeated by Ferdinand II [at Lutter am Babenberge], and the Danish king is surrounded at Wolfenbüttel. Another army [of Ernst von Mansfeld] came to Moravia, was pushed to the mountains in the White Carpathians, wants to come to Hungary, but will surely also be defeated in two or three days.

[outside:] Bosznai pasának írt levélnek mása.

Mivelhogy Ti Nagyságtok már itt létünkben Posenban nagy barátságosan írt két rendbeli levelét is vettük, kötelezett minket is arra, hogy mi is barátságosan gyakrabban íránk Te Nagyságnak. Az mi annak okáért az két hatalmas császár közt való szent békességet illeti, arrúl Te Nagyságtoknak ennek előtte írt levelemben bévebben írtam, bizonyossá tévén az mi részinkről való commissariusonknak már Komáromban való létekről. Méltó azért hogy Te Nagyságod írjon oda mindjárust és végezzen az helyrúl és naprúl, hol küllenék jó kezdetét az két hatalmas császár közt ^a elvégzett dolgoknak igazításáról rendelni. Kihez hogy Te Nagyságod is alkalmaztatni fogja magát, elhittök. Ez alatt pedig hogy félelemben tartsa Te Nagyságod alatta való vitézit, igen méltó erősen megparancsolnia, hogy semmi békesség ellen való dologra okat ne adjonak, várván kimenetelítől ez mostani előnkbe vett végezésnek.

Ezen alkalmatossággal akarám barátságosan Nagyságnak azt is tudtára adnom, hogy az hatalmas, győzhetetlen római császárnak fölső országiban az elmúlt hónap 27. napján az dániai király és vele egyetértő pártosival megütközvén, az Isten az győzödelmet az mi hatalmas császárunknak ^b adta, úgy annyira, hogy mindenestől semmivé tették az ároló pártosokat és magát is az dániai királyt egy Wolfenpiter nevű városban szorították. Így szokta az nagy Isten megszegyenéteni azokat, az kik az Istentől rendeltetett nagy hatalmas császári méltóság ellen támadnak. Ugyan azon pártosokból, meg akarván s[z]aggatni az mi hatalmas császárunk hadát, valami búdosó had Morvából is jött, de annak is más rendbeli nagy számú hada az mi kigyel-mis [!] urunknak utána jüvén, ^c azokat is itt, az Fejérhegy tájt az hegyekbe ^d szorították, erre akarván által szállani Magyarországra, de egy-két-három nap, úgy járnak azok is, mint az többi.

Az mi dolgunk már az leszen, hogy az hatalmas császárok közt való békességet megerősítsük és az szigíny községet megnyogoss[z]uk, kiben az mi részünkről fogyatkozás nem leszen, csak Nagyságod is alkalmaztassa ahhoz magát.

- a deleted: való békességnek lenni. Replaced by the text till the end of the sentence.
- b deleted: hadainak
- c deleted: ma harmadnapja, hogy
- d deleted: bujdosván jöttek azok az latrok

[GK]

No. 191.
[Topal Receb Pasha] to Mürteza Pasha
[Constantinople, mid-September 1626]. Copy.

ÖStA HHSStA HS Or. 130, fol. 59–62.

From the letter dated 5 Zilhicce (28 August 1626) the Sublime Porte learned that Mürteza Pasha arrived at Buda with his select soldiers from Bosnia, and the beylerbey of Buda, Sufi Mehmed Pasha died in the month of Zilkade (before 24 August). The order, according to which Mürteza Pasha was appointed as the new beylerbey of Buda out of the sultan's grace, was sent from Constantinople. Mürteza Pasha should act for the benefit of the borderlands and the subjects there, keep good relationship with the soldiers and the officers, follow orders, work for peace and keep contact with Gábor Bethlen, prince of Transylvania. Mürteza Pasha should consult with experienced people about each relevant issue. He will soon receive orders concerning the peace-making procedure.

‘İzzetlü ve rif’atlu paşa-i zi-şan hazretlerinün huzur-i ‘izzet-mevfur-i devlet-i mahsurlarına müşir-i kava’id-mühr ve muhabbet ve mümeħhid-i zavabıt ve zülfet olur da’vat-i haliseye icabet-ayat ve tahiyyat-i salıhe-i isabet-gayat ithafından sonra zamir-hayr-i hurşid-nazirlerine inba-i mücell-i hayr-hah-i bi-iştibâh budur ki: haliya asitane-i sa’adet’de me’mur olduğumuz hidemat-i ümmet-i Muhammed ve mühimmat-i din-i devlet ile meşgul ve devam-i devlet-i padişah-i gerdun-şükuh da’vatına müdavim iken işbu şehri Zi’l-hiccenün beşinci güninde adamlarunuz yedinden mektub ve serhad-i mansurenün a’yanının mahzarları gelüb mefhumında bu def’a memur olduğunuz vech üzere eyalet-i Bosna’nun hayli güzide ‘askeri ve oçak erleri ve ve [!] kendü yarar ve mükemmel adamlarınız ile varub Budun muhafazasına erişüb yollarda kemal i’tidal üzere hareket ve uğur-i hümayunda bezl-i mal ve gayret ve hidemat-i hümayun edasına hazır ve müheyya olduğunuzu dahi buna müte’allik tafsil olunan ahvale bi-tamam itla’ hasıl edüb cenab-i şeriflerinün gayret ve hamiyetlerine hezar tahsin ve aferinler ve hayır du’alar olunub canib-i şerifünüze olan hüsn-i teveccüh ve i’tikadumuz mütekarin ve müteza’if olmuştur. Ber-hor dar-i ‘ömr ve devlet ve yab-dar-i ‘izzet ve sa’adet olasız. Cenab-i

kiramilerinden dahi me'mulumuz bu makule merdane hareket ve dilirane vaz' ve halet idi ki zuhura getürmüşsüz. Ve varid olan mektub ve mahzarda Budun'da vali olan Mehmed paşa-i merhumun mah-i Zi'l-ka'de'nün^a güninde ruh-i pir-fütuhı pervaz ve vasil-i rıza-i rıdvan olduğın bildürmüşsüz. Hakk sübhanehu ve ta'ala rahmetin ziyade edüb anlar yerde yaduklarınca devletlü ve sa'adetlü ve şevketlü padişahumuz hazretlerinün 'ömr ve devletlerin ziyade edüb a'davi-i devletlerin makhur ede amin! Devletlü padişahumuz 'inayet-i 'aliyye-i şahanelerinden cenabunuzu takdim ve tercih-i eyalet-i mezbure ile sizi beher-mend buyurmağla emr-i şerifi huzur-i şerifünuze irsal olunmuşdur. İnşa'llahu ta'ala vusuli müyesser oldukda merasim-i tekrim ve ta'zim ve ri'ayet ve igras ve takdiminden sonra eyalet-i mezbureye mutasarıf ve devam-i dolab ederiz. Padişah-i İslam – hullidet hilafetuhu ila yevmi'l-kıyam – kıyam gösterüb ol serhadlerün hıfz ve hırsatında ve re'aya ve berayasınun himayetlerinde ve kul ve sair 'asakir-i mensure ile hüsn-i müdara ve mu'amelede kema yenbagi bezl-i ictihad edüb eğer muhafaza emridür ve eğer ol serhadlerün etraf ve cevanibinde olan müluk ve küffarı ve sairi ile kemal mertebe müdara ve müsafat ve cenabunuza irsal olunan evamir ve ahkam-i şerife muktezasınca hüsn-i süluk edüb ve kava'id-i sulh ve salah ve 'ahd ve peymani ri'ayet hususen bu def'a Erdel kralı ve Macar hakimi olan iftiharül'l-ümerai'l-milleti'l-mesihyye Betlen Gabor – hatimet avakıbuhi bi'l-hayr – ile haberleşüb irsal olunan evamir-i şerifede tafsil ve tasrih olunduğı üzere suhulet ile sınır ve hududun fasl olunmasında ve elçinün dahi üslub-i kadim üzere asitane-i sa'adete irsali ve her vechle canib-i 'aliyye-i hüdavendigariye müraca'at etmeleri babında kemal mertebe himmet sarf edüb yine ri'ayet-i sulh ve salahı elden komayub 'iyazen bi'llahu ta'ala sulha zarardan kemal ihtiyat buyurasız. Cenabunuzdan me'mulumuz her vechle hakimane hareket ve uğur-i hümayunda merdane ve 'akilane gayret vücuda gelmekdür. Mevcud olan 'asker çoklığına ve serhadlünün her birin ısga buyurılıb sulha mugayir ahvalin zuhurından be-gayet perhiz edesiz. Engürüs taraflarının mukaddema olan gavgaların görmüş adam çokdur. Her umurda ihtiyar iş görmüş kimesneler ile müşavere ve müzakere edüb din-i devlete ve ümmet-i Muhammed'e hayırlu ve nafi' olan maslahat vücuda getürmeye bezl-i himmet buyurasız. Ola ki Hakk celle ve 'ala her halde mu'in ve yar ve dest-girünüz olub devlet-i 'aliyyeye nafi' hizmetler vücuda getürmenüz müyesser ola.

Der-kenardur:

Benüm sa'adetlü karındaşum cenab-i şerifünüzle mabeynde olan hukuk-i sabıka muktezasınca yazduğunuz anladım. Eda-i 'ahd vefa kavlince lütf ve 'inayet-i Hüda-rehber olub muradunuzla beher-mend oldunuz. Biz 'ahdi yerinde icra etmekte taksir ve tehavün etmedük cenabunuz dahi 'ahdünüzi yerine getürmeğe cehd buyurmak gerek siz dahi ba'zı evamir ve ahkam vardır 'an karib irsal olunur. Şimdiki 'acele üzere gelen adamunuz gönderilmişdür. Heman hakimane hareket ve daima mektub ve adamunuz eksik eylemeyesiz.

a day missing

No. 192.

No. 192.

**Albrecht von Wallenstein to Mürteza Pasha
Galgóc, 17 September 1626. Original.**

NA VL F 67/48. Fair copy with a single major correction, autograph signature and seal.
Edition: DBBTI IV: 148–149.

Mürteza Pasha surely has heard that Ernst von Mansfeld suffered defeat at the bridge of Dessau, and fearing the wrath of Ferdinand II fled into Hungary. Christian IV, king of Denmark was also forced to retreat. Chasing the troops of Mansfeld, Wallenstein heard the news that Mansfeld requested help from Mürteza Pasha through some of his soldiers. Wallenstein has strict instructions from Ferdinand II not to disturb the peace with the Ottomans, so he asks Mürteza Pasha whether he is willing to grant assistance to Mansfeld. According to the postscript, soldiers from Esztergom attacked the castle at Verebély and pillaged the villages around Gimes, taking many captives. Wallenstein inquires whether this happened with the consent of Mürteza Pasha.

No. 193.

**Mürteza Pasha to the nöbetci of Vác
From the camp at Szécsény, 10 Muharrem 1036 / 12 October 1626.
Original (type G).**

MNL OL P 123 II. h. no. 20. Edition with Arabic letters: Fekete (ed.), *Türkische Schriften*, 38.
Twentieth-century German translation ibidem 247–248.

If fugitives come from here and spread rumours about the Muslim troops, the nöbetci should capture and punish them. The army won a victory against the Germans and is currently under Szécsény, waiting for the Bohemian army of Ernst von Mansfeld.

[on the back:] Vaç'da nöbetci olan çorvacı'ya bi'l-hayr.

A[llah]

Senki Vaç'da nöbetçi olan çorvacı sen bu canibde anun gibi firarilerden varup 'asker-i islam hakkında bir nesne ve bir so'uk haber söyleyecek olurlarsa o makule firarileri dutub şöyleki hakkından gelmeyesin sonra nedamet sen çekersin imdi 'asker-i islamun gayet güzelliği vardur ve Nemçe taburı ile mukabele olundukda meydan üzerümüzde kalup ve hala Seçan altında olup ol mahallde oturup Mançfel ki Çeh 'askerinün serdarıdur geldüğü birle Nemçe taburının üzerine varılır heman bir hoş basiret üzere olup ol canibün hıfz ve hıraseti ile mukayyed olup kemal basiret üzere olasın ve gönderilen mektubları Budun'a ulaştırmağa dikkat üzere olasın nev'-i ahire cevaz göstermeyesin deyü buyurıldı fi 10 M[uharrem] sene-i 1036.

[ID & MF]

No. 194.

**Mürteza Pasha to Rızvan Ağa, kaymakam at Buda
Near Szécsény, 10 Muharrem 1036 / 12 October 1626. Original (type F).**

MNL OL P 123 II. h. no. 21.

Edition with Arabic letters: Fekete (ed.), *Türkische Schriften*, 21–23.Twentieth-century German translation *ibidem* 248–251.

Mürteza Pasha received Gábor Bethlen's letter under Nógrád, who informed him that the army of the 'Germans' was already at Léva, so Mürteza Pasha should come and unite his forces with him. The beylerbey followed the advice and joined Bethlen under Drégelypalánk. Mustafa Pasha, the son of İskender Pasha, leading the troops from the sancaks of Prizren and Dukadjin, together with the beylerbey of Kanizsa, with the support of the alaybeys of Bosnia and Kruševac, fought a battle against the 'Germans', where a prominent captain and almost one hundred men fell from the enemy. The Ottomans only lost a single soldier. Upon Bethlen's advice, they moved further on to Szécsény, Mansfeld should be in the camp on 3 or 4 October. In the meantime Bethlen gave advice concerning peace negotiations. The situation at the army is good. Some cowards fled to Buda, they should not be allowed to spread false rumours.

[on the back:] Budun'da kaim-makamumuz olan Rızvan ağaya bi'l-hayr.

Hüve

Kıdvetü'l-emacid ve'l-ekarim Budun'da kaim-makamumuz olan Rızvan ağa zide mecduhuya mektub vardukda ma'lum ola ki: Novigrad altında iken Betlen Gabor'dan müstakil adam ile mektubı ile mektubı gelüp mefhumında üste Nemçe taburı Leva nam mahalle gelüb oradan tahkik üzerinize varacaklardur elbette vilayet kalkup tabur üzerine varmadın bu canibe gelesiz ki birlenüb düşman-i din ile ma'iyet üzere ceng edelüm deyü yazmağla ve mektubı gelmezden evvel dahi dil alınub oldahi minval-i meşruh üzere söylemekle Novigrad altından 'asker-i islamlı kalkub genc koşuluğun Diregel palankasına gelüb Betlen Gabor'un dahi taburı kal'e-i mezburenden aşağıda olmağla ol cins ve bellü başlu adamların Eğre beğlerbeğisi ile karşumuza gönderüb taburı kurbine da'vet edüb ba'dehu kendüsi dahi alayları ile atlatub ve istikbal edüb konuşduk lakin Diregel palankasına geldiğimizde 'arabalar için ve girüden gelenlere zarar olmamak için İskender paşa oğlu Mehmed paşayı Perzerin ve Dukagin sancakları 'askerleri ile girüye dümdar edüb ba'dehu Kanije beğlerbeğisin ana hempa edüb Nemçe taburı dahi Diregel'in üsti yanından bilürüp agruğumuz dahi kemaliyle geçüp ardından Mehmed paşa hazretleri ve Kanije beğlerbeğisi çarkacılık eylemeğe mübaşeret eylemekle anlara dahi Bosna ve Semendire alaybeğilerin 'askerleri ile hempa gönderüp biz dahi Betlen Gabor'un taburı kurbinde konuşup anlar dahi Nemçe ile

güzel cenkler edüb be-hamdu li'llahu ta'ala Nemçe'den bir yarar kapudanları düşüb ve mecruh olanlardan gayri yüze karib adam yere düşüp bizden ise ancak Bosna'dan bir adam ve Alaca Hisarlıdan dahi bir adam düşüp ve meydan üzerümüzde kalup Betlen Gabor dahi otağumuza gelüp şöyle müşavere eyledi ki Nemçe'nün piyadesi çokdur bu mahallde mukabele eylemeğe liyakatümüz yokdur açık yerdür elbette Seçan sahrasına gidelüm anda ceng edecek yerlerimiz güzeldür ve Mançfel dahi on bin piyade tüfenk endaz ve altı bin atlu ile ol mahallde mülakî olaçakdur ve ol gelmedin ceng ve cidale mübaşeret eylemek yanlıştır demekle anun re'yi üzere kalkup Seçan sahrasına gelüb konuşduk Mançfel dahi ya cum'a ertesi ve yahud pazar günü tahkik taburlarumuza dahil olurın deyü yazub bildürmüştür. Mançfel geldükden sonra Hakk ta'alanun 'inayeti ile Nemçe taburının üzerine yürüyüb ceng ve cidale mübaşeret olunmak mukarrerdür nihayet ikide birde Betlen Gabor'a adamları gelüb elbette bu kan dökmeden ve çeng ve cidalden feragat edelüm sulh ve salah olsun deyü ikdam üzerelerdür Betlen Gabor dahi bir elümüzde kılıc ve bir elümüzde sulh olmak gerekdür elhasıl heman Huda-i muta'al-i din ve devlet ve ümmet-i Muhammed'e hayırlusun müyesser ede hele şimdikihalde 'askerümüzün gayetle güzelliği vardır Nemçe pencesine ayak tozıyla apansız gelmiş idi Hakk ta'ala verdi girüde olan ağırakdan bir 'araba bile aldırmaduk lakin ol esnada ba'z mühennislerin 'irk-i hiyanetleri müteharrik olub firar ve Budun taraflarına 'azimet eyledükleri haberi alınmağla mebada bir so'uk haber söyleyeler deyü tüfenk edüb dahi vaki'-i halümüz ma'lumunuz olmak için işbu mektub gönderilmişdür. Vardukda lazım olan budur ki her kese agh edüb dahi ittifak üzere ol canibün hıfz ve hıraseti ile ber hoş takayyüd edüb du'a-i hayrdan feramuş eylemeyeler ve eylemeyesin ve cümle efendilere dahi başka mektub yazmışuzdur verürsin. Baki e'd-du'a.

[On the margin:] ve cümlesinin hayır du'aların rica ederüz. Bizüm 'Ali efendiye dahi selamlar olunur hayır du'adan unutmayalar ve ol canibe firar eden mühennisleri bulub kiminin hakklarından gelüp ve kimisin kulleyle urasın inşa'llahu ta'ala biz varınca kullede dursun heman göreyim seni damen-i dermeyer ve can u baş der meydan edüb dahi leyl ü nehar gözlerüne hvab-i rakd haram eyleyüb kal'e-i padişahinün hıfz ve hıraseti ile takayyüd eylemeğe ihtimam üzere olasın. Bu canibde dahi Allahu ta'alanun 'inayeti ile ya ceng ola yahud talib oldukları üzere sulh ola hele ibtida ol tarafdan sulha ragib oldılar. Böyle olduğına Betlen Gabor pek safalar eylemişdür ve hem öyledür heman canib-i Rabbü'l-'izzet-i din ve devlet ve ümmet-i Muhammed'e hayırlusun müyesser ede göreyim seni gerek otlukdur ve odundur ve sair kış zahiresidür zamanıyla kayırasın ve re'is efendinin odasın odun ve otluğla görüb gözedesin. Hakk ta'ala cümle 'asker-i islamdan razı ola can u dille uğur-i padişahide çalışıyorlar kezalik Betlen Gabor dahi şol mertebe iyiliklere sa'y ve dikkat üzeredür ki bundan ziyade olmaz ve sa'adetlü padişahumuza olan kullığı bir tabakadadır vasf olunmaz. Canib-i Rabbü'l-'izzet ziyadeler müyesser ede. Amin ya ma'in. Sahn sahn sahn.

[ID & MF]

No. 195.

Murad IV to Mürteza Pasha

Constantinople, 15 Muharrem 1036 / 17 October 1626. Manuscript unknown.

Original edition, with Arabic letters: Feridun Bey, *Mecmua-yı Münşeât*, vol. 2, 98–99. Italian translation (specifying the date): ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Konv. 1. 1627. fol. 215–216.

Murad IV received news about troublemakers at the borderlands, who disturb the peace with their raids and otherwise. He orders Mürteza Pasha to do everything to defend the territory, maintain peace and order and stop the raids.

Senki Budun muhafazasına ta'yin olunan vezirüm Mürteza paşasın ma'lumun ola ki ol serhadlerün hıfz ve hıraseti ve sulh ve salahun himayet ve ri'ayeti mühimmatdan olub ve sen hadd-i zatunda hüsn-i sülüğa kadir olduğun ecilden seni ol caniblerün muhafazasına ta'yin eyledüm lakin ba'z serhadlüler çeteye çıkub sulh ve salaha ihtilal verüb rıza-i şerifüme muhalif vaz' ve hareket eyledükleri mesmu'-i hümayunum oldı. İmdi sen devlet-i 'aliyyem hayr-h'ah olub tedbir ve tedarükine i'timad-i şerifüm olmağla seni hasse-i çirag edüb ol canibün umurını ısmarladum göreyim seni her hususa ber hoşca takayyüd eyleyüb din ve devletüme layık ve 'arz-i saltanatuma muvafık olduğü vech üzere ol canibleri gereği gibi hıfz ve hırasat ve şerait-i sulh ve salahı kema yenbagi ri'ayet edüb 'iyazen bi'llahu ta'ala su-i tedbir ve çete ve ahar tarikle sulha hanel getürmekden ve rıza-i şerifüme muhalif fitne ve fesad ikazından ziyade hazer üzere olub din ve devletüme nafi' hizmet ve du'a-i hayrum tahsiline himmet eylesin. Ve'l-hasil sulha muhalif vaz' olunduğuna ve ferman-i hümayunum olmayan yola gidildiğine kat'a rıza-i şerifüm yokdur. Ana göre ma'lumun olub sulh ve salah ahvaline kemal istihkam ve hüsn-i tedbir ve tedarük ile serhadlere intizam tam vermeğe ikdam ve bir ferdi çeteye çıkartmayub ve çıkanları men' ve def' eylesiz. İnşallah hizmetün mukabelesinde nice ri'ayet ve iltifatuma mazhar olursın. Ve's-selam.

[ID & MF]

No. 197.

Murad IV to Mürteza Pasha

[Constantinople, mid-autumn 1626] Manuscript unknown.

Original edition, with Arabic letters: Feridun Bey, *Mecmua-yı Münşeât*, vol. 2, 99. Hungarian translation: Karácson et al. (eds), *Török-magyar oklevéltár*, 215–217.

Murad IV received news that some start raids, in spite of the importance of defending the borderlands, maintaining peace with the Habsburgs and keeping order. He orders Mürteza Pasha to act against the raids and punish the wrongdoers. The deceased Sufi Mehmed Pasha secured calm for the subjects with his measures. Mürteza Pasha should follow his example and inform the sultan about his actions in this issue.

Ma'lumun ola ki Budun serhaddinün gereği gibi hıfz ve hırsreti ile nizam ve intizamı ve Nemçe çasarı ile mün'akıd olan sulh ve salahun ri'ayeti ile kemal istihkâmı mühimmat-i umurdan iken haliya serhadlülâlerden ba'zıları rıza-i şerifüme ve sulh ve salaha muhalif çeteye çıkub sulh umurına ihtilal verüb ikaz-i fitne ve fesada mübaşeret ve cür'et eyledükleri mesamı'-i 'aliyyeme ilka olundu. İmdi sen vüzera-i 'azamumun namdarı ve valid-i macidümün terbiye-i şerifeleriyle hasıl ve perverde olmuş sadakat ve istikametle ma'ruf sahib-i iştihar olub devlet-i 'aliyyeme hayr-h'ah tedbir ve tedarükde ehl-i basiret ve sahib-i intibah olmağın hüsn-i süluk ve tedarükine ve diyanet ve istikametine i'timad-i şerifüm olduğı ecilden ol serhadlerün nizam ve intizamı ve sulh ve salah umurının kemal istihkâmı senün re'y-i rezin ve fıkr-i isabet-karinüne tefviz ve havale olunmuşdur. Bu babda hakimane hareket ve 'akılane vaz' ve halet gösterüb merasim-i sulh ve ahdı kema yenbagi ri'ayet ve ol canib-i serhadlerin gereği gibi hıfz ve hırsret edüb rıza-i şerifüme muhalif serhadlülâlerden kimesneyi çeteye çıkartmayub ve çıkanları men' ve def' etmek babında hatt-i hümayun-i sa'adet-makrumla ferman-i şerifüm sadır olmuşdur. Buyurdumki vusul buldukda mucibince husus-i mezbura mukayyed olub me'mur olduğun üzere hıfz ve hırsret ve Nemçe çasarıyla mün'akıd olan sulh ve salahun umur ve merasimi ri'ayetine ihtimam ve dikkat edüb ferman-i şerifüme muhalif bir ferdi çeteye çıkmakdan men' ve fitne ve fesad ikazına sa'y olanların gereği gibi cezaların verüb din ve devletüme layık ve 'ırz ve namus-i saltanatuma muvafık vech üzere enva' mesa'i-i cemileni vücuda getüresin. Sabıka Budun muhafazasında iken vefat eden vezir Mehmed paşa ol serhadlere varıldanberü hüsn-i süluk ve tedarüki ve rıza-i hümayunuma muvafık hareketi sebebi ile ol caniblere kemal intizam verüb re'aya-i memleket huzur ve rahatda olub fitne ve ihtilalden masun olmuşdı. Sendahi bu babda bir vechle 'akılane hareket eylemek gereksinki ol caniblerün kemakan fitne ve ihtilalden beri ve re'aya ve ehali-i vilayet vasıl-i huzur olmasıyla benüm kalb-i şerifüm mesrur olub du'a-i hayrüm ile nice iltifat-i 'aliyyeme mazhar olasın ve bi'l-cümle çeteye çıkılmağla ve gayri vechle sulh ve salah umurına ihtilal verildüğüne bir vechle rıza-i şerifüm olmadığı ma'lumun olub ikaz-i fitneyi muris ve sulh ve salahun ihtilaline ba'is bir halet zuhurından gayet hazer eyleyesin. Bu emr-i şerifüm vusulında ne vechle hareket olunduğı ve şerait-i sulh ri'ayeti ile ol caniblerün hıfz ve hırsretine ne tarikle ihtimam olunduğın sair lazım el-inha olan ahval-i serhaddi ile mufassal ve meşruh yazub dergah-i mu'allama 'arz ve i'lam eyleyesin.

[ID & MF]

No. 198.

Topal Receb Pasha to Mürteza Pasha

[Constantinople, late October/November 1626.] Italian translation.

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Konv. 1. 1627. fol. 207–208.

The kaymakam received Mürteza Pasha's letters regarding the concerted actions of the generals, Ernst von Mansfeld and Johann Ernst von Sachsen-Weimar, serving the kings

of Bohemia and Denmark, Frederick and Christian IV, in coalition with Gábor Bethlen against Habsburg territories. Mürteza Pasha moved toward Nógrád with his soldiers to join Bethlen. It is not allowed for the beylerbey to take action against the enemy; but since he has already started his enterprise, he should keep his soldiers under control, not let them engage the enemy. He should also inform the Habsburgs that the mobilisation is intended to preserve the peace. Mürteza Pasha is instructed to follow the advice of Yahya Kihaya (third commissary at the negotiations in Gyarmat) and other veterans of the frontier.

Illustrissimo et eccellentissimo Signor Bassà, mio fratello, doppo li più affettuosi saluti, l'avvisiamo come mentre stavamo aspettando con gran desiderio nuove del suo buon essere, habbiamo ricevuto la sua grata lettera con gli istromenti giuridici, et insieme le tradottioni delle lettere mandatevi dal Betlem Gabor, le quali contengono in sostanza, ch'il generale delli Rè di Bohemia et di Dania con giusti esserciti essendosi mossi ad assaltare la Germania.

Sarebbe stato molto à proposito ch'esso Betlem Re d'Ungaria con la soldatesca di Transilvania, et Vostra Signoria con la militia Ottomana che si truova appresso, si muovessero per vedersi insieme verso Novigrad innanzi che passasse la stagione; del che esso vi faceva grande istanza; protestandovi ch'in caso che non veniste essi sariano sforzati d'accomodare le cose loro, et necessitati di fare pace col nemico, siche converrebbe che gli eserciti di que'Rè venuti ne'nostri paesi si mettessero sotto il giogo de'Tedeschi, et li preparativi et provvisioni fatti da sei o sette anni in qua fussero indarno, con grave giattura, e pregiudizio della militia Ottomana.

Et che però havendo più volte preso il parere de più vecchi et sperimentati delle frontiere, havevi risoluto di avvisarne l'Eccelsa Porta, et sin' alla resolutione et comandamento de Sua Maestà trattenirvi a Buda. Ma che essendovi giunte altre lettere del Betlem con maggiore istanza e sollicitatione delle prime consultasti di nuovo co' dottori, governatori, e principali delle frontiere, che giudicarono che per l'istanza et fretta fatta dal Betlem, era giusto che voi in persona con l'essercito Ottomano, vi muovesti alla volta di Novigrad, del che per essere di reputatione et beneficio dello stato, faceste far istromento autentico; et così avanti ch'aveste licenza et il consenso di questa parte, sareste passato a Pesta, et incaminatevi nel prefato luogo (di Novigrad) il che tutto mi scrivete nella vostra.

Illustrissimo Signor fratello, le rispondo ch'il parere et consiglio contenuto nella lettera dal Betlem et di Vostra Signoria benché in apparenza non paiono impertinenti, ne pare nondimeno che sarebbe stato più à proposito, che conservando intanto la pace (con l'Imperatore) haveste dato buone parole a que' prencipi, dando loro ad intendere ch'il tutto havevi significato alla Porta, et che aspettavi fra breve la risposta, con la quale se concedevano licenza Vostra Signoria s'affetterebbe di dar loro aiuto, et ch'intanto si trattenira a Buda.

Questo dico ne pare che sarebbe stato di più utile et beneficio per gli Ottomani che d'abbandonare una città Regia (come Buda), et andare precipitosamente à danni del nemico. E vero che se le vostre cose riescono, et che debilitando il nemico, lo necessitate à mandare qui l'ambasciatore promesso co' presenti; certamente secondo il vostro disegno si stabilirà la pace, et haverete fatto un buon servitio. Ma se all'incontra questa vostra impresa non riuscisse, et (che Dio guardi) il nemico prevalesse, et facesse irruzione in qualche luoco; non potrebbe egli dire ch'il serdar di Buda sia stato l'aggressore et che sia venuto in persona col nostro essercito a danni loro in pregiuditio della pace già tanto tempo concluso; et certo che non si puo lodare questa vostra mossa senza esser provocato: massime che converrebbe munire prima bene le frontiere, et poi che risposta ne daremo al Signore Iddio. In somma era molto meglio de ponderare questo negotio con la bilancia dell'intelletto, et prevedere quello che ne poteva risultare. Finalmente Vostra Signoria Illustrissima procuri di reintegrare questa pace con l'Imperatore Germano, ne voler più far cosa in pregiuditio di essa, vietando che la vostra soldatesca non la facci anzi affatuarsi di far cosa che rieschi per maggiore stabilità di essa.

P.S. Non era lecito di uscir un passo fuor di Buda, ma poichè la cosa è fatta, et che siate già andato, quando sarete nella frontiere, raffrenate bene la vostra soldatesca che non facci hostilità nel paese Tedesco, et procurate d'insinuar loro col mandarle le qualche ambasciatore con lettere, che ciò è per stabilire la pace; et decidere le cose delle frontiere, usando ogni moderatione. Che se il Betlem Gabor et quegli altri r'è ivi faranno istanza circa la pace, usarete ancora con essi la moderatione necessaria, mantenendo la corrispondenza con essi, pero con l'osservatione della pace. Et in somma vi governarete col consiglio del Jahya Chiehaya (questo era il 3o commissario all'ultima trattazione di Giarmat), et altri vecchi, et praticchi delle frontiere, imitando il procedere del qual modo Mehemet Bassà, usando ogni prudenza possibile.

[MHC]

No. 199.

**Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
Pozsony, 6 December 1626. Concept.**

MNL OL P 123 II. i. no. 15. Copy (with the wrong date 6 September) *ibid.* no. 16.

Esterházy received Mürteza Pasha's letter from three weeks ago, in which the beylerbey claimed to have come to confirm the peace. Then Mürteza Pasha conquered Damásd, laid siege upon Nógrád and is currently in the country of Ferdinand II with his army. Esterházy will send an envoy to the Porte in order to see whether Mürteza Pasha followed their intention, otherwise the beylerbey has to take responsibility. The prerequisite for starting negotiations is that Mürteza Pasha leaves with his army and hands over Damásd. If Esterházy receives the beylerbey's announcement concerning a three-months armistice, he will also send one from his part and negotiations can start.

Mi, gróf etc.

Tegnap napon vöttük ezelőtt mintegy három héttel hozzánk írott és küldött leveledet, jó szomszéd úr barátunk, melyet megolvastván, miről írjon minékünk, megértettük. És noha ennek előtte is mindjárt első Budára való jövetelében vöttük vala levelét, kiben az két hatalmas császár közt való békességről írt akkor is minékünk, hogy annak nem az ő bontására, hanem inkább megerősítésére jött volna fel, de mindazonáltal mint erősítette legyen meg azt az két hatalmas császár közt való szent békességet, példája az elrablott és égetett faluk, Damásznak megvétele, s Nógrádnak is az ő megszállása, ostromoltatása és lövetése, és most is ellenséggéppen az mi kegyelmes urunk országában való létele hadastól, melyek mint illettek és illjenek az békeszszerzéshez vagy kívánsághoz, kicsoda az, aki ne lássa. Mely dolgok ha az fényes Portának parancsolatjából estenek, kit mi nem remélünk, illendő és méltó dolog leszen, hogy erről megtaláljuk az Portát is. Hol pedig magától cselekedte ezeket valaki tekintetiért avagy heában való beszédéért s biztatásáért, azt maga lássa, mint ad számot ilyen nagy dolgokról és az szegény községnek nagy nyomorúságáról. Mert soha senki azt nem mondhatja, hogy innét az mi részünkről csak legkisebb okot is adtak volna az tü részetekre az két hatalmas császár közt való szent békességnek felbontására. Úgyannyera, hogy mikor egynéhány feles számú falunkot, az mint íránk, elégettétek és rablottátok volna is, mi mégis hallaszottuk az ellenkezésteket. Azután meg elvöttétek egyik végházunkot, úgymint Damásdot, s még úgyis nem mutathatok semmit is, az mit mi ellenetek cselekedtünk volna. Hanem azután mikor látnánk, hogy maga személye szerint is megszállotta Nógrádot, és azt lövetné, vitatná, ugyan mintegy erővel, úgy voná az mi hatalmas császárunknak nagy erejét magára.

De még úgy is, mivel már az szent békesség megerősítő hitlevelét beküldte volt az Portára a mi kegyelmes urunk császárunk, ott is, ahol az frigyszegőket büntetésünk alá hozta vala Isten, mint akartuk az vérontástól eltávoztatni magunkot, nyilván lehet az es mindeneknél. Ha annakokáért, jó szomszéd úr barátunk, akarója vagy az két hatalmas császár közt való békességnek, szükséges, hogy mindjárt minden ellenkezéseket letegyen, és kimenjen az mi országunkból, s adassa vissza Damásdot is. És így ilyen okon mi is készek leszünk mindjárt az veletek való jó békességnek tractájához, s először megküldvén az maga részéről való hitlevelét, mi is hitlevelünket adjuk, hogy mindjárt minden ellenkezések megszűnjenek köztünk három holnapig. És bizonyos főúri commissariusokat rendelvén az üdő alatt kezdjék el az tractát, és az minemű ellenkezések estenek mind az két részről, azokat igazítsák el Isten és az igazság szerint. Erre Nagyságodtól mindjárt választ is várunk igen hamarsággal. Pozsony, 6. Decembris 1626.

[LG]

No. 200.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Körmöcbánya, 22 Rebiülevvel 1036 / 12 December 1626. Original (type D).**

MNL OL P 123 II. h. no. 22. German translation with the date 21 Rebiülevvel 1036: *ibid.* II. i. no. 74.

Edition with Arabic letters: Fekete (ed.), *Türkische Schriften*, 42–45.

Twentieth-century German translation *ibidem* 251–255.

Mürteza Pasha is appalled over the tone of Esterházy's letter, which accused him of capturing Damásd and laying siege upon Nógrád. This is unworthy of the reputation enjoyed by the beylerbey, who has served at the Porte for thirty years, then received the post of beylerbey of Damascus some years ago, together with the rank of vizir, and was later sent to Bosnia, and now to Buda. He came here with the intention to stabilize the peace, but it was impossible because of the Habsburg side: they did not send their envoy to the Porte, and committed all kinds of breaches of peace. Two are specifically mentioned: the stealing of the Ottoman soldiers' pay close to Szabadbattyán, on its way from Buda to Székesfehérvár, and the war-like conflicts between the soldiers at Vác and Nógrád. Ultimately, Ferdinand II collected all his forces, which crossed the border and stepped at the sultan's territory. Mürteza Pasha sends his statement [concerning the armistice], and expects Esterházy to send his to Szentbenedek, where the pasha is about to move, following the counsel of Gábor Bethlen. As of Damásd: the Ottoman soldiers only moved in to the castle they found empty. Esterházy should not boast with having achieved a victory: if his forces would not have moved away in the direction of Érsekújvár, they could have measured their strengths against each other.

Hüve

Biz vezir Mürteza paşa ol devletlü ve 'azimetlü padişahumuz hazretlerinün denizün berü yakasında olan memleketlerinün ve 'askerlerinün baş serdarı ve Budun'da Macar memleketi kralınun memleket dutucusı ve hakimi ve istiklal-i küllî verilmiş veziri-iz. Bugünkü gün aldük ol bize gönderdügünüz kağıdunuzu iyü konşu dostumuzdan kangısını bizüm dilümüze döndürüb okuduk az ta'accüb eylemedük ana ki kağıdunuzda yazmışsız ki biz bundan evvel Budun'a dahil olduğumuz zamanda ol bizüm 'azimetlü padişahumuz ve sizün devletlü çasarınızun aralarında bitürülen hayırlu barışğın birikişdürilmesine ve dutdurmasına kendümüzi va'de eylemişüz ve bozmasına gelmemişüzdür lakin anun birikişdürilmesi hususına olan kasdunuzu köyler yakılmasıyla ve esir eylemesi ile ve Tamaş'un alınmasıyla ve Novigrad altına konmamuz ile ve sair bunun gibi işler ile göstermiş ola-ız deyü yazmışsız. Lakin benüm iyü konşum biz işitdük haberünüzü ve ibtida bu memleketde olan mansibünüzü kangısına bakub layık idi mansibünüze göre bize kağıd yazasız amma mansibünüze layık olanı baksanız bize böyle kağıd yazub böyle işleri yüzümüze urmadınız zira ana göre biz size yazmağa

istemedük amma siz öyle yazub yüzümüze urmağla bize dahi ağzumuzu açmak ve ana göre yazmak lazım geldi eğer ki bizüm ne olduğumuzu bu anadek bilmedi isenüz bari bildürelüm. Biz bundan evvel sa'adettü ve 'azimettü padişahun harem hassında otuz yıl doğruluk üzere hizmet edüb ve eyledüğümüz hizmet mukabelesinde sa'adettü ve 'azimettü padişahumuz bize vezaret ile Şam beglerbeğiliğın verüb gönderdi çok zaman değil bir kaç sene bundan evvel olmuş idi. Andan sonra bizi oradan getürdüp vezaretle Bosna pašalığın ihsan eyledi ba'dehu Macar memleketi krallığınun sabıka baş hükümeti olan Budun'ı verüb kanğı mansibümüzde konşulüğümüzde olan devletlüler ile dostlık üzere geçinmeğe murad eylemiş idük ve size dahi yazmış idük zira ol bizüm ulu ve 'azimettü padişahumuzun harem hassında perverde olanlara yalan söylemek olmaz heman doğruluk üzere olmak lazımdur ve biz evvelden doğruluğa uğranmışızdır ve bizüm dahi muradumuz idi ki ol iki ulu padişahlar arasında olan hayırlu barışığı bozmayub heman kavi birikişdüreiz amma ol bizüm muradumuz sizün muradınız üzere olamadı ve ol bizüm suçumuz dahi değıldür heman sebep oldur ki ol bildir sene bitürilen hayırlu barışığı dutmadınız ve sabit dahi eylemediniz elçinüzi sa'adettü ve 'azimettü padişahumuzun ulu asitanesine göndermediniz ve sair bitürilen ahvalleri dutmadınız. Heman ol 'azimettü padişahumuzun serhad kal'elerine çetelerinizi gönderdiniz ve yollarda durup adamları ve rençperleri kesdürüp başların kal'elerinize dikdünüz ve Budun'dan İstolni Belgrad'a Bat'an kal'esine giderken sa'adettü padişahumuzun hazinesin aldurdunuz ve hazine yanınca olan adamların kimin alup ve kimin kesdürdünüz çak öylecene düşmanlık eylediler niçesüne evvelki düşmanlık zamanındaki gibi ve Novigradlı Vaçlı ile hiç bir asl barışığı dutmadılar ve bunlardan dahi büyüklerin inkar edemezsenüz ki cemi' askerlerin bu geçen günlerde ol devletlü Ferdinand çasar da'vet edüb ve bir yere cem' edüb ve biz ne zaman Peşte sahrasında epsem otururken ol 'azimettü padişahumuzun ita'at edüci memleketine taburınızı kondurdunuz kanğı işlerün sebebi ne olsa deyü fikr eyledüğümüzde öyle bulduk anı ki bu hareketünüz bu hayırlu barışığın dutmasına değil heman bozmasınadır ve andan ötüri sa'adettü padişahun memleketine geldiniz biz dahi istemedük kapumuz öninde düşmanlarımızı katletmeğe ol sebeble Allahu ta'ala hazretlerine sığınub sa'adettü ve 'azimettü padişahumuzun yanımızda olan askerleri ile ilerüye yürüdük. İmdi ahval böyle oldukdansonra ateşi layık görmedükki yağla sönidüre-iz benüm dostum anı ki yüzümüz uruyorsuz biz anı kendü mansibümüze ve ri'ayetümüze layık görmiyoruz. Heman üşte size sözüüm budur ki eğer muradınız bu hayırlu barışığa varısa yeni başdan yine birikişdürmeğe yazduğunuz üzere üşte biz bizüm tarafumuzdan olacak vire kağıdını bizüm adamumuz ile gönderdük biz dahi sizün tarafunuzdan ana göre vire kağıdın bakaruz ve isterüz ki tizye karşımıza gönderesiz kanğı vire kağıdın biz bunda artık katlanmazuz heman ol devletlü kral Betlen Gabor kardaşumuz ma'kul gördüğü üzere bu memleketde artık eğlenmezüz heman Allah'un 'inyeti ile kalkub giderüz. Gerekdür ki sizden olacak vire kağıdını Sent Benedik ve ol etraflarda bizi karşulasun zira ol vire kağıdsuz istemezüz bu memleketden çıkub gitmeğe ve ol hususki Tamaş'un

girüye verilmesi için yazmışsınız anı cümle 'alem bilür ki issız bulmuşlardur ve öylelikle 'azimetlü padişahun gazilerini içine komışuzdur amma bundan ötüri dahi ol devletlü hakim kardaşumuz ile müşavere eylemişüz ol devletlünün ma'kul görmesiyle ve ricasıyla oldahi olur ol hususda dahi barışğa olan iyü kasdumuzu bilesiniz heman elimüze vire kağıdınız girdüğünden sonra ol hususda bir dürlü paçarız artık kalmaz. Bu ahvalleri istedik sizün kağıdunuza göre siz dostumuza bildürmeğe bir dahi fikr edesenüz bundan sonra kağıd yazduğunuzda kime yazarsunuz zira size ne olduğumuzu üşte bildürdük ve anunla öğünmeyesiz ki bizi ol zaman 'askerinüz ile kınayasız amma şöyleki ol zaman girüye Uyvar caniblerine gitmemiş olaydınız Allah'un 'inayeti ile sizünle ol mahalde tali'müzi dutarduk bundan sonra Allah bizümle olsun. Bu kağıdumuz Körmösbana'da bin otuz altı Rebiü'l-evvelinün yiğirmi ikinci güninde yazılmışdur. Baki ve's-selam 'ala min atabba' el-hadi.

Be-yurt-i varoş-i Körmösbana.

[On the margin:] Ve benüm dostum bundan evvel yiğirmi dokuz gündür ki ol devletlü Betlen Gabor kardaşumuza vire kağıdın göndermiş idinüz. Biz ol günden berü taburumuzla epsem oturup bir dürlü zarar ve zıyan ol vire kağıdunuza bakub etdürmedük. Lakin bu verenüz altında Boşnak Tamaş bundan evvel bir haftadur ki Eğre'nün rençperlerinün yolların basdurdub cemi' ma-meleklerin aldurmışdur. Bu dahi iyü ahvalmidür biricik siz dostumuz fikr edün. Sahn.

[ID & MF]

No. 201.

**Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
S. I., 1 January [1627]. Concept.**

MNL OL P 123 II. i. no. 9.

Esterházy received the promissory note of Mürteza Pasha, which guaranteed that the Ottoman soldiers from the border castles would not leave their fortresses during the peace negotiation. The palatine also warned his own soldiers to observe the same rule. However, Ottoman soldiers, mostly those from Eger, continue with their raids and force further villages into submission. Close to Érsekújvár, soldiers from Esztergom attacked Hungarians, who were transporting cloth (as a salary in kind for the border soldiers). Such raids should be banned.

[outside:] Az vezérhez 1. Januarii irt levélnek pariaja

Mi, gróf galántai Esterházy Miklós.

Az Nagyságod hitlevele nálunk ez napon juta, hozzánk irt böcsületes levele is kezünknel lévén, melyekben azzal ajánlja Nagyságod magát, hogy az maga botja alatt lévőknék megparancsolta erősen, hogy minden kijárástól és csatázástól, s hódoltatástól

megszűnjének. Annak minálunk oly nagy hitele vagyon, hogy arra nézve, noha az mi hozzánk hallgató vitézek ennekelőtte is az szent békesség tractája kezdetiben kijárásokkal semmi akadályt nem szörzöttek, mindazáltal ismét újonnan megparancsoltuk mindenü [!], hogy veszteg legyenek és semminemő panaszolkodásra okot ne adjanak, amint ahhoz is tartják magokat. De az Nagyságodtól függő vitézek, nem tudjuk, ha Nagyságod hírével-e, ugyan mégis meg nem szűnnek, hanem kijárásokat, csatázásokat s kártételeket, kiválképpen az Eger felé valók gyakéjták most is, amely nem illendő, sőt, ellene vagyon az Nagyságod levelének és ajánlásának. Emellett az falukra is írogatnak és új holdolásra ké[ny]szerétk a szegénységet, nem várván az előttünk lévő tractának kimenetelétől. S ezek fölött ím csak nem sok napoknak is előtte ide, Újvárhoz egy kis mérföldön az esztergami vitézek az mihozzánk hallgató vitézlő nép számára Komáromból az minemő posztót fizetésekben hoztak, reáütöttek. Kinek, úgy vagyon, nem ártattanak, holott [volt] vitézlő nép vele az szekerek mellett, de elég az az, hogy az esztergami vitézek ugyan gonosz szándékkal cselekedtek. Minthogy pedig ezek mind ellene vadnak az békesség tractájához való kezdetnek és az Nagyságod levelei böcsöletinek is, hogy az hatalmas császárok efféle dologgal ne terheltessenek, Nagyságodot, mint jó szomszéd úr barátunkot szeretettel kérjük, ha Nagyságod ugyan tiszta szívből kívánja az szent békességet és annak kezdetit, s jó előmenetelit, parancsolja meg Nagyságod ugyan keményen mindenütt az Nagyságodhoz hallgatóknak, Egeren [!] felé való végházakban is, hogy legyenek veszteg és efféle garázdalkodásra való okoktól szűnjenek meg, Erről pedig Nagyságod bizonyosítani is ne nehezteljen, ha efféle kijárások, csatázások, hódoltató levelek Nagyságod engedelmeiből vadnak-e, vagy csak magoktól cselekeszik-e az vitézek; és ha Nagyságod az Eger táján lévő vitézeknek is megparancsolta-e, hogy ők is veszteg lennének. Melyről hogy érthessük az Nagyságod akaratját, Nagyságodtól ez levelünkre bizonyos választ várunk.

Ha az Nagyságod hírével és engedelmeivel nincsenek, Nagyságodat mint jó szomszéd vitéz úr barátunkot mégis barátságosan kérjük, hogy ugyan hamar parancsolatja alatt mindenütt hagyja meg Nagyságod az magához hallgató vitézeknek, hogy efféle kijárásoktól, csatázásoktól, kártételektől és új hódoltatásoktól idegenedjenek, holott ha meg nem szűnnek, higgye ezt Nagyságod, hogy az hatalmas császárok közt leendő tracta kezdetiben véle nem kicsiny akadályt szörzenek.

[GK]

No. 202.

**Announcement of armistice by Mürteza Pasha
Buda, 20 Rebiülahir 1036 / 8 January 1627. German translation.**

MNL OL P 123 II. i. no. 57.

After a period of peace, conflicts came up between the soldiers of both emperors, which should be calmed. From the letter of Miklós Esterházy, Mürteza Pasha saw that the

palatine was also willing to make peace. Thus he sends Esterházy this document, and when the palatine receives it, there should be calm, as if there would be peace. Prominent commissioners from both sides should gather in Szóny. If peace would not be concluded in three months, the period should be prolonged. Mürteza Pasha does all this according to the plenipotence given to him by Murad IV.

[outside:] Translatio literarum inducialium Passae Budensis

Wier, Vezier Wiertesa Bascha, deß großmechtigsten ottomanischen geschlechts khayser, Murath Han, der lender herwerths deß mers und deß khriegsvolckhs obester hauptveßier, undt deß landtß Offen erhalter vndt verwalter, thue zuwissen allen den jenigen, deme es gebürth undt von nöthen thuet, daß ein zeit zwischen den grosen zweyen khayßern gueter fridt gewesen, aber auß etlichen ursachen halber daß khriegs volckhs zu beeden seithen feind seeliger weiß einer den andern betrüebet und belaidiget, habe gesehen, daß die armen underthanen von tag zu tag mehrers sein belaidiget worden, also hab ich vor guet angesehen undt mich bemüehet, daß der guete fridt möchte an ein orth gebracht werden. Hab auch derenthalben gewalt von Unser Großmechtigsten Khaysers seiten, ob ich khöndte, den gueten friden an ein orth bringen. Hab derenthalben dem gnädigen Graffen Esterhazy Miklosch, deß Ungerlandtß palatinuß, wan er undt Sein Genediger Khayser den gueten friden haben wollen, will ich auch in der sachen nit zuwider sein. Derenthalben gestriges tages von den gnädigen Graffen Esterhazy Mickhlosch, wier auß seinen brief verstanden, daß Seines Gnedigen Khaysers, sein will auch ist mit Unserem Großmechtigsten Khayser von neuen den gueten fridt zuschliessen, zu welcher vergleichung wier völligen gewaldt bekhumen, hab auch verstanden und mit dem Gnädigen Palatinuß, unserm freündt dahin verglichen, daß von Unseren Großmächtigen Khaysers habenden gewaldt, disen brief schreiben lassen; undt wan der selbig unseren freündt zu seinen händen khombt, von der zeit anzurechnen, solle zwischen unß beeden khein feindschafft sein, sondern fein stillst unnd ruebig [!], unndt nicht anderst alß wannß fridt were, undt schöne zeit sein. Sollen auch in diser zeit, von den zweyen grosen khaysers seitten füernembe guete fridt liebende herren verordnet werden, die selbigen sollen bey dem dorf Sang oder Sung zustanden khomben, von grundt ires herzen den gueten fridt zu handeln anfangen, von neuen inß werkh richten, daß zu beeden seiten den gueten fridten nicht zuwider sein, sondern wie Gott der Allmechtig aufrichtig, soll es aufrichtig sein. Undt wan in disen 3 monathen der guete fridt nicht soll zu gueten endt gebracht werden, soll gleichwoll die zeit wie die 3 monath verbleiben, biß fridt und einigkheit an ein orth gebracht wierdt, wier derenthalben von deß Großmächtigsten Khaysers seiten, deß landtß Ofen erhalter, völligen gewalt zu diser vergleichung bekhumen, versprüch für mich bey meiner glauben, ehr undt amb, undt bey Meines Grosen Profeten, versprüch undt schwere, daß wier under demselbigen

stillstandt weder verborgen, noch öffentlich, von mir noch von andern gar nichts feindliches geschehen soll, daß gemelten Römischen Khaysers lander, oder derselbigen lender inwohner, grenzheuser und schlösser nicht belaidigen wollen, noch gestatten, daß meine undergebene daßjenige thuen sollen, und vill auch nit thuen lasen. Welcher sachen ich fest und starckh zuhalten ich disen brieff mit meinen handen unterschriben und petschafft verfertigt und also ein festen glaitß oder glauben brieff gegeben. Jeder soll daß wissen, undt dem nachkhomben. Diser brieff ist gschriben im 1036. jahr, in monath Rebulachier, den 20 tag, in der statt Offen, und von daß Herrn Christi geburth wie man zelt, im 1627, in disem jahr der achte tag.

[GK]

No. 203.

Murad IV to Mürteza Pasha

Constantinople, 1–10 Cemaziyülevvel 1036 / 18–27 January 1627. Original.

MNL OLF 126 2. dob. no. török 25.

Edition: Gemil, *Relaṭiile*, 193–194.

Edition in nineteenth-century Hungarian translation: TMÁO II: 7–8.

Some villages of Transylvania pay taxes to both sides, according to the old custom. Pál Keresztesy, the envoy of Gábor Bethlen to the Porte, says that the timar-holders of Lippa demand more taxes from their villages, which is against the ahdname. Commissioners from both parties should go to the villages and prohibit the timar-holders to make such excesses.

No. 204.

Murad IV to Mürteza Pasha

[Constantinople,] 20 Cemaziyülevvel 1036 / 6 February 1627.¹¹

Manuscript unknown.

Original edition, with Arabic letters: Feridun Bey, *Mecmua-yı Münşeāt*, vol. 2, 86.Hungarian translation: Karácson et al. (eds), *Török-magyar oklevéltár*, 218–220.

Murad IV received the information that the peace-making procedure was postponed with three months and the armistice was also prolonged for the same period. Murad IV appoints Mürteza Pasha serdar of the timar- and ziamet-holders in the vilayets of Buda, Bosnia, Temesvár, Eger, and Kanizsa, as well as the sancaks of Shkodër, Prizren, Vučitrn, Dukagjin and Kruševac in Rumelia. He should work on creating peace and respect the armistice.

Ma'lum ola ki sen harem-i muhteremümde neşv ve nema ve terbiyet-i aba-i keramemle mürebbi olmuş vezir müştəri tedbirüm olub ila el-an vali ve hakim olduğun eyaletlerde

¹¹ Date given by Karácson's edition of the Hungarian translation.

din ve devletüme layık ve ‘ırz ve namus-i saltanatuma muvafık olan vech üzere hareket ve rıza-i yümn-i iktiza-i hüsrevanem üzere sa’y ve dikkat eyledüğünden gayri eyalet-i Budun sana ‘inayet ve tevcih olaldan berü ol serhadlerün hıfz ve hırsasetinde ve memleket ve vilayetün zabt ve rabtında ve re’aya ve neferatun sıyanetinde hususen Nemçe kralı olan iftihar ül-ümerai’l-‘izami’l-‘iseviyyet Ferdinyamız – hatimet ‘avakıbuhi bi’l-hayr – ile müceddeden devlet-i ‘aliyyeme layık ve müfid olan vech üzere sulh ve salah temşiyetinde mecd ve sa’y olduğın ve Nemçe kralı ile sulhı itmam ve ol hidmeti tamam etmeğe üç aya değin tarafından mühlet verilüb şöyle ki üç ayda itmam-i hidmet ve sulha temşiyet verilmeğe imkan ve kabiliyet olmazsa rıza-i tarafeyn ve iktiza-i canibeyn üzere her ne zamana değin sulh ve salah umuru suret-pezir olunca iki taraftan ‘asker çekmeyüb ve canibeyn serhadlerine bir vechle zarar ve ziyan erişdirilmeyüb sulha nizam ve salaha intizam verilmeyince ortalık emn ve aman olmak üzere kavil ve karar olunduğı mesmu’-i hümayunum olmışdur ber-hor dar-i ‘ömr olasin. İmdi senün re’y-i rezin ve fikr-i isabet-karinüne i’timad-i şerifüm olmağla Budun ve Bosna ve Tımışvar ve Eğri ve Kanije ve bunlardan ma’da Rum-ili eyaletinden dahi İskenderiye ve Perzerin ve Vicetrin ve Dukagin ve Alaca Hisar sancaklarınınun beğleri ve bozkır olunan sancaklarda zi’amet ve timar tasarruf eden ‘umumen müteferrika ve çavuş ve küttab ve cümleñün oğulları ve sair ‘askeri üzerine seni serdar ve sipehsalar nasb ve ta’yin eyleyüb ‘amme ol serhadlerün cumhur umurını senün kabza-i tedbirüne tefviz edüb zıkr olunan serhadlerün ve vilayetlerün hıfz ve hırsaseti ve sulh ve salahun istihkamı temşiyeti ve bi’l-cümle serdarlığa müte’allik olan umur-i cüz’iye ve külliyyede sana istiklal-i tam ve asalet-i malakelam verilüb taraf-i bahirü’ş-şerifden nasb olunmuş vekil-i mutlak-i kavi ül-iktidarum ve mufavvaz ileyh vezir-i celil ül-i’tibarum olduğın ecilden bu hususlarda sadır olan kelimatun bi’z-zat cenab-i celalet-me’bimün zeban-i gevher-nisarından varid olmuş kelam-i hikmet-amizüm gibi olduğı mukarrerdür felihaza layık-i din ve devlet ve muvafık-i ‘ırz ve namus-i saltanat üzere hareket eylemek mabeynde ferman-i ‘alışanum sadır olmışdur. Yürüdmeğe vusul buldukda bu babda cibilletünde merkuze ve tınetünde mermuz olan vufur-i gayret ve hamit ve fart-i sadakat ve istikametün üzere ol serhadlerün cumhur umurıyla kema yenbagi takayyüd ve ihtimam gösterüb bezl-i himmet eyleyesin ve sulh ve salah ahvalinde vech-i meşruh üzere sana istiklal tam verilüb senün sözün kendü kelam-i latifüm olmağıyla re’y-i isabet-pezirün makbul-i hümayunum ve pesendide-i kalb-i safa-makrunumdur. Olbabda hekimane hareket ve ‘akilane meşiyet edüb sulh ve salah umurunda layık-i din ve devlet ve muvafık-i ‘ırz ve namus-i saltanat üzere sulh ahvali tamam olunca kavil ve karar verildiğı üzere tarafeyn serhadlerine ve canibeyn vilayetlerine ‘asker çekmeyüb bir vechle zarar ve ziyan ve gadr ve noksan etdürilmemün babında mecd ve sa’y olub müşarünileyh Nemçe kralı ile olacak merasim-i sulh ve salahı ri’ayet ve levazım-i meveddet ve dostlığı gereğı gibi sıyanet eyleyesin.

[ID & MF]

No. 205.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 12 February 1627. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 69.

Esterházy wrote Mürteza Pasha that since the beylerbey did not leave the Hungarian territories through Újbars, Léva and Esztergom, but rather through the hills, several villages suffered from the army, including six of the palatine's own villages. Mürteza Pasha claims that this route was suggested to him. He forbade pillaging, wrote letters about this to Kanizsa, Eger and Esztergom, threatening those who act against peace with the loss of their heads. For the negotiations, able commissioners should be selected: Çifut Ahmed Pasha and Nasreddinzade Mustafa Efendi, who were commissioners in Gyarmat, did not do a good job, which was the cause of the conflicts. Therefore, they were executed. Esterházy complained that the sancakbey of Esztergom forces new villages to submission, but he is prohibited to do so. The question of Damásd should be discussed at the peace talks, Mürteza Pasha will send the commissioners tomorrow to Szöny, and Esterházy should also prepare his. The envoys of Gábor Bethlen will only be present as observers. Ten hajdús from Komárom took a lot of goods from Gesztes during a night, but they were stopped by the soldiers of Esztergom, some of them were killed, some captured. These confessed that they are marauders, but Ernst von Kolonitsch, the captain of Komárom claims that they were acting upon his command, bearing his safe-conduct. Anyone who comes to the Ottoman territory should inform the sancakbeys first and request a guide.

[outside:] Az tekintetes és nagyságos galentai Esterházy Miklósnak, az fölséges és hatalmas római császárnak hívének, Magyarország heltartó palotinusának és tanácsának, minden dolgaiban igazgatójának, nekünk vitéz szomszéd barátanknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességébül az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő országának gondjaviselője, hadainak igazgató szerdárja, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes és nagyságos vitéz úr, jóakaró szomszéd barátunk! Minden hozzánk illendő tisztességes dolgokban jóakarattal való jó szomszédságos barátságunk ajánlásának utána kívánunk Istentül minden jó egészséges állapotot Nagyságodnak. Az Nagyságod nekünk böcsületesen írt levelét nekünk ma hozák meg, melyet böcsületesen látván, nyelvünkön fordéttatván, jó akarattal olvasván értettünk minden dolgokat, mi dolgokrúl írjon Nagyságod. Elsőben értvén, mi is hasonlóképpen fölötte örültünk az Nagyságod jó egészségén, ennek utána is az fölséges Istentül jó egészséggel való hosszú élet[et] kívánunk Nagyságodnak. Írja Nagyságod, [hogy] az kovartilusokból mikor onnyéd fellyül visszaindultunk az végezésünk szerént, mivel Újbarcsra, Lévára, Esztergamra mi akkor nem jöttünk, hanem az erős hegyekre mivel

utunk lett, hadainkkal sok faluk megégvén, és az szegénység közül sokan rabságra hozattak, Nagyságodnak is 6 faluja megégett volna. Vitéz úr, szomszéd jóakaró barátank! Igaz, az mi utunk egyenesen arra jobb volt volna, de az hadak előnkbe jüvén az földnek csínát tudó emberek jónak dícsérék, és mivel lovainknak is élés azon az úton bővebben találtotnyék, akkor úgy mondták. De ha mi is tudtok volna, hogy az utak nem egyenesek legyenek, Léva felé inkább mentünk volna.

Nekünk jóakaró szomszéd úr barátunk! Isten látja, nekünk afféle dologra engedelmünk nem volt, hanem akarat szerént valamely helyen falu meggyulladott, és hogy valami rabokat elhozának, bizanyára arra is engedelmünk nem volt. Minden szálláson fejek vesztébe parancsoltunk, ha valakinél rab találtotik, és mihelyen Budára érkeztünk, az hadak míg el nem oszlottak, az kanizsai és egri, esztergami, egyéb más szükséges végekbe pasáknak, bégeknek, agáknak, mindenféle renden valóknak fejek, tiszték vesztébe erősen parancsoltunk, senki az várbúl az hatalmas római császár részére való kár tétére ki ne menjen, minden ember az békességhez magát tartván csöndességgel legyenek. Ha pedig valami olyan helen valami történnéjek, ki nem is leszen, tisztivel nem, fejével fizet, nálok nyilván vagyon. Ismít hogy az Nagyságod mastani levele hozánk érkezék, újóban mindenfelé az őhatalmassága [által] nekünk engedtetett hatalom szerént parancsolatit küldöztök, erősen parancsoltunk, elhitték bizonyyal. Az tengerig sem vizen, sem szárazon miulta hitlevelünk Nagyságod kezénél vagyon, mitülünk és alattunk valóktúl semmire ok nem adatott, nem is adatik, ha pedig valami kár leszen, az kit ezelőtt is megírtunk, az magunk kéncsivel megfizetjek, mert mi semmi[t] hosszú törvényre nem halasztunk, akár pasa, akár bég, akármi renden való ember legyen, az ki az igaz úton nem jár, az császárok és országok csöndes állopotjokban bontók lesznek, azon órában fejével fizet érette. Nagyságtok is az szerént viselje magát az hatalmas római császár székiben, bizonyára az szent békesség nem ingattatik, sőt épéttetetik.

Az szent békességnek traktájára igen és igen igaz és jó embereknek köll ledni. Az elmúlt esztendőben Ahmet pasa és Musztafa effendi az frigy tractáján mivel nem igazán szolgáltak, ez esztendőben azok okot adván az hadaknak viselésére, annak okájért fejekkel fizetének. Ha Isten engedi, az mastani két részrűl egybejövő komiszáriusok minden nehéz dolgokat mind az két részrűl elvégezzenek, hogy annak utána semmi köztünk levő akadék ne legyen, sem emebben, sem amabban okot azután ne talál[hossunk].

Nekünk kedves szomszéd úr barátunk! Isten látja, az mi akaratunk mindenkoron jóra vagyon. Írja Nagyságod, az esztergamiak az hódolatlan falukat erőltetnyéjek holdolásra. Ennek előtte is megírtak Nagyságodnak, az esztergami bégnek erősen meg vagyon parancsolva, valameddig az komiszáriusok egybe nem júnek, arra semmi szólt ne tegyenek. Ha Isten adja, mikor egybejúnek, az faluknak is minden dolgok elválík. Az Damásd felől mit ír Nagyságod, azt is értjek. Vitéz jó szomszéd úr barátunk! Az komiszáriusok azért gyűlnek egybe, hogy mind az Damásdnak dolgát, és azon kívül is minden nehéz dolgokat helen hagyjanak, az faluknak dolgait is azonképpen elvégezzék. Damásdért az szent békességnek dolga hátra nem marad, és az mely holnap föltetszik, az utolján Nagy-

ságodnak hírévé tevén, az mi részünkről elrendöltetett commissariusokat az megnevezett Szín nevű faluba elküldjök. Az szerint Nagyságod is az részről levő commissariusokat készétsé. Vitéz úr, jó szomszéd barátunk! Az erdélyi fejedelem, Betlen Gábor követi jelen levén is, azok semmi szót gonoszul nem szólván, csak az két hatalmas császárok commissariusi szólhatnak, azok semmit nem végezhetnek.

Jó szomszéd vitéz úr barátunk! Túlünk azatátul semmi ok nem adatván semmire, az elmúlt héten az komáromi hajdúkban valami tizen Esztergam tövéhez, Kesztes nevű falura éjjel tolvajul ütven, az paraszt embereket vervén, portékájokkal, magoknak való pásztormánnyal, ökor bürökkel két-három szánat megrakván. Az szegénység is eljiedvén Esztergamba, egymás után hírrel futván, az esztergami bég is valahány lovast látni kiküld, micsoda emberek legyenek. Azok is mindjárt harcnak állván, az puska miá egynéhány elesik, egynéhányot Esztergamba hoztak. Az szegény paraszt emberek itt velik törvényünkön [!] egybeállván, magok is magokat latroknak vallották, kit az szegény emberek bizonyosság[a] alatt beíraták. Azután azokat ismét Esztergamban küldvén ott fogva vadnak, azoknak mások tanúságára büntetése igen szükség. Az komáromi főkapitán úr azt mondja, az ő akaratján jártok, kezekben úti levél is volt, kér azon, hogy azokat elbocsássak. Vitéz úr, jóakaró barátunk! Akár az mi részünkről oda várotok tövébe, akár ide alá az részről midőn kinek mi igazsága leszen valahol elsőben, az bégeket rúlla megtudósétván, embert rendölvén innyéd is melléjek, szép módjával minden dolgait úgy vihetik véghez, békével járhatnak. De hogy ez szerint az magok akaratján éjjel falura üssenek, az szegénységen ínséget tegyenek, az nem jó dolog, megítélheti Nagyságod is. Az mi részünkről valók az Nagyságotok vára tövevén véletlenül éjjel ilyen dolgot cselekednének, valyon eltúrhetnéje Nagyságotok, az frigy az igazságra vétetik. Ezek után Isten tartsa meg Nagyságotat. Íratok [!] Budán, Februarii die 12. az szent Mohamet prófétánk számlálásától fogván 136. [!] esztendőben.

Nagyságod jóakaró szomszéd úr barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 206.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 5 March 1627. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 61.

Mürteza Pasha gives details about the actions of the hajdús from Komárom in Gesztes, mentioned in the previous letter, and his correspondence about the issue with Ernst von Kollonitsch, captain of Komárom. The hajdús will stay in custody, and be presented at the peace talks. Mürteza Pasha ordered his subordinates to punish anyone who acts against the peace, and demands the same from the other side.

[outside:] Az tekéntetes és nagyságos vitézlő úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, az főlséges római császár hívének, titkos tanácsának, komornikjának, nekünk jóakaró úr szomszéd barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen csász[ár]nak az az tengeren innejd levő országának gondjaviselője, hadainak igazgató szerdárja, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos vitézlő úr, szomszéd barátunk! Minden hozzánk illendő tisztességes dolgokban szomszédságas jó barátságunk ajánlásának utána Istentől minden jolkat [!] kívánunk Nagyságodnak.

Vitéz úr, szomszéd barátunk! Mikoron hitleveleinket egymás kezéhez adtok, azután mindjára mind az két részről úgy végeztek vala, hogy az végekben és mindenütt minden ember az frighez tartsa magát. Erősen mindeneknek meg is parancsoltok vala. Azután Esztergamhoz közel egy mérföld[re] az esztergamiaknak egy falka juhait vitték el. És azután ismíg egynéhány nappal Esztergamhoz kezel fél mérföld[re], Kesztes nevű faluban az szegény paraszt emberek éjjel hímondani egymás után Esztergamba az béghez futván, kiáltván, valami renden való 12 tolvaj módú ember az falunkra ütven, bennünket vernek, morhákat, partékánkat prédálják, panaszkodván, azelőtt papunkat is az ilyen tolvajok verték és megfosztották. Az esztergami bégnek ilyen kiáltásokkal való panaszokat tétenek az az szegény emberek. Azután az bég is valahány lovast kiküldvén, menjetek, lássátok meg, micsoda emberek legyenek. Az napokban is várunk alól juhainkat elvivék, mast is ilyen dolgot várunk tövében micsoda ember cselekeszik, mert ha igaz járotbeli emberek volnának, éjjel így nem cselekednének, nekünk hírt adtak volna, az bég így felelvén. Az mi vitézink is az úton elérvén, hogy az szegény emberek[nek] portékájokat szánokra rakván viszik volt, kérdvén őket, ti micsoda és honnyéd való emberek vadtok, miért az szegénységnek ez szerént cselekesztek. Azok is mindjárt orcul fordulván reájok, puskájokat hozzájuk lövődözvén, hamar ott 2 jó lovait az mi vitézinknek meglövik, magok kezül is valahányt megsebesétnek. Ezek is egyszersmind rajtok levén, azok közül is kettő az vagy három elesik. Az többit elevenen Esztergamba az béghez hozták. Az bég is ez szerént igazán nekünk tudásunkra adott mindeneket. Mi is meghadtok neki, azokat, az melyekek fogva volnának, ismít fogva tartassanak. Azért mast is fogva vadnak. Az komáromi főkapitán barátunk nekünk felőlök ír, és azt írja, azok az hajdúk igaz járotbeli emberek levén, és az ő úti levelével, hírével jártok. Azt írja, elbocsássok azokat, mert ha el nem bocsátonánk, az őalatta valók miá az mi vitézinken ha mi esik, mi neki ne is írjunk, hanem magunk büntessek meg az ő vitézít, azt írja. Különb-különb hozzá nem illendő dolgokat ír. Azt is írja másfelől, azoknak 3 embernek adta úti levelét, ezek pedig 12 voltanak. Neki szépen írtunk, mikor ilyen kezel vároink tövében valami falun dolga leszen, vagy az esztergami béghez, vagy az hova szükség, levéllel embert bocsásson, mi is emberünket melléje rendöljök. Ha

kinek mi igazsága hol leszen, igazán ki nem szolgáltatotik, azután ilyen dolognak köll ledni. Éjjel ilyen kezel az várház az köztünk levő frigyben nem jó cselekedni. Az mi vitézink ha így cselekednének, hogy várokat meghaladván, éjjel falura tolvaj módon ütnének, valyon ti elszenvédnétek-e? Megírtok ez szerént neki. Ha pedig ezekhez hasonló emberinket találjátok, ti is megfogatván és kezünkhöz küldvén megbüntetjek, neki ezt is így megírtok. De semmiképpen az igaznak nem áll. Nekünk vitéz szomszéd úr jó barátunk! Az hajdúkat mi azért tartatjok fogva, [hogy] ha Isten engedi, az tracta helére küldeni akarjok, ott őket megkérdvén érdemek szerént másoknak tanúságokra meg köll büntetni. Egy az vagy kettő az falubúl, Kesztesbűl az jobbágyságrúl szökött föl.

Ezelőtt is és mast is írom Te Nagyságodnak, ha az mi részünkrül valók az Nagyságtok részére valóknak az köztünk való frigyben valami kára ha tejednek, az magunk morhájával fizetjek meg. Annak utána az cselekevő embereket nem keressek, az bégjek[nek] vagy agájok[nak] parancsolójok, az kik lesznek, azt büntetjék. Nekünk hütünk kiadása szerént az frigy alatt semmi gonoszságra engedelmünk nincsen. Az ilyen dolgokbúl is Nagyságod az kapitányoknak parancsoljon, mikor valami dolgok ilyen kezel az falukon leszen, megtudósétsák, az mely várhoz illyendő, az béget. Ha igazat nem szolgáltatotnak, azután köll az ilyen erővel való dolognak lenni, mert ez az igazsághaz mint férjen, ítélje meg Nagyságod. Isten tartsa meg jó egészségben Nagyságodat. Íratott Budán, Martii die 5. 1627.

Nagyságod jóakarója

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 207.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 14 March 1627. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 62.

Mürteza Pasha received Esterházy's letter of 12 February on 2 March, and responds the problems raised there. 1, Esterházy requested the handing over of Damásd, with reference to the certificates issued by Mürteza Pasha and Bethlen Gábor. The beylerbey suggests that this should be discussed by the commissioners. 2, He ordered the sancakbey of Esztergom not to force new villages to submission. The sultanic taxes were decreased for the region of Újbars and for Bát. At Zsarnóca, an arson, albeit unintentional, was punished with death. 3, They did not harm the poor people, and the sipahis caused no damage since the beginning of the armistice. Esterházy should inform him when the commissioners would arrive, he will also send his own to Esztergom. Mürteza Pasha shall personally go to Esztergom, Esterházy should come to Komárom, and they should

find a place which is not very distant for either party. Esterházy wrote that he also sent a message orally, but the letter was given by his serf not to Mürteza Pasha, but to the sancakbey of Esztergom. Next time Esterházy should use a decent messenger, not a peasant.

[outside:] Az tekéntetes és nagyságos vitézljő úrnak, galentei gróf Esterházy Miklós-nak, az fölséges római császár hívének, Magyarországon heltartó palotinusának, fő tanácsának, Fraknó várának vármegyéjének örökös grófjának, az kunok bírójának, Sopron, Zólyom, Bereg vármegyének főispánjának, nekünk mindenkoron jóakaró szomszéd úr barátunknak adassék

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmibül az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő országának gondjaviselője, hadainak igazgató szerdárja, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos vitézljő úr, nekünk jó szomszéd úr barátunk! Minden hozzánk illendő tisztességes dolgokban hasonló jóakarattal barátságunkat ajánljuk Nagyságodnak, és Istentül kívánunk minden jó egészséges állapotot Nagyságodnak.

Az Nagyságod nekünk böcsülettel írt levelét márciusnak 2. napján adák kezünkhöz, mely Nagyságod levele költ februariusnak 12. napján. Mindjárt nyelvünkön fordéttatván, olvasván, mindeneget, mit írjon Nagyságod, búségesen megértettünk. Elsőben írja Nagyságod, nekünk noha ennek előtte nem sok üdövel levelet küldött, de mivel válosza túlünk hertelen Nagyságodhoz nem jutott, ismít nem türhetvén, várhotván, másodízbe azért köllött ez jelen levő mastani levelet nekünk küldeni Nagyságodnak. És minek előtte az tractához kezdetnénk, Damásdot visszaadnánk, mert mind minekünk és az erdélyi fejedelemnek is ígéletünk szerént levelünk Nagyságod kezében volna, és mivel annak megerősítésében restek volnánk, az előttünk levő nagyubb dolgok végett velünk tractálhosson, rúlla nem tud mit gondolni Nagyságod. Nekünk jóakaró vitéz úr, szomszéd barátunk! Ez levél előtt az mely Nagyságod levele kezünkhöz jut, vött is, ez szerént előnkbe adta vala Nagyságod. Mely Nagyságod akkori levelére és az mastanira is azt írtam, írhatom, Damásdért az két hatalmas császár között levő szent békesség hátra nem marad, maholnap mind az két részrül mikoron az commissariusok egybejűnek, minden illendőképpen eligazétják. Vitéz úr, jó szomszéd barátunk! Damásd dolgájért az két császár között levő békességnek meglételét resten és idegenül ne tartsa Nagyságod.

Másodízbe azt írja Nagyságod, az esztergami bég és az alatta levő szipáják az köztünk levő mastani frighez semmiképpen magokat nem tartják, és az mely faluk ennek előtte nem holdoltak, azokat igen-igen akarják erőltetni az holdolásra az commissariusoknak egybejövésének előtte. Az ilyen dolgokkal az holdolt falukat is magoktúl idegenétik. Nekünk jóakaró szomszéd úr barátunk! Mi mind az esztergami bégnek és az alatta valóknak, és minden végekbe igen-igen erősen parancsolatokat mindenfelé küldöttünk, mindenek az egybejövő commissariusok végezéséhez hall-

gassanak. Mast is újóban parancsoltunk, azon kívül is nem mer senki semmit cselekedni. És az Újbars környül levő szegén faluknak az miből lehetett, mind az császár adójából és élésből könnyebbséggel lettünk. Az Bát városiaknak is az szerént. Mikor Zsarnócon voltunk is, az hegyekbül bízató levelünkre az szegénség jobb részére házokhoz közinkbe alájüvén, nem akartva egy főembernek szállása meggyulladván, azonnal magát fölakasztatám. Semmiképpen bizonyára mi az szegénségnek ínségtételeket el nem szenvedjek.

Harmadik dologrúl ír Nagyságod, hogy itt az végek környül való országbon levő faluknak nyomorúságokat magunk szemével láttok nyomorult állapotokat, az magok betegségek miatt való halálokon kívül is morhájuk mindenestül oda volna, házok megégvén, hadaink mia sokan rabságra el is hozattatának. Ez nyomorúságok rajtok noha meglevén, de az szipáják mindezekkel nem gondolván, több adó szolgálatra, hogysesem mint azelőtt, erőltetnyék, írja Nagyságod nekünk. Nekünk jó szomszéd úr barátunk! Ha Isten szerént köllene igazán meglátnunk, az szegénységnek ilyen nyomorult és pusztaságoknak okai kicsodák legyenek, az oka mely részrúl és kicsoda, mindeneknél nyilván vagyon. Isten ű szent felsége előtt is az adjon okot rúlla, az ki oka. Nekünk úr szomszéd barátunk! Miultátúl fogván az mi hitlevelünket az Nagyságod kezéhez méltattok, mi arra felelünk az mi részünkrúl való vitézeketül az Nagyságod részére. Semmi ártolmak, még az legkisebbik is, az mi akaratunkbül soholt nem lett, ha pedig maga akaratján vakmerőképpen valamit cselekednéjek, bizonyára érdeme szerént való büntetéssel megbüntetjék, akármi renden való úr ember lenne is.

Nekünk böcsületes úr, jó szomszéd barátunk! Eddig az kik mind az két részrúl meglettenek, azok immár megtörténtenek. Nagyságoddal az egymásnak adott hütünk, ígérütünk tartása szerént az országokban levő szegénységre tekéntsünk, az két hatalmas császár között oly jó csöndes és igaz hosszú esztendőig megmaradandó jó békességet igyekezzünk tökéletesen Nagyságoddal csinálni, kiért még az megmaradéinkért is az szegénység Istent imádhosson. Isten látja, nekünk akaratunk s igyekezetünk ezekre az jókra vagyon, másvalami egyéb semmi nincsen. Az commissariusokat is immár elrendöltök, készétettek. Ugyan mast Esztergamba akarjok küldeni, de Nagyságod az Nagyságod részérúl elrendölt főúri békességszerető igaz emberekkel mikor jűjön Komáromba, nem tudván, az okon marasztánk egynehány napig, hogy Esztergamban emberink sokáig késni és várokodni szükség ne legyen. Mihelen az részrúl elrendölt commissariusokkal Nagyságod Komárba jűn, azonnal mi is Esztergamba küldjök késedelem nélkül. És az mentül mennél jobb és alkalmasb helt találhat és választhat Nagyságtok, az tractán oda járjonak naponként, mint azelőtt is, egyik félnek is hosszú útja az estvei szállásra hogy ne legyen. Mind az két részrúl császári méltóságokhoz illyendő jó és igaz dolgokat egybe hozván, mind az damásdi dolgot s mind az többit el köll végezni. Nekünk szándékunk minden jóra vagyon, igyekezetünk semmi gonoszra nincsen.

Nekünk jó szomszéd barátunk! Azt is írja Nagyságod, ez levélhozó embert velünk szembe juttassok, nyelvvel való Nagyságod izenetét minden dologról maghallgassok, és megértvén mindenkéről bizonyos válasszal bocsássok vissza. Ez levelét Nagyságodnak valami egy paraszt ember hozta az esztergami bég kezébe, az is nekünk maga emberétől küldte. Semmi olyan bizonyos embere Nagyságodnak nem jött, ha jött volna olyan bizonyos embere Nagyságodnak, akartok volna. Azelőtt is az mely levele hozzánk jött Nagyságodnak, azt is paraszt ember hozta volt, azért késnek az levelek egymáshoz júni. Istennek hála, mast vélekedés nélkül jó egyenesség vagyon köztünk. Szükség maga bizonyos emberét is hozzánk bocsátoni Nagyságodnak. Ez levelünket egy csausunktól küldtök Nagyságodnak. Mikorban Komárba leszen jövése Nagyságodnak, bizonyos válaszokkal küldje hozzánk vissza késedelem nélkül Nagyságod. Isten tartsa meg és szerencsáltassa Nagyságodat. Íratott Budán, Martii die 4. 1627.

Nagyságod jóakaró szomszéd úr barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 208.

Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
[Kismarton], [20] March 1627. Copy.

MNL OL P 123 II. i. no. 75.

A short version of the delivered letter is published in Salamon (ed.), *Két magyar diplomata*, 23–25. Attached is a summary of the oral message of the palatine though his agent, Lukács Szombathy: 25–27.

Esterházy received two letters of Mürteza Pasha from Hüseyin Çavuş. Previously, his messenger fell sick and could not bring Esterházy's letter to the beylerbey [and thus could not deliver the oral message], but now the palatine sends his man back with the çavuş. There is no point in starting the peace talks before Damásd is handed over by Mürteza Pasha, because the beylerbey promised to do it, just as well as he will promise things during the negotiations. If the castle returns to the hands of the Hungarians, Esterházy will send the commissioners. The palatine thanks Mürteza Pasha for his measures concerning the sipahis' demands for raising the taxes. Ernst von Kollonitsch wrote to Esterházy about the hajdús from Komárom. If they had the captain's safe-conduct, the Ottoman soldiers should have only attacked them if any Turk suffered offence from them. Thus, they should be released. Esterházy was informed that Mürteza Pasha demands a large fine from the town of Gyöngyös and the Franciscan monastery there, due to an ambush on some Greek merchants. He pleads for their innocence.

[outside, with Esterházy's hand:] Murtazan budai vezérnek írt levelünknek mása in anno 1627. die circiter 18. Martii

Mi etc.

Huszain csaus megadá mind az két rendbeli Nagyságod nekünk írt levelét, melyeket böcsölettel vevén és megolvastván megértettük. Először is annakokáért bánjuk, hogy az mi Nagyságodhoz küldött emberünk levelünkkel edgyött nem mehetett Nagyságodhoz, ki abból történt, hogy útjában igen nagy nehéz betegségben esett, és a' miatt nem vihette maga levelünköt meg. De im mast ugyanezen Nagyságod hozzánk küldött csausával az Nagyságod jó egészségének látogatásáért és minemő dolgok végett is bocsátottuk mi is ez levelünk[et] megadó szolgálkat Nagyságodhoz.

Az mi pedig az Nagyságod írásit illeti, az hul előszer is Nagyságod az damásdi dolog felől írt, úgy vagyon az, ily nagy két hatalmas császárnak békességének Damásd miatt el nem köllene múlni. De mivel nyilván vagyon Nagyságodnál, hogy az ki az jó és szent békességet kívánja, annak kívánni köll azon békességet néző dolgokat is. Kiról nálunk levén ígéreti Te Nagyságodnak, hogy még az derék tracta és végezés előtt megereszti és kézben adja Damásdot, ki mivel mindeddig vonódott és haladott, s még most is halogatja Te Nagyságod. Nem tudom, mint kezdjünk az tovább való végezésekhez is, minekelőtte tovább mennénk az végezésekben, mivel azok is a Te Nagyságod ígéretitől fognak függeni. Ha azért Te Nagyságod azt akarja, hogy az mi commissariusink alásiessenek, és az két hatalmas császár közt való békességnek tractája elkezdessék és mennél hamarébb jó végben vitessék, barátságosan és szomszédsgosan kérem Nagyságodat, hogy az mint megígérte Te Nagyságod, és reá felelt az erdélyi fejedelem is, adassa mindjárt kézben Damásdot. És végben vivén, úgy bízhatunk az több végezésekhez is, hogy bizonyosak és állandók lesznek, kit ugyan az maga jó ítéletire is hagyunk, ha nem méltó kívánság-e. Mert ez az mi első végezésünk Te Nagyságoddal, hogy Damásdot megereszti, s eddig is ha ez az akadék nem lett volna, régen Komáromban volnának az mi commissariusink. Melyben nem is annyira köll nekünk Damásdot néznünk, mint az Nagyságod nekünk adott szavát, az kin az mint fölül is íránk, az tovább való békességet is épétenünk kölletik, holott jól tudja, elhitük azt Te Nagyságodnak. Hogy hanem csak Damásdra vágyakoztunk volna, az mely könnyen Nagyságtok ahhoz hozzájutott oly időben, az mikor a' két hatalmas császár közt való békesség fönn volt, és várak megszállására és annyival inkább megvételésére semminemő ok innét nem is adatott, úgy mi is, úgy tetszik, Damásdhoz hozzájuthattunk volna eddig is. De mi vártunk mindeddig az Nagyságod ígéretitől, és reméljük, hogy abban egyebet sem cselekeszik Te Nagyságod, hanem minekelőtte az commissariusok az több dolgoknak elvégzésére öszvegyülnének, az előtt véghez fogja vinni Damásdról való ígéretit. Mely meglevén, mi ugyan felelünk is Nagyságodnak reá, hogy minden késedelem nélkül alaküldjük Komáromban az commissarius urakat.

Az holdultság dolgát pedig az mi illeti, dícséretesen cselekedte Te Nagyságod, hogy parancsolatokat adott ki, hogy adajokat ne csak ne öregbítsék az iszapaják, de sőt az mostani nagy pusztaságra nézve könnyebbítsék. És hogy az török vitézek az tovább való

holdultatásnak is békét hadjanak, hogy megparancsolta Te Nagyságod, azt is igen méltán cselekedte, melyet mi is kedvesen és barátságosan nézünk Nagyságodtól.

Az komáromi egyenihán hajdú legények megfogásáról és levágásáról ugyanazon komáromi kapitán is nagy bő szóval ír minékünk, mentvén mindenképpen azokat az hajdú legényeket, és azt erősítvén, hogy az ő úti levelével jártanak. Ki ha úgy vagyon, hogy úti levelek volt az kapitántól, az esztergami vitézek az régi végbeli jó szokás szerént különben semmiképpen nem bánthatták volna azokat az hajdú legényeket, hanem ha törököt háborétottanak volna meg. Kit mivel ezek nem cselekedtenek, az polgároknak valami darab szalonnájokért, és egy vagy két mec z lisztekért vagy valami kenyerekért sem le nem vághattak volna benne, sem meg nem foghatták volna őket. Mert az holdult falukhoz, tudja Nagyságod, minékünk lehet több közünk, mint Ti Nagyságotoknak, holott megadván szintén úgy ide az mi részünkre is az ő adójokot, mint szintén az iszpajáknak. Azon kívül ők körösztények is, s ha valami gonoszságot cselekedtek az hajdúk a' parasztok ellen, érdemek szerént megbüntette volna az kapitányok is őket. S efféle dolog hánszor történt csak az esztergami vitézektől is ennek előtte, hogy jóval is beljebb jöttek az mi végházaink mögé az ő holdult falujokra? És néha panaszra való okokat is adtanak, de azért ugyan senki nem bántotta őket. És így csak az jó szomszédságot bontják az esztergami vitézek efféle dologgal.

Hogy annakokáért valami hasonló bosszúállásra való ok ide az mi részünkre való vitézlő rendnek is ne adassék afféle dologgal, és az végbeliek között is az jó barátságos szomszédság megmaradjon, kérjük azon is Te Nagyságodat, bocsáttassa el azt az egyenihán szegín legínt az ki még ott fogva vagyon, hogy annyival csöndesben tractálhassák az jó békességet ott Komárom táján az öszvegyelendő kommissarius urak is. Holott ez az egyenihán szegín legénnek valahány darab szalonnáért való sanyarúságok és rabságok nem is illendő az több nagy dolgok köziben, kiket elbocsátván Te Nagyságod, mi is barátságosan vesszük Te Nagyságodtól.

Utolszor, noha Te Nagyságod minékünk erről nem írt, de mi több írásunk között akaránk Te Nagyságodat erről is megtalálnunk, hogy az mint értettük, az elmúlt napokban Te Nagyságod az szegín gyöngyösi barátokat is fölvitette volt szintén Budára, nagy summa pénzt vevén avagy kívánván az gyöngyösi várason is, azt adván okát, hogy ez Gyöngyösön s talán ugyan az kalastromban is valami csavargók nem tudom micsoda görögököt vertenek volna föl azok közül némelyeket megölvén s némelyeknek marhájokot elvevén. De Te Nagyságodat barátságosan kérjük, megbocsásson, mi azon fölötté csudálkozunk, hogy az szegín mezítláb járó, kuldulással élő és fegyvertelen barátokra azért neheztelt legyen. Mert ők nyavalyások magokat is csak imádsággal és könyörgéssel tartják s oltalmazzák, s másnak hát hogy adhattak valami különb oltalmat. Mert afféle csavargó latroknak és tolvajoknak még magoknak is az szegín barátoknak mind életek, mind halálok kezekben volt. Hasonlóképpen soha az sem volt szokás, hogy valamely falut és várast az olyan dologért megbüntet-

tenek volna. Maga sokszor tudunk afféle példákat, hogy olyan heleben gyakorta mind edgyik részről s mind az másikról az derék békességnek idején is történetnek efféle dolgok, az minemő most Gyöngyösön történt. De azért soha azt nem tudjuk, hogy az miatt ily nagy summa adásra kényszerítettek volna valamely szegín embereket, az mint mast halljuk, hogy Te Nagyságod vett avagy akar venni az szegín gyöngyösi-eken. Kérem azért Te Nagyságodat, mint jóakaró szomszéd úr barátomat, hogy ne csak ne háborgassa az szegín barátokat, de inkább mint Isten szolgálóihoz, mutassa minden jóakaróját és oltalmát, és az szegín gyöngyösiekkel is minden jót cselekedjék Te Nagyságod, minthogy edgyik része annak az várasnak örökösön minket is illet. Holott azok szegények mind semmivé lesznek és elpusztulnak, ha más latroknak gonoszságokért önekk kölletik szenvedni. Melyekben Te Nagyságod jóakaróját mutaván más hasonló dologban mi is kedveskedni igyekezünk Te Nagyságodnak.

[LG]

No. 209.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy**Buda, 31 March 1627. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 56 and 319.

A copy with the date 28 March 1627 is published (with minor mistakes, which do not concern the content of the beylerbey's message) in Salamon (ed.), *Két magyar diplomata*, 28–30.

There is a single paragraph, which was damaged in the manuscript used by Salamon's edition.

Mürteza Pasha received Esterházy's letter on 9 March. It was upon the counsel of Gábor Bethlen that he promised handing over Damásd, and it did not yet take place because of the Hungarian side: the commissioners have not yet been announced, neither the place, nor the time of the negotiations were specified and Esterházy did not tell him whom he should hand over the fortification. Those hajdús from Komárom, who did not 'turn Turk' or flee in the meantime, were released. Concerning the damage done to the Vlachs in Gyöngyös, he sent order to the beylerbey of Eger, Papazoğlu Mehmed Pasha, and the sancakbey of Hatvan not to harass the town or the Franciscan monastery with this.

Although Esterházy did not mention in his letter that he would also send an oral message, Mürteza Pasha listened to what Esterházy's man had to say and responds in this separate letter. He discussed the issue of Damásd already in the regular letter. He thanks for the news concerning the German princes, but does not believe that the Ottomans would have to worry about them. He sent a safe-conduct valid until the end of the negotiations for the Habsburg commissioners, and expects a similar one for the Ottomans. Esterházy should also forward the safe-conduct for the commissioners issued by Ferdinand II, as well as the plenipotence granted to them.

Az gyöngyösi dolgok, mind az polgárok és barátok felől mit ír Nagyságod, azt is értjek. De azok az káros olaszok, kik ott megkárosodtanak volt, mihozzánk jüvén

s panaszt tevén rejájok, mi dolgokat törvényre hadtok volt. Ők az törvént nem vár-
ván, kétezer érő forént ára kárt kétszáz foréntba alkudtak meg, melyet mi mast hallunk,
de ennek utána azoknak is Nagyságod tekintetiért is minden oltalommal leszünk.
Az egri pasának s mind az hatvani bégnek erősen parancsoltunk, semmi igazságnak
kívüle való dolgokkal meg ne bántsák, másoktól is őket megoltalmazták. Ezek után
Isten tartsa meg és szerencsáltossa minden jó dolgokban Nagyságodat. Íratott Budán,
Martii ultima die anno 1627.

[LG]

No. 210.

**Announcement of Mürteza Pasha concerning the prolongation of the armistice
Buda, 14 Receb 1036 / 31 March 1626. Original (type E).**

MNL OL P 123 II. h. no. 18.

Edition with Arabic letters: Fekete (ed.), *Türkische Schriften*, 28–30.

Twentieth-century German translation ibidem 236–238.

*Repeats the text of the announcement from 20 Rebiülahir (see no. 202), extending the
deadline of the armistice as long as it is necessary for taking care of the issues.*

Hüve

Biz vezir Mürteza paşa ol devletlü ve ‘azimetlü Al-i ‘Osman padişahınun denizün berü
yakasında olan memleketlerinün ve ‘askerlerinün baş serdarı ve Budun’da memleket
dutucusı-ız bildürüz anlara kime ki layıkdur nicesüne bundan evvel çok zaman değil iki
ulu padişahlar arasında olan hayırlu barışık içinde ba’z sebeblerden ötüri iki bile taraftan
‘askerler ve düşmanlık ile rencide olunmuş idi ki bundan sonra dahi ziyade fukaranun
harab olmamaların ma’kul görüp dahi anı yerine götürmeğe ve yorılıb zahmet çekmeğe
ka’ül olub ol ulu padişahumuzdan istiklalümüz olmağla ki bu hayırlu barışık aşırı bir
ahval olursa anı hayırlarla doğrulda-ız. Bu mesalihden ötüri ise bundan akdem yazmış
idüm ol devletlü grof Esterhazi Mikloş dostumuza olki Macar vilayetinin palatinoşidur
eğer ki anun devletlü çasarınun dahi bu barışığa muradı ve rızası olursa biz dahi anı
so’uklıkla dutmazuz. Ol sebebden ötüri ise bundan akdem ol devletlünün bize gönder-
düğü kağıdından anladuk ki anun devletlü çasarınun dahi bu hayırlu barışığa muradı
vardur. Ol bizüm sa’adetlü ve ‘azimetlü padişahumuz ile olan hayırlu barışıği yeni başdan
teccid eylemeğe kangı mesalihlerinün ol bizüm ile olan bitürmelere ol devletlü Ester-
hazi Mikloş’a istiklal dahi verilmişdür biz dahi ol devletlü ile bundan akdem böyle
bitürmiş idük ve kendüsine vire kağıdını dahi vermiş idük ki üç ay va’de ile ve bu üç
ayun içinde iki tarafun vükelası bir yere gelüb bu hayırlu sulh ve salahı söyleşeler. Lakin
ziyade kış olmağla ve ba’z mevani’ dahi zuhur eylemekle ol va’de çıkub hala ol devletlü-
nün mektubıyla gelen adamısı yeni başdan vire kağıdına taleb olmağla bu def’a tahrir

olunub gönderilmişdür ki bu bizüm vire kağıdumuz ol devletlünün eline vasıl olduğu gündün ki üzerümüzde olan ayun ahirinden gelecek ayun ahirinedek vâde hesab edüb cemi' mabeynümüzde olan düşmanlık bu vâde içinde sakın ola gayri dürlü değil hem-an niçesüne sahih barışıkda gibi vâde ve emn ve aman ola ve dahi bu vâde içinde iki ulu padişahların taraflarından barışık sevici ve iyilik isteyüci adamlar ta'yin olunub dahi sa'adetlü ve 'azimetlü padişahumuz tarafından ta'yin olunan vükela Ostorgon'a ve devletlü Roma çasarı tarafından ta'yin olunan vükela Komoran'a gelüp dahi bu iki kal'e mabeyninde zikr olunan vükela ma'kul gördükleri yerde bir yere gelüp dahi can u gönülden müşavere edüb ol iki ulu padişahlar arasında olan hayırlu barışığı yeni başdan bitüreler ve Hakk ta'alanun doğrılığı üzere dogrudub kavi edeler ve eğer ba'z mevani' sebebiyle bu hayırlu mesalih bu vâde içinde görülmezede yine bu vâde yerinde dursun ve ri'ayet olunsun neyede bu hayırlu mesalihi başa çıkarurlarsa biz andan ötüri bu bitürmeler üzere öylecene nicesüne biz bunda sa'adetlü ve 'azimetlü padişahumuzun baş mesalihin görücisi ve memleketlerin Budun'da dutucısı-ız bu bitürmelere ve bu hayırlu sulha ol devletlü ve 'azimetlü padişahumuzdan bize istiklal-i küllî verilmişdür ana kendümüzü böyle dutmuşuzdur ve mansıbumuz ile ve dinümüzle bizüm ulu peygamberümüz Muhammed ül-Mustafa – salla Allahu 'aleyhi ve sellem – hazretlerinin ululuğıyla and içerüzki bu zikr olunan vâde içinde çak bu hayırlu mesalih başa çıkınca ne gizlü ve ne aşıkare ne kendümüz ve ne gayriler ile hiç bir asl düşmanlık ol devletlü Roma çasarının memleketlerine ve serhad kal'elerine ve doğrularına eylemeyelüm ve etdürmeyelüm ve eylemeğe dahi kail olmayalum. Bunun ise büyük i'timad ve i'tikadına bu bizüm kendü yazumuz ve adumuz ve mührümüz ile işbu vire kağıdını vermişüzdür ki bundan sonra bununla 'amil olalar. Bu kağıdumuz ise Budun'da bin otuz altı Recebü'l-müreccebün on dördüncü gününde yazılmışdır. Baki ve's-selam.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 211.

Mürteza Pasha to Tamás Bosnyák

Buda, 2 April 1627. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 67.

Mürteza Pasha informs Bosnyák about the armistice and complains that Bosnyák does not allow the peasant to transport to him building materials and planks. Mürteza Pasha placed an order on one hundred pikes from Rimaszombat, but Bosnyák hindered the deal. The beylerbey threatens to complain in front of Ferdinand II and Miklós Esterházy as well as to start hostilities.

[outside:] Az fölséges római császár Filek vári végházában főcapitányának, az vitézlő Bosnyák Tamásnak, nekünk szomszéd barátunknak adassék.

[note with Bosnyák's hand:] Ezt azért küldtem föl, mivel hiszem, hogy az tractán is szó léssen ezekről, hogy értsék, miben vagyok az dolog.

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen császárunknak az tengeren innyéd levő országának gondja viselőjő, hadainak igazgató szerdárja, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Minden hozzánk illendő tisztességes dolgokban barátságas jó szomszédságunkat ajánljuk.

Jó szomszéd barátunk, ilyen dolgról köllettek Kegyelmednek írunk, nem tudjuk, talánd Kegyelmednek is immár az ideig értésére lehetett, mi és mivelünk az fölséges római császár akaratjából az mi hatalmas és győzhetetlen császárunk egyenlő akaratjokból az magyarországbani heltartó és palatinus önagységával az frigyben az békességre való indiczyóban szüntén úgy vagyunk az részről való nagy urakkal, mint az örökös békességben, és mi az részről s mind innyéd mi is ahhoz tartjok magunkat. Azért Kegyelmed felől halljok az két részre fejhajtó szegínség sommájába az mivel adózhatna, az vagy az miből az szegény ember pénzt kaphatna, vagy valami faépület, vagy deszkát, akármi légyen, az részről semmivel ide nem bocsátod, az szegénységet az napokban valahány száz kopját Rimuszombatba [!] parancsoltunk volt, pénzre, abban is ellentartó lett Kegyelmed. Mely dolgok így lévén, ez semmiképpen az köztünk való barátságos jó békességhez nem illik, hogy az szegénységnek kereskedésében ellentartó légy, mert mi oda föl Bécs felé biztató leveleinket küldtük, mindenfelé kereskedő ember jühet s mehet, az szegénységen kívül is. Jó szomszéd barátunk, intjek azért barátságosan Kegyelmedet, az ilyen dolog nélkül, az melyek ellen kezesekre való ingatás [!] volna, el legyen Kegyelmed, abból való jövedelmét magát remélje Kegyelmed, mert ha ezután ilyen okokat hallunk, az melyeket az Kegyelmed felől való, nem békességhez illendő dologgal fejünket fájdtották, kételenül meg köll mind az fölséges római császárt és az palotinus úr is [!] barátunkat is találunk. Ha azok ugyan szabad útját hagyják, kit nem is remélnünk, Kegyelmednek, azután innyéd is afelé nem jó dolog okul adatik, és kész ellenkedés leszen. Választ várunk, jó barátunk. Isten éltesse Kegyelmedet. Írott Budán, Aprili secunda die 1627.

Kegyelmed barátjo

Vezér Murteza pasa

[GK]

No. 212.

**Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
Kismarton, 12 April 1627. Copy.**

MNL OL P 123 II. i. no. 77.

Edited from another copy by Salamon (ed.), *Két magyar diplomata*, 34–35.
A single paragraph was damaged in the manuscript used by Salamon's edition.

Esterházy received the letter of Mürteza Pasha from İsmail Çavuş and Hüseyin Çavuş. Mürteza Pasha should discuss the details of handing over Damásd with István Pálffy, the captain of Érsekújvár. Esterházy sent his commissioners already and expects that the Ottoman commissioners will also soon arrive at Esztergom. The palatine heard that two hajdús from Komárom have already been released, but there are four more, and they should also be set free. Esterházy thanks Mürteza Pasha for his measures in the issue of Gyöngyös.

Az damásdi dolog nagy dolgokhoz képest igen kicsinnek látszik minekünk, de mivel abban az Nagyságod méltóságos személye és ígreti s az erdélyi fejedelem hitlevele is és az én nevem is forog, méltatlan dolog volna egy olyan rossz palánk miatt ennyi idegen itéleteket és szókat felvennünk. De hisszük, el fogja már Nagyságod ezt is igazítani még az tracta előtt, kiről csak az újvári kapitányoknak tegyen hírt Te Nagyságod, ők annak aztán gondját viselik.

[LG]

No. 213.

**Miklós Esterházy's message to Mürteza Pasha
[Kismarton], 12 April 1627. Copy.**

MNL OL P 123 II. i. no. 78.

Edition from another copy: Salamon (ed.), *Két magyar diplomata*, 37–39.

Esterházy sends this message through İsmail Ağa and Hüseyin Çavuş. Mürteza Pasha should give credit to the information Esterházy sent him with his previous messenger. The palatine knows how the French, English and perhaps Dutch envoys (Philippe de Harlay, count of Césy, Sir Thomas Roe and Cornelis Haga) acted against the Habsburg-Ottoman peace at the Porte. He is also aware of Gábor Bethlen's activities, but they will fail. Esterházy reminds Mürteza Pasha to keep his promise concerning Damásd. He gives the list of the commissioners: Hungarian Chancellor István Sennyey, Miklós Forgách, Mózes Cziráki, Dániel Esterházy and a German. Most of them already went to Komárom. Esterházy requests Mürteza Pasha not to change his earlier promise concerning the place of negotiation. The procedure of the last peace, when the discussion concerning the place of negotiation lasted more than six months, should be avoided. Mürteza Pasha has already conceded that talks should take place at Szöny, it is the most

convenient place along the Danube, and the Ottomans should have nothing against it, since they had earlier come to Komárom and even to Vienna. Esterházy will arrange the safe-conduct for the Ottoman commissioners, and also the plenipotence for negotiations from Ferdinand II.

No. 214.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 4 Şaban 1036 / 20 April 1627. Latin translation.**

MNL OL P 123 II. i. no. 72.

Mürteza Pasha repeats his earlier announcement of armistice and as the three-months deadline could not be kept due to the unexpectedly long winter, expresses his wish that under the extended period of the armistice, between 20 April and 31 May 1627, the commissioners, who will meet in Szőny, will conclude peace.

Translatio litterarum credentialium Budensis Vesiri Murtesa Basae ad
illustrissimum excellentissimum Dominum Palatinum Esterhasi

Nos, Murtesa Basa, foelicissimi nostri Imperatoris regionum et provinciarum ex hac parte maris supremus gubernator et Budae negotiorum et exercitum locumtenens et generalis plenipotentarius, quibuslibet notum facio, quomodo haec sancta pax non ita pridem inter duos monarchas non nullas ob causas exercitibus et inimicitiis utriusque partis molestata fuerit, nunc autem rationem habens ne eo magis paupertates destruantur, cum ad id faciendum a nostro Foelicissimo et Potentissimo Imperatore plenipotentiam habeam, conabor, ut haec necessaria pax ad pristinum statum redeat et renovetur, et si quid contra eadem contingeret [!], pro satisfactione eiusdem et exsecutione [!] laborabo, quemadmodum antehac illustrissimo amico et vicino nostro, Nicolao Esterhasi, palatino Regni Hungariae scripseram, quod si eius Imperatori etiam haec pax cordi esset, me non frigide operam daturam esse ad praedictam pacem, quam ob causam externa¹² die ex literis illius domini ad me missis intellexi etiam Suam Maiestatem Imperatorem Ferdinandum hanc necessariam pacem exoptare, ut cum Nostro Felicissimo et Potentissimo Imperatore renovetur, et Domino Esterhasi amico nostro ad id exsequendum plenipotentiam datam esse. Ante hoc [!] quidem trium mensium tempus concessum fuerat, ut commissarii utriusque partis convenirent et hoc negotium effectui mandarent, sed cum hyems diutis[sime] durasset et iuxta literas nostras credentiales ante hoc [!] datas commissarii convenire minime potuissent, cumque illud tempus iam elapsum sit; de novo cum illo domino ex parte nostri

¹² *Recte*: hesterna.

Potentissimi Imperatoris ita conclusimus, ut ista epistola nostra credentialis ab eo die quo perveniet ad praedictum dominum nimirum a quarto die instantis lunae Sciaban, usque ad decimum sextum proximae lunae Ramosani mensis, nempe numero quadraginta duorum dierum, nulla inimicitia inter nos oriatur, non secus ac si vera pax esset, ita observetur hic terminus; sub quo termine [!] ex parte duorum maximorum Imperatorum constituentur domini validi ad tractandum et amatores pacis et convenientes in villa Sugny nuncupata, attendant ex toto corde ad tractationem, renovationem et conclusionem pacis inter dictos imperatores cum vera Dei iustitia; et si in hoc constituto tempore aliquas ob causas haec negotia sancta a constitutis commissariis finiri non possent, quousque finientur, terminus hic maneat denuo in suo loco, et observetur. Ego autem tanquam supremus actor Budae Nostri Foelicissimi Imperatoris et generalis serdarius regionum, ad haec facienda habens plenipotentiam, iuro supra fidem et supra sancitatem prophetae nostri Mahumet venerandi me hoc prenominato tempore nullam inimicitiam aut occulte, aut publice contra Sacrae Caesareae Maiestatis loca, arces et iustam causam habentes allaturum, nec id per alias nobis subiacentibus fieri concessurum. Ad cuius rei fidem has literas credentiales nostras sigillo nostro impressas dedimus. Datum Budae die 4 lunae Saban, anno 1036. [GK]

No. 215.

Mürteza Pasha to István Pálffy

Buda, 20 April 1627. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

ÖStA HHStA Ungarische Akten Miscellanea Fasc. 422. Konv. A. fol. 211–212.

Edition: Jászay, "A' szönyi béke," 195–197.

With reference to the letter he received from Ahmed Bey, the sancakbey of Esztergom, Mürteza Pasha complains that Pálffy hinders the serfs from the sixty villages to do maintenance work at the fortress of Esztergom. The kapıcı başı of the late Sufi Mehmed Pasha heard from the peasants themselves that they always paid service to Esztergom, this was also registered in writing in front of the kadi. The peasants serve in both directions, they should not be prohibited to do so. Concerning the issue of Damásd, Mürteza Pasha saw the correspondence between Pálffy and Ahmed Bey, his wishes are still the same.

No. 216.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 25 April 1627.¹³ Original (type A, with Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 58.

A fragment of the letter from another copy is edited in Salamon (ed.), *Két magyar diplomata*, 40.

Esterházy's messenger arrived on 19 April, in the company of İsmail Çavuş. Mürteza Pasha will keep his promise concerning Damásd, and assures Esterházy that he will also send the commissioners to Esztergom. Should any other hajdú from Komárom be found captive in Esztergom, he will be released. For Esterházy's oral message, Mürteza Pasha sends a written response through Receb Çavuş and Hüseyin Çavuş. He sends his own safe-conduct and a copy of Murad IV's safe-conduct, and expects the same from Ferdinand II. He wrote Szőny as the place of negotiations in the safe-conduct, but even if the Ottoman commissioners have to stay only ten days there, it will cause them a lot of inconvenience.

[outside:] Az tekéntetes és nagyságos vitézlő úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, Fraknó várának tartományával örökös urának, Magyarországbán való palotinusá[nak], és az kunok bírójának, az fölséges római császárnak belső tanácsának, komornikjának, Magyarországbon heltartójának, nekünk jó szomszéd úr barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innnyéd levő országának gondjaviselője, hadainak igazgató szerdárja, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos vitézlő úr, nekünk jóakaró szomszéd barátunk! Az mely dolgok tisztességünkhöz illik, mindenkiben mindenkoron jóakarattal való barátság magunk ajánlásának utána Istentől Nagyságodnak minden jó igyekezetiben jó szerencsát, hosszú életet kívánunk.

Minekünk kedves indulatú jó szomszéd úr barátunk! Az mi hívünkkel, Izmail csaussal az Nagyságod híve, jámbor szolga főembere nekünk böcseletesen írt levelével hozzánk áprilisnek 19. napján megjövének. Az Nagyságod levelét böcsülettel vevén, megfordéttatván, mindeniket minden részeiben is jól megértvén, elsőben pedig az Nagyságod egészsége hírét hallván annak örülünk. Szóval való izenetit és izenetivel való írást is megértettek Nagyságodnak. Elsőben írja Nagyságod, hogy az köztünk elkezdendő és voltaképpen meglejendő szent békességet hogy elhihesse Nagyságod, nekünk úr jó szomszéd barátunk, az mi részünkről ahhoz illendő dolgokkal meglevésében kétség nélkül hiheteles és bizonyos lehet Nagyságod, semmi hátravaló akadályok, illendő mitülünk hátra nem marad felőlünk.

13 The letter is dated "day 9 of the current Saint George's month according to our counting," and St. George's month is April, but the date of the letter cannot be 9 April, since it refers to the arrival of Esterházy's letter on 19 April. According to the hijri calendar, 19 April 1627 is 3 Şaban 1036, thus the rather awkward formulation is most likely to refer to 9 Şaban, that is, 25 April 1627.

Damásd felől is mit írjon Nagyságod, megértettek. Az mint azelőtt arra köztünk szó volt, azbeli szónknak is eleget tevén, abban is Nagyságod meg nem fogyatkozott az tractának előtte.

Jóakaró szomszéd úr barátunk! Azt is írja Nagyságod, az részről való commissariuosokat, úri és békességszerető embereket immár Komáromba aláküldötte volna, és az kik közülök még ott nem volnának, azokat is késedelem nélkül közikbe aláküldi Nagyságod. És mi is késedelem nélkül ez részről elrendölt commissarusokat Esztergamba küldjök, isteni segítséggel kezdhessenek az tractához. Mert Nagyságod azt kívánnája, száz napi munkálkodás egy napon menjen véghez, írja Nagyságod. Kétség és vélekedés nélkül immár az commissariokat Esztergamba elmozdítjok. És az mint Nagyságod is kívánja írása szerént, mi is azt akarjok, az száz napi munkálkodás, fáradozás egy nap váljék el, és menjen véghez.

Hogyha pedig az részről való commissariusokkal imez-amaz nem illendő és nem leendő dolgokat előttök viselvín forgatni kezdenek, az elmúlt dolgokon pört ha egymással kezdendnék indétani, Nagyságod meggondolhatja, annak dolga mint és minemű hamar lehessen vége. Az elkezdésén megtetszik, ha sok akadályok lesznek. Az ki mind az két részről eddig meglett, az meglett. Hogy ezután egyik részről is olyan nem jó dolgok ne legyenek, és jó igaz új friggely az szent békességet helen hagyjok, és azt minden puntaiban mind az két részről ezután megőrizzek, ha azt felelik.

Minekünk kedves és jó szomszéd úr barátunk! Ezt az szent dolgot és minden részeiben jó módjával megerősítését, helen hagyását innyéd az mi részünkről az mi hatalmas és győzhetetlen császárunk mirejánk, onnyéd az részről is az fölséges római császár Nagyságodra hadták. Mikor az két hatalmas császárnak akarátja vagyon, mi Nagyságoddal igazságszeretettől fogunk ez dologhoz, az pedig mind az kettőnknek igazságából kívántotik, [hogy] sok országokban való nyomorodott szegény községnek érettünk isteni imádásokat fölvegyünk, minden mód nélkül való akadályokat előlünk félre tegyünk, igazság szerént egyenesen menjünk által igazság szerént rajta, hogy Nagyságoddal az mi barátink mondhasanak jobb dicséretet felőlünk, hogysem az harmadini [!] emberek és dolgok felől. Isten látja, minékünk tökéletesen csak az jó igazság köll. Ha pedig Isten akaratjából az elkezdett szent békesség véghez vitetik köztünk, az mi részünkről az mi botunk alatt valókkal mint őriztetjek meg, és Nagyságoddal is minemű szép és jó barátságosan élünk, meglátja Nagyságod.

Az komáromi hajdúk dolgát az mi illeti, és ha Esztergamban föltaláltotnak, meghigyje Nagyságod, gondunk leszen rejá, és visszaküldjök Nagyságodhoz. Ennek utána pedig mi is szergalmatosban minden dologra rejá vigyázunk. Ha valami akaratunk ellen való dolog esnyék, adassék tudásunkra, aztán mi gondunk az. Ennek utána pedig Nagyságoddal minékünk igazságbeli jó barátság, jó szomszédság akarátunk, csak hogy Isten az szent békességet jó módjával vigye véghez egy nappal előbb, minket vélekedés nélkül jóakaró szomszéd úr barátjának tartson Nagyságod.

Az mely pontokat nyelvel izenetivel írásban az Nagyságod szolgálja nekünk beadott, mindenikre pontokkal illendőképpen választ írván és küldvén Nagyságod-

hoz, Recsep és Huszain csausinktúl az Nagyságod nekünk küldött hűtlevének az mi részünkrül az másikját hasonlatosan megküldtök. Csakhogy immár kívántotik és szükséges az fölséges római imperatornak hűtlevele, hogy az mi commissariusink bízásban, bátorságosban mind az veli valókkal mehessenek, tractálhossanak és jühessenek bántás nélkül. Mi is az szerént az mi hatalmas és győzhetetlen császárunknak címeres hűtlevelet odaküldjök.

Jóakaró úr, szomszéd barátunk! Az hűtlevelek az tracta helére, Színre vagyon, de ha csak tíz napra az tractának vége halad is, az otlételek nem kevés nehézségekre leszen az mi commissarinoknak. Mi pedig szeretettel azon kérjek Nagyságodat, az részrül való commissarusoknak meghagyja Nagyságod, ebben semmi imez-amaz halasztást ne tegyenek, dolgot lássonak. Ezek után Isten tartsa meg minden jó igyekezetiben és szerencsáltassa Nagyságodat. Íratott Budán az mi számlálásunk szerént az rajtunk való Szent György hónap 9. die, az újság szerént anno Mohamedis noster [!] profete 136 [!].

Nagyságodnak jó szomszéd úr barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 217.

**Rambaldo Collalto to Mürteza Pasha
Vienna, 28 April 1627. Copy.**

In 1867, the copy (which survived in the diary of Mihály Tholdalagi about the negotiations), was held by the Erdélyi Múzeum-Egyesület (Transylvanian Museum Society).
Edition: Salamon (ed.), *Két magyar diplomata*, 54.

Upon the order of Ferdinand II, Collalto informs Mürteza Pasha that the following commissioners were appointed for the peace negotiations: István Sennyei, bishop-elect of Vác and aulic chancellor of Hungary, Johann Christoph von Löbl, Dániel Esterházy, and Mózes Cziráki.

No. 218.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
[Buda, turn of May 1627]. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 326.

Mürteza Pasha received Esterházy's three-four articles from İsmail Çavuş. 1, He only inquired whether the message delivered by Esterházy's man the last time indeed came from the palatine, because he was not sure. 2, Esterházy claimed that Murad IV did not

ratify the peace of Gyarmat because of the promises he heard from the French, English, Dutch and Venetian ambassadors (Philippe de Harlay, count of Césy; Sir Thomas Roe; Cornelis Haga and Zorzi Giustinian), as well as the prince of Transylvania, Gábor Bethlen. It is true that there are envoys at the Sublime Porte, who are free to speak, but their aim is only peace, and this is also true for Bethlen. The ratification did not take place because Ferdinand II was late with sending his ambassador, and in the meantime the peace was breached. There is no point in making accusations, everyone should take care of creating peace again instead. 3, Mürteza Pasha ordered the sancakbey of Esztergom, Ahmed Bey, to cede Damásd and inform the captain of Érsekújvár, István Pálffy, about this. 4, Mürteza Pasha will hopefully be able to send the Ottoman commissioners to Esztergom during the following week, those from the Habsburg party should also arrive by that time, because it will be problematic to wait in Szőny for too long. 5, It would be possible to find another place for negotiations, especially since the original arrangement, which specified Szőny, is already outdated, but it will also do. The Habsburg commissioners could come to Buda as well, important is only that peace would be created. 6, In order to start negotiations, the safe-conduct from Ferdinand II will be necessary.

[outside:] Az pöcsétes levélen kívül valahány pontokra, mindenik részeibe válasz etc. etc.

Az mi hűünktől, Izmail csautól, minekünk jóakaró szomszéd úr barátunk, az mely dolgokról valami három-négypontokban szép renddel ír Nagyságod, azt minekünk meghozta, melyet Nagyságodtól kedvesen vettünk, hogy minket meghitt szomszéd úr barátjának tartson ez esmeretség után és azféle dolgokról nekünk írjon, Nagyságodtól kedvesen veszek, hogy mi is idegeneknek ne láttassunk, de inkább jóakarunkat cselekedetünkkel is megmutassok, azokra az Nagyságod írásira ilyen pontok szerént választ írnya akaránk.

1, Írja Nagyságod, jóakaró szomszéd úr barátunk, hogy az Nagyságod előbbi ideküldött jámbor szolgája által való izenetinek botránkozás nélkül való hitelt adnánk. Mi az Nagyságod szavábon akkor is nem kételkedünk, Isten oltalmazzon, mast sem kételkedünk, hogy azokra még akkor választ írtunk, mostani szónknak az az írásunk bizossági. Tettünk csak azért emlékezetet akkori írásunkban, hogy annak menjünk végére, ha csak az szók, kiket nekünk az Nagyságod szolgája írva adott be, Nagyságod szavait [!], mert mi az Nagyságod szavábon kétséget viselni nem akarunk.

2, Ír Nagyságod levelének második puntiában arról, hogy az hatalmas császárunk kapuján lévő franczai, anglyai, hollandayai és velencei követek harmadívi és tavali esztendőben az hatalmas császárunk portáját az mivel biztatták, és az erdéli fejedelem is azoknak akarattjokból mit ígért legyen az hatalmas császárunk Portáján, mely biztatások és ígéretek miatt az harmadívi végezést is meg nem erősétette volna hatalmas császárunk, azokat Nagyságod jól értenéje és az mastani akarattjokat is azoknak az embereknek tudnája. Jó akaró szomszéd úr barátunk, azok az királyok,

hercegek, urak, tartományok és városok, kiknek követek felől Nagyságod nekünk az erdéli fejedelemmel, nekünk kedves atyánkfiával együtt ír, az hatalmas császárunknak sok ödötül fogván való frigyes, békességes, igaz jóakarói és baráti. Kihez képest az hatalmas császárunk kapuján azok követeinek mindenkor mind magok s az hatalmas császárnak jó dolgairúl szabad szólaniok, de mi is azoknak dolgokat tudván, úgy látjok, hogy az szent békességnél egyebet nem akarnak, csak hogy abban azok is az magok igazságát kívánják, ki ha meg nem lenne, talánk magokrúl gondot viselnek.

Bethlen Gábornak őfölségének is semmi míltatlan ígéretit semmi ödőben mi nem értjek, mást kiváltképpen az békességrúl való akaratjánál egyebet nem látunk. Hogy pedig az garmadini békességrúl való írást az hatalmas császárunk kapuján meg nem erősítették, az nem más vétke, hanem hogy az római császár őfölsége részérül késedelmeskedének dolgokat végben vinni, követeket be nem bocsáták és az alatt az békességet is bontogatták. Az hatalmas császárunk kapuja semmi illetlen dolognak hitelt eddig nem adott, ezután sem ad, barátit azért el sem taszítja magátúl, de az más nyavalyáját, nagy terhét magára sem szokta venni tudatlanságbúl. Most is azért igyekezünk az szent békességet, tökéletes igazsággal, állandóképpen végben vinni, hogy minden háborúságra okadó ellenkezések megszínjenek ezután az hatalmas császárunk és az római császár őfölsége között. Hisszek is azt, hogy valaki az szent békesség megszerzésében azon igyekezik, hogy abban valami eszveszés vagy kétszínű kötés legyen, annak Isten akaratjából szégyenvallás, s megbüntetés lesz dolga, mind Isten és emberek előtt. Az eddig lett háborgásoknak okairúl is, jó szomszéd úr barátunk, írja Nagyságod, hogy az hatalmas császárunk kapuja és nemzetünk vádoltatnájak az Nagyságtok részén levő némely emberektúl. Lehet szó mirejánk, de az ellen nekünk is római császár őfölsége részérül valók felől míltán lehet szónk, ha kívántotik, de hogy se egy részrúl, se más részrúl semmi új nem jó indulatra, cselekedetre ok ne adassék, az is, az ki eddig volt, eltörültessék, mast Isten akaratjából azon igyekezünk Nagyságoddal együtt.

3, Az damásdi dolog felől, hogy az mi szónkat késedelem nélkül többet mitülünk innyéde nem várván, megbizonyítsa, Damásdot megöresétse és az dolgot az Nagyságod írása szerént az újvári capitánnak, mikor lesz, értésére adja, megparancsoltok az esztergami béknek, azért abbúl fogyatozás nem lesz. Írtunk az újvári capitánnak is felölő, hogy abbúl az esztergami béktúl várjon.

4, Az hatalmas császárunk részérül való comisarius urakat Isten akaratjából azon leszünk, hogy ez jövendő héten bizonyoson Esztergamra fölboasssok, Nagyságod is Isten akaratjából arrúl az részrúl való urakat érkeztesse alá, hogy Isten akaratjából kezdhessenek az dologhoz. De ha az Nagyságtok részérül az frigynek tractálásának oka meg kezd hosszabbulni, az mi comisaryusinknak Szuinben való múlatások igen nehéz lesznek.

5, Hogy Nagyságod, jóakaró úr barátunk, az frigyúrul való mi fölküldött levelünket nem minden részében kedveli, értjük, kivál[t]képpen az Szuin dolgájért, kiben ha akarnánk jó ok és mód szerint munkálkodni, múltán más helet kívánhotnánk, kereshetnénk, mert az mely első levélben Szuin felől volt az végezés, annak az levélnek ideje immár eltölt, kinek erőtlensége miatt magamaga újat kívántotott egymásnak adnunk és az hely felől is így újjobbat végezhetnénk, kívánhatnánk. De mi azzal nem sokat gondolunk, mint az Szuinre való menésben az hatalmas császárunknak szolnál(?) egyéb kárát nem látjuk. Ha pedig az Nagyságtok comisaryusok szintén ide, Budára jünnének is, abban is több haszonunk az jó végezésnél nem lenne, mely jó végezés, ha Isten akarta, Szuinben is úgy meglehet, mint Budán meglenne. Hütlevelünket azért az Nagyságod kívánsága szerint megküldöttök, az másikat azért az fölséges római császár részéről még várjuk.

6, Hogy pedig az mi fölbocsáttotott comisaryusinknak római császár öfölségétől is legyen oda föl való békességes járásokrúl, otlételekrúl, visszajövelekrúl, ha az egynihányszor kívántotnyék is, hütlevelek, minden vele valókkal együtt, azt igen méltán kívánjuk, mivel az békességet is az hatalmas császárunk és az római császár öfölsége között való dologból tractálják, az comisaryus uraknak is szívek, elméjek, úgy inkább helen leszen s megnyukszik, mi is az szerént hasonlóképpen készek vagyunk megküldeni az hatalmas császárunk címeres levelét, ha Nagyságod vagy önagyságok kívánják. Az plenipotentya [!] nélkül pedig sem az mi comisari[u]sink, sem az Nagyságotok részéről való semmit nem tractálhatnak, végezhetnek és köthetnek.

Adja Isten, Nagyságodat ez írásunk találja jó egészségben, megismertetvén az ödő az Nagyságod jóakaróját, Nagyságod minket is ezután jobb akaró úr barátjának, szomszédjának tartson, azt kívánjuk.

[GK]

No. 219.

**Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
Kismarton, 3 May 1627. Copy.**

MNL OL P 123 II. i. no. 76.

Edition: Salamon (ed.), *Két magyar diplomata*, 55–57.

Esterházy received Mürteza Pasha's message from Receb Çavuş and Hüseyin Çavuş. With handing over Damásd and sending the safe-conduct, Mürteza Pasha removed the obstacles to starting the negotiations. Esterházy sends Ferdinand II's safe-conduct; the commissioners received plenipotency from the emperor. The German commissioner, Gerhard Questenberg, also departed towards Komárom. Esterházy sends oral message through Gábor Svastics and his other messenger.

**Mürteza Pasha to Rambaldo Collalto
Buda, 24 Şaban 1036 /10 May 1627. Original (type D).**

MZA G 169 Kart 81. no. 1759.

Mürteza Pasha sent the Ottoman commissioners to Esztergom and let Miklós Esterházy know their names: İsa Efendi, the mufti of Buda, Papazoğlu Mehmed Pasha, beylerbey of Eger, Ahmed Bey, sancakbey of Esztergom, Muharrem Bey, sancakbey of Szolnok and Cihan Ağa, the ağa of the asabs at Buda. They should convene with the royal commissioners and Gábor Bethlen's envoy, Mihály Tholdalagi, and conclude the peace treaty.

Devletlü ve rif'atlu dostumuz hakim huzurlarına devletlerine layık olduğu üzere dostluklar ve muhabbetler olundukdansonra inha olunan budur ki: benüm devletlü dostum bu def'a gönderdüğün mektub-i muhabbetleri gelüb vusul ve ri'ayet ve hürmetle alub ve terceme etdüdüb içinde anı yazar devletlü dostumuz ki devletlü Roma çasarı hazretlerinün izniyle ol canibden bu hayırlu barışğa ta'yin olunan vükela kimlerdür ve adları ile bayrakları bildürmişiz ma'lumumuz olub biz dahi bizüm 'azimetlü padişahumuz hazretleri tarafından ta'yin eyledüğümüz vükelamuzı iyü nasihatlar ile artık Estergon'a gönderdük ve ana göre ol devletlü palatinoş Esterhazi Mikloş'a ol bizüm devletlü dostumuza ve konşumuza bundan evvel yazub bu geçen haftada adamumuz ile bildürmiş idük ki bu canibden ta'yin olunan vükela ki birisi Budun'un müftileri 'İsa efendi ve Eğri'nün beğlerbeğisi Muhammed paşa ve Estergon beği Ahmed beğ ve Solnok beği Muharrem beğ ve Budun'un 'azabları ağası Cihan ağayı ol ri'ayet ve hürmete layık devletlülere bi'l-fi'l Erdel hakimi olan ol devletlü kardaşumuz Betlen Gabor dostumuzun ta'yin eylediği adamısı ol Toldalagi Mihal ile bir yerden ol serhadlere iyü nasihat ile gönderüb ve ne zaman ol devletlü Roma çasarı hazretlerinden anlara vire kağıdı gelürse öte canibden ta'yin olunan vükela ile (ile) gönül birlidüb dahi ta'yin olunan mahalle varub kendülere sipariş eyledüğüm üzere ihmalsiz bu hayırlu barışığın müşaveresine katlu sa'atler ile başlasınlar deyü hayırlu barışığı kaviliğe yerinde durmak ve ber karar olmak üzere başa çıkarmasına sa'y eylesünler ve bu hayırlu barışığın ta'yin olunan va'desi günine dek kaviliğe yerinde durub dahi iki tarafun fukarası ol va'de içinde huzur edüb sa'detlü ve 'azimetlü padişahumuza ve devletlü Roma çasarına ve yorilub zahmet çekenlere hayır du'alara olsunlar bizüm benüm devletlü dostum muradumuz böyledür gayrisin bilmezüz bundan sonra biz devletlü dostumuza ol yüce Allahu ta'ala hazretlerinden uzun 'ömrler ve iyü tali'ler rica ederüz ki versün. Bizüm bu kağıdumuz Budun'da bin otuz altı Şa'banu'l-mu'azzamun yigirmi dördüncü gününde yazılmışdur. Baki ve's-selam.

Be-medinet-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

MAY 1627

No. 221.

**The royal commissioners to Mürteza Pasha
Komárom, 10 May 1627. Copy.**

In 1867, the copy (which survived in the diary of Mihály Tholdalagi about the negotiations), was held by the Erdélyi Múzeum-Egyesület (Transylvanian Museum Society).
Edition: Salamon (ed.), *Két magyar diplomata*, 59.

The royal commissioners are sending the safe-conduct Mürteza Pasha has requested from Ferdinand II, and expect a similar one from the beylerbey.

No. 222.

**Pál Sibrik to Mürteza Pasha
Komárom, 10 May 1627. Hungarian concept.**

MNL OL A 98 Fasc. 10. 1627. fol. 8:1403.

The envoys that Mürteza Pasha had earlier sent to Miklós Esterházy, arrived at Komárom on their way back on 8 May. They were accompanied by the palatine's men, but one of these fell sick and cannot continue his travel. The pasha's messengers will travel on, as they carry Esterházy's letter; the palatine's men will stay until they get better. Esterházy is informed about this.

Tekéntetes és nagyságos úr, Nagyságodnak minden hozzám illendő tisztességes dologban szolgálatomat ajánlom, kívánok az Úristentől Nagyságodnak jó egészséget és hosszú életet megadatni!

Nagyságodnak ezt akarám tudására adni, hogy az mely követi Nagyságodnak mostanába palatinus uramhoz önnagyságához felmentenek volt, azok ma harmadnapja, hogy ide érkeztenek Comáronban, mind az palatinus uram önnagysága emberivel együtt, az kiknek palatinus uram hagyásából be kellett volna Budára Nagyságodhoz menni, de az egyikken oly szerencsétlenség történt, hogy minekutána ide érkezett, fölötte igen nagy és nehéz betegségben esett, úgyannyira, hogy szekérre sem vehetni, az mint magok is látták és meg tudják mondani az Nagyságod emberi. Ez okáért minthogy az Nagyságod emberinél Nagyságodnak szóló levél vagyon, nem akarám az Nagyságod emberit itt tartóztatni és késlelni, Isten áldomásával elbocsátottam Nagyságodhoz, ha az Úristen az palatinus uram önnagysága emberének is gyógyulást adand, ő tudja, miben kellett volna járni Nagyságodhoz, és tudni fogja, mit kellésék cselekedni ez dologban. Palatinus uramnak önnagyságának e történt dolgot tudtára attam. Tartsa meg az Úristen Nagyságodat jó egészségben sokáig! Írtam Comáronban die 10. Maii anno 1627.

Nagyságodnak minden hozzám illendő tisztességes dolgokban jóakaró szolgálja, római császár öfelsége viceheltartója és gondviselője Comáronban

Sibrik Pál de Saarvar kend.

[GK]

No. 223.

**Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
Kismarton, 18 May 1627. Copy.**

In 1867, the copy (which survived in the diary of Mihály Tholdalagi about the negotiations), was held by the Erdélyi Múzeum-Egyesület (Transylvanian Museum Society).

Edition: Salamon (ed.), *Két magyar diplomata*, 61.

Esterházy sent one of his old and experienced men, in the company of a young one to Mürteza Pasha, but the old one fell sick, and the young one did not dare to continue the mission on his own, this is why the beylerbey received no answer from the palatine. The issues Esterházy wanted to discuss will be negotiated by the commissioners, who are already in Komárom and are expected to meet the Ottoman commissioners soon.

No. 224.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 18 May 1627. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 68. Latin translation: MZA G 169 Kt. 91. no. 1881. fol. 41.

The man of Mürteza Pasha, who was sent to the Porte, met in Constantinople a messenger, who delivered the letter of Ferdinand II there. Mürteza Pasha is offended that the messenger must have got there through secret detours. The messenger was sent back from the Porte with a response, and after a shorter rest at Buda he will continue his journey to the emperor, accompanied by İbrahim Ağa, who also carries Mürteza Pasha's letter to Ferdinand II. Murad IV informed the beylerbey about the content of this mission, nevertheless Mürteza Pasha should not be bypassed in such issues.

[outside:] Az fölséges római császár hívinek, titkos tanácsának, Magyarországon heltartó palotinusának, az böcsületes vitézlő úrnak, Esterházy Miklósnak, nekünk mindenkoron kedves jóakarónknak s barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő országának, hadainak igazgató gondjaviselője, szerdárja, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, nekünk mindenben igen jó s kedves szomszéd barátunk, minden hozzánk illendő tisztességes dolgokban ajánljuk az magunk jóakarójával igaz barátságunkat, és Istentől minden jó igyekezetiben kívánunk Nagyságodnak hosszú életet megadatni.

Ennek előtte nem sok ödővel az magunk dolgáért küldöttök volt az hatalmas és győzhetelen császáruk fénes portájára szolgálókat, ki ott benn találkozáván az római császár őfölségének [követeivel], nem tudjok, micsoda kerülő útról ha lehetett volna, mitőlünk titkon érkeztenek őfölségének emberi levelével együtt őhatalma kapujára. Kiket nem akarván őhatalmassága és az körnüle levő tanácsos vezérek megkéslelni, az hatalmas császáruk őfölségének írott méltóságos levelével együtt kibocsátottanak, és az mi ott benn levő szolgálóknak gondjaviselése alá adtak. Ki tisztességesen gondjokat viselvén, ide Budára az egyenes úton mihozzánk hozta. Egy kevésé megnyugdván az messzi járástól, mi is fölbocsátottok őfölségéhez őket. Nem akarván csak magokat nagyobb böcsületért bocsátani, ez levelünk vivő Ibrahim csaus emberünket adtok melléjek, kitől valami egynéhány szóval írott levelünket is az római császár őfelségének küldtök. Nagyságodnak akartunk büvebben írnia, mivel immár egynéhányszori levelünkkel való ismeretségünk vagyon Nagyságoddal.

Mi jóakaró szomszéd úr barátunk! Az fölséges római császár akkori tanácsán csudálkozunk, hogy őfölsége azokat az emberit nem tudjok. Talánd az mi gyalázotunkra azon az kerülő úton, más nem arra rendöltetett emberek által küldte volt be az hatalmas császáruk fénes portájára. Micsoda dolgokkal, azt is tudjok, kiket mast az hatalmas császáruk az mi böcsületünket, mint ezelőtt, mast is viselvén, ide hozzánk küldötte. Kérjek azért Nagyságodat, mint jóakaró szomszéd úr barátunkat, hogy ezután minket az szerént tudván, az mint az hatalmas császáruk előtt levők vagyunk, és afféle tanácsnak az őfölsége környül való tanácsok hagyjanak békét. Nagyságod is azokat intse meg. Bízunk Istenben, hogy ha ezután olyan több dolog lenne is, kit már nem reménlünk, de az is nem az mi kisebbségünkre lenne. Isten tartsa meg minden jó igyekezetiben Nagyságodat. Íratok [!] Budán, Maii die 18. anno 1627.

Nagyságodnak jóakaró szomszéd úr barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 225.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 24 May 1627. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 64.

Mürteza Pasha acknowledges that Esterházy's man fell sick, therefore he will get the palatine's message only from the royal commissioners. Responding his letter, he also sent

the list of the Ottoman commissioners to Rambaldo Collalto. After this, Márton Spáczay brought him the royal commissioners' letter, and the safe-conduct issued by Ferdinand II. This was, however, not written in the necessary form and titled Murad IV only as a sultan, not as an emperor ('császár'). Therefore Mürteza Pasha sent the document back to the commissioners, it should be replaced with an ample one. He sent Murad IV's safe-conduct to the Ottoman commissioners. The sultan sent a message to Mürteza Pasha that the question of peace was trusted upon him and Gábor Bethlen, thus the new safe-conduct of Ferdinand II should also mention the envoys of the prince of Transylvania, who are already in Buda.

[outside:] Az fölséges római császár hívének, titkos tanácsának, Magyarországban heltartó palatinusának, az tekéntetes és nagyságos vitézljő úrnak, galentai Gróf Esterházy Miklósnak, Sopron, Zólyom vármegye főispánjának, nekönk jóakaró szomszéd úr barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességébül az az [!] hatalmas és győzhetetlen császárunknak az tengeren innýéd levő országának, hadainak gondjaviselője, igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, nekünk jóakaró kedves szomszéd barátunk! Minden hozzánk illendő dolgokban az magunk jóakarattal való barátságunk ajánlásának utána kívánunk minden jókat és hosszú életet Nagyságodnak.

Jóakaró kedves szomszéd úr barátunk! Az Nagyságod levelét meghozák minekünk, melyet böcsülettel vettünk Te Nagyságodtól. Jelenti Nagyságod azt, hogy az Nagyságod hozzánk bocsátott szolgálának, követinek az egyike, kiváltképpen az kire Nagyságodtól bízattatott volt az hozzánk való követség, Komoránban megbetegedvén, az másik magára az derekas dolognak minekünk meghozását nem vehette. És azonközbe az római császár őfölsége részérül való commissarius urak is odaérkeztenek volna Komoránban, kiknek odaérkezések után immár csak általok értenénk meg azokat az Nagyságod minekünk izenette dolgokat. Jóakaró böcsületes szomszéd, nekünk kedves úr barátunk! Hogy Nagyságodhoz bocsátott emberink az Nagyságod akkori nekünk írt levelével hozzánk érkeztenek, megértvén azt, hogy azok az Nagyságod szolgálái jövő utokban voltanak, igen kedvesen vártok őket mint eddig, noha az magunk emberi is jelentették vala azt, hogy az Nagyságod írása szerént az Nagyságod öregbik szolgálja megbetegedett volt. Kinek betegsége miatt hogy immár az mastani Nagyságod írása szerént az Nagyságod arra bízott követségének megmondása az commissa[r]ius urakra halasztott avagy hagyatott, azt sem nehezteljük, noha az magunk egymás között való barátságának okájért úgy lett volna talánd jobb, hogy azok hozhatták volna meg az követséget. Hogy pedig mi annak ide nem jövetelinek valami más egyéb okot az betegségen kívül tulajdonétanánk, attül Isten oltalmazzon. Mert minekünk ha az magunk emberi nem mondta volna is annak betegségét, de az

mint mi az Nagyságod hozzánk jó szomszédságas barátságában nem kételkedtünk, úgy írásának is mindenkoron hitelt adunk. Mely jóakaratumkat, kedves barátságunkat Isten az szent békességet végben vivén mindenkor bizonyítani akarunk, mivel mi Nagyságodat jóakaró szomszéd úr barátunknak tartjuk.

Akarok ezt is majd mint panaszképpen megjelenteni, [hogy] mikor az Nagyságod mastani levele Nagyságodnak érkezék, szintén akkor azon búsulunk vala, hogy az mint az hatalmas császárunk részéről való mi commissariusinknak az tractának helére való békességes elmenések felől Nagyságodat az mint megtaláltok volt, hogy az mi commissari[u]sinknak nagyubb bátorságokért Nagyságod az római császár őfölsége hütlevelét küldje, hogy ott semmi bántások nem leszen, azt mi mikor Nagyságod által, az kit megtaláltunk felőle, váránk, azonközbe Collalti ismeretlen úr barátunknak hozák egy levelét hozzánk. Kiben írja őnagysága, hogy az római császár őfölsége parancsolatjából akarta megjelenteni az Nagyságotok részéről alájövendő commissarius uraknak neveket, az szerént megküldték őnagyságok minékünk. Melyet jó néven vevén, mi is megíránk az szerént, az mint Nagyságodnak megírtok volt, [hogy] mi is az mi commissariusinkat fölküldtök Esztergamra, és csak várják az római császár őfölsége hütlevelét az békességes úti járásokrúl, az mely levél felől Nagyságodat találtok meg. Mely levelünk írása után őnagyságotól az római császár commissariusitúl mast érkezék hozzánk Spáczy Merton nevő emberek római császár őfölsége úti levelével és magok az urak levelével is. Magok őnagyságok levelekben azt írják, hogy az mint mi az úti levelet gróf Collalti úr barátunktól kívántunk, holott mi őnagyságának csak úgy írtunk felőle, az mint mast Nagyságodnak megírtok, különben nem.

Az római császár őfölsége levele is pedig nem az mi kívánságunk szerént hütelt való írt levél, hanem csak közönséges úti levél, de az mi annál nagyubb, s nekünk is kisebbségünkre vagyon, az egész levélben is sohol az mi hatalmas császárunkat szokott császár nevével nem nevezték, hanem kevés böcsülettel csak szultánnak írták. Az hatalmas császárunknak pedig mind az tengeren túl s mind innyed sok szultán rabjai vadnak, mely vétek, elhittek mi, hogy nem az római császár őfölsége akarattjából, hanem inkább az dejáknak tudatlanságából esett, mert az nagy fejedelmek, hatalmas császárok egyik az másiknak még szerencsétlenségében is az vagy állopotjában, nem-hogy egész hatalmokban meg tudják s meg szokták egymás böcsületit adni írásokban, izenetekben. Az mely őfölsége római császár levelét mi csak mutatni sem akaránk az commissarius uraknak, sem több mellettünk levő uraknak. Azért az vétekért ismét visszaküldtök az commissarius uraknak őnagyságoknak.

Kívánunk azért Nagyságotól, mint jóakaró szomszéd úr barátunktól, hogy Nagyságotok immár ne késsék az böcsülettel írt római császár őfölsége hüt szerént való levelét az mi commissariusunknak arról, hogy az mi commissari[u]sinknak s az velek való úr emberekkel és minden morhájokkal az tractára menetelikben, otlétekben, visszajöretelekben mindannyiszor valamennyiszer kívántotik annak lenni, bántások az római császár őfölsége alatt valóktól nem leszen, hogy az miatt az levél miatt késedelem

az tractábon ne legyen, mert az ödö alatt az hadak is fölrkezvén, azokat minékünkünk [!] is osztán akkor helben tartanunk gondosb leszen. Nagyságod oda az commissarius uraknak is megírja, hogy immár az mi commissariusink ott Esztergamban vadnak, ezután azokkal ismerkedjenek, tractáljonak, az mit nekünk értenünk kölletik, azokat azok értésünkre adják. Mi az mi hatalmas császárunk részéről való, böcsülettel íratott hűtlelet is az Nagyságtok részéről való commissarius urakért, hogy ott az tractán bántások sem jövelelekbe[n], ottlétekben, sem visszamenetelekben bántások nem leszen, az mi commissariusink kezéhez küldöttök, onnyéd várják őnagyságok. Minket ezután is jóakaró szomszéd úr barátjának tartson mindenkoron Nagyságod.

Végezetre, nekünk jóakaró szomszéd úr barátunk, azt is akaránk Nagyságodnak megjelenteni, az mely postája római császár őfölségének az hatalmas császárunk portáján volt, és az mi szolgálkkal jütt ki, az az szolgálk az hatalmas császárunktól mihozzánk olyan parancsolatját hozta, hogy az mint azelőtt, mast is az hatalmas császárunk az szent békesség dolgát mi rejánk és az erdélyi fejedelemre, mi kedves atyánkfiára bízta, az melyet Isten engedjen Nagyságoddal együtt jó szerencsésen végben vinnünk. Azért mivel itt vagyom ő fölségének is arra váloztott főember szolgálja, talán nem árt, ha az római császár őfölsége hűtleletében arrúl is valami emlékezet illendőképpen leszen. Ezek után Isten tartsa meg és szerencsáltassa Nagyságodat. Íratott Budán, Maii die 24. anno Mohamet noster [!] prophete 1036.

Nagyságod kedves úr jóakaró szomszéd barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 226.

**Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
Komárom, 29 May 1627. Copy.**

In 1867, the copy (which survived in the diary of Mihály Tholdalagi about the negotiations), was held by the Erdélyi Múzeum-Egyesület (Transylvanian Museum Society).

Edition: Salamon (ed.), *Két magyar diplomata*, 65–66.

Esterházy received the letter and the oral message of Mürteza Pasha from Hacı Bekir Çavuş. The beylerbey should not be suspicious, the palatine did send him a response, but the old man he sent fell sick and his young colleague did not dare to continue the journey alone, rather went back to Esterházy to inform him. Esterházy hopes that Mürteza Pasha will find the safe-conduct satisfactory and the commissioners can convene and negotiate all those issues that Esterházy wanted to discuss. The palatine believes that the problems with Ferdinand II's title as emperor in the safe-conduct sent by Mürteza Pasha were only due to a mistake of the scribe.

No. 227.

Gábor Bethlen to Mürteza Pasha
Gyulafehérvár, 19 Ramazan 1036 / 3 June 1627. Ottoman Turkish translation.

Original edition, with Arabic letters: Feridun Bey, *Mecmua-yı Münşeât*, vol. 2, 367.

Edition of a nineteenth-century Hungarian translation: Vámbéry, "Feridun Beg," 65–67.

Another Hungarian translation: Karácson et al. (eds), *Török-magyar oklevéltár*, 220–224.

Bethlen received Mürteza Pasha's letter from Mihály Tholdalagi, which notified him that the royal safe-conduct had to be sent back because of the deficiencies in Murad IV's title. The prince approves of the beylerbey's decision, as well as the tone of the letters sent to Ferdinand II and the palatine, Miklós Esterházy. Contrary to the rumours, Bethlen's peace with Ferdinand II was not detrimental to the sultan, the prince had served faithfully and never even received thanks for it. He informed the sultan about the evil plans of the 'Germans' against him, and Murad IV ordered Mürteza Pasha to assist Bethlen in case of an attack against him, and vice versa. The prince followed these orders, but then Mürteza Pasha received fermans, which ordered him to cease hostilities. This is why Bethlen also had to seek peace. He sends the copy of the peace agreement [of Pozsony], signed and sealed by Ferdinand II, with Lázár Horváth, so that Mürteza Pasha could have it translated with an ample interpreter.

As a matter of fact, the sultan's high dignitaries should be blamed for the peace, since they gave back the 'Germans' the 'crowns' of Hungary that Bethlen had conquered with sword. He also had to give back the duchy of Silesia [i.e. Oppeln and Ratibor], worth 100,000 guruş, 50,000 guruş received from Ferdinand II and some estates he had held for eight years. He also had to agree that the seven counties around Kassa, which belong to him now, [Abauj, Bereg, Borsod, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa, and Zemplén], would not hold weapons against the Germans. This peace was only concluded because of the orders received from the Sublime Porte; otherwise Bethlen was winning the war and could already be in possession of the district of Csepreg, if he was not forced to conclude peace.

Macar kralı Betlen Gabor tarafından Budun mühafızı Mürteza paşa tarafına gelen mektubun tercemesi suretidür.

Devletlü sa'adetlü vezir hazretleri bizüm ri'ayetlü hürmetlü dostumuz Hakk ta'ala cenabunuza çok yıllar 'ömürler verüb 'azimetlü padişah hazretlerinin hidmet-i şerifele-
 rinde günden güne tali'nüzi yücedüb küşade eyleye. Bizüm müstakim adamumuz Tol-
 dagı Mihal ile gönderdüğünüz mektubunuz gelüb vasıl oldı mefhumında mizacunuz
 bozulub girü sihhata mübeddel olduğın bildirmişsiz bu hususda kemal mertebede hazz
 eyleyüb mesrur olmuşuzdur. Hakk ta'ala dergahından ricamız budur ki min ba'd nice
 yıllar 'ömürler müyesser ola ve dahi Nemçe çasarıyla olacak maslahata mübaşeret edüb
 sa'adetlü 'azimetlü padişah hazretlerinin ta'zim ve tevkirinde kusur etdükleri için razı

olmaduđunuzu bildirmiř-siz verdükleri vere kađıdında murad üzere yazmayub kusur eyledüklerin i'lam eylemiř-siz ve kađıdlarını girüye göndermiřsiz bu hususı gayetle ma'kul eylemiřsiz. Zira ma'lum edinüb fikr eylesünler ki sa'adetlü padiřah hazretlerinin hala Budun'da bir 'akıl veziri vardur ki kendü efendisininün 'ırz ve namusını kema yenbagi gözedirmiř desünler. Ol kađıd anlara vardukda kendülerün eksiklerin bilüb kusurlarına müte'arrif olurlar. Ümid budur ki řimdiye deđin murad üzere bir vere kađıdı gelmiř olacak Ta'aladan rica ederüz ki řimdensonra bir mübarek sa'atde bu hayırlu barıřıđı etmeđe bařlayub itmama eriřdireler. Hala bu babda dört tarafa göz kulak olub ahvallerinecessüs eylemekden hali deđilüm her ne makule hale vakıf olursam taraf-ı řeriflerine 'ayniyle i'lam ederüm. 'Askerümüz mükemmel olub hazır olsun deyü her canibe haber göndermiřüzdür. İnřallahu ta'ala zat-i 'alinüz 'azimetlü padiřahumuzun hidmet-i hümayunlarında kusur koymazsız çasarun vere kađıdını döndürdüđünüzde Nemçe çasarına ve Macar memleketininün palatinořı olan Esterhazi Mikloř'a yazduđunuz mektubları katı yolında yazmıřsız bundan dahi ziyade hazz eylemiřüzdür ve bunu dahi yazmıřsız ki bizüm tarafumuzdan asitane-i sa'adete böyle haber varmıř ola ki biz bu canibde Nemçelüler ile sa'adetlü padiřahun zararı için barıřmıř olavuz deyü hakkumuzda güft ü gu olduđın bildirmiř-siz. Her halde biz anı gizlü eylemek murad edinmiřüzdür. Bu hususdan ziyade elem ve kasavet çekdük sebebi ne edüđin taraf-i řeriflerine i'lam edelüm ola asitane-i devletde olan vükela-i devlet bizüm ne idüđümüzi bilmemiřlerdür sa'adetlü padiřaha olan dođruluđumuzu nice defa'a isbat eylemiřüzdür. Lakin hala Nemçe'den on pare memleket alub 'azimetlü padiřahun memleketine zamm eylesem Allahu ta'ala senden razı ola bile demezler. Ve hürmet ve ri'ayet eyleyüb dođruluđumuza bu kadar hidmetümüz mukabelesinde girü i'timad eyleyeler idi. Sa'adetlü padiřahumuzun bir 'akıl kimesnesi bu kadar ki zamana iktizasına göre lazım olan iřleri ta'akkul edüb fikr ü mülahaza eyleye ve bir tedarüke kadir ola. Ba husus zamaneninün tebdilatına göre iřün öđin ardın fikr edüb dahi din ve devlete layık olacak bir maslahat görür kimesne yokdur. Bu babda size ba'zı nesne yazmak iktiza eyledi ma'lumunuz ola ki Nemçe ile mabeynde barıřık namı var idi çünkü Nemçe'nün 'azimetlü padiřahumuzun memleketlerine yaramaz kasd üzere olduđını haber aldük ketm eylemeyüb fi'l-hal der-i devlete vuku'ı üzere yazub bildirdük ve bu mazmunı nevehle def' eylemek lazım idüđin dahi i'lam eyledük. Ol zamanda der-i devletden bize 'askerümüzle hazır ve amade olmamızı ısmarlamıřlar idi ta ki düřman bizüm memleketümüze yürürse siz 'asker-i islamlı bizüm imdadumuza gelesiz ve eđer 'azimetlü padiřahun memalik-i mahruselerine yürürse biz 'askerümüzle sizün imdadunuza varavuz deyü bu babda ihmal etmeđi reva görmeyüb cümle 'askerümüzle bu niyet üzere yanunuza vararak eđer ihmal etmiř olayduk memalik-i mahruseye ne mertebede mazarrat eriřdirecekler idi 'ıyanen müřahede ederdünüz. İmdi ma'lumunuz ola ki Nemçe ile olacak barıřıđı mücerred kendü fa'idem için bozmadum ve bu defa'a Nemçe ile barıřmak muradum deđil idi fikrümde bile yogıdı. Heman hazretünüze der-i sa'adetten bir kaç defa'a emrler gelüb mefhumında Nemçe ile olan barıřıđı bařa çıkarub muharebeden feragat edesin deyü ferman-i 'ali sadır olmiř. Bu

ma'na kaçanki ma'lumumuz oldu gayret ve ıztırabdan divane ola yazduk ve asitanenün bu hususda böyle tebdil ve tagyirinün hikmetin bilemedük ve gördükki siz min ba'd Nemçe üzerine 'asker çekmekden havf üzere olduğunuz ve barışmağa mübaşeret eyledinüz. Biz dahi gelen evamir-i şerife mütaba'at edüb cümle fikrümüzü ve re'yümüzü barışmak semtine döndürdük nice ki siz sa'adetlü padişahun 'arz-i hümayunların siyanet edüb memalik-i mahruselerine zarar olmaya deyü sa'y edersenüz biz dahi yerümüzde kalub sabit kadem olalum deyü bu hizmetlere çalışub sa'adetlü padişahumuzun uğur-i hümayunlarında ne mertebe zahmet çekmişüzdür heman bir Allah bilür. Ve cenab-i şerifünüzün ma'lumudur ki bizüm bu babda çalışmamuz 'azimetlü padişah hazretlerinin zararına olmayub din ve devletleri temşiyyeti için idi lakin zerre kadar bilinmeyüb makbul olmadı. Benüm canum böyle haberler peyda eden münafıkların sözlerinden ziyade bihuzur olub lakin girü yine her ne hal ise sabr ederüz zira neyleyelim gayri nesneye kadir değiliz heman ol yüce Allahu ta'ala hazretini şahid tutaruz ki min ba'd bir kimsenün maslahatını doğrılıkla görmeğe sa'y etmeyevüz ve işidüb vakıf olmaduğumuz haberi dahi i'lam etmeyevüz. Heman kendü vilayetümüzde oturub 'azimetlü padişahumuzun kulluğında olub her sene verilegelen Erdel haracını verüb sa'adetlü padişahumuzun devam-i saltanatları du'asına işgal üzere olavuz. İnşa'llahu ta'ala sadakatumuz ve ümmet-i Muhammede hayr sanduğumuz 'an karib cümle 'alemün ma'lumları olub hakkumuzda yalan söz söyleyenlerün dahi yüzleri kara olur. Hala mu'teber adamlarumuzdan Horvat Lazarı nam adamumuz ile Nemçe kralının kendü hattıyla yazılıb mühüriyle mühürlenmiş etdiğümüz barışık temessüğini size irsal ederüz siz dahi kendünüz i'timad eyledüğünüz adama terceme etdirüb mefhumına vakıf olasız. Amma terceme eden kimesne diyak lisanın ziyade bilmek gerekdür ki zikr olunan temessüği hakikatı üzere dürüstce terceme eyleye ve bi'z-zat kendünüz okuyub iz'an edindikdensonra fikr ve mülahaza eylesesiz ki sa'adetlü padişahumuza zarar yüzindenmi yohsa fayide cihetindenmi barışmışız. Bu babda zerre denlü hicab ve hecalet çekmezüz yüzümüz ak ve alnumuz açıkdur vükela-i devlet bu babda hakk üzere bizden şikayet edemezler belki biz anlardan şikayet eylerüz zira anlar sa'adetlü padişahumuza 'arz edüb elümüzde olan Macar memleketinin koronaların girü Nemçe'ye aldirdılar lutf-ı Hakkla biz Nemçe'den cebren almamışiken bu muhibbünüzden cebren alub anlara verdirdiler. Mezburlar ile şimdiği barışığımız gayri yüzden olamadı hersekliğümüz olan Islatriya memleketi ki senede yüz bin guruş mahsuli hasıl olurdu bu barışık maslahatı için girü Nemçe'ye verilmek iktiza eyledi. Bundan ma'ada Nemçe kralı şimdiye dek her sene bize ellişer bin guruş verir idi şimdensonra anı dahi vermese gerekdür ve sekiz senedenberü düşen zi'amet ve timarlardan Macar memleketinde hidmet eden emekdar adamlarıma ki vermişidüm ol zi'amet ve timarları dahi girüye vermek lazım geldi. Bu sebep ile nice yarar yiğitlerin yüreği bizden sogumak lazım gelür ve bu kadar yarar adamlar elden çıkub gider. Ve bundan ma'ada Macar memleketinden yedi pare nahiye ki Kaşa memleketi ile ma'en zabt olunur idi ve bize tabi' idi ol memleketün 'askeri Nemçe üzerine kılıc çekmeyeler deyü 'ahd ve şart eylemek icab eyledi. Biz bu barışığın maddelerin

Nemçeliler ile şol şartla tutaruz ve barışuruz ki 'azimetlü padişahumuzla can ve dilden sadakat ile barışub sabit kadem olalar. Bu vechle olur gayri tarikke mümkün değıldür zira devlet-i 'aliyyeleri maslahatını müstahkem ve nafi' itmama erişdirümki sa'y edüb olunca bab-i hümayunlarından ayrılmak ve kullıklarından yüz döndürmek istemezüz. İmdi Nemçe ile bizüm barışığumuz 'arzumuza noksan ile ve bu denlü zararumuz ile bu minval üzere olmışdur. Bu hususları biz kimesneden bilmezüz ancak asitane-i sa'adetde olan vükela-i devletün su'-i tedbirlerinden bilürüz zira fırsat elümüze girüb meydan bizde kalub Nemçe'ye her vechle galib olmuşiken muharebeden farig olub barışasız deyü evamir-i şerife varid olmağla böyle olmuşdur. İstanbul'da 'ulema efendilerün karı emr-i dine müte'allik olan nesneyi görmek iken 'asker ve ceng ahvali ma'lumları değıl iken bu makule umura karışub müdahale ile 'ulema efendilerün bila fa'ide olan ikdamlarından böyle hal olmuşdur. Eđer vükela-i devlet-i 'aliyye bu müekked emirleri gönderüb barışığa ikdam etmemiş olalar idi şimdi biz Çaprag memleketinde olurduk ve hesaba gelmez fa'ideler hasıl olub istediğümüz gibi kavi barışık ederdükki bir padişah böyle düşmanına galebe etmemiş olur idi. Şimdi bu maslahatun 'aksı olub barışık düşman istediği gibi oldu şimdensonra bu fırsat fevt oldu zira atılan ok girü dönmez ve geçen yağmura kepenek tutulmaz. Zatunuza bu kadar tafsilat yazub başunuz ağırtduğuma elem çekmeyesiz zira kemal mertebe bihuzurlığumuzdan ve ıztırabumuzdan yazub tasdi' eylemişüzdür. Bizi kemakan kendünüze doğırı sadık adam bilesiz madamki dünyada sağı olam doğırlık üzere geçinmek isterüm. Hakk ta'ala cenabunuza çok yıllar 'ömürler vere. Bizüm bu kağıdumuz kendü kal'elerümüzden Belgrad kal'esinde mah-i Ramazanun on dokuzuncı güninde yazılmışdur deyü i'lam eder.

[ID & MF]

No. 228.

**Rambaldo Collalto to Mürteza Pasha
[Vienna], 8 June 1627. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Konv. 1. 1627. fol. 72–73.

With the arrival of İbrahim Çavuş, Collalto was ordered by Ferdinand II to receive Murad IV's letters, which emphasised the necessity to preserve the peace for the benefit of the poor folk. Johann Rudolf Schmid (sent recently by the emperor to the Porte) was also orally instructed regarding the willingness of the Habsburgs for peace. Mürteza Pasha should facilitate the speedy convention of the commissioners, as Collalto would do on his part.

Copia della lettera del Signor Conte di Collalto al Bassà di Buda

Illustrissimo et eccellentissimo Signor Vesir, nostro buon amico e vicino. Doppo tutti quelli affettuosi saluti convenevoli alla nostra buona amicitia et benevolenza. Avviso

Vostra Signoria Illustrissima come all'arrivo qui del honorato Ibrahim Ciaus mi fù imposto dal potentissimo Imperatore Romano mio benignissimo signore ch'io dovessi ricevere la lettera del Potentissimo Imperatore Ottomano, portata da esso Ibrahim, il che io feci con quel rispetto che si conviene.

Da essa si è inteso il desiderio ch'esso Potentissimo Imperatore Ottomano tiene che sia conservata la pace con Sua Maestà Cesarea nella quale ha trovato reciproca volontà; poiché sapendo Sua Maestà quanto danno suole recare la guerra alla povertà d'ambe le parti, desidera che nel tempo del suo felice Imperio possino essi sudditi star' in riposo et tranquillità; massime essendo questo il principal punto, al quale i prencipi giusti debbono haver la mira, nelle paci che hanno con altri potentati. Et perché dalle lettere scritte da Vostra Signoria Illustrissima habbiam visto quanto lei sia desiderosa di porre in esecuzione, questa buona intenzione del suo Potentissimo Imperatore, come anco delle cose da lei dette à bocca al onorato Ridolfo Schmidt, mandato da Sua Maestà ultimamente alla Porta, le quali esso dà qui referto, siamo venuti in cognizione, le rispondo che tutti li ministri sopremi di Sua Maestà Cesarea ed io in particolare corrispondiamo à questo suo desiderio, et faremo ogni opra per promuover questo santo negotio. Resta solo che Vostra Signoria Illustrissima (sicome accenna con la sua di voler fare) acceleri il negotio della commissione, come noi facciamo dal canto nostro, accio que'signori deputati convenendo insieme quanto prima, concludino questo santo negozio cotanto desiderato dagli amatori dell' equità, del quale ha da risultare la quiete della povertà d'ambe le parti, che liberata da tanti travagli, pregarà Sua Divina Maestà per ambidui questi Potentissimi Imperatori et per gli amatori di essa pace. Il che Dio volgi conceder et dar a Vostra Signoria Illustrissima ogni bene, con che di nuovo la salutiamo.

Di Buda [!] li 8 Giugno 1627

Manu propria
Buono amico e vicino
Rambaldo Conte di Collalto

[MHC]

No. 229.

**The royal commissioners to Mürteza Pasha
Komárom, 8 June 1627. Copy.**

In 1867, the copy (which survived in the diary of Mihály Tholdalagi about the negotiations), was held by the Erdélyi Múzeum-Egyesület (Transylvanian Museum Society).

Edition: Salamon (ed.), *Két magyar diplomata*, 72.

The commissioners forward Ferdinand II's safe-conduct to Mürteza Pasha and hope that he will find it satisfactory, so that negotiations can start.

No. 230.

No. 230.

**Mürteza Pasha to the royal commissioners
Buda, 12 June 1627. Copy (fragment).**

In 1867, the copy (which survived in the diary of Mihály Tholdalagi about the negotiations), was held by the Erdélyi Múzeum-Egyesület (Transylvanian Museum Society).

Edition: Salamon (ed.), *Két magyar diplomata*, 73.

Mürteza Pasha sent the Ottoman commissioners, İsa Efendi, the mufti of Buda, Papazoğlu Mehmed Pasha of Eger, Mehmed Bey of Esztergom (and others), as well as Mihály Tholdalagi to Szőny, the place that he had agreed upon earlier with Miklós Esterházy, in order to start the negotiations.

No. 231.

**Mürteza Pasha to the royal commissioners
Buda, 12 June 1627. Copy (fragments).**

In 1867, the copy (which survived in the diary of Mihály Tholdalagi about the negotiations), was held by the Erdélyi Múzeum-Egyesület (Transylvanian Museum Society).

Edition: Salamon (ed.), *Két magyar diplomata*, 73–75.

Mürteza Pasha received the commissioner's letter from Márton Spáczay, together with Ferdinand II's safe-conduct. He also received the letter of Rambaldo Collalto from Komárom. Mürteza Pasha cannot fulfill the request of the commissioners, since Murad IV never gave anyone the title 'emperor' ('császár'), which is deserved only by him, since he is the lord of Asia and a large part of Europe, and lives in the house of the Greek emperor in Constantinople. In Ferdinand II's letter Murad IV is never called 'mighty emperor' ('hatalmas császár') either. Nevertheless, Mürteza Pasha only expects a patent which pledges that his commissioners will be safe. Thus, if Ferdinand II gave plenipotence to the commissioners and Miklós Esterházy for the negotiations, they should not let any other person, who may be against the peace (that is, Collalto) involved. The royal commissioners should communicate with the Ottoman ones, who are, together with the envoy of Gábor Bethlen, prudent and peace-loving people.

No. 232.

**Mürteza Pasha to the royal commissioners
Buda, 12 June 1627. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

ÖStA HHStA Ungarische Akten Miscellanea Fasc. 422. Konv. A. fol. 213–214.

Edition: Jászay, "A' szőnyi béke," 206–207. From another copy: Salamon (ed.), *Két magyar diplomata*, 79.

Mürteza Pasha received Ferdinand II's safe-conduct from Zsigmond Eörsi. He sent the Ottoman commissioners still at Buda (Muharrem Bey of Szolnok and Mihály Tholdalagi,

Gábor Bethlen's envoy) to Szőny. From now on, the royal commissioners should communicate with the Ottoman commissioners.

No. 233.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 12 June 1627. Copy.**

In 1867, the copy (which survived in the diary of Mihály Tholdalagi about the negotiations), was held by the Erdélyi Múzeum-Egyesület (Transylvanian Museum Society).
Edition: Salamon (ed.), *Két magyar diplomata*, 75–77.

Mürteza Pasha received Esterházy's letters and his own messenger also informed him that the palatine's envoy fell sick in Komárom and could not continue his journey, thus Mürteza Pasha does not resent Esterházy. Upon Rambaldo Collalto's request, he sent the names of the Ottoman commissioners to the Habsburg court, and had the commissioners travel to Esztergom. Then Márton Spáczay delivered Ferdinand II's safe-conduct and the letter of the royal commissioners. This is, however, not an official certificate, only a regular safe-conduct; moreover, it entitles Murad IV only as sultan and not as mighty emperor ('hatalmas császár'). This must have been due to the mistake of the scribe, nevertheless, Mürteza Pasha sent the safe-conduct back to the royal commissioners. Esterházy should arrange that a new safe-conduct should be sent so that the negotiations can start. Mürteza Pasha's messenger, who came back from the Sublime Porte with Ferdinand II's courier, brought the beylerbey a letter from Murad IV, in which the sultan reinforced his earlier decision to trust the peace negotiations upon Mürteza Pasha and Gábor Bethlen. Thus, the envoy of the prince of Transylvania should also be mentioned in Ferdinand II's safe-conduct.

No. 234.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 20 June 1627. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 70–71.

Ferdinand II's safe-conduct arrived, and both delegations came to Szőny. However, they cannot agree where the negotiations should take place: both parties insists that their tents should be preferred. Mürteza Pasha requests that the royal commissioners should give up their demands. If the two parties cannot agree, they should depart. If necessary, Mürteza Pasha and Esterházy should meet personally.

[outside:] Az fölséges római császár hívének, Magyarországon heltartó palotinusának, az tekintetes és nagyságos vitézlő úrnak, Esterházy Miklósnak, nekünk jóakaró barátanknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen császárunknak az tengeren innýéd levő országának gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, szomszéd barátunk, minden hozzánk illendő jóakarattal szomszédágunkat ajánljuk, Istentől minden jókat is kívánunk Nagyságodnak.

Nekünk jóakaró úr, szomszéd barátunk! Ennek előtte, [hogý] az szent békeségnek tractája mind az két részrűl való commissariusoknak egybejövésérűl Szűn nevő helen legyen, köztűnk mindenképpen elvégezűdűt vala Nagyságoddal, ezt az végezést helen hadtok vala. Az mi részűnkűrűl levő commissarius urak két holnapnál több, miultatűl fogván Esztergamba tűlűnk küldetének. Mast immár azután, hogy az fűlséges római császárnak jövésekrűl, menésekrűl hűtlevele hozzánk jűtt volt, az Nagyságotok részérűl való és az mi részűnkűrűl való commissariusok egymás között egymást hírral értessék az egybejövések felűl. Az szerént cselekedvén az mi commissari[u]sink az egybejövésrűl azoktól értekeztek, azok is egyenlű akaratot [mutattak], engedelemmel levén, az mint mi Nagyságoddal elvégeztek volt, hogy Szűnben legyen az egybejövések. Ezek is az szerént Esztergambűl fűlkelvén, hogy az Nagyságoddal végezésűnk szerént Szűnbe menjenek. Az mi commissariusiűnk az Nagyságotok részérűl való commissariusok kérenés [!] szerént barátságosan szűlván, hogy az falun kívűl sátorokat vonyassanak, és az tractához úgy kezdjenek. Ezek is azoknak akaratokra idegenséget nem mutattak, engedtek nekik, az hatalmas gyűzhetetlen császárunk méltó sátorát az tractára, mint ennek előtte, fűlvonyatták, és az részrűl való commissarius uraknak böcsűletesen hírt küldtek, hogy az herre hozzájok jűjenek. Az hatalmas és gyűzhetetlen császárunk méltó kaftánit böcsűlettel rejátok adván leveleinket is megmutassok, ez szerént küldték nekik az hírt. Ez szerént való izenetekre azok is böcsűletesen váloszt küldtek az mi commissariasiűnk, bátor ha Isten engedi, reggel bátor egybejűjűnk. Reggel levén az mi commissariasiűnk az hatalmas gyűzhetetlen császárunk sátorába jűvén, azok is az magok sátorokba. Ez mi commissariasiűnk újóban hírt küldtek böcsűlettel, hogy elűjűjenek az tracta helére azok is. Az rész részrűl [!] más sátort vonyattak fűl. Ezek ismét embert küldvén, azok is az magok fűlvonyatott sátorokrokba [!] jűniek. Ezeknek olyan váloszt küldtek, az római császárunk sátorába ti jűjete, ezeknek ez szerént feleltek, az ki nem nem [!] lehetendű, ezeket olyan dologra intették.

Nekűnk jóakaró szomszéd úr barátunk! Az szegény községnek megmaradásokért, kedvekért az hatalmas gyűzhetetlen császárunk engedelmbűl Nagyságoddal mi ezt az dolgot egybekűtvén helen is hadtok vala. Az mi végezésűnk szerént mind az két részrűl való commissariusoknak ez egybejövések is meglett az herre. Immár ennek utána az részrűl való commissarius urakhoz az ilyen nem illendű hideg kínálások nem szűkségesek. Intse azért Nagyságod az commissarius urakat, az illen nem illendű dolgoknak békét hagyjagyjanak [!], az mi Nagyságoddal elvégezésűnk szerént az helen az dologhoz kezdjenek, és lássonak hozzá. Ennek előtte Nagyságod nekűnk

írta vala, száznapi dolgot egy napon végezzék el, az részről úgy kívánja Nagyságod. Ez szerént való Nagyságod írásához az részről való commissarius uraknak cselekedetik, ez kezdések az szerént való jeleket nem mutatnak, és semmi barátságot, jövendőt ha így leszen, ebből nem reménhetünk. Az illendő és meglejendő alkalmas dologhoz ha hozzá akarnak kezdeni, jó módjával lássonak hozzá. Ha pedig más valami nem lehetendő dolog ha reménségekben vagyon, ezek ide, azok oda váljonak el egymástúl. És ha ha [!] ugyan csak az békesség akaratunk, annak ha meg köll lenni, mi Nagyságoddal egybe jüvén, ha szükség leszen. Ne késsék el az szent békességnek az vége, az ilyen nem illendő dolgoknak hagyjanak békét, az napok ne múljanak hejába. Minden jó választ várunk Nagyságodtúl. Isten tartsa meg jó egészségben Nagyságodat. Íratott Budán, Junii die 20. 1627.

Nagyságod szomszéd jóakaró barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 235.

**The royal commissioners to Mürteza Pasha
Komárom, 22 June 1627. Copy (fragments).**

In 1867, the copy (which survived in the diary of Mihály Tholdalagi about the negotiations), was held by the Erdélyi Múzeum-Egyesület (Transylvanian Museum Society).
Edition: Salamon (ed.), *Két magyar diplomata*, 91–93.

The commissioners received the letter of Mürteza Pasha. The Ottoman commissioners seem to suggest that the royal commissioners would have requested that the negotiations should take place in tents close to Szőny (which had been specified earlier by the palatine, Miklós Esterházy and Mürteza Pasha as the location for the parleys). The royal commissioners, however, made this proposal only because the Ottoman commissioners already took their lodgings in Szőny and occupied the entire village. It is their opinion, and the palatine, Miklós Esterházy agrees, that it would only lead to unnecessary conflicts if both delegations, with their sizeable retinue, had their lodgings in the same settlement. Therefore, the royal commissioners put up their tents close to Szőny and expect the Ottoman commissioners in the one dedicated specifically to this task. Similarly, in the time of Grand Vizier Ibrahim Pasha [in October 1599], negotiations were conducted with Miklós Pálffy in the Ottomans' tent on the Helemba island close to Esztergom; at Zsitvatorok, parleys were going on in the same manner, with Kadizade Ali Pasha crossing the Danube each day; and during the first talks at Szőgyén [in 1608] Zsigmond Forgách's talks with Ahmed Kihaya took place in a tent. There has never been any problems with this, but in order to avoid causing any bad feelings, the royal commissioners suggests a concession: if the other party wants, the talks can take place in the Ottoman tent on

one day, and in the tent of the royal commissioners on the other. The royal commissioners allow Mürteza Pasha's messengers to go to the palatine, but they have received full plenipotence for these negotiations from Ferdinand II, thus it is futile to involve Esterházy into the communication process. The royal commissioners request Mürteza Pasha to order the Ottoman commissioners to accept the solution suggested by them, and start the negotiations.

No. 236.

**The royal commissioners to Mürteza Pasha
Szöny, 30 June 1627. Hungarian concept.**

MNL OL A 98 Fasc. 10. 1627. fol. 8:1437.
Edition: Jászay, "A' szönyi béke," 214–215.

The royal commissioners received two letters from Mürteza Pasha, one from his çavuşbaşı and one from the Ottoman commissioners. They are happy to hear of the beylerbey's inclination towards peace, Mürteza Pasha should order the Ottoman commissioners to follow the same line, as they will also do.

No. 237.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 2 July 1627. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 65.

İsmail Çavuş arrived on 2 July with Esterházy's letter. Mürteza Pasha ordered the Ottoman commissioners to conduct the peace talks in a barn erected halfway between the tents of the two delegations. He is ready to meet the palatine personally once the negotiations are over. The beylerbey lists some complaints. Two Ottoman soldiers were killed close to Hatvan. Two hundred soldiers from Füleke and [Balassa]gyarmat tried to steal the pay of the garrison of Eger close to Bács, and pillaged around Szeged and Szabadka. Eight people were attacked close to Eger. The culprits were not chased only because of the ongoing peace talks, but Esterházy should keep the soldiers at bay, restore the damages and punish the wrongdoers.

[outside:] Az fölséges római császár hívének, tanácsának, galentai gróf Esterházy Miklósnak, Fraknó és tartományának örökös urának, Magyarország palatinusának, az kunoknak örökös bírójoknak, Sopron, Zólyom és Bereg vármegyének főispánjának, Magyarországon heltartójának, nekünk kedves szomszéd úr barátunknak adassék [with Arabic script:] Esterhazi'ye

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen császárunknak az tengeren innyéd levő birodalminak szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos vitéz úr, nekünk jóakaró szomszéd barátunk! Az mihozzánk illendő minden barátságos dolgokban Nagyságodnak ajánljuk jóakaratumkat, és Istentől minden jó igyekezetiben kívánunk segedelemmel való előmenetelt.

Julii die 2. délelőtt az Nagyságod böcsületesen nekünk írt levelével az szolnoki alajbéggel Izmail csaus hívünk érkezének hozzánk, azon órábon nyelvünkön fordétatván Nagyságodnak írását minden részeiben megértettek. Az mint Nagyságod, mi is az szerént az az két hatalmas császárnak méltó böcsületeknek kedvezvén az szerént meghadtok, [hogy] az két sátor között az tractájért illendő egy szép levélszént csináltassanak, és az alatt mindvígig az szent békességet tractálják, méltónak láttok lenni. Az mi commissariusinknak teljes hatalom adatván, Istennek segedelmiből az részről való commissarius urakkal szép barátságos jóakarattal kétszer az vagy háromszor egymással szemben voltak. Az mint Nagyságod minket kér, mi is az szerént Nagyságodat barátságosan kérjek azon, az napokat halasztó egy-más lehetetlen kivállással az részről való commissarius urak az mi részünket ne bántsák. Mi az mi részünkről való commissarius uraknak megparancsoltok, lehetetlen és illetlen dolgokkal [!] azokat ne terheljék. Kívántotik, hogy Nagyságod is az szerént az részről való commissarius uraknak parancsoljon, ödő halasztásra való okokat, lehetetleneket elő is ne hozzanak, az dolgoknak, az melyet az két császár akar, az meglehetéséhez lássinak.

Vitéz jóakaró úr barátunk! Az Nagyságoddal való szembe levés[*t*] az mi illeti, az mint Nagyságod ez jóakaró barátjának írása tartja, ez előttünk való szent békeség dolga egyfelé válása után az is igen könny [!] dolog leszen. Ennek előtte, mikoron ez jóakaró szomszéd úr barátjának Nagyságod az az szent békességnek dolgairól végeztünk vala, és egymásnak erős hűtleveleket is adtonk vala, annak utána az mi részünkről való minden őhatalm[asság]ának birodalmit erős fenítésben tartjok, kit Isten által, az mint vállaltok, meg is bírjok. Azultátúl, reménljek, az fölséges római császár részére az részünkről semmi kár nem lett, az mint az hűtleveleket egymásnak adtok az szerént, visszatéréséjért, egynéhány károink az Nagyságtok részéről történtenek. Ennek előtte Hatvan mellett két emberünket az kastélyokban egyiket levágták, másikat elevenen vitték. Mast ismít újóban az fileki, gyarmati és az több kastélyokból valami kétszázon öszvegyültek, és Bácsra alámentek, hogy az egrieknek onnyéd alul jövő zsoldjokra üssenek. Azokra nem találtok, az Sziged és Zsubucka között való falukon levő szegény paraszt embereknek harminc lovaknál többet elvittek, kaszásokat fosztottak. Egerből valami nyolc ember alámentvén, egy helett, az melyet Kara Agacsnak hínak, rejájok ütven hatot közülök levágtak, kettei elszaladt. Ilyen korban az részről valóknak az ilyen cselekedetek nem az barátságghaz illendő dolog. Bizonylyal elhigyje Nagyságod, ha az két részről való commissarius

urak egyben ha nem jüttek volna, elegendőképpen utánnak küldvén csak addig késérték volna, az hová mentek. Az mastani köztünk való állapot szerént az cselekedetünket méltónak nem látánk lenni.

Ha az részről való végekben levőket meg nem tartandja, és ha az megnevezett károk ha vissza nem térnek, az cselekezőket ha meg nem bünteti Nagyságtok, az mely szent békességnek meglevésében törekszünk, fárodozunk Nagysággal, abban semmi haszon nem leszen. Jóakaró szomszéd úr barátunk! Az mint hüttel ígétünket kiadtok, Nagyságod is az szerént az elvitt károkat visszafordéttatván, az cselekezőket föltaláltotván erős büntetéssel megbüntesse Nagyságod. Az szent békességnek szeretetét az szerént bizonyétsa meg Nagyságod. Ezek után Isten tartsa meg és szerencsáltassa Nagyságodat. Íratott Budán, Julii dia [!] 2. 1627.

Nagyságodnak jóakaró úr szomszéd barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 238.

Announcement of Mürteza Pasha concerning the prolongation of the armistice [Buda], [2 July 1627]. Original (plain text, Habib Ağa's handwriting).

Original annexed to MNL OL P 123 II. i. no. 65.

Mürteza Pasha repeats his earlier announcement of armistice, changing the deadline, which now lasts from 15 July / 31 Şevval to 13 August / 31 Zilkade. The peace talks should take place halfway between Komárom and Esztergom.

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmibül az hatalmas és győzhetetlen császárunknak az tengeren innyed levő országának gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Mindeneknek, az kiknek illik adjok tudásokra, az miképpen azelőtt nem sok ödővel az két hatalmas császár között való szent békesség alatt nemünemű [!] bizonyos okok miá mind az két részről hadakozás és ellenkezés miá megbántottatott volt, hogy az miatt kiváltképpen az szegény községnek megsokasodnyék alkolmatlanságok és nyomorultságok, jónak ítélek, hogy annak helére hozásában fárodnánk és munkálkodjunk. Hatalmunk és szabadságunk levén azért minekünk arra az mi hatalmas és győzhetetlen császárunktól, hogy ha mi afféle dolgok történnének az szent békesség ellen, eligazéthassok, találtok meg rúlla levelünk által az mi jóakaró szomszéd úr barátunkat, az tekéntetes és nagyságos gróf galentai Esterházy Miklóst, úgymint Magyarországnak palotinusát, és az fölséges római császárnak azon Magyarországnak heltartóját, hogy ő is az ő hatalmas császárnál ezen szent békességnek helére hozása felől közbenjáró ledne, ki ő is idegen nem levén attúl, úgy végezünk Isten hérével,

mi az mi hatalmas győzhetetlen császárunk részéről és ő az ő hatalmas császára részéről, hogy ez levelünk kiadásától fogván számlálván három holnapig, mint szintén az bizonyos békességben minden köztünk levő ellenkezések megszűnjenek, és szép indiczio legyen. Ennek előtte ez dolgok így levén, de minekokájért az tél erőssége miá az megnevezett ödö betelvé, és minekokájért az őnagysága bizonyos emberre hozzánk jüvén, és azon embere az ura nevével túlünk azon frigre az szent békesség csinálására túlünk újóbb hitlevelet kívánván, mi is egyenlő jónak látván, kívánsága szerént újóbb hitlevelünket az emberével bocsátott emberünk által adtok, hogy számlá[lá]sunk szerént az mastani rajtunk levő hol[d]nak utolsó napjától fogván az másik következő hónap utolsó napjáig mindenféle ellenkezés[ek] köztünk megszűnjenek, nemkülönb, mint szintén az bizonyos békességben és szép frigyünk legyen. Ez üdö alatt az két hatalmas császár részéről jó békessége[τ] szerető úri emberek rendöltessenek. Az mi hatalmas és győzhetetlen császárunk részéről az frigre rendöltetett commissariusok Esztergamba, és az hatalmas római császár részéről azon frigre rendöltetett főúri commissari[u]si Komoránba [menjenek], és az megnevezett két vár egyenlő közepin az mely alkotmatos helt egyenlő akaratból találjonak. Az herre mind az két részről levő commissari[u]sok egyve jűnek jűjenek, isteni igazság szerént ezt az szent békességet tractálják, és az isteni igazság szerént megigazétsák, megerősétsék, és együvé kötvén egyenlő jó akaratban helben hagyjanak. És ha ez ödö alatt valami akadály lenne, hogy véghez mindenestül fogván nem vihethyék, az frigy, mint szintén az szent békesség mindaddig szépen megtartassék, valameddig véghez nem viszik, és jó helen nem hagyják. Annakokájért mi ennek megépítésére ez végezés szerént úgy, mint az hatalmas és győzhetetlen császárunk budai heltartója, és mint az, kinek erre az tractára az hatalmas és győzhetetlen császárunktól teljes hatalom adatott, ígérjek arra magunkat és fogadjok hütünkre, tisztességünkre, hogy az megnevezett ödö alatt sem nyilván, sem titkon sem magunk, sem mások által semminemű ellenkezést, legkisebbet is az megnevezett hatalmas római császár országi és hívei és végházai ellen nem cselekeszünk, sem cselekedni nem engedünk. Isten minket úgy segítsen, és az szent Mahomet prófétánk vallása. Melynek nagyubb bizonyosságára adtok az mi kezünk írásával és pöcsétünkkel megerősítettett hütlevelünket.

[LG]

No. 239.

**The royal commissioners to Mürteza Pasha
Komárom, 9 July 1627. Hungarian copy.**

MNL OL A 98 Fasc. 10. 1627. fol. 8:1440.

Editions: Jászay, "A' szőnyi béke," 234; Botka, *Kisfaludi Liptay Imre*, 98–99.

Credentials for Imre Liptay and Pál Nagy, who bring the royal commissioners' oral message to the beylerbey.

No. 240.

No. 240.

**Mürteza Pasha to the royal commissioners
Buda, 11 July 1627. Hungarian copy.**

MNL OL A 98 Fasc. 10. 1627. fol. 8:1439.
Edition: Jászay, "A' szónyi béke," 213–214.

Mürteza Pasha received the letter of the commissioners and sends a message to the Ottoman commissioners that the peace should be confirmed.

No. 241.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 24 'of the current month' (Şevval or Zilkade)1036 /
8 July or 4 August 1627. Original (type D).**

MNL OL P 123 II. h. no. 23.
Edition with Arabic letters: Fekete (ed.), *Türkische Schriften*, 45–48.
Twentieth-century German translation *ibidem* 256–259.

The commissioners from both sides met at Szőny and the negotiations are going on. Mürteza Pasha ordered his subordinates to maintain peace, but there are complaints about the other party. 1, Two people from Eger were attacked on their way to Eger from Buda, around Hatvan, by soldiers from Füle. 2, The sipahi Şaban from Koppány was attacked, together with a man from Buda, around 'Kazan' (Budafok?) by twenty soldiers, and taken captive. 3, Two hundred soldiers from Füle, Szécsény, [Balassa]gyarmat, Divény and Kékkő tried to steal the money collected around Szeged for the pay of the Ottoman soldiers of Eger. They were stopped by soldiers from Eger at Kara(?), nevertheless, they pillaged the region around Szeged and Zenta. Mürteza Pasha had some soldiers from Vác, who stole oxen from the peasants, be thrown publicly into the Danube. The wrongdoers should also be punished by the other party. The beylerbey also informed Ferdinand II about this. Another messenger was sent to the Porte, following the one, which had earlier been sent through Bosnia; upon arriving at Buda, Mürteza Pasha gave him a guide and facilitated his further travel.

[on the back:] Devletlü ve rif'atlu dostumuz palatinoş olan grof Esterhazi Mikloş hazretlerine bi'l-hayr ve's-s'adet.

Hüve

Devletlü ve rif'atlu dostumuz Macar memleketinün palatinoşı olan Esterhazi Miklos hazretlerine layık olduğu üzere dostlıklar ve muhabbetler olunduktan sonra inha-i

muhabbet-i muhlis budur ki: bu dostunuz ahvalinden su'al olunmak cayiz görilürse el-hamdu li'llahu ta'ala ve 'azimetlü padişahumuz hazretlerinin eyyam-i 'adaletlerinde vücudumuz fevkü'l-rey mevcud olub Budun'da leyl ü nehar mesalih-i fukara ile takayyud üzere olduğumuz mukarrerdür fima ba'd sa'detlü ve 'azimetlü padişahumuz hazretlerinin taraf-i hümayunlarından istiklal-i küllî ile me'mur olduğumuz sulh ve salah hususına ta'yin olduğumuz vükelamız devletlü çasar hazretlerinin vükelası dostlarımız ile Sön nam mahallde bir yere gelüp ol gölgelik altında bir kaç def'a buluşup durmadın bu hayırlı sulh ve salahı mükaleme eylemek üzerelerdür ve bu canibe tanışdukları hususlara ber hoş mesalih bitürecek cevablar verüb her vechle iyiliklere sa'y ve dikkat üzere-yüz. Siz devletlü dostumuzdan dahi ümizümüz budur ki size dahi tanışdukları hususlara mesalih bitürecek cevablar vermeğe lütf edesiz ta kim bu sebeble bu hayırlı hizmetler itmam olub ve canibeyn fukarası huzur ve istirahatda kalup iki ulu padişahlara ve sebep olanlara hayır du'ada olalar ve lakin benüm devletlü dostum nice kim biz dostunuz siz dostumuz ile söyleşüp ve 'ahd ve aman edüb birbirimize vire kağıdların vermişüzdür. Ol zamandan berü çak deryaya varınca elümüz altında ve zabtumuzda olan beş pare beğlerbeğiliğün halkına tenbih edüb bu ana dek ümizümüz budur ki bu taraftan sizün tarafunıza bir koyun değil bir kuzı ve bir tavuk bile zarar olmuş değildir ve olduğın dahi bilmeziz ve bir zarar olacak olursa biz anı malumuz ile ödeyin ve edenlerin haklarından geleyin deyü 'ahd edüb ve el-an ol 'ahdumuz üzerinde-iz lakin benüm devletlü dostum ol canibden bir kaç def'a dur ki bu canibe 'azim zararlar oluyor bu mabeynümüzde olan vire içinde. Evvela Budun'dan iki Eğrelî Eğre'ye giderlerken Hatvan'un öte tarafında Filekli üzerlerine urup birin diri alub Filek'e getürdiler ve birin dahi kesdiler. Andansonra Budun ile İstolni Belgrad mabeyninde Kazan nam mahallde Kopanlı Şa'ban sipahi Budun'dan bir adam ile Kopan'a giderken üzerlerine yigirmi mikdarı katona urup mezbur Şa'ban sipahiye alup getürdiler ol birisi güçle halas oldu andansonra bu yakınlarda Filek ve Seçan ve G'armad ve Divin ve Kekköy ve sair ol etraflarda olan palankalardan ikiyüzden mütejaviz katona cem' olub dahi Segedin'de Eğrelinin cem' olan hazinelerin almak niyetiyle bayrak kaldurup ol hazine ise yigirmi yük akçeden ziyade idi. Bu kadar katona Segedin'e gelüp ve Hakk ta'ala hazretleri verüb hazineye rast gelmeyüb Eğre'den sekiz atlu Müsliman Segedin'e gelürlerken Kara Ağaç nam mahallde pusudan üzerlerine urup altısın kesüb ve at ve esbpların alup ikisi güçle halas olur ve Segedin ile Senta mabeyninde olan re'ayanun otuzdan mütejaviz bargirlerin alup ve tırpancılar soyub bu kadar şıkar ile çekilüb gitdiler. Bu ahvali ise bundan akdem dahi siz devletlü dostumuza bildürmiş idük. Benüm devletlü dostum bu sulh ve salahdan murad olunan bu dur ki bu makule haramzadeler zabt olunub her biri kendü kal'elerinin muhafazasında ve kar ve kesblerinde olup ta kim bu sebeble iki tarafun fukarası huzurda kalup dahi serhadlerde olan hakimler birbiriyle muhabbet üzere olub ve birbirlerine mektubları varup gelüp ve dostlık edüp anun gibi bir mesalih olursa birbirine mektublarıyla bildürüp icra-i hakk edeler yohsa bu minval üzere

çeteler gezüb re'aya ve yolca kendü işlerinde gezen yolculara ta'addi edüb niçe kimesneler başların ve mal ve davarların yavukla ve niçe fukara dahi bunlardan zarar çeke bu sulhdan ne fayda olmuş olur devletlü kardaşum bize i'timad eylesün. Geçenlerde Vaçlıdan bilmezlikle bir iki kimesne re'ayanun yolca giden öküzlerine erişmekle ol adamları dutub aşikare Tuna'ya atdum değil ki sizün tarafunuza bir dürlü zarara ka'il ola-ız. Ben bu canibde böyle cüz'i nesneden ötüri başların alıyorum hatta bunda Müslimanlardan niçe dürlü sözlerin işidiyoruz ve böyle derler ki sen bizi bu minval üzere zabt edüb cüz'i nesneden ötüri başumuzu alıyorsun anlar ise asla zabt ve rabtla mukayyed olmayub gün yokdur ki çeteleri memleketümüze gelüp zarar eylemeyeler. Benüm devletlü dostum bu hayırlu sulh ve salahun neticesi ve yerinde karar eylemesi zabt ve rabtla dur hemanki serhad kapudanları zabt olunmayub fesad edenlerün hakklarından gelinmeyüb bildükleri üzere hareket edeler. Biz dahi artık bu canibde zabt edemezüz bu sebeble bu hayırlu sulh ve salahdan zerre denlü fa'ide olmamış olur bilürüm bu kapudanların eyledükleri fesaddan ne devletlü Roma çasarı hazretlerinün ve ne siz devletlü dostumuzun haberi yokdur ve rıza dahi vermezsiniz lakin bunların zabt ve rabtı ile ziyade takayyüd lazımdur ve illa murad sulh ve salahun ri'ayeti ise serhadlerinüz kapudanları ile takayyüd olunmak lazımdur ve fesad edenlerün hakklarından gelinmek gerekdür bu ahvali azacık yazı ile devletlü çasar hazretlerine dahi bildürmüşüzdür. Lütfünüzden mektubumuzu verüp cevabın dahi muhabbet yüzünden bakaruz ve Bosna tarafından bundan akdem asitaneye irsal olunan ulaklardan sonra biri dahi anların ardınca gönderilmiş hala oldahi Budun'a vasil olub ve eğlendirmeyüb yanına adamumuz koşub siz devletlü dostumuza doğru göndermişüzdür. Bu yazduğumuz hususlara devletlü dostumdan iyü cevab bakaruz ve da'ima sihhatunuz haberin bildürmeden hali olmayasız. Bundansonra devletlü dostuma ol yüce Allahu ta'ala hazretlerinden uzun 'ömrler ve iyü tali'ler rica ederüz ki versün. Bu kağıdumuz bu üzerümüzde olan ayun yiğirmi dördüncü gününde bin otuz altı senesinde yazılmışdur. Baki ne demek lazımdur ki devletlü dostumuzun ma'lumı olmaya. Ve's-salam.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 242.

Mürteza Pasha to Ferdinand II

Buda, 19 Zilkade 1036 / 1 August 1627. Original (type D).

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a.

Italian translation: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Konv. 1. 1627. fol. 133–134.

Mürteza Pasha received Ferdinand II's letter, which specified Miklós Esterházy as the contact person. The letters of Esterházy, however, do not help solving the problems. The Ottoman commissioners have already stayed three months in Szöny, and no progress was

made. Ferdinand II should replace the delegates with Michael Adolph von Althan, who has experience in such business. Mürteza Pasha sends Zülfikar Efendi and Hacı Bekir, together with Althan's man, Marino Tudisi.

Devletlü ve rif'atlu Roma imparatorı olan 'izzetlü ve sa'adetlü Ferdinand – hatimet-avakıbuhi bi'l-hayr ve'r-reşad – huzurlarına devlet ve 'izzetlerine layık olduğu üzere dostlıklar ve muhabbetler olunduktan sonra inha olunan budur ki: devletlü Roma imparatorı hazretlerinin huzur-i şeriflerine hafy buyurılmaya ki bu def'a bu muhlislerine devletlü çasar hazretlerinin irsal buyurdukları mektub-i muhabbetleri irsal olunan çavuşumuz yedinden gelüb buldı ve ta'zim ve ikram birle alub ve terceme etdüdüb mefhum-i 'izzet-makrunı ma'lumumuz olduğundan gayri her ahvalde palatinoş olan Esterhazi Mikloş'a sipariş eylemişüzdür ki mektubunuzda olan maddelere cevab yazı deyiş iş'ar olunmuş ve sair tahrir ve beyan olunan ahval bu muhibblerinin ma'lumı olmuşdur. Cümleden mumailleh palatinoş Esterhazi Mikloş'un ol devletlünün dahi mektubları gelüb vusul buldı ve içinde yazduğı cevablar ma'lumumuz olmuşdur ve lakin ol devletlünün vaki' olan teklifleri mesalih bitürecek teklifler değildir. Biz muhibbünüz sa'adetlü ve 'azametlü padişahumuz e'azzallah ensarehu hazretlerinin emr-i şerifleri ve muradı üzere canibeyn fukarasının istirahatı hatırı için istiklal-i küllî ile bu hayırlu sulh ve salah ve iyiliklere hazır olub ve üç aydan mütecevizdür ki ta'yin olunan vükelamız ol ri'ayete vacib-i devletlülere Komoran kurbinde vaki' Sön nam mahalle göndermişüzdür ve illa bu ana gelince bir dürlü mesalih göremediler. Devletlü çasar hazretlerinin bu hayırlu sulh ve salah ve canibeyn fukarasının istirahatı murad-i şerifleri ise bu hizmetün husuline Altan grof bendeleri ta'yin buyurmağa ve istiklal-i küllî ile Komoran'a göndermeğe lütf edesiz ki ol devletlü bu hayırlu sulh ve salah ahvaline bundan akdem karışub hizmet dahi görmüşdür ve şimdi ta'yin olunan vükelanız yaramaz devletlüler değildir lakin Altan grofun her hususda vukuf-i tammesi olmağla minval-i meşruh üzere ol kulunuz istiklal-i küllî ile ta'yin edüb gönderürsenüz ümidümüz budur ki bu hayırlu hizmetler suhuletle suret-pezir olması inşa'llahu ta'ala mukkarrerdür ki bir kavi sulh bağlanub nice zaman bu hayırlu sulh ve salah mütezelzil ve perişan olmayub ve yerinde karar edüb iki dertli re'ayası bu sebeble safa ve istirahatda kalub ve günden güne şenilüb sa'adetlü ve 'azametlü padişahumuz hazretleri ile siz devletlü Roma imparatorı hayır du'alara olalar. Hele bizüm muradımız sa'adetlü ve 'azametlü padişahumuzun emr-i şerifleri üzere iyiliklerdür ve bir dürlü yaramaz kasdumuz ve fikrümüz dahi yokdur. Ol ecilden mektub-i muhabbetümüz ile serhaddümüzün ihtiyarlarından Zülfikar efendi ile Hacı Bekir ve Altan grofun adamlarından Marin nam kimesneleri huzur-i 'izzetlerine göndermişüzdür. İnşa'llahu ta'ala varub huzurları savbına vusul bulub ahval ma'lum-i 'izzetleri oldukda bu hayırlu hususlara devletlü ve rif'atlu çasar hazretlerinden mezburları bu caniblere eyü cevablar ile irsal eylemelerin ümid ederüz. Bundan sonra ol yüce Allahu ta'ala hazretlerinden ol devletlü Roma imparatorına uzun 'ömrler rica

ederiz. Bu kağıdumuz üzerümüzde olan mah-i Zi'l-ka'de ayının on dokuzuncı gününde bin otuz altı senesinde yazılmışdır. Ve's-selam.

Be-medine-i Budun al-mahurse

[ID & MF]

No. 243.

Mürteza Pasha to Rambaldo Collalto

Buda, 19 Zilkade 1036 / 1 August 1627. Original (type E).

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a. The text is punctuated with dots in golden ink.

Italian translation: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Konv. 1. 1627. fol. 131–132.

Mürteza Pasha received plenipotence from Murad IV for concluding the peace, and commissioners have been appointed on both sides, but the Ottoman ones had stayed already three months in Szöny, and nothing happened apart from quarreling about the impossible requests of the Habsburg delegation. Mürteza Pasha has already informed Ferdinand II about the situation and now he demands that the delegates should be replaced with Michael Adolph von Althan, who is German and has experience in such business. He sends Althan's man, Marino Tudisi, together with Zülfikar Efendi and Hacı Bekir with this letter to Collalto.

[on the back:] Beç'de devletlü Roma imparatorı hazretlerinin baş veziri ve Beç hakimi devletlü dostumuz Kollarto huzurlarına bi'l-hayr.

Devletlü ve rif'atlu dostumuz ve koşumuz hakim huzurlarına layık olduğu üzere muhabbetler olunduktan sonra inha olunan budur ki: devletlü dostumuza ma'lum ola ki bundan akdem iki fukarasının istirahatı için sa'adetlü ve 'azametlü padişahumuz e'azzallah ensarehu hazretleri ile devletlü ve rif'atlu Roma imparatorı hazretlerinin muradları sulh ve salah olmağla bu dostunuza sa'adetlü ve 'azametlü padişahumuz hazretleri tarafından istiklal-i küllü verilüb ve iki bile taraftan vükela ta'yin olunub bizüm vükelamız üç aydan mütecavizdür ki Komoran kurbinde vaki' Sön nam mahalle varub ol zamandan bu ana gelince ba'zı olmayacak teklifleri ol devletlü vükelanız eylemekle ila'l-an bir dürlü mesalih görilmedi. Geçenlerde vaki'-i hali devletlü çasar hazretlerine i'lam edüb ve bu hayırlı müşaverede Nemçe devletlülerinden kimesne olmamağla bu mesalihler olsa dahi kavi olmaz deyü tefekkür edüb Altan grofi bu hayırlı sulh ve salah müşaveresine istiklal-i küllü ile isteyüb bu def'a devletlü çasar hazretlerine mektub-i muhabbetlerine göre mektub yazmamuz lazım olmağla yazub bu def'a dahi Altan grof dostumuzı istemişüzdür. Mukaddema ta'yin olunan devletlülere dahi biz yaramaz devletlülerdür diyemezüz. Lakin Altan grof Nemçe devletlülerinden olduğundan gayri bu makule mesalihe bir iki üç def'a karışub ve mesalih dahi görüb vukuf her hususda vukuf-i tammesi

olmağla istemişüzdür. Ol ecilden serhaddümüz ihtiyarlarından Zülfikar efendi ile ve Hacı Bekir ile Altan grof dostumuzun adamısı olan Marin'i getürdüb göndermişüzdür. Geçenlerde 'aceleden siz devletlü dostumuza mektub yazmak mümkün olmamağla bu def'a yazılıb mezburlar ile göndermişüzdür. İnşa'llahu ta'ala vusuli müyesser oldukda zıkr olunan adamlarumuzu ve mektubumuzu devletlü ve rif'atlu çasar hazretlerine isal edüb mektubumuzun muhteva-i ma'lum-i devletleri ma'lum-i 'izzetleri olduktan sonra istirahat-i fukara-i canibeyn için mesalih bitürecek güzel cevablar ile yine bu canibe göndermeğe ve istiklal-i küllî ile Altan grof dostumuzu Komoran'a ta'yin etdürmeğe dikkat üzere olasız. Allahu ta'ala hazretlerine ma'lumdur ki bizüm muradumuz daima iyilikleredür ve ol caniblere bir dürlü yaramaz kasdumuz ve fikrümüz yokdur. Madamki ol caniblerden olmaya bolay-ki bu mübaşeret olunan sulh ve salah hayırla suret-pezir olub ve niçe yıllara dek hayırla dutulub ve iki tarafun fukarası asude-hal üzere kalub iki ulu padişahlara ve sebeb olanlara hayır du'alar olalar. Bizim bundan gayri muradumuz yokdur ve bu def'a gerek devletlü çasar hazretlerinden ve siz devletlü dostumuzdan şafi ve eyü cevab bakaruz ve her ahval bu giden adamlarumuzdan ve Marin'den ma'lum-i devletleri olur. Bundan sonra siz devletlü dostumuza ol yüce Allahu ta'ala hazretlerinden uzun 'ömr rica ederüz. Bu kağıdumuz üzerümüzde olan mah-i Zi 'l-ka'denün on dokuzıncı güninde bin otuz altı senesinde yazılmışdur. Ve's-selam.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 244.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 20 Zilkade 1036 / 2 August 1627. Original (type D).**

MNL OL P 123 II. h. no. 24. Original of the Hungarian version, sent parallelly, with Habib Ağa's handwriting, under the date 3 August 1627: ÖStA HHStA StA Türkei I. Kt. 111. Konv. 1. fol. 155–156. Latin translation: ibidem fol. 154, 157. Edition with Arabic letters: Fekete (ed.), *Türkische Schriften*, 49–51. Twentieth-century German translation ibidem 260–262. Edition of the Hungarian version: Brandl et al., "Válogatott források," 171–173.

From Gáspár Tasi Mürteza Pasha received Esterházy's letter and oral message, as well as the twenty-three articles. Most of them are simple to answer, e.g. the captives from the Ottoman side can be exchanged for the ones on the Hungarian side. The beylerbey is, however, not entitled to make any concession in the question of Vác and he is not willing to raise the question in front of Murad IV: this negotiation is not intended to raise such old questions again. Tasi will have to stay at Buda until Mürteza Pasha receives Esterházy's response to this letter, which will be delivered by İsmail Çavuş, who should return together with the alaybey of Szolnok. Mürteza Pasha also complains that the royal commissioners stay in a castle, whereas the Ottoman ones are lodged in a village.

Hüve

Devletlü ve rif'atlu dostumuz palatinoş Esterhazi Miklos hazretlerine layık olduğu üzere dostlıklar ve muhabbetler olunduktan sonra inha olunan budur ki: benüm devletlü dostum bundan akdem irsal olunan doğrunuz ol Taşi Gaşpar gelüb ve mektub-i muhabbetlerin verüb terceme etdüdüğümüzde ağızdan her ahval kendüsine sipariş olunmuşdur dedüğünde ma'lumunuz olur ve sair yazılan ahval ma'lumumuz olmuşdur. Andan sonra yigirmi üç madde üzere yazı ile bu dostunuza verüb ve terceme etdüdüb cümlesi ma'lumumuz olmuşdur. Benüm devletlü dostum sairi hep 'inayet-i Allah ile asandur gerek köyler ahvalidür ve gerek sair hususlardur ve gerek esir ahvalidür. Bizde bulunan ve dahi sair yerde bulunanlar sizde olan esirlerimize mukabil olmak kabildür mümkün olursa lakin Vaç ile elçi ahvali bu taraftan min ba'd olmak ihtimali yokdur ve ol hususa biz me'mur dahi değülüz ve sa'adetlü ve 'azimetlü padişahumuzun rızası dahi yokdur asitane-i sa'adetlerine 'arz eylemeğe dahi canumuz olmaz zira 'arz eylesek kendü kanumuza etmek doğramış olurduk. Benüm devletlü dostum bizüm me'mur olduğumuz budur ki olan oldu giden gitdi ancak bundan sonra iki canibün re'ayasının ve memleketlerinin istirahatı için yeni başdan bir güzel sulh edüb ve ta'yin olunan va'deye dek güzel ri'ayet olunub ve kaviliğe yerinde karar edüb ve bu sebeble iki tarafun fukarası istirahatde kalub ve iki ulu padişahların dostlıkları gündün güne kavi olub ve re'aya fukarası yerlerine gelüb ve şenlenüb sa'adetlü ve 'azimetlü padişahumuz ile devletlü Roma çasarına ve sebep olanlara du'ada olalar yohsa benüm devletlü dostum Vaç kal'esi girüye verilsün ve elçi bu canibden çıksun ol bir vechle olur ma'na değildür siz devletlü dostumuza şafi cevabumuz budur. Ol ecilden bu ahvali siz dostumuza bildürmek ve bu cevablarumuza siz devletlü dostumuzdan haber gelince Taşi Gaşpar nam doğrunuz bunda tavakkuf eylemek ma'kul-i fehmlerle işbu mektub-i muhabbetümüz tahrir olunub yine İsmail çavuş ile gönderilmişdür. Vardukda lazım ve layık olan budur ki mezbur İsmail çavuşu eğlendürmeyüb şafi ve güzel ve mesalih bitürecek cevablar ile irsal edesiz ki ol geldükden sonra bize verilen maddelerin cümlesine ber hoş cevab yazub ve yanına Solnok alay beğisini koşub gönderelüm. Benüm devletlü dostum bu def'a Taşi Gaşpar doğrunuzun varmadığına elümüzde olmayasız zira şimdi biz Taşi Gaşparı göndermiş olayduk vükelamızın dahi girüye gelmeleri iktiza edüb mabeynde sovuqluk olması mukarrer idi zira sizün vükelanız taş kal'e içinde odalarında gibi safada olup bizüm vükelamız ise bu kadar zamandan berü bir köyde ıssız şöyle oturalar insaf değildür anların her birisi 'azimetlü ve devletlü padişahumuzun makbul ve mu'teber ihtiyar ve vacibü'r-ri'ayet adamlarıdır. Heman benüm devletlü dostum bu def'a olacak ve mesalih bitürecek ahval ne ise hazretünüze açıkdan bildürdük muradınız sulh ve salah olub fukaranın istirahatı ise bu def'a mesalih bitürecek cevablar ile İsmail çavuşu göndermeğe lütf edesiz ki geldiği birle biz dahi eğlendürmeyüb Taşi Gaşpar'ı Solnok alay beğisi ile gönderelüm ve madamki sizün tarafunuzdan sebep verilmeye

bizüm tarafumuzdan bir dürlü yaramazlık olmaz. Bundansonra ol yüce Allahu ta'ala hazretlerinden siz devletlü dostumuza uzun 'ömrler rica ederüz bu kağıdumuz üzerümüzde olan Zi'l-ka'de ayının yiğirminci güninde bin otuz altı senesinde yazılmışdur. Ve's-selam.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 245.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 5 August 1627. Latin excerpt.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Konv. 1. 1627. fol. 158.

Esterházy should send back İsmail Çavuş soon, who had been sent from Buda together with László Révay. Mürteza Pasha is not willing to concede in the two points which seem to hinder the conclusion of the peace: giving back Vác and consenting that the Ottomans should send the first embassy. The beylerbey promises to send back the alaybey of Szolnok, together with Gáspár Tasi if İsmail Çavuş comes back with Esterházy's answer.

Vesir Budensis de 5. Augusti Budae 1627 ad Dominum Palatinum.

Refert se ad missum Chauß Ismael, quem jam antea cum Ladislao Reway Buda ad Dominum Palatinum miserat, et urget ut bono cum responso illum remittat, ratione pacis constituendae. Pacem nihilominus urget et ostendit se velle, omnimode autem detrectat et aversatur duo illa puncta quae difficultatem summam facere videntur. Is impossibilia asserit, Dominus Palatinus autem praeter illa securitatem non posse fieri diserte pronunciat, proinde stringit ut et Vaczium restituatur et permissionem legatorum primo per Turca fiendam pro conservatione dignitatis utrisque Imperatoris procuret.

Postquam Chauß Ismael recursus fuerit a Domino Palatino, offert se Vesirius Begum Szolnokiensem Allay cum servitore Domini Palatini Casparo Tassi cum ultima sua declaratione expediturum.

[GK]

No. 246.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 9 August 1627. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 63.

Mürteza Pasha received Esterházy's letter and the register from Gáspár Tasi, consulted with the messenger and sends him back with the reply. According to Esterházy's request, he also sends the alaybey of Szolnok, with his oral message.

[outside:] Az fölséges római császár hütének [!], titkos tanácsának, Magyarországon heltartó palotinusának, az tekéntetes és nagyságos vitézljő úrnak, galentai gróf Eszterházy Miklósnak, Sopron, Zólyom vármegye főispánjának, nekünk jóakaró szomszéd úr barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalminak szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos vitézljő úr, böcsületes jóakaró szomszéd barátunk! Minden az mi hozzánk illendő tisztességes dolgokban ajánljuk az mi jóakaratumkat, és Istentől kívánunk minden Nagyságod jó igye[ke]zetiben hosszú életet s jó szerencsát.

Ennek előtte egyínhány nappal az Nagyságod böcsületes híve, Tasi Gáspár az Nagyságod akaratjából hozzánk jüvén, az Nagyságod böcsületes levelét meghozván, nyelvünkön fordéttatván, és ugyanazon pöcsét alatt való Nagyságod leveléből értvén, [hogy] szóval és az Nagyságod izenetit írás szerént is ha beadja, mindeneknek hitelt adjunk. Azért az mely izenetből való jegyzességet [!] nekünk beadott az Nagyságod nevével, azokat is megfordéttattatok, és mindeneket büven meg is értettünk. Magával is egyínhánszor szembe levén sok hosszú óráig mindenekről beszéllettünk, az ő szavát mindenben meghallgattok, tülünk is mindenre illendő választ vett. Tudjok azokban, kit tudására adott, s kit maga is meg fog mondani Nagyságodnak.

Jóakaró kedves böcsületes jó szomszéd úr barátunk! Az mint írt is vala Nagyságod, [hogy] az szolnoki alajbéget odaküldenénk, mivel hogy az nyelvet is tudja, maga is elegendő személy, az Nagyságod írása szerént alkalmasnak ítélték. Ím azért az ödó alatt minden igazságokról értetnünk s gondolkodtunk illendő válaszizenetire oktátván, Tasi Gáspárral együtt oda Nagyságodhoz bocsátottok jegyzésével. Az mi szónkkal az mely válaszokat bead, az szerént nyelvvél is valamit megmond az mi szónkkal, kérjek Nagyságodat, hasonlatos helt adván elhigyje Nagyságod.

Nekünk jóakaró úr szomszéd barátunk! Ennek előtte valamint hütünkkel az Nagyságotokkal való frigyét az békesség tractálására megkötöttök volt, mi mast is mindenben ahhoz tartjok magunkat. Nagyságodat azon szeretettel kérjek, ennek utána ödönket hejába ne múlassák, az dolgot meg nem látó lehetetlen reméttelen kívánóságokat félen tegyék, menjünk el mellőle, kezdjünk az szent békességnek véghez vite lére. Lehető dolgokat megkötvén végezzek el, osszok egymásra az szegény községnek érettünk való isteni imadását. Azon is kérjek Nagyságodat, az alajbéget meg ne késlelvén, az dologhoz közelgető szép válaszokkal küldje hozzánk vissza Nagyságod. Isten tartsa meg minden jó igyekezetiben Nagyságodat. Íratok Budán, Augusti die 9. 1627.

Nagyságod jóakaró szomszéd úr barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 247.

The resolution of Mürteza Pasha on the proposal of Miklós Esterházy [Buda, 9 August 1627]. Original (plain text, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 108 Rep. 71. Fasc. 26/a. no. 61. p. 486–499.

A copy in MNL OL A 98 14. d. 17. cs. fol. 17:68–74.

The Ottoman commissaries have already pointed out that the points raised by Esterházy are unacceptable. Even after the peace of Zsitvatorok (1606), Emperor Rudolph II was the first to send his ambassador to the Porte, and the same pattern was followed by Emperor Matthias. The reasons for this are the following: 1, the peace was breached by the Habsburg party, through raids and invasions to Transylvania; 2, Ferdinand II negotiates as king of Hungary, not as the emperor of the Holy Roman Empire, whereas Murad IV is not only the ruler of the earlier kingdoms of Hungary, Bosnia, Croatia, Slavonia, Bulgaria, Moldavia and Wallachia, but also the mighty emperor of the greater part of Asia, Africa and Europe. 3, This treaty will not be a simple prolongation of the peace, but follows a period of hostilities, therefore the old custom has to be followed.

*Esterházy complained that their envoys were mistreated, Hans Jakob Kurz was detained at Buda by Sufi Mehmed Pasha, and when Ferdinand II sent his confirmation of the peace of Gyarmat to the Porte, the sultan only sent an army to Hungary. The reason for detaining the ambassador was his conduct. The confirmation of the peace did not happen because 1, the emperor's diploma did not actually confirm it; 2, the issue of Vác was only postponed to later negotiations with the envoys; 3, the other points were also useless. If the chief ambassador went to the Porte and finalized the peace there, he would have received an *abdnama* from Murad IV. But they waited for the ambassador in vain for sixteen months, and in the meantime raids came from Hungary under Buda, so that Sufi Mehmed Pasha could see them with his own eyes from the bastion. Although the Habsburg side claims that the German troops came to Hungary following the army of Ernst von Mansfeld, but Mürteza Pasha knows that they actually came to invade Ottoman Hungary.*

Esterházy complained about the conduct of Papazoğlu Mehmed Pasha, the beylerbey of Eger at the peace negotiations: he allegedly said that there was no point in negotiating if no ambassador would be sent to the Porte by Ferdinand II, and stood up from the table. Esterházy should question the Transylvanian envoy, Mihály Tholdalagi concerning the true cause of the incident: the Hungarian chancellor, István Sennyey should have given the due respect to the beylerbey.

These are the reasons why the peace treaty should mention Transylvania, Moldavia and Wallachia, in spite of the fact that no earlier treaty did the same. [In 1613,] Zsigmond Forgách was sent by Emperor Matthias to Transylvania, thus Sultan Ahmed had to send there Zülfikar Pasha of Özü and Karaçi Mirza with the Tatars. Against Gábor Bethlen, Matthias sent György Homonnai Drugeth and Radu Şerban [in 1616,]

who were beaten not far from Várad by Ferenc Rhédey. Matthias also sent help to the defenders of Lippa against Gábor Bethlen [in the same year. Also in 1616,] András Dóczy sent Zsigmond Sarmaságby to Transylvania with an army, which was stopped at Dés. Due to the machinations of Dóczy, the captains of Huszt and Kővár changed sides [in 1613,] and these fortresses had to be regained by Grand Vizier Nasuh Pasha in the peace of Vienna (1616). These were all against the peace, since Transylvania had been a province of the sultans since the time of Süleyman. The country only suffered damage from the Ottomans, when they turned against the sultan, as it happened in the time of Emperor Rudolph [in 1595], but after their defeat, Sultan Ahmed received Transylvania back to his protection. The peace of Zsitvatorok (1606) also stipulated that Transylvania was separate and free. Prince Gábor Báthory gave no reason for the invasion against him, but even if he did, the conflict should have been settled with diplomatic means, through the mediation of the sultan. The Transylvanians elected now a successor to Gábor Bethlen, [Catherine of Brandenburg,] but the emperor's resident envoy, Sebastian Lustrier, tried to hinder the sultanic confirmation of this decision, with reference to the rights of Ferdinand II and the Hungarian crown. From this, the Ottoman authorities understood that the emperor vindicated Transylvania for himself, thus it was necessary to include also this question into the peace treaty, as well as Moldavia and Wallachia, which earlier belonged to the Hungarian crown. Also, the royal commissioners wanted to mention Poland in the treaty, which wanted repeatedly to take away the two voivodates from the sultan through Radu Şerban, Samuel Korecki, Stanisław Żółkiewski and Gaspar Graziani.

Vác will not be handed over. Emperor Matthias had promised that it will be demolished in exchange for Bolondvár, but this did not happen. The mission of István Dóczy promised to hand it over in the name of Palatine Zsigmond Forgách and the country [in 1620], in exchange for Sultan Osman II's support against Ferdinand II. Hearing their offer, Karakaş Mehmed Pasha sent them to the Porte, then went under Vác, which was left by the garrison of Captain Ferenc Strucz the next day. If Ferdinand's party is not willing to accept these points, there is no point in continuing the negotiations.

[outside:] Responsio Vezirii Budensi ad Propositiones Palatini per Dominum Tasi Budae representate

Az győzhetetlen hatalmas császárnak tengeren innýéd lévő országának, azokban lévő minden rendeknek és hadainak fő gondjaviselőjő és igazgató fővezérének, szerdárának, Budán heltartójának, az tekintetes és nagyságos vezér Murteza pasának feleleti azokra, [amelyek] Esterházy Miklóstúl, Magyarország palatinusátúl és az fölséges római császárnak belső tanácsátúl s fő heltartójátúl küldetettének volt mastábon őnagyságának az böcsületes Tasi Gáspár által.

Megértette őnagysága vezér urunk az Nagyságod izenetit és írásit minden részeiben, mely dolgokon nem keveset csudálkozik, kiváltképpen ezért, hogy olyan az kívánságok az fölséges római császár részéről, az kiken sem ennyi ödöt hejában való vetekedésekkel tölteni, sem magokat az uraknak fárasztani nem köllött volna, mert az melyiket kiváltképpen való punct felől vagyon mast az veszekedés, azt már őnagyságának az tractára rendöltetett urak megmutogatták és bizonyították, hogy nem méltók azok az kívánságok. Tovább azért nem volna szükség azokon veszekedni, mindazáltal hogy nyilvánon és bizonyosan Nagyságtok azokra való választételét őnagyságtól vezér urunktól is megértse, nem neheztelte egynihány szóval való írását Nagyságodnak küldeni.

1. Az követség felől való kívánságot az mi illeti, nilván vagyon Nagyságodnál, hogy valamikor az két hatalmas császárok között valami végezések lettenek, azoknak az végezéseknek hitlevelét mindenkor először az fölséges római császárok küldötték meg az mi hatalmas, győzhetetlen császárunknak, nagy szép böcsülettel, és császári méltósághoz való ajándékokkal. Mely főköveteket az budai vezérek illendő tiszteséggel fogadván, az Fényes Portára szergalmatos gondjaviselésekkel fő úri emberekkel késértették, ott követségeknek tisztit elvégezvén, az hatalmas császár részéről is azon móddal az főkövet bocsáttotott Bécsbe. Így volt az zsitvatoroki tracta után az német követnek fölséges Rudolfus császártól Portára való bocsátása, így volt azután az fölséges Mátyás császártól bocsáttotott követ állopotja, így köll mast is lenni mind az igazságnak, s mind az szokásból vett rendtartásnak kívánsága szerint, melyet igaz okokkal is megbizonyíthatni. 1. Mert ezt nem tagadhatni, s nem is köll tagadni, az mint főképpen megmutatták az követ urak, hogy az fölséges római császár részéről bonttatott mindenkoron föl az frigy az sok csatázásokkal, útonállásokkal, hatalmas császár végbeli vitéziek küldött zsódpénznek eltolvajlásokkal, sok károknak tételekkel, az megholt Mátyás császár idejében Erdélyországra egynihányszor haddal való menetelekkel, égetésekkel, rablásokkal; mely országot őhatalmassága nem külömben akar oltalmaznia, mint Budát és az többit. Mely cselekedetek oly igazak, mint az égen az fényes nap. Ezekkel és ezekhez hasonló több dolgokkal az békességet fölbomlottanak lenni ím érti Nagyságod, melyekre nézve az előbbeni végezésekhez nem ragaszkodhatik egyik császár is, hanem újat és állandót, hogy az országoknak megmaradásokra végezen vezér urunk őnagysága az fölséges római császárral, hatalmas császárunktól ezekért az előszámlált okokért parancsoltatott, hogy ha annak okáért békességet akar Nagyságtok az két hatalmas császár között tartani, szükség hogy az mastan egyben rendöltetett urak által az békesség az eddig való tracták által csinált punctükből állandóképpen elvégeztessék. Mely végezéseket az szokás szerint az fölséges római császár, hitlevelével megerősétvén, azt főkövete által annak módja szerint az Fényes Portára béküldjő. Hatalmas császárunk részéről is az hitlevelnek főkövete által Bécsben való elküldése hasonlóképpen meglészen késedelem nélkül.

Második oka ez kívánságnak ez is, jól tudja Nagyságod, hogy az fölséges római császárok eleitől fogva követek által az[t] tartották, hogy ők nem úgy tractálnak békességet mint római császárok, hanem úgy mint magyarországi királyok és austriai hercegek. Mely ha így volt és mast is így akartok tractálni, ezaránt is meggondolhatja Nagyságtok nekik követének illendőbb előbb bémenni, mert az mi hatalmas császárunk nem úgy tractál csak mint Magyar-, Boszna, Horvát-, Tót-, Rác-, Bulgár-, Moldva, Havaselföldő országoknak királya, mely országok régen az magyar korona alatt voltak, de Isten azoknak nagyobb részeit őhatalmasságának adta, hanem úgy tractál, mint Ázsiának, Africának, Eurupálnak [!] nagyobb részeinek hatalmas császára, s ez is az oka, hogy az zsitvatoroki végezésben is azon alkudtak meg, hogy az fölséges római császár követi mennének előbb be. Nem következik azért ebből az fölséges római császár méltóságának semmi sérelme, ha az szokás szerént fognak cselekedni mind az két részről, mert ha esztendeig vetekednek is az előbbeni végezett békeség fölött, egyebet senki nem mondhat annál, hanem hogy az sokképpen bomlott föl először az megholt Mátyás császár idejében az ti részetekről és azután az mastani fölséges császár idejében egynéhányszor, mely ha fölbomlott, nem mondhatni békeségnek, és ha békeség az két császár között nem volt, szükség mastan újban egyett accordot csinálnia; ha csinálnunk szükség, azt mind az két császárnak hitlevellel megerősíttetni, melyet ha megerősítenek, magok méltóságoknak kívánsága és az szokás szerént illendő böcsülettel köll megküldeni egymásnak. Így aztán az fölséges császár követinek köll az Portára menni.

Az mi az német követek panaszát illeti, hogy nem az fölséges római császár méltóságának böcsületi sze[ri]nt bánnak velik, az mint Kurcz Jakapot Budán akarata ellen sokáig tartóztatta akkori vezér, sőt hadra meneteli után az fölséges római császár az újban végben ment békességet postája által küldvén az Portára köszöntő levelével avégre, hogy az elvégezett békesség hatalmas császártól is megerősíttetniék, melyet nem hogy megerősíttetett volna, de inkább újabb hadat küldött ki. Az követekkel vezér urunk önagysága úgy tudja, hogy mindenkor illendő böcsülettel tartották, sőt némeliknek sok maga illetlen cselekedet is elszenvedték. Mert oly dolgokban találtottanak, melyek böcsületes követhet nem illettek volna, Kurcz Jakapnak hogy Budán köllött egynéhány napig késni, az is nem ok nélkül lett. Hogy pedig az gyarmati végezéseket őhatalmassága hitlevelével annak módja szerént meg nem erősítette, okai annak, az mint Vezér Urunk értette, ím ezek. 1. Első, mert semmi fundamentommal való punctok abban nem találtottak, kiket az békesség az két hatalmas császár között megerősíteni láttottott volna. 2. Második: Vác felől semmi végezés és írás nem volt, hanem hogy követek küldésének mindenik császártól egymáshoz és azok által tractáltossék az váci állapot, ingyen csak azt sem írták, hogy elvégeződjék. 3. Harmadik: az több végezések is haszonra valók nem voltak, és így nem tudván az Fényes Porta, hatalmas császár, micsoda dolgokat erősítsen meg hitlevelével, holott azokban semmi dolgok bizonyosan el nem végeztettetett volt,

azért nem adott ahtnámét, hanem várta az követeknek bemeneteliket. Ki ha bément volna és ott az dolgokat elvégezte volna, hatalmas császárnak az az fölséges római császártól azokról hitlevél küldetett volna, méltán panaszolkozhatnyék Nagyságtok mastan, hogy ha az hatalmas császár is követet ahtnámájával Bécsben nem küldött volna. De látván, hogy az követet egész 16 holnapig sem küldék el, sólt azalatt az csaták az őhatalma végházai alá jűnek s mennek, és az pesti kapu eleiben jövének, az barmot hajtók, melyet az vén vezér az maga csorvakjából nyézett, ehhez hasonló sok dolgokat az őhatalma kéncsinek elkóboltásának [!], sok heleken vitézit [!] levágotatásának cselekedtenek, azokból nem egyebet ismérhettek az őhatalma vezéri, hanem hogy nyilván való ellensége akar az fölséges császár őhatalmának lenni, kiválképpen értvén az német hadaknak is oly nagy erővel Magyarországnban bécérkezéseket, kik nem Manczfel után indultanak, az mint hirdetik vala akkor, hanem egyenesen az hatalmas császár holdolt határra s földére. Nem kicsin megjártszódtatásának tartván az hatalmas császár az maga méltóságos személyét ilyen cselekedetek által, az az okai az hadak megindításoknak, Nógrád alá menetelnek és ellenséginknek eleibe való menetelnek, mind az utószori és elsői indulatoknak.

Az panaszoknak okai hogy ha egri pasa volna, miért fenyegetőzött és nyilván mondotta, hogy héjábó minden tracta, ha az Portára követet nem küldnek, fölkölt s mindjárt megindult ölöheléből a többi. Vezér urunk őnagysága erre azt feleli palotinus őnagyságának, hogy az mint egyik fülét az magok követinek magok mentségére tartja, az másik fülét is tartsa az hatalmas császárunk kevetinek is beszédek meghallgatására. Az erdéli fejedelem követét eskettessék meg, mondja meg igazán, ki adott arra okot az fölkelésre, és végére menvén az dolognak, ítélje azután őnagysága maga az dolgot Istennek igazsága szerént. Az magyarországi nagyságos cancellaryushoz nem illett volna hatalmas császár követit olyan gyalázotos szókkal illetni, mert ha Nagyságotok illendő böcsületet kíván az hatalmas császár követitől magatoknak, az mint illik is, méltán megkívánhotják az mi hatalmas császárunk követi is először őhatalmasságának méltóságának böcsületét, való megadását, annakutána az követ urak is az magok böcsületit. Igaz és bizonyos dolog, sok nagy urak voltak immár az tractákon, de nem emlékeznek arra, hogy senki közülök ilyen illetlenül viselte volna magát, mint az nagyságos cancellaryus, igen méltó, hogy az tekéntetes és nagyságos palotinus úr is az jó rendet megtartassa minden dolgokban, vezér urunk őnagysága is azon dologra ígéri magát.

Erdély, Moldva és Havaselföldő felől való emlékezet tételének az frigylevekben miért köll lenni, holott enni végezésekben eddig nem volt, vezér urunk őnagysága erre az kérdésre ilyen ilyen okkal felel. Első miért hogy az megholt Mátyás császár Forgách Sidmondot Erdélynek elfoglaltatására haddal küldtő volt, mely országot el is foglalt volt, valakiket közülök fegyverrel meghajtatott, mely császár hadának gyenerálisával együtt, kiözésekre az országból az hatalmas császárnak ké[ny]szeréttetett nagy erős hadainak sok köcségével ozei pasát, Zülfikár pasát és tatár haddal Karasi mirzát küldeni, és azok verték ki, külömben ki nem mentek. Az mastani erdéli feje-

delemre azon császár küldte Homonnai Györgyöt, Sirban vajdával együtt, haddal, kiknek hadait az erdélyi birodalomban Váradon túl 3 mélyföldön verte meg Rédei Ferenc. Lippaiaknak is azon császár küldött segítséget az erdéli fejedelem ellen, az végre, hogy Erdélyországnak végezése szerint Lippát az hatalmas császárnak meg nem adhassa [!], kiket Lippa és Jenő között verte meg az fejedelem hada. Azután azon esztendőben késő ősszel ugyan Mátyás császár idejében küldtő Dóczy András Erdélyre Sarmasághy Sidmonddal bizonyos számú hadat, kiket Erdélyben Dés nevű városnál vere meg az fejedelem hada. Azon Mátyás császár az mastani erdéli fejedelem idejében, Dóczy András maga practikája és császár fizetése általtal [!] Huszt és Kóvár nevű vároknak capitánival elárultatván az országot, az megnevezett várokat az országtól elszakasztották volt, mely várokat Vezér Naszup pasa sok fenyegető követsége által nyerte vissza az országhoz az bécsi gyűlésben.

Ezek mivel az két hatalmas császár között végeztetett frigy ellen lettenek, mert Erdély országa közel száz esztendőtől fogván hatalmas császárok oltalmok alá adták magokat, nem külömben oltalmazták az megholt császárok az országot, mint az magok saját birodalmát. Nem is panaszkodhatik méltán Erdély azon, hogy az török nemzet miatt romlott, pusztult el, mert valamíg az Fényes Portátúl el nem szakadtanak, német mellé nem állottanak, akkori hatalmas császár ellen orcul nem fordultanak, támódának haddal, mind addig oly békességben, szabadságbon éltenek, az mint Szultán Szulimánal való végezett frigyek tartotta. De mivel az portátúl elhajlának, az Isten megveré őket, mert az német hadak által pusztéttatta és vágottatta le őket akkori nagy Rudolfus császár, az kihez folyamoltak volt, mely magokon esett nyomorúságokat látván, ké[ny]szeréttének az hatalmas császárhoz visszafolyamodni, segítséget az Portátúl kérni. Mely országot Szultán Ahmed császár megszánván, minden előbben cselekedtekrül elfeledkezvén, újobban szárnyai alá vette és erős hadait kibocsátván, Erdélyből minden ellenségeket kiözettetet, az országot akkori nagy nyomorúságok alúl fölszabadéttott, és azulta tartja, oltamazza őket minden ellenségek ellen.

Az zsitvatoroki tractálásban is azon állapotban hagyatott, az melyben régtől fogván voltak, tudni illik külömb és szabad fejedelemség alatt, de az megírt Erdély ellen lett dolgok azután az frigy és az országnak szabadsági ellen valók mind, melyekre sem Báthory Gábor okot nem adott volt, sem ez az mastani fejedelem semmi okot az ő idejében maga ellen hadakkal való indulatokra nem adott volt. Mert bizonyos az, hogy az fölséges római császár ellen ezelőtt nyolc esztendővel semmit nem cselekedett, de őreája azelőtt mentek mindenkor az hadak. De ha szintén cselekedtek volna is valamit az frigy ellen az erdéli fejedelmek, az felséges római császároknak az mi hatalmas császárinkat köllött volna először levelek, követek által megtalálni, az ellenek való dolgokat megjelenteni, nem mindjárt haddal reájok küldeni és az országot égettetni, pusztéttatni, népet levágtatni, mert tudják, hogy az hatalmas császárok oltalma alá adták magokat, hatalmas császárok az közöttök való háborúságot szép barátságos tracta által eligazéttották volna.

És ím mast is az ország az fejedelem tekintetiért az ő szabadságok szerént magoknak, jövendőben következtetendő háborúságos eltávoztatásáért az mostani fejedelem hal[á]la után is hogy készen fejedelmek találtassék, választottok magoknak fejedelmet. Kinek megerősítését az szokás szerént hogy hatalmas császár végben vinni méltóztassék, az Fényes Portára követet küldö, ki mikoron azt ott benn tractálta, az fölséges római császár ott benn lévő embere az nagyságos vezéreknél kezdett futnia és azon kérni őket, hogy az ország választását ne erősítse meg hatalmas császár, azt sok okokkal állatván, miért ne erősítse meg az szokás szerént őhatalmassága. Melyet mikoron az fejedelem ott benn lévő követi is megértettek volna, nem keveset vetekedett affelől az fölséges császár emberével és sok veszekedéseknek utána találta kimondani, hogy az ő urának és az magyar koronának igazságát az fölséges római császár poroncsolatjából igyekezte volna mindenképpen oltalmazni, ha végben vihette volna. Az nagyságos vezér urak ebből is vévén eszekben, hogy az fölséges császár Erdélhez közit tartja, ezek az okai az Erdélyország felől való kívánságának.

Moldvának, Havaselföldének is hogy az frigylevélben emlékezeti legyen, nem egyéb az oka, hanem ebből veszi eszében az Fényes Porta egyikből, hogy ahhoz is titkon igazságokat mondonájak az fölséges római császárok, hogy annak az békeségben való írását nem akarnájak, mivel valaha régen azok is az két tartományok az magyar koronától hallgattanak. Hogy azért semmi alkolmatosság az mostan végezendő frigynek fölbontására egyik részről se adassék, azért kívánja az hatalmas császár azoknak az országoknak frigylevélben való beíratásokat enniben és ilyen módon, formán. Tudniillik hogy azon állapotban maradjanak és azon szabadságban, melyben mastan az hatalmas császártól tarttatnak és oltalmaztatnak. Igen méltán is vagy az kívánság feljő megírt okokra nézve, el sem akarjok hadni, az tracta ezzel nem terheltetik, hanem inkább minden visszavonyásokra való okok eltöröltetnek véle. Másik oka, hogy odaírni kívánjok, az hogy az római császár őfölsége commissari[us]i is Lengyelország felől emlékezetet tesznek, akik Moldvával, Havaselföldet egynihányszor akarták elvenni, Sorbán vajda, Koroczki, Zolkoczki, Gáspár vajda által.

Vácnak visszaadása felől való kívánságot az mi illeti, vezér urunk őnagysága arra kevés szóval azt adja válaszul őnagyságának, hogy ha állondó békeséget az hatalmas császárral akarnak végezni, kötni, efféle lehetetlen kívánságokkal az tractát ne is terheljék, s magokat se tartsák az követ utak őnagyságok felöttő való sok szószaporé-tásával. Mert bizonyon elhiheti őnagysága, soha Vácot az hatalmas császár féltében és holmi remete fenegetődésekre tartozó szókon való megijedésében vissza nem adja. Megmondták az követ urak okait Vác elvételének, tudni illik az megholt császár nevével meg volt ígérve elbontása, Bolondvárért, de el nem bontották az ígéret szerént. Dóczy István követsége mi volt, akkori palotinustól és az több uraktól, ha Istent és lölkö ödvességét szereti, mondja igazán meg. Hogy pedig az Dóczy István alámenése előtt vette meg akkor budai vezér, az dolog hogy külömben vagy annál, sokkal is, hiszem, sok vezér emberek vadnak s élnek, az kik reája emlékeznek. Dóczy

István Budára ment és ott az vezérrel sokat tanácskozáván, igaz, kérte igen, hogy ne kívánják Vácnak az visszaadását, nagy sommát ígértek az vezérnek az ország nevével, de mikoron látá, hogy az vezér arra nem megyen, végtére csak arra kérte, hogy addig ne vegye vissza, míg az Portára érkezik, mutathassák magok be ott hatalmas császárnak az ország nevével, mert nem tagadja immár mag[a] is, hogy az országtúl s palotínustúl megígéretire való tanúsága nem volna, de úgy, hogy az hatalmas császár is azután ne az fölséges Ferdinánd császár barátja legyen, hanem az országé, és az országot segítse ellenségek ellen. Mely dolgot hallván akkori vezér, mindenekre ajánlatta magát az hatalmas császár képében az követeknek, s megajándékozván őket, alábocsátotta az Portára, és onnat vevén alkolmatosságot az Vác visszavételire, és úgy ment alája. És azontúl akkori capitán Strucz Ferenc megígérte, s másnap kiköltözött belőlő, kit az vezér is békességesen elkésértetvén, Vácot ő is kézhét vette. Ez volt Vác visszavételének minden módja, alkolmatossága, melyet eddig vezér urunk nem akart mondani az veszekedésnek eltávoztatásáért, de hogy az igazság az aránt is hatalmas császárunknak méltóságának őrzésére megbizonyodhassék, ím mindeneket őnagyságának vezér urunk kijelentett.

Világosan kitetszik azért, hogy az mi hatalmas császárunk, sem utána való vezér urak frigy ellen semmit nem cselekedtek az Vác visszavételében is. Nem méltán tulajdonítja annak okaiért senki őhatalmasságának, sem utána való vezéreknek frigy ellen való cselekedeteket, ha tulajdonítják is valakik. És hogy az gyarmati végezés miért nem tarttatott meg, sőt semmire nem volt jó, ezzel bizonyodik meg; egyikkel, hogy Vác felől semmi bizonyost nem végeztek volt; ezzel is nem kevésbé bizonyodik meg, hogy nem az hatalmas császáran múlt akkori végezéseknek meg nem erősítése, hogy az követek béküldése felől meliknek köljön előbb bémenni, semmit nem tractáltak, hanem csak azt végezték, hogy mindenik császár küldjön követeket egymáshoz. Az Fényes Porta várta az követ béküldését, egyik okáért az régi szokásra nézve, másikkért az Vác felől való végezésért, mégsem gondolta senki, hogy az követségküldés fölött valami vetekedés támodjon valaha. Ezekre az dolgokra vezér urunk őnagysága így akarván Nagyságodnak választot adni, szeretettel kérjek Nagyságodat, hogy ha az békességhez kedvvel vagyon, az ödöt ne töltsék héjában való vetekedésekkel, mert ennél tovább őnagysága nem mehet, az mint hogy nem is megyen, hanem ha az békesség köll, nyóljon Nagyságtok mind az két részről az több dolgokhoz, melyeket őnagysága az lehetőket kész lészen eligazétani, valamit illendők lesznek és lehetségesek, az kívánságok közül.

Az több dolgokra és kívánságokra mastan vezér urunk őnagysága azért nem akart Nagyságodnak választ adni, mert az mely két dolgon az tracta megakadott, azok külömben az hatalmas császárunk részéről nem lesznek, és ha Nagyságtok is azokat el nem hagyja, s külömben nem akarja az békességet elvégezni, nem szükség az több dolgokon ödöt héjába eltölteni, és elméjeket azokon haszontalanul fárosztani.

[GK]

No. 248.

**Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
Lakompak, 9 August 1627. Hungarian copy.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Konv. 1. 1627. fol. 162–165. Latin translation ibidem fol. 108–111.
Edition of another, fragmented copy: Salamon (ed.), *Két magyar diplomata*, 173–176.

Esterházy received Mürteza Pasha's letter from İsmael Çavuş and requests that Gáspár Tasi should be sent back to him. According to the beylerbey, peace depends only on two issues. Esterházy does not know how he could arrange that Ferdinand II should be the first to send his ambassador to the Porte, since the royal commissioners hardly agreed to make ten steps at the peace negotiations which seemed to threaten the emperor's reputation, and Constantiople is much further than ten steps. Mürteza Pasha earlier told Tasi that one of the obstacles of sending the Ottoman ambassador is that the Porte cannot know how many presents the Habsburg ambassador will bring, but Esterházy deems the amount of presents unimportant compared to the expression of peacefulness and love.

The question of Vác should be settled simply. Karakaş Mehmed Pasha conquered it contrary to the peace treaty and without the knowledge of Sultan Osman II. If Murad IV does not give it back, how should anyone trust that the same thing would not happen again? Esterházy recalls the case of Gesztes in the times of Murad III, which was conquered during peacetime by Vince Gregoróczy, captain of Győr in 1588. Upon the complaints of Ferhad Pasha of Buda, Rudolph II returned the castle to Ottoman hands, in order to respect the peace. Esterházy requests Mürteza Pasha to concede in these two issues and not turn to weapons, because the outcome of an armed conflict cannot be presaged, the palatine would trust their just cause and the victorious armies of Ferdinand II.

Esterházy also informs Mürteza Pasha that upon hearing the news that Ottoman armies were gathering, Ferdinand II ordered him to announce the rally of troops from the country. Esterházy promises that he would not start hostilities, since he wants peace, and holds off the German armies with his own shoulders from entering the country. Nevertheless, if Mürteza Pasha is not authorized to hand over Vác, Esterházy is just as little authorized to give it up. Mürteza Pasha should trust him instead of a foreigner, who has nothing to do with this issue (i.e. Gábor Bethlen).

[outside:] Paria responsoriarum litterarum ad vezirium Budensem datarum

Az Nagyságod levelét megadta minekünk Ismael csaus és megmondotta szóval való izenetit is. Akartük volna azért, ha az mi jámbor szolgálk, Tasi Gáspár is megjött volna, hogy érthettünk volna minden dolgokat, az kikről általa izentünk Nagyságodnak. Mindazonáltal mivel már eddig ott múltatott, szükséges dolog lészen, hogy Te Nagyságod hozzá menvén ezek, ötöt ne késleltessen, és ne is tartóztassa, hanem utolsó akaratjának megjelentetésével mihozzánk visszabocsássa.

Továbbá írja Nagyságod, hogy az több dolgok már mind jó végbe mehetnének és mintegy el is volnának végezve mint az faluk dolga, mind egyebek, hanem csak két dolog volna kiváltképpen fenn, úgymint az követségküldés és Vácnak megadása. Mely két dolgot akartuk volna ha Nagyságod az több dolgokkal együtt eligazított volna, holott minden dolgoknak mint egy sarka, olyan az a két dolog, kiváltképpen az követség dolgában meg sem gondoltunk, hogy utólszor a minemő módot mi abban mutattunk Nagyságodnak, ne tessék, holott igen illendő dolog az a két hatalmas császár méltóságához, s minekünk arra nagy munkával és fáradsággal is köll reá beszélleünk az hatalmas római császár tanácsit, hogy ahhoz is járuljanak. A' mint hogy az commissariusok is csak tíz lépést sem akartanak tenni az szembe lételnek idején is urok méltósága ellen, hanem azt kívánták, hogy egyenlőképpen megmaradjon az két hatalmas császár méltósága, melyet méltán is cselekedtek. És így meggondolhatja Te Nagyságod, ennél nagyobb dologra mennyivel inkább nem fognak menni urok méltósága ellen, mivel nem tíz lépés Konstantinopol ide, hanem sok mélyföld, nincsen az is akadékjára a' mitőlünk mutatott követségküldésnek módjának. Az kit Nagyságod az mi szolgánknak, Tasinak mondott, hogy nem tudná Te Nagyságod, micsoda ajándékkal mennek az mi követink az Portára, s arra nézve az onnét való követeket is nem tudnánk miképpen rendölni, mert az két hatalmas császárnak nem az ajándékoknak mivoltát köll tekinteni, hanem az ő méltóságokat és egymáshoz azáltal mutatandó jó egyezségeket és szereteteket.

Az a rossz, hitvány váci palánk dolga is nem érdemli azt, hogy az két hatalmas császár fejét fájlaljuk véle és mi is ennyi munkát s búsulást vegyünk föl érette, melyet mi egyáltalában nem is cselekednénk, ha e' kívül az jövendő békességnek bizonyos bátorságot ígérhetnénk és adhatnánk. De nyilván vagyon Nagyságodnál, hogy Karakas basa az hatalmas török császár híre nélkül ugyan azon hatalmas császár hitlevele ellen vette meg Vácot az békesség alatt. Mely dolognak ha az mostani hatalmas török császár is jóvallója (kit nem remélünk), mit ítélnénk egyebet, megbocsásson Te Nagyságod, ez után való békességről is, ha Vác most vissza nem adatik, hanem azt, hogy ha valamely szolgája őhatalmasságának ezután is egy olyan hasonló dolgot cselekednék, mint Karakas basa, azt is netalán elszenvedné őhatalmassága és annak is jóvallója lenne. S így micsoda bátorságot adhatnánk az mostani két hatalmas császár közt való szent békesség dolgának is, ki ha elegendő bátorságban nem lenne, a' mint hogy nem is lenne ily formán, gondolja meg Te Nagyságod, hogy miért köllenék minekünk is ilyen bizonytalan dologért ennyi munkát és fáradságot fölvennünk.

Nincs is ez, az mint annak előtte is megírtunk és izentünk Te Nagyságodnak, őhatalmasságának az török császárnak méltósága ellen, ha visszaadatja Vácot, hanem inkább méltóságának öregbülésére vagyon. Az mint cseleküvék az mi nagy hatalmas fejedelmünk is, Rudolphus császár Selim fia Muratez császár idejében, az mikor írának az mi számunk szerint ezerötyszáznyolcvannyolc esztendőben budai Ferhat nevő basa lévén heltartó akkor, ki mikor gyakor csatákat bocsátott volna ki nagy kártéte-

lekkel, ú Vince nevű főkapitán is Győrött lakván, akkor azt ítélte, hogy azokra az csatákra nézve szabad legyen neki is holmi ellenséges dolgot cselekedni és így reáment Gesztes várára és azt megvette, ki akkor török kezénél volt. Mely dolgot megértvén Ferhat basa, megtalálta az hatalmas római császárt felőle, panaszkodván, hogy az a' várnak megvétele az két hatalmas császár közt való békesség ellen lött volna – mely békesség csak kilenc esztendőre végeződött volt akkor az császárok között –, kívánván azt, hogy visszaadassék az megvett gesztesi vár. És noha sok kölömbféle mentségé [!] lehettek volna az római császárnak, mivelhogy sok nyugatatlanságot cselekedett az megnevezett Ferhat basa is; mindazonáltal minthogy az győri főkapitány az két hatalmas császár közt való békesség alatt vette volna meg az megnevezett Gesztes várát, kihozatta abban helyheztetett népet az római császár és meghatta annak az győri kapitánynak feje vesztése alatt, hogy mindjára Ferhat basa kezébe eresse az várat, amelyet amaz meg is cselekedett. Evvel nevelte méltóságát az a hatalmas császár, hogy az békesség ellen szolgálja cselekedetét nem jóvállotta és helyre állatta azt, amint az ellen cselekedtenek. Így köll azért cselekedni Vác dolgában őhatalmasságának is, az török császárnak, ha nevelője akar maga nagy méltóságának lenni és akarója s kívánója is az jövődő békességnek, és annak az ő erősségének. Holott egyébaránt minden dolgok bizonytalan állapotban fognak függni, mint eddig is.

Így lévén annak okáért az dolog, mi te Nagyságodat mégis mint igen kedves úr szomszéd barátunkot kérjük szererettel, hogy ha ugyan tiszta szüből kívánja az békességet és az szegény együgyű községnek megmaradását, az több dolgokkal együtt igazétse el ez két dolgot is és ilyen kicsin dolgokért, az ki az hatalmas török császárnak se valami nagy kárára, se méltósága ellen nincsen, sőt inkább nagy nevének örögbé-tésére léssen, ne bocsátkozzék Te Nagyságtok fegyvernek. Mert noha úgy vagyon, bizontalan az hadnak az ő kimenetele, de azt a' mi igaz igyünk és az mi kegyelmes urunknak is nagy győzedelmes hadai úgy látszik, bizonyossá tészik mielőttünk. Mégis tovább gondolkodék Te Nagyságod azért ezekről és éjjel-nappal tudósétsa utolsó akarátjáról bennünket, mert ezennel meg fogja szemeivel Te Nagyságod látni, hogy ilyen dolgokért nem köllének az utolsó dolgoknak [!] ereszkednünk.

Az mi pedig az mi commissariusink dolgát illeti, azok mind addig ott lésszenek, még nem innén felőbb parancsolatjok megyen, hogy eloszoljanak, s csak Nagyságtok ilyen méltó kívánságoknak engedjen, meglészen az, kiről ennek előtte egymásnak izentünk, hogy száz napból egy léssen és a' mit három vagy négy holnaptól fogvást el nem igazéthattak, három vagy négy nap alatt mindeneket szépen eligazéthatnak. Azonban pedig ha valakit Nagyságod valami jó válasszal az mi szolgálunkkal, Tasival hozzánk akar küldeni, ne késleltesse a dolgot, kérem igen Nagyságodat, mint kedves úri barátomat, mert nagy akadékoktól tartunk magunk is.

Akaránk Nagyságodnak azt is tudtára adnunk, hogy értvén az hatalmas római császár az Nagyságod hadi készöletit és mustráit, erős parancsolattal megparancsolta minekünk is, hogy mi is az egész ország népét fölvegyök, mind úri, nömös és

vitézlő rendeket és azokat megmustrálván, táborban száléttünk. Melyet mi noha bizonyos okokból örömost halasztottunk volna, de semmiképpen továbbra nem halaszthattunk, hanem parancsolatokat köllett mindenfelé kiköldenünk, hogy magok vigyázásokért fölüljenek az országbeliek. Kit hogy Te Nagyságod semmi gonoszra ne magyarázzon, kérjük Te Nagyságodat, ígervén arra magunkot, hogy az egész ország népe fenn lévén is, mi semminemő ellenséges dologra okot nem adunk, várván az elkezdett tractának kimenetelétől. El is higgye bizonyára Te Nagyságod, hogy mi ezt az szent békességet tiszta szüből kívánjuk és azt akarnánk, hogy egy nap mind elvégezödött volna eddig is, és elvégezödne ezután is. De az mint Nagyságod írja, hogy hatalma arra nincsen az hatalmas török császártól hogy Vácot visszaadja, és az mi kívánságunk szerint bocsáttassanak követek, úgy mi is mondhatjuk, hogy hatalmunk arra nincsen, az mi az jövendő békességnek erősségét nézi, és az mi hatalmas császárunknak méltóságát, hogy abbéli kívánságunkat letéssük, az mely kíváltképpen az két dologból áll és így ha fegyverre megyen az dolog, Isten és minden teremtettt állatok előtt tudományt teszünk, hogy mi okai semminek nem leszünk. Holott mi békességben voltunk, békességet szerettünk és méltó okot semmi háborúra nem is adtunk, s most is abban fáradoznánk, hogy az szegény község békével megmaradhatna, de Nagyságtok láttatik megfogyatkozni az dolognak. Eddig mi eleget is tettünk minden hivatalunknak, holott már egynéhány héttől fogvást az német hadakat is nem különben, mint egy vállunkon tartottunk fenn, hogy az országban be ne jöjjenek és az békességnek tractáját ne nehezítsék. De Nagyságtok semmi méltó s illendő okoskodásinknak nem akar helyt adni és inkább akar más idegennek (akinek talán ehhez a' mi dolgunkhoz semmi kezi nincsen) hinni, hogy sem mint minekünk. Ezek után mégis kérjük te Nagyságodat, mint kedves úri barátunkat, vegye jól elmélkedésben ezeket az dolgokat és ne késelje, az mint feljöl is íránk, az mi szolgánkot sietve utolsó akarattjának megmutatásával visszabocsátani. Tartsa meg Isten etc. In Lakompak 9. Augusti 1627.

[GK]

No. 249.

**Gábor Bethlen to Mürteza Pasha
Gyulaféhérvár, 12 August 1627. Copy.**

MNL OL F 12 4. d. V/4/41.

Edition: TT 1882: 42–47.

Bethlen received the beylerbey's letter from İbrahim Çavuş and discussed the issues with him. He could not answer earlier, because he was sick. He is delighted to hear that Mürteza Pasha informed the Porte about the start of negotiations, this will make his enemies silent. He is appalled to see that it is not clear for the Porte how difficult it is to make peace with the 'Germans.' He complains that his advice is not trusted at the Porte,

what is more, his letters are sold to Ferdinand II's embassy, as it was proven by the copies recently sent to Mürteza Pasha by Miklós Esterházy. Most of the issues he already discussed in his message sent through the alaybey of Szolnok.

Mürteza Pasha should not worry about the news concerning Ferdinand II's armies. An anti-Ottoman war, that would surely last more than five years, would require a lot of preparation, settling of disputes in order not to leave enemies behind the emperor's back, acquiring a lot of money from other Christian princes (because his own incomes are not enough for such a task) and finding a good general ('serdar'). There will surely be no offensive against the Ottoman lands this year, the maximum could be that they attacked Bethlen. With sending these news, Esterházy's aim is only to threaten Mürteza Pasha into making concessions. The beylerbey should stand fast. Concerning Vác, Bethlen sent him documents that prove that the Hungarian estates promised the Ottomans to hand it over, Karakaş Mehmed Pasha's fault was only to act too quickly.

Concerning the issue of sending the embassies, Mürteza Pasha should inform the Porte before making any concessions. Neither of the controversial points were regulated by the peace of Gyarmat, therefore if Mürteza Pasha insists on not making concessions, he cannot be accused of not being a friend of peace. It was foolish to stipulate in the peace of Gyarmat that the question of Vác should be regulated by specific ambassadors sent by both emperors, Bethlen had already protested against this earlier. Esterházy's goal is to avoid acknowledging that the peace had been breached. Concerning the case when the Ottoman commissioners stood up from the table, Mürteza Pasha knows by now that they had to do it because of the damage of the sultan's reputation. Mürteza Pasha should stand fast also in the other issues.

The statements of Esterházy concerning the possibility to stop the negotiations, as well as the news about the victories of Ferdinand II in Silesia and the rallying of forces in Hungary serve nothing else than to threaten Mürteza Pasha into making the same concessions as those agreed by Sufi Mehmed Pasha at the negotiations around the peace of Gyarmat. Christian IV, king of Denmark may have started negotiating for the peace with Ferdinand II, Bethlen received no letters from him for a while. The emperor's victory in Silesia must have been against the remains of Ernst von Mansfeld's army, which had no supplies, but there was no open battle, the troops surrendered without a fight. There is surely no German army coming towards the mining towns of Lower Hungary.

According to the report of Tamás Borsos, Bethlen's resident envoy at the Porte, Grand Vizier Damad Halil Pasha told the Christian ambassadors in Constantinople that Murad IV would not make peace with Ferdinand II without their consent. Nothing similar can be found in the grand vizier's letters to Bethlen. The prince wants to know whether Mürteza Pasha received any such order from Damad Halil Pasha, because it would be a great shame for the Ottomans if the grand vizier played a double game, encouraging the anti-Habsburg powers and at the same time urging Mürteza Pasha for making peace at any costs.

Bethlen agrees that it would be useful to meet personally, and expects his envoy, János Házi back with further information on the response of Mürteza Pasha to Esterházy. If the palatine does not concede, Bethlen is ready to go to Várad, and serve the sultan with his troops, in spite of his bad health. He could not forward the two kaftans brought by Mehmed Efendi to the German generals, Ernst von Mansfeld and Johann Ernst von Sachsen-Weimar, because both of them died, "and we did not find a post-carrier, who would have taken the route after them to the otherworld."

No. 250.

**Ferdinand II to Mürteza Pasha
Vienna, 15 August 1627. Latin concept.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Konv. I. 1627. fol. 126.

Ferdinand II received Mürteza Pasha's letter on 3 August from Zülfikar Efendi, Hacı Bekir and Marino Tudisi. He cannot send Michael Adolph von Althan as a commissioner, because he is needed at the court, but he asked the count's opinion. A new instruction will be sent to the commissioners in a few days.

Ad Bassam Budensem.

Ferdinandus.

Illustris et magnifice amice et vicine syncere nobis dilecte.

Accipimus per egregios viros, Zulficar Efendi, Hagi Bechir et Marinum Tudisi die 3 huius ad nos transmissas, earumque tenorem, uti et puncta, quae viri isti in pacis negotio apud nos proponenda habuerunt, intelleximus. Non est autem quod de sincero nostro mutuae pacis inter nos et Potentissimum vestrum Imperatorem firmiter observandae stabiliendaeque animo, ullum nobis moveatis dubium, etsi Comitem ab Althan, prout insinuat, illuc ablegandi ratio et occasio non existat, eius enim apud nos praesentiam cum alia magni momenti aulica negotia tum ipsamet haec tractatio, in qua ipsius plurimum requirit, tanquam a longissimo tempore in negotio versati, informatione saepius nobis utendum est: prouti ad praesens etiam super praelibato puncto per vestros apud nos proposita, eiusdem percepimus opinionem. Quaecumque itaque ipse comes inferius existens ex mandato nostro praestare posset, eadem etiam syncere et amanti pacis mente praestabunt fideles nostri commissarii et primarii ministri, qui instructionem suam hactenus pro voluntate nostra observanter prosecuti sunt, quibusve ulteriorem ac ultimam ad memorata ^a puncta declarationem nostram vobis significandam intra paucos dies commissuri sumus.

Ac proinde, cum viros vestros interim hisce ad vos iterum dimittendos censuerimus, omnino vestris confidimus verbis, nos publicae pacis et utriusque partis tranquillitatis stabilimentum omni cura et studio re ipsa promoturos, adeoque nostra

subsecuturæ declarationi nomine Potentissimi vestri Imperatoris tam promptius^b nos accommodaturos, quanto magis iustitissimas ex nostra parte versantes rationes, nostrumque simul propensissimum bonæ vicinitatis constanter ac sancte conservandæ desiderium cognoveritis. De caetero nos caesarea regiae gratia nostra singulariter prosequimur. Datum Vienna die 15 Augusti anno 1627.

Nullum ad mandatum.

a deleted: principalia

b deleted: locum daturos

[GK]

No. 251.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 23 August 1627. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 60.

Mürteza Pasha received Esterházy's letter from Ahmed Ağa on 21 August and could not reply earlier because of the bayram. He denies that the Ottoman party would bear any responsibility in the prolongation of the peace talks and demands that Esterházy should send the alaybey of Szolnok back to him.

[outside:] Az fölséges római császár hívének, belső tanácsának, magyarországi heltartó palatinusának, az tekéntetes és nagyságos úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, Fraknó várának örökös urának, Zólyom és Bereg vármegye főispánjának, nekünk jóakaró szomszéd úr barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalminak szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, nekünk jóakaró szomszéd barátunk! Minden jóra való igyekezetiben Nagyságodnak Istentől minden jókat kívánunk.

Az Nagyságod levelét, jóakaró szomszéd úr barátunk, Ahmet aga minekünk szombaton, szintén az bajramunk előtt való napon adá meg. Kire hogy előbb választ nem írhattunk Nagyságodnak, az innepünk megilése és szentölése volt oka. Írja Nagyságod levelében, hogy az békesség dolgában az késedelem akadékos volna. Azt mi is úgy tudjuk s hisszük, s mi azt is hisszük az magunk részéről, hogy semmi káros késedelmezésre az mi részünkről ok eddig is nem adatott, mivel mi az szent békeségnek igaz szeretői vagyunk. Ha a Nagyságotok részéről nem adtak helt s hitelt az mi igaz és méltó kívánságinknak, az akadályos késedelemre onnyéd adtanak okot, de azt is mi mast hátrahagyjok. Az Nagyságod kívánsága és írása szerént mi az előttünk

álló dolognak, az mennyire ítéletünkkel fölérjük, mind eleit, középit, utolját eléggé meggondoltok. Mast is naponként arra szorgalmatos gondunk vagyon, azon is igyekezünk, hogy semmiben az igaz méltó kívánságoknak meg ne fogyatkozzunk, és semmi akadályas, késedelmes dologra okot ne adjunk, csak Nagyságod is azt kövesse. Az alajbéget ott még is tovább ne késlelje, bocsássa alá hozzánk kívánságinkrúl való válósszal, hogy azután az szent békesség, mind az két részrül való commissariusok öszvegyűlvén, szemben levén egymással, Isten akaratjábúl végben mehessen. Mi, mint eddig, semmi késedelemre okot nem adunk. Minket pedig Nagyságod mindenkoron jóakaró úr szomszéd barátjának tartson, azok akarunk ledni. Ezek után Isten tartsa meg jó(?) egészséggel Nagyságodat. Íratok [!] Budán, Augusti die 23. 1627.

Nagyságodnak mindenkoron jóakaró szomszéd úr barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 252.

**Resolution of Miklós Esterházy on Mürteza Pasha's proposals
S. I., 27 August 1627. Hungarian concept**

MNL OL P 108 Rep. 71. Fasc. 26/a. no. 63. p. 545–548.

Apart from the oral answer through the alaybey of Szolnok, he also sends a short written response on the four questions under discussion. He suggests that the two rulers should send their ambassadors simultaneously, they should meet between Komárom and Esztergom and continue their journeys to both capitals from there. It is unnecessary to mention Transylvania in the text of the treaty, because Ferdinand II has his own treaty with them. The villages, which had been forced to submission since the last peace (beyond the sixty villages belonging to Esztergom) should be given back. Concerning Vác, the rightful thing would be to give it back. Another option is to postpone the decision (as it happened in the treaty of Gyarmat), but it does not make much sense. Esterházy discussed a third option, demolishing the fortification, with the alaybey of Szolnok: this would not be much to their liking, but perhaps an acceptable solution. All other issues should be discussed by the commissioners.

Rövid válasz az budai vezér önagyága,
mi szomszéd úr barátunk hozzánk küldött követségére.

Négy rendbeli dolgokról vagyon kiváltképpen közöttünk az kérdés, úgymint az követségküldésből [!]; Erdélynek, Moldvának és Havasalföldének ebben az mostani békességben való emlékezetiről; az holdolt falukról; és Vác dolgáról is. Mely dolgokról, mivelhogy önagyága az én szomszéd úr barátom igen sokat és béven ír, talám nekünk is mind azokra rend szerint kellenék felelnünk, de szót nem akarván szapo-

rítanunk, noha azokra elegendő és méltó s bizonyos választot adhatnánk, megmutatván külömben való léteket, egy szóval mondjuk csak azt, hogy mind azok oly informatiókból mentenek őnagysága eleiben, az kit jövődöben maga is megtapasztal őnagysága, hogy külömben vagyon. Kiről jóllehet szóval ugyan búségesen fog azért szólhatni szolnoki olajbég uram, hanem csak igen rövideden így akaránk mégis felelni arra az négy rendbéli dologra.

Először is, hogy az mi az követtség dolgát illeti, méltósága ellen az római császár semmi dologra nem mehet, az pedig igen méltósága ellen lenne, hogy egyik követe megjövé az Portáról, az kinek lovának verítéke is alig száradott még meg, hogy viszont új követét bocsássa alá, hanem hogy egyenlőképpen először postakövetek által köszöntse az két császár egymást, és az békességnek jó hírét is megküldvén, egymásnak szorgalmazzák az főkövetéseket mind az két részről, és az mi követink Komáromba, s az őnagysága részéről Esztergamba jövé, egymást jelenlétekről tudósítván, Esztergam és Komárom között megváltozzanak az követek. Erre hogy reámenjen az mi hatalmas császárunk, mi sokat fáradoztunk, az kiben csak lássuk az több dolgoknak igazítását, remélnjük, hogy fogyatkozás nem is lészen.

Az Erdély felől való emlékezetnek, amint azelőtt is, most is, semminemű szükségét nem látjuk, mert mind fejedelmével, mind pedig Erdély országával magán való kötése vagyon az hatalmas római császárnak, melyet hitlevelével is megerősített. Nem kell azért semmit tartani nekik innét, csak ők is az mi császárunkkal való kötéseket tartásák erősen meg.

Az holdoltság dolgát is ami illeti, soha az holdoltatásnak vége nem lenne, és az békességnek is állandóságot nem ígérhetnénk, ha az hatvan faluknak megeresztése után az békesség ellen aminemű falukat beholdattanak, vissza nem eresztenének. Akik mivel nem is oly sok számúak vadnak, érette nem méltó őnagyságának az békesség dolgában akadékot tenni, s nekünk efféle faluknak végezés által való beadása hitünk ellen is lévén, hogy efféle kívánságokkal ne terheljen őnagysága bennünket, kérjük őnagyságát.

Az váci dolgot pedig az mi illeti, három dolog vagyon, az kit abban cselekedhetünk. Egyik az, hogy megadják és eresszék minekünk. Másik az, hogy az mint az gyarmati tractában, fennhagyassék. Harmadik hogy ha elronttatik a palánkja. Az mi az elsőt illeti, hogy megeresszessék, az mindenképpen illendő dolog és méltó is, az mint azt sok rendbéli írásunkban meg is mutattuk; de hogy oda hagyassék, az teljességesen lehetetlen, mert az hatalmas római római [!] császárnak hiti ellen volna, s mind az egész keresztyénységnek, és semmiképpen őfelsége arra reá sem megyen. Fennhadni is pedig, úgy, amint az gyarmati tractában volt, habár azon megalkhatnánk is, mi semmiképpen nem tanácsolhatjuk, sok tekintetekre és nagy okokra nézve, az kiről most semmit sem írunk. Az harmadik dolgot ami illeti, arról olajbég urammal beszélgettünk. Mi, úgy vagyon, nem örömet látjuk azt is, de talám abban nyújthatnánk mi is terekedésünket az római császárhoz, noha kedvünk ellen. Az több dolgokról, hogy az mi szavainkot, s úgy, amint az mi szánkából vötte olajbég uram, megmondja őnagyságának az vezérnek, kívánjuk.

Az mi az több dolgokat illeti penig, és ezeket is mi is már az commissarius urakra tartjuk, vagyon mindenekről tanúlságok űkegyelmeknek. Eddig is ezekben hogy könnyebbíthessük az jó békességet, azért akartunk fáradozni, és azért is, hogy őnagyságához is, az vezérhez, jó úri barátságunkat és szomszédtságunkat mutathassuk. Azzal már őnagysága szabad, mint veszi az mi ebbéli fáradságunkat és sok rendbéli terekedésünket, jó akaratunkat mi az békesség dolgában ennél már, az kit mutattunk, nem is mutathatjuk, reméljük, hogy őnagysága is, az mi szomszéd úr barátunk, mindezeket előtte viselvén, úgy alkalmaztatja az dolgot, hogy tovább se az két hatalmas császár fejét, se a magunkét nem kellett fájlalunk ezért.

Rövid válasz olajbég által az vezérnek, 27 Augusti 1627.

[GK]

No. 253.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 31 August 1627. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 59.

Mürteza Pasha received Esterházy's letter from the alaybey of Szolnok on the same day. He wrote to the Ottoman commissioners at Szöny and expects Esterházy to also order the commissioners of the Habsburg party to work on finalising the treaty.

[outside:] Az fölséges római császár hívének s tanácsának, Magyarországon heltartó palotinusának, az tekéntetes és nagyságos gróf galentai Esterházy Miklósnak, Fraknó várának örökös urának, az kunok bírójának, Zólyom és Bereg vármegyék főispánjának, nekünk jóakaró szomszéd úr barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalminak szergalmatos gondjaviselője s hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, szomszéd jóakaró barátunk! Minden hozzánk illendő tisztességes dolgokban ajánljuk úri jóakarattal barátságunkat, és Istentől kívánunk minden jó igyekezetiben előmenetelt Nagyságodnak.

Az Nagyságod nekünk böcsületesen írt levelét az szolnoki alajbég ma kedden, augusztusnak utolsó napján délelőtt hozzánk megjívén megadta. Megfordéttatván, valamit Nagyságod írt, megértettek, az alajbég Nagyságodtól hallott beszédek is megértettek. Mi is Nagyságodnak az szerént felelhetünk s írhatunk, az mely dolgok illendők s lehetendők, azelőtt is mi abban ellentartó idegenek nem voltunk, ezután is nem leszünk. Minden azon vagyunk, hogy az illendő dolgokkal munkálkodjunk az szent békességnek építésében s végben vitelében. Az mi részünkről az szerént az Szűnben való commissar[i]usinknak mast újóban minden tanúlságokat megírtok.

Csakhogy kívántotik az Nagyságod részéről is, [hogy] írjon az comisari[u]s[i]toknak, hogy immár ezután az napokat hejába ott ne múlassák, meg nem lehető aprólék alkalmatlan dolgokat közbe ne vessenek, az melyen valami akadályra való ok adatnyék. Az köztünk meglejendő szent békesség egy nappal előbb vitettessék végben, az szegény község maradhasson meg, az két hatalmas császárért és az békességszerzőkért imád-hossanak Istent. Nekünk eleitül fogván és ezután is akaratumk ez volt, s mast is ez, az szegénységen való köserülésünk. Ezek után Isten tartsa meg Nagyságodat. Íratott Budán, Augusti die ultima 1627.

Nagyságodnak jóakaró úr szomszéd barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 254.

Mürteza Pasha to István Pálffy

Buda, 7 September 1627. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

ÖStA HHStA FA Pálffy-Daun Kt. 10. Fasc. IX. no. 5.

Bali Bey from Vác complained that the villages around Vác, which have submitted themselves to the Ottomans, do not pay taxes and refuse providing service for the maintenance of the fortifications, claiming that this was prohibited to them by Pálffy. Mürteza Pasha asks whether this is true, and demands fulfilling the stipulations of the peace treaty.

[outside: no address, only a contemporary note:] 1627. 1. Septembris vezerii Budensis Mureza [!] bassa datarum missiles ad Stephanum Pálffy

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességébül az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd lévő birodalminak szergalmatos gondjaviselőjő, hadainak igazgató szerdárja, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, jó szomszéd barátunk. Minden az mihozzánk illendő tisztességes dolgokban ajánljuk jóakarattal az mi szomszédáságunkat és Istentül kívánunk minden jókat megadatni.

Továbbá akoránk megtalálni Nagyságodat az mint hogy az mint ennek előttö is az őhatalma parancsolatja szerént az végvároknak építésére, az holdultságot mindenünnyéd beerötették mastanában. Az végvári heltartóktól [!], főképpen az váci Bali bég nekünk panaszkodik, az szipaják az szerént, az Novigrád körül való holdút falukat semmiképpen sem az őhatalma dolgára, adó fizetésére, sem pedig az szipájakéra be nem vehetik, mikoron az bégekek [!] valami falunak bíróját hívatják, az vagy az őhatalma szükséges dolgait parancsolják, akkor az holdoltság azt izeni, Nagyságod

fejek vesztébe parancsolt, ide az mi részünkre be ne jüjjenek. Kit mi Nagyságod felől hogy az régtől való holdolt falukat tartóztatván tartóztathatnája, semmiképpen el nem hihetik [!], minek okaiért Nagyságotok az szent békességnek épetésén főképpen fáradozó. Mely dolog ha így volna, az holdultság be nem bocsáttotása felől, az mint mi előnkbe adják, ebből semmi békességet nem ítélnének, mert az várok az holdult néppel tarttatnak, inkább hiszek, [hogy] az parasztság az magok értelmek szerént izengetnek ez szerént. Ezúttal valameddig Nagyságotdúl választ nem értünk, ki nem bocsátánk, szükség azért, jóakaró úr barátunk ez dolgot, mint legyen, adja értésünkre Nagyságod, tudjok mihez alkalmaztatni magunkat. Ha pedig úgy volna, hogy az mint mielőnkbe adják, Nagyságotok akaratjából nem jünnének be az holdolt nép, azon kérjek s intjek, jóakaró úr barátunk, Nagyságotat, efféle háborúságok adása nélkül magatokat megtartóztassátok, az régtől fogván az mely faluk nekik várat építették, adójokat adták, abban ellentartók nem lévén, mindenövé parancsoljon Nagyságotok, az holdultság jüjjön be, ne kölessék közikbe kibocsátanunk. Kirúl választ várunk Nagyságotdúl. Isten tartsa meg jó egészségben Nagyságotat! Íratott Budán, Septembri die 7 Anno 1627.

Nagyságod jóakaró úr barátja,

Vezér Murteza pasa

[GK]

No. 255.

**Gábor Bethlen to Mürteza Pasha
Gyulafehérvár, 14 September 1627. Extract.**

MNL OL F 12 4. d. V/2/1.

Edition: TT 1882: 50–51.

Mihály Tholdalagi informed Bethlen that Ferdinand II's commissioners wanted to include a passage in the peace treaty that Transylvania should suffer no harm from either rulers, whereas Mürteza Pasha insisted that the text should only mention that Transylvania should suffer no harm from the emperor. Bethlen is surprised to hear this, because this is a great concession from the Habsburg party: the 'Germans' traditionally do not want to mention Transylvania in their treaties with the Ottomans, in order to save the chance to vindicate the territory from themselves. Sultans Süleyman I, Selim II and Ahmed I spent a lot of money to keep Transylvania under their protection, but in 1604 it seemed that the 'Germans' can never be chased out from there. God ordained Gábor Bethlen, then twenty-three years old, as his tool then, and ever since Transylvania has been faithful to the sultan. The version suggested by the royal commissioners should be accepted, since anyway it is the 'Germans' who would cause any harm to the country. If the treaty will not have this section, this will estrange Transylvanians from the sultan.

No. 256.

Murad IV to Mürteza Pasha
Constantinople, [around 27 September 1627]. Copy (*mühimme defter*).

BOA A.DVNS.MHM.d 83 no. 87.

Edition: Yıldırım (ed.), *83 Numaralı Mühimme Defteri*, 50–51.

Kapudan Hasan Pasha was ordered for the defence of Özü, and the beys and soldiers from the sancaks Kruševac, Dukagjin, Shkodër, Prizren and Vučitrn, and Kruševac were placed under his command. Mürteza Pasha should not order them to join him instead.

No. 257.

Mürteza Pasha to István Pálffy
Buda, 29 September 1627. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

ÖStA HHStA FA Pálffy-Daun Kt. 10. Fasc. IX. no. 6.

Mürteza Pasha received the copies of the letter of Tamás Bosnyák, captain of Fülek, and the promissory note of Abdullah Bey. He will judge the case when the sancakbey of Vác comes back and can be questioned. The soldiers from Vác, who had harassed peasants belonging to the 'Viennese' part and are now being held captive at Szécsény, should be handed over to Mürteza Pasha, so that he can question them, find out the names of their comrades and their hiding places, and then punish them severely. As György Horváth, captain of Szécsény denied to hand over the captives without Pálffy's consent, Mürteza Pasha requests Pálffy to take the necessary measures.

[outside:] Az fölséges római császár hívének, tanácsának, az Dunán túl való gyene-
 rálisának, Érsekújvárbon főcapitányának, az tekéntetes és nagyságos úrnak, erdődi
 Pálffy Isvának, nekünk szomszéd jóakaró barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességébül az hatalmas és győzhetetlen
 császárnak az tengeren innýed levő birodalminak szergalmatos gondjaviselőjő, hadai-
 nak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos vitézlő úr, jó szomszéd barátunk, az mi hazánk illendő
 minden tisztességes dolgekben ajánljuk az mi úri jóakarátunkat, barátságunkat és
 Istentül kívánunk minden jókat megadatni Nagyságodnak. Jóakaró úr szomszéd
 barátunk, valami két levelének párja jövő hozzánk, értjek, egyik az fileki capitán
 Bosnyák Tamás szomszéd barátunknak Nagyságodnak írt levelének párja, az másik
 Abdulla bégnek hitlevelének párja. Mikoron íratott volt, akkor az váci bég mely dolog
 felől ennek előttő két ízbeli levele is jütt hozzánk Nagyságodnak, mi is írtunk vala,
 s halasztottunk vala, mikor Gyulábül idejün, akkor végére menvén, Nagyságodnak

megjelentek. Azé[r]t mihamelén érkezék az maga levelének párja, hozzánk hívatván szembe megolvassátok, hiszek, gondja lészen reá. Azt felelé, maga is ez levelünk mellett ír Nagyságodnak. Mi egyebet nem írhatunk Nagyságodnak, az maga levelét mikor megolvassa Nagyságod, az maga pöcsétes hűtlevelét küldjön [!] egy emberrel, míg helébe nem ment, az mint az igazság mutatja, mi is annak segéljünk.

Ami az Bosnyák Tamás szomszéd barátunk Nagyságodnak írt leveléből való erényt nézi, értjek ennek előttö mivel az végbeli tisztviselőknek minden helekbe fejek vesztébe porancsolatokat küldöztünk volt, és mind az latrokat, az melyekhez valami gyanóság volt, akarták fogdosni és kezünkhöz küldeni. Az várokból szaladoztak ki, bennek Vácról valami tízen, az melyek soha nem mehetének azokban, valahányon ütöttek volt Bécsen felé [!] valló szegénységre, az szegénység is az várba hírt adván, az katonák reája kötvén, egynihányat ott levágtak, valami hármot, az vagy négyet Szécsénbe fogva vittek, melyek felől immár két ízbe' is írtunk az szécsényi capitánnak, hogy kezünkhöz küldjö, az hová és kik által elemésztették ennek előtti cselekedte gonoszságokat, azokat túlök kivehessék, másoknak tanúságokra érdemek szerént megbüntessék. Mely levelünkre Horváth György, az szécsényi capitány választ teszen, nekünk azt írja, öneki előttö járó poroncsoló nagy úr Nagyságtok és nem meri nagy morháért magátul megpróbálni, hogy ide küldjö addig, valamíg Nagyságtok neki nem parancsol. Kedves úr szomszéd barátunk, kívántatik azért az szent békességnek igazsága szerént, az köztünk elkezdett barátságunk nevelkedésének okáért, paroncsoljon az szécsényi capitánnak, az maga emberitül küldjö ide vagy Vácra az bég kezéhez, több latorságival társoit, röjtökhelit vallattassok ki, és magokat másoknak tanúságokra büntessek meg. Választ várunk Nagyságtokúl. Isten tartsa jó egészségben Nagyságodat! Íratott Budán, 7mbri die 29. Anno 1627.

Nagyságodnak szomszéd úr barátja

Vezér Murteza pasa

[GK]

No. 258.

Mürteza Pasha to Kapıcı Başı Ömer Ağa

S. I., [end of October / early November 1627]. Hungarian translation.

MNL OL P 108 Rep. 71. Fasc. 26/a. no. 82. p. 650–651.

The little son of Mustafa Bey died, his small estate was given to his father. Mürteza Pasha ordered the commissioners to finalize the peace treaty, because the day of Saint Demetrius [26 October, that is Ruz-i Kasım] has already gone. The beylerbey sent Ahmed Bey, who is experienced in such things, to help them. The Habsburg party collects too much tax in the sancak of Simontornya, it should be stipulated that only the earlier sums, which are listed in the registers, can be collected. The peace should be concluded before winter comes.

Az budai vezértől önanagyságától az kapucsi pasának írt levelének summája, az melyben az ő titulusa után ezt írja.

Ha innen mifelőlünk akartok értekezni, hála Istennek, mi jó egészségben vagyunk. Az császár öfelsége kegyelmessége alatt mostan leveleket vöttem és az melyekről írt, mindeneket megértöttem. Az többi között az mint az Musztafa bég fiacskája megholt, megizenten [!], Isten akarhatja az, annak is az ő jószágocskáját az apjának engedjük. Azoknak is az uraknak az határok felől írtunk és izentünk, hogy immár egyszer vége legyen és ti is érette legyetek, hogy idején véghez vigyétek az dolgot. Mert immár elmúlt Szent Demeter napja és immár erős időknék ideje érkezett, avagy érkezik. Tudjuk, hogy ez az dolog most újonnan nem végeztetik és újonnan nem kelletik, sem az határokat újonnan végezni nem szükség immár, ennekelőtte minden dolgok meglötnének és ebben az dologban az Ahmet bégnek mindenképpen értelme vagyon. Ez okáért is küldöttük oda, hogy experienciája lévén, mindenképpen segítséggel lévén, hogy mennél hamarébb az dolog véghez menne, és ti is megjelentsétek az Ahmet bégnek, hogy mindenben mellettetek légyen.

Simontornya tartományában az mely faluk vadnak és sokan el is pusztultanak, ennek okáért hogy mostan sokkal többet kívántanak tőlök, mint annak előtte. Hogy azért se többet, se kevesebbet ne kívánjanak, arról végezést tegyetek és tractáljatok. Innen mifelőlünk az faluk az kik ennekelőtte eleitől fogva adót adtanak, ennekutána is adjanak, úgy azért, hogy soha az szokás kívől rajtok többet ne kívánjanak, az mint egyszer végezvén megalkudtanak és lajstromokban béírták. Minekelőtte az tél nem érkeznek, az mint ennekelőtte szokás volt, vége lévén az dolognak, igen jó és hasznos volna és az levelek megpecsételtetnének. Hogy egyszer immár vége lenne, hogy idejében végben mehetne ez az dolog, igen szorgalmatosan forgódjatok, mert ennek az dolognak késedelme és halogatása semmi hasznot nem hoz. Azért végezzetek hamar, hogy az szegénység nyugodalomban lenne, az mi szerencsés császárunkért Isten imádjának, mindeneknél hasznosabb volna. Mi szükség erről többet szólni, csak azon legyetek, hogy ez az dolog egy nappal vagy mennél hamarébb véghez mehessen, etc.

[GK]

No. 259.

**Murad IV to Mürteza Pasha and Kapıcı Başı Ömer Ağa
Constantinople, December 1627. Hungarian translation.**

MNL OL P 108 Rep. 71. Fasc. 26/a. no. 81. p. 647–648.

As it is stipulated by the peace treaty, commissioners should come together from both sides in order to discuss the questions of the debated villages. As it happened in the times of Kuyucu Murad Pasha and Kadizade Ali Pasha [the chief Ottoman negotiators at the peace of Zsitvatorok], related to the peaces of Zsitvatorok (1606), of Vienna (1616) and of Komárom (1618), the villages that earlier belonged to Buda should continue to do so. During this time those who breach the peace should be punished.

Az török császár és budai vezér pasának, és az kapucsi basának az ő érdemek szerint való adott titulusa után való így következnek az parancsolatok az budai vezérnek és a kapucsi pasának.

Budai gondviselőnk, és több egyéb minden végvárainknak és végházainknak fő gondviselőjének és szerdárjának, Murteza pasának, kinek Isten sok jókat adjon és tenéked is, udvarombéli kapucsi pasának, Omernek tudására adom. Ez parancsolatom kezetekben érkezvén, hogy az meglőtt szent békességben Istennek segítségéből az ötödik articulusban mind az két részről öszvegyűlvén, valahol az adott diplomának tartása szerint ahhoz rendeltetett, okos, értelmes emberekkel az te engedelmed szerint véghez menvén, az mi fogadásunk kívől semmit az békesség ellen, az mint az mi császári méltóságunkból megparancsoltuk, csak egy szikrát se cselekedjél. És parancsoljuk is, ez megemlített dolgokra magadnak szorgalmatosan gondod legyen, és az pörben avagy veszekedésben lévő faluk az meglőtt békességnek idejéig az miképpen Vezér Murat pasa és Ali pasa idejében az ő engedelmeiből végben ment, az mely faluk Budára és több végvárakban holdultanak, most is azonképpen azok a faluk holduljanak. Úgy, hogy az békesség és az fogadás ellen semmit általvagyni ne engedjete, és ki én vezérem és szerdárom, az én dolgaiban fő gondviselőm az mostani veszekedő faluknak meglátására és megigazítására az följlül megnevezett kapucsi pasa mellett, az te részedről oly embereket rendelj, az kik meghitt és békességszerető emberek legyenek, hogy az veszekedő faluk dolgát az ötödik articulusban az én kötéslevelemben az mint meg vagyon írva, az békesség és fogadás ellen egy szikrát sem cselekedvén, véghez vigyétek. Úgy, hogy sem pasák, sem bégek, sem alajbégek, sem iszpáják, sem harmincadosok, sem egyéb császár jövedelme szedők, és akárikik légyenek, az békesség és fogadáslevelem ellen ne merészeljete semmit is cselekedni. Úgy hogy az kik az szent békesség ellen cselekednének, úgy megbüntettessenek, hogy másoknak példájára legyen az én hitlevelemben való fogadásomnak mindenektől való megböcsültetése. Az miképpen az zsitvatoroki, bécsi, komáromi békességben el volt végezve mind az két részről való commissariusok által, arra légyen szorgalmatos gondotok, hogy megint azok az faluk holduljanak, ne is engedjete semmit ez ellen cselekedni. Úgy tudjátok és higgyétek, az mint az én császári méltóságos pecsétemet látjátok. Költ Constantinápolban, karácson havában, Mahomet idejétől fogván ezerharminchét esztendőben.

[GK]

No. 260.

**Mürteza Pasha to several hajdú captains
Buda, 16 Rebiülahir 1037 / 25 December 1627. Copy.**

PL AS AR Classis V no. 422.

Mürteza Pasha warns Péter Fekete, captain of Szoboszló, András Erdélyi, captain of Böszörmény, and the captains of Nánás, Polgár, Hadház, Vámospércs and others to stay

faithful to Gábor Bethlen, because the Transylvanian prince informed him about the hajdús' contrary intentions. If they are threatened by anyone, the Ottoman power will support them, they have 60 to 70,000 soldiers, and furthermore 100,000 Tatars ready. Mürteza Pasha sends Papazoğlu Mehmed Pasha as his envoy to negotiate.

Aki vagyok, az hatalmas, győzhetetlen császárunknak fő vezérje és szerdárja, és az Fekete-tengerig és Fejér-tengerig bizonyos országainak őrizéje és minden hadainak szerdárja, és Buda várának őrzője, és ahhoz tartozó tartományoknak parancsolója, Murteza pasa.

Ti, kik vattok az hatalmas, győzhetetlen császárnak hívei, szoboszlai kapitán, Fekete Péter, beszerméni kapitán, Erdélyi András, és nánási kapitán, és polgári kapitán és hadházi kapitán, azon kívül vámospércsi, és az több hajdúvárosoknak kapitáni és hadnagyi, és az több hajdúvitézek, szomszédságukban való barátságos szolgálatunk után Istentől kívánok mindnyátoknak jó egészséges előmenetelt! És Erdélyországnak és fejedelmének igaz szolgálói lévén, és az mi hatalmas császárunknak jóakaróinak, barátinak jóakarói és baráti, ellenséginek ellenségi lévén, eddig mindenképpen azt akarjátok, az hatalmas császár köntöséből ki ne vegyétek, barátjának baráti, ellenséginek ellenségi legyetek; az miképpen az hatalmas császárnak több országainak, Erdélyországnak is, és fejedelmének igaz szolga legyetek. Ha közitőkben valami oly gonoszra intő lenne és Erdélyországtól el akarna szakasztani, az olyannak semmi beszédének helt ne adjatok, és az mely helyeken ekkoráig nyugodtatok, ha azokra az helyikre valami idegen jönne és csalogatna benneteket, soha el ne higgyétek.

Ennekelőtte az mi szerelmes atyánkfia, Bethlen Gábor elsőben hallotta volt, hogy néminemő gonosz emberek gonosz szándéokra jutott volna benneteket. Mihelt hallottok azt az híreket, mi is titeket szeretvén, és jóakaratiunkat mutatván hozzátok, ennek előtte is megírtuk volt tinéktek, jó barátom, most is azt írom, hogy abban az jótanácsban állandók legyetek. Ezután is Erdélyországnak és hatalmas császárunknak jóakarójának jóakarója, ellenséginek ellensége legyetek. Mindenitek lakóhelyében, az mint azelőtt, nyugalomban, békességben lakott, úgy ezután is nyugalomban, békességben lakjék; valameddig Erdélyországhoz magatokat tartjátok és az hatalmas császárnak fő szolgálói lész[te]k, úgy felől[e] is lakóhelyetekre, házatok népére, jószágokra kár nem következett, ezután sem következik.

Istennek hála, az hatalmas császárunknak mind kécse, mind fődei elegendők vannak, semmiben szüksége nincsen. Ha valamely felől tinektök ártástokra lennének, innen minden hadainkkal, és ha kívántatik, tatárokkal is megsegítünk, minden ellenséget rólatok elvittünk, és azoknak országoknak pusztítására leszünk, csak hogy ti eszeteken lévén, az hatalmas császároknak mennyi hadai és erősségi és hatalma vagyon, sokan tikegyelmetek közül jól tudják azt. Most is, hála Istennek, elég hadaink, hatvan-, hetven ezer népeink készen vadnak, és százezer tatár is nem messze vagyon, azt is hozathatunk, ha kívántatik.

Jó barátom, szívem szerént kérlek benneteket, minnyájan hogy az hatalmas császár urunk köntöséhez ragaszkodjon [!], az hatalmas császártúl választandó erdélyi fejedelemnek igaz hívei, szolgálói legyetek. Az mint hogy ennekelőtte hogy nyugalomban voltatok az hatalmas császár birodalma alatt, ezután is azon igyekeztetek, hogy nyugalomban éljete. Mehemet pasát, ki ennek előtte egri pasa volt, odaköldöttem, valamit mond az én nevemmel, azt elhiggyétek, minden dolognak az végét gondolván és eddig ki árnyékában nyugodtatok, igen meggondoljátok! Ha valaki hatalmas császárnak hűsége alól el akarna benneteket beszédével vönni, az olyannak szavát ne hallgassátok, ne higgyétek! Ennyi időtül fogva ő hatalma árnyékában nyugodtatok, ha el akarnának szakasztani Erdélyországtúl és az hatalmas császártúl, mindenképpen gonosz akaratotokra lészen, és idegen népek hozni fogtok [!] helyekre, azután bánkódásnak helye nem lészen. Mindenitek sok gonoszt látott, ez ilyent igen-igen meggondoljátok! Ha az mi intésinket, tanácsinkat fogadjátok, nyugalomba' leszte. Az Mehemet pasa szava én szóm, elhiggyétek minden beszédét és bizonyosan higgyétek, hogy az hatalmas császárunk Erdélyországot maga kezéből, ótalmából ki nem rekeszti, kegyelmetek is ahhoz tartsa magát, ha nyugalmatokat és békességteket akarjátok!

Költ Budán, 1037 esztendőben, Rebeölahir havának 16. napján.

[GK]

No. 261.

Mürteza Pasha to Gerhard Questenberg

Hatvan, 25 December 1627. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MZA G 169 Kt. 87. no. 1837. Latin translation ibidem.

Mürteza Pasha received Questenberg's greetings, which he sent on the occasion of visiting the border castles and distributing the pay of the soldiers. Mürteza Pasha had the two children, who were kidnapped from Veröce(?) by two irregulars from Visegrád returned to Maros. The culprits are sentenced to death, but their execution is postponed until the raids of soldiers from Tamás Bosnyák's troops is investigated. Mürteza Pasha sent his çavuş to Miklós Esterházy in this issue. Ahmed Bey from Esztergom was not moved from his position by Mürteza Pasha, he resigned and is currently "preparing himself for the house of our God."

[outside:] Az fölséges római császár hívének, az itt körülvaló végházai látogatni alábocsátott hívének, az tekéntetes és nagyságos úrnak, Gierardus Suuestembergnek, nekünk jóakaró szomszéd úr barátunknak adassék Komáromban.

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességébül az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalminak szergalmatos gondjaviselőjő, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, jóakaró szomszéd barátunk, minden hozzánk illendő tisztességes dolgokban ajánljuk az mi jóakaratumkat, kívánunk Istentől minden jókat Nagyságodnak.

Az Nagyságod nekünk böcsületesen írt köszöntő levele hozzánk juttatott, megfordítatván, értjek az Nagyságod írását, hogy őfelsége római császár az itt való végházi látogatni és benne levő vitézinek hópénzt osztani bocsátotta Nagyságodat, az Isten hozta jó szerencsánál [!] Nagyságodat, az Nagyságod köszöntését igen jó szíven is vettem, hogy rólunk nem feledkezik Nagyságod.

Az visegrádiak Velliza nevű faluból valami két gyermeket elkapván, elhozták, az végbeliek panaszt tettek Nagyságod előtt, értjek; minekelőttö Nagyságod őfölségének tudtára ez dolgot nem adnája, az gyermekeket visszaadnánk, kér azon Nagyságod. Jóakaró úr szomszéd barátunk, mi bizonyon az azon vagyunk, az szent békességet mint az két szemek fényét, úgy oltalmazók, tartassók. Igaz, ez dolgot valami két pribék kalauz megcselekedte volt, de minek előttö az várainkba be nem hozták, hírünkre esvén, mindjárt szergalmatosan az bégeknek mindenfelé fejekre parancsoltunk, az Nagyságotok részéről való tisztviselőknék míg hírekkel lett, addig földaláltotván, az gyermekeket megruháztotván, az marosiak kezébe adtok, hogy az honnyéd valók, vigyék oda. Elhittek, meg is cselekedték. Azt cselekező két latrot tömlöcbe bévetvén, jó torkon akartók másoknak példájokra hordoztatni, most is halál[1]ra tartatnak, de az Bosnyák Tamás részéről újobban egynihány helen az latrok mit cselekedének, az panaszok bennönket érvén, tartóztatánk halálokot. Az panaszok felől is palatinus szomszéd úr barátunkhoz ez levelünk mutató csausunkat kölletett bocsátanunk.

Az esztergami Ahmet bég felől mit írjon Nagyságod, értjek, Isten bizonyosságunk, mi őreája nem neheztelünk, tisztit is nem vettek el, maga tisztiből kezeit kimosván, minden portékáját árulván, Istenünk házához készül maga jóakarója szerént. Jóakaró úr barátunk, ez dolgot is így értse Nagyságod! Isten tartsa jó egészséggel Nagyságodat! Íratott Hatvanban, die 25 Decembris anno nostri 1037.

Nagyságod úr szomszéd jóakaró barátja,

Vezér Murteza pasa

[GK]

No. 262.

Miklós Esterházy to Mürteza Pasha

S. I. [arrived around 26 December 1628]. Unfinished concept.

MNL OL P 123 II. i. no. 124.

Esterházy received the letter of Mürteza Pasha from his servant. He expects that Mürteza Pasha will live up to his promise concerning the release of some prisoners, and then he will also prepare setting some of those free, who are captives in the Hungarian parts.

Ferdinand II had to choose another person (Hans Ludwig von Kuefstein) to be his ambassador, this is the reason for the delay. Esterházy nevertheless hopes that Kuefstein will arrive at the place they agreed upon at the right time. By this time Esterházy will also prepare his commissioners for the negotiations concerning the question of the villages' taxation. The issue of the Transdanubian villages should be discussed at Körmend, those between the rivers Danube, Vág and Garam at Nagysalló (which is the estate of the archbishop of Esztergom, Péter Pázmány), and those in the region of Fülek and Eger somewhere around Fülek. Mürteza Pasha should issue an order that the coins minted at Körmöcbánya should be accepted as tax. The coins are minted by the rulers, so this is not the responsibility of the peasants. It is true that these coins have not been accepted in Vienna so far, but [deleted: since Esterházy petitioned Ferdinand II in this question] they will be now.

Murtezan pasának

Az mi jámbor szolgánk meghozta minekünk a Nagyságod levelét. Vártuk volna, hogy amint mind némely írása által, mind pedig a tractakor az commissarius urak által minekünk ígírte volt Nagyságod, hogy valami bizonyos számú rabokat bocsáttat el, beteljesítette volna Nagyságod. De mivel még eddig nem lett, nem tudjuk mi is, mint munkálódhassunk erről az részről afféle raboknak összekeresésében és megküldésében, akit egyébaránt örömost cselekedtünk volna. Mindazáltal amit az két hatalmas császár közt való békességnek megerősítésére és őrzésére hasznosnak tudunk lenni, mi ugyan el nem múlatjuk, hogy abban ne fáradoznánk. Akartuk emellett Nagyságodnak tudtára adni, hogy aminemű főkövetét őfelsége az mi hatalmas császárunk a Portára készített volt, bizonyos ok találtatott és akadék, amiatt az megváltoztassék, s szintén mostan hívatott más urat fel postán őfelsége, akit arra fognak az követségre rendelni és készíteni újabban. Kihez képest ha valami kicsin haladék esnék az követnek megindulásában, egyébre ne vélje Nagyságod, hanem csak arra. Noha mi reméljük, hogy az hagyott napra ugyan meg fog az is indulhatni a követ.

Az holdoltságbeli dolgoknak eligazításáért való commissariusokat is, mi azon leszünk, hogy ugyanakkorra, amikor a követet megindítják, el[készí]tsük. Csakhogy abból minekünk egymást kell értenünk Nagyságoddal, [hogy] hol gyűljenek egybe az commissariusok, mert falukról falukra igen alkalmatlan volna önekiek járniok, s véget sem érnének nem tudom meddig is benne. Hanem tetszenék az minekünk, hogy az Dunán túl Körmöndön gyűlnének egybe, minthogy azelőtt is ott volt a Dunán túl afféle tracta, és alkalmas hely is mind az két részre.^a Az Duna, Nyitra és Garam közt való holdoltságért az esztergami érsek faluja, Nagysalló volna alkalmas, vagy ott a tájban valamely hely, hogy reá érkezhetnének mindenfelől az szegény emberek. Azokért pedig, akik alább vadnak Filek és Eger felé, ott Füleknél kellene

egy helt valamelyet választani úgy, hogy tudnák mind az két részről s tarthatnák ahhoz bizonyosan magokat az commissariusok.

Az pénz dolga felől is írtunk volt Nagyságodnak, hogy elvetetné Nagyságod^b az szegény emberektől az mostani körmöci pénzt, viseltetvén attól, hogy nem az szegény emberek, hanem az császárok és fejedelmek veretik az pénzt, s olyannal kell élni az szegény embereknek, aminemű kezekhez akad munkájok után. De Nagyságod nem adott minekünk jó választ arra, okul vetvén, hogy azon pénzt Bécsbe sem vennék el. Nem vetették eddig el Bécsben, úgy vagyon, az német pénzhez mostani állapotjához képest,^c de el fogják ott is ezután venni. S nem is látjuk miért nem kellene elvenni, holott meglehető pénz most az afelől, s mi közönségesen mind olyan pénzzel élünk. Nagyságodat még is kérjük barátságosan, parancsolja meg, hogy ugyan elvegyék adóban az szegény embertől, mert egyébaránt emlékezzék arra Nagyságod, hogy elfogyatkoznak és pusztulnak csak az miatt is nyavalyások, kiváltképpen hogy kelletinél feljebb...

a followed by a beginning of a sentence, which is left unfinished in the concept: Innét penig az Dunán

b deleted: ott Budán

c deleted: de mi megtalálván őfelségét felőle, el fogja őfelsége ott is vetetni

[LG]

No. 263.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Hatvan, 26 December 1627. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 118.

Peasants brought Esterházy's letter. As noted already to his previous message, Mürteza Pasha is ready to release some prisoners. When Mihály Tar visited him, he wrote a list of the Christian prisoners and their ransom and Mürteza Pasha sent word with him that Esterházy should also have a list compiled of the Muslim captives in Győr, Érsekújvár and elsewhere. Under Hatvan, an Ottoman soldier called Hasan was captured, he is now in Nyitra. Mürteza Pasha is ready to exchange the prisoners. Esterházy wrote that the Habsburg ambassador will be late, because Ferdinand II chose another man for the task. According to the peace treaty, the meeting of the ambassadors should take place by Christmas, and the Ottoman ambassador, Receb Pasha, has already left Constantinople, accompanied by the kapıcı başıs and the Habsburg internuntius, István Balogh. Esterházy suggested three places for the negotiations concerning the villages: Körmend for the territories south of the Danube, Nagysalló for the region of the Danube, the Nyitra and Garam rivers, and the surroundings of Fülek for the region of Fülek and Eger. Mürteza Pasha accepts the suggestions and requests Esterházy to choose the specific places and decide whether the commissioners will travel individually and reconvene at each place.

Concerning the question of money, Mürteza Pasha can only tell what he told Mihály Tar: the merchants come from the inner territories of the empire, from Skopje, Thessaloniki and elsewhere, and they would not accept this money. They cannot be forced to do so, because then they will not come back again. Mürteza Pasha sent an asper to Esterházy with İsmail Çavuş, ten of these have a dirham of silver, fifteen coins from Körmöcbánya should have the same amount. He also sent an old coin with Mihály Tar, which would not be accepted south of Belgrade and Sarajevo, nevertheless, its silver content is fine. Regarding the complaints of one of the bishops south of the Danube Mürteza Pasha questioned the sancakbey of Székesfehérvár, who said that neither the bishop, nor the peasants informed him about the excesses of the emins. Mürteza Pasha tries to keep them in peace, but the sipahis complain that they are not allowed to go out and collect the taxes due to them. He will have the case of the voivode of Tihany and the soldiers from Koppány investigated. He sends more information with İsmail Çavuş, as well as a horse as a present.

[outside:] Az tekéntetes nagyságos gróf Esterházy Miklós úrnak, az fölséges római császár belső tanácsának, Magyarország palatinusának, Fracnó és tartományá örökös gróf urának, Sopron, Zólyom, Bereg vármegyék főispánjának, nekünk böcsületes úr jóakaró szomszéd barátunknak, Fölső-Magyarország [hely]tartójának adassék

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességébül az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalminak szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, nekünk jóakaró szomszéd barátunk! Ajánljuk az mi jó szomszédtságos barátságos akarátunkat, Istentül kívánunk is minden jókat Nagyságodnak.

Izmail csaus hűüinket az magunk vezeték lovaink közül egy úrnak való lóval hogy Nagyságodhoz egészsége látogatásájért bocsássak, foglalatos valánk. Azonban mastan érkezék valami parasztemberek által az Nagyságod böcsületes levele, melyet mindjárt megfordéttatván minden részben, mi dolgokrúl írjon Nagyságod, értjek. Elsőben írja Nagyságod, [hogy] az tracta idején az mi commissariusink bizonyos számú c[e]-resztyén rabokat elbocsátoni Nagyságodnak ígértünk volna, az mely ebbeli akkori ígéletünket hogy beteljeséttek volna, felölünk bizonyos reménségben volt Nagyságod. Jóakaró kedves szomszéd úr barátunk! Az rabok dolgábül való ígéletünk úgy vagyon, azbeli ígéletünket mast is mi meg nem változtattok, az mint akkor ígérték, ahhoz is tartjok magunkat. Isten oltalmazzon, az mi úri szónk hogy kettöznyék semmi dolgokban, csakhogy tartottok ahhoz magunkat. Az napokban Tar Mihály, Nagyságod közel való szolgálja itt nálunk levén az mely rabokat Nagyságodhoz akarunk bocsátoni, [hogy] azok hányon vadnak és kicsodák, az sarca melyiknek mennyi, az raboknak az magok kezével meggyecetvén Nagyságodhoz küldtök vala. Izenvén is az okon, hogy az györi, újvári és az több várookban ez c[e]resztyén rabok sarcához

hasonló, hütünkön levő török rabokat is Nagyságod melléje hozasson. Ezeknek fejkért azoknak kibocsáttatásokat mi helen értjek, mi is mindjárt odaküldjök Nagyságodhoz. Mast is várjok az Nagyságod ígérését, s minemű török rabokat ad ezekért Nagyságod, mi helen írva jün az nevek, azonajd mi [azt el]hiszünk, ezeket Nagyságodhoz küldjök. Mikor Hatvan alá nyargaltak volt, egy Haszon nevű törököt is vittek el, az mely mast is Nyitra várabon vagyon. Csak az Nagyságod részéről az rabok szabadulásabon fej fejért hasonlójért elmúlatás ne legyen, az mi részünkről mi szívvel-lélekkel lölkönkért, hütünkért örömet munkálkodunk, ennél egyéb vélekedést erről nem szükség gondolnunk.

Az főkövet dolgáról írja Nagyságod, [hogya] neműnemű bizonyos okokból az elkészített s elrendölt főkövet urat őfölsége elváltoztatta, és más úr embert őfölsége magához kívánásáért postát küldött volna, az mely úri ember hogya az hatalmas győzhetetlen császárunk Fénes Portájára főkövet újonnajd válosztatnyék, készítettnyék, reménli Nagyságod. És hogya ha az elrendölt napra az válosztott, kimutatott herre nem érkezhettnyék is, mi arról az változásnál más valami okot ne magyaráznánk, de mindazáltal reménli Nagyságod az az újonnajd készített követ is az napra elérkezik, írja ezt Nagyságod. Jóakaró úr szomszéd barátunk! Akkor az főköveteknek karácsonra egybejövéseket s megváltozásokat az mint az commissarius urak egyenlő akaraból elvégezték, az articulusba bekötötték, hogya az az dolog abból is az mi részünkről meg ne sértendgyék, mi az Portán levő őhatalma vezérit szergalmaztok. Az mi részünkről az őhatalmassága főköveti az szegénység dolgáért jövő capocsi basákkal és az fölséges római császár Portán levő előljáró követével egyetemben kimozdultak, bizonyosan útban is vadnak. Az fölséges római császár az maga böcsületi viselésére akármely úr hívét őhatalma Portájára válossza, készétse, mi avval nem gondolunk, csak hogya az végezés szerént az elrendölt napra jelen találtossék az cílnál. Ha Isten engedi, az mi hatalmas és győzhetetlen császárunk részéről való követek az hagyott napra, reménljek azt, fölérnek.

Írja azt is, jóakaró úr szomszéd barátunk, Nagyságod, [hogya] az holdotcságnak eligazítására az mi részünkről jövendő fő capocsi basák és fölséges római császár részéről hozzájuk rendölendő commissariusok mely heleken gyűljenek egybe, arról egymást értenünk Nagyságoddal méltó, mert commissarius urak egy helyből másra, egyik faluról másikra nem méltó járniok, vége is sokára nem lehetne az dolognak. És hogya az Dunán innyed az comis[sariusok] egybegyűlő heleknek mivel ezelőtt is így volt, Körmend igen alkalmas hely volna, az Nagyságod tetszéséből. Másik hely, az Duna, Nyitra, Garam vizek között levő holdolt faluk igazítására Nagysalló azvagy az tájbon méltó volna. Az Eger, Filek vidékin levő faluk igazítására Filek tájbon méltó, hogya ez helyek köz alkalmasok, mindenfelől az szegénység rejá egyaránt érhetnek. Jóakaró úr szomszéd barátunk! Az mint Nagyságod az Dunán innyed levő helyt, Körmendet az gyülekezetre rendölte, és az Duna, Nyitra, Garam vizek között levő szegénységért másik gyülekezetet, Nagysallót, az vagy közel ahhoz egy helyt méltónak látott lenni az

commissariusok egybegyűlésére, és mivel ez helek illendő köz helek, mi is méltónak ez heleket láttok. Az Eger, Filek táján levő igazetésért Filek mellett rendölje el Nagyságod, az is alkalmasnak tetszik. Az három helen egybegyűlés mint tetszik Nagyságodnak, úgy-e, hogy az kapocsi basák egyik helen levő dolgot eligazéttván az Nagyságtok commissariusival onnyéd az másik elrendölt herre úgy jüjjenek, ott is meglátván az harmadik herre menjenek? Mert mivel az articulus az kapocsi basák igazetésára köttetett, ezeknek egymástúl elválni köllessék-e? Az mint méltónak tetszik Nagyságodnak, az bizonyos heleket rendölje el Nagyságod. Az méltó kívánságnak mi is engedünk, egyezünk az Nagyságod akaratjával.

Az pénz dolga felől az mint ennekelőtte is Tar Mihálytúl írtunk, izentünk vala Nagyságodnak, mast is egyebet annál nem tudunk mit írni. Mert az kalamárok ide az őhatalma onnyéd belől való országírúl, Iszkopjárúl, Szellanikrúl, Isten tudja onnyéd belül honnyéd hordják az portékát. Oda be az portékájért az pénzt el nem veszik. Ezt az új pénzt ha bot alatt egyszer elvetetnénk, másszor kalmár ide föl sohova senki semmit is nem hozna, az pénz dolga miatt az országunk[nak] újóban meg kölletnyék bomolni. Az mi hatalmas császárunk formán való költségen kүүл semmi fejedelem veretét, költségét hütünk, törvényünk tartása szerént nem igazgathatunk, hanem ha ezüst, arany leszen, mint az őhatalma formája. Az mi hatalmas császárunk verette oszpora tiszta [ez]üst, mégis nem kedves nemhogy Nagyságtoknál, de még az szegény c[e]resztyény embernél is. Egy pénzt két az vagy egynéhány oszporán nem adna. Izmail csaustúl az mi császárunk [által] veretett oszporaformát megmutatni Nagyságodnak küldtünk, mint annak tíze hogy egy dirhemet nyom. Az körmöci tizenöt pénzben is annyi [ez]üst[nek] köllene lenni, mint az mi tíz oszporánk. 15 új körmöci pénznek az [ez]üstét váloztassa el Nagyságod, és lássa meg, leszen-e annyi [ez]üst. De az formán levő pénz, az kinek formáját Tar Mihátúl Nagyságodnak mutatni küldtünk volt, noha Lándorfejvárnál, Szarajnál alább azt is el nem veszik, de mégis jár, jó, az [ez]üste egyez. Mert ha lehetne, az szegénység kedvéjért nagy dolgot cselekednénk.

Az Dunán innyéd levő egyik püspök, az minemű dolgokért két rendbeli levelében Nagyságod előtt panaszokat tett, az leveleket megfordéttván, értjek. Az székesfejérvári bég mellettünk találkozáék, erősen megfeddénk, mivel füleit, szemeit az alatta valókra nem tartja. Nagy erős esküvéssel menti magát, [hogy] ez dologrúl az püspök levelét nem látta, mert ha látta volna, az vagy az szegény emberek az magokon emen cselekedte dolgokat megjelentették volna, bizonyára az emen dolgát el nem szenvedte volna. Parancsoltunk, gondja is leszen rejá. Mi ismít mast újóban ennek előtte is parancsoltunk, [hogy] mindenfelé minden ember életét, fejét őrizze, mód és ok nélkül ki ne menjen. Az végezés szerént az kapocsi basák végezésére derekasan tartsanak. Az panaszok pedig rettenetes mindenfelől előttünk. Az iszpajáktúl, miulta az szent békesség meglett, sohonnyéd az végezés szerént az holdott faluk bíráit az rajtok levő sommájokkal hozzájuk be nem erőltetik.

Az püspök barátunk leveléből értjek, [hogy] az tihanyi vajda fiát halászásan fogták el. Ítélteti minden ember, hogy ha az koppányiak őérette szekéren vittek hajót, az melyen kifogják az Balaton közepiről? Hálójába jó 4 ökör esett, az kit eldaraboltak volt. Mikor hallották az koppányiak, kimentek, harcra állott velik, az mienkek közül egynéhányot sebesítettek meg. Azt is meglúvén, az compján [!] sebe nagyon. Érette küldtünk, hogy fölhozzák. Isten látja mint az magunk szemei fénét, úgy igyekezünk az mi részünkről az szent békességet őrizni. De az részről az szent békesség ellen minemű dolgok mast is Bosnyák részéről történtek, Izmail csautúl búven izentünk, szavát Nagyságod bizonyosan elhigyje. Az lovat is, az melyet Nagyságodnak akartunk küldeni, Izmail csautúl Nagyságodnak küldtök. Barátságunkért tartsa kedvében Nagyságod, magunknak egyik kedves lovunk volt. Minden jó választ remélnünk Nagyságodtól. Isten tartsa meg sokáig és szerencsáltossa Nagyságodat. Íratott Hatvanban, die 26. Decembris anno nostri 1037.

Nagyságodnak kedves jóakaró úr szomszéd barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 264.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Eger, 31 December 1627. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 119.

Mürteza Pasha had to write another letter after the one he had sent with İsmail Çavuş. The commissioners agreed that the captives who were taken since the starting of the peace talks should be released without ransom. Now Mürteza Pasha was visited by a certain Hasan, who had been captured together with Abbas and Mehmed close to Mezőszeged. They are kept imprisoned at Gács, which is Tamás Bosnyák's castle, and Hasan was sent to collect ransom, with a pass that claims that he was bought from other soldiers. Mürteza Pasha sends Hasan, in the company of Osman Çavuş, to Esterházy and demands the release of the two other captives, as well as the punishment of the culprits.

[outside:] Az tekéntetes és nagyságos úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, az felséges római császár belső tanácsának, Magyarország palotinusának, Fraknó örökös urának, Sopron, Zólyom, Bereg vármegye főispánjának, nekünk jóakaró szomszéd barátunknak, Magyarország heltartójának adassék

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen császárunknak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, kedves jóakaró szomszéd barátunk! Minden hozzánk illendő tisztességes dolgokban ajánljuk az jó mi akaratumkat, és kívánunk Istentől minden jókat Nagyságodnak.

Jóakaró úr, kedves szomszéd barátunk! Ez napokban bizonyos levelünk s emberünk által minden dologrúl noha bővebb írásunkkal Izmail csaus által megtaláltok Nagyságodat, újóban ez levelünk s emberünk által költeté Nagyságodat megtalálnunk. Az két hatalmas császár után Nagyságoddal ketten akaratumkból ez rabok dolgát úgy végezték az két részrül egybegyűlt commissarius urak, [hogy] az mely rabok az indicio által mind az két részrül rabbá estek, mind az két részrül azok sarc nélkül kiszabaduljanak. Mi az békességben ha valahol olyan rab az mi birtokunkban az részrül vagon, [és] értésünkre esik, az végezés szerént elbocsáttódjok. Ezen órábon jöve előnkbe egy egrí Haszon nevő rab, az melyet két társával, Abbász, az másik Mehemet nevőkkel Mezöszigednél nemrégén elfogták. Mind az három az Bosnyák Tamás szomszéd barátunk igen közel szomszédóságában, Gácson neműnemű latrok [által] az porkolábnál tart[at]nak. Az mely latrok ezt cselekedték, nagy erős nyereség alatt mind az háromat megsarcolták, és mintha ők más csavargóktól vették volna, ez Haszonnak kezéhez úti levelet adtak. Hogy ez dolognak inkább bizonyosan magától Nagyságod végére menjen, Oszmán csaus mellett az Haszon rabot, mind az nála levő úti levelet Nagyságodhoz küldtök.

Jóakaró kedves böcsületes úr barátunk! Abban mi nem kételkedünk, hogy ez[t] cselekező latrokat az az az [!] mint magokat pusztai vitézeknek írják, fölkerestetvén, hogy érdemek szerént meg nem büntetnyé. Ez Haszon nevő szegény rabnak is az két társát, Abbászt és Mehemetet Gácsrül bocsáttossa ki Nagyságod, kérünk. Az miből látjok, hogy az szent békességnek erős hütünknek ellene volna, mi is arra engedelmet nem adván büntetés nélkül az olyanakat nem hagyjok. Az pusztai vitézekben, az melyeket ki[nt] találunk, bizonyos legyen Nagyságod, nem kedvezink. Jó választ reménlünk Nagyságodtól. Íratott Egren, die ultima Decembris anno nostri 1037.

Nagyságod kedves úr szomszéd barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 265.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 6 January 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 84–85.

Mürteza Pasha received no answer to the letters he sent through Mihály Tar, Ísmael Çavuş and Osman Çavuş. He complains about raids: one of his men was captured close to Pest and brought to Hollókő, close to Szécsény. Some of his men were massacred in

a valley between Pest and Hatvan. Esterházy should keep the marauders at bay, as the beylerbey also does with his own soldiers. As Tamás Bosnyák wrote to him, the peace between the two emperors will not be breached through these excesses, however, conflicts may evolve. The ambassadors of Murad IV set off from the Porte, one of the beylerbey's men just arrived at Buda, together with Sebastian Lustrier, the resident envoy (kapı kethüdasi) of Ferdinand II in Constantinople.

[outside:] Az tekintetes és nagyságos úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, az felséges római császár belső tanácsának, Magyarország palatinusának, Fraknó örökös urának, Soprony, Zólyom, Bereg vármegyék főispánjának, nekünk jóakaró úr vitéz szomszéd barátunknak adassék

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes és nagyságos úr, nekünk jóakaró vitéz szomszéd barátunk! Az magunk jóakarója ajánlásának utána kívánunk minden jókat Istentől Nagyságodnak.

Jóakaró úr, szomszéd barátunk! Ez napok előtt noha minden ide való dolgokat Tar Mihál által, és azután Izmail csaus által, azután Oszmán csaus által búségesen Nagyságodnak értésére adtuk vala, minek előtte Nagyságodtól váloszink nem érkezék, mast ez levelünkkel újóban készerétteténk megtalálni Nagyságodat, mivel az Nagyságtok részéről való sok latrok miatt naponként sok panaszok érnek. Ihol mastan Pesthez nem messzi innýéd eleven emberünket is elragadván Szécsén mellett Hollók várabon vitték. Halljok, ugyanott vagyon. Másik napon mikor ez meglett, ismít más ízbeli [!] azata Pest és Hatvan között egy szoros vögyben emberinket levagdalták, az utasokkal, valami asszonyemberekkel hallhatatlan az mit velik cselekedtek, azután anyaszútt mezételen az útokban vetették el. Az Nagyságtok részéről való latrok egy nap meg nem szűnnek, hogy az úton járóinkat meg nem háborétanák. Jóakaró úr szomszéd barátunk! Nagyságtok ha erre szergalmatosb gondot nem fog viselni, napról napra az latrok megsokasulnak, ahhoz képest az mi részünkről is az gonosz ember föltámod, azokra nézve imitt, amott kezdenek próbálni. Azután az sok latrot mind az két részről nehezebb leszen magbírnunk. Az mint Bosnyák Tamás nekünk írja, hogy két-három lator cselekedetiért az két hatalmas császár között levő jó barátság és az szent békesség föl nem bomlik, igaz, hogy föl nem köll bomlani, a' hogyha idején az jók közül az gonoszokat ki nem keressek, s meg nem büntetjek, az gonosz cselekvők végett az jó szomszédos barátság napról napra háborgattatik, az háborúságból szokott utoljára az nagy okok kijúni.

Jóakaró úr barátom! Az mi részünkről bizonyára Isten segítségével úgy markomba szorétottam [a végváriakat], hogy Nagyságtok eleibe, igyekezünk, az legkisebb panasz is miltán ez részről ne menjen. Az Nagyságtok részéről is azt hasonlatosan

akarjok kívánni. Az végbeli kapitányoknak erősen fejekre parancsoljon Nagyságod, minden napon az alattak valókon viseljék szemeket, ki hol jár, rejá vigyázzonak, az gonosz embereknek cselekedetire engedelmet ne adjanak, megbüntessék. Nagyságoddal az nagy nehéz munkánkat, az szent békességet egynehány lator az maga prédájokért nem méltó, hogy háborgassák.

Az mint Izmail csaustúl is megírtok vala Nagyságodnak, az hatalmas győzhetetlen császárunk részéről az fölséges római császárhaz méltó ajándékokkal menendő főkövetek az Portárúl kimozdultak, útban is vadnak. Ím szintén mastan újóban az útbúl az követek közül bizonyos emberink az őfölsége Portán levő kapu kihája emberével érkezék, az mely embert nem tartóztatunk, fölbocsátunk. Ha Isten engedi, közel való némelyik napon ide érkeznek. Az mint Nagyságod is megírta vala, az részről Portára, őhatalmához őfölségétől menendő főkövetnek az hagyott napra ha alá nem érkezése történnék, minemű oknak ítélek, az történetbül levő ok. Mert az őhatalma részéről jövő követek is ha az elrendölt napra föl nem érkeznének, az okát nem egybéknek ítélje Nagyságod, hanem Konstancinápoly jó tova vagyon, az utak igen sárosak az nehézsége mellett, folyóposta módra nem jühet. De mindazonáltal reménlek az napra ittletét. Jóakaró úr, szomszéd barátunk! Mi is kérjek Nagyságodat, az szent békességnek erősségére való dolgokban fárodjon Nagyságod, az lesekedő [!] gonosz csavargót csavargót [!]. Minden jó váloszt várunk Nagyságodtúl. Isten tartsa meg jó egészségben sokáig Nagyságodat. Íratott Budán, die 6. Januarii [!] anno nostri 1037.

Nagyságod jóakaró szomszéd úr barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 266.

Mürteza Pasha to István Pálffy

Buda, 18 January 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

ÖStA HHStA FA Pálffy-Daun Kt. 10. Fasc. IX. no. 40.

Mürteza Pasha received Pálffy's letter about the measures against the breachers of the peace, on 17 January. Those people, who are on their way with official passes should be allowed to travel. Mürteza Pasha sent two sipahis from Székesfehérvár to Boldizsár Lengyel, captain of Pápa, who complained that their villages deny to pay taxes, but the captain told them that they shall not be allowed to travel freely without the official consent of Hans Breuner, captain of Győr. The kapıcı başıs are on their way from the Porte, they should be in Belgrade already. A messenger arrived at Buda, who saw István Balogh, captain of Tata and Habsburg internuntius, at Zemun. Three Ottoman soldiers were captured close to Mezőszeged and taken to Gács. One of them returned with a letter demanding ransom. Mürteza Pasha wrote to Miklós Esterházy, requesting their release.

Esterházy demanded that the people captured by the Ottoman soldiers from Kaposvár should be released. After the meeting of the ambassadors from both sides, these captives will be sent by Mürteza Pasha, together with further German captives he had promised earlier. In return, he also wants the release of Ottoman captives: twenty-five are in Győr, Tamás Bosnyák has ten, and Kata Pálffy, the widow of Zsigmond Forgách, also has a captive called Pervana, held either at Léva or at Nyitra.

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondja viselője, hadainak igazgató szerdára, Budához hozzá tartozandó országának heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, jóakaró szomszéd barátunk, köszönetünket [!] és minden jó szomszédóságos barátságos magunk ajánlása után, Istentől minden jókat kívánunk Te Nagyságodnak.

Az Nagyságod böcsületes levelét, melyet az mi Nagyságodnak írt levelünkre nekünk küldött Januarii 17. elvettek, mindjárt megfordéttatván, értjek írását Nagyságodnak. Az két hatalmas császár barátsági öregbedése ellen az szent békesség háborgató latroknak meg nem szűnésén, és hogy az végbeli capitánoknak azoknak gondjaviselésére újban mindenfelé parancsolt, és az latrok kiirtogatásin hogy szergalmatos gondviseléssel leszen Nagyságod, örömost halljok. Panaszinkat, mivel értjek hogy szomorú szüvel hallja Nagyságod, abból reménljek, netalánd az régi békességekben is prédával hízott latrokat ki fogja gyomlálni Nagyságod, melyen hogy ha elméjét tartja Nagyságod, mind urának s hűtinek eleget teszen, méltó tisztinek is Nagyságod. Az szegény község is azokért leszen Isten-imádó, az kik uraink után az latroknak büntetésére méltó tisztiben vagyunk.

Hogy pedig az levél nélkül járó latrokat megfogván egymás kezéhez küldjék, ennek előtti mi írtok vala az végbeli kapitányoknak, hogy ez dolog így legyen, levél nélkül senki nem járjon. Az pápoi kapitánynak, Lengyel Bódizsárnak, mit az székesfejérvári szipájok falujok be nem hódolások felől is egynihány ízbe panaszolkodtak, levelünkkel odaküldtő[n]k egynihány izpájot. Ő nekünk azt írta, ott az tartományokban míg az győri gróftól szabadságot nem érünk, ezután ott ne sétáljonak, mert az kin mi esik, neki ne tulajdonétsok. Ha így leszen, az mint Nagyságod is írt, az levéllel járó jámborok is az mi részünkről bár ne járjon, az levéllel járó, megtetszik bizonynal, nem lator utát követi.

Írt Nagyságod nekünk, mikor az Portárúl jövendő kapocsi basák elérkeznek, értésére adjok Nagyságodnak. Maszt érkezék postánk, az tatai kapitánt, Balogh Istvánt, Lándorfejérváron innýéd, Zeménél hatta, az főkövettel az kapocsi basák is 3 napi járóföldön hátul jűnek, ha valami akadályok nem történnek, úgy reméljek, most Lándorfejérváron vadnak. Mikor ide érkeznek, hírrel leszen Nagyságodnak.

Jó úr szomszéd barátunk, az latrok közül egynihányot mi az mago[n]k pöcsétes levelével bizonyíthatunk, nem régen Mezöszigednél utasinkra ütven, egynihányát levágták, ez az többinek minden portékájának Gácsra vitték, az 3 töröket megsar-

colták, az ketteinek kezességén egyet ide kibocsáttak, úti levelet kezébe adván. Az mely rabot ez napokban palatinus jó szomszéd nagyságos úr barátunkhoz küldtök volt, meg is írtok volt, az rabnál az latroknak levelek vagyon, őnagysága az mását róla levágta, de az rab az nála lévő úti bolondsága miatt nem mutatta. Őnagysága írt nekünk az gácsi porkolábtúl, kik legyenek azok az latrok, végére megyen, azt az két török rabot is elbocsáttotja. Kért azon is őnagysága, mivel az nyáron az kaposi vitézek valami csavargókat fogdostak meg, azokat elbocsássok. Noha azok az latrok bizony sok latorságot cselekedtek, melyeket kezekben is fogtak, nagy erős harccal is fogták meg, de mivel őnagysága kér, azon kül is valahány német rabokat ígértünk volt, ha Isten engedi, az főkövetek megváltoznak, azután magunk egy főemberünkűl egy levelére fölküldjük őnagyságának azokat együtt.

Az gácsi latrok levelét mivel palatinus szomszéd barátunk is nem látta, ez levelünkbe pöcsétölvén, odaküldtük, erős tiszti szerént, igaz ítéletből ez dolgot Nagyságod, nincs is kétségünk, hogy palatinus szomszéd úr jóakaró barátunkkal elszenvednétek az Gácson azoknak kezekben lévő két török rabot is bocsáttossa ki Nagyságod. Ez úti levelet küldjö föl őnagyságának Nagyságod, mivel nem merte az rab mutatni, hadd lássa. Isten éltesse sokáig Nagyságodat! Íratott Budán, die 18. Januarii anno nostri 1037.

Nagyságod szomszéd jó úr barátja,

Vezér Murteza pasa

P.S. Az mint feljül Nagyságodnak jeleztyék, az rabok fej fejért szabadulásokat, ha Isten az keveteket elváltoztatja, az itt való egynihány rabot fölküldjök palatinus úr szomszéd barátunkhoz, csak hogy őnagysága is Nagyságoddal azon szergalmatos legyen, az szegény török rabok, az mihelen hallja Nagyságtok, nám Győrben is vadnak 25, Bosnyák Tamásnak is 10, Forgácsnínak is egy Pervana nevő rabja vagyon, nem tudjatjon, Léván tartja-e vagy Nitrán. Afelől is írjon őnagyságának Nagyságod, mivel mast jól föl van őnagysága, magunk levelével nem találhatonk meg, az[t] az Pervana nevő török rabot is kerestesse föl őnagysága, egy szegény vén anyja vagyon, elunták sírását, ha Istenért valamit cselekedhetünk.

[GK]

No. 267.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 5 February 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 87.

Mürteza Pasha received Esterházy's letter on 5 February. The raids at the border zone should be stopped on both sides. Murad IV's ambassador, Receb Pasha reached Buda five days ago and Mürteza Pasha knows from Esterházy's letter, that Ferdinand II's

ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein is also being prepared. Kuefstein should go to Komárom, together with the messengers from the sultan and from Mürteza Pasha, and the beylerbey will send the Ottoman ambassador, together with István Balogh, the Habsburg internuntius, to Esztergom. The two parties should meet at the specified place and exchange their gifts; afterwards the negotiations concerning the remaining issues can start. The kapıcı başıs are already on their way from Constantinople.

[outside:] Az tekéntetes és nagyságos úrnak, gróf galentai Esterházy Miklósnak, Fraknó urának, Magyarország palotinusának és az kunok bírójoknak, Sopron, Zólyom, Bereg vármegyék főispánjának, az fölséges római császár tanácsának, nekünk jóakaró szomszéd úr barátunknak, Magyarország heltartójának

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos vitéz úr, nekünk vélekedés nélkül jóakaró úr szomszéd barátunk! Jó szívvel az magunk úri jóakaratumk ajánlásának utána kívánunk Istentől Nagyságodnak minden jó szerencsákat, hosszú életet megadatni.

Az Nagyságod nekünk böcsülettel írt levelét die 5. Februarii elvitték, megfordítottván, mit írjon Nagyságod, megértettek. Sok panaszinkrúl, mintha neheztellené Nagyságod, mint ennek előtte egyníhány ízbe írt nekünk Nagyságod, mast is egyebet annál nem írhat, értjek. Az fizetés osztogatásán pedig hogy valami jó rendtartást rendöltetne Nagyságod.^a

Jóakaró úr szomszéd barátunk! Ha az két császár barátságát az szegény községnek megmaradása kedviért Nagyságoddal sok nyughatatlan elménk fáradságával nem építettek volna, bizonyára nem tudnánk őrizni is. Az szerént az panaszra való okokat is nem tudnánk föltalálni. De mivel tudjok hozzánk hasonlatosan egyenlő akarattját, Nagyságod is fárodságát ez dologból nem tartóztatja. Noha minekünk ketten fejünk fáj, de azzal sok-sok országok nyugosznak. Azért minden méltó panasznak, mind az két részről méltán valóknak, még míg meg nem sokasultak, szükség szergalmatoson helt adnunk. Abban is mi semmit nem kételkedünk, az mely prádával élők Nagyságod tudására lesznek, hogy meg nem büntetnének. Hogy pedig az intéssel az mi részünkön valók nem gondolnak, kimenvén még az legmesszebb helekre, maga gondviseltlenségéből történik az panaszra való ok, aztot tudjok. Hogy mi mindeneknek fejekre parancsoltunk, mód és ok nélkül kinn ne sétáljon, elhittek bizonyára. Parancsolatumkon kívül is az mi részünkkről mód nélkül való dolgon kinn nem fognak jární.

Az követség dolga felől az napon írt vala Nagyságod, hogy az szent békességnek derekas feje, articulusa az, hogy ha az két hatalmas császár főkeveti egymásnak való méltó ajándékokkal megváltozván herre mennek. Azbeli ítéletit Nagyságodnak mi is méltónak látjok. Bizonyára egy nappal előbb fölmozdítását az Portárúl mi is szer-

galmaztok, és immár, hogy az Portárúl őhatalmassága részéről méltó császári ajándékival az fölséges római császárhaz menendő főúri követ Budára jütt, ötödnapja. Az mint Nagyságod is írja, hogy fölérésén, elközelgetésén örvendez, és hogy Nagyságod is az részről őfölségétül az Fényes Portára őhatalmához menendő méltó ajándékokkal való követ úr embert, azon vagyon, hogy jó módjával elkészétvén ide alá az hagyott herre megindéthassa. Ez dolgot köllték Nagyságodnak tudására adnunk, kérjek is Nagyságodat, ez dologbon haladék nélkül foglalatos legyen, az végezés szerént az fölséges római császártúl az Portára menendő követet ezután immár ne késlelje Nagyságod. Az mi hatalmas császárunk előljáró kevetével és követünkkel jüjjenek mindjárt Komáromba, hogy mi is az őhatalma részéről az fölséges római császárhaz menő követ úr embert, Balog István szomszéd barátunkat Esztergamba küldhessek az végezés szerént. Az elrendölt helen egy napon, egy órán, böcsületesen egymás eleibe menjenek, azok ide, ezek oda, változzanak meg, az mint Nagyságod is írja. Azután az hátramaradott dologban, úgymint az szegénységnek igazétásábon munkállkodjunk, Isten segedelmivel jó órával befedelezsek [!]. Az kapocsi basák is az Portárúl kimozdultak, útban vadnak, hiszek, egynéhány napig itt fognak lenni. Isten látja, az egy igazságnak küüle semmi dologban elménket nem fárosztjok, az világi gyönyörúséget nem kívánjok, csak kívánjok az sok szemek[nek] az két hatalmas császárért és Nagyságoddal érettünk isteni imádásokat. Késedelem nélkül bizonyos jó választ várunk Nagyságodtúl. Isten tartsa meg és szerencsáltassa Nagyságodat. Íratott Budán, die 5. Februarii anno nostri 1037.

Nagyságod jóakaró úr szomszéd barátja

Vezér Murteza pasa

a deleted: Azt is értjek

[LG]

No. 268.

Mürteza Pasha to István Pálffy

Buda, 6 February 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

ÖStA HHStA FA Pálffy-Daun Kt. 10. Fasc. IX. no. 41.

Mürteza Pasha received two letters from Pálffy. He has eight German and sixteen Hungarian captives, and once he has received the promissory note of Miklós Esterházy, he is ready to exchange them for Ottomans, giving one for each. He thought that Pálffy's business with Abdullah Bey (who is currently the sancakbey of Gyula) has already been settled the previous summer, but he will now write to the bey that he should either send the merchandise (panther skin and lynx fur) or reimburse the money. The still open questions of the peace will be negotiated by the kapıcı başıs coming from the Porte, but

Murad IV's ambassador, Receb Pasha is already here. The ambassador of Ferdinand II, Hans Ludwig von Kuefstein should come to Komárom, the Ottoman ambassador shall go to Esztergom, and their meeting should take place, then the talks about the remaining issues can start. Mürteza Pasha sends a horse to Pálffy as a present.

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalminak szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tortozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, jóakaró szomszéd barátunk, minden hozzánk illendő jóakaratumk ajánlásának utána, kívánunk Istentől minden jókat Nagyságodnak megadatni.

Az Nagyságod jámbor böcsületes szolgálai hozzánk érkezének, az Nagyságod köszöntését, szóval való izenetit, nekünk küldött ajándékját megadták, kit böcsülettel igen jó kedven vettünk Nagyságodtól. Két rendbéli levelét is megadták nekünk Nagyságodnak, melyeket mindjárt palatinus úr szomszéd jóakaró barátunk levelével együtt nyelvünkön fordéttattunk. Értjek, az végezés szerént az rabok dolgából mit írjon Nagyságod, azonképpen az másik levelében, melyet palatinus szomszéd úr barátunk leveléhez egyeztetett Nagyságod, értjek, hogy míg az főkövetek megvártoznának, addig az holdoltság igazetésához kezdenék.

Jóakaró úr szomszéd barátunk, az rabok felől írhatjok Nagyságodnak, tíz német jó rab, az melyek nálunk vadnak, kettei az többnek kezességén sarcáért kiment, 8 itt vagyon és 16 magyar rab, mi azokat az elbocsátásra készen tartjok. Csakhogy mi is azokért az mint az végezés vagyon, fej fejért, egy-egy török rabot kívánunk, ha Nagyságotok mindenikért egy-egy török rabot elbocsátani feleltek, akár palatinus úr szomszéd barátunktól, akár Nagyságodtól jüjjon egy pöcsétes levél, mi csak azt várjok, mindjárt készek leszünk elbocsátani. Ennek különben ne ítélje Nagyságod. Az Abdulla béggel, mi azt tudtok, az nyáron megigazodott Nagyságod, mast ő gyulai bég, parancsolunk neki újobban, igyekezzék Nagyságoddal, vagy az portucböröket és heúz bélést, vagy az árát küldj meg, valami válosz túló adatik, tudására adjuk Nagyságodnak.

Az holdoltság igazétása az mi illeti, hogy az követek változásának előttö lenne, arra mi azt írhatjok Nagyságodnak, az két hatalmas császár egyenlő akaratjából az egybegyűlt comisaryus urak valamit az articulusba költöttek, az mi hatalmas és győzhetetlen császárunk is helben hatta, s confirmálta. Azoknak eligazétásokat az kapocsi basákra bízta, az kapocsi basák pedig hátrább maradtak, az őhatalma főkövete méltó császári ajándékokkal egynihány napra főjütt, kirül két levelünkkel is tudósétottok palatinus úr szomszéd barátunkat. Jóakaró úr szomszéd barátunk, míg az kapocsi basák el nem érkeznek, mi addig ez dologhoz semmiképpen nem kezdhétünk, az őhatalma követét hátra mint hagyjok, nem is késleltethetik itt Budán, hanem minél hamarébb lehet, az fölséges római császár követe az végezés szerént jüjjon Komoromba, ezek is

menjenek Esztergomba, egymást értsék, változzanak meg, azután is mindjárt kezdjünk bátor az hátramaradott akadályos dolgokhoz. Most is mit postát küldtünk, az kapocsi basák semmit meg nem késének, addig föl fognak érkezni, mert valamíg az követek meg nem változnak, addig az embereknek szüvek helén nincsen. Egy nappal előbb az követek változásában munkát kapjanak. Az kapocsi basák mikoron érkeznek, mindjárt tudósétjok Nagyságodat. Egy jó pej lovat az magunk lovai közül küldöttünk Nagyságodnak, egye[zsé]günkért viselje Nagyságod. Isten tartsa és szerencsélta Nagyságodat. Íratott Budán, die 6. Februarii anno nostri 1037.

Nagyságod szomszéd úr jóakaró barátja,

Vezér Murteza pasa

[GK]

No. 269.

**Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
Nagybiccse, 15 February 1628. Hungarian concept.**

MNL OL P 123 II. i. no. 20.

Edition: TT 1902: 421–422.

Esterházy received two letters from Mürteza Pasha and the oral message sent through İbrahim Çavuş. Hans Ludwig von Kuefstein, the ambassador of Ferdinand II is ready, but before the two ambassadors meet, it should be checked whether the chanceries made no mistake in the documents (with a reference on the problems around the peace of Zsitvatorok (1606) deriving from the different versions of the text). Mürteza Pasha should have a copy made of the sultanic document and send it to Esterházy with the palatine's messenger, Zsigmond Eörsi. According to the treaty, the kapıcı başı should be present at the meeting of the ambassadors and start the talks about the villages with Ferdinand II's commissioners right away. If all this is settled, they can talk about the issues of the captives and the money, which do not require the involvement of any other person.

No. 270.

**Mürteza Pasha to István Pálffy
Buda, 21 February 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

ÖStA HHStA FA Pálffy-Daun Kt. 10. Fasc. XII. no. 42.

Two sipahis from Párkány complain that their villages, Valkóc and Nemcsény have not wanted to pay taxes for two years. Esterházy should write to the village judges that they should comply.

[outside:] Az tekintetes és nagyságos úrnak, erdődi Pálffy Istvánnak, Pozsony várának és vármegyének főcapitányának, az fölséges római császár tanácsának, komornikjának, az Dunán túl való Magyarország részének és Érsekújvárbán főgyenerális capitányának, nekünk jóakaró úr szomszéd barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen császárunknak, az tengeren innnyéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes és nagyságos úr, jóakaró szomszéd vitéz barátunk! Köszönetünket és minden jó szomszédságunkat ajánljuk Nagyságodnak és Istentől minden jókat kívánunk te Nagyságodnak!

Ez levelünk mutató két párkányi iszpája előnkbe jüvén, adák értésünkre és könnyörgenek azon, Nagyságodat az ő dolgokról levelünkkel megtaláljok, mivel az ő falujok, úgymint Valkóca, másik Nemcsén, immár két esztendőre való igaz[sá]gokról, az falusi parasztok sommájokat ugyan fizették. Azért ím ez levelünkkel is, noha másik levelünkben is kérték Nagyságodat, most is kérnék mint igazságszerető urat, mivel magok is oda Nagyságodhoz bíztak, bementek, az falujok bíráinak parancsoljon Nagyságod, legyenek velek, igazodjanak, elégtsék meg, mi is kedvvel vesszük Nagyságodtól. Isten éltesse, tartsa meg Nagyságodat! Íratott Budán, die 21. Februarii, Anno 1037.

Nagyságodnak jóakaró szomszéd úr barátja,

Idem qui supra

[GK]

No. 271.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 19 March 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 88–89.

Mürteza Pasha received two letters from Esterházy, dated 26 February. The text of the peace treaties have already been checked by Ferdinand II's internuntius, István Balogh, together with İsa Efendi, the mufti of Buda, and it was confirmed by Murad IV afterwards. Mürteza Pasha resents that although the sultan's ambassador, Receb Pasha and the kapıcı başıs (Ömer Ağa and others) are already at Buda, there is no news about the emperor's ambassador. Esterházy should let him know that when the kapıcı başıs cross the Danube, should they turn towards Nagysalló or Füle.

Until the talks between the kapıcı başıs and the royal commissioners are over, the sipahis are not allowed to go out to the villages to collect the taxes. There are many complaints about raids from the Hungarian part. Ten hajdús from Tata took a serf from

Sót(?). Marót was pillaged by five hajdús from Komárom. Soldiers from Kiskomárom invaded a village around Koppány. The sancakbey of Székesfehérvár sent carriages to Csókakő to bring alimention, Pál Zichy, the vice-captain of Győr attacked them. Dombay, the captain of Bodonhely raided recently Vereb with sixty horseemen. The soldiers from [Balassa]gyarmat pillage the neighborhood of Szeged, drove away cattle from Németi, close to Pest, and assaulted soldiers from Szolnok. As long as the process of concluding the peace is not over, there is nothing to be done about these cases, and István Pálffy is not in Érsekújvár, so the communication can only go through Péter Koháry; and Hans Breuner, captain of Győr, is also represented only by his deputy, Pál Zichy. Mürteza Pasha gave orders that the 200 florins should be collected to have the captives released from Gács. Esterházy's information about the palisade at Jászberény is a misunderstanding, the sancakbey of Hatvan, Cafer Bey only wants to rebuild a ruined edifice. Esterházy should send Mürteza Pasha coins which the beylerbey showed him through İsmail Çavuş, fifteen of which has the same silver content as ten aspers. Mürteza Pasha will send it to Sarajevo and Belgrade as well, in order to calm the poor people.

[outside:] Az tekintetes és nagyságos gróf Esterházy Miklósnak, Fracno várának és vármegyéjének örökös urának, az kunokok [!] bírójoknak, Bereg, Zólyom vármegyék főispánjának, az fölséges római császár belső tanácsának, nekünk jóakaró szomszéd úr barátunknak, Magyarország palotinusának

[with Arabic script:] Sahib-i devlet tarafından palatinuşa olan mektubdur

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadinak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes és nagyságos úr, nekünk jóakaró szomszéd barátunk! Köszönetünket és minden hozzánk illendő dolgokban magunk jóakarátja ajánlásának utána kívánunk Istentől minden jó szerencsákat, egészséggel hosszú életet Nagyságodnak.

Az Nagyságod böcsületes levelét, mely íratatott die 26. Februarii két rendbeliel [!] nekünk megadák, melyeket böcsülettel vettünk, megfordéttatván mindeneket, mit írjon Nagyságod, értünk. Ennek előtte az két hatalmas császár egyenlő akaratjából az egybegyűlt commissarius urak teljes ple[ni]potentiával az szent békesség részeit 11 articulusra osztván, helben hagyván, az fölséges római császár előljáró keverte az Portára menván az budai Isza mufti effendivel, az okon, hogy semmi vétek vagy dejáktúl és egyéb akadály ne történjék. Az végezés szerént az 11 articulust az szerént bötürül bötüre, puntrül pontra óhatalmassága helben hagyott, ófölségének méltó böcsületet adván pöcsétivel erősen megconfirmált, az mint egyenlő akaratból az két császár és az országok az szent békességnek végben vitélet akarták. Az mint ennek előtte is írtok Nagyságodnak, az mi részünkrül az mely dolog orcánkra fordulna, semmi vétek nincsen. Az szent békességet mind az két részrül az szegénységnek kedvéjért egyenlő

akarattól kívánták, véghez vitték, Isten akaratjából meglelt. Minden annak erősségére való végezéseknek, az kikre mi ígértek magunkat, eleget teszünk, úgy hogy semmi okot és akadált, még az legkisebbet is az mi hütünk alatt való ígérletünkben ne találjon s orcánkra ne vethessen Nagyságotok. Azért az Portárúl illendőképpen császári méltó ajándékokkal az fölséges római császárhoz választatott böcsületes főúri követnek az confirmációval egy nap[al] előbb ide Budára jövését, az okon, hogy az békesség erejének mindenkben eleget tegyünk, fölöttébb szergalmaztok.

Óhatalma Portá[já]rúl orcánkon való szemérmes szenvedés ez, [hogy] az óhatalma böcsületes méltó úri személy követe s mind az szegénység dolgát eligazé-
tandó kapocsi basákkal ennyi ideje itt Budán várokkodik. Az mentül nagyubbik dolog, hogy az fölséges római császár részéről az óhatalma Portájára menendő főkövet kiválosztatott, s hol vagyon, indul-e, s mikor indul, mi abban mind ez ideig semmit nem érthettünk. Mely dologra az végezés ellen ha az mi részünkről ha ilyen elkéslelés, gondviseletlen ok volna, elhittek, vélekedni fogna Nagyságotok. Barátságosan kérjek Nagyságotat, az fölséges római császár részéről óhatalma portájára rendöltetett főkevetiért, hogy egy nappal előbb jűjenek arra, azt szergalmaztassa Nagyságot. Az követség dolga álljon helbe, és mindjárt az szegénység igazításához is egyenlő akarattól fogjanak hozzá, az szegénység dolga is igazítottassék el. Hogyha Nagyságot kívánsága, az kapocsi basa is, mikoron követünk Esztergamba megyen, mellette együtt legyen, az Dunán szálljonak által. Valamint ez dolgot Nagyságot méltóbbnak látja, jelentse meg nekünk, mert mi az végezésünk szerént minden dolgokra készen vagyunk. Semmi végezésinket nem is akarjuk ezután elhalasztanunk, nem is volna egy naprúl másra halasztanunk jó. Azt is nekünk tudásunkra adjon Nagyságot, az igazításra elsőben Nagysalló felé menjenek-e, az vagy Filek tájára. Mert különben nem lehet, [mint hogy] elsőben egy helben való dolgokat el köll igazítani, azután úgy menjenek az másik helbe, onnadj az harmadikba.

Jóakaró úr barátunk! Az végezés úgy vala, valameddig az kapocsi basákkal az részről való commissariusok az faluk dolgát el nem igazítják, addig ez részről való szipáják az falukra ki ne menjenek, az adójokat az bírák hozzák be. Arrúl való végezésünket is mi megtartunk, senkit ki nem bocsátunk mind ez napig. De az számtalan panasz előttünk elterült, sohonnít sem az óhatalma adójában, sem iszapajákében be nem hoznak. Az végezés is úgy vala, se az mi részünkön valók, se az részen valók dolog nélkül kinn ne járjonak. Mikor valamely dolgáért ki akar menni, az mely gondviselő bég, az vagy capitány alatt való ember attúl bizonyosságul kezéhez levelet vegyen. Az hová akar menni, az várba bemenjen, melléje ember rendöltessék, úgy járjon, hogy az jók közül az gonoszok kiválosztassanak. Az melyek akármelyek akármely vároinkba mikor bejűnek, az mi bégeink embert adnak melléje, dolgát látja. De némelyek uozva éjjel járnak, az részről falukat megütnek, jobbágyokat hordoztatnak, vároink tövében falukon és utakon járókra ütnek. Mast is nemrégen tíz tatai hajdú Esztergam tövében egy Sót(?) nevű falura ütven egy jobbágyot fölrakodtattak, s elvittek. Ismít

ugyan Esztergamhoz közel egy Morót nevű falura komáromi 5 hajdú éjjel rejá üt, egy jobbágyot onnyéd is el akartak vinni, előttök elszaladt. Kiskomáriak is Koppány tövében éjjel egy falura ötöttek, 7 házas jobbágyot vittek el. Az ilyen jelek, cselekedetek mind az szent békesség ellen vagyon. Erre nézve ha valamelyik váról az mi vitézink is kimennének, egybe találnak, gondolja Nagyságod, minemű veszedelmes dolog történik, kiből utoljára Nagyságoddal az mi fejünk fájdotatik.

Az napokban az székesfejérvári bég valami élésünk alá való egyñihány szekér behozatásáért, mivel az bírák be nem jűnek, az csókakűiekben kikűld[ött]. Az győri vicekapitány, Zicsi Pál rejájok kinyargalt, az kezekben levő bég levelével semmit nem gondolt, az kinek az latrokat tiszt szerént meg köllene büntetni, minden fegyvereket elfosztotta, az mit akart, azt cselekedte. Egyñihányot csak Győrbe vitt, egyñihány napig fogva tartott, azután bocsátotta el. Az részről az ki mit akar, azt cselekeszi. Bodonbeli kapitány, Dombai, az Székesfejérvár és Duna mellett jövös némei [!] utakon járók után szintelen lesekedik, maga latrain küül ott az környüle való falukon valókat mellyé szedi, alá csatáz. Ihol csak mastan ide Budához nem messzi egy Vereb nevű falun valami két utasra éjjel 60 lóval reják ütött, az ajtókat rejájok töreti, az parasztk az két emberűnket anyaszűtt mezételen nagy könyörgések által kiváltják, szabadéjták kezekbűl, lovaikkal minden szerszámokat, fegyvereket elvitték.

Ezen küül melyik dolgat számláljok elő? Az gyarmatiak pedig zászlóval járnak a Dunán túl alá szigedi szancsákságra. Az elműlt napokban Pesthez nem messzi, egy Német nevű faluban az pestieknek telelésen valami lábos morhájok volt, éppen mind Gyarmatba, Drégelybe vitték. Azután ismít az szolnakiak ide valami utast késértek, visszafordulván 15 lovasra, az kik onnyéd alul zászlójokat megeresztvén prédával jűttek, egybe találtak, az kik bizonyosan gyarmatiak voltak. Az zászlójokat elnyerték, mihozzánk hozták, ki mast is itt vagyon. Jóakaró úr barátunk! Az szent békesség ellen való minden eseteket, bizonyos panaszokat, az kik minden nap újóban újóban érnek, nem tudjok melyiket jelentsek Nagyságodnak.

Jóakaró úr szomszéd barátunk! Mi errűl úgy gondolkodunk, valamíg az főkövetek meg nem változnak, addig ehhez képest az szent békességrűl gyanakodnak. Nagyságod oda föl szép palotájában egy herrűl másra múlatoz, közel mihozzánk nincsen, hogy szintelen minden dolgokrűl egyetérthetnének [!], az végbelieket Nagyságod megzaboláznája. Az újvári gyenerális is nem tudjok hovová [!] ment, maga helett Kohári Péternek izeni. Az győri gróf az szerént, maga tudja, hol jár, helette Zicsi Pált hadta, az ki mit cselekeszik moga félível, megjelenték, nemhogy másokat tudna fenéteni. Mégis azon kérjek Nagyságodat, az követeknek szergalmaztatásán okoskodják Nagyságod, hogy egy nappal előbb válják el, az mint azelőtt is írta vala Nagyságod. Mind az egész szent békességnek feje az követek változása. Mi mind úri követűnkkel s mind császári méltó ajándékokkal és minden erősségek, valamik az szent békességhez császárunk őhatalmasságátűl kívántotott, mindenekkel készen állunk az végezésben, hogy mitűlünk valami hiba az legkisebb is lenne, az kin valami

újjónnadj való viszállkodás, egyenetlenség lehetne, arrúl bizonyára ne is gondolkodják Nagyságod. Azon is kérjek Nagyságodat, ide az végekbe hozzánk közeljebb jűjön Nagyságod, lássunk kivel minden hátramaradott és előttünk álló dolgokrúl értekezni, véghez vinni.

Az gácsi rabok felől írt Nagyságod. Azért hogyha úgy lett, az kétszáz forintot parancsoltok, megkészsétek. Az Jászbrin palánkja felől másik levelében mit ír Nagyságod, értek, de nem jól adták Nagyságod eleibe. Nem is gondoltok mi azt, az hatvani romlott helekre valami épületet parancsolt az hatvani bég az mi hagyásunkból. Az pénz dolgárúl is mit ír Nagyságod, értjek, az minemű pénzt formául Izmail csautúl küldtünk volt Nagyságodnak, az kiben tizenötében annyi ezüst vagyon, mint az mi tíz oszporánk, az kit mondta vala Nagyságod, [hogy] olyant veret, az olyan pénzben valami 46 forint árát küldjön alá Nagyságod, az mely pénznek 15-ben annyi [ez]üst vagyon, mint az mi tíz oszporánk. Mi is itt az az pénzt, kit megpróbáltotunk, megpróbálván ha úgy leszen, az többit formául kit Bosznaszarajba, kit Lándorfe[hé]rvárba küldünk. Parancsolunk, [hogy] az olyan pénzt vegyék el, az szegénységnek az pénzbűl való félelmek is eligazodtassék. Hogyha az mi országunkban az minemű [ez]öst köcséggel egyezni fog, azután az szegény község abbúl is megnyugszik. Jóakaró úr szomszéd barátunk! Isten látja szíveknek állását. Mi mindenen teljes igyekez[et]ünkkel az közönséges jó dolgokban fáradozunk. Ezek után Isten jó egészségben tartsa Nagyságodat. Íratott Budán, die 19. Martii anno nostri 1037., 1628.

Nagyságodnak jóakaró szomszéd úr barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 272.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 27 [March] 1628. Original, with Habib Ağa's handwriting.

MNL OL P 123 II. i. no. 86. Attached is the list of the wrongdoers.

Further complaints about raids. Three Ottomans were attacked close to Párkány, by the river Garam. On 26 March the soldiers from Vác brought six captured soldiers, who confessed that twenty-two of them were heading towards Bács, but also knew about two other parties of twenty-five and thirty-two soldiers from Nyitra. Mürteza Pasha sends a register of the names of the culprits, Esterházy should punish those who fled.

[outside:] Az tekéntetes és nagyságos vitézlvő úrnak, galentai gróf Esterházy Miklós-nak, ő fölsége belső tanácsának, Magyarországon palotinusának, Fracno örökös urának, az kunoknak bírójoknak, Bereg, Zólyom főispánjának, nekünk jóakaró szomszéd úr barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen császárunknak az tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, kedves jóakaró szomszéd úr barátunk! Minden illendő tisztességes dolgokban szomszédóság jóakaratumknak ajánlásának utána kívánunk Istentől minden jókat megadatni Nagyságodnak. Jóakaró úr, szomszéd barátunk! Noha ez napokban minden dologról búségesen írtunk, kiról még válaszunk is nem jüvén, de nem lehet egyébbeni, mivel Nagyságod túlünk távol, mind az újvári gyenerális úr szomszéd barátunkkal, az mint az napokban is megírtok vala, az végbeli vicekapitányok semmiképpen az alattok valókat meg nem zabolázhotják, sőt ugyan nem is akarják. Az gonoszság napról napra nevelkedik, melyet mi immár nem tudunk mire vélni. Mindenkör az ilyenbül, az melyeket az részről kicsin dolognak tartottak, szokott az nagy dologra okok kijüni belőle. Ez napokban Párkány alatt az Gara mellett 3 ifjú más törökre ütöttek, egyiket levágták, kettei elszaladt. Azután ismít die 26. Martii az váciak hozának 6 katonát, 22 ketten [!] voltak, melyeket előttünk szólattunk. Az magok szándékát, latorságokat, az kit ezelőtt is cselekedtek, nem tagadják, azt mondják, az Bács megyére menő utokban esett rajtok. Mindnyájának, az kik itt vadnak és elszaladtak, az neveket jedzésben ez levelünkkel küldtök Nagyságodhoz. Azt mondják, öelőttök még két csata ment alá, egyikben 25-en vadnak, másikban 32-en, az melyiknek mind az az két csatának jobb része nyitraiak és környüle, az kalauz is nyitrai. Utának küldtünk, talán Isten el nem szenvednyé, kézre hoznája.

Jóakaró úr szomszéd barátunk! Valami jó orvosságot s módot találjon az latroknak megzabolá[zá]sábon Nagyságod, az kik ezek közül elszaladtak is, találtassa föl, és illendő büntetéssel büntesse Nagyságod, mert az mi részünkrül az őhatalma seregétül általjok naponként az mit szeminkbe szólnak. Bizonyos választ várunk Nagyságodtól. Isten tartsa és szerencsáltassa Nagyságodat. Íratott Budán, die 27. anno 1628.

Nagyságod jóakaró úr szomszéd barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 273.

**Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
Nagybiccse, 28 March 1628. Copy.**

MNL OL P 123 II. i. no. 125.

Esterházy received Mürteza Pasha's letter of 19 March on 25 March. The palatine believes that the text of the treaty has been checked, but the beylerbey could nevertheless send a copy. Mürteza Pasha may have discussed this issue with the recent envoy of the Aulic

War Council, but Esterházy was not informed about it. Gábor Bethlen wrote to him that Mürteza Pasha wants to include a lot of new villages into the territory under Ottoman taxation during these negotiations, including such which are in the Hungarian counties under Bethlen's administration [since the Peace of Nikolsburg, 1621]. If the villages do not want to pay taxes, there may be several reasons: 1, the tax collectors do not accept the coins they offer; 2, they demand higher taxes than before; 3, they try to demand taxes from villages that had earlier not been taxed. Mürteza Pasha should send a register about the villages in question. Breaches of peace also occur on the Ottoman side, four soldiers from [Balassa]gyarmat disappeared recently, in spite of the fact that they had safe-conducts. The raids are organised not by the soldiers of the border fortresses, but rather by rogues. Esterházy will investigate the cases connected to [Balassa]gyarmat and Győr. Concerning Dombay, the captain of Bodonhely, there were also complaints before, but his superior, Pál Nádasdy, defends him. If he is guilty, he will be punished. Esterházy will come closer to the border, and also to Vienna, and send one of his men to Prague to Ferdinand II, in order to find out about the preparations of the peace process. The palatine sends sample coins made in the last three years, whose silver content is stable, and also one of the old ones, for comparison.

Mi, gróf etc.

Tekintetes nagyságos úr, nekünk jóakaró szomszéd barátunk! Köszönetünk és minden hozzánk illendő dolgokban magunk jóakarátja ajánlásának utána kívánunk Istentől minden jó szerencsével egészséges hosszú életet Nagyságodnak.

Az Nagyságod böcsületes levelét, mely íratott Budán 19. Martii, meghozák nekünk ugyanezen hónap 25. napján, kiből az Nagyságod tetszését és panaszt is megértettük. Ahol azért Nagyságod azt írja, hogy a szent békességnek confirmatioja pontról pontra, bötűről bötűre mind úgy vagyon, amint a commissarius urak elvégezték, és hogy a hatalmas császár mind aszerént hadta legyen helyben, mi a Nagyságod szavában nem kételkedünk. Mindazáltal minthogy ezek nagy dolgok, és ilyen böcsületes úr zálogunk menvén be e részről, és onnét is ide küldetvén, illett a régi szokás szerént is megtudnunk és értenünk elsőben, ha mindenképpen úgy vagyon-e a confirma[ti]o, amint lenni kell. Kit hogy Nagyságod ekkoráig is nekünk meg nem küldött, holott eddig szintén a Portáról is megérkezhettenek volna a parjájával [!], csudáljuk. Noha úgy vagyon, értjük, hogy a mi hatalmas császárunknak is volt Nagyságodnál egy udvari szolgája, kit a Hadakozó Tanács küldött volt Nagyságodhoz. Kivel Nagyságod mi dologról végezett vagy tractált legyen, mivel Nagyságod mincünk meg nem írta, nem tudjuk, és netalán az is lehet oka ennyi haladéknak.

Holott pedig Nagyságod ugyan gyalázatosnak is írja azt lenni, hogy ennyi ideig kell ott várakozni az Nagyságtok követének, azt Nagyságod ne tartsa, tudván és meggondolván azt, hogy két hatalmas császár között nem kicsinben jár ez a dolog, és hogy kevés várakozás nagy jó végre fordulhat a szegénységnek, és azt is, hogy ha

Nagyságod eddig a confirmatiónak mását megküldötte volna, netalán ez eddig nem haladott volna. A kapucsi pasának elérkezését is Nagyságod leveléből örömet értettük. A mi commissariusink is arra a szegénység állapotjának eligazítására régen el vannak rendelve, fogatkozás abba nem leszen a mi részünkről is. De Nagyságodnak barátságosan akarok és mintegy titkon jelentem, hogy az erdélyi fejedelem írja nekünk e napokban, mivel Nagyságtok nagy sok számú falukat és nagy darab földet kívánna most beholdulni azokban a vármegyékben is, akiket ő a mi hatalmas császárunk jóakaratajából bír bizonyos ideig. S írja azt is, hogy Nagyságodnak megírta volna, mivel hír nélkül azt meg nem cselekedhetné. Minthogy azért őfelsége a mi hatalmas császárunk abból a darab országból kezét és közit mindenestől ki nem vette, noha ideig az erdélyi fejedelemnek engedte, hanem őfelségének, császár urunknak és utána nekünk is kezünk vagyon rajta, akartuk volna ha Nagyságod erről minket is megtalált és mindenképpen tudósított volna, hogy értvén azt is, igazíthattuk volna el ugyan most a többivel együtt. Kiről Nagyságod[at] kérjük, el se múllasson tudósítani minket.

Ami pedig a holdoltságot illeti, hogy az adót be nem akarnák szolgáltatni, egyéb okát mi annak nem találjuk, hanem a pénzt hogy aminemő köztünk jár, el nem akarják a török uraim tőlök venni, másfélének pedig lehetetlen, hogy szerét tehessék. Másik oka az is lehet, hogy fölöttébb való nagy adót vetnek reájok, és el nem viselhetik szegények. Harmadik oka pedig, hogy netalán olyan falukat kívánnak beholdulni, akikről ez mostani igazításnak kell lenni. Mert e három okon kívöl nem látjuk, miért nem vinnék be szegények adajakat, s ha kik mindazáltal találkoznának be nem akarni vinni, Nagyságod küldgye jedzésben nekünk azoknak a faluknak neveket, és mi őket reá erőltetjük.

Ír Nagyságod a latranságok felől is, kiről elhidgye nekünk is, hogy oly nehezen esik az, mintha magunk köntösét vonnák el affélék, és a magunk udvarunkbeli szolgálkat ölnék meg, úgy bánjuk, hogy sértegetik a békességet. De amint Nagyságod az okát maga is bölcsen föltaálta, ugyan nem egyéb annál, hogy csak csüggőben látják a békességet. S bizonyos dolog, hogy a török vitézek is adnak okot reá, mert kijárnak ők is, és nem gondolnak semmit vele, ha kiknek szintén levelek vagyon és igaz járatbeliek is, ugyan megölik s megfogják őket. Amint e napokban is levelek volt a gyarmatiaknak, mindazáltal négyet öltenek-e vagy fogtanak el benne a törökök, nem tudgyok, hová lettenek. Efféléket Nagyságod megtiltson, és ezeket is a szegény legényeket ha föltaálta, elbocsáttassa.

Azt is elhidgye pedig Nagyságod, s ne is kételkedgyék reájok, hogy nem a végbeliek afféle csavargók, hanem holmi uratlan és fizetetlenek verik öszve magokat, följevén szinte a Tisza mellől is a pusztákon, s azok cselekesznek latorságokat. Mert hogy most is a gyarmatiak zászlóját nyerték volna el, csak meg se gondolja Nagyságod.

Itt vagyon most nálunk a gyarmati kapitán, s tudni kellene neki is azt, sőt mind neki, mind a vicjének és a hadnagyoknak meg kellene érte halni, ha a császár zász-

lóját hír nélkül onnan kivinnék. A győri vicekapitánnak is ím mindgyárt írtunk, s végére menvén a dolognak hidgye Nagyságod, megfenyítettjük, ha úgy találhatik. A bodonhelyi kapitánra is volt panasz ezelőtt is, s minthogy Nádasdi Pál uramhoz való, írtunk volt felőle neki, s igen mentették. Hanem ím most még újonnan írtunk felőle, s ha bűnös leszen, elhidgye Nagyságod, példát akarunk cselekedni.

Az mi ekkoráig itt távolabb helen való mulatásunkat illeti, tudgya Nagyságod, e mi országunkban 8 vagy kilenc esztendőől fogvást mind háborúk voltanak, ki miatt sok gonoszság, igyenetlenség és törvéntelenségek is estenek az országbeliek között is. Afféléket tisztünk szerént el kellett itt is igazétanunk. Hanem e napokban mind Bécshez, mind Nagyságodhoz közelebb megyünk, és ugyaninnen emberünket is küldjük föl Prágában császár urunkhoz megérteni a dolgot, miben legyen, hogy ahhoz képest tudgyunk egymással felőle levelünk s emberink által beszélteni. Tudgya Nagyságod, mi a szent békességnek ekkoráig is mindenkoron, a mi rajtunk állott benne, kívánói voltunk, és abban meg nem fogyatkoztunk.

A pénz dolga ebben vagyon, hogy immár két egész esztendeje, s ez a harmadik, hogy a mi bányáinkon mind egyaránt és egy mértékre verik az aprópénzt, úgymint az ezerhatszázhuszonhat, huszonhét, és ez mostani 28 esztendőben is, s meg sem változtatják, hanem ez ennyibe fog immár folyni. Ím azért mind a három esztendőbelit küldtünk Nagyságodnak formául, hogy ahhoz képest Nagyságod elvetethesse. Igen hasznos dolgot is cselekeszik Nagyságod vele, és a szegénységet is nagy nyomórúságtól menti meg. Azért valamelyiken ezek az esztendő számoknak akármelyike leszen, bízvást elvetetheti Nagyságod. Ezek után Isten Nagyságodat tartsa meg soká-eg jó egészségben. Költ Biccén, a mi várunkban, 28. Martii 1628.

Nagyságodnak jóakaró szomszéd úr barátja

Gróf E. Miklós

P. S. A gácsi rabok dolga felől Nagyságod ne kételkedgyék, hogy különben volna, amint ezelőtt megírtuk, mert mi annak hit szerint mentünk végére. Azért a gyarmati kapitánra bíztuk, hogy mihelyen a pínzt megküldeti Nagyságod érettek az ő kezéhez, ottan elbocsáttassa őket.

Ím a letett pénzben is küldtünk Nagyságodnak, hogy eszébe vegye, mennyi különbség vagyon azok között és a mostani között.

[LG]

No. 274.

Mürteza Pasha to Tamás Bosnyák
Buda, 8 April 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 90.

Upon the request of Cafer Bey of Hatvan, Mürteza Pasha complains that the lime burning necessary for the renovation works at Hatvan has been hindered by the captain of Szécsény. Mürteza Pasha points out that the same place did the same service already ten years earlier, in the time of Muharrem Bey.

[outside:] Az böcsületes és vitézlő úrnak, Bosnyák Tamásnak az Őfe[lsé]ge Filek várában fő heltartó kapitányának, nekünk jó szomszéd barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed lévő birodalmának szergalmatos gondja viselőjő, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Köszönetünket és minden jó szomszédságunkhoz illendő barátságunkat ajánlván, Istentől kívánunk minden jó igyekeztiben sok jókat Kegyelmednek!

Mint ennek előttő, Hatvannak romlott állopotját magunk látók, parancsoltunk volt az hatvani Czafer bégnek, az várnak romlott helein valami épületire igyekezéék. Parancsolatunkat el nem mert halosztani, az hol ennek előttő tíz esztendőttől fogván az várnak szükségére mindenkoron meszet égetteténk, mast is az szegénységet oda hajtotta. Az szécsényi kapitány, nem tudjok, mi indulatjábúl az szegénységet fogva bévitte, tartóztatta ott benn, az szegénységnek mi bűnő, az két részrűl mit parancsolnak, meg köll fogadni őhatalma dolgát. Kirűl az hatvani Czafer bég megtalálta mind az az szécsényi kapitánt és az Kegyelmed vicéjét. Az minemű leveleket neki írtak, hogy ők arra az mészégetésre ott az helen szabadságot nem adnak, egyátalán fogván, az leveleket ide, hozzánk küldte. Jó szomszéd úr barátunk, hogy ha azok magok nem tudások indulatján írják az levelet, ez szerént kérünk barátságosan, parancsoljon Kegyelmed, az ilyen fenyegetődés és ellentartásnak hagyjanak békét, mert az ország az itt végek között való, az két császárt az majdani szent békeségben micsoda indultal tilthassok az várok épületit és közös határon az két császárok vároinak való szükségét, az ki nem újonnajd nyitott mészkemencét, ez előtt tíz esztendővel Moharem bég is ott égetett volt, minthogy mi ez részrűl ha efféle régi várot, az kiben ember van, épetésének való szükségben ellent nem tartattunk, kívántatik, onnéjd is ellentartás ne legyen. Mert ha együtt egyszer ilyen kicsen dologbűl akadált valamely részrűl tesznek, ahhoz képest az más rész is ellent fog tartani; azután semmi jó barátságos dolog az szent békeségre ki nem jűn belőlő. Választ várunk Kegyelmedtűl. Isten tartsa Kegyelmedet! Íratott Budán die 8 Aprilli [!] Anno 1628.

Vezér Murteza pasa, Kegyelmed úr szomszéd barátja

[GK]

No. 275.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 18 April 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 91–92.

Mürteza Pasha received two letters of Esterházy on 15 April and understands that leaving Nagybicse, the palatine came to Kismarton, closer to Vienna. Mürteza Pasha repeats his earlier statements concerning the process of peace-making. The text of the document issued by Murad IV follows verbatim the articles agreed upon during the negotiations. Earlier the problem was that Ferdinand II was not given his full titulature, but this is corrected. Mürteza Pasha sent İsa Efendi to the Porte exactly in order to take care of these things as an expert. The beylerbey did not discuss the peace-making process with anyone else than Esterházy, it was always in their hands. They only have to wait now for the arrival of the Habsburg ambassador. Mürteza Pasha will follow the stipulations of the peaces of Zsitvatorok (1606), Vienna (1615) and Komárom (1618), but there are some villages belonging to Szolnok that used to pay taxes, but quit, because of the palisades that have been newly built close to them. He wrote about this issue to Gábor Bethlen. This was also discussed at the talks at Szöny and will be negotiated by the kapıcı başıs (Ömer Ağa and others) and the commissioners.

[outside:] Az tekéntetes és nagyságos gróf galentai úrnak, Esterházy Miklósnak, Fracno várának tartományával örökös urának, Magyarország palatinusának, az kunokok [!] bírójának, Berek, Zólyom vármegye főispánjának, ő fölsége római császár belső tanácsának, nekünk jóakaró vitéz úr szomszéd barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadinak igazgató szerdára, Budán az az [!] hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, jó szomszéd vitéz barátunk! Minden dolgokban barátságos jóakaratumk ajánlásának utána kívánunk Istentől minden jókat megadatni Nagyságodnak.

Az Nagyságod két rendbeli levelét áprilisnek 15. napján itt Budán kezünkhöz hozák, mindjárt másnapon megfordéttatván az Nagyságod írását minden részében értjek. Az minthogy ennek előtte is jelentette vala Nagyságod, az mastani első levelében értjek, [hogy] az becsei házoitúl fölkelvén Kismartonyba, hozzánk közeljebb indult, ott némely dolgait elvégezvén nem késendik, Bécsbe siet Nagyságod. Az közönséges előrttünk álló dolgoknak és az követségnek eligazításában szergalmazódással foglalatos leszen Nagyságod, az mely dolognak semmi egyéb héja nem volt, hanem az mint az hatalmas császárunk confirmációjának mását ennyi írására oda nem küldtök Nagyságodnak, mert az nem mastani első újonnajd való valami kívánság, hanem régtől fogván szokott dolog volt.

Az Nagyságod írása szórul szóra elménkbe származott. Pozsonyból írt levelét is hasonlatosan Nagyságodtól értjük, hogy császár őfelségétől levelével jövő postája Nagyságodat útjában találta. Az mely levelében őfelsége Nagyságodnak írja, az mely követünk ott fön mellett vadnak, azoknak értelem formául kiadták az hatalmas császárunk részéről őfelségének az minemű confirmáció igazetés jó, valós, értelmesb, jobb szókkal legyen. Azalatt is az szerént az melyek az confirmációban nem köllönek, az mely dolgokkal három, az vagy 4 nap alatt követinktől ember is jün hozzánk. Mindezeken kívül is valamit ír Nagyságod, értjük.

Jóakaró úr szomszéd barátunk! Ennekelőtte is egynéhány ízbe írtok, bizonyos emberink által izentek, mast is az szerént világosan igazán írhatjok Nagyságodnak, mi ez dologban az egy igaznál egyéb valami kerülő utat nem tudunk, hanem az minthogy az két hatalmas császár az szegény községen keserülvén, azoknak kedvéjért Isten szüvöket az szent békességnek véghez vivésére indította, és Nagyságoddal nekünk teljes ple[ni]potenciát adván az két részről az minemű új commissariusok az szüni mezőben tizenegy articulusba befoglaltak, pöcsétekkal mind az két részről megerőséttettek, az mely végezésekkel az felséges római császár előljáró követe, böcsületes levelével, császári méltó ajándékival az hatalmas császárunk portájára küldetett, az mi hatalmas császárunk részéről is előljáró követe hasonlatosan böcsületes szókkal íratott császári méltó ajándékkal, levelével őfelsége portájára bocsáttotott, első indulatjok szerént az szegénységen könyörülvén, egyik az másik követét böcsülettel látván, az tizenegy articulusba bekötött szent békességet az mint elvégezték, az szerént ők is jóvallották, helen hadták, az végezésben valamit ott végeztek, igyekeztünk teljeséggel, teljes szívvel azon, [hogy] az mi hatalmas győzhetetlen császárunk részéről mindenek helre jűjenek, hogy mitőlünk az végezésen kívül semmi ok ne láttossék. Az őhatalma méltó böcsületes úr követét böcsületes confirmációjával azonképpen császári méltó ajándékkal ennyi ideje hogy fölhozattok, és itt Budán mára holnapra várokozattjok. Nagyságodhoz illendő dolog is, hasonlatosan és igen szükségesen kívántotnéjek [!] az folséges római császár őfelsége portá[já]ról őhatalmához menendő főúri követét böcsületes szókkal íratott levelével, császári méltó ajándékokkal ennyi ideig ne késleltetnyé. Isten hérével jó órábon az követek változnának meg, és mindjárt az több hátramaradott dolgokhoz az kapocsi basával eligazadandó falukhoz is és az többihez kezdenének s végeznének el immár.

Jóakaró úr szomszéd barátunk! Az mint immár eléggé írtok, izentek, valamire magyarázzák oda föl is az dolgot, de bizonynal igaz tudományos értelmű senki az őhatalma confirmációjában az közönséges jónál egyéb kerülő értelmet föl nem talál. Őhatalmának szavai szórul szóra, bötűről bötűre, pontról pontra mind csak teljességesen az commissarius urak tizenegy articulusira vigyáznak, az mely böcsületes confirmáció őhatalma pöcséte alatt itt Budán főkövete kezében vagyon. Az két hatalmas császár elsőben mast egymásnak nem írnak, hogy az mind [!] ennek előtte, mast is őfelségének méltó császári böcsületes titulusát meg nem tudnáják írnya.

Az confirmációban őfölsége méltó böcsülete ellen semmi szó nincsen, őfölségét őhatalma méltó böcsületes szókkal illeti, látogatja. Az igaz dolog, [hogy] elsőben az kire bízták volt, hogy az confirmációt megcsinálja, vétkezett volt, de Isza mufti[τ], ilyen nagy úr eszes okos embert mi egyéb dolgainkért az Portára nem küldtök volt, hanem arra vigyázzon, az tizenegy articulusba befoglalva valami dolgok benn vadnak[-e], [és] teljes elméjével arra vigyázzon, hogy valami tudatlanságból annak erősítésében vétket ne csináljonak. Azért rejá vigyázott, mint maga építésére, böcsületire, az minemű nem oda való szókat, dolgokat talált, megigazította, fárodozott, szépen helére hozta, az elvégezett tizenegy articulusra erősítette.

Mi úgy tudjok, ez szent békességnek dolgábon Nagyságodval másvalakit, az kire bízzattott volna, nem tudunk. Ez dolog kezdetitül mindvégig kettőnknek fején vagon, abban ha valamely akadály volna, nekünk ketten köll eligazétanunk. Ihol mi az végezést helére hoztuk, az őhatalma követe és egyéb dolgok igazgatására az végezés szerént mindenek készen vadnak, vártotjok. Fogadásinknak mindenben eleget akarunk igyekezetünkkel tedni, csak szintén kívántatik, [hogy] Nagyságod is császári méltó ajándékokkal az őfölsége részéről az Portára menendő úri főkövetet egy nappal előbb hozassa alá. Az őhatalma confirmációjában ha olyan vétkek volnának, az melyekről csak gyanakodik Nagyságod, Isten oltalmazzon, mi arra utat semmiképpen nem engednénk, eddig egynéhány ízbe megigazéttatok volna. Azért ezután mégis vártotni mi szükség? Az mely dolognak ha meg köll lenni, az nagy veszekedéseken vagy hosszú ideig való fárodságokkal által mentünk, szükség egy nappal előbb végben menni.

Jóakaró úr, szomszéd barátunk! Az fölséges római császár engedelmből az minemű tartományokat az erdélyi fejedelem atyánkfia ő fölségének Nagyságtok engedett, az mi az dolgot illeti, mi az zsitvatorki, bécsi, komáromi végzéseket szememink előtt viseljek. Azon kívül semmit nem cselekeszünk, semmit nem is kívánunk, csak hogy az Zsolnak várához régtől fogván adófizető bejáró egynéhány faluk vadnak, az mely faluk mivel egynéhány palánk újonnajd építettetett, annak erejével az holdolástul elfogták magokat. Azoknak eligazétásáért írtunk volt őfölségének, Betlen Gábornak. Ő is az dolgot oda föl az Nagyságtok részére eligazétásokat mutatta. Az dologról az szűnyi tractán is volt emlékezet. Ha Isten engedi, az kapocsi basával egybejövendő commissariusok az dolgot is isteni igazság szerént igazétsák el. Isten tartsa sokáig Nagyságotat. Íratott Budán, die 18. Aprilis anno 1628.

Nagyságodnak jóakaró szomszéd úr barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 276.
Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 20 April 1628. Original, with Habib Ağa's handwriting.

MNL OL P 123 II. i. no. 93–94.

The judges of Kecskemét, Kőrös and Cegléd were ordered to Szécsény, where the lieutenant of the county told them that if they pay a fine because of an inhabitant of their town to Ottoman authorities, the same amount should also be paid for the Hungarian side. Such new duties should not be introduced.

[outside:] Az tekéntetes és nagyságos úrnak, gróf galentai Esterházy Miklósnak, Fracno várának és vármegyéjének örökös urának, ő fölsége tanácsának, Magyarországon palotinusának, Bereg, Zólyom vármegye főispánjának, az kunokok [!] bírójának, nekünk jóakaró úr szomszéd barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, nekünk jóakaró szomszéd barátunk! Köszönetünket és minden hozzánk illendő szomszédoságos jóakaratumkat ajánljuk, és Istentől minden jókat, hosszú életet kívánunk Nagyságodnak.

Az 3 városból, úgymint Keskemét, Kürüs és Ciglédi bírák előnkbe jüvén, panaszképpen beszélék, az mely dolog öközöttök száz és több esztendőnél több, [hogy] törvény szokás nem volt. Miultátúl fogván ez birodalom őhatalma hatalma [!] birtokában esett, hogy ő közöttök mikor valami gonosz életű ember találatott, soha azt az magyar részre nem keresték, őket senki nem háborgatta semmiféle bírsággal. Mast őket Szécsénbe az vármegye ispánja mindenik városból nagy erős fenéték alatt hívatta, és mikor hozzá mentenek, és kütetni akarta, hogy ha az török részre valami gonosz életű embertől mikor bírságot fizettek, én is szintén annyi bírságot ezután kívának rajtatok, mint az töröknek adtok valami gonosz cselekedetű emberért.

Jóakaró úr szomszéd barátink! Mivel ezért az magyar végeken feljül noha őhatalmának is sok helekben közí vagon, úgy, mint adófizető faluk, városok, de mi azokat efféle szokatlan dologra nem erőltetjek, törvényekből ki nem vétetjek. Ím ezúttal mindenik városból parancsoltunk, [hogy] Nagyságodhoz bizonyos embereket bocsássonak. Mikoron azért Nagyságod elibe jutnak, az magok törvényeket, igazságokat túllök megérti Nagyságod. Mi is jó szomszédoságos barátságosan kérjek, Nagyságod hallgassa meg őket, és adjon parancsolatot annak az vármegye ispánjának, [hogy] eff[él]e szokatlan dologgal az szegénységet szabad törvényekben ne háborgassa, ne fi[ny]egesse, mert eff[él]e új dolgok az szent békességnek igen ellene lenne. Mi is erre semmi úton, az ki szokás törvény az előttünk való vezérek idejett nem volt ennyi sok

ödötül fogván, meg nem engedjek. Minden igazsághoz illyendő jó választ remélnünk Nagyságodtúl. Isten tartsa jó egészségben Nagyságodat. Íratott Budán, die 20. Aprilis anno 1628.

Nagyságodnak szomszéd jóakaró úr barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 277.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 1 May 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 95–96.

Mürteza Pasha received Esterházy's letter from Mihály Tar. Şahin Ağa came to him from among the envoys of Murad IV at Ferdinand II's side, who has earlier been at Buda together with Rambaldo Collalto's messenger, Johann Rudolf Schmid, because of the suspicion that the text of the sultanic confirmation is not the same as the text of the treaty agreed upon at Szőny. Mürteza Pasha sent Şahin Ağa to the Porte, together with Schmid, and also sent Mehmed Efendi, the timar defterdarı of Buda. Kaymakam Topal Receb Pasha had the confirmation rewritten and sent it with his kapıcı başı to Receb Pasha, the sultan's ambassador currently at Buda. Mürteza Pasha sends a copy of this with Mehmed Efendi. Esterházy should also go to Vienna, when the text is checked. Mehmed Efendi shall then go to the Porte in order to report about the developments. Mürteza Pasha urges the procedure of peace-making, Receb Pasha has been at Buda for four months already. Mürteza Pasha could not find a horse for Esterházy to buy, but he sends one from his own stall.

[outside:] Az tekéntetes és nagyságos úrnak, gróf Esterházy Miklósnek, az fölséges római császárnak titkos tanácsának, Magyarországon palatinusának, Fracno várának tartományával örökös urának, Bereg, Zólyom vármegye főispánjának, az kunokok [!] bírájoknak, nekünk jóakaró úr szomszéd barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, nekünk mindenkoron jóakaró szomszéd vitéz barátunk! Mindenkoron kész jóakarattal való magunk ajánlásának utána kívánunk Isten-től minden kívánsági szerént való sok jókat s jó egészséget Nagyságodnak.

Az Nagyságod böcsületes udvari szolgálja, Tar Mihály az Nagyságod böcsületes levelével hozzánk jüvén illendő böcsülettel vettek, mindjárt megfordéttatok, az Nagy-

ságod leveléből mi dolgokról ír Nagyságod, értjek. Ennek előtte az mely leveleket Nagyságod hozzánk küldött vala, mi azt el nem múltatok, mindenikre illendő választ írtunk, és el is küldtök Nagyságodhoz. Gondoljok, mikor Tar Mihály Nagyságodtól elindult, akkor talán még az Nagyságod kezéhez nem méltatott, de eddig érthette Nagyságod. Az mint hogy írta vala Nagyságod, római császár öfölsége mellett az minemű követi őhatalmának vadnak, azok közül hozzánk emberünk fog alájűni, az szerént azok közül Sahin aga hűünk hozzánk aláérkezett. Az mely Sahin aga ennek előtte is Kollalti úr barátunk emberével, Rudolfussal alájüttek vala, az melyektől onnyéd feljül akkor az mi hatalmas császárunk confirmációja gyanakodásáról, hogy nem úgy erősítettett, az mint az szűnyi mezőben az két részről való commissarius urak egyenlő akarattal megpöcsétölték, 11 articulusban helen hadták, izenitek vala. Mast is ugyanazon difficultasokat Sahin agával izenetik által követik, azért mi is mindjárt még akkor, mikor Sahin agával Rudolfust fölbocsáttok vala, minthogy az Portán valók tudatlanságok miatt hogy ha valami vétek lett volna, gondolkodván, nem bíztok teljességgel csak az elmúlásra. Az commissarius urak egyenlő akarattal szerént az tizenegy articulusban elvégeződött dolgokhoz szórúl szóra, pontról pont-ra alkolmaztattok, az Portára való írásunkkal kívántok, hogy újabb confirmációt az szerént épéttessenek, az mint az mi írásunk mutatja. Az mely írásunkkal még akkor az itt budai őhatalma timár deftedára Mehemet effendit alájküldtök volt. Az Portán is az nagyságos kajmekám írásunkra tekintett, valamint kívántok, az szerént az tizenegy articulus szórúl szóra, bötürül bötüre újonnajd confirmáltotta, az őhatalma pöcsétével bepöcsétlette, az parját maga pöcséte alatt hozzánk küldte. Egy fő kapocsi basája által az derék confirmációt ugyanazon őhatalma pecséte alatt az itt való öfölségéhez bocsáttotott főkövete, Recsep pasa tulajdon kezéhez küldte. Az confirmáció parjából értjek, szintén úgy íratattott szórúl szóra mindenképpen, az mint az két részről való commissarius urak végezték, méltónak látták. Ennek utána mégis immár tovább, hogy ha az szent békességet akarják, nem vontathatják, semmi okot, akadályot ebben nem találhatnak. Azért mast kívántotek az őhatalma hívei közül egy igen fő és tudományos secretarius, az mely immár ennek előtte való itt Budán levő egyenlő vezérek idejében látott, hallott, efféle dolgokban minden dolgos volt, az Portáról való cancellariából az budai kapujára gondviselésre őhatalma bocsátotta volt, mely minekünk is igen igen meghitt minden dolgosink, öfölségéhez római császárhaz az Portáról az mely confirmációt újonnan fölküldtek, annak az parjával ezen megnevezett hűünket, őhatalma cancellariusát, Mehemet effendit küldenünk. Mely dologért igen fölötte akarnánk, kedves jóakaró úr szomszéd barátunk, hogy Nagyságod is Bécsben öfölsége mellett találtotnyék, hogy az confirmációban való minden dolgokat mint okos békességszerető úr értene.

Jóakaró úr barátunk! Mi úgy értjek, az confirmációban semmi difficultas és öfölsége böcsülete ellen való semmi dolog nincsen, minden szók s minden bötük, pontok, az melyek az 11 articulusban vannak, annak erősségére, az szent békesség

megtartására vigyáz. Kedves jóakaró úr szomszéd barátunk! Mind az két részről ennyi ödötül fogván, ennyi sok fárodtságunkkal, kötséggel végben vittek. Az hatalmas császárunk böcsületes követ úr embere császári ajándékjai mellett az végezés szerint 4 holnapja immár itt várokozik. Immár ennekutána annál tovább az dolgot halogatnunk mint lehet? Mast az mely hüünket, őhatalma böcsületes secretariusát, Mehemet effendit, az melyet őfölségéhez bizonyos válaszóért fölbocsátottunk érteni s hallani, [hogy] az végezés szerint az követ az őfölsége részéről Komáromba s megváltozni bocsátotik-e, nem-e. Addig várokodunk. Mihelen onnyéd feljül megérkezik az nagyságos kajmekám mastan fölbocsátott kapocsi basája, mellet[e] ezen secretarius Mehemet effendit az Portára alábocsátjok, az mit látott, értett, hallott, azt mondhassa.

Jóakaró úr szomszéd barátunk! Nekünk világosan igaz válaszó kívántotik, hogy ha az végezés szerint az békességet akarják az részről, tehát mi szükség ok nélkül való akadált külömb külömben valami emberek szavának hitelt adván találni? Az követek küldessenek Komáromba, az mienkek is Esztergamba, egymást értsék, változzanak, azután vagy akár azonnajd az faluk igazétásához kezdjenek, az több hátramaradott dolgokhoz azonképpen vigyék véghez. Mit akadálkodunk? Az két hatalmas császárért, az b[enn]e fárodozókért az szegény község imádjon [Is]tent. Jobb isteni dicséretet sok embertül vennünk, hogysen az kevéstül átkot.

Jóakaró úr szomszéd bar[át]unk! Egy igen jó és szép öreg ló felől írt Nagyságod. Bizonyos dolog, itt való más embernél olyan öreg fejedelmi úrnak való lovat mast itt pénzen nem találtotni. Az Nagyságod hozzánk való jóakarotja s barátsága kedvéjért az magunk öreg lovai közül egy jó és szép öreg ép lovat ajándékon Nagyságodnak küldtünk. Ha szintén akármely fejedelmi embernek adnája Nagyságod is, bizvást jó kedvén veheti. Mi az Nagyságod igaz barátságátul semmi morhánkat meg nem tartóztatjok, valamikor kívántotik, akarunk kedveskedni. Az több minden dolgokról szóval is ezen hüünktül, titkosunktül Nagyságodnak búven izentünk, hogyha Isten segítségével által szembe leszen Nagyságoddal, minden dolgokról búségesen beszél. Mint az magunk szájából hallanája Nagyságod, minden szavainak az szerint bátron teljes hitelt adjon Nagyságod. Ezek után az Istennek kedvébe ajánlom Nagyságodat, tartsa meg sokáig. Íratott Budán, die prima Maii anno 1628.

Nagyságodnak szeretettel kedveskedő úr szomszéd jóakaró barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 278.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 18 May 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 97.

During the peace talks at Szőny, a Serb called Stojan from Vâl went to Bicske. There he was captured by the soldiers of Péter Szabó from Győr and György Horváth from Bodonhely, and taken to Borostyánkő, where he was sold to János Koller. Koller sent him to collect his ransom of one hundred florins, keeping two other captives, Hasan from Ilok and Hasan from Koppány as guarantees. But since Stojan was captured illegally during the peace talks, he is not supposed to pay ransom for his release. Stojan also asked the internuntius, István Balogh, for assistance, but he demanded the confessions of the inhabitants of Bicske concerning the issue. Mürteza Pasha requests Esterházy to take measures so that Stojan could be released without a ransom.

[outside:] Az fölséges római császár hívének, az tekintetes és nagyságos úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, Magyarország palotinusának, ő fölsége belső tanácsának, Fracno várának örökös urának, az kunokok [!] bírójának, Bereg, Zólyom vármegyék főispánjának, nekünk jóakaró szomszéd úr barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, nekünk jóakaró szomszéd úr barátunk! Az magunk jóakarója ajánlásának utána kívánunk Istentől minden jókat Nagyságodnak.

Jóakaró úri szomszéd barátunk! Egy szegény váli Rác Iztoján nevő rab jöve előnkbe, esedezvén adá értésünkre az maga nyomorodott állapotját. Az elmúlt esztendőben, mikoron Sziüinben az komisaryok tractáltok, kocsiján más egy társával Bicske nevő falura, az mely falu Vâlhoz nem messzi, gyümölcs venni mikor az falura bement, ellenségtől nem tartottak. Valami katonákra az falun talált, az mely katonáknak volt az előttök járójok egy győri Szabó Péter, másik Bodonhelyből Horvát György. Az megnevezett rácnak társa elszaladott, eztet megfogták, két lovával elvitték, Borostyány nevő várbon egy Koller Jannas embernek pénzen eladták. Az az Koller Jannas mastan száz forént sarcon egy illioki Haszon, másik koppányi Haszony nevő rabjaja [!] kezességén ide kibocsátotta az szegény Iztoján rác rabot, hogy másfél holnapra éppen az száz forént sarcát bevigye.

Jóakaró, igazság s békességszerető szomszéd úr barátunk! Mivel az tractának idején esett [ez] az megnevezett csavargóktól rajta, az végezés szerént mint tartozzék sarcot adni szegény, holott tudja Koller, kitől s minemű ödőben vette az rabot, igaz ítéletéből ítélje meg Nagyságod. Hogy pedig az szegény váli Iztoján rác rabnak

Nagyságod előtt hihetősb legyen dolga, magát küldtök Balogh István barátunk eleibe, neki megbeszélje, mint, hogy lett dolga, Őkegyelme is tegyen igaz ítéletet felőle, és az mint volt az dolog, tegyen bizonysgot levele által Nagyságod előtt. Az szegény rab eképpen megbeszéllette, az maga rabsága mint esett. De mivel így felelt Balogh István az rabnak: én nem hiszek, mert úgy szól, az mint neki tetszik. Azok az bicskeiek jűjenek be, az mely faluban megfogták, ha az polgárok eképpen felőle bizonysgot tesznek, jó, az végezés szerént ingyen meg köll szabadulni igazsága mellett. Palotinus úr ónagyságának írok, hogy parancsoljon annak az Koller Jannasnak, az kezesit meg ne háborétsa. Az minthogy írt is igazsága mellett az falubeli parasztoknak, bizonysgátételek szerént Nagyságodnak.

Kedves jóakaró úr szomszéd barátunk! Kérjek azért szeretettel mi is Nagyságodat, mikoron az mi és Balogh István úr szomszéd barátunk leveleinkbűl az szegény megnevezett rabnak dolgát Nagyságod megérti, maga ítéleti szerént az végezésnek legyen őrzője, mindjárt erősen parancsoljon annak az Koller Jamasnak, az kezesit, az két Haszon nevő rabot meg ne háborétsa. Sőt Isztojánnak szabad mentségérűl tüle vegyen pöcsétes levelet Nagyságod, küldje meg, bízhasza szegény magát. Isten tartsa és szerencsáltassa Nagyságodat. Jó választ várunk Nagyságodtűl. Íratott Budán, die 17. Maii anno 1628.

Nagyságodnak jóakaró úr szomszéd barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 279.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 10 June 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 98–99.

Mürteza Pasha received Esterházy's letter from 2 June on 8 June. He is sorry that his reis efendi, Şahin Ağa did not visit Esterházy on his way to Vienna. The beylerbey is happy to hear that the Habsburg ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein would soon arrive at Komárom, the peace-making procedure can be continued and the talks about the villages can commence. It was clear that Mihály Tar wanted to buy a horse, they tried to find one for sale with István Balogh, but to no avail, and Mürteza Pasha did not want to allow him to leave with empty hands, this is why he sent a horse from his own stall. The accusation that the Habsburg internuntius, István Balogh would be mistreated, about which even the Porte was informed, is false: Balogh is treated as an envoy, can freely move and enjoys high reputation. Esterházy can talk about the situation in Buda with İsmail Çavuş and Balogh's man, then both should travel on to Vienna.

[outside:] Az tekintetes és nagyságos úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, az fölséges római császár tanácsának, Magyarországon fő heltartó palotinusának, Fracno váranak örökös gróf urának, Soprony, Zólyom, Bereg vármegyék főispánjának, nekünk jóakaró szomszéd úr barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az győzhetetlen császárnak az az [!] tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes és nagyságos úr, nekünk kedves jóakaró szomszéd barátunk! Úri barátságos jóakaratumknak ajánlása után Istentől minden jókat kívánunk Nagyságodnak megadatni.

Az Nagyságod böcsületes levelét, mely íratott die 2. Junii, valami parasztemberek adák meg 8. napján. Mindeneket, mit írjon Nagyságod, értjek. Az Nagyságod jó egészségének mi is szívvel örülünk. Hogy pedig az mint Nagyságodnak megírtok vala, secretariusunknak is fölmenő utábon meghadtok volt, [hogy] Nagyságodhoz, ha lehet s módja leszen, betérjen, Nagyságodat köszöntvén böcsületes, az szent békesség dolga utaihoz való tanúságos szókat is vegyen. Be nem tért, okát nekünk meg nem írta, bánjok.

De [értjük], hogy Nagyságod mindazáltal az szent békességhez minden alkotmatis szergalmatosan úgy munkálkodott, és ezután is hogy annak ellenző gonoszakaróinak minden eddig való tanácsok, munkájok Isten által megvetetett, immár bizonyosan az mi ott fönn levő secretariusunkkal őfölsége udvarából követe bizonyos jó hírekkel nem késvén ide hozzánk alájúnek, az szerént az őfölsége méltó főköveti is Komáromba fognak júni. Jóakaró úr szomszéd barátunk! Az Nagyságod ebben való munkájáért az szegénységért nekünk [!] együtt megáldja Isten. Az mastani nyughatatlan állopothoz képest, az mint Nagyságod is az sok ellenségről teszen jelenséget, ki bizonyos, [hogy] mind az két részről, elhittek s látjok, elég vagyon. Úgyannyira, hogy ha az követcség dolga s változása hamar meg nem leszen, azok ellen semmi igaz szónk helt nem fog találni, meggyőzvén minden munkánk füstbe fog menni.

Az Nagyságod írásán örültünk, sokakkal gonosz szemeit, füleit bedugattok. Adja Isten, úgy legyen. Ezután immár még is tovább az követcség dolga ne vonyódjék, ezután is bölcs úri elméjét nyughatatlanképpen mindaddig csak azon viselje, kérjek Nagyságodat, míg egy nappal előbb az követek megváltozásának nem látja Nagyságod. Mi úgy munkálkodtunk minden végezés szerént. Az mi részünkről minden kívánságok helbe helhezettek. Az szent békességnek befedelezésére az végezés szerént az mi apró szükségek vadnak, azokat [!], az mint Nagyságod bölcsen írja, az követek változása után meglehetnek. Az faluk dolgáért is lám immár ennyi ideje őhatalma kapocsi basája itt várokokdik. Kedves jóakaró szomszéd úr barátunk! Mi ennek az késedelemnek okát az részről eddig hol egy, hol más egyníhány mesterségnek noha gondoltok legyen, de immár mast azt hol írja Nagyságod, [hogy] teljességgel, sőt

ugyan nem is őfölsége az utána való urakkal volt oka, hanem gondolkodásinkkal fölataláljok. Jóakaró úr szomszéd barátunk! Gondolatunk cílt erányoz, de mindazáltal vélekedésünk sok, meg nem csöndeséthetjek, valamíg egyátoljába az követek meg nem változnak. Mert bizony ebben az szent békesség dolgában, az mint hogy Nagyságod is írta vala, főjebb dolog csak az főkövetek megváltozása, az több dolgok könnyen mind el fognak igazodni.

Hogy pedig Tar Mihályt [hogy] pénzen vegyen lovat, küldte volt be hozzánk Nagyságod, igaz, akkor való írásából is értettek vala Nagyságodnak. Ahhoz képest mi az Nagyságod tekintetiért sereggel kimentünk, hogy ha mely lovat Balogh István barátunkkal kedvelik, mi az pénzen az kié, elvettek volna, de hogy nem fogták egyiket is kedvelleni, magunk két öreg lovat hozattok, egyiket válosszák el. Azokat is magok nem szerették, de hogy nem akartok öres kézzel visszabocsátani, Tar Mihálytól küldtök az lovat, de hogy kedves lett Nagyságodnál, akarjok. Ezután is az miben tudunk, illik, [hogy] örömost magunkat meg nem vonsszok Nagyságod barátságátul.

Hogy pedig az fölséges római császár itt Budán levő követének, Balogh Istvánnak, olyan böcsülete nem volna, mint azelőtt, semmi embert, levelet sem ki, sem be veli szembe nem juttatnának. Jóakaró úr szomszéd barátunk! Ez dologról, megbocsásson Nagyságodotok, valamint esett értétekre, ott fönn is tettek panaszt, melyet megírtak követink. Bizony bizony [!] írhatom Nagyságodnak, miúta Buda Buda [!] őhatalma hűségéhez hallgat, sok követek jütek s mentek, az ő állopotjában való embernek sokaknak olyan s annyi böcsületet nem tettek, mint mi neki, kit tudjok, értett Nagyságod. Panaszának az barátunknak okai nem vagyunk. Magát is hívtatok, szemébe hántok, Nagyságod levelét olvastatok. Maga is megingott beszédünkön, mert mi ötet római császár őfölsége méltóságjért valamikor úgy múlatni, közel és messzi, vadászni kimegyünk, böcsületes emberünkkel lovat küldünk, mikor akar, eljün, mikor akar, otthon marad, ajándékink egynéhányképpen jókedvünkéből lett, maga is mikor ki akart, akkor kibocsátjok. Igaz, mivel emberi föl s alá emberink mellett nem levén készölettek volt, az mint előnkbe adták vala, jární, mi is gondoltok, hogy valami részeg [!], az úgy, miként valami legkisebbik szolgáján is bücsület ellen való dolog ne történjék, hogy mikor valamelyik embere valaha fog menni, magán ne találtosek, felesebb őrzöt rendöltök volt melléje. De hogy azok teljességgel az magához illendő dolgaitul elfogják, azt Isten oltalmazzon, hogy történjék, s akaratum szerént esett volna. Hogy pedig említi Nagyságod, [hogy] minden dolgokkal úgy alkalmaztassok magunkat, [hogy] az paraszt példa szerént ne járjunk. Jó úr szomszéd barátunk! Nyilván elhittek, felölünk minden vélekedés nélkül elhitte Nagyságod, [hogy] az mi az szent békességre nézendő legkisebbik dolgot nézi, azokat, az melyeket az tizenegy articulussal befoglaltak, mi az szerént mindennel készen vagyunk azoknak erősségével, megtartani is, míg élünk, tartani is tiszta szívvel erőködünk.

Az ide való minden dolgokról mivel Izmail csaussal beszélteni tud Nagyságod, annak okájért ezen levelünkkel küldtök, kitül szóval is mindenképpen izentünk,

Nagyságod higgye el szavát. Balogh Istvány barátunk is akaratunkból melléje emberét rendölte, az maga állopotját attúl tudhatja Nagyságod. Hogy azért ezen Balogh István barátunk emberével együtt Bécsbe követinkhez, Izmail csaus föliktassa Nagyságodat, barátságosan kérjek. Isten tartsa és szerencsáltassa Nagyságodat. Íratott Budán die 10. Junii anno 1628.

Nagyságodnak kedves jóakaró úr szomszéd barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 280.

**Mürteza Pasha to Johann Christian Löbl
Buda, 1–10 Zilkade 1037 / 3–12 July 1628. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Konv. 2. 1628. fol. 28–29.

Mürteza Pasha informs Löbl that Şahin Ağa, the reis efendi of Buda came back from Ferdinand II. Michel d'Asquier brought letters from the emperor and Rambaldo Collalto. There is again a problem with the Ottoman text of the treaty that should be corrected before the Habsburg ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein could depart from Komárom. As the Ottoman messenger was delayed in Vienna for forty days, Mürteza Pasha suggests that he could treat the Habsburg messenger the same way, but he rather chooses to send him back with letters and oral messages. He requests that this treaty text should be accepted at last, otherwise the peace cannot be established. He gave a certificate with his own seal concerning the issue.

La tradottione della lettere del Vesir Murtesa Basa di Buda,
al illustrissimo Signor Governatore di Viena

Illustrissimo et eccellissimo Signor Governatore amico et vicino nostro, dopo li convenevoli saluti, vi sia noto come il (conciliere) reis di Buda mandato da parte del nostro potentissimo Imperatore, et da voi rimandato, ci ha reso la lettera di Sua Maesta Cesarea et quella del Signor Conte Collalto, et il Michael e interprete della detta Maesta. La vostra, quale tutte havendo ricevuto et fatto le tradurre con ogni veneratione, ho inteso tutto il contenuto di esse, tra le altre scrivete che non tardassimo a mandare il coriero di Sua Maesta et à bocca il Michael disse, che in questa confirmatione vi sono alcuni mancamenti et che bisogna che sia rinovata presto, et che il principal ambasciatore di Sua Maesta veniva a Comar, et subito che la confirmatione sarebbe mutata et rimandata, il detto ambasciatore sarà mandato in queste parti.

Avendo noi mandato da Sua Maesta Cesarea et dal Collalto il reis, conciliere del nostro potentissimo Imperatore con la copia della confirmatione rinovata, a mala

pena il decimo ottavo giorno è arrivato a Viena, dove arrivato, gli avete detto che Sua Maesta Vostro patrono felicissimo vi ha messo la in loco suo, et che le lettere, et la copia della confermatione vi dasse a voi, quale cose facendo tradurre mandarebbe a Sua Maesta et che quello che Sua Maesta comandara, sarà fatto; quale detto cancelliere non potendo fare di manco, vi ha reso tutte le lettere, le quali avete mandato con il interprete a Sua Maesta Cesarea et il detto cancellier fu tenuto in Viena piu di quaranta giorni, che con difficultà poco manco, di tre mesi è ritornato in Buda.

Io ancora in Buda sono locotente plenipotenziario del nostro felicissimo Imperatore, potrei fare l'istesso al coriero di Sua Maesta Cesarea ma Idio guardi che noi volessimo impedire il coriero di detta Maesta solo per questo è, che adesso per la posta habbiamo scritto a Sua Maesta et alli suoi consiglieri di cose utili alla povertà et ad ambe le parti. Et ancora a bocca habbiamo commesso da dire al interprete, quale arrivando, inteso che avera Sua Maesta il tutto tanto a bocca, come dalle lettere, et se consentira a quello ogni cosa andara bene et sicuramente sarà stabilita l'amicitia.

Ma se per sorte non facendo conto delle mie parole non consentira a questo non sarà di utile, che il sopra detto coriero vada di questo modo alla porta, perché noi incoeressimo in disgratia del nostro potentissimo Imperatore, et la pace non so come andarebbe, essendo che già due volte si ha mutato la confermatione del nostro potentissimo Imperatore, et non è stata accettata; se il simile si facesse con la confermatione di Sua Maesta Cesarea non li piacerebbe, ma noi habbiamo approvato conforme la sicurtà della confermatione che fusse mutata, et che la ambasciata senza tardanza andasse inanzi.

Et ho dato la lettera di fede con il sigillo nostro a questo fine, se occorera, potranno avere dalli nostri ambasciatori, che sono la in somma di gratia avendo di metter un bon fine a questo negotio importante conforme ho scritto et fatto dire a bocca, et conforme la sicurtà che ho dato; Dio sa che io sono desideroso del bene, et non ho nisuno mal pensiero; con che dal Signor Idio desidero longa vita a Vostra Signoria amico nostro; di Buda nel principio della luna di Silcade nel anno 1031 [!].

[MHC]

No. 281.

Mürteza Pasha to Pál Esterházy**Buda, 13 July 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. 12149.

Mürteza Pasha complains about breaches of peace, in general concerning the rogues in Bács county, and specifically about two cases. Some people were killed in the valley of the Rákos stream (as the inhabitants of Fót can testify), and there are also news about murders and robberies from Székesfehérvár. Esterházy, the captain of Nógrád and vicecaptain of Érsekújvár, should not allow this to happen.

[outside:] Az tekéntetes és nagyságos úrnak, Esterházy Pálnak, az fölséges római császár novigrádi és mastan újvári vicegenerális capitányának, nekünk jóakaró szomszéd barátunknak

[contemporary note:] az oh budai bíró Marosra, az marosi bíró Újvárba hamarsággal

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmitől az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselőjő, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos vitéz úr, szomszéd jóakaró barátunk! Minden jóakaró barátunknak ajánlása után Isten éltesse Te Nagyságodat! Mivel immár, jó úr barátunk, magunk látjuk az Nagyságodatok részéről, némelyek az meglett békességet semminek tartják, mindenütt próbálják, az Bács megyei pusztá az latorrar [!] teli, mi csak szintén ezen órában, Pesthez csak szintén közel, az Rákos völgyében valami 2 török kaszált, egynehány lator reájok ütven, egyik elszaladt, másikat két lovánál kötvő vitték. Fót nevő falubeliék látták, kik voltak. Tennen és tennen előtt két rendbeli panasz azonképpen ért az székesfejeváriak részéről, ott is két nap egymás után afféle csaták embereket levagdalták, lovaikat fegyverekkel, portékájokat elvitték. Más hertelen, noha sok méltó, ehhez hasonló panaszink lehetnének, ha látnánk hasznát, csak ezeket akaránk megjelenteni az az okon, hogyha kívánjok az szent békességet, efféle latrokat megköll zaboláznunk mind az két részről. Isten tartsa jó egészségben Nagyságodat. Íratott Budán, die 13. Julii anno 1628.

Nagyságod úr szomszéd barátja

[GEM]

No. 282.

**Mürteza Pasha to Johann Christian Löbl
Buda, 21 Zilkade 1037 / 23 July 1628. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Konv. 2. 1628. fol. 29.

Mürteza Pasha sends back Michael d'Asquier with his letters. He wishes nothing else than the preservation of the peace and the exchange of ambassadors. He discussed the issues with the Habsburg internuntius, István Balogh.

La tradottione della lettera del vesir di Buda, al illustrissimo
Signor Governatore di Vienna et altri Signori Consiglieri di Sua Maesta Cesarea

Illustrissimi Signori Consiglieri di Sua Maesta Cesarea et il Signor Governatore di Viena per detta Maesta dopo li debiti saluti facciamo questa per avisar li, come ultimamente con il Michael habiamo mandato la nostra importante lettera di fede per conto di questa santa pace, et fatto dire a bocca bone parole, che concernono

l'amicitia; et ora inanzi, che abbiamo la risposta, il Baloch Istvan internuntio di Sua Maesta ci referse la significatione della lettera a lui dalle Signorie Vostre mandata; intorno di che molte cose, et vere li ho parlato, le quale spero, che scrivendo fara sapere alle Signorie Vostre Illustrissime, et ancora alli nostri ambasciatori, quali ivi si trovano, habiamo scritto, ne loro li teranno nascosto le dette cose.

Amici miei illustrissimi per quel Idio, che ha creato l'universo, non ho in animo di fare male alcuno; et ho riguardo alla pace fatta nella campagna di Sugni, come all'anima mia, et ali miei occhi; sopra laqual cosa piglino in testimonianza l'onnipotente Idio, li suoi santi, con li angeli insieme; et quello che si dice delli esserciti, non è niente, se bene sono ordinati di ritrovarsi appresso di me, con tutto cio sono nei luoghi loro; et da noi non sarà data causa alcuna alla santa pace, ogni volta che da parte loro non sarà data: Idio volesse, che li ambasciatori grandi fussero cambiati, et conforme ho detto, et promesso si facesse il negozio, al hora si che si levarebbero tutti li sospetti, et mali pensieri; Idio dia longa vita alle signorie Vostre Illustrissime di Buda alli vinti uno della Luna di Silcade, nel anno 1031

[MHC]

No. 283.

**Hans Ludwig von Kuefstein to Mürteza Pasha
Győr, 27 July 1628. Italian copy.**

ELTE EKL G4 Tom. V, p. 97–98. Another copy: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Bd. 2. fol. 14.

Kuefstein was ordered by Ferdinand II to stay at Győr until Michel d'Asquier arrives back with the desired response. Although he set off eight days ago, he arrived only today, due to the strong wind.

Illustrissimo signor, signore amico osservandissimo

Poiche alla Sacra Cesarea Maesta mio clementissimo signor benignissimamente ha piaciuto di spedirmi qua a Giavarino, con ordine di trattenermi qui, fin in tanto, che Sua Maesta riceva compita satisfattione di cio, che per il presente suo fidel ministro et interprete, inanzi giustamente ha desiderato, et adesso torna adimandar. Io havendomi già otto giorni fa, messo al camino, et essendo, per l'impedimento di venti, solo hoggi qua arrivato, volsi per la presente mia, far amichevole riverenza à Vostra Signoria Illustrissima con desiderio di farlo quanto prima in persona et d'intender intanto la sua felicità la qual le augur stabile e compita, offerendomi con ogni sincero affetto a servirle.

Giavarino 27. di Giulio l'anno 1628.

Di Vostra Signoria Illustrissima affettionatissimo servitore et amico

[MHC]

No. 284.

**Mürteza Pasha to Péter Koháry
Buda, 29 July 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. no. 12153.

Mürteza Pasha received Koháry's letter from an officer from Szőgyén, according to which the ambassador of Ferdinand II, Hans Ludwig von Kuefstein, is already on his way to Győr. The peace-making procedure can continue. Mürteza Pasha will order Mustafa Bey of Lippa to join the kapıcı başı, Ömer Ağa, and no one else, if there will not be more other important people from the Hungarian side. Mürteza Pasha also received the recommendations of Koháry for János Erdődy, the bishop of Eger. The beylerbey will give him an Ottoman safe-conduct (which is also addressed to the beylerbey of Eger, Sarhoş İbrahim Pasha) and a guide, the bishop can go to Eger, and there will be no obstacles in collecting the taxes from the villages.

[outside:] Az tekéntetes, nagyságos úrnak, Koháry Péternek, ő fölsége Dunán túl levő végeinek és Újvárában vicegenerálisának, nekünk jóakaró szomszéd barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselőjő, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és böcsületes úr, szomszéd jóakaró barátunk! Minden jóakarattal való, magunk ajánlása után kívánunk Istentől minden jó, szerencsás egészséget Nagyságodnak.

Az Nagyságod levelit az szőgyéni hadnagy által vettek, írását értjek, hogy az őfölsége oratorit Isten immár helekéből elmozdítván, útban volnának, Győrben érkezéseket. Jóakaró úr, szomszéd barátunk! Bizonyára mi is akarjok, váljék immár minden jóra az dolog, az békesség[et] nem szerető embereknek dugassék be az szájok. Ha Isten engedi, az mint az előtt Nagyságotokkal köztünk az végezés vagyon, mihele az követek Isten hírével megváltoznak, az több hátra álló dolgokhoz fogjunk, minden végezéseknek eleget tegyünk, befedezzek, ki-ki az maga vallásán Istent imádjon az két hatalmas császárért. Az faluk igazétására is azonajd elindítsuk az dolgot. Az kapocsi basa mellé az lippai Musztafa béget rendöltök az magunk képében, több, melléje választott, főrenden való ember nem fog az kapocsi basa mellett választott lenni, hogyha onnéjd ez szerént leszen.

Az egri püspök ismeretlen szomszéd barátunk mellett való írását értjek Kegyelmednek. Az Kegyelmed írására, Balogh István szomszéd barátunk törekedésére megengedték, így, hogyha ott az hevesi vármegyében olyan vörsengés nélkül szokott adózó falui fognak lenni, egynihájod, úgymint ötöd magával egy emberét bocsássá Egerbe, mi írtattunk törökül úti levelet, melyet oda, Kegyelmedhez küldtünk, az egri pasának is szól, az ki veli álta[1] megyen Egerbe, az pasához térjen be, az levelet

mutassa, attúl értsen. Meg vagyon parancsolva, ő is embert rendöljön mindjárt az püspök barátunk embere mellé, hogyha, az mint megíránk, valami akadály az régi adózása felől az faluknak nem fog lenni. Jóakaró úr szomszéd barátunk, újobban minden bizonyos hírekkel öröködjék értetni Kegyelmed! Isten tartsa meg Kegyelmedet! Íratott Budán, die 29. Julii, anno 1628

Kegyelmednek jóakaró úr szomszéd barátja,

Idem qui supra

[GEM]

No. 285.

**Mürteza Pasha to Ferdinand II
Buda, 2 Zilhicce 1037 / 3 August 1628. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Konv. 2. 1628. fol. 32–33.

A shorter version with the same date was sent to Hans Ludwig von Kuefstein:
ELTE EKL G4 Tom. V. p. 99–100; ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Bd. 2. fol. 15.

Michel d'Asquier came to Buda with Şahin Ağa to inform Mürteza Pasha about the changes the Habsburg side demands in the sultanic confirmation of the peace treaty. Mürteza Pasha sent Şahin Ağa to the Porte, from whence he is expected to return in twenty-five days. Now Mürteza Pasha sends d'Asquier back and requests that the Habsburg ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein should not be delayed in Győr, but rather ordered to go to Komárom, and then he will also send the Ottoman ambassador, Receb Pasha, to Esztergom. The text variant that d'Asquier brings with himself should be checked carefully, because this was also sent to the Porte. This one includes the verbatim text agreed upon at Szőny, the name of the prince of Transylvania, Gábor Bethlen besides the commissioners, and the right titulation of the emperor. Afterwards d'Asquier or someone else should return to Buda, so that someone from the Habsburg side should be there when Şahin Ağa comes back from the Porte.

Del Vesir Murtesà Bassà, bassà di Buda alla Sacra Cesarea Maestà

Al serenissimo et felicissimo Imperatore Romano Ferdinando il cui fine sia felice. Doppo li affettuosi et riverenti saluti, sarà noto alla Maestà Vostra, come per mano del Michele d'Asquier arrivato qui felicemente col nostro Schiahin Agà habbiamo ricevuto la gratissima lettera di Vostra Maesta Cesarea col debito honore et riverenza, et doppo fatto tradurre ho inteso come s'è compiacciuta di rimettersi a quello ch'il predetto d'Asquier mi direbbe à bocca circa li negotii concernenti questa santa pace. Però havendolo fatto venire da noi, et domandatoli quello ch'esso haveva in commissione doppo havere dichiarato l'ottima volontà che Vostra Maesta Cesarea tiene di osservar sinceramente la pace.

M'ha ancora detto come per non essersi ultimamente scritta la capitulatione del nostro Potentissimo Imperatore conforme li 11 articoli della trattatione di Sùn; l'intentione di Vostra Maesta sarebbe che vi fussero inserti li predetti 11 articoli di verbo ad verbum, ch'il nome del huomo del prencipe di Transilvania fusse scritto doppo tutti li commissarii et che vi fusse fatto mentione di Vostra Maesta con quel honore et decoro che si conviene. Nelche accade di rispondere che quantunque à noi paresse che tutte le predette cose stessero bene, et non fusse di bisogno il mutarle.

Tuttavia per essere tale la volontà di Vostra Maesta Cesarea havendo fatto venire il predetto d'Asquier, col suo parere habbiamo fatto trascrivere essa capitulatione sopra li 11 articoli sop[r]a detti. Et per farla mutare habbiamo mandato in posta il Schiahin Agà all'Excelsa Porta, et dattoli 25 giorni di tempo per ritornare, il che speriamo ch'egli eseguirà, et porterà essa capitulatione nel termine prefisso.

Ma perché io giudicarei à proposito che Vostra Maestà si compiacesse in questo mentre di non far più ritardare il suo ambasciatore à Giavarino; ma inviario a Comore, accio quello del nostro Potentissimo Imperatore parimente s'inviasse à Strigonia. Supplico riverentemente Vostra Maestà avvisarmi del giorno che sarà servita di mandarlo à Comore, che noi parimente nel medesimo dì, mandaremo il nostro à Strigonio.

Mandiamo col d'Asquier la coppia di quella capitulatione, che col Schiahin Agà si e mandata alla Porta. Egli esporrà à Vostra Maestà li luoghi che sono stati corretti. Vostra Maestà sarà servita doppo haverli visti di rimandare a Buda esso d'Asquier, ò qualche altro scrittore che piacerà a Vostra Maestà innanzi l'arrivo di esso Schiahin Agà; accio possi vedere la coppia di essa capitulatione che deve venire dalla Porta, et scontrarla, o conferirla con l'altra, siche non sia più mestieri di mandare a Vostra Maestà per questa cagione. Ma venuta la capitulatione si faccia il cambio delli ambasciatori et non sia più differita l'essecutione d'una così buona opra. Il d'Asquier è benissimo informato d'ogni cosa, spero che significarà il tutto sinceramente a Vostra Maestà Cesarea la quale salutando riverentemente prego il Signore Iddio concederli lunga vita.

Di Buda li 2. della luna di Zilhigie 1037, cioè li 4 Agosto 1628.

[MHC]

No. 286.

**Hans Ludwig von Kuefstein to Mürteza Pasha
Győr, 11 August 1628. Latin concept.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 113–114. A copy: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Bd. 2. fol. 20.

Kuefstein received Mürteza Pasha's letter with the request that he should come to Komárom. When Ferdinand II allows him to do so, he will do it immediately. Kuefstein also sends a document about the breaches of peace committed by the Ottomans at Kanizsa and requests that Mürteza Pasha should take care of the issue before his arrival at Buda.

[outside:] Copia illustrissimo domino et amico nobis plurimum observandissimo, Domino Murtesa Bassa vezirio et gubernatori generali Budensi Potentissimi Imperatoris Turcarum. Budae. E Iaurino, die 11. Augusti 1628.

Illustrissime domine, domine et amice plurimum observandissime.

Quemadmodum Illustrissima Sua Dominatio nostri huc adventus ex amicissimis nostris ad eam permissis literis certioratam se meminerit: ita ex ejusdem responsoriis benevolum erga nos affectum perspicue cognovimus, simul etiam Illustrissimae Suae Dominationis desiderium, ut quamprimum Comorrhanium nos conferremus, quoad primum, convenientem promptissimorum nostrorum servitiorum oblationem repetimus, non dubitantes, quin, in secundo Sacra Caesarea Maiestas Dominus noster clementissimus consensum petiti praebere dignatura sit, cujus benignissimam resolutionem accipientes, nullam moram necturi sumus. Interim tamen non intermittendum censuimus, quin praesentibus Illustrissimam Dominationem Vestram bene ex animo salvere, simulque illi injuriam longe maximam, a vicinis Turcis, capitaneis Sacrae Caesareae Maiestatis et subditis Canisiensibus illatam (ut ex scripto illorum ad nos libello supplice apparet) ante nostrum Budam adventum notificare deberemus, amice rogantes, ut Illustrissima Dominatio Vestra Turcis Canisiensibus, ne imposterum ejusmodi insolentias (prout in articulis sanctae pacis expressissime cautum est) committant, serio mandet, demonstrando, quod Suae Caesareae Majestatis paratissima semper officia praestare cupiat. Et certo sibi persuadeat, nos Sacra Caesarea Majestate, domino nostro clementissimo vicissim Illustrissimam Dominationem Vestram ob hoc singulare, pium ac bonum officium ita commendaturos, quo notabilem exinde fructum, in nostro reditu, suo tempore, Illustrissima Dominatio Vestra, omni remoto dubio, perceptura sit. Illustrissimam Dominationem Vestram ad majores ascensuram honores, diu felicissime vivere exoptantes. Jaurini die 11. Augusti Anno 628.

[GK]

No. 287.

**Mürteza Pasha to Hans Ludwig von Kuefstein
Buda, 14 August 1628. German translation.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 131–132.; ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Bd. 2. fol. 25.

Mürteza Pasha repeats the contents of his previous letters to Ferdinand II, Hans Ulrich von Eggenberg, Michel d'Asquier and Kuefstein: until the return of Şahin Ağa from the Porte, Kuefstein should go to Komárom and the Ottoman ambassador, Receb Pasha should go to Esztergom. Since fifteen days have already gone since the departure of Şahin Ağa, Mürteza Pasha sends a safe-conduct to Vienna with Hacı Bekir Çavuş. Mürteza Pasha requests from Kuefstein that the ambassador should inform him some days before his departure towards Komárom.

Hoch und woll gebohrner Herr Orator.

Demselben zur lieb vnd freundschaftt gebierendesz angenehme lieb und freundschaftt bevor, hiemit denselben thuen wier in freundschaftt zuerinnern, wie daß, alß der Schahin Aga, in verwichnen tagen von unnsß nach die Porten abgefertiget, daß er gewiß innerhalb 25 tagen wiederumben zu unß gelangen solle, solches wier dann durch den tulmätsch, Michael Dasquier, Ihr Römischer Khayserlicher Maiestät, und Fürsten von Eggenberg, so woll auch den Herrn in freundschaftt erindert haben; wie auch dessen, daß der Herr, alß der Römischer Khayserlicher Maiestät Orator sich nach Comorn, und Unßer Großmechtigster Khaisers Orator nach Graan begeben sollen, welches wier dan Ihr Römischer Khayserlicher Maiestät zuegeschriben haben, weillen aber seit des Schahin Aga verraisens nunmehr 15 tag verlossen, dessen seint wier auch zu hoffen, daß er gewiß auf den bestimbten termin hieher gelangen werdt. Der ursachen yezt abermallen, Ihr Römischer Khayserlicher Maiestät ein credenzionall schreiben durch unsern wollvertrauten Begyier Chauß nach Wienn gesändt, mit freundschaftt ersuchent, bemelten chausen ohne aufhaltens nach Wienn vorthzuschicken befürdersamb zu sein.

Indeme auch, wanß der Herr sich gewiß von Raab nach Comorn aufbrechen und begeben wolten, solches etlich tag zuvor unß erindern wolten, damit wier auch Unser Großmechtigen Khaisers orator demselben zugleich nach Graan wegkhfertigen und schicken sollen, damit es solches eher, alß die Schahin Aga mit des friedens confirmation gelangen würdt, beschehen möge, damit es khein ver hinderung an der pottschafttes anlangens zuegefügt werde. Hiemit wintschen von Gott den Allmechtigen den Herren langes leben. Geben zu Offen den 14. Augusti Anno 1628.

Vesier Murteza Passa

[GK]

No. 288.

**Hans Ludwig von Kuefstein to Mürteza Pasha
Győr, 18 August 1628. Latin concept.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 135–136. A copy: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Bd. 2. fol. 27.

Kuefstein received Mürteza Pasha's letter from the çavuş, whom the ambassador sent on to Vienna and gave him one of his servants as a guide. If the permission arrives, he will set off [to Komárom]. Kuefstein expects a speedy answer to the attached document (missing).

[outside:] Copia. Illustrissimo domino domino et amico, nobis plurimum observando, Domino Murtesa Bassa, Potentissimi Imperatoris Turcarum vezirio et gubernatori generali etc. Aus Raab von 18. Augusti 628.

Illustrissime domine, domine et amice plurimum observande.

Gratissimas ab Illustrissima Sua Dominatione cum tschais missas heri accepimus literas, quae sane peculiari nos affecere laetitia, eaque majori, cum es iis propensum Illustrissimae Dominationis Vestrae ^a benevolumque in nos animum, satis abunde intellexerimus. Et us nos vicissim ad quodvis sibi gratificationis genus ipso actu sentiat paratissimos, latorem suarum statim Viennam, ad Sacram Caesaream Majestatem, dominum nostrum clementissimum, ea, qua par est, celeri expeditione, missum, in nostris ad eam literis humilimis, quam commendatissimum habuimus, et ad meliorem itineris perfectionem, unum ex nostris ministris, ne in via aliqua saltem ratione impediatur, comitem adjunximus. Illustrissimam Dominationem Vestram omnimode securam reddentes, nos, benignissima abitus nostri resolutione (quod brevi futurum speremus) potiamur, nihil moraturos, sed statim iter aggressuros et prosecuturos esse. Hisc Illustrissimam Suam Dominationem perbelle valere desiderantes, nos una Dei ter optimi maximi tutelae committimus.

PS Nos hac occasione oblata Illustrissimae Suae Dominationi et literas inclusas, quas celerrimae responsionis, optataeque resolutionis ergo sibi commendatas esse, rogamus, transmittendas censuimus.

a deleted: erga sanctam pacem

[GK]

No. 289.

**Hans Ludwig von Kuefstein to Mürteza Pasha
Győr, 19 August 1628. Latin copy.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 157–158. Another copy: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Bd. 2. fol. 29.

Kuefstein received the permission of Ferdinand II to go to Komárom in case the date of the arrival can be previously arranged. He will arrive at Komárom with the Ottoman internuntius on 2 September, and he Ottoman ambassador, Receb Pasha should arrive at Esztergom on the same day, together with the Habsburg internuntius, István Balogh. Mürteza Pasha should answer immediately with the bearer of this letter, and Kuefstein will inform Ferdinand II about the arrangement.

[outside:] Copia. Illustrissimo domino domino et amico nobis plurimum observando, Domino Murtesa Bassa, Potentissimi Turcarum Imperatoris vezirio et gubernatori generali. etc. Von dem 19. Augusti 629. aus Raab.

Illustrissime domine, domine, et amice plurimum observande.

Praesentibus Illustrissimae Suae Dominationi notificamus nos heri a Sacra Caesarea Majestate, domino nostro clementissimo, benignissimam abitus nostri ab

hunc Comarrhonium versus resolutionem accepisse, hac tamen lege et conditione, ut prius de die invicem conferentes (cujus et Sacra Caesarea Majestas in suis ad Illustrissimam Dominationem Vestram literis clementissime mentionem fecit) correspondeamus. Cum vero nos cum Turcico internuntio secunda Septembris, mensis proxime futuri Comarrhonium volente Deo indubitanter attingere resoluti, planissime nobis persuadeamus, Potentissimi Sultani legatum, cum Suae Majestati Caesareae internuntio, Balouk Istuan, cui idem significamus, e contra hoc tempore Strigonii certo adfuturum. Illustrissimae Dominationis Vestrae responsum apud latorum praesentium absque mora expectantes, Suam Caesaream Majestatem humilime certiore reddemus. Quae si nihil adversi nobis mandet, toti in illo erimus, quin Divino favente Numine praedicta die, Comarrhonium, certo adventemus. Illustrissimam Dominationem Vestram diu feliciterque vivere exoptantes. Jaurino 19. Augusti 628.

[GK]

No. 290.

**Mürteza Pasha to Hans Ludwig von Kuefstein
Buda, 22 August 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

ELTE EKL G4 Tom. V, p. 173–178.

Latin translation: *ibid.* p. 179–182; ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Bd. 2. fol. 43–44.

Mürteza Pasha received three letters from Kuefstein on 21 August, and also the letter of Ferdinand II, which gave plenipotence to István Balogh, the internuntius, to discuss the meeting. On the same day Mürteza Pasha and Balogh agreed that Balogh, together with Receb Pasha, the Ottoman ambassador should start the journey towards Esztergom on 28 August. Kuefstein should set off on the same day towards Komárom. Mürteza Pasha wrote again to the beylerbey of Kanizsa, Bekir Pasha(?), that as long as the commissioners do not meet to discuss the question of the villages, the sipahis should not go to collect the taxes. Farkas Bakó, the captain of Kiskomárom should also turn to the beylerbey with the complaints. The commissioners will discuss such questions as forcing noblemen or villages, which have not submitted themselves before, to pay taxes once the meeting of the ambassadors took place. Mürteza Pasha sends one of his high dignitaries to Kanizsa, in order to assist the investigation of the cases.

[outside:] Az hatalmas és fölséges római császár az hatalmas császárunk Portájára bocsátott fő úri követének, az tekintetes és nagyságos Ludovikus Jánosnak, nekünk úr szomszéd barátunknak adassék hamarsággal.

[with another hand:] praesentiert Raab 24. Augusti 628. von dem Murteza Bassa Vezier zu Offenen

Tekéntetes és böcsületes úr, nekünk szomszéd jóbarátunk! Az mi hozzánk illendő minden jóakaratumk ajánlása után kívánunk Istentől minden jó igyekezetiben minden jókat Nagyságodnak.

Az Nagyságod 3 ízbeli böcsületes levelit die 21. Augusti elvettek, mindjárt megfordéttatván, értjek, mit írjon Nagyságod. Hogy az mi oda föl Bécsbe őfölségekhöz bocsátott postánk, mely mindjárt maga bizonyos emberét rendöltö és fölküldtö, mihelen őfölségétől bizonyos parancsolat érkezik, semmit nem késniek, mindjárt Komáromba alá sietne Nagyságod. Másik utóbban estve jutott levelében írja Nagyságod, hogy azon hír és parancsolat római császár őfölségétől Nagyságodnak érkezett, hogy Komáromba alájüjjön Nagyságod, az szerént az jövő September havának második napján bizonyosan minden vélekedés nélkül Komáromban leszen. Mi is az szerén[t] azon napra az hatalmas császárnak főkövetét, őfölsége itt való követével, Balogh István barátunkkal Esztergamba küldjek, hogy az őfölsége parancsolatjából az végezés szerént egymást minden illendő dologrúl értenétek.

Jóakaró úr barátunk, őfölsége római császártól nekünk is levél jött, böcsületesen mihelt minden dolgot az őfölsége minden akaratját, az mit mi előnkbe beszéljen, teljes plenipotenczyát adott Balogh István barátunknak, meghigyjek szavát, azért semmit nem késünk, hétfőn, úgymint tennap egybegyűltünk, az őfölsége engedelmiből való irstructyója [!] szerént értjek, hogy őfölsége megparancsolta volna Nagyságodnak, hogy nekünk és Balogh István barátunkkal minden utunkból késedelem nélkül fölkelvén, Komáromba alá jünö. Az szerént mi őkegyelmével, Balogh István barátunkkal, az őfölsége engedett érkezés[é]t elvégeztek. Hogy ezen végezésünket Nagyságodnak tudtára adjok, kit im meg is jelentjek, hétfőre, úgy mint die 28. Augusti, az mi hatalmas császárunk böcsületes követét az őfölsége követével, Balogh István barátunkkal Esztergamba, hogy aznap odajussanak, megindéjtök. Azonba ugyan talám az tájbon remélnjek, az Portára bocsátott dolgok is meg fognak érkezni.

Nagyságod pedig maga végezéséből az Komáromba való mozdulásodat Septem-bernek 2. napjára végezte, ki ha úgy lenne, s annira haladna, igen elkésődnéjek, mert hiszek Istent, addig innýéd semmi dolog hátra nem fog maradni. Jobb azért Nagyságodnak is az mi végezésünk szerént alkalmaztassa az Komáromba jövetelihez magát, mert az comisaryus urak végezése szerént is jobb addig óránként Nagyságod Komáromból, az őhatalma követe Esztergamból minden dologrúl egyen azt értenétek, kiről minket hogy ha az mi végezésünkhöz engedö, és arra az napra, úgy mint az jövő hétfejre, 28. napjára Augustusnak Komáromba jüszs, mindjárt tudósítson. Kérjek szeretettel Nagyságodat, hogy valami vétek az dologban ne történjék.

Az Kanizsa környül levő őfölsége capitáni panaszát az mi illeti, noha mi mindenek fejekre parancsoltuk, az végezéshez tartsa minden izpája magát, míg az comisary[us] meglészen, addig senki faluján ne sétáljon, sommájokat az szegínységnek ne igazgassa, az kinek jobbágya mit vihet, jó kedvvel vegye, ne verje, ne fogja, de mihelt az Nagyságod levele jüta, mindjárt az kanizsai pasának fejére íratunk, mely levél nagyobb

bizonyosságért oda Nagyságodnak küldtünk, hogy az kiskomár[om]i kapitány embe-
rétül, mely onnyéd az panaszló levelet Nagyságodnak hozta, attól küldjö Kiskomár[om]-
ba Nagyságod, onnyéd küldjék be Kanizsára. Jóakaró úr szomszéd barátunk, ha
afféle marhát, az vagy embert, az kinek valami vétke nem volna, elfognak, az dolgot
cselekedték, az mint írták, bizonyára az cselekevők fejekkel fizetnek. Az nemes és
hódoltatlan emberektül is hogy adót kívánnak, jóakaró úr barátunk, az két részrül az
igazításra azért júnek az comisaryusok egybe, minden az féle egyenetlenségeket
eligazítsanak. Mihelt az óhatalma követével Nagyságod megváltozik, mindjárt az
igazgatóhoz is kezdjenek bátor hozzá. Hiszek Istent, efféle parancsolatokra azután
semmi panasz nem fog lenni. Bizonyos választ várunk igen hamar Nagyságodtül. Isten
tartsa jó egészségben Nagyságodat! Íratott Budán, die 22. Augusti Anno 1628.

Vezér Murteza pasa, Nagyságodnak jóakaró úr szomszéd barátja

Méltónak ítélnék ez levelünk immár megíratott volna, levelünk az dologért az
kanizsai pasához magunk egy fő erős emberünk elküldenénk mindjárt, bűnhődjenek
az latrok, ha úgy leszen, az mint az kapitányok levelébül értjek.

[GK]

No. 291.

**Hans Ludwig von Kuefstein to Mürteza Pasha
Győr, 29 August 1628. Latin copy.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 215–216. Another copy: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Bd. 2. fol. 53.

*Kuefstein saw from the letter of István Balogh their arrangement, but the internuntius
had no authority to make such decisions, and Kuefstein cannot arrive at Komárom on
the specified day. He sent his man, who just came back from Vienna, to Komárom, to
make the necessary arrangements. If all goes well, he can set off from Győr on the next day.*

[outside:] Copia. Ad Illustrissimum Dominum Murtesam Bassam Budensem, causas
abitus tardi excusantes continens. Jaurino 29. Augusti 628. missae per equitem
Pappatiensem

Illustrissime domine, domine et amice plurimum observande.

Ex literis Spectabilis et Magnifici Domini Balouk Istuan, pro tempore Suae
Caesariae Majestatis internuntii, Illustrissimae Suae Dominationi aliquantum
displicere intelleximus, quod nos hac die nobis praefixa Comarrhonium descendere
nequeamus. Cum autem de illa, cum Illustrissima Sua Dominatione nobis insciis
conferre, in internuntii potestate non fuerit, neque nos ad ipsius, sed illum potius ad

nostrum se disponat nutum, oportet, enixe rogamus, ne Illustrissima Sua Dominatio hoc in malam partem accipiat. Maxime, cum varia nos negotia a nostro habitu impediunt, et heri modo noster diversoriorum designator, quem Illustrissimae Suae Dominationis cursori (ut procul dubio ipsemet referet) adjunximus, Vienna rediens, hodie Comarrhonium nobis ibi diversoria designatum misimus; Illustrissimam Suam Dominationem omnino securam reddentes, nos in omnibus eidem gratificari studentes, vel crastina etiam luce (quoniam Suae Caesareae Majestatis auctoritati non contrariatur) Jaurino, si fieri posset, moturos esse. Interim Illustrissimae Suae Dominationi, ut aulico prudenti (quam saepe summa laude prosecutam audivimus) ad omnis generis officia praestanda, quam paratissimi manentes, ipsam ad diuturnam incolumitatem, actionumque prosperitatem Deo ter optimo maximo commendamus.

[GK]

No. 292.

**Mürteza Pasha to Ferdinand II
Esztergom, 3 September 1628. Italian translation.**

MNL OL P 123 II. i. no. 24.

Edition: TT 1902: 424–425.

Michel d'Asquier and Hans Ulrich von Eggenberg arrived with the letter of Ferdinand II, in which the emperor demands that the text of the treaty should be sent to the Porte in order to modify some points. This, however, contradicts article 11 of the Szöny treaty. Mürteza Pasha sent Şahin Ağa and Mustafa Bey of Lippa to Kaymakam Topal Receb Pasha and Şeyhülislam Zekeriyazade Yahya Efendi, who forwarded the letters of Mürteza Pasha to Murad IV. The sultan personally ordered that the changes should be made. The ağa and the bey arrived at Hamzsabég, close to Buda on 2 September, but could not enter Buda due to an epidemic. Thus Mürteza Pasha sent them to Esztergom, where he also moved, together with István Balogh, Ferdinand II's internuntius. Mürteza Pasha offered Balogh to open the original, but he was content with a copy, which is being sent now with Şahin Ağa, under the seal of Mürteza Pasha. The beylerbey requests that the meeting of the ambassadors should take place.

No. 293.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Esztergom, 3 September 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 100–101.

Mürteza Pasha heard from Hacı Bekir Çavuş that he had met Esterházy in Vienna. Michel d'Asquier visited him twice to correct the text of the sultanic confirmation of the

peace. Mürteza Pasha sent Mustafa Bey from Lippa and Şahin Ağa to the Porte with the corrections one month ago, and they arrived back on 2 September. Mürteza Pasha sent Şahin Ağa immediately to join the Ottoman ambassador, Receb Pasha, and István Balogh, the Habsburg internuntius, in Esztergom (they set off already on 31 August), and he also went there. Mürteza Pasha will send Şahin Ağa with a copy of the new text to Vienna, writes also to Hans Ulrich von Eggenberg, and if d'Asquier accepts the text, an order should be sent to the Habsburg ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein immediately to meet with the Ottoman one and continue the peace-making procedure. Mürteza Pasha also sends an oral message to Esterházy with Şahin Ağa.

[outside:] Az fölséges római császár hívének, az tekintetes nagyságos úrnak, Esterházy Miklósnak, Magyarország palatinusának, az kunokok [!] bírójának, Fracno örökös urának, Bereg, Zólyom, Sopron vármegye főispánjának, nekünk úr jóakaró barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmitől az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes és nagyságos úr, nekünk kedves jóakaró barátunk! Minden az mihozzánk illendő jóakaratumnak ajánlása után kívánunk Istentől minden jókat Nagyságodnak.

Kedves jóakaró úr barátunk! Immár egynéhány napja, miultátúl Nagyságod levelét nem látván, hol le[he]tett, bizonyosan nem tudhattok. Az elmúlt napokban Bécsbe küldött Hacsí Betyer nevű csausunktól értettek, hogy Bécsben jó egészségben szembe lett Nagyságoddal, általa minket barátságosan köszöntött, kit jó szível örömost hallottunk. Isten ezután is sokáig tartsa meg, Nagyságod felől hallhassunk jó híreket.

Jóakaró úr szomszéd barátunk! Az két hatalmas császárok egyenlő akaratjokból az szegénység megmaradásájért az szent békességnek tractája, végben vitele Nagyságoddal rejánk bízattatott. Annak minden dolgai és azokban levő difficultasok miatt mindedig az két hatalmas császár főköveti meg nem változtanak, mi legyen az oka, tudja Nagyságod. Noha mi mindenkor levelünkben esküvéssel írtoz Nagyságodnak, az hatalmas császárunknak s az egész otmán nemzetünknek az egy tökéletes szent békességnél egyéb semmi akaratunk nincsen. De mivel némelyek az confirmáció dolgát az mint tudósították, az szerént ott fönn is minden szónak vélekedése eltávoztatásának okájért római császár öfölsége tulajdon parancsolatjából, akaratjából fő tolmácsa, Mihhajel ide, Budára hozzánk két ízbe is küldetett öfölségétől, neki teljes engedelem is engedtetett. Istennek segítségéből egyenlő akaratall mindenképpen azon törekedtünk, hogy mindeneke, valamely szóban az vélekedés volt, igazetésra méltó volt, megengedtek. Mihhajel az maga pennájával megigazétott[a], és az öfelsége utána való urak szavával rejá felelt, hogy ha úgy az mint ő megigazétotta, az Portára küldetik, újóban az confirmáció fölhozatik, azonnal semmi újonnajd való

akadály nem lévén, az követet aláküldi, s megváltoztatja őfölsége. Mely dolgot eképen három ízbeli levelével is erősét őfölsége, tudja Nagyságod, elhittek. Immár egy holnapja, miulta az lippai Musztafa békkel Sahin agát az Portára ez dologért küldték volt. Szintín ma szombatra virradóra úgy mint die 2. Septembris az Portárúl az új confirmációval megérkezének. Istennek hála mindenek jól vadnak. Azért Budára Sahin agát be is nem térítettetek, [hanem] parancsoltunk, [hogy] mivel Balogh Istvánal az őhatalma főkövete csötörtökön Esztergamba bocsáttottak, ő is azok után siessen. Mivel azért magunknak is más egyéb dolgaink is voltak itt Esztergamban, jütünk ide.

Balogh Istvánnak őkegyelmének egyenlő akaratjából méltónak látánk, [hogy] az új confirmációnak parjával, az melyet az derekasbúl írtak le, fölküldjök Sahin agát őfölségéhez, és az urak Nagyságtokhoz írtunk s izentünk, mind az uraknak, úgymint főképpen Ekemperk őnagyságának és Nagyságodnak. Kérünk azon Nagyságotokat, mihelen Mikhajel az maga igazétása szerint az confirmációt helen hagyja, mindjárt minden késedelem nélkül bocsáttossék postátúl parancsolat ide alá az őfölsége követének, [hogy] mindjárt az őhatalma főkövetével, mely mast itt Esztergamban az őfölsége előljáró követével vadnak, Isten segítségével változzanak meg. Kezdjünk ugyan mindjárt az végezés szerint az több dolgokhoz, mindenek fedeleztessenek be, az két császárért az szegény község imádjon Istent, mi az két hatalmas császár hívei éljünk sokáig egymás igaz atyafúságos barátságában.

Jó úr barátunk! Ha pedig mégis ebben ezen küül valami más új gondolat ütököztetnyék, kit mégis nem gondolunk, gondolja Nagyságod, immár mi jünne ki belőle? Sahin agátúl mindenképpen szóval is izentünk, higyje meg szavát Nagyságod. Isten tartsa és szerencsáltossa Nagyságodat. Íratott Esztergamban die 3. Septembris anno 1628.

Nagyságod úr barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 294.

Mürteza Pasha to Péter Koháry

Buda, 3 September 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. no. 12144.

Mürteza Pasha received the letter of Koháry from 29 August on 1 September. The case of the children taken from Somoskő (which was connected to the raid of the soldiers from Fülek at Cserépvár) happened a month ago, and has already been taken care of. Mürteza Pasha had the beylerbey of Eger, Sarhoş İbrahim Pasha search for the children and hand them over to Tamás Bosnyák; the culprits are waiting for their execution in the broken tower of Buda. Koháry also complained that the sancakbeys of Esztergom and Vác

(Osman Bey and Bali Bey) sent the sipahis to collect their taxes from the villages. It is nevertheless prohibited for them to do so, everything is done according to the agreements. If someone attends official issues, he has to go to the neighbouring castle, where he will receive a safe-conduct and a guide. The regulation concerning the taxation of noblemen will have to be discussed by both parties [at the meeting of the commissioners].

[outside:] Az hatalmas és fölséges római császár hívének, az tekintetes és böcsületes úrnak, Koháry Péternek, Érsekújvárában fő generálisa helyett való gondjaviselőjének, nekünk jóakaró szomszéd[*d*] barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselőjő, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozó országában heltartója.

Tekintetes, böcsületes szomszéd úr barátunk! Köszönetünket és szomszédtságos barátságunkat ajánljuk és Istentől minden jókat kívánunk Kegyelmednek.

Az kegyelmed levele, mely íratott die 29. Augustii, die prima Sep[tem]bris adák meg, Kegyelmed írását az Somoskú alól elvitt gyermekek felől értjek. Jószomszéd böcsületes barátunk! Kegyelmed hozzánk közel őfölségének fő generálisa, képe, szeme, fülö ott, az végeiben. Az dolgok, az melyek történjék, ilyen késen veszi-e, mint hogy lett az dolog, Kegyelmed eszébe, mert igaz, immár nem sok héja egy holnapjánál. Az filekiek Cserép alá szágódván embert vágtak le, az ott való kastélyokból is üzték az katonákat, az gyermekeket úgy hozták volt el, vissza tétettek, de mihelt ez dolgot mi fülfeggyel [!] hallottok, mindjárt szergalmatos gondot viseltünk az egri pasával. Az gyermekeket föltaaláltottok, az latrokkal együtt ide, Budára hozattok. Az latrokat az csonka toronyban halálra tartjok, az gyermekeket magunk emberével Bosnyák Tamás barátunkhoz elkültök még akkor.

Az esztergami, váci bég, hogy dézmálni az közel való falukra az szokás szerént az iszpajákat kibocsátja. Jó úr szomszéd barátunk, noha az tractán az végezés úgy lén, az mint Kegyelmed is jól tudja, mindenfelé holdoló falukat az végbeli capitányok annak erejével meg ne tartóztassanak, hogy az faluk igazétásáig az iszpaják ki ne járjanak, beeröltessék az bírákat. De azultátúl fogván az dologból az iszpaják miatt az mi fejünk az mint fáj, Isten tudja, sok iszpaja azultátúl bírájának szemét nem látta, mi is az messzi falukra, az melyek igen messzi vadnak, engedelmet nem adtunk, hogy senki kimenjen, vártotjok az igazétásra, egybegyülés idejére. Az is immár Isten által el fog igazodni, az után ki-ki tudja s fogja az alkolmas végezéshez tartani magát, úgy mint az jobbgység, ítélek, be fognak jüni. Ha melyik falunak bírája be nem jüno, tartozunk vagy mi, az vagy valamelyik végbeli heltartónk az őfölsége végbeli heltartójának írni, az melyiknek botja alatt leszen az falu. Ha be nem erőltetniye, tehát mint lehetne, hogy igaz úton levelet az falunak az beholdoltatására ki ne küldene, úgy az mint az végezés vagyon.

Az melyek igaz újtjokon akarnak az országon jární, gondviselőjéjtűl úti levelet kezében vegyen, ha ide az mi részünkre vároink háto[k] megett való valamely falura jün, az várbon bemenjen, mi dolgon jár, levelét megmutassa. Meg vagyon parancsolva, embert adnak melléje, dolgát elvégezheti, békével járhat. Ha az mi részünkrűl való az Kegyelmetek vároin túl akarnának valamely falura menni, azok is az szerént cselekedjenek. Úgy iránzok, így semmi szent békesség ellen való dolog ebbűl is nem fog történni, sőt, az végezésnek eleget tesznek, ha az közel való falukra, az melyek dézmát szokott adni az szokás szerént az esztergami és váci bég, valamely szegény iszpaját könyörgése által dézmálásra kibocsátott, mi tőlünk megköveték, mi is ez szerént parancsoltunk, levél nélkül senkit ki ne bocsásson, még az legközeliőbb falukra is, ha melyet az szokott dézmálásra elbocsát, meg vagyon parancsolva, az Kegyelmetek várobeli kapitányának hírt adjon, oda, az melyeknek alatta való tartományiban az az falu.

Hogy az igen régtűl igaz, nemes embereken is szintén úgy kívánják az dézmát, mint az paraszttűl, jó úr szomszéd barátunk, hogyha arrűl valami kötés és végezett dolog hogyha lejend, szép, egyenlő akarattal meg köll látni azokrűl, az melyek vároink hátok megett levő helekben fognak lenni. Isten tartsa Kegyelmedet jó egészségben! Budán, die 3. Sep[tem]bris, anno 1628.

Vezér Murteza pasa
Kegyelmed úr barátja

[GEM]

No. 295.

**Mürteza Pasha to Hans Ludwig von Kuefstein
Buda, 7 September 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 251–254. German translation *ibid.* 255–256.

Mürteza Pasha received the letter of Kuefstein from 29 August only on 6 September, when he arrived back from Esztergom. If he saw the letter earlier, he would have been upset why Kuefstein did not keep the arrangement of being in Komárom on the date specified earlier (which he also knew from the letter of Osman Bey, the sancakbey of Esztergom). In the meantime the beylerbey learned from the letter of Ernst von Kollonich, the captain of Komárom, that Kuefstein had arrived there.

[outside:] Az hatalmas és fölséges római császár őfölsége részérűl az hatalmas győzhetetlen csász[ár]unk Portájára menendő főkövetének, nekünk úr barátunknak.
[with another hand:] praesentiert Commorn 5. 7bris 628.

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innnyéd lévő birodalmának szergalmatos gondja viselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzátartozandó országában heltartója.

Tekéntetes, nagyságos úr barátunk, Istentől minden jókat kívánunk Nagyságodnak! Esztergamból Budára tennapi napon déljest jutánk meg, találánk az Nagyságod die 29 Augusti íratott levelét itt, Budán; mit írjon Nagyságod, értjek. Balogh István barátunk leveléből mivel az mi akaratunk szerént hogy az elmúlt csötörtökre, mikor innnyéd az őhatalma főkövetét megindítottuk, akkorra alá nem jühetett, értete volna neheztelésünket Nagyságod, noha akkor mi úgy végeztek vala, és tudtára is adtok vala Nagyságodnak, hogy az napon indulna meg Nagyságod is, ha Nagyságodat bizonyos akadályok nem tartóztatták volna. Az esztergomi Ozman béknek írt leveléből is értjek, még akkor megindult volna talánd Nagyságod, de immár az elmúlt. Azt is értjek, Isten Nagyságodat jó egészsé[gé]ben Komáromban behoza, azt is értjek az komáromi capitány barátunk leveléből, minemű jó szívvel jün Nagyságod. Isten hozza, tartsa meg sokáig Nagyságodat! Az komáromi úr capitány szomszéd barátunknak írt levelünkéből büvebben érthet Nagyságod, kirül váloszt várjuk. Íratott Budán, die 4 Septembris Anno 1628.

Nagyságod úr szomszéd barátja,

Vezér Murteza pasa

[GK]

No. 296.

**Hans Ludwig von Kuefstein to Mürteza Pasha
Komárom, 8 September 1628. Latin copy.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 293–294.

Another copy: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Bd. 2. fol. 65–66.

Kuefstein sent the answer of Mürteza Pasha concerning the breaches of peace around Kanizsa to Vienna three weeks ago, which was then sent to the captains of the borderland. They wrote to Ferdinand II again, and the emperor gave orders to Kuefstein concerning these issues, as well as the case of the children abducted from Páli and Füle. They should be handed over, and such excesses should be banned. Kuefstein also would like to have a copy of the letter Mürteza Pasha sent to the beylerbey of Kanizsa, Bekir Pasha(?) and the sipahis there.

[outside:] Copia. Ad Illustrissimum Vizirum Budensem, confines Canisiensis et raptum liberorum prope Filekinum continens. Comarrhinio 8 7bris 628. Missa Budam per judicem Söenyensem.

Illustrissime domine, domine et amice nobis plurimum observande.

Responsum suum ante aliquot septimanas, ad nostras literas confinium [!] Canisiensium gravamina concernentes statim Viennam, ad Suam Caesaream Majestatem quam obedientissime expedivimus, quo capitaneis illis, ad videndum transmissis, contra illud Suae Caesareae Majestati iterum humillime supplices facti replicarunt. Hodie per literas benignissimas a Sua Majestate hujus replicationis, earumque insolentiarum, quas Filekini superioribus diebus Turcae exercuerant, uti Illustrissimae Suae Dominationi ex inclusis hisce videre licet, certiorati, hoc expressissimum accepimus mandatum, ut restitutionem liberorum a Turcis ex pagis Pali et Filekini abductorum, reposcentes, ut ab ejusmodi insolentiis conclusionibus pacis e diametro contrariis, abstineant, simulque, cum Illustrissima Sua Dominatio ad bassam, ispahiosque illos Canisienses literas exaratura sit, ad nos transmittantur, petamus. Unius alteriusve responsum per proprios hosce cursores quam primum ab Illustrissima Sua Dominatione accepturi speramus, videntes, quod Suae Caesareae Majestati domino nostro clementissimo non verbis tantum, sed facto quoque paratissima officia praestare cupiat. Eandem, nosque una Dei omnipotentis auxilio commendantes. Comarrhonio 8. die Septembris 628.

[GK]

No. 297.

**Mürteza Pasha to Hans Ludwig von Kuefstein
Buda, 11 September 1628. German translation.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 303–306.

Another copy: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Bd. 2. fol. 67–68.

Mürteza Pasha received Kuefstein's letter. The children from Somoskő were taken captive after a raid of the soldiers from Füleke, but they have already been sent back to Tamás Bosnyák, the captain of Füleke, and the culprits await their punishment in the Blood Tower. Bosnyák recently ambushed some Ottomans close to Szomolya, killed fifteen men, stole the presents sent by the kaymakam, Topal Receb Pasha to the beylerbey of Eger, Sarhoş İbrahim Pasha, among them the letter that appointed him beylerbey of Temesvár. Mürteza Pasha will have the four children taken from Páli found and returned. He will also write to the beylerbey of Kanizsa, Bekir Pasha and his soldiers to abandon such excesses, and warn all his subordinates to punish such breaches of peace with loss of office, or even a death penalty. Kuefstein can hear from István Balogh, how much Mürteza Pasha is dedicated to peace, the captain of Komárom, Ernst von Kollonich, is his best friend. Kuefstein should intervene with Ferdinand II that Bosnyák should return the stolen goods and the culprits should be punished.

Ihrer Römischen Kayserlichen Maiestät des Römischen Khaysers, Ihr Gnädigen Herren Ambasciatorn, welcher auf Camorrha ankommen, von dannen hierin zu Unsern Großmächtigsten Gnädigsten Khayser gewärtig, nach der Porten zuverraisen, meinem gnädig gueten freund, Ihr Excellenz Herren Oratorn, Ihr Gnaden, zuhanden.

Wier haben Eurer Gnaden schreiben empfangen, unnd aus deselben interpretation vernohmen, daß Sie unser schreiben (so wier vor etlich wochen an dieselbe gethan, unnd unuß darin wegen abschaffung der insolenzen, so an den Canisischen gränzen die unserigen Ihr Maiestät unterthanen bewiesen, erboten) dem Löblichen Kriegsath zuegeschickt, welche solches denen haubtleuthen übersendet haben. Vernemen wier noch über dieß, das Ihr Gnade aufs neue von denenselben haubtleuthen, mit ihrem großen verdruß klagen anhören müßen, sonderlich von dem uberhauptman zu Filek, welcher fürwendet, wie nemlich die unserigen, dem heilsamen frieden zuwider, allererst neulich 2 kinder weggeführt haben, das also über sein eingewendete klag Ihre Romische Kayerliche Maiestät Ihr Gnade bevolchen, solches unuß zuberichten, unnd der kinder restitution zubegehren.

Die 2 knaben, so bey Filek, Somoskeo weggeführt, haben wier gefunden, unnd durch einen tschauß dem Bosnak Thomas in seine hände liefern lasßen. Die ursach dieses raubes war, die Fileker seind auf den straf ausgezogen, haben etliche der unsers nidergehauen; sie aber setzten die Filekern wiederumben nach, unnd funden niemand, alß diese 2 bueben auf dem felddt, welche die unserigen wegführten. Die thäter aber liegen alhie im Bluetthuern gefangen, wie sie werden gestrafft werden, gibt die zeit.

Mein gnädiger unnd gueter freundt, Ihr Maiestät bevelchshaber beklagen sich wider unß, unnd seind selber ursach daran: sintemahl sie erstlich auf die unserigen gestrafft, unnd verursachen also selber solche ungelegenheiten wieder den heiligen frieden; klagen zum ersten, damit es den schein hat, alß ob die unserigen dem frieden zuwieder handeln wolten. Jetzund wieder ist der Bosnak Thomas, capitän zu Filleckh, und die in der revier benachtbarte gränzen mit einer anzahl reutterey in unser volles landt, gar nach Sobozga gestraift,¹⁴ dorten haben sie siech nicht weit davon in enem graben bey einem waßer verborgen gehalten, unnd allerley schöne sachen unnd geschmückg, so der chaimecam von Constantinopl¹⁵ dem bassa zu Eger geschickt, weggenommen, nach Filek geführt, unnd in die 15 persohnen nidergehauet. Ingleichem auch den bevelch, so er an den bassa von Erla geschickt, das er solle zu Temisvar bassa werden, welchen sie auch haben weggenommen. Mein gnädiger gueter freund, wan der Bosniak in seiner rauberey, deren er gewohnet, also fortfahren wiert, so khan der heilige frid kheinen bestand haben. Unnd will er, Bosniak, sich mit dieser clag beschönen, damit die ihme gerathene beut bleiben sollen, aber der bassa von Erla, deme solcher gewalt geschehen, will gar nicht nachlaßen. Welches wier auch

14 On the margins: NB 6 Mail hinter Erla.

15 On the margins: Chaimecan ist ein vornehmer mann bey der Porten, unnd ietzt an des obersten visiers stell.

nicht lengst, alß der Michaël Dasquir alhie bey unns war, ihme mündlich geklagt, vnnd gebetten, er wölle solches Ihre Maiestät berichten, unns gar kheinen zweifel machend, er, Desquir werde solches ver[r]ichtet haben.

Es klagen unns auch Ihre Gnade, daß bey Canischa in dem dorff Pali vier kinder von dem unserigen weggeführt worden. Weil nun die jenigen so sie weggeführt, vorhanden, wollen wier die kinder schon finden, unnd dem man widerzustellen. Wöllen demnach vnserm bassa zu Canisa unnd kriegsleuthen, das sie hinfort solche rauberey bleiben laßen, ernstlich bevolchen, damit die Christen ohn beschwärde sein sollen.

Weiter Ihr Gnade, mein lieber freund, weiln es sich zwischen 2 großen khaysern, sovil mühe unnd arbeit, unnd sovil grosse uncosten, unnd bey dem gewissen halber, unnd mit des heiligen friedens verbindnuß, nicht scherzen lest, versprechen wier alle die unserige bassen, beeghen, hohe unnd niedere bevelchshaber, so unter unserm pusican oder regiment sein, also dahin zuverhalten, das Ihr Maiestät unterthanen nicht ainiges laid solle zugefügt werden. Was aber wier und der ander dergleichen insolentz mehr begienge, unnd es rechtmeßig auf ihne wurde khönnen dargethan werden; kunte wier des thäter selber nicht bekhommen, so solle bey unns der schade gesucht werden. Wollen aber unsere untergebene bevelchshaber, so sie dergleichen muethwillige thäter nicht straffen würden, selber bey dem kopff nemen, unnd nach des verbrechens beschaffenheit, entweder mit entsetzung ihrer dienst, oder am leben straffen. Gott wölle es verhüeten, das nichts wider den heiligen frieden hinfort geschehe. Wier haben auch noch in unsern vorigen schreiben unsers canisischen hauptleuthen schaff eingebunden, so lieb ihnen ihr leben seye, so sollen sie guet regiment halten. Jetzund haben wier aufs neue einen tschaußen mit scharffen briefen auf Canisa abgefertiget, sich zuerkhundigen, unter welchem bassa oder beegh die kinder gefangen sein, solle er solche, so sie anders noch bey leben sein, bey leib unnd lebens straff hergeben. Wie wier den frieden lieben, und alles, was demselben zu wieder abzustellen verbietig sein, daß werden Ihr Gnade von unserm gueten freundt, Balouk Istuan, zuvernemen haben, verhoffen, wills Gott, zu unser beeden zusammen kunfft mehrers davon zureden, unnd unsere mainung zuentdeckhen.

Im übrigen ist der Herr Oberst von Comorn mein gnädiger bester freund unnd ist kheiner unter allen obersten, der so guet regiment helt, unnd dem frieden nichts zu wieder geschehen lest, sonsten weiß ich unter allen kheinen so gueten freundt. Mein gnädiger gueter freund, zu ihrer ehistes zu unns hereinkunfft werden Ihr Gnaden selber sehen, wie ich den heilsamen frieden liebe, unnd unter meinen leuthen guet regiment halte. Mein gnädigen gueten freund, unsere hohe bitte ist an Eure Gnade, Sie wollen nicht unterlaßen, solches Ihr Maiestät zuberichten, unnd bitten, das Sie dem Bosniak allergnädigist gebieten, daß die reutterey von Fillecks daß geld unnd die geraubte sachen widergeben, unnd darob sein, das die thäter dieses raubes der gebühr nach gestrafft werden, damit die friedhässigen einen abscheu nemen, unnd

auf beeden seiten der fried bestendig möcht erhalten werden. Mein gnädiger gueter freund, ich begehre von Gott dem Allmechtigen, der wolle Eure Gnade langes leben verleihen. Der brief ist in diesem über unuß schwebenden monath, den 15. tag Septembris zu Offen geschrieben worden.

[GK]

No. 298.

**Hans Ludwig von Kuefstein to Mürteza Pasha
Komárom, 15 September 1628. Latin copy.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 319–321.

Kuefstein received the letter of Ferdinand II from 10 September 1628. He sends his interpreter, Ernst Hazy, to see whether the copy of the sultanic confirmation, brought to Vienna by Şahin Ağa, is true to the text of the original document. Kuefstein will start his journey towards Esztergom on 26 September, in order to meet the Ottoman ambassador, Receb Pasha, and the Habsburg internuntius, István Balogh. Ferdinand II gave mandate to the captain of Komárom, Ernst von Kollonich, to accompany Kuefstein to the place of the ceremony and give retinue to Receb Pasha on his way to Vienna. Kuefstein's retinue is made up of one hundred and fifty people and sixty horses, and will be accompanied by two hundred Hungarian horsemen and fifty musqueteers; the Ottoman ambassador's retinue should also not be larger than this. Both parties should issue safe-conducts.

[outside:] Copia. Ad Illustrissimum Dominum Vezirium Budensem diem discessus nostri ad Portam, et locum exceptioni destinatum, continens. Comarrhonio 15. 7bris, missae per Caesareum interpretem, Ernestum Hazy.

Illustrissime domine, domine et amice plurimum observande.

Salute et servitiorum oblatione praemissa. Illustrissimae Suae Dominationi notum facimus, quod a Sua Caesarea Majestate, domino nostro clementissimo, nos sub dato decima hujus per literas, heri ad multam vesperam nobis redditas, quomodo ad Suae Dominationis Illustrissimae scriptis et verbis data offerta, ut originale capitulationum pacis a Schahin Ağa non multum ante tempus Porta allatum, cum Suae Caesareae Majestatis per Illustrissimam Dominationem Vestram transmissa copia, conferri posset, se in illa, modo idem cum originali sit consensus, nihil desiderare, benignissime certiorati sumus. Quare jam ea, qua par est, sollicitudine, volente Deo, cum Illustrissima Sua Dominatione de permutatione nostra, cum Potentissimi Turcarum Imperatoris legato, deque necessariis in illa circumstantiis convenientes, ad Portam progredi possimus. Quem in finem praedicta Sua Caesarea Majestas nos omnibus probe instruxit.

Cum ergo nihil, quod effectum clementissimi huius mandati et iter hoc nostrum promovere potest, in nobis desiderari velimus, mittimus hunc latorem praesentium, nostrum interpretem, Ernestum Hazy, cum mandatis, ut datam sibi capitulationis copiam cum originali summo studio conferens; quam si cum illa (ut nullum nobis est dubium) consentire videbit, quam primum ad nos recurrat.

Ad haec vigesima sexta huius, cum Potentissimi Turcarum Imperatoris internuncio amborumque comitatu nos ab hinc Strigonium versus, locum antea denominatum, receptuos et Sultani legatum cum Caesareo internuntio praesentem ab eo, quem Illustrissima Sua Dominatio ad id destinabit, accepturos esse, nobis proposuimus; planissime persuadentes, Illustrissimam Suam Dominationem omnem navaturam operam, ut cum hac nostra exceptione solenniter et ordinate procedatur, ne Imperatoris, domini nostri clementissimi (cuius jam sustinemus officium) sublimitas et autoritas aliquo modo imminuatur. Quemadmodum e contra saepius dicta Sua Caesarea Majestas suum consiliarium bellicum, cammerarium et supremum fortalitii hujus Comarrhoniensis capitaneum, Dominum Ernestum, Liberum Baronem de Kollonitsch, ut nos non modo ad locum permutationi destinatum comitetur, verum ibi quoque Suae Illustrissimae Dominationis Potentissimi Imperatoris Dominum Legatum, summa reverentia excipiens, Viennam usque tutum dare debeat, benignissime delegit.

Multitudo ut sit nostri comitatus, conclusis nunc (Deo sit laus) hisce pacis induciis, plane necessitas non requirit, extraordinarias igitur naves, nostramque familiam (quae in centum et quinquaginta personas, ac sexaginta equos sese extendit) non amplius, quam ducentos Hungaricos equos et quinquaginta sclopetarios, nobiscum afferemus, amice rogantes, Illustrissima Sua Dominatio Imperatoris sui Dominum Legatum eodem non extensiori comitatu regredi patiatur.

Praeterea Illustrissima Sua Dominatio haud gravatim, nomine Potentissimi sui Imperatoris, nobis una cum nostro comitatu ad abitum et reditum tutum et liberum commeatum: sicuti nomine Suae Caesareae Majestatis, domini nostri clementissimi nos in hoc negotio plenipotentiarum, Domino Legato Potentissimi Turcarum Imperatoris Suaeque Dominationis comitatu libere, firmiter, sancte honesteque pollicemur, et fidem damus in scriptis dabit nostroque interpreti assignabit.

Et quoniam denique tam nos, quam Illustrissima Sua Dominatio nihil magis, quam ut hoc sanctissimum pacis opus primo quoque tempore plenissime perficiatur, in votis habemus. Ita apud latorem ad unum et alterum, Illustrissimae Suae Dominationis benevolum responsum expectantes, illam diuturna incolumitate, actionumque prosperitate Nestorii vitam agere exoptamus. Comarrhonio 15. 7bris 628.

[GK]

No. 299.

**Mürteza Pasha to Hans Ludwig von Kuefstein
Buda, 17 September 1628. German translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Bd. 2. fol. 79.

Şahin Ağa brought the letters of Ferdinand II and Hans Ulrich von Eggenberg, which show that there is no obstacle to the meeting of the ambassadors any more. Kuefstein sent to Mürteza Pasha his interpreter, Ernst Hazy, to check whether the copy of the sultanic confirmation follows the original text. The seal was broken from the document in Hazy's presence, it was taken from its pouch, the interpreter checked it, and then it was resealed with Mürteza Pasha's seal and sent to the Ottoman ambassador, Receb Pasha. Mürteza Pasha sent information with Hazy on the size of the retinue. Now the meeting of the ambassadors can take place at last and then Mürteza Pasha can also meet Kuefstein personally. Mürteza Pasha also forwards the safe-conduct of Murad IV, and expects Kuefstein to hand over the safe-conduct of Ferdinand II to Receb Pasha.

Copia translationis Türggischen schreibens vom Vezier Murteza Bassa,
an Herren von Kuefstain Freyherr, die confrontierung der original capitulation
mit deren copia betreffend

Hochgeborgner [!] auch hochgeehrter, in gebühr freundlich geliebter Herr Orator, Euer Excellenz sein unsere zur freundschaft ganz angenehme dienste, lieb unnd alles guetes zuvor.

Demnach durch unsern Sciaïn Aga Ihr Khayserliche Maiestät, so wohl auch an stadt des Fürsten von Eggenberg, dero khayserlichen raths credential schreibens, wie auch Euer Excellenz an unuß gethanen freundlichen schreiben, durch den dollmetsch unuß angehendigt worden, angenohmen, und deßen inhalt tranferirter vernohmen haben, der Romische Khayser, also auch dero rath, vermelden, das nunmehr kheine verhindernuß, sondern das die pottscaffter, alß es ehist sein khan mit der abwechslung fortfahren sollen, ist in dero schreibungen also vermeldet worden; item aus Euer Excellenz an unuß gethanen schreiben, auch durch dero dollmetsch mündlich entbotenen occasiones oder mainung alles verstendiget worden, alß nemblich unndt insonderheit von wegen des friedes confirmations schreibens, deßen abschrift, so wier durch den Sciaïn Aga hinauf geschickt haben, mit dem original gegeneinander zu collationiren zulassen, ob dieselbe werde gleichlautend werde gefunden, ob zwar wier verhoffen, das man an der abschrift begnüget werde, weiln aber ichtwas gezweifelt, derowegen unndt demnach die Romische Khayserliche Maiestät Euer Excellenz alß dero stell zu praesentiren ubergeben, unndt auch Euer Excellenz dero dollmetschen darumben zu unuß gesandt, unnd an stadt derer ihne fürgestellt haben, alß haben wier auch die original confirmation herfürbringen,

unndt durch ihne dollmetsch den insigel abschneidendt, unndt aus dem säckhel herausnemen, von wort zu wort durchlesen unndt sehen lasßen, unndt hernach wiederumben in beysein des dollmetsch in dem säckhel eingemacht, unndt mit unserm insiegel verpitschirter unserm bottschafter zugeschickt. Wier hoffen, das es der original gegen der abschrift gleichlautend gefunden worden, derowegen es wirdt billig unndt recht erkhent, das man mit abwechslung der pottschafter ehist darzuethuen wölle.

Von wegen der zahl reutterey unndt fuesvolgg, so zue annemung unndt beglaitung Euer Excellenz sambt deren zugehörigen, wie auch der einquartierung halber, werden Ihr Excellenz von dero dollmätsch in gehorsam berichtet. Auf unserer seiten ist nunmehr nichts verhinderlich, also verhoffen, werden Euer Excellenz auf bestimbten tag von dort aus, unndt unser orator von Graan aus, aufbrechen, unndt in glückseeliger stundt mit der abwechslung fortfahren wolten, nachdeme auch wier mit Euer Excellenz zusammenkhommen, unndt mit höchster ehr, lieb unndt freundschaftt unnsß erzaigen wolten. Hierüber Gott der Allmechtig wölle Euer Excellenz alß unsern hochgeehrten herren unndt freundt langes leben verleihen. Datum Offen den 17. 7bris Anno 1628.

P.S. Hochgeehrter Herr Orator, den beehrten glaubenbrieff, für Euer Excellenz unndt allen deren zugehörigen hiemit des khaysers insiegel becräftiget, das im hinein nach Constantinopel, unndt wieder im zuruckhraisen, nichts wiederwertiges, sondern allenthalben frey, sicher, frisch unndt gesundt ohn allen schaden passiert werden sollen, hiemit zugeschickt, hoffent deme gleich von Euer Excellenz des Romischen Khaysers dem unserigen oratorn anhendigen werden möge.

[GK]

No. 300.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Esztergom, 18 September 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 102.

Şahin Ağa arrived on 17 September with letters from Ferdinand II and Esterházy, according to which the Habsburg ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein has already received order to prepare himself for the meeting. Kuefstein sent his interpreter from Győr, Ernst Hazy, to check whether the copy of the sultanic confirmation follows the original text. Since Hazy was authorised to do this, he cut the document from under the seal and checked it. Mürteza Pasha also sent Murad IV's safe-conduct with the interpreter, as well as information concerning the retinue. If Kuefstein has a retinue of 150 people, and is accompanied by 200 horsemen and 50 Hungarian infantry, then he will arrange that the Ottoman ambassador, Receb Pasha, will have the same number of followers. Kuefstein specified 26 September as the day of the meeting, which was accepted, although Receb Pasha would be able to set off already today.

[outside:] Az hatalmas és fölséges római császár hívének, tanácsának, az tekintetes és nagyságos úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, Fracno várainak örökös urának, az kunokok [!] bírójának, Bereg, Zólyom, Sopron vármegyék főispánjának, Magyarország palotinusának, nekünk jóakaró barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes és nagyságos úr, nekünk kedves jóakaró szomszéd barátunk! Mindenkoron az magunk jóakarója ajánlásának utána kívánunk Istentől minden jókat Nagyságodnak. Die 17. Septembris Sahin aga hűünk onnyéd feljül hozzánk ide Budára megérkezék az felséges római császár nekünk böcsületünkre írt és Nagyságod levelével. Eddig való sok munkánk hogy füstbe ne menjen, minemű szüve szerént szolgált az szegény községnek megmaradásáért Nagyságod, immár mast látjok, kiért bizonyára Istentől találja érdemét Nagyságod velünk egyetemben. Őfölsége írásának sommája az, [hogy] ennek előtte is, mast újóban is kevetének meg vagyon parancsolva, [hogy] velünk egyetértvén az követek megváltozásának napjára vigyázzon, okvetetlen készen találtossék. Mast ugyan Sahin agával az melléje rendöltetett görri török tolmácsát hozzánk alaküldte. Egyik okért, [hogy] az mi confirmációnak parját, melyet Sahin agától fölküldtünk volt, hogy ha az az parhoz az pöcsét alatt való derék confirmatio hasonléttatván találtotik-e. Azért az követtől az confirmációt aláhozatván Esztergambúl az tolmácsnak eleibe hoztok, szabadon hadtok, ha ple[ni]potencia vagyon, az hatalmas császárunk tulajdon pöcséte alól messe ki. És mivel az őfölsége követe azt írta, annak egyeztetése látni küldetett, az pöcsét alól kimetszette, s az parral megegyeztette, különben nem találtotott.

Másik dologért azért küldte, az őhatalma neve alatt túlünk hűtlevelet kívánt, hogy az Portára menő s jövő utábon az veli levőkkel bátorságosban járhosson. Azt is megküldtök. Ugyanezen tolmácsból harmadikért azért küldte, innýéd az őhatalma követét mennyien késérik, s kézbe adják, hogy ő is annyiadmagával jűjön. Kért azon, az késéző sem egy-, sem másfelől sok ne legyen, mert őmellest 200 magyar lovas, 50 magyar gyalog késéri, több nem, azok az változó herrül visszatérnek. Mi is az mi részünkrül hasonlatosan rendöltök az késézőt, hogy ha onnyéd az követ másfél százod magával az Portára indul, mi is oda fölmenendő őhatalma követét úgy rendöljök, valamint onnyéd jűn. Az változó napot rendölte ennek az hónap 26. napját, mely mához 8 nap. Mi rejá engedtek arra az napra [a] kedvéjért, noha mi az őhatalma követét ma indéthatnánk. De ám hadd búcsúzzék az nühány nap alatt szerelmes jóakaró barátitúl őnagysága. Hogy Nagyságod főemberit fogja hozzánk alábocsátóni, akarjok, s jó kedven vesszek az Nagyságod látogatattását. Isten tartsa meg és szerencsáltossa Nagyságodat. Íratott Budán, die 18. Septembris anno 1628.

Nagyságod kedves jóakaró úr barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 301.

**Hans Ludwig von Kuefstein to Mürteza Pasha
Komárom, 20 September 1628. Latin copy.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Bd. 2. fol. 81. Another copy: ELTE EKL G4 Tom. V. p. 363–364.

Kuefstein received Mürteza Pasha's letter from 17 September through his interpreter, Ernst Hazy. Since Hazy found that the text of the sultanic confirmation is the same as that of the copy, there are no obstacles left for the meeting of the ambassadors. Concerning the three points requested by Mürteza Pasha through Marino Tudisi, Kuefstein will make sure to fulfill them.

Paria literarum ad Vezirium Murtezam Bassam, Ernestum Hazy et Marino Tudisi continens.

Illustrissime domine, domine et amice nobis plurimum observande.

Salutem et officia nostra paratissima. Ex Illustrissimae Vestrae Dominationis sub dato decima septima hujus, literis, a nostro interprete recta allatis, illam cum una et altera nostra non immerita petitione probe contentam esse, easque exequendas humanissime accepisse, libenter intelleximus. Inprimis, quod referente nostro interprete originale capitulationis cum copia consentiat, ac inde nulla nostrae cum Potentissimi Turcici Imperatoris legato permutationis difficultas reliqua sit. De caetero ad illa tria puncta, nomine Illustrissimae Suae Dominationis a Marino Tudisi nobis proposita ita nos declaravimus, cui plenaria fides adhibeatur, rogamus, ut illam in hisce acquieturam ac erga suam officiositatem, eandem nostram benevolentiam sensuram esse speremus. Cui etiam nos in futuro, ea, qua decet, humanitate et reverentia occurrentes, quamprimum ipsam summo prosperitatis gradu utrinque videre desideramus. Illustrissimae Suae Dominationi cum felicitate longaeвам vitam exoptantes. Comarrhonii 20 7bris 629.

P.S. Quod tam brevi scribendi genere utamur, Suae Caesareae Maiestatis literae hac et eadem hora nobis redditae, quibus ut respondeamus, oportet, in causa sunt.

[GK]

No. 302.

**Mürteza Pasha to Rambaldo Collalto
Buda, 23 [Muharrem 1038 / 22 September 1628].¹⁶ Original (type D).**

MZA G 169 Kt. 81. no. 1759. fol. 33. Italian translation ibidem (unnumbered).

After the meeting of the ambassadors took place at Szöny and the presents were exchanged, the ambassadors set off. The Habsburg ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein is

¹⁶ The Turkish text does not specify the month. As the Italian translation gives the date 24 September 1628 (25 Muharrem 1038) we can assume that the translator made only a slight mistake in converting the hijri date.

heading for Buda, where he will be welcomed with due respect by Mürteza Pasha. İsa Efendi, who was chief commissioner at the peace talks and Şahin Ağa are travelling to Constantinople. Mürteza Pasha requests that Collacto should order the captains of the border fortresses not to breach the peace in any way.

Devletlü ve rif‘atlu Roma imparatorı hazretleri vekili ve ‘askerlerinin serdari ‘izzetlü dostumuz grof Kolalto huzurlarına layık olduğu üzere dostluklar ve muhabbetler olunduktan sonra inha olunan oldur ki: devletlü dostumun huzur-i ‘izzetlerine gizlü olmaya iki ulu padişahlar elleri altında olan ra’iyyetlerinün ve sair fukaranun gözleri yaşına merhamet edüb anların ri’ayet-i hatırları için iki tarafun vükelası Sön sahasında bir yere gelüb bitürdükleri sulh ve salah ma’lumlarıdır ve devletlü dostumun ol hususa vafır zahmet ve emeği ve yorulması olmışdır be-hamdu li’llahu ta’ala şimdikihalde artık bir dürlü paçarız kalmayub ‘ahdname-i hümayunı sa’adetlü ve ‘azimetlü padişahumuz tebdil etdürilüb bu def’a devletlü ve rif‘atlu Roma çasarı hazretlerine layık-i devlet olduğu hedayasıyla ta’yin buyurduğu üzere ol ri’ayete vacib Receb paşa hazretleri kezalik devletlü Roma çasarı tarafından dahi ‘azimetlü padişahumuza ‘ahdname ve layık-i devlet olduğu üzere hedayasıyla ta’yin olunan ol ri’ayete vacib büyük elçileri birbirinden katlu sa’atleriyle tebdil olub ‘azimetlü padişahumuzun elçileri ol canibe devletlü çasar hazretlerinün elçileri bu canibe ‘azimet edüb inşa’llahu ta’ala Budun’a dahil olduğunda ber hoş ta’zim ve tekrim ile istikbal edüb ve kondurub ve lazım gelen mühimmatın görüb dahi bu mübarek sulh ve salah hususına bu canibden baş vekil olan ‘izzetlü ve faziletlü müfti ‘İsa efendi hazretleri ile bizüm Şahin ağayı ta’yin edüb safa-i hatır ile asitane-i sa’adete irsal eylememüz mukarrerdür. İnşa’llahu ta’ala sıhhat üzere asitane-i sa’adete varduğunda önine düşüb gerek ‘azimetlü padişahumuza ve gerek vüzera ve vükelasına buluşdurub ri’ayet ve hürmet etdüre. Heman devletlü dostumdan me’mul olan budur ki bu mübarek olan sulh ve salaha ri’ayet olunmak için serhadlerinüz hakimlerine ve kapudanlarına muhkem tenbih ve te’kid oluna ki ber hoş elleri altında olanları zabt edüb hilaf-i sulh ve salah üzere işlere rıza ve ruhsat vermeyeler. İnşa’llahu ta’ala bu muhibbleri topuzum altında olanları muhkem zabt edüb sulh ve salaha ri’ayet ve fukarayı ra’iyyeti himayet eylemede zerre denlü ihmal olunmaz. Ümizümüz budur ki zabt ve rabtumuz ma’lumları ola ta kim bu sebeble iki tarafun re’aya fukarası huzur edüb iki ulu padişahlara ve sebep olanlara hayır du’ada olub bu mübarek sulh ve salah niçe zamana dek müzelzel ve perişan olmayub mabeynde olan dostluk günden güne ziyade ola. Bundan sonra devletlü dostum ol yüce Allahu ta’ala hazretlerinden uzun ‘ömürler rica ederüz. Bu kağıdumuz işbu üzerümüzde olan ayun yiğirmi üçüncü güninde yazılmışdır. Ve’s-selam.

Be-medine-i Budun al-mahruse-i m[ezbur]

[ID & MF]

No. 303.

**Mürteza Pasha to Pál Esterházy
On the field next to Pest, 28 September 1628.
Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. no. 12224.

Damján and György Rácz, coming from the village 'Rinya' in Szigetvár sancak complained that three weeks ago eighteen of their horses were stolen by rogues. They managed to learn some of their names. Mürteza Pasha requests Esterházy to have the horses returned and the culprits punished.

[outside:] Az fölséges római császár hívének, az tekintetes és nagyságos Esterházy Pálnak, novigrádi főcapitányának, nekünk szomszéd úr barátunknak

[contemporary note, written by a different hand:] Az Györffy és Rácz János kóborlások felől etc.

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmitől az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes, nagyságos úr, szomszéd jóakaró barátunk! Minden szomszedságos jóakaratumk ajánlása után kívánunk Istentől minden jókat Nagyságodnak.

Az szigeti szandzsákságból, Rinna nevő faluból az levelünk mutató két személy, Rácz Dömjén és György előnkbe jönnek, adák értésünkre, ennek előttő, úgy mint 3 héttel, valami lator csavargók falujokból 18 lovokat hajtottak el. Mely latrok honynyéd valók és kicsodák, benne egynihányot neveken tudnának, az ödő alatt végére mentek. Mivel azért, az mint magok mondják, az részről, Nagyságod számára tartatnak, köllettek szegények mellett barátságosan Nagyságodat megtalálnunk, hogy mikor Nagyságod eleibe mennek, túlök az magok nyavalyákat kitül lett, megérti. Legyen szergalmatos gondjaviselések szegényekre, az lovait valahol föltaláltotja, adassa vissza, az latrokat büntettesse meg másoknak tanúságokra. Isten tartsa jó egészségében Nagyságodat! Íratott az pesti mezőben, die 28. Septembris, anno 1628.

Nagyságod úr szomszéd barátja

Vezér Murteza pasa

[GEM]

No. 304.

**Mürteza Pasha to Hans Ludwig von Kuefstein
Pest, 1 October 1628. Original (type F).**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 443–444. German translation: ELTE EKL G4 Tom. V. p. 445–448;
ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Konv. 2. fol. 107–108.

Kuefstein delivered the letters of Ferdinand II, and Mürteza Pasha announces the following concerning the issues discussed there. The ratified copy of the eleven articles of the peace of Szöny is being delivered by Kuefstein to Constantinople, to the court of Murad IV. Earlier the text of the peace was brought to Constantinople by the Habsburg internuntius, István Balogh. Then the Ottoman document, issued by the sultan and brought to Buda by Receb Pasha, was proof-read upon the request of the Habsburg party, by their interpreter, Michel d'Asquier, in the presence of Şahin Ağa. Mürteza Pasha hopes that the process of creating the peace can be closed by the negotiations of Kuefstein in Constantinople. If further questions occur, the duty to clarify them will be left to Kuefstein and İsa Efendi, who was chief negotiator at the peace talks, and is currently the mufti of Belgrade.

[on the back: Deß vezier vom Offen antwort, auff mein ihm bey der ersten audienz eingerichtens memorial. Durch den bassa von Herzegovina und bassa von Erlau mir dem 1. 8bris 628. in meinen zeltt underhalb Pest überantwortet.]

Devletlü elçi beğ dostumuzun hazretlerine layık olduğu üzere muhabbetler iblagından sonra inha olunur ki: devletlü ve sa'adetlü Roma çasarı hazretlerinün canib-i devletlerinden bu dostlarına götürüp teslim eyledüğünüz mektub-i muhabbetleri ile siz devletlü dostumuz tarafından yazılup ma'en verilen mevadd defteri ber hoş terceme olunup manzurumuz olmağla iz'anumuz olmışdur. İmdi benüm devletlü dostum ol maddelere cevabumuz budur ki: iki ulu ve 'azimetlü padişahların vükelası bundan evvel Sön nam mahallde altı ay içinde niçe niçe zahmetler ile buyurdıkları mübarek sulh ve salahun on bir madde üzere biri birlerine verdükleri 'ahdnameleri mukaddema bizüm 'azimetlü padişahumuzun elçisi sizün devletlü ve sa'adetlü Roma'i çasarı hazretlerine götürüp ve sizün elçinüz dahi der-i devlet-medara varup 'ahdname'yi bizüm sa'adetlü ve 'azimetlü padişah-i islam hazretlerine teslim edüp ve iki ulu padişahlar ol 'ahdnameleri makbul dutup ve andan sonra girü mübarek sulh ve salahun temşiyet ve istihkamı için ve iki ulu padişahların mabeynlerinde dostlık ve muhabbet ziyadeliği için olıgeldüğü üzere name-i hümayun ile ve hedaya ile iki canibden büyük elçiler gönderilüp ol on bir madde üzere mübarek sulh ve salahun itmamı ve ri'ayeti ferman olunup bizüm 'azimetlü ve şevketlü al-i 'Osman padişahı hazretlerinün asitane-i sa'adetlerinden devletlü ve sa'adetlü Roma'i çasarı hazretleri caniblerine irsal buyurılan büyük elçileri 'izzetlü Receb paşa dostunuzun yedinde olan name-i hümayunun sureti taleb olunup sa'adetlü ve devletlü çasar hazretlerinün manzur-

‘alileri olmak murad-ı şerifleri olmağla diriğ olunmayup verilmişken girü kana’at olunmayup aslı ile tatbik olunması murad olunmağla tercümanunuz bizüm elçilerimizden olan Şahin ağa ile gelüp ve ‘azimetlü padişahumuz hazretlerinin mühr-i şerifleri açılıp ve aslı ile tatbik olunup bir harf ve bir kelime ziyade ve noksan bulunmayup ol on bir maddeye ri’ayet buyurıldığı ve iki ulu ve ‘azimüş-şan padişahların biri birlerine layık olduğu üzere dostlık ve muhabbet üzere tahrir olunduğı devletlü ve sa’adetlü çasar hazretlerinin manzur-i şerifleri ve makbul-i devletleri oldukdan sonra siz devletlü dostumuzu canib-i devletlerinden name-i sa’adetleri ile ve hedayaları ile ‘azimetlü ve şevketlü padişah-i islam hazretlerinin canib-i şeriflerine ve asitane-i devletlerine irsal buyurup hala bi’inayet-i Allahu ta’ala eşref sa’atde Budun’a dahil olduğunuzda layık ve lazım olduğu üzere siz devletlü dostumuza istikbal ve ri’ayet ve ikram olunup dahi der-i devlet-medara bir gün evvel revane olmanız için ve inşa’llahu ta’ala asitane-i sa’adete vasıl olup ‘azimetlü ve sa’adetlü padişah-i islam hazretlerinin çaker-i sa’adetlerine yüz sürdüğünüzde ve vezir-i ‘azam ve şeyhülislam hazretlerine mülakat eylediğünüzde iki canibden sadır ve varid olan ‘ahdnemelerinde ve hala name-i hümayunlarında kayd ve tasrih buyurılan on bir maddelere kema yenbagi ri’ayet olunup iki ulu ve ‘azimüş-şan padişahların dostlıkları ziyade olması ve re’aya ve beraya fukarasının devam-i devletlerinde asudehal olup serhadler dahi emn ve aman olması mukarrer ve muhakkakdur ve illa ol on bir maddeden haric her neki tahrir eylemiş iseniz bizüm anlara asla bir dür cevabumuz ve bundan evvel mün’akid olan sulh ve salahun hilafına bir vechle rıza ve kudretümüz yokdur ve siz devletlü dostumuz dahi ol on bir maddelerden haric ve ziyade bir husus tahrir ve teklif eylemeğe münasib değildir inşa’llah e’r-rahman cemi’ ahval-i sulh ve salahun baş müşavereci olup hala Belgrad mollası olan faziletlü ‘İsa efendi hazretleri ile siz devletlü dostumuz asitane-i sa’adetde itmam edesiz. Baki Hakk ta’ala hazretleri siz dostumuza çok yıllar ‘ömürler versün.

Dostunuz Mürteza paşa

[ID & MF]

No. 305.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Esztergom, 3 October 1628. Original (type A, Habib Ağa’s handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 103–104.

Mürteza Pasha received Esterházy’s message from the palatine’s man, who accompanied the Habsburg ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein. The present of the palatine was also delivered. The beylerbey is glad that the peace-making procedure will be successful, many did not believe in it any more, people were preparing for war at least at three places. Mürteza Pasha acknowledges Esterházy’s information concerning the commissioners’ meeting, summoned to discuss the issue of the villages. If Péter Koháry will come with

four of five others, the beylerbey will also prepare the kapıcı başı, Ömer Ağa, in the same manner. Mürteza Pasha's intention was to only order Mustafa Bey of Lippa to join the kapıcı başı and expected two delegates also from the other party, but if so many people come from the Hungarian side, he will also summon higher dignitaries from the provinces, which are under discussion, since the kapıcı başı has no local knowledge, his task is to pay attention that the sultan's reputation is honoured. The villages that, due to the damages they suffered during the war, can no longer pay their old taxes, should pay a tithe from their income. This will also remedy the worries concerning the quality of coins. As soon as Mürteza Pasha receives Esterházy's safe-conduct from Koháry, he will also send one in his own name. Mürteza Pasha accepts Koháry's suggestion that Szécsény should be the place of negotiations for the first round, where the province of Eger is discussed. As of yet, the beylerbey gave no present to Esterházy's men, who travelled on with the ambassador to the Porte, but ordered İsa Efendi to take care of them, and will give them a horse each when they arrive back. Mürteza Pasha also encourages Esterházy to exchange gifts.

[outside:] Az tekéntetes és nagyságos úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, az fölséges római császár tanácsának, komornikjának, Magyarországon heltartó palotinusának, az Fracno várának örökös urának, az kunokok [!] bírójának, Soprony, Bereg, Zólyom vármegyék főispánjának, nekünk kedves úr jóakaró szomszéd barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmitől az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, nekünk kedves jóakaró szomszéd barátunk! Minden ödőben az magunk jóakarója ajánlásunknak utána kívánjok Isten ő szent fölségétől, [hogy] Nagyságodnak napjait sokasétsa, az szegény községnek isteni imádásokkal, jó egészséggel szerencsáját nevelje, tartsa meg sokáig.

Az Nagyságod úri méltóságra érdemletes okos főember hű szolgálói, melyeket az fölséges római császár Portára alámenő követével hozzánk is bocsátott, nekünk szembe levén, szóval túlök az mely dolgokról Nagyságod izent, böcsületesen azt mindenképpen megbeszéllették. Mely Nagyságod izeneti szerént és öket látván, az előbbi leveléből közel való híveinek tudván, minden szükséges dolgokról velik sokáig búségesen beszéllettünk. Intettek arra is [öket, hogy] írjanak is Nagyságodnak, tudjok, el nem múlatják. Az Nagyságod böcsületes levelét küldötte ajándékjával böcsületesen, szeretettel lártok. Az ajándékot, az mely dologhoz régen történt példához alkalmaztatván küldte, izente Nagyságod, bizonyára abból való okosan föltalálását az mastani Nagyságoddal foglalatos rajtunk levő dolgainkat helen hadtok. Mert az mi részünkről is az sok eregyek, nyughatatlan emberek az sok csacsogó beszédekkel ezt az szent dolgot hogy így meglegyen, az meg nem levését inkább

elhitették volt, úgyhogy immár 3 helen is az készületre igyekeztek, melyeknek bizonyosan végére mehetnek az Nagyságod okos hívei, hogy ez dolog így volt. De Istennek szent neve öreken dícsértessék, hogy Nagyságoddal nekünk erre annyi erőt ada, hogy mind egyik s mind másik felől ezt lecsöndeséténk, eltávoztathatánk. Az Nagyságod levelét mindjárt megfordéttatván mindenekben böcsületesen való írását értjek. Az végezés szerént az faluk eligazétása mint, hogy legyen és arra mind az két részről az commissarius urak mennyien és minemű magok viseléssel egybe jűjenek, azt is értjek.

Jóakaró úr barátunk! Mi abbúl is és az több hátramaradott előttünk levő dolgok[at], az melyek az két részről való commissariusok egyenlő végezésekből kiment, helen hagyatott, az articulusokban jelen vagyon, mindazokat helekre hozni az mi részünkről tiszta szível igyekezünk mindeneket hogy egyenlő akarattól befedezzünk, helen hagyjunk. Az szegény község érettünk isteni imádásokkal, Nagyságoddal egymás jó barátságával az míg Isten engedte, élni akarunk.

Hogy pedig az Kohári Péter szomszéd barátunkkal azok az főemberek negyed, ötödmagokkal, úgyhogy minden cselédekkel százon ha lesznek, mi az mi részünkről főemberekkel annyiadmagokkal az kapocsi basát rendöljök.

Jóakaró úr barátunk! Mi abban ellent nem tartunk, akármennyien legyenek, mi az végezés szerént az leülésre az kapocsi basával az lippai Musztafa béket rendöltök vala, hogy onnadj is mint ezek ketten, azok is ketten, az 4 ember isteni igazságot mind az kétfelől való dolgokról supricációval [!] eleikbe adván végezzenek. Azoknak helen hagyásával maradjon helben mindeneknek dolga. De ha az részről az tanács annyian leszen, innyéd is az mely tartományban az végezés míg elvégeztetik, az tartományból főemberek lesznek commissariusink mellett, olyak az melyek tudják az helben levő tartományok állopotját, lássák dolgokat. Az kapocsi basa az itt való dolgokra tudatlan, az csak arra való leszen, [hogy] az méltatlan kívánságnak ne engedjen. Reménljek Istent, ez dolgokon is, ha az nagyokon általmentünk, ezeken inkább általmegyünk.

Az mely faluknak az sommájok fölöttébb vagyon, az melyet az hadak előtt rejájok rendöltek, míg épen voltak, az nínhány esztendőben az hadak ínségek miatt nyomorult állapotra jutottak, úgyannyira azt az sommát, az melyet azelőtt adtak, mast is kívánnának, az megadására elégtelenek, azokról mit végezőnek, az mi részünkről elegendő tanúság adatott. Nagyságtoknál is az Isten parancsolatja világosan fönnáll. Az olyan faluk tizedre rendöltessenek értékek szerént, minden erejek szerént, az földi veteménből adják meg isteni igazság szerént az tizedet. Az iszpajákat mi abban megtartatjok. Abbúl is Nagyságoddal az mi fejünk azután nem fog fájni, hogy emez szipája az vagy amaz falujának sommáját följobb verte. Mikor az szegénység igaz tizedet ad, az pénzről való villongás is eltávozik. Ha Isten minket Nagyságoddal éltet, isteni igazságot, az végezésből kiment articulusokat előttünk viselven mindeneket egyenlő jóakarattal eligazétsunk úgy, hogy semmi vörsöngésre utánunk okot ne hagyjunk, kiről az utánunk való minket átkoznának, minden azon igyekezzünk.

Az Nagyságod úri pöcséte alatt az commissariusinknak való hűtlevelet Kohári szomszéd barátunk az maga írása szerint mihelt megküldi, mindjárt mi is magunk levelét ugyanakkor elküldjük. Az mint Kohári Péter úr barátunk Szécsént első tracta helnek méltónak rendölte, mi is helen hadtok, bátor első hel az egri tartományokból való végezésre az legyen. Isten tartsa és szerencsáltossa minden jovaival Nagyságodat és az szomszédcságbon egymás kedvében tartson meg sokáig. Íratott Budán, az pesti mezőben, die 3. 8bris 1628.

Nagyságodnak jóakarattal úr szomszéd barátja

Vezér Murteza pasa

Az Nagyságod böcsületes hűveit noha szűünk szerint barátságosan lártok, de mivel mast alámentekben nekik az főkövet mellett léteken semmi oly ajándékot nem látunk alkolmatosságnak, megparancsoltok mufti Isza effendinek mind némelek vissza jövték böcsületesen az úton és szükséges helében viseljen. Ha Isten jó egészségben visszahozza őket, egy-egy jó lóval meg fogjok ajándékozni. Nagyságod is meg ne kéméljen, éljünk egymás kedvében.

[LG]

No. 306.

**Mürteza Pasha to Ferdinand II
Pest, 4 October 1628. German translation.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 455–456.

Another copy: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Bd. 2. fol. 109–110.

Hans Ludwig Kuefstein, the ambassador that Ferdinand II had sent to Murad IV, arrived. As the air of Buda is quite bad, Mürteza Pasha did not give him lodgings in Buda, but rather close to Pest, in his own tent. Kuefstein was welcomed with the due amount of soldiers standing guard at both sides of the Danube and three gunshots. Mürteza Pasha will also fulfill Kuefstein's minor requests. To honour him, seven Christian captives were released, who will be sent to the emperor. Mürteza Pasha gave Kuefstein İsa Efendi as a company, who used to be chief commissioner at various peace talks. Mürteza Pasha is sure that Kuefstein will be welcomed also at the Porte with due respect. The beylerbey ordered his subordinates to maintain the peace and punish any breaches of it; and expects Ferdinand II to order the palatine, Miklós Esterházy, to do the same.

Großmechtigster, Allerdurchlechtigster Romanorum Imperator, zu dero Khayserlichen Hoheiten von unuß schuldig unnd gebührende dienst zuvor. Mit wünschung von Gott dem Allmechtigen Euer Kayserlichen Maiestät langes leben, glückhseelige khayserliche wolfarth unnd regierung, benebens auch wünschen wier daß zwischen

Euer Kayserlichen Maiestät unnd Unsern Großmechtigsten Kayser lieb unnd freundlichkeit vermehret werde, dardurch auf beeden seiten die armen unterthanen zu fried unnd ruehe gesezt werden mögen, das sie die zeit ihres lebens Gott dafür zudanckhen haben, forderist umb Eure Romische Khaiserliche Maiestät unnd dann auch umb die, so sich in diesen friedes handlungen gebrauchen laßen.

Derowegen auch Euer Kayserlicher Maiestät wier nicht unterlaßen wollen noch sollen mit diesem credentional gehorsamist zuerinnern, daß von Euer Kayserlichen Maiestät zu Unserm Großmechtigsten Khayer, alß zu deroselben gueten freundt mit dero khayserlichen credentional unnd praesenten abgesendete, bey unns gar hoch unnd wohl geehrte Herr Orator, an einem schönen tag hieher angelanget ist. Ob zwar wier demselben gern wolten hinein in die haubstadt Offen losiert haben, weiln aber etwas ungesunden lufft in der stadt, so haben wier ihnen sambt seinem comitatu, zu verhütung eines abscheues unterhalb Pest, in unsern gewöhnlichen leibzelten losieret; ihme, so viel in unserm vermögen, zu Euer Kayserlichen Maiestät hocheit unnd reputation mit einer schönen anzahl zu roß unnd fues, auf beeden seiten der Donau bis zu bestimbten ort der losierung entgegen gezogen, auch alle stuckh zu 3 mahlen loßgehen lasßen. Darneben auch, was der Herr Orator in namen Euer Kayserlichen Maiestät an unns begehret in billigen sachen, nicht abschlagen sollen.

Wie dann mit den gefangenen Christen, nemblichen 7 persohnen ihme Herren Oratorn loßgeben, weche er zu Euer Kayserlichen Maiestät hinaufschickhen solle. Nachdem von hienen bemelter Herr Orator, den 5. dits sein raiß nach der Porten nemen wierdt, zu deme wier den hoch- unnd wohlwürdigen herren, Muffti Isa Effendi, welcher auch bey etlichen friedes tractationen der vornembste commissarius gewesen, auch andere vorname persohnen dem Herren Oratori zugeben worden, geliebts Gott, glückhlichen an die Porten anlangen, Eurer Kaiserlichen Maiestät credentional schreiben unnd praesent mit gebührender reverentz unndt ehr uberantworten wirdt, ihme auh gleychesfals alle ehr erwiesen werden wirdt, unnd zu das theur erworben friedts bestätigung nach den 11 geschloßenen artickeln gehalten werden soll. Zu welchem wier auch unter unser habenden gebieth, insonderheit auf den granizen, denen bassen, beeglerbeeghen, auch andere beeghen, die vorgesezten haubtleuthen gantz ernstlich bey leib unnd lebens straff bevohlen haben, unnd hinführo noch mehrer thuen worden, mit nichten wieder die friedes capitulation handeln sollen. Beschicht aber wider den frid etwas, soll niemand, es sey hoch oder niederes standts persohn ungestraffen bleiben.

Also ist an Euer Romische Khayserliche Maiestät unser gehorsames bitten dieselbe wollen gleichsfaß ihren hohen unnd nideren gräniz obersten, durch dero palatinum bevehlen unnd auferlegen lasßen, das sie ihre untergebene auch im zaun halten, damit nichts wider den heiligen frieden beschehe, wie dann Euer Khayserliche Maiestät aus Ihrer wolverordneten Herrn Oratoris gehorsamistten schreiben mit mehrerm allergnädigist werden zuvernemen haben. Mit wünschung Eurer Kaiserlichen

Maiestät von Gott dem Allmechtigen viel jahre zu leben, unndt glückseelig zu regieren.
Datum auf dem Pester landt den 4. Octobris 628.

Murteza Bassa

PS. Großmechtigster Römischer Khayser zu Eurer Kaiserlichen Maiestät mehrern
ehr haben wier auf des Herrn Oratoris begehren 7 gefangene loßgelaßen, also bitten
wier auch Eure Kayserliche Maiestät allergehorsamist, Sie geruehen allernädigist
von den Raaberischen gefangenen, namens den Saffir Aga, sambt sechster schlachtern
gefangenen loßlaßen. Welche die zeit ires lebens Ihr Kaiserliche Maiestät in
demütigsten gehorsam danckhen werden. Hoffentlich diese unsere bit bey Ihr
Kaiserliche Maiestät von unabschlägliche resolution erlangen werde.

[GK]

No. 307.

Mürteza Pasha to Péter Koháry

Buda, 9 October 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. no. 12155.

Mürteza Pasha received Miklós Esterházy's safe-conduct for the kapıcı başı, Ömer Ağa, Mustafa Bey, the sancakbey of Lippa, the two other Ottoman dignitaries and their fifty servants. Koháry wants to be at Szécsény on 28 October, but Mürteza Pasha sees no reason why they should wait eighteen days, since they had agreed previously that the talks between the commissioners should commence immediately after the meeting of the ambassadors. The kapıcı başı had been summoned from the Porte months ago and they stay in the camp next to Pest after the ambassadors set off towards the Porte, waiting for the negotiations to start. Mürteza Pasha also does not understand why Koháry wants to give lodgings to the Ottoman delegation in four different villages and house the kapıcı başı at the suburbs of Szécsény. On his way back from Körmöcbánya [during the 1626 campaign] the beylerbey saw the town Losonc with his own eyes, which would be a fit place, one delegation could be housed in one street, the other in another and they could agree quickly. Mürteza Pasha announces that he will send Ömer Ağa to Losonc on 16 October, because the winter is coming and the kapıcı başı wants to go back to the Porte, where his report is expected. The beylerbey sends a safe-conduct to Koháry and Ferenc Fanchy. Koháry should also come on 16 October. There is unrest among the sipahis because of the prohibition to go and collect the taxes.

[outside:] Az tekéntetes és nagyságos úrnak, Koháry Péternek az öfölsége hívének
Újvárában vice heltartó kapitányának, nekünk jóakaró szomszéd barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondjavisejő, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes, nagyságos, böcsületes úr szomszéd jóakaró barátunk! Minden hozzánk illendő jóakarutunk ajánlása után kívánunk Istentől sok jókat s jó egészséget Kegyelmednek.

Az végezés szerént, hogy az szegénység igazétásaiért, az követek megváltozása után, mind az két részről úri comisariusok gyűljenek egybe, az mi részünkről levő őhatalma ez dologra rendölt kapocsi basája és az lippai Muztafa bég, az két úrral, az mely szolgálk illő, és egyéb morhájak ötvenen, mind mentek- és otlétekbén s visszajövetek[ben] bátorságosan lehetnek. Palatinus szomszéd jóakaró úr barátunk böcsületes hűtlevele, az Kegyelmed böcsületes levelé[ve]l ma vénk el, melyeket mindjárt megfordéttatván az őnagysága böcsületes hűtlevét kedveltek megböcsülvén az levelet, meghattok.

Az Kegyelmed leveléből értjek, az rajtunk levő hónap 28. napján az Kegyelmed tetszéséből Szécsénben jelen akar lenni, kiról az mi tetszésünket kívánta Kegyelmed. Jó úr barátunk, mi az szent békességnek 11 articulusa szerént minden végezésinket helben akarunk hadni és az mely dolgok el köllenek igazodni, azoknak erejével ahhoz is készek vagyunk, hogy egyenlő jóakaratból azokat is eligazétsok, rajtok által menjünk. Isten segítségével, az végezés szerént, az faluk dolga látását is, hogy az őhatalma portájáról fő kapocsi basáját fölhozatók, és itt nagy köcséggel mind az mai napig tartóztatjok, annak hány holnapja vagyon, Kegyelmed aztot tudja. Hogy inkább ez dolgon is hamarabb által menjünk, még az követek meg nem változásának előttö egynihányszor mind palatinus úr, jóakaró szomszéd barátunknak és Kegyelmednek írtunk és egymást arra intettek, hogy az követek megváltozása napján az faluk dolgára egybejövendő comisariusok is személyek szerént ott legyenek, ők is leüljenek, dolgokhoz lássanak, mely dologra akkor Kegyelmetek is hajlandó volt, sőt inkább kívánta azt túllünk, még az követek változásának előttö, az faluk dolgaiért menjenek ki, de immár mindazokról az végezésekről elvonyódott. Mast is írja azt Kegyelmed, ez hónap 28. napján jün ki és jelen leszen Kegyelmed, mely dolognak nem ítélik semmi okát, nem látják, miből várakoznánk mégis máttól tovább 18 napra, mit mi ez dologra egynihány hónapja, hogy készen tartjok az comisariusokat, mi is itt, az pesti mezőben annak kedvéért várakozunk az követet alábocsátásunknak utána, hogy az kapocsi basával Muztafa béget ez dologra mindjárt mozdíthassok.

Hogy pedig az Szécsén mellett levő 4 szegény falut és az tracta helnek az hóstátjában egy házot rendöl Kegyelmed, jóakaró barátunk, mi szükség száz embernek ennyi felé szakadozni, mikor onnyéd felül, Körmöcbányáról jüttünk, mogam szemével látom Szécsényhez nem igen messzi, egy Losanca nevő várost, az mely helt igen méltó és alkalmas helnek ítélnk, egyik utcájában szálljon meg Kegyelmed, másikon az kapocsi basa, az velek valókkal egyenlő akaratból egy házot tisztéttassatok az tracta helének. Mi semmi nehéz dolgokat nem remélnjünk, hogy legyenek, ha Kegyelmetek az igaznak

engedni fog, három-négy nap alatt ott, az tartományokban való dolgot [!] eligazodhatik. Onnyéd másik herre egyenlő akarattal végezvén, jószerencsás órábon induljon Kegyelmetek. Azt pedig, hogy erre az dologra annyi ödő haladjék, mi nem javalljok, úgy reménlitek, eddig is kimenjen Kegyelmetek, de hogy míg ez levelünk Kegyelmedhez megyen s vásolza jün, rendöltök az kapocsi basát megmozdítani, az jövő hétfejre, az mely nap mához egy hét. Mi azért mától fogván ez hónapnak 16. napján megindétjok, Kegyelmetek azt ne mondhasa, magunkat az végezéstül megtartóztattok, nincs is módunk, hogy ez dolgot tovább halasszok, mert ezután ím, az tél előttünk, másod az, az kapocsi basa az Portára akar hertelen menni, az mit végez el, ott is végére akarnak túlló menni.

Minthogy palatinus úr szomszéd barátunk hütlevelét megküldtö Kegyelmed, mi is hasonlatosan az Kegyelmed úri becsületes nevire és az böcsületes Fanchy Ferenc nevire, az Kegyelmetekkel örvenen levőkkel bátorságosan levéstekért hütlevelünket megküldtök. Isten segítségével végezzen Kegyelmetek minden jókat egyenlő jóakarattól, ez két dologról pedig, úgy mint az mi tetszésünkből Losanca tractáló hel rendöltessék, és másik, ez dologra mind Kegyelmetek onnyéd és az kapocsi basa ez részről, az jövő hétfejre megmozdulástokért, ez levelünk mutató csausunktól vásolst küldjön Kegyelmed. Isten tartsa és szerencsáltossa Kegyelmedet. Íratott az pesti mezőben, die 9. 8bris, anno 1628

Kegyelmed úr szomszéd barátja

Idem qui supra

P. S. Az végbeli iszpják minden felől reánk írnak, reánk kiáltván azt, még ez nem volt ilyen tilalom alatt, hogy jobbágyinkért, mikor be nem júnek, ki ne menjünk, az be nem jövésekért meg is ne merjék szidnia, az evő kenyérrel nem bírjuk jobbágyink adófizetelenségek és szófogadatlanságok miatt. Ha mind így leszen, alámegyünk az Portára, reád kiáltunk, jó úr barátunk. Ilyen okokból nem szükség, hogy immár ez dolog továbbra és hidegebbre vonódjék, váljék el mindenek dolga, ki-ki tudja magát mihez tartani. Az jövő hétfejre induljon ki Kegyelmetek is és annak előttö nekünk mindjárt adja tudtunkra Kegyelmed!

[GEM]

No. 308.

**Mürteza Pasha's safe-conduct to Péter Koháry and Ferenc Fanchy
Buda, 9 October 1628. Original (type C, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 32.

Since the meeting of the ambassadors already took place and Miklós Esterházy issued his safe-conduct, Mürteza Pasha also assures the commissioners of Ferdinand II, Péter Koháry and Ferenc Fanchy that they can move freely and unharmed and conduct their talks about the questions of the borderlands.

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmitől az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren inné levő birodalmának szorgalmas gondja viselője, hadainak igazgató szerdárja, Budán az hozzá tartozandó országokban heltartója.

Adjuk tudtokra mindeneknek, az kiknek illik, hogy minekutána az Nagy Istennek akaratójából, az kinek kezében az fejedelmeknek szíve, arra bírták volna magokat az két hatalmas császárok az szegény együgyű községnek tekintetiért, hogy egymás között valami bizonyos és állandó jó békeséget szerezzenek, lett az többi között ilyen végezés is, hogy az főköveteknek, kiket az két hatalmas császárok egymáshoz küldendők volnának, s megváltozások után mind az két részről bizonyos és fő úri ember commissaryusok rendöltessenek mi általunk neveztesseken és az mi kedves úr barátunk, az hatalmas római császár mostani heltartója és magyar országában palatinusa által mely végezésnek ereje szerént, im az mi hatalmas és győzhetetlen császáruk részéről elváltozván és nevezvén az commissaryusokat. Azoként és az után levőkért azon megnevezett kedves úr barátunk, Magyarországnak mostani palatinusa hűtlelet is adta, kire nézvén im mi is az hatalmas római császár részéről való commissaryusokért, úgymint az tekintetes, nagyságos, böcsületes, szabad úr, öfölsége vicegenerálisa és újvári vicekapitánya, Koháry Péterért, és az böcsületes Fanchy Ferencért, hasonlóképpen az ökegyelmekkel leendő ötven számos személyért ez jelenvaló hűtleletünk adjuk. Ígervén arra magunkat, hogy azon hatalmas római császár öfölsége részéről való úri és szolgálai személyeknek, az kik ebben az holdoltság dolgának igazetésában lesznek, sem jövetek-, sem otlletekben, sem visszajövetek[ben] senkitül az mi hatalmas és győzhetetlen császáruk részéről és alatta valóktúl háborgatások nem léssen; és sem személyekben, sem az mellettek lévő morhájokkal meg nem háborhattatnak. Isten segítségével bizvást végezhetnek, az előttök lévő dolgokról bizvást tractálhatnak. Íratott az pesti mezőben, die 9 8bris Anno nostris 1037.

[GK]

No. 309.

**Hans Ludwig von Kuefstein to Mürteza Pasha
Erdőd, 11 October 1628. Latin concept.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 467–468.; ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Bd. 2. fol. 114.

Recommendations for Simone Matkovich, a Catholic priest, who would like to build a church at Hercegszőlős. This will cause the multiplication of the Christian population there, which brings more income to the sultan, as well as to the beylerbey of Buda, since the lands and vineyards of the Christians are not exempted from paying taxes.

[outside:] Copia ad Bassam Budensem, aedificationem templi Catholici in oppidulo Sulusch concernens

Illustrissime domine, domine et amice nobis plurimum obsevande.

Harum praesentator, Reverendus Dominus Simeon Joannes Mateokowitsch, Catholicus sacerdos, nobis se divino zelo commotum in oppidulo Sulusch perexiguum templum, in piae Christietatis [!] emolumentum aedificaturum esse, proferens, hasce intercessionales a nobis efflagitavit. Cumque bonos adjuvare opus semper pium ac meritorium sit, ideo illius precibus deesse noluimus, Illustrissimam Vestram Dominationem etiam atque etiam rogantes, ut ei, quoniam hoc modo piorum ibi Christianorum accumulacione facta, terra et vineae, suo, suique Imperatoris commodo, non erunt immunes,^a hac in re commodet, curet, ut is, hanc nostram commendationem maximo sibi apud Illustrissimam Vestram Dominationem et adjumento et ornamento fuisse intelligat. Huc accedit, ut et illis Catholicis Christianis in aedificatione pontium et praesidorum per aliquot tempus parcat. Talis profacto labor ipsius in eximium Illustrissimae Vestrae Dominationis, illiusque Potentissimi Imperatoris utilitatem cedet, et a nobis vicissim nullum in eam studii officii genus pratermittetur. Quam hisce perbelle valere desiderantes, nos una Deo ter optimo maximo commendamus. Datae.

a deleted: quantum sua dignitas fidesque patietur

[GK]

No. 310.

Mürteza Pasha to Péter Koháry
At the field by Pest, 16 October 1628.
Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. no. 12154.

Mürteza Pasha received Koháry's letter from Kelemen Szilasi, an officer from Szőgyén, and then Koháry's answer to the repeated question he had sent with a çavuş. Mürteza Pasha wanted to have Losonc as the place of negotiation, because both parties could have been in the same settlement. He has already conceded that the talks should start on 24 October, according to Koháry's suggestion. But he cannot accept Koháry's offer concerning the place, because it would mean that Koháry has his lodgings in Szécsény, whereas the kapıcı başı, Ömer Ağa, who is an honoured dignitary of Murad IV and an old man, should travel each day from Lóc. Koháry should either find lodgings for the kapıcı başı and Mustafa Bey in the suburb of Szécsény, or also have his own lodgings in Lóc.

[outside:] Az tekintetes és nagyságos, böcsületes úrnak, Koháry Péternek az öfölsége Dunán innýed levő végeinek és Újvárában vicegenerális capitányának, nekünk szomszéd barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselőjő, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országábon heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, szomszéd jóakaró barátunk! Minden szomszédságinkhoz illendő jóakaratumk ajánlásának utána kívánunk minden jókat megadatni. Noha szombaton reggel az szógyéni hadnagy, Zsillasi Kellemeni, az Kegyelmed böcsületes levelét megadta, kiből és az kegyelmednek izenetiből noha megértettek, az mi kívánságunkkal az Kegyelmed akaratja nem egyez. Az okon, az mely csaust ugyanaz dologrúl szergalmaztatásunkért odaküldtünk, az Kegyelmed emberivel annak megjutását vártátok, az mely csaus is vasárnap déltájban érkezék meg, izenetit Kegyelmedtől megmondotta és az Kegyelmed levelét megfordéttatván írását, értjek. Mast is ugyan akaratunkkal, noha az végezés úgy vagyon, egyetértsünk, de ugyan nem egyez Kegyelmed.

Losoncra való egybegyövést nem egyébért kívántok, hanem azért, hogy ott minden órában együtt lehetett volna Kegyelmetek, köz hel rendöltetett volna, sem Kegyelmed az ő szállása herre, sem ő az Kegyelmedére nem köllött volna menni. Mast, mikor, mivel Kegyelmed az tetszésünket az Losoncra menetére helen nem hatta, írja azt Kegyelmed, maga személyével az szécsényi hóstátjában száll, az kapocsi basát szálléja Lóc nevő faluban. Jóakaró úr, szomszéd barátunk, minden jó végezések egyenlő akaratból vitethetnek jómódjával végben úgy, hogy egyikünk az másikunk méltó kívánságának en[ged]jen, azért noha immár abból mi sok dolgaink hátrahagyásával reá mentünk, ez jelenlevő hónap 24. napja legyen, az Kegyelmed kívánsága szerént az tractára mozduló nap mind az két részrúl. De arra az hatalmas császár böcsületi ellen semmi úton nem mehetünk, hogy Kegyelmed Szécsény városában öljön, az kapocsi basa Lóc nevő faluból minden nap az Kegyelmed szállotta herre menjen s jüjjön, mert az óhatalmának kedves, régi, böcsületes főúri ember hűve, és azért küldtő ez országra, minden dolgot lásson s halljon, ha szintén módja volna is semmiképpen az naponként nem mehetne, jühetne szállotta herrül más herre, mert igen nehéz öregember. Az szállás dolga semmiképpen egyéb úton meg nem lehet, ha Losoncot az mi tetszésünkéből helen nem hatta Kegyelmed, ugyan Szécsény táján köll lenni. Kegyelmed az kapocsi basát az Musztafa béggel szállétsa melléje az szécsényi hóstátjában, az több velek valók, ha küül az falukon lesznek is, nem árt. Ha pedig ez szerént is Kegyelmed nem akarja, ha ő Lócra száll, Kegyelmed is maga személyével szálljon melléje oda, Lócra. Ez semmiképpen egyéb úton meg nem lehet, mind az két részrúl együtt köll kegyelmeteknek lenni, egyenlő akaraton, egy köz helen egy házot köll rendöltni, az melyben egymás között órát rendölvén sétálva járuljon. Errül pedig, melyik helen akar együvé szállani, Kegyelmedtől mindjárt bizonyos választ várunk, tudjok őket hozzá tartóztatni. Isten tartsa jó egészségben Kegyelmedet! Íratott az pesti mezőben, die 16. 8bris, 1628.

Idem qui supra

[GEM]

No. 311.
**Hans Ludwig von Kuefstein to Mürteza Pasha
Belgrade, 19 October 1628. Latin concept.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 481–482.

Upon their request, Kuefstein recommends the Ragusans in Belgrade in the benevolence of Mürteza Pasha.

[outside:] Copia ad Vezirium Budensem, recommendationem Ragusaeorum in Alba Graeca continens

Illustrissime domine, domine et amice nobis plurimum observande.

Salute et servitiorum oblatione praemissa. Illustrissimae suae Dominationi notificamus, quod Ragusaei, hic sub sua tutela habitantes, nos, ut quam diligentissime sese illi recommendarem, obedientissime rogarint. Cum vero adeo gratos et officiosos sese erga nos exhibentes, suorum officii adducti in hac re illis deesse nequeamus, a Sua Illustrissimae Dominatione, quam possumus, studiosissime petentes, ut praedictos illos Ragusaeos tanquam veros Christianos, suae Caesareae Maiestati devotissimos, in quiete, et felici suorum domiciliorum possessione, vel suae humanitatis, vel nostra causa, inprimis sua auctoritate, quae plurimum valet, conservatos velit, quamque primum intelligamus, curet, hanc nostram commendationem tantum ipsis utilitatis fuisse, quantum et ipsi sperarunt, nec nos dubitamus. Illustrissimam Dominationem rectissime hactenus valere sperantes, Deo ter optimo maximo ad diuturniorem incolumitatem fideliter commendamus.

[GK]

No. 312.
**Mürteza Pasha to Ernst von Kollonich
Buda, 19 October 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 106.

The sancakbey of Esztergom, Osman Bey complains that fifteen oxen were driven away from under the castle, according to the traces by soldiers either from Komárom or Tata. This letter is brought to Kollonich by Mustafa Ağa and four other men. If the oxen are not given back either by Kollonich or the captain of Tata, they are instructed to travel on to the palatine, Miklós Esterházy.

[outside:] Az tekintetes, nagyságos úrnak, Ernestus Kolonitnak, őfelsége komáromi főheltartó kapitányának, nekünk szomszéd úr barátunknak.

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innéyd lévő birodalmának szergalmatos gondja viselőjő, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes, nagyságos úr szomszéd barátunk, barátságos jó szomszedságunk ajánlása után Istentől minden jókat kívánunk Nagyságodnak!

Úr szomszéd barátunk, az esztergomi bég az ott való vitézekkel mielőttünk levelekkel igen panaszkodnak, az komáromi[ak], az vagy tataiak az szent békességben őnekiek nagy böcsületek ellen az elmúlt vasárnapra virradóra az várok tövéből 15 ökröket elloptak, virradva mindjárt valami oly embert küldtek utána, az nyomon csak az Komár[om] és Tata közige mentek, ott az két nap közöl levestették [!] el az nyomot, melyet semmiképpen mások nem cselekedtek, [mint] az két megnevezett várbeliek. Ők reá felelnek, mely dolog világosan megtetszik, hogy ha az szomszedságban ilyen idegen barátsággal él Nagyságtok, az szent békesség ellen Esztergam alá mentek, ilyen dolgot megpróbáltok. Ebből semmi jó ki nem fog jünni, hogy ha az ökröket föl nem találtotja, és vissza nem adatja Nagyságtok, mert az esztergamiak az magok böcsületek ellen ilyen nyilvánvaló dolgot az mi akaratumk ellen is el nem fognak szenvedni, meg fogják károkat téríteni, azzal mindjárt az szent békességnek ellene való dolgok történnek, hogy ha bosszú helett bölcgül kezdenek állani. Ez levelünkkel bocsátottok az esztergami Muztafa agát valami negyedmagával Nagyságodhoz, méltó tekintete legyen az maga kárvallásaiért Nagyságodnak reá, mi légyen, csak oda föl palatonis [!] szomszéd úr barátunkhoz fölmenjék, mert meghatták neki, ha igazat nem tészen Nagyságod, az vagy az tatai capitány szomszéd barátunk, fölmenjen, lássa ott is, mi válozt adnak nekik, azután halljon mi is, mert mi semmi gonosztévőknek nem engedünk, az mint tudja Nagyságod. Isten tartsa jó egészségben Nagyságodat! Íratott Budán die 19 8bris 1628.

Nagyságod úr szomszéd barátja,

Vezér Murteza pasa

[GK]

No. 313.

Mürteza Pasha to Péter Koháry

Buda, 20 October 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. 12099.

In the morning Mürteza Pasha received Koháry's letter from Kelemen Szilasi. He is happy that Koháry agreed that the kapıcı başı, Ömer Ağa and Mustafa Bey can also be lodged in the town of Szécsény. Thus, the delegates will all be at the same place – this is why he previously suggested Losonc as a place for the talks. The Ottoman delegates will arrive at Szécsény on 24 October the latest, and Mürteza Pasha will instruct them to give a due welcome to the royal commissioners in case they will be there first. The beylerbey

expects the same from the other party. Murteza Pasha is happy to hear about the arrival of István Pálffy, since he visits Érsekújvár quite rarely.

[outside:] Az tekéntetes, böcsületes, nagyságos úrnak, Koháry Péternek, öfölsége tanácsának, az Dunán túl való végeinek és Újvárában vicegyenerális capitányának, nekünk jóakaró barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselőjő, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos, böcsületes úr, szomszéd jóakaró barátunk! Minden hozzánk illendő jóakarattal való szomszédtságunknak ajánlása után kívánunk Istenűl minden jószerencsás egészséget megadatni Kegyelmednek.

Az Kegyelmed böcsületes levelét Zsillasi Kelemen ma reggel, úgymint die 20 8bris megadá izenetével együtt. Mit írjon Kegyelmed, értjek. Az mi tetszésünknek is, méltó kívánságunknak engedett Kegyelmed, úgymint az szegénység dolgán, igazétásán mind az két részűl való comisariusok egy szálláson való helben Kegyelmetek levését. Jóakaró úr szomszéd barátunk, mi annak előttő is Losoncot nem egyébert jóvallottok, azt gondoltok, az mint mast helben hatta kegyelmed is, az nagy és teres helen, mikor mind az két részűl az comisarius urak együtt lesznek, mast az nap rövid voltábűl tovább együtt lehetvén, beszélhetnek, végezhetnek minden szükséges dolgokrűl, annyival az dolog nem vonyódik, de immár mivel Szécsényt Kegyelmeddel egyenlő akaratbűl helen hattok, hogy ott az városon az kapocsi basa és Muztafa bég Kegyelmeddel együtt szálláson ott legyenek, az velek levők az hol szeretik, ott, az falukon közel, igen jó leszen, immár mi csak ahhoz tartjok ez részűl magunkat, hogy ez holnapnak 24. napján vagy ott legyenek az vagy oda közelgessenek, mi azért az kapocsi basával Muztafa béget holnap, úgymint szombaton az vagy vasárnap, ha Isten engedi, bizonyosan megindétjok, meghagyjok nekik keddre, úgymint ez holnapnak az Kegyelmetek számlálása szerént 24. napjára oda az fele vagy ott legyenek, ha ők előbb odajutnak, illendő böcsülettel Kegyelmed eleibe kimenvén várják, ha pedig Kegyelmed náloknál előbb ott fog találtatni, hasonlatosképpen cselekedjék Kegyelmed is. Mi immár egyébbhez nem tartjok magunkat.

Pálffy István úr barátunkat Isten hozta! Legyen önagyágát [!] minden jó szerencsás egészséggel, minden hozzánk illendő szomszédságos jóakarunkat ajánlja Kegyelmed is önagyágának, éljen sok esztendeig. Nagysága igen ritkán látogat haza, immár mi az közönséges jóknak gondjaiban el is fárodtunk, önagyága csak az készre jűtt haza. Isten tartsa jó egészségben Kegyelmedet! Íratott Budán, die 20. 8bris, anno 1628.

Kegyelmednek mindenben jóakaró úr szomszéd barátja,

Vezér Murteza pasa

[GEM]

No. 314.

**Leonhard Helfried von Meggau to Mürteza Pasha
Vienna, 22 October 1628. Latin copy.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 675–676.

The Habsburg ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein requested the permission to exhumate the body of John of Capistrano [in Belgrade]. Ferdinand II was glad to find out from Kuefstein's report from 30 September that Mürteza Pasha delegated the question to Şeyhülislam Zekeriyazade Yahya Efendi. Meggau requests the recommendation of Mürteza Pasha in this issue.

Illustrissime et magnifice domine et amice honorande.

Præmissa officiorum oblatione recordabitur Illustrissima Dominatio Vestra, quatenus Sacrae Caesareae Maiestatis, domini mei clementissimi orator ad Portam Ottomannicam missus, inter reliquos Illustrissimae Dominationi Vestrae exhibitos articulos, revelationem corporis Beati Capistrani dicta Suae Maiestatis nomine officiosissime petierit.

Cum vero ex eiusdem oratoris litteris de 30. Septembris relatum sit Illustrissimam Dominationem Vestram ad Supremum Mufti Constantinopolim negotium hoc pertractandum remisisse, grato quidem Sua Maiestas id intellexit animo, at cum eadem auxilio et autoritate, qua Illustrissima Dominatio Vestra in dicto maxime pollet, plurimum confidat. Eapropter eam his requirere mihi clementer demandavit, ut benevola nostra recommendatione apud Supremum Mufti aliisque locis necessariis dicto oratori suo, latorique harum praesentium, assistere, gratissimaque Suae Maiestati hac in re officia praestare velit.

Quod Sua Maiestas vicissim Caesarea sua benevolentia prompte prosequetur et ego paratissimis officiorum studiis recompensare enitar. Vienna 22. Octobris Anno 1628.

Vesirio Budensi nomine Domini Comitis a Meggau

[GK]

No. 315.

**Hans Ludwig von Kuefstein to Mürteza Pasha
Paraćin, 26 October 1628. Latin concept.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 485–486.

Kuefstein recommends İdris Ağa, a sipahi from Jagodina into Mürteza Pasha's favour for having welcomed him in Jagodina and having given Veli Ağa Mütferrika to him as a guide on the road.

[outside:] Copia. Ad Vezirium Budensem recommendationem İdris Aga, et Weli Aga Muteferaka continens.

Illustrissime domine, domine et amice nobis plurimum observande.

Salute nulliusque non felicitatis voto praemissa, Illustrissimae Suae Dominationi notificamus, quod pridie feliciter Jagodnam adventantes, ab illius loci Ispahia Idris Aga sese bono et officioso, humanissime excepti, et huc usque, cum ipsius nobis adjuncto comite, Weli Aga Mutefereka ea, qua decet, diligentia, in via tractati simus, ut eximiam inde sibi apud nos laudem collegerint. Cum igitur senem illum propter suas insignes qualitates, majore dignum honore arbitremur, Illustrissimam Suam Dominationem, ut cum permissu temporis, illum altius (quod et humanitas et potestas sua posset) evehens, omnibus suis officiis, omnique liberalitate tueri dignetur; si enim ulla nostra apud Illam commendatio valuit (multas autem valuisse plurimum scimus) haec ut valeat, rogamus. Hiscie Illustrissimam Dominationem nosque una Deo ter optimo maximo commendantes.

[GK]

No. 316.

**Mürteza Pasha to Hans Ludwig von Kuefstein
Buda, 27 October 1628. German translation.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 519–520.

Mürteza Pasha sends Kuefstein news and hopes that the ambassador's arrival to the Porte will be safe and he will be treated with all due respect by Murad IV, Kaymakam Topal Receb Pasha and the vizirs. He thanks Kuefstein for the honour he has shown to İsa Efendi, and reminds him to work for the peace, just as he had done with Receb Pasha.

[outside:] Transferierung des Thürgischen schreiben so Ihr Excellenz bei den Szolagh Beegh überschickt worden. Zu Kaialy den 9. Novembris 628.

Der Römische Khayserliche Maiestät oratorn, alß unsern hochgehrten herrn und freündte alle gebierende und angenehmbene lieb und freundschaftt beraith, benebens begehrt wier zuwissen, wie gegen demselben diese müeheselige raiß sich angelassen haben, mit wintschung von Gott den Allmechtigen glückliche zuestandt und angelangung zu Unßern Allergnedigsten Khaisers Portten, und alda nach gebührenden genaigten reverenz und verrichtung alles guetes, wiederumben zu dero Römischen Khayserlichen Maiestät mit glückh und gesundtheit anzulangen.

Erindern auch hiemit Euer Excellenz in freundschaftt, daß wier vor diesem die von oben khombenden schreiben von hie auß zu Euer Excellenz geschickht haben, also auch diese schreibungen an yezo zuegeschicht, hoffen es werden geliefert sein. Weiter hoffen auch wier, daß Euer Excellenz geliebtes Gott an die Portten glücklichen gelanget, bey Unsern Allergnedigsten Khaiser und auch bei dem kaimekam und andern vesieros sambt deren vornembsten Herrn Rätthe, mit aller ehr und reverenz erzaiget, und nach beschehenen empfangung und presendierung alle angenehmbene

lieb und freundschaftt erweisen worden, bitten wier gantz dienst- und freundtlich solches alles unbeschwerth durch dero schreiben unß erindern wölle.

Herr Muffti Isza Effendi hat unß erindert von Euer Excellenz ihme auf dieser raiß beschehenen ehr und cortesia, solches nemben wier von Euer Excellenz zu sonderen danckhbahrkeit. Nun ist nochmallen an Euer Excellenz unser dienst und freundliche bitten, die wölle bei dem Großmechtigsten Khayser mit dero vesiern und kaimekamen also in gantz freundschaftt erscheinen und also zu correspondiern damit zwischen beeden großmochtigisten khayser die lieb und freundschaftt vermehret werde. Wier haben den Retscheg Basa auch vermainet, daß er sich in allem gahr gebüerlich verhalten sollen. Hiemit wintschen von Gott dem Allmechtigen Euer Excellenz alle glückselige wollfarth und langes leben. Datum Offen den 27. Octobris Anno 1628.

[GK]

No. 317.

Mürteza Pasha to Péter Koháry

Buda, 3 November 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. no. 12145. A copy: MNL OL P 123 II. i. no. 51.

Edition: TT 1902: 435–436.

In the document that Koháry and the other commissioners gave the kapıcı başı, Ömer Ağa, there are some unacceptable things. It is clear that in the question of the noblemen's taxation, Koháry follows Imre Liptay's counsel. Mürteza Pasha will send there Ahmed Bey from Pest (currently alaybey of Buda), who earlier was a commissioner at the Szőny peace talks (as sancakbey of Esztergom), and thus is well versed in the related questions. Thus the debates can be settled in four-five days. Mürteza Pasha complains that Koháry gives too little food and forage to the Ottoman commissioners (the kapıcı başı from the Porte, a sancakbey and an alaybey), although there are enough supplies at hand.

No. 318.

Mürteza Pasha to Hans Ludwig von Kuefstein

Buda, 3 November 1628. German translation.

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 537–538. Another copy: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Bd. 2. fol. 123.

Receb Pasha arrived at Vienna and could enter the city with drums, but without flying his flags, therefore the same procedure should also be followed when Kuefstein enters Constantinople.

[outside:] Transferierung des Vesier Murteza Passa Schreibens an Ihre Excellenz, Herr Oratoren

Hochgeehrter geliebter Herr Orator, mit erbietung alle gebüerende dienst und freundschaft, und hiemit denselben in freundschaft zuerindern nicht unterlassen sollen, daß der Retscheb Bassa, alß Unser Allergnädigsten Khaisers orators seiner glücklichen ankunfft zu Wien unß schriftlich erwidert hat. Weillen aber Wien, alß khaiserlichen hauptstatt und derer siz ist, also hat er, mit berüerung seiner spill, aber ohne flüegenter fanen hinein gezogen sey. Deme auch Euer Excellenz alß unser hochgeerther herr und geliebter freündt (alß Sy hinein zu Constantinopell einziehen werden) auch mit berüerung dero hörbaugen und drumetten, jedoch den fanen eingewückhleter füeren werden, dan weder der Khaiser noch dero nachgesetzte vesieros und räthe nicht zuelassen khönnen, sintemallen unser pottschaftter auch bey der Römischen Khaisers siz und hauptstatt Wien ohne flüegenden fanen eingezogen ist. Hiemit wünschen Euer Excellenz allerglucksellige wolfarth und langes leben. Datum Offen den 3. Novembris Anno 1628.

[GK]

No. 319.

**Hans Ludwig von Kuefstein to Mürteza Pasha
Harmanli, 10 November 1628. Latin concept.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 521–522.

Kuefstein received Mürteza Pasha's letter from his çavuş about having arranged that his letters reached Vienna. He is grateful for this and requests similar treatment also for his other letters, since he found out that these did not reach Komárom.

[outside:] Copia. Ad Vezirium Budensem, celeriolem literarum Comarrhonium versus expeditionem continens. Harmanli 10. die Novembris 628. Missae per proprium tschaus.

Illustrissime domine, domine et amice nobis admodum observande.

Salutem et officia nostra paratissima. Literas Illustrissimae Suae Dominationis cum tschaus missas, e quibus celerem literarum nostrarum Viennam expeditionem, ob quam maximas ei referimus gratias, intelligentes, recte accepimus. Cum vero quaedam, uti e nupernis literis recognoverimus, hactenus nondum sint redditae (quas tamen interea transmissas speramus) hasce, et reliquas nostras, ut ea, qua par est, celeri Comarrhonium expeditione, nobis in gratiam sibi commendatas habere, haud gravatim velit, valde rogamus. Nos, hodie feliciter appulentes Harmanlin, paucis diebus Portam, Deo favente, attacturi speramus. Hisce nos una Deo ter optimo maximo fideliter commendantes. Harmanli 10. Novembris 1628.

[GK]

No. 320.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 12 November 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 109–112.

Mürteza Pasha received Esterházy's letter and oral message from Mihály Tar. He understands that Esterházy will investigate the issue of Tamás Bosnyák, and the captain of Füleke will be punished if he is found guilty, but Bosnyák has always been a troublemaker and should be removed from office. Since the sipahis cannot go to collect taxes as long as the talks between the commissioners are going on, he expects Esterházy to order the captains to summon the judges from the villages and tell them that they should deliver the taxes to the Ottoman fortresses.

Mürteza Pasha cannot force anyone to accept the new money, because the sultan's coins have one dirham of silver in each ten coins, whereas in the coins sent by Esterházy there is not that much silver in thirty. Murad IV has already suffered hundreds of thousands of horse-loads damage because of the bad money. Esterházy wrote to Mürteza Pasha that if the money is accepted, the treasury of the sultan will be rich, but the borderlands of Buda, Eger, Temesvár, Bosnia and Kanizsa are financed through the 1500 horse-loads of money coming from the imperial center; the local income will not be able to cover the costs of two units led by ağas.

Mürteza Pasha agrees that everyone should leave the castles only with safe-conducts, in official affairs and those who act against this should be punished. He had the captives brought to Buda from Belgrade, now there are eight of them there. Two are sent out, with keeping the others as hostages for them, in order to collect their ransom, which is 1500 talers for one and 600 for the other. Esterházy should also collect the captives in his territory. Those, who were captured since the start of the peace-making process, should be released without ransom; he sends a register of these to Esterházy. Vizkeleti will be released (he had to be transferred from Belgrade), but in exchange a certain Osman, who has been captive in Varasd for thirty years, should also be released.

There are also complaints about breaches of peace. Farkas Erdélyi from Croatia captured six Ottoman soldiers, and although from Kostajnica there would be 6-7000 people who could take revenge, they cannot do it because of the peace-making, so the captives should be released. Mürteza Pasha will not release the hajdús captured by the soldiers of Kaposvár, because the kadi sent him a list of their sins. They killed and robbed Ramazan Ağa from Karád. They captured two Serbs from Szentivány(?) and received 300 talers ransom for them. They attacked the major hoca of Nagylak and Derviş Sipahi. Close to Dombóvár they killed Tenço Hasan Efendi from Pécs. Perhaps they were sent by the very same István Sárkány, who asked Esterházy's intercession for them. István Pálffy sent Mürteza Pasha the letter of Tamás Bosnyák, according to which rogues tied a man to a tree around Buják, gouged his eyes out and took two of his children. Mürteza Pasha arrested and punished several of them, but their guide, Sençe Hasan, fled and is now with Pál Zichy in Győr.

[outside:] Az tekintetes és nagyságos gróf galentai Esterházy Miklósnak, az felséges római császár belső tanácsának, Fracno várának s tartományával örökös grófjának, az kunokok [!] bírójoknak, Bereg, Zólyom főispánjának, Magyarországon heltartó fő palotinusának, nekünk igaz igaz [!] jó úr szomszéd barátunknak adassék

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek kigyelmességéből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innnyéd levő birodalminak szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes és nagyságos vitéz úr, jóakaró szomszéd barátunk! Az magunk jóakarója ajánlásának utána kívánunk Istentől minden Nagyságod kívánsági szerént való jókat megadatni Nagyságodnak.

Az Nagyságod nekünk böcsületesen írt levelét az Nagyságod böcsületes híve, Tar Mihály nevő szolgájától vettek, szóval tüle mint izent Nagyságod, nekünk megbeszéllette. Az levelet megfordéttatván azonképpen abból minden részben mit írt Nagyságod, megértettek. Sok ideje, miulta semmi bizonyos és hol, mely helben levésének híret Nagyságod felől nem hallottunk. Minden órában hírt reménlettünk, örölnük az Nagyságod jó egészségének.

Elsőben írja az Bosnyák Tamás felől tett panaszunk szerént Nagyságod, hogy levelet, erős parancsolatot mindjárt érette küldött Nagyságod, fölhozatván az köztünk levő szent békesség és jó szomszedság ellen ha vétett, méltó feddással feddottetik s büntettetik. Jóakaró úr szomszéd barátunk! Bosnyák Tamás nem csak az mastani meglett békesség ellen, de azelőtt is mindenkor jobb részeinek az jó szomszedságnak, az hadak miatt az szegénységnek pusztulásának oka ő volt. És ha mastan is azokat cselekedteti, az kiket azelőtt kiket kezdett cselekedni, [és] emeztől, ha leszen vala, meg nem fenéttetik, vagy helébe más capitán ha nem rendöltetik, bizonyos az szent békesség és az jó szomszedság az okokkal ismíg megbántódik.

Az szegény holdoltcság dolga felől ír Nagyságod, hogy az mint az két részről való commissarius urak azoknak dolgokat, míg az comisar [!] megleszen igazétásokról, addig az iszpaják semmi új és nehéz adókkal ne terheljék. Az végezéshez magokat nem alkalmaztatván újabb szokatlan dolgokra erőltetik, hallanája ezeket Nagyságod. Az parancsolatunkat ebből is nem tartanájak, és hogy újonnajd mindeneknek parancsolnánk, [hogy] az kapocsi basák igazétásától várjonak, addig ne háborgassák az szegénységet. Jóakaró úr szomszéd barátunk! Valamint az dologról az commissarius urak végeztek, minden helekre fejek vesztébe parancsolatokat küldöztünk egyníhány ízbe, nincs annyi feje, hogy kimenjen, s valami új holdoltatást cselekedjen, valameddig az végezés szerént az Portárúl jövendő kapocsi basákkal az részről rendöltetett commissariusok el nem végezik az az végezés szerént, hogy az rajtok levő adójokat minden falu az bírójok által szolgáltatossa be, az az lejendő végezés erejével az rajtok levő adósságokat ne tartóztassák. Ezt pedig így nem cselekeszik, mert minden herről az panaszok naponként jün[nek] előnkbe, [hogy] azultától fogva sohonnýed egy bíró is nem jün, adójokat tartóztatják.

Jóakaró úr szomszéd barátunk! Kérjek Nagyságodat, minden végekbe az kapitányoknak erősen parancsoljon Nagyságod, az holdult faluknak bíráit hívassák eleikbe, parancsoljanak az az végezés szerént, az rajtok való adójokkal minden faluknak bírája jűjön be, az végezés szerént hozzon. Senki nem fogja, nem veri, ha ez szerént cselekesznek. Az falukra senki ki is nem megyen, az végezés is erejét tartja.

Az pénz dolga felől való írását is Nagyságodnak értjek. Az az új újonnajd formált pénz, az mely[et] az Nagyságotok országiban, Bécsben is el nem veszik, az itt járó pénzhez nem hasonló. Egynéhánszor immár Budát, országunkat hogy s mint kínálhossa Nagyságotok? Budára Lándorfejérvárbúl, Szarajbúl jün egy máshol való. Azok az tengeren túl Isten tudja, honnyéd hozzák. Azok az országokban pedig ezüst jár, ahhoz képest mint vehessék el portékájokért? Mi is erővel isteni igazság és császárunk törvényi ellen mit cselekedtetthetünk? Itt az minemű pénz elkel, jelért küldtünk Nagyságodhoz. Az ott való mesterek, ha az fejedelmek parancsolnak, hozzá tudják igazgatni, az [ez]üstöt nem kémélvén. Az pénz ha úgy leszen, azután parancsolnunk nem szükség, minden ember elveszi. Ennek előtte az országunkat az pénz dolga úgy megrémétette, nagy urak is miatta nyomorúságra sokon jutottak. Minden hitván faluban az cigánoknál is tarisznyával találtotik vala. Az mi hatalmas győzhetelen császárunk egy dirhem ezüsbúl tíz oszporát csináltot, [ez] tizenöt pénzt teszen, országunkban az jár. De annak az pénznek az [ez]üste, az kivel Nagyságotok kínál harmincben, többen is nincsen annyi [ez]öst. Az pénz dolga felől az hatalmas császárunk országát míg megigazét[ot]ta, sok százezer lótere arany károkat vallott tárházokban. Ez okon mi senkinek nem mondhatjok, hogy azt az pénzt elvegye. Kedves úr barátunk! Írja Nagyságod, hogy ha azt az pénzt elvetetjek, az hatalmas császárunk tárháza megszaporodik. Jó úr barátunk! Innyéd az hatalmas császárunk tárházaiába semmi nem megyen, az budai, egri, tömösvári, bosznai, kanizsai végekbe onnyéd alul az őhatalma tárházobúl ezerötszáz lótere kéncs jün, [ami] az vitézljő rend zsódjába vagyon rendöltetve. Minden idén annak meg köll jüni. Az végekhez az minemű adó jün az szegénységtől, két két [!] agaalja népet ha fölér is.

Jóakaró úr szomszéd barátunk! Írja még is Nagyságod, az mialattunk valók gyakorlati dolog nélkül az falukon és vároitorok között kinn ne járjonak, mert az ország az lator nem öres, nehéz oltalmazni túllök. Azután ha mi történeid az olyan dolog miatt, az fárodssággal meglett szent békesség megsértetik. Jóakaró úr barátunk! Ez dolog igaz, úgy is legyen mind az két részrül. Mi az mi részünkrül igen igen erős parancsolattal parancsoltunk, [hogy] mód nélkül, dolog nélkül [senki] ne sétáljon, az mint az végezés vagyon, eszen járjonak. Az kinek kinn mikor dolga vagyon akármelyik részrül, az bégjéjtül, az részrül az kapitányátúl kezéhez pöcsétes bizonyáglevelet vegyen, az mely várhoz tartományabeli faluba akar menni, az várba bemenjen, az várbeli heltartó emberét rendelje melléje. Dolgát elvégezvín békével bocsáttossék vissza. Mert ha kezében mi dologbúl járásáról semmi bizonyág nem leszen, s valami gonosz cselekedetin az mi részünkrül valókat az Nagyságotok részérül való vitézek találják, fogják meg. Paranc-

csoljon Nagyságod, [hogy] küldjék hozzánk az végbeli capitányok, bizonyára azon órábon megbüntetjék. Mast is ez részről ott egynéhány lator fogva tartatik, vagy ott büntettesse meg Nagyságod, vagy küldesse hozzánk, [hogy] mindjárt mindeneknek szemek láttokra büntessek meg, mások is vegyenek tanúságos félelmet, azt akarjok az ide kívánságunkból. Az az latrok közül kettei nálunk is halálra való fogságbon tartatik, kettei elszőkött, kerestetjek mindenütt. Újóban ismít minden helekre parancsolatokat küldöztünk, [hogy] levél kezében nem levén, senki maga fejtől akárhol ne sétáljon.

Az rabok felől, az melyet ígértünk volt, emlékeztet Nagyságod, hogy megadván látni akarnája. Jóakaró úr szomszéd barátunk! Igaz, mi ígérték, az mi szónkban valami más hivalkodást is semmi ödőben nyilván nem talál Nagyságod. Az Nagyságod ennek előtte hozzánk küldött követitől is megküldöttök volna. De mivel némelyek azok közül Lándorfejevárbon voltanak, akkortájbbon immár azokat is fölhozattok, az 8 együtt vagyon, ezeknek kezességén kettő közülök fölbocsáttatott akaratumkból, egyiknek sarca ezerötyszáz tallér, másiknak sarca hatszáz tallér. Ezeket is fölküldjök, csak az szent békességnek előtte az mely szegén török rabok rabbá estenek, [és] magok fejtét nem elegendők kiváltoni, az olyan szegény rabokat ahol hallja Nagyságod, hozassa ezekért melléje Nagyságod, és mikor készen lesznek, adjon hírt nekünk rúlla Nagyságod. Ezeket is fölküldvén azokat is ezek helébe bocsássza ide kedvünkért Nagyságod, hogy mind az két részről egy faka [!] nyomorult átolunk szabadulván, Istent imád-hossanak. Az indiciótól fogván mind az két részről az melyek rabbá estek, arrúl való végezés ereje arrúl való, az olyanok sarc nélkül ingyen elbocsáttossanak, az melyek az indicióban az részre elfogattak. Mint ilyen[ek] hertelen az olyanok közül, az kik eszünkbe juta, [je]gyecésben az nevekkel Nagyságodnak küldtök. Szeretetből azon kérjek, azokat bocsáttossa el. Az Nagyságtok részéről olyanok ha az mi részünkön vadnak, [je]gyecésben küldje az neveket, mi is azon leszünk, [hogy] elbocsáttorjok.

Vízkeleti felől, hogy azt is elbocsássok, ír Nagyságod. Vízkeleti pedig mast itt nem találkozzék, Lándorfejevárott vagyon, de azt is az Nagyságod jókedvéjért bátor elbocsáttjok. Csakhogy Varasdinban, az kit nem sok ideje oda vittek, egy Oszmán nevő semmire való vén rab vagyon, vagyon 30 esztendeje, miulta ott az végekben hever. Csak az egy száraz feje vagyon, semmije több nincsen, csak az Istenért fogunk mellette. Azt az Oszmány nevő nevő [!] török rabot hozassa melléje Nagyságod, Vízkeletit mi is mindjárt fölküldjök, egymásért azok is legyenek.

Az horvátországi Nagyságtok részéről [való] Erdélyi Farkas is az szent békességhez magát nem tartja. Mast is hat emberünket rabságára vitette, színtelen az mi részünkre csatát visel. Az mi részünkről ott őhozzá közel egy Kosztanica várunk vagyon, hogy ha az bosszúállásnak ideje volna, csak az az várbeliek is veli bosszút állhatna Isten akaratjából, mert csak az egy várból könnyen kimehet hat-hétezer szablya. Jóakaró úr szomszéd barátunk! Azon is kérünk, azt is fenétse meg Nagyságod, tartsa az békességhez magát, és az mely rabokat elvitt, bocsáttossa vissza. Mert félő, [hogy] az az végekben efféle dolog miatt valami ne induljon, hogy azzal az szent

békesség miattok meg ne sértődjék, azután újabb fejünk fájdolását ne hozzanak. Mi az mi részünkre oda is mindeneknek fejek, tisztok vesztébe megparancsoltunk, azon kül nem is lépnek.

Az kaposváriak az minemű hajdúkat elfogtak, írja Nagyságod, [hogy] azokat elbocsássok, mert igaz emberek, semmit rejá nem lehet bizonyítani, hogy cselekedtenek volna. Jóakaró úr szomszéd barátunk! Nagyságod igaz meg is bocsásson, de az miket ott az tájbon azok cselekedtek, bizonyságokkal az ott való kádia mind fölírta, nekünk ideküldte. Első, Karád palánki Ramazan agát megölték, minden partékája nálak találtotott. Az koppányi tartománybúl Iuian nevő falubúl két rácot megfogván, háromszáz tallér sarcon bocsáták el. Az laki nagyubb hodzsára és azon várbúl Dervis iszpjára lesbúl rejájok ütvén, üzték, alig szaladtak el, partékájokat elvetették és elvitték. Az pécsi Tenczo Haszon effendi az köztünk igen fő igaz másvilágra való úton járó ember volt. Dombóvár mellett rejá ütvén szolgáljával együtt levágták. Mindezeket azok az hajdokok cselekedték, az melyeket Nagyságod igaznak ír. Mert ha ők igazak voltak volna, ezektül magokat oltalmazták volna, mi dologbúl járásokbúl kezekben valamely capitánynak levele lett volna, nem harcoltak volna, egynihány fő lovat, fő vitézinket nem ejtették volna el. De ezek mint olyan gonoszok nagy erős harcot tettenek magok is. Semmi olyan mentséget nem mondhatnak, az miként mast szavával ír felőlök Nagyságod. Az[okat] küldte volt Sárkány István talánd, az ki mast Nagyságod előtt igazsogokat vallja. Szerető jóakaró úr szomszéd barátunk! Az Nagyságod hívével, Tar Mihállyal három ízbe szembe voltunk, minden dolgokrúl ezeken kül is veli beszélgettünk, s izentünk, Nagyságod szavát meghallgassa. Ezek után Isten tartsa és szerencsáltossa Nagyságodat. Íratott Budán, die 12. 9^{bri} anno Mohamedis prophete noster [!] 1037.

Nagyságod jóakaró úr szomszéd barátja

Vezér Murteza pasa

P. S. Jóakaró úr szomszéd barátunk! Ez dolgot is kölleték Nagyságodnak megjelentennünk, [hogy] az napokban az Pálfi István szomszéd úr barátunk panaszló levelét küldte vala hozzánk, azon levelével Bosnyák Tamás levelét is, az kit neki írt volt. Abbúl az levélbúl értettek vala, [hogy] az mi részünkrúl való csavargók Buják felé valami egy szegény emberre az erdön találván, mellette két gyerekért az embernek szemeit kitolták, egy fához kötvén hadták, az gyermekeket elhozták. Mi is erre igen rejá gondoltunk, egynihányat megfogattok s megbüntettek. Az kalauzok az ki volt, egy pesti Szencze Haszon nevő vette eszében, meg nem maradhat, lóra ült, Győrbe ment, mast is Szicsi Pál híve. De ennek nem így köll lenni. Ha az ott valók valami latorság cselekedetiért ide ugronak, mi megbüntetjék, Nagyságtok is büntettesse meg mind azt s mind ezután ha olyan latrok oda mennek. Az is igen jó félelem leszen, igazság is.

[LG]

No. 321.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 14 November 1628. Original (type A, with Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 107–108.

Mürteza Pasha complains that he sent the kapıcı başı, Ömer Ağa, and Mustafa Bey from Lippa to deal with the remaining problems connected to the peace of Szőny, but Péter Koháry, Imre Liptay and others at the Hungarian side hinder the process. They took all the lodgings and reserved the food for themselves, and submitted a note with impossible requests, which was forwarded to Mürteza Pasha. The villages that had earlier paid taxes should continue to do so. The Ottoman party is only ready to renounce the tax of the villages that were forced to submission by the soldiers of Esztergom since the peace of Zsitvatorok (1606), if the Hungarian side expects no taxes from the villages in the sancaks of Koppány, Simontornya and Szekszárd. Mürteza Pasha suggests a personal meeting with Esterházy in order to discuss the remaining problems. He has a plenipotence for this from Murad IV, and if Esterházy has none, he should inform Ferdinand II.

Tamás Bosnyák complained that the soldiers of Eger captured two children. These were found on Mürteza Pasha's order in Belgrade, and returned to their parents, the culprits were punished and their pasha removed from office. Farkas Bakó, captain of Kiskomárom, complained to the Habsburg ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein in Győr that Sarhoş İbrahim Pasha of Kanizsa had two boys and a girl abducted from Páli. These have also been sent back, as it is proven by the letters of Kristóf Bánffy and a certain Rátki. Mürteza Pasha removed İbrahim Pasha from office (in spite of the fact that he had been serving the sultan faithfully for sixty-seventy years), as well as his son, Hasan Pasha of Pécs. Mürteza Pasha sent one of his men to investigate the breaches of peace committed by the Hungarians in the region of Kanizsa, because İbrahim Pasha complained in vain.

On 2 November, fifteen oxen were driven away from the Esztergom palisade, the traces disappeared between Tata and Komárom. The vice-captain of Komárom, Pál Sibrik, promised Osman Bey from Esztergom to have them returned, but later denied that he could find them. Some Serbs bringing food from the sancak of Koppány to Buda were robbed near Vál by sixteen soldiers, presumably from Tata. On 7 November the soldiers from Tata stole eight horses from Zsámbék. The judge of Buda, on his way back from Ráckeve, spent the night by Szentmiklós on his boat; he was attacked and shot by twelve soldiers, who also stole twelve horses of Ahmed Bey from Pest. Gyulafi, the captain of Csobánc, made a raid through the Balaton and took two hundred sheep of the porkolab of Enying(?). Esterházy should take measures so that such atrocities would end. Mürteza Pasha also sends an oral message.

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az az [!] hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos vitéz úr, kedves jóakaró szomszéd barátunk s atyánkfia! Minden ödőben az magunk jó szomszédcságos barátságunk ajánlásának utána kívánunk Istentől minden jókat megadatni Nagyságodnak.

Kedves jóakaró úr szomszéd barátunk! Az két hatalmas császár az szegénység kedvéjért az szent békességre egyenlő akaratjok levén, annak kezdetire benne fárodzásunkat véghez vivén, annak utána az országokon minden az ellen vétők ellen őrizésünket teljes ple[ni]potenciával Nagyságoddal rejánk hadták vala. Istennek hála, az megmaradéknak is jó emlékezetekre Nagyságoddal egyenlő igaz szível fárodzván derekán által mentünk.

Ahhoz nézendő előttünk levő dolgoknak gondjait, az melyek[et] szükség helbe hozatni, egyenlő akarattal igen könnyen és az részről az sok latroknak naponként cselekedte latorságok miatt való sok panaszok miatt fejünk fájdolását is immár ugyan sok ideje egyedül mirejánk hadta Nagyságod, okát nem tudjok. Az szent békesség pedig magának tökéletes helt úgy találna, hogyha mint eddig, mast és ezután is egyenlő akarattal fárodzónánk, mind az előttünk levő dolgoknak herre hozásában és az latrokat az országokból irtogatásán. Mert az capitányok, békek egy esztendeig is azt az dolgot véghez nem vihetik, melyet mi Nagyságoddal egy hétig egyenlő akarattal végben vinnék. Főképpen az Nagyságtok részéről az egész végekben jobb részére vicék helheztetének, azok pedig míg főcapitánya helére jün, mindenik azon igyekezik erőködni, hogy valami haszon maradjon kezében, akár mint és honnyéd legyen, az utolját meg nem gondolja. Az szűnyi mezőben az commissarius urak végeztek vala, [hogy] az zsitvatorki végezés szerént az holdolt faluk dolga látni az kapocsi basákkal az részről való commissarius[ok] kimenjenek, az dologhoz lássonak. Melyet mi megcselekedtünk, az zsitvatorki végezésnek parjával az kapocsi basát és az lippai Musztafa béket kibocsátunk, a végre, [hogy] három-négy nap alatt ott könnyen az elvégezett dolgot meglássák, helben hagyják, és onnyéd más herre menjenek. Az mi részünkről az mi akaratunkat örömost kész jó szívvvel hamar régen eddig végben vitték volna. De az Nagyságtok részéről Kohári Péter mellé, Liptai tanácsával sok különb-különb eleget vizáلكodó emberek özsvegyültek, az egész hódoltsággról mindenféle élést előbb magoknak beszédtek, az szállásokat megtöl[t]ötték, noha az az élés mind az két részt egyenlő kétfelé osztását illetnyé, mivel az az ország az két császár hűségéhez egyenlőképpen hallgat és tart. De semmit nem adnak az mienkeknek. Azok béven esznek, isznak, az napot hejába ott töltik, semmi bizonyos meglehető igaz dolgot elő sem hoznak. Egyik az másik tanácsán sok nem lehetetlen [!] dolgokat articulusokra osztván rész szerént fölírták, az kapocsi basának beadták, és azt felelték, őк az dolgot különben annál nem akarják. Melynek parját az kapocsi basa ide mihozzánk is küldte, megfordéttatván olvastok, többire csak lehetetlen kívánságoknak lártok.

Jó úr szomszéd barátunk! Igazság szerént és az zsitvatoroki végezés szerént mi ez dolognak meglátását nem nagy és nehéz dolognak tartjok, úgy, hogy egy helben ennyit kölllessék az szegénységen múlatni. Akárhól és akármely az mi végeinkhez régtől fogván bizonyos elrendölt sommával és tizeddel holdolt faluk ezután is hódoljanak. Az egynéhány falu dolgát az mi illeti, azok az melyeket az zsitvatoroki végezés után az esztergamiak erővel beholdoltattak, és az koppányi, simontornyai, szekszár[d]i szandzsákságokból az zsitvatoroki végezés után az mely faluk annak előtte sok ödővel nem holdoltak, az Nagyságotok részére is holdoltattak, annak úgy köll lenni, [hogy] az két helen és két részről való akadály egyik az másikért helen köll maradni, ezután is holdolók legyenek. Az vagy az Nagyságotok részéről valók is mossák ki az megnevezett helekben levő újonajd beholdultatott faluktól kezeket, [akkor] az Esztergam táján újonajd beholdoltatott mi részünkön való faluktól mi is kezeket elvetetjek az esztergamiakkal.

Mivel ez kön[n]y[ű] dolgon Kohári Péter igazságából az kapocsi basával egyet nem értvén által nem akar rajta menni, az sok ember magok hasznára nézendő tanácsadással ott múlat, az tél is előttünk. Jó úr szomszéd kedves barátunk! Ebben egyéb talánd nem lehet. Nekünk minden dolgokra az hatalmas császárunktól teljes ple[ni]-potenciánk kezünkben. Mi nem nézzek azt, ez kevés, ez kön[n]i[ű] az végezés szerént meglátni, és hogy vezér vagyunk, nem méltó, azokkal is magunkat nem oltalmazok. Nézőnk arra, [hogy] az két részről egyenlő végezés köttetett rúlla. Az zsitva[toroki] kötés szerént megláttossék, az szegénységnek kedvéjért megcselekedszek, ha Nagyságod akarja. Római császár őfölségétől [ha] ez ilyen dolgokra ple[ni]potenciája nem volna, mindeneket őfölségének adjon tudtára Nagyságod, és vegyen engedelmet, jelentse meg nekünk Nagyságod. Végezzünk egy köz helt, az melyik végnek határán alkolmatosbnak ítélek, jűjünk egybe Nagyságoddal személyünkben, hogy ha az két hatalmas császárok között ennyi jó és hasznos dolgot Isten segítségéből végben vivénk, ismerkedjünk. Az két hatalmas császár között nem csak az faluk dolgát, azon kűül is az szent békességnek tisztaságos erősségére sok dolgokat egy-két nap alatt végben vihetünk, ha azt akarjok, [hogy] az szegénységért ennyi költséggel, fáródsággal épített szent békesség megmaradjon örökös fondomontomával. Ez dolgot minthogy mi méltónak gondoltok, fáródságunkat, fejünk fájását nem szánjuk. Nagyságodnak is méltón engedni szükség, és az szegénységért fejének köll fájni, anékül nem lehet.

Az Nagyságotok részéről az sok lator naponként az mint árod, nincs oly nap, hogy valamely helbűl panasz előnkbe nem jűne. Hogyha mind így leszen, az mint elkezdtek, s meg nem zabolázza, mint mi ez részről, onnyéd is egyedül Nagyságod, lehetetlen, hogy ebbűl ismít valami ki nem jűne. Félő, hogy ennyi munkánk utoljára fűstbe ne menjen. Mi minden tehetségünkön azon vagyunk, az mint ennek előtte való írásink Nagyságod előtt bizonyságink, úgy igyekezünk az mi munkánkkal való szent békességet oltalmazni. Hogyha az fölséges római császár részéről csak mint egy tik az mit érne, annyi kár idetünk esik is, mi azt el nem szenvedjek, az magunk morhájjával fizetjek meg, hogyha föl nem találtotnyék, az mint eddig is cselekedtünk. Mivel

Bosnyák Tamásra egy níván szor panaszlottunk, ő is [felpanaszolt] az mi részünkről valami kevés vétek tétel [!], melyet az e griek cselekedtek volt. Valami gyermekeket két ízbe elragadtak vala. Mi mindazokat, az mint hogy Nagyságod is hallhatott, az országon csak Lándorfejevárbon is föl találtottok, ruhát adván rejájok, szüleikhez immár három ízben is hátra küldtök. Az latrokat érdemek szerént megbüntettek, pasájukat tisztétől megfosztottok. Az nyárbon római római [!] császár öfölsége követe mikor Győrött volt, az kiskomári capitány, Bakó Farkas ugyanazon követségnek panaszt tett volt az kanizsai pasára, hogy Palli nevű faluból valami két férfi és két leánygyermeket ragadtatott el. Mi az dologra is tulajdon magunk oly gondot viselünk, hogy azokat ismét uruzva visszalopták szüleikhez, az mint Bánfi Cristoph és Rátki Nagyságodhoz küldött levelei bizonyítják. Az dologban az kanizsai pasának noha semmi híre sem ta[ná]c sa nem volt, híre, akarhatja nélkül valami bosszúságért cselekedtek volt. De mindazonáltal mi azt nem néztek, hogy az kanizsai Ibrahim pasa ő hatalmának hatvan, hetven esztendő től fogván igen hű és régi vitéz hadai viselt jó szolgálja, mind fival, az pécsi Haszon pasával tiszteltől megfosztottok. Csak hogy hertelen kézbe nem adhattok, az mely latrok azt cselekedték volt. Nagyságodnak is így köll magát viselni, hogy ha egyenlőképpen az szent békességnek sokáig megmaradását akarjok. Az Kanizsa körül való Nagyságtok részén levő végekbéliek az szent békesség ellen miket cselekesznek, ez levelünk mutató fő emberünket, hogy ott lászson, halljon, oda Kanizsára küldtök volt. Azért küldtök Nagyságodhoz, beszélje meg, miket cselekesznek, és mikor az ott való Ibrahim pasa valamelyik tisztviselőnek írt, egy latrot is ő k lábokhoz nem kötöttek, azt felelik, az mely feleletet Bánfi levelében látjok, melyet Ibrahim pasának írt.

Itt környölünk ez egy níván nap alatt az mit cselekesznek. Die 2. 9bis az esztergami sorompóból éjjel 15 ökröt elragadtak, utánnak menvén az nyomokat Tata és Komár[om] között tévesztették el. Az komáromi vice az esztergami Oszmán bégnek levelet írt, ha az föld alatt lesznek is, az ökrök el nem vesznek, megtéréttetnek. Másik levelében ismét azt felelte, ő senkinek nem pásztora, és ne is erőltessék őt üle az ökröket. Azután ismét mintegy két nap az koppányi tartományból némely rác falubéliek, melyek az részre Nagyságod számára fognak tartani, az mi számunkra ide Budára élést hoztak volna, az váli palánkhöz nem messzi 16 lovas lator katona, melyek úgy halljok, az tataiak voltak, rájájok [!] ötöttek, 16 ökröket kiváloztottak, és az rácokat megfosztották. Die 7. 9bis az tataiak az csánboki sorompóból éjjel 8 lovokat kiváloztották, elvitték. Mikor az követet alámozdétottok, másik napon az budai városi bíró valami hajócskán Keveből jött volna. Szenmiklós mellett rejá estveledik, nem tud hová menni, hajóstól az setétben megáll. Valami 12 gyalog lator rejá lövöldöz, magát az bírót és egy asszonyembert ellövik, az hajón az szigedbe bemennek, az pesti Ahmet bégnek ménesi közül 12 jó lovat kiváloztonak, elviszik. Ugyanakkorban sobánci capitány Gyulafi az Balatonon által hajókon csatát bocsátott, az Balaton mellett Endrik palánkja porkolábjának kétszáz juhát általvitette az Balatonon. Mast is, ha meg nem ette, ott vagyon.

Jó úr szomszéd barátunk! Valamit mi ez levelünkben írunk, nincs különben. Mindegyik s akár másik dolgokról szükség Nagyságodnak szergalmatosan gondot viselni, mert immár ha ilyen hamar az szent békesség ellen ennyi és ilyen okok adattak az részről, s gondját nem viseli idején Nagyságod, mint ennek előtte semminek állétván elhallgattatik, bizonyos legyen Nagyságod, ha bosszújért bosszút kételenül ez részről is álloni fognak. Az utolját ítélje meg Nagyságod. De hogy mind az két részről az bosszúság messzi távozzék, az szent békesség minden részeiben erősen helt találjon, ne bízza egyebekre magánál Nagyságod, mint mi ez részről. És mindezeknek eleit jó módjával hogy vegyék, velünk ezeket meglátására vegyen engedelmet és teljes hatalmat Nagyságod őfölségétől, hogy ha egyéb úton módja és tanúsága Nagyságodnak nem volna is. Mert az igazságnak nem engedő az részről levő commissarius urak miatt ha az dolog is mast is, mint annak előtte, fönn fog maradni, nem jó, és ezután mikor leszen vége? Újóban Kohári Péter barátunknak erős parancsolatot küldjön Nagyságod, az végezés szerént engedjen, lásson az dologhoz, ne múlasson. Az végbelieket is az capitányok velik egyetemben másképpen viseljék, erősen parancsoljon Nagyságod. Szóval is ez levelünk vivő emberüinktől izentünk Nagyságodnak, higyje meg szavát, és minden jó válással bocsássa vissza Nagyságod. Íratott Budán, die 14. 9bis 1628.

Nagyságod jóakaró szomszéd úr barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 322.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 17 November 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 120–121. A damage of the paper renders the end of several lines unreadable. Attached is a register with thirteen cases of breaches of peace from the region of Kanizsa since the peace talks of Szöny.

On 15 November Esterházy's messenger arrived with two letters from the palatine, as well as the man, whom the palatine had sent to the Sublime Porte. The Habsburg ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein also mentioned him this issue[, the exhumation of John of Capistrano's body], thus Mürteza Pasha tasked İsa Efendi with requesting the opinion of Şeyhülislam Zekeriyazade Yahya Efendi. Koca Sinan Pasha, who conquered Győr [in 1594], had burned the body of a similar saint, who enjoyed public veneration [that of Saint Sava, in 1595], and was condemned for it. Mürteza Pasha wants to avoid any such situation. He emphasises again the necessity of a personal meeting with Esterházy, and the punishment of the rogues. He permitted the peasants to capture or kill the rogues who do not have passes. The people from Kecskemét captured one, whom Mürteza Pasha

sent to Nógrád, so that Pál Esterházy could punish him, but he was released and is already participating at raids again. Upon their request, Mürteza Pasha made it sure that Esterházy's men would not be delayed at the Porte until Kuefstein was allowed to leave.

[outside:] Az tekintetes és nagyságos úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, római császár őfölsége tanácsának, Magyarország palotinusának, Fracno várának örökösének, az kunokok [!] bírójának, Sopron, Bereg, Zólyom vármegyék főispánjának, nekünk jóakaró úr szomszéd barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országban heltartója.

Tekintetes és böcsületes nagyságos úr, kedves jóakaró szomszéd barátunk s atyánkfia! Az magunk jóakarója ajánlásának utána kívánunk, [hogy] Isten sok jó szerencsát és egészséges hosszú életet adjon Nagyságodnak.

Kételenül bü szókkal Nagyságodnak írt levelünket emberünkkel szintén elmozdító órábon az Nagyságod böcsületes két rendbeli levelével hozzánk és innýed az Portára bocsátott embere die 15. 9^{briis} érkezék. Az mely dolog felől jár, magátúl és az Nagyságod leve[lé]ből értettek. Mely dologrúl ennek előtte római császár őfölsége nevével Portára bocsátott főkövete nekünk emlékezett, de mivel ez dolgot túlün[k] kívánságnak okát nem tudtok mire vélni, ilye[n] választot adtunk volt Isza mufti effendi által, [hogy] az Portán levő főmuftiát és az ott val[ó] urakat megkérdejek rajta. Azokkal egymást ér[t]vén az mi válasznak jün, ahhoz tartjok magunkat. Mert azért köllött az Portárúl érteke[z]nünk, [mert] ennek előtte Szenán pasa, az ki Györöt megvette, olyan egy régi megholt testet, mivel az ország népe melléje gyakran nagy gyülés[t] tett, és [hogy] az ne legyen, megégettette. Azután az föld népe eloszlott, pusztán hadták az országot, Szenán pasára panaszt tettek, azután talánd ugyanabbúl lett fejére nagy haragos sentenci[a]. Máson történt nyavalyán jobb tanulni, gondoltok, hogy ebből is ilyen dolog ki ne jüjjön. Az országnak, az melyben az vagyon, valami rémulésére és nekünk is nyelveztetésünkre lenne. Magunk fejtől azért nem ítélnék megcselekedni, [de] az őfölsége és Nagyságtok s Magyarország böcsületes kérése kedvéért megcselekedtek. Ezelőtt is írtunk, és mast is ezen Nagyságod egy házi emberével az Portára emberünket bocsátottok, tudásokra adtok. Valami tanúságunk júni fog, meg nem fogyatkozik Nagyságod barátságunkban, mindeneket tudtára adunk.

Az mint Nagyságod írta, az szent békességről való sok egymáshoz való írásink és emberink által megtalálása oka lett barátságunknak, igaz. Mi is Nagyságodnak ennek előtte Tar Mihálytól, ha megmondotta, azért izentünk, és mast is büven írtunk, hogy ha Nagyságoddal miérettünk és az megmaradékunkról az emberek emlékezetet és az szegénység isteni imádást tehetnek, tehát szükség személyünkben is egymást megismernünk, és az szent békességnek sokáig megmaradásának okájért minden ahhoz

előttünk való kicsin és nagy dolgokat egyenlő akarattal helére hoznunk. Mert bizonyára ha látnája Nagyságod, [hogy] az részről való sok tolvaj lator miatt fejünket mint fájdolják, nem igen sokkal különben, mint az ellenkedésnek idején, ugyancsak elálmétkodnyék rajta. Az parasztságnak ennek előtte Nagyságod és mi levelet adtunk vala, szabadon hagyván rajta, [hogy] az latrot megfogják, ha meg nem adják magokat, ha lehet, megöljék, akármi renden valók legyenek, az kik levél nélkül járnak. Az keskemétiék egy-néhány latrot fogtak vala, melyeket ide mihozzánk hoztak vala. Mi innyéd Novigrádba Eszterházi Pál barátunknak küldtök, irtunk, kértek azon, másoknak féle[1]mekre megölesse. Nem cselekedte, elbocsátta, nem tudjok valami telhetetlenség miatt-e, az barátunk elbocsátta, azok immár azután több társoival Keskemét körül iszonyú az, mit cselekesznek. Az szegény városbeliek panaszkodnak, kevesen morhájok látni is ki nem mehetnek. Átkozzák az órát, melyben azokat megfogták volt.

Jóakaró úr barátunk! Az kapitányoknak ha az Nagyságodhoz közeljebb valónak cselekedete ez szerént [van], az többiről ítéletet tehet Nagyságod. Mely ha így leszen, az másik levelünkben való sok írásunk szerént gondolkodják Nagyságod. Isten tartsa jó egészségben Nagyságodat. Íratott Budán, die 17. 9^{bris} anno 1628.

Nagyságodnak jóakaró úr szomszéd[*d*] barátja

Vezér Murteza pasa

Az esztergamiaknak is parancsoltunk, Nagyság[odtól] várjonak.

Az Nagyságod atyafia és komornikja ennek e[lő]tte nekünk magok is szólottak vala, hogyha az az követ az Portán elkésik, őket annyi ide[ig] ott ne tartóztassák, mast is ezen dologról izent Nagyságod. Azért mi nekik akkor megmondottok, valamikor kedvek s akaratjok leszen visszajüni, nekünk szintelen emberünk van ott, írjanak nekünk, mi kihozatjok. Ez dologról tanúsága vagyon mufti Isza effendinek is.

[LG]

No. 323.

Mürteza Pasha to Péter Koháry

Buda, 17 November 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. no. 12196. A copy: MNL OL P 123 II. i. no. 44.

Edition: TT 1902: 443–445.

Two soldiers from Nógrád gave Mürteza Pasha Koháry's letter, which informed the beylerbey about the captain's message to the kapıcı başı, Ömer Ağa. Mürteza Pasha sends Ahmed Bey from Pest to join Ömer Ağa, because the kapıcı başı is not very well informed about the issues in question, contrary to the bey, who always served at the border region and knows a lot about the earlier peace agreements and negotiations. The Ottoman party is only ready to renounce the tax of the villages that were forced to submission by the soldiers

of Esztergom since the peace of Zsitvatorok (1606), if the Hungarian side expects no taxes from the villages in the sancaks of Koppány, Simontornya, Szekszárd, Szeged and Pécs (only the last one is above one hundred), which newly submitted themselves to them. According to the peace of Zsitvatorok, the peasants, who paid taxes before, should continue to do so, thus, if one emperor gives someone a noble title there, it does not oblige the other one to any tax relief. Mürteza Pasha cannot force the tax collectors and the sipahis to accept the bad money from the peasants, because 'copper' will not be accepted from them instead of silver. These coins will not be accepted in Vienna, either. Ferdinand II should make sure that the silver content of the coins was on the same level as it had been earlier.

No. 324.

**Mürteza Pasha to Count Leonhard Helfried von Meggau
Buda, 21 November 1628. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Konv. 2. 1628. fol. 44–45.

Mürteza Pasha informs Meggau that Johann Rudolf Schmid arrived at Buda on 20 November, bringing credentials, and was treated with the reverence due not to his own person, but to his ruler. Mürteza Pasha admonishes that Viennese authorities should treat the Ottoman ambassador, Receb Pasha with due respect.

Del Vesir Murtesà Bassà di Buda all'eccellentissimo Conte di Meggau

All'illustrissimo Signore Conte di Meggau nostro buon amico et vicino, vesire di Sua Maestà Cesarea. Doppo gli affeuttosi saluti faccio questa per avvisarla amichevolmente come il 20 di questa luna è giunto quì il Ridolfo Schmidt, gentilhuomo di Sua Maestà Cesarea che n'ha reso la lettera di Vostra Signoria Illustrissima laquale habbiamo ricevuto col dovuto honore, et amorevolezza, et doppo fatta tradurre habbiamo visto essere lettera di credenza, nella quale si rimette a quello ch'a bocca ne verra detto dal predetto Ridolfo. Così havendolo fatto venire da noi privatamente, n'ha esposto particolarmente quello che gli è stato commesso, al che habbiamo prestato fede, et in conformità di quello, scriviamo ivi al Signore Regieb Bassa molti avvertimenti et ammonitione.

Mi occorre di dire a Vostra Signoria Illustrissima (che io essere amatore del bene) come ultimamente quando giunse quì il Signore Ambasciatore di Sua Maestà Cesarea fù da noi onorato et accarezzato quanto si conveniva alla grandezza delle dui Potenti Imperatori et con ogni sorte di cortesia l'habbiamo inviato con tutti li suoi all'Eccelsa Porta, come credo che Sua Maesta Cesarea et voi altri illustrissimi signori suoi ministri sarete stati informate, et mi persuado ch'esso Signore Ambasciatore medesimo haverà scritto. Il quale honore et buon trattamento usatoli, non reputiamo essere fatto a lui ma alla Maestà Cesarea degna certamente d'ogni honore. In conformità di questo sarà

cosa degna delle Signorie Vostre Illustrissime di honorare et ben trattare l'ambasciatore del Potentissime Imperatore Ottomano, et conservare la reputatione delli Imperatori. Alla Maestà delli quali, et à me, non ad esso ambasciatore vien fatto quell'honore.

Io non speravo però simil procedere di esso Signor Regieb Bassà per essere persona discreta, et pratica delle cose del mondo, et non approvo il suo procedere. Che se l'ha fatto per adherire à qualche d'uno delli suoi. Io gli scrivo hora diffusamente et raccomando quello che ha da fare. Spero certo che per l'avenire si governerà come conviene. Sarà però cosa degna delle Signorie Vostre Illustrissime, ministri di Sua Maestà Cesarea di havere riguardo alla reputatione del Potentissimo mio Imperatore et non mancare dell'honore che si conviene. Poiche è sempre stato costume, che se bene dalli ambasciatori è stato commesso qualche errore, li ministri, visiri et conti delli imperatori hanno dissimulato qualche cosa, et non sono rimasi per questo di honorarli. Poiche come è già detto, l'honore non vien fatto ad essi, ma alli imperatori loro signori.

Seppi con molto dispiacere l'indispositione di Sua Maestà Cesarea ma hora havendo inteso che questa sia la febre, mi sono rallegrato, sapendo non essere malatia pericolosa, ma che suole lasciare doppo se una perfetta sanità. Dio nostro Signore conservi lungo tempo Sua Maestà tanto necessaria alli suoi popoli, come certamente ne giova di sperare (poiche per la sua buona inclinatione alla pace, dà cagione alli poveri sudditti di pregare Iddio per la sua prosperità e lunga vita) et Nostro Signore li essaudisce. Che è quanto per hora diciamo a Vostra Signoria Illustrissima Alla quale auguriamo il medesimo.

Di Buda li 21 della Luna di 9 Novembre 1628

P. S. Abbiamo commesso à bocca all'honorato Ridolfo nostro amico, alcune cose da dire a Vostra Signoria Illustrissima al ritorno di esso, a Dio piacendo, la preghamo di darle fide, et credere a tutto quello ch'esso le dirà da parte nostra.

[MHC]

No. 325.

**Mürteza Pasha to Michel d'Asquier
Buda, 22 November 1628. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Konv. 2. 1628. fol. 46–47.

Mürteza Pasha informs d'Asquier that Johann Rudolf Schmid arrived at Buda and was treated with due respect. Mürteza Pasha knows that Receb Pasha will arrive somewhat late, and will reproach him for this, although he is known to be an aged, and thus wise and prudent person. Mürteza Pasha hopes that the ambassador will receive due treatment. Concerning the books and clocks d'Asquier left with the reis of Buda, Mürteza Pasha gave an order to the reis' son that they should be returned. He answered that he sent them to Vienna with the secretary of Receb Pasha.

Lettera del Vesir Murtesa Bassà à Michel d'Asquier

Honorato d'Asquier nostro buon amico. Doppo gli affettuosi saluti degni della nostro amicitia e benevolenza. Facciamo questa per avvisarvi amorevolmente come per mano del honorato Ridolfo Schmidt, gentilhuomo di Sua Maestà Cesarea habbiamo ricevuto le grate vostre, et inteso benissimo quanto ne scrivete.

Nelche occorre di rispondervi, come ultimamente all'arrivo quì à Buda del Signore Ambasciatore che Sua Maestà Cesarea manda al mio Potentissimo Imperatore li furono usate da noi tutte la carezze, honori, et cortesie possibili (come credo che li signori ministri cesareii saranno stati informati dalle lettere del Signore Ambasciatore predetto) li quali honori e carezze non sono tanto per l'ambasciatore quanto per rispetto di Sua Maestà Cesarea.

Per la medesima raggione mi persuado che sarà nelle parti vostre honorato et accarezzato l'ambasciatore del mio Imperatore et quantunque egli havesse un poco passato li termine, spero che quei Signori Ministri haveranno tolerato qualche cosa, et non tralasciaranno per questo di vederlo volentieri, et honorarlo. Poiche (come ben sapete) questo honore non vien fatto à lui, ma al Potentissimo nostro Imperatore massime che li visiri, ministri sopremi, et conti delli imperatori che sono persone prudenti; non devono scandalizarsi d'un poco di mancamento et benche noi si persuadiamo ch'il Regieb Bassà come è huomo attempato, sia anco persona discreta e prudente. Non manchiamo tuttavia di scriverli diffusamente dandoli molte buone ammonitioni, le quali non dubbitiamo ch'egli non osservi. Et perche voi siate nostro buon amico, desideriamo ch'esso vi riconoschi per tale, et si contenti della raggione, et che voi se lo facciate contentare. Voi sapete poi benissimo come si deve conservare la dignità et reputatione d'ambi questi Potentissimi Imperatori.

Circa i libri et horologi da voi lasciati al nostro cancelliere; habbiamo fatto chiamare il figliolo et comandatoli di restituirli; ma esso n'ha risposto d'haverli mandato col secretario del Signor Regieb Bassà dal quale li pigliarete. Ch'è quanto vi possiamo dire col salutarvi et desiderarvi ogni prosperità.

Di Buda li 22 della luna di Novembre 1037

[MHC]

No. 326.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 27 November 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 82–83.

Mürteza Pasha has not yet received an answer to his complaints about the stalling of the negotiations between Ömer Ağa, the kapıcı başı, and Péter Koháry, neither upon his suggestion to meet in person to discuss the issues. Yet, Koháry submitted a register, which

demands handing over many villages and tries to have a lot of their inhabitants acknowledged as noblemen. In the time of Kadizade Ali Pasha, the peaces of Zsitvatorok (1606) and Vienna (1615) stipulated that those villages which earlier submitted themselves to Buda, Pest, Székesfehérvár, Hatvan, and Szolnok, should stay under their control. Since the peace of Zsitvatorok, the Hungarian party also forced 300 villages to submit in the sancaks of Bács, Koppány, Simontornya, Szekszárd, Szigetvár, Pécs and Mohács, but these were not yet mentioned by the Ottomans during the negotiations. It was the question of the villages that had hindered the conclusion of the peace-making process even at earlier occasions. Esterházy should order Koháry not to hinder the negotiations with impossible requests, and the palatine should also ban the raids and have the stolen horses returned. The successes of Murad IV against Abaza [Mehmed Pasha in the siege of Erzurum in September 1628] and the capture of the rebel were celebrated with shooting the canons in the border castles. The Habsburg ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein would surely write more to Esterházy about these developments.

[outside:] Az tekintetes és nagyságos úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, római császár öfölsége fő tanácsának, Magyarországon palatinusának, Fracnó vára örökös urának, Soprony, Zólyom, Bereg vármegyék főispánjának, kunokok [!] bírójának, nekünk kedves úr szomszéd jóakaró barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmitől az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes és nagyságos úr, nekünk kedves jóakaró szomszéd barátunk! Mindenkoron az magunk jóakarójának ajánlásának utána kívánunk Istentől minden jókat Nagyságodnak megadatni.

Kedves úr jóakaró szomszéd barátunk! Az Nagyságod részéről az faluk dolga felől az kapocsi basával egybejűtt Kohári Péter hogy semmi Isten s igazság szerint való közönséges jó dologhoz nem akar kezdeni, hejába ott az szegénységen töltik az ödöt, levelünk és bizonyos emberünk által megtaláltok vala Nagyságodat. Ennek illendő közönséges jó módjával dolgát, és ez dolgon az szent békességhez illendő némely szükséges dologról magunk egymással beszélénék, arról is tudósítottok vala, kedves úr barátunk, Nagyságodat. Noha még az emberünk válosszal még vissza nem jűtt Nagyságodtól, de mivel annak utána Kohári Péter az zsitvatoroki végezés ellen oly lajstromot adott be az ott való commissariusinknak, hogy ha arra mennék, ki soha nem lehet. Az egész végeinkbe régtől fogván és mast az minemű faluk szintelen beholdolnak, azokat kívánta vissza, és jobb részét nemessé csinálni akarja. Nagyságodnál nyilván az zsitva[toroki] és bécsi végezés, [hogy] az mely faluk Budához, Pesthez, Székesfehérvárhaz, Hatvanhoz, Szolnakhoz régtől fogván és mast is

holdoltak, azok és olyanok több vároinkhoz is ezután is hódoljanak. Az zsitvatoroki végezés után az mi részünkről az részre az bácsi, koppányi, simonytornyai, szekszár[d]i, szigetvári, pécsi, mohácsi szandzsákságokból háromszáz falunál többet holdoltattak be, az mastani végezés szerént az melyeket mi méltán kívánunk vissza. Minek előtte mi emlékezetet ezekről nem tettünk, gondoljok, ő azt az lajstromot azért adta be commissariusinknak, hogy mi az mi méltó kívánságunkat elfelejtsek. Immár látjuk s hittek, [hogy] semmi dolgot nem akarnak látni. Mint az jó emlékezetű Ali pasa idejében az zsitvatoroki és bécsi végezésekben noha rúla articulus lett, [hogy] az faluk dolga eligazodjék, de mindenkor fönnakadott, és abban múlt el. Az ilyen nem méltó kívánságok annak jelei, hogy mast is abban akarják hanni, hogy ez részről az végezés után az feljül megnevezett helekről az részre holdoltatott faluk erejével ismít az csatákat viselhessenek országunkon. Ám lássák, mi az végezésnek eleget tettünk. Bizony az szegénység kedvéért cselekeszem minden költséggel való fárodságomat. Az ki ennek akadályá leszén, hogy ismít fönnakadva maradjon, az szegénység valamit szenved, az adjon Isten előtt számot rúla.

Kedves úr szomszéd barátunk! Barátságosan kérjek Nagyságodat, intse Kohári Péter barátunkat, hogy ha az szent békességnek ennyi nagy és nehéz dolgain általmentünk, ez dolgot is ne halassza. Az végezés szerént mind az két részről az mely falukat az zsitvatoroki végezés után beholdoltattak, ismít adassanak vissza, az kik pedig régtől fogván és mast is holdoltak s holdolnak, az végezés szerént ezután is hódoljanak. Kohári Péter barátunk ott melléje különb-különb elegyedett magok hasznára vigyázó embereket maga mellé öszvegyőjtött, az ott közel való szegénységet mindenképpen húzzák-vonják, az mi ott levő emberinknek lovaikat, egy-más portékájokat lopton lopják. És parancsoljon Nagyságod, [hogy] az ott ellopott lovakat is találtossa föl, adassa vissza, mert az igen szemérmes dolog. Mindezekre egyenlő közönséges jókra nézendő váloszt várunk Nagyságodtól. Isten tartsa és szerencsáltossa Nagyságodat. Íratott Budán, die 27. 9^{bris} anno 1628.

Nagyságod úr jóakaró szomszéd barátja

Vezér Murteza pasa

P. S. Elhittek azt, [hogy] a hatalmas császárunknak az tengeren túl levő ellenségin nagy jó szerencsás győzödelmin Nagyságod is örül. Mi váltig örültünk, az napokban az őhatalma végeiben lütettünk. Abaza az mely várakat elbirt volt, az mi hadaink mindazokat visszanyerték, hadát levágták, magát az Portára az fővezér pojrászon hozá. Gondoljok, szintén akkorra az őfelsége követe is beérkezik, meg fog írnia mindeneket.

[LG]

No. 327.

**Mürteza Pasha to Péter Koháry
Buda, 27 November 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. no. 12143.

Mürteza Pasha does not understand why the negotiations at Szécsény do not proceed. The commissioners only met four times in an entire month. The Ottoman commissioners have a higher rank than Koháry (with the exception of the alaybey of Buda), thus Mürteza Pasha does not see why they do not discuss the problems and why Koháry writes registers instead. If Koháry's requests would be fulfilled, the Ottoman border system could not be maintained. According to the peace, the villages that submitted themselves earlier to Buda, Pest, Székesfehérvár, Hatvan and Szolnok should continue to do so. There is nothing that would force Mürteza Pasha to give up the country that the sultan has won with his sword, upon the request of a vice-captain of Érsekújvár. Also earlier, during the time of Kadizade Ali Pasha, the peace-making procedure of the peaces of Zsitvatorok (1606) and Vienna (1615) failed because of the question of the villages. Mürteza Pasha suggests that the Hungarian party only puts forward these claims in order to make the Ottomans forget that they forced three hundred villages into submission since the peace of Zsitvatorok in the sancaks of Bács, Koppány, Simontornya, Szekszárd, Szigetvár, Pécs and Mohács. Having no chance to negotiate, the Ottoman commissioners will return and Koháry will be responsible for this; Mürteza Pasha has already paid the expenses of the kapıcı başı, Ömer Ağa for nine months. Mürteza Pasha wrote about this issue to Ferdinand II, his councillors, as well as the palatine, Miklós Esterházy. Koháry should cooperate and give due respect to the kapıcı başı, and not tell him that if he would go to the palatine, Esterházy would not give an audience to his kind.

[outside:] Az tekintetes, böcsületes szomszéd úr barátunknak, Koháry Péternek, római császár öfölsége Újvárában vicéjének

[contemporary note, written by a different hand:] Reánk való panasza az vezérnek. Exhibitae [16]28. 26. [!] Novembris

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselőjő, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Köszönetünk ajánlása után, vitézlő szomszéd barátunk, mi gondolon és mine-mű reménségen ennyi ideig ott, az szegény holdoltságón az ödöt és napokat hejábó töltöttek, miért az végezés szerént az szegénységnek eligazétható dolgaihoz az ott való comisariusinkkal nem kezd? Mi az mi részünkről való úr ember személyeket azért kültök oda, az articuluban végeztetett kötésnek az két császár végezésének akartunk eleget tenni, hogy az hatalmas római császár bücsületes, arra rendőt úr

embereivel mind az két részre Isten szerént levő méltó és illendő dolgát az szegénységnek meglássák, nem azért, hogy rajtok pénzt [!] és elviselhetetlen ajándék kívánással terheljék. Elhittek, öfölsége engedelmből az urak Kegyelmedet is szintén egyenlőképpen bocsátották, hogy az méltó Isten szerént való dologhoz láss, de Kegyelmed ezek és az szegénység pénziből béven tobzódik, meglehető dolgot ingyen is nem emlétössz, külön-külön magok hasznok kereső, egymáshoz nem hasonló akarató embereket melléd gyűtöttél, az melyeknek kívánságokra való tanácsokon, noha oda rendölt úr emberek ott részünkről ott, az Szécsény hóstátjában vadnak, az mint mi tudjok és szentül [!] szembe való végezésre küldettek oda. Egy holnapjánál több ott szenvednek, mind ennyi ödöttül fogván négyszer hoztad veled szembe, az ott valók lovaikat, egymás portékájakat lopton lopják és azon kívül Kegyelmed semmi barátságosan szemekbe meg lehető dolgokról nem is beszél velük, írás által meg az mely dolgokat Isten szerént egyenlő igazságszerető ember elméjébe is nem hoz, nemhogy arra mentére gondolkodnyék, olyan gyecéseket attok nekik, kiről nagy hertelen engedelmet és pecsétes levelet túllök kívántok.

Gondolja-e, jóbarátunk, aztot Kegyelmed, noha részünkről az ottlevő urak az egy budai alajbégen kívül, tiszték viselések szerént, mindenik nagyub ember az vicéknél, és azok is mindenik az mi akaratumkról tehetnek veletek kötést, mikor az az falukról való és nemesekről kívánságtok lajstromát beadta comisariusinknak Kegyelmetek, nemde nem gondoltatok-e, az T[e]rök Birodalom, ha csak Bu[d]ábon szorulna is, annál egyebütt nem volna, mégis nemzetének böcsületek ellen arra az kívánságra nem menne, az ki az végezés ellen, mert ha azokat mind az mi részünkről szabadossá tennénk, és az faluktól kezünket elvednénk, az melyeket nagy hertelen kívántok, bátor oztán az hatalmas császárnak az várokat is, melyekhez azok halgatnak, az részre engedje, mert az végházakat minemű szarazorak [!] csinálnájok, és abban való vitézlő rendet ki tartanája, ha azokat mi is mind nemessé tennők, és az falukat, melyek az végezésben is benne Budához, Pesthez, Székesfejérvárhoz, Hatvanhoz, Szolnokhoz, és az több végeinkhez az mely régtől fogván és mastan holdoltak, ez után is hódoljanak, minemű esztelen embernek tanácsából lett ez az lajstrom, nálunknál bolondabb és az egész ál-i oszmáni nemzetünk közt átkozottabb számkivetett ember nem volna, hogy ha mi arra reá mennénk? Istennek neve dícsértessék, nem is vagyunk kételenek, hogy őhatalma az mely országot karjával hűségéhez hajtott és róla végezés lett, végeinkhez hódoljanak, hogy mi azokat az újvári vicecapitány hertelen kívánságára odaadnók.

Az jóemlékezetű Ali passa idejétől fogván, zsitvai, bécsi végezésekben, noha articulusok köttettek rőla, az szegénység dolga eligazodjék, mindazonáltal fönnakadott és abban múlt el. Miért azért az részről ilyen igazestásra mikor özvegyülnek, ki-ki az maga hasznára való dolgot kívánja, az Isten szerént közönséges, egyenlő igazságból egymással nem bírtok, kételenül félben köll maradni. Tudjok, ez pedig nem egyéb dologért vagyon, az zsitvai végezés után az bácsi, koppányi, simonytornyai,

szekszosi [!], Szigetvár, pécsi, mohácsi szancsákságokból az mely faluk annak előttö az részre adót nem adtak, az sok nyilván, titkon járó lator csatátok az békességben háromszáz falunál többet holdoltattatok meg. Melyeket az végezés szerént méltán mi kívánunk, hogy ez után békesség adassék azoknak, de még minek előttö mi méltó kívánságunkat nem emlétettek, ti azért emlétitek az nem illendő dolgot az végezés ellen, hogy mi méltó, igaz kívánságunkat elfelejtsék és azoknak erejével országunkon csatákat viselhessetek, pré[d]álhassanak, és utoljára ismít ellenkezésre menjen az dolog. Mert békességszerető embernek az Isten szerént való dolognak köll engedni.

Jó szomszéd barátunk, az hejábovaló sanyarúságos szenvedést lovok, portékájok lopását ott az mi részünkrül való úr emberek immár tovább el nem szenvedhetik. Mi is látván, Kegyelmeddel semmi igaz méltó dolgot nem végezhetnek, kételenül vissza köll jünniek. Ez dolog mast is fönnakadván, az szegénység részérül valami dolog kijűn, adjon Isten előtt számot Kegyelmed rúla, mert látja Isten szűünknek állását, mi az végezés szerént immár kilenc hónaptúl fogván az kapocsi basának minden köcségét azért szenvedtek, ez részünkrül való úr embereket veli egyetemben azért küldtök oda, hogy az végezésnek eleget tegyünk és az szegénységnek az sok csavargók az holdoltatás erejével rájuk élvén, könnyebbséget cselekedjünk. Minden dógokat bü szókkal az hatalmas római császárnak és tanácsinak, palatinus úr szomszéd barátunknak tudtokra attunk, csak immár várunk onnyéd feljűl, lássa azért Kegyelmed is, ne nézzen csak egyedül az maga és az részre való haszonra, az két császár egyenlő akaratjábűl az meglett szent békességben legyen hasznok az szegénységnek, imádjának Istent az két császárért és az utánok való közbenjárókért. Az kapocsi basának böcsületet adjon Kegyelmed, ne mondja azt másszor, hogy ha palatinus úr barátunkhoz megyen is, mint ő olyan embert szembe is nem juttatnak veli, olyan szó nem méltó és nem kegyelmedhez illendő. Isten tartsa Kegyelmedet! Íratott Budán, die 27. 9bris, anno 1628.

Idem qui supra

[GEM]

No. 328.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 3 December 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 66. and 111–112.

The peace of Szöny repeated article 15 of the peace of Zsitvatorok (1606), according to which the villages that earlier submitted themselves to Buda, Székesfehérvár, Hatvan, Szolnok and other places, should continue to belong to these. In order to deal with the issues, a kapıcı başı, Ömer Ağa, came from the Porte, and from the Hungarian side Péter Koháry was delegated. However, Koháry does not want to settle the problems and Esterházy's answer

to Mürteza Pasha's complaints was also not satisfactory. Back in the days of Kadizade Ali Pasha, the issue of the villages could not be settled either. The issue of the sixty villages that submitted themselves to Esztergom earlier, is no longer a problem, but a further twenty-five villages submitted themselves again to Esztergom since the peace treaty. The Ottoman side does not want to let these go, since the Hungarians also forced 300 villages into submission since the peace of Zsitvatorok. Esterházy refers to the fact in vain that some of these were his property, because earlier the entire country to Belgrade belonged to the Hungarians, but God gave it to the sultans and set its mountains and valleys free [for conquest]. Thus, Esterházy should order Koháry to start working; if he does not, collecting taxes will anyway continue from both sides and the poor people will suffer.

It often happens that hajdús ride on the roads, carrying papers that suggest that they take care of the tasks given to them by the captains. Only recently eight of them, coming from [Balassa]gyarmat were found close to Cegléd, Mürteza Pasha had them guided back to the border. The sancakbey of Koppány had similar complaints. The Ottomans cannot do anything with these people, if they try to use force against them, they will be labelled as peace-breakers. If someone wants to go to the territories beyond the line of Ottoman fortresses, he should bring his captain's letter to the closest Ottoman castle, and will be given a guide. The beylerbey of Bosnia, Abaza Mehmed Pasha(?) writes that the Hungarians are preparing to repair a castle ruin called Monoszló, close to Csernek. This is clearly against the peace, which ordered the destruction of palisades (such as Csernek or Tržan) that had been built after the peace agreement, thus it should be banned.

[outside:] Az hatalmas és fölséges római császár hívének, tanácsának, az tekintetes nagyságos úrnak, gróf Eszterhazy Miklósnak, Magyarország palotinusának, Fracnó vára örökös urának, az kunokok [!] bírójoknak, Soprony, Zólyom, Bereg vármegyék főispánjának, nekünk szomszéd kedves úr [bará]tunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmitől az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren inné levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadának igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes és nagyságos úr, kedves jóakaró szomszéd barátunk! Barátságos jóakaró ajánlásának utána kívánunk Istentől minden jókat Nagyságodnak.

Kedves jóakaró úr barátunk! Nyilván vagyon Nagyságodnál, [hogy] miultától az szent békességnek dolgát teljes hatalommal az hatalmas császárnak rejánk bízta, annak tökéletesen véghez viteliig és az követek megváltozása után is annak erősségére nézendő dolgokban éjjel-nappal úgy igyekeztünk munkálkodni, [hogy] az evő falat is nyugadalmunkkal úgyannyira eszünkben nem jut, mint annak az kisebbik erősségére való igyekezetünk, mely dolgot Nagyságoddal egyenlő igye[ke]zetünkkel vihetjük mind végiglen jó dicséretesen véghez. Kirül gyakor bú szókkal és izenetünkkel írt leveleket küldünk Nagyságodhoz, minthogy az elmúlt napokban is búven írtunk vala,

mert mi csak úgy tudjuk Nagyságotat az fölséges római császár részéről egyedül, mint magunkat az mi hatalmas császárunk részéről. Mivel azért az két hatalmas császár az szegénységen könyör[ül]vén, az mi és Nagyságod gondviselésünk, egyenlő fárodságunk alatt az két részről való commissarius urak is az szűnyi mezőben ennyi ideig ott múlatván, sok fárodság és tracta után Istennek segítségével az egész dolgot tizenegy articulusra osztván bekötötték. Az közben való szegénységnek dolgát hogy eligazodják, az Zsitvatorkon lett végezésre tizenötödik articulusra, az melyben világosan mutatattik, [hogy] Budához, Székesfejérvárhoz, Pesthez, Hatvanhoz, Szolnakhoz és az több végeinkhez az régtől fogván és mast holdoló faluk ezután is holdoljanak, mastani végezésben is arra az articulusra halasztatott, hogy úgy legyen. És az végezés szerént az Portárúl az kapocsi basa följevén az szükséges köz herre az mi részünkrül való úr emberekkel azért mentek oda, [hogy] az szerént meglássák, eligazítsák az Nagyságod részéről oda rendöltetett Kohári Péter szomszéd barátunkkal.

Kohári Péter barátunk nemhogy az zsitvatorki 15-dik végezésre vigyázza, az szerént meglehető dolgot végezze, de az mi részünkrül újonnajd országot kíván. Ez szerént, hogy ott Kohári Péter miatt az dolognak végben meneteli ilyen reméttelen, Nagyságodnak az napokban büven tudására adtok vala. Az Nagyságod részéről az minemű valosz jött, az mi Nagyságodnak írt kívánságunkra nem hasonló. Hogyha az Nagyságotok részének akarattja az, [hogy] az végezés ellen való kívánatokkal mast is, mint az jó emlékezetű Ali pasa idejében, el nem igazították, fönnakadva hadták, és azután országunkból ennyi falut fölholdoltassanak mast is, mint azútátúl fogván ez ideig, tehát az hatalmas császárunk kapocsi basája és emberink ott hejába ne várokoznak. Mert az Kohári Péter kívánsága szerént úgy láttotik, ott semmi jó dologban jó véget nem érnek. Akaratjok az, [hogy] mint az Ali pasa idejétül fogván [a faluk dolga] el nem igazodott, mindenkor fönnakadott, és háromszáz falunál többet fölholdoltattak. Mast is az akarattjok, [hogy] ezután is úgy legyen, és alattomban az mi országunkon ide alá levő falukat szintelen holdoltassák. Az Esztergamhoz beholdolt 60 falunak dolga, hogy Esztergamhoz beholdoljon, el vagyon végezve. Azon kívül az zsitvatorki és az több végezések után 25 falu ha vagyon, az melyeket újonnajd Esztergamhoz beeröltettek. Mi úgy akarjok ez részről, [hogy] oda fölholdolt faluk helett az az 25 újonnajd Esztergamhoz holdoló faluk ezután is ez részre holdoljanak, mivel ez részről az végezés ellen holdoltatták föl az 300 falut, ezek is az 25 falut az részről. Az okon az vagy hogy mind az két részről kezünket túlök el köll vennünk.

Az hol azt írja Nagyságod, [hogy] az mi részünkrül innyéd alul az mely faluk fölholdoltak, azelőtt Nagyságotké volt, és azért holdolnak. Kedves jóakaró úr szomszéd barátunk! Mi azt igen jól tudjuk, [hogy] Lándorfejevárig mind magyaroké volt ez az ország, de Isten az szerencsét ez országgal mivel az hatalmas császárunk kezébe bírta, mi úgy tartjuk, az részről fölszabadultak minden ide alá levő hegyek, völgyek. Mi egyenesen vigyázunk csak római császár őfölségével való mastani végezésünkre úgy, hogy az ellen semmi akadályos kívánságunk, cselekedetünk ne támodjon.

Kedves úr szomszéd barátunk! Ha kedves és akarhatja az az [!] résznek, hogy az szegénység dolga jól és kényen eligazodjék, ez szerént parancsoljon Kohári Péternek Nagyságod, lásson az meglehető dologhoz. Hogyha pedig úgy akarják mast is, mint azelőtt, [hogy] fönnakadjon, mi arrúl is sokat nem dispitálunk. Kinek-kinek az maga faluja behozatására gondja leszen, csak hogy az mit szenved csak egyedül az szegény község, egyéb senki nem. Semmi időben az mi részünkrül az szent békességnek ellene nem igyekezünk, mindenkor oltalmazni erőködünk. De meg az részről az faluk dolgán küül az részről való hajdúkatona szintelen ide alá sereggel járnak országunkon, fél árcus papirosra egy pöcsétet rejá nyomnak, országunkon falurúl falura járnak, az szegénységen húznak-vonnak, morhájokat lopton lopják. Mikor feles törökre találunk, mutatják azt az papirosat, hogy ők capitányok dolgán, hírével járnak. De mikor kevés emberünkre rejá találunk, az miért jüttek, mint latrok, velik úgy cselekesznek. Mint szüntén mast egy szolgálk feles magával Szolnok felől jüt, Ciglédnél valami 8 katonára talált. Az katonák is valami hejábovaló papirosat mutattak, mondták, dolgon járnak ők, gyarmatiak. Idehozván őket embert rendöltettünk melléjük, és békével elkésértettek.

Mindenütt az Dunán túl és innyéd az panasz előnkbe egyenlőképpen jün. Szintén mast, [amikor] ez levelünket íratjok vala, az koppányi bég levele érkezék. Ott az őalatta való tartományokban is szintelen tíz, tizenkettő egybeütik magokat, falurúl falura járnak, mikor sokra találunk, akkor jámborok, valami módot találunk járásokban, de mikor alkolmatosságok van az dologhoz, mindent cselekesznek. Nem tudjok, velek mint cselekedjünk. Ha rejájok támodván történne abbúl, [hogy] valamelyet benne meg fognának fogni az vagy ölni, az részről azt kiáltják, az békességben emberünket megölték. Kedves úr jóakaró szomszéd barátunk! Tudjok, mast mindenfelől az urak ott vannak, parancsolja meg Nagyságod, mindenfelé eképpen az hatalmas császárunk ide alá való birodalmán kiki magát meggondolván kordra ne járjon. Mikor vároink eleibe vagy hátok megé akar valamely falura onnyéd valaki jünni, az capitányátúl az várunkban levő tisztviselőnek szóló levéllel betérjen, levelét megmutassa, embert kérjen az béktül melléje, úgy menjen dolgára, úgy lásson dolgához. Az mi részünkön való is hasonlatosan eképpen cselekedjenek, mikor oda az részre valami dologbúl akar menni, az bégje levelével az capitányhoz betérjen, megjelentsen, s embert kérjen melléje, amellet járjon. Mi az mi részünkre mindeneknek [hogy] így cse[le]kedjenek, meghadtok. Ha mind az két részről így fognak jární, ítéljek, igen jó fog az dolog lenni. De az mint az részről valók elkezdtek, embert ölnek, az szegénységen titkon és nyilván ragadozni fognak, rövid nap sok nem jó dolgok nevelkedni fognak ki miatta. Utoljára az mi és Nagyságod feje jobban fog fájni. Mi mindenkor azon igyekezünk, [hogy] pasákkal, bégekkel, közrenden valókkal az szent békességet szentül megtartassunk.

Az bosznai pasa levele szintén mast érkezék. Az bosznai végekben, Csernikhez közel egy Moszlovina nevő pusztá várot, ki régtül fogván pusztán állott, mast az Nagy-

ságtok részéről újonnan akarják csinálni, minden épületre való fáját is meghordták. Jóakaró úr szomszéd barátunk! Ez világosan megtetszik, az szent békesség ellen nagyon, mert az végezés azt tartja, ott az mely várakat, úgymint ott Csernik és Tersasx és az többi, melyeket az békességben az végezés ellen építettek újonnan, azokat is egyenlő akarattal elvonyassok, nemhogy azt cselekednyé Nagyságtok, az mint értjek mast is, [hogy] csináltotni akar, úgymint Moszlovinát Nagyságtok. Mely dolog teljességgel az végezés ellen nagyon, mi pedig protistálunk arra, hogy ott azt megcsinálják, átolán fogván meg nem engedjek. Ha ez dologrúl meg nem térnek szándokokról, mi rejá küldünk, ha valami vérontás fog történni, adjon Isten előtt számot róla az, ki annak oka leszen. Mi egyebeket Nagyságodnál nem tudunk, csak tudjok, [hogy] az két hatalmas császár között egyenlő gondviselésünk s fárodságunk által az szent békességnek dolgát Isten segítségével ennyire hoztok. Ha pedig mások az részről kiki az maga hasznára nézván az ellen igyekeznek, s várakat építenek, újonnan csinálnak, mi haszon leszen ennyi fárodságunkban, sok költségünkben? Mert mi azt nem cselekedhetjek, [hogy] minden az részen levő úrral és generálissal békességet tractáljunk. Kedves jóakaró úr barátunk! Mast országtok egyenlő akaratján együtt [van]. Ha akarja Nagyságtok, [hogy] az szegény község kedvéért ennyi munkánk füstbe ne fogjon menni, az szegénység dolga eligazításárúl és az latrokat megzabolázásárúl és az váraknak újonnan csináltatásárúl magatokban tractáljon Nagyságtok, és eleit vevén orvosságot találjon. Mert mi az közönséges jóéért mindennapi fárodságunkat életünkig nem szánjuk. Isten tartsa és szerencsáltossa Nagyságodat. Íratott Budán, die 3. Decembris anno 1628.

Nagyságodnak jóakaró szomszéd úr barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 329.

Mürteza Pasha to Péter Koháry

Buda, 3 December 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. no. 12240 (the postscriptum is under no. 12146).

A copy: MNL OL P 108 Rep. 71. Fasc. 26/a. no. 95. p. 690–693.

In the peace of Szőny, commissioners were ordered to solve the question of the villages, thus Mürteza Pasha sent the kapıcı başı, Ömer Ağa to Szécsény (according to Koháry's request). Their task was to put the stipulations of article 15 of the peace of Zsitvatorok (1606) into practice, according to which villages that earlier submitted themselves to Buda, Székesfehérvár, Hatvan, Szolnok and other places, should continue to belong to these. Also, they were to discuss the issue of the villages belonging to Esztergom and Komárom. Koháry, however, did not want to accept anything and has not even answered Mürteza Pasha's letters. The beylerbey refuses to accept the register submitted by Koháry,

with reference to the peace of Zsitvatorok. The issue of the sixty villages belonging to Esztergom have already been settled earlier, the newly submitted twenty or twenty-five should stay in Ottoman hands, otherwise they will raise the question of the 300 villages that the Hungarian party has forced to submission since the peace. The Ottoman commissioners are not allowed to accept any other solution, and if there will be no agreement, this will be Koháry's responsibility. Even so, the Ottomans will collect the taxes and the poor people will suffer. According to the postscript, Mürteza Pasha was newly informed by the Ottoman commissioners about their meeting with Koháry on 2 December, where the vice-captain of Érsekújvár presented the same claims as before. Mürteza Pasha informs Koháry that he is in touch with Miklós Esterházy and expects that on a personal meeting with the palatine they can arrange everything. Esterházy's response will decide whether the negotiations will be abandoned by the Ottomans.

[outside:] Az fölséges római császár hívének, érsekújvári vicegyenerális capitányának, az böcsületes és vitézlkő Koháry Péternek, nekünk szomszéd barátunknak
[contemporary note, written by a different hand:] Érkezett 6 Xbris, hogy palatinus-sal szentén leveleznek.

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselőjő, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes, böcsületes vitéz szomszéd barátunk! Hozzánk illendő barátságas szomszedságunk ajánlása után Istentől minden közönséges, egyenlő jóra igyekezeti-ben kívánunk előmenetelt és hosszú életet Kegyelmednek.

Szomszéd vitéz barátunk! Az két hatalmas császár az szegény községnek megmaradósokon könnyürülvén, azoknak kedvekért az szent békességnek véghez vitelére hajolván, az két részről való comisarius urak minemű nagy, nehéz munkájok után az szűnyi mezőben vinnék végben, aztot Kegyelmed tudja. Az szegénység igazétására az kapocsi basával mind az két részről comisariusok rendöltessenek, végezés lett vala. Hogy mi az végezésnek eleget tegyünk, az kapocsi pasával magunk részéről úr embereket, az Kegyelmetek kívánsága szerént Kegyelmetekhez az Szécsény hóstátjába küldöttök, azért, hogy az végezés szerént, az zsitvatoroki végezésnek 15-dik articulusa szerént, ott nem késvén végezzenek, úgy, hogy az mint ott világosan megmutattatik, Budához, Székesfejervárhoz, Pesthez, Hatvanhoz, Szolnokhoz és az több végeinkhez régtől fogván és mast az mely faluk beholdoltak, ismít ezután is hódoljanak. És hogy az esztergami, kanizsai végeknél az mely egynihány, Kegyelmetekkel mind ennyi időtől fogván el nem igazodott falukot, hogy azokat is Isten szerént meglássák, igazétsák el, azért is küldtük oda comisariusinkat.

Kegyelmetek az Isten szerént közönséges igazsónak nem engedvén, melléje nem járulván, ennyi edeje ott hejába az napokat töltitek, semmi meglehető dolgot nem

emlétetek is. Az mi akarattunk, az zsitvatoroki 15-dik punt szerént az dologhoz fogjon és végezzen Kegyelmetek. Immár egynihányszor írtunk Kegyelmednek, még csak válaszuk sem jün. Jóakaró, vitéz szomszéd barátunk, az ott való végezés mivel az szerént kívántotik, mi szükség ennyi ödötül fogván hejába ott mulatni. Hogy az az reménséggel ott múltatok, az mely faluk régtül fogván végeinkkel mienkek, ti mast lajstromba írtatok, kívánjátok azok közül, kik nemesek legyenek, az többi nem, az végezés szerént, Kegyelmetek maga találó némely okbúl az mi részünkrül való hódolásrül eltérjenek.

Jóakaró szomszéd vitéz barátunk! Ennekelötte is írtok vala Kegyelmednek, micsoda esztelen embernek tanácsával az lajstromot comisariusunknak adta volt kegyelmetek. Az reménséggel eddig ott bár az ödö hejába ne tölt volna, mert mint-hogy az ég az földre nem száll, az föld is az egekbe nem megyen. Az az lajstrom szerént való kívánságára Kegyelmeteknek mi semmi úton nem megyünk, hanem az zsitvatoroki végezésnek tizenötödik articulusa szerént az mely faluk régtül fogván és mast végeinkhez holdoltak, ezután is hódoljanak. Az szerént igyekezzék Kegyelmetek egyenlő akarattal az dolgot véghez vinni, nekünk tetszik, igen jó mind az két résznek.

Az Esztergam tartományában levő 60 falunak dolga végben vitetett, az az feljül megnevezett egynihány falu, úgy mint húsz az vagy 25, az melyeket az után be holdoltattak és az Kegyelmetek részére is az mi részünkrül, az minapi levelünkben megnevezett szandzsákságokbúl 300, az vagy több falut, melyet az részre föl holdoltattak ez az két részrül az zsitvatoroki végezés ellen és után holdoltatott faluk vagy hogy az mint megírtok vala Kegyelmednek, ez után is egymásért hódoljan[ak] az vagy egymásért kezünket mind a[z] két részrül túlök elvegyék, ennél máskülönbén ez is nem lehet. Az ott való comisariusink ez szerént vannak taníttatva, hogy végezenek, nincs [lehetőségük] arra, hogy az végezésen küül valam[i]re lépjenek, mert mi az végezés szerént való igaz cílt irányozzok. Az mint mi az Kegyelmetek akarattját értjük, az semmi nem egyéb mast is, mint ez előtt ez dolog fönnmaradjon. És mivel-hogy eddig az végezés ellen az mi részünkrül ennyi falut, úgy mint háromszázat az vagy többet fölhódultatta[to]k, gondolja Kegyelmetek, az háromszáz több huszönöt-nél, és kár egyik az másikért maradni. Gondoljátok, jobb fönnmaradni, mert ez után is többet lehet holdoltatni.

Akarattja az Kegyelmeteknek, hogy az mellettetek levő némely léze[n]gő miatt comisariusink lovokat, portekájokat elvinnék őrizni, fölkelnek, eljűnek, mivel azért az ott való lovok egy más portekájok elvesz[t]egetésétül és az Kegyelmed végezés ellen való méltatlan lajstrojmátül és kívánásátül szívök elhidegedett. Ennyi ott való hejába múltatástül csak arra maradt, hogy fölkeljenek, jűjjenek el és az Kegyelmed méltatlan kívánsági miatt az szegénységnek dolga mast is abban kölleti elmúlni és mi az mely falukat ennyi ideig biztat, tartóztat Kegyelmetek, hogy ha be nem külditek, mi behozatni meg nem fárodunk. Az mint szenved az szegénység, az másvilágon adjon számot rúla Kegyelmed, mert mi, Isten látja, okai semminek nem vagyunk, mégis azért az feljül megnevezett igazságbúl igyekezzék el igazétani szegényeknek

dolgát, ne köllessék hejában eloszolni Kegyelmeteknek. Isten tartsa minden jó egészséggel Kegyelmedet! Íratott Budán, die 3. Decembris, anno 1628.

Kegyelmed szomszéd úr barátja,

Idem qui supra

P. S. Jóakaró szomszéd barátunk! Immár szintén ez levelünket bepöcsétöltettek vala, az ott való comisariusinktúl érkezék újonnan levelek. Nekünk tudásunkra azt adták, az elmúlt szombaton egymással újobban szembe voltatok, semmi meglehető dolog mellé az zsitvatorki 15. articulusra vigyáztván nem akar járulni Kegyelmed, az mely lajstromot, az mely nem az végezéshez illik, beadott Kegyelmed, a' mellől semmiképpen el nem áll Kegyelmed, az mely kívánságára mi is átaljában elegendendő válozt adtunk volt és mast is ez levelünkben megírtok Kegyelmednek, azért mi ennekelőttö is gondoltok azt, Kegyelmednek arra annyi ple[ni]potentiája honnyéd lehetett, legyen, hogy ilyen dolgokat eligazéthasson Kegyelmed, mert az miképpen lehetne meg, csak gondolja Kegyelmed, az mely kívánságot írva beadván kívántotok.

Azért az kegyelmed szava és igazsága arra nekünk csak semmi, minden dolgot palotinus úr, kedves szomszéd barátunknak immár két ízben bűségesen tudására adtunk, és az mint írta öngysága, talán módunk lehet, reménségben vagyunk, az egymással való szembe levésünkkel öngyságával, és reménljek, ha nekünk ketten fárodáságunk után az két császár között levő nagy dolgokon általmentünk, mindkettőnknek az két császártúl teljes hatalom kezünkben levén, az szegénységnek meglátására végeztetett articulusoknak, méltó kívánságunknak, reménljek, fog engedni öngysága. Ha pedig ugyan így is nem engedne valamely fél az igaznak, mint mast Kegyelmed, az után arrúl való orvosság fönn áll, ki-ki az maga falujára gondot visel, de nem reménljek igazság szerént, hogy ez ugyancsak az kívánságbon maradna meg mindvégig, az mely lehetetlen dolgot Kegyelmed feszeget. Azért immár csak várjon palatinus úr barátunktúl mind az két részről Kegyelmetek, ha azt írja, hogy ugyancsak az szerént semmi dolgot meg nem látván, eloszoljatok. Mi is csak öngyságától várokodunk. Isten tartsa Kegyelmedet! Die 3. Decembris, 1628.

[GEM]

No. 330.

**Mürteza Pasha to Hans Ludwig von Kuefstein
Buda, 4 December 1628. German translation.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 631–632.

Receb Pasha informed Mürteza Pasha from Vienna, that the supply (tayin) he is supposed to receive from the court (which includes 9000 aspers, a carriage of hay, two carriages of firewood and 35 kilas of barley per day) is withheld until they receive word from Kuefstein

that the Habsburg ambassador had received his tayin. Since Kuefstein received the tayin on his route from Esztergom to Buda, and then to Belgrade and Sofia (including money, 40 kilas of barley, hay and firewood), Mürteza Pasha hoped that the ambassador had already informed the court about this. Mürteza Pasha requests that Kuefstein should write to Ferdinand II, Leonhardt Helfried von Meggau and other ministers and councillors concerned, and recommend Receb Pasha to them. Until then, Mürteza Pasha will ask Receb Pasha to be patient. He also requests Kuefstein to keep the good contacts with İsa Efendi.

[outside:] Transferierung des Vesier Murteza Passa schreibens an Ihrer Excellenz durch aignen curier hieher nach Constantinopl, den 15. xbris das 1628isten geliefert worden.

Deß Durchleüchtigsten Großmechtigsten Römischen Khaisers Herrn Oratorn, alß unsern hochgeehrten geliebten herrn und freündte mit erbietung unsere ingebüerendes dienst, lieb und auch freundschaftt, begehren auch zu wissen wie es demselben alß unserm Hochgeehrten Herr und Freundte gienge, mit wischung aber von betteln allmechtigen beharlicher leibes gesundheit und alle glückliche wollstandt.

Mein hochgeehrter Herr und Freundt, nachdem von dem Ambasadior Retschep Passa, von Wien auß durch seinen leüthen uñß zuegeschrieben, wie daß, zu deß Großmechtigstes Römischen Khayser gebüerendes repudation will[en] ihme, pottschaftten, sambt seinen bei sich habendes leüthen, den depudat des tages neün tausend asper, ein wagen hay, zwey wagen holz, und 35 killa haben geben, und noch 40 tages(?) ausstendigen depudat nicht wöllen erraichen, biß daß von Herrn Orator durch dero aign handschriftt und potschaftt nicht erindert werden, wie man denselben den tain, in geldt und in allem geben thuet, demselben gleich würdt man ihme auch volgen lassen.

Mein hochgeehrter Herr und Freundt, von Gran auß biß auf Offen und von danen biß auf Weissenburg, wie auch biß auf Soffia neben der gebüerende ehr und freundschaftt (insonderheit der Römischen Khaiserlichen Maiestät zu mehrern repudation) erwisen worden, auch den tain in parem geldt, 40 killa gersten, hey und holz nach notturfft ervolgen lassen, daß hoffentlichen im nichten abgang gewest, wie auch hinfüro kein mängl erspürt werden soll. Ich hab zwahr gedacht und verhofft es hetten eur lieb und freundt dessen noch von Offen aus dem Römischen Khayser und dero depudierten ministren zuegeschrieben, und erindert alle erwisene ehr und freundschaftt, und auch den Retschep Passa aldorth rekomendiert, damit ihm auch die gebirende unterhaltung in allen nach notturfft erfolgen lasset. Derowegen ersuehen hiemit, alß unsern hochgeehrten lieben Herrn und Freundte, derselbe unbeschwerth, Ihrer Römischen Khayserlichen Maiestät, so wohl auch unsern hochgeehrten geliebten herrn und freundte, Herrn Graven von Meggau und denen

andern Herr Depudierte Ministren und Rathe zueschreiben und den Retschep Passa recomendirt sein lassen, damit ihme im nichten khein abgang geschehe, welches beschiedt dem Römischen Khayerlichen Maiestat höchsten ehr und repudation.

Wier haben zwahr den Rechep Passa geschrieben, er solle auf dißmalln gedult haben, und im nichten beschwehren, bis von Eur lieb und hochgeehrten Freundt hinauf erindert würdt, er soll nuer sich an Unsern Großmechtigistes Khaisers repudation obligiern sein lassen. Über dißes mein hochgeehrten Herr und Freundt bitendt, daß eur lieb mit dem hochwürdigen Herrn Isza Effendi treuherzigist correspondenz und freundschaftt halten, Gott der Allmechtig wölle mit beharlicher gesundtheit und glücklicher wollstandt, widerumb an haim zu raisen, sein göttliche gnadt verleihen. Nachdem wintschen auch Euren Hochgeehrten Herrn und Freundt langes leben. Datum Offen den 4. dits monath Decembris anno 1628.

[GK]

No. 331.

**Mürteza Pasha to Péter Koháry
Buda, 10 December 1628. Copy.**

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. no. 12094. Copies: ibidem no. 12136; MNL OL P 123 II. i. no. 33.
Edition: TT 1902: 490–494.

Mürteza Pasha received Koháry's letter from his man, in which the vice-captain of Érsekújvár wrote him that they could not reach any agreement with the Ottoman commissioners, because the kapıcı başı, Ömer Ağa demanded villages, which have not paid taxes to the Ottomans for thirty-five years, since the fortresses they belong to were recaptured. Mürteza Pasha will only put article 15 of the peace of Zsitvatorok (1606) into practice, according to which villages that earlier submitted themselves to Buda, Székesfehérvár, Hatvan, Szolnok and other places, should continue to belong to these. Even in the time of Kadizade Ali Pasha, it was the question of the villages that could never be settled. Surely, the Hungarian commissioners want to make this impossible again, since they steal the horses and other commodities of the Ottoman commissioners and do not allow them to collect supplies from the villages. If the negotiations would take place on Ottoman territory, in Vác or Hatvan, this would not be the case. Koháry's goal is clearly to force the Ottoman commissioners to leave and then accuse them of breaking the peace negotiations. Mürteza Pasha never gave any order to the commissioners to demand villages belonging to castles that no longer are under Ottoman control, such as Divény, Kékkő, Végles, or Szalatnya. Concerning the region around Nagysalló, Mürteza Pasha will order the soldiers of Esztergom not to collect taxes from there, in case the Hungarians will also abandon the claim to collect taxes from those 300 villages that they forced to submission after the peace agreement.

Mürteza Pasha agreed earlier with the palatine, Miklós Esterházy, that those soldiers who are found behind the line of Ottoman fortresses without an Ottoman guide, should be captured and led to the closest Hungarian castle, in order to be punished there. Raids, however, do not cease from Hungarian territory. Recently eight soldiers from [Balassa]-gyarmat were taken back to Hungarian territory, then Tamás Bosnyák sent twenty soldiers from Fülek to Peser(?) close to Pest. They tried to move two serfs with their property to Fülek, but were stopped by soldiers from Hatvan. The beylerbey of Eger, Papazoğlu Mehmed Pasha writes that Bosnyák's soldiers from Fülek cut down two Ottomans just under the castle of Eger. Close to Sajóvárkony, eight Ottomans from Szarvaskő were attacked by twenty soldiers from Fülek, and in the ensuing skirmish Mihály Csizmadia has fallen from among the Hungarians. Mürteza Pasha will write to Ferdinand II and Esterházy, requesting the punishment of Bosnyák.

No. 332.

**Péter Koháry to Mürteza Pasha
Szécsény, 12 December [1628]. Copy.**

MNL OL P 123 II. i. no. 33.

Edition: TT 1902: 495–496.

Koháry received Mürteza Pasha's letter. Each time when the Ottoman commissioners wanted to go to the villages in order to collect supplies, he gave them a Hungarian retinue, and even gave them food from their own reserves. Koháry is happy to hear that Mürteza Pasha also thinks that the villages that had not paid taxes for thirty-five years should not be forced to do so now. He met the Ottoman commissioners right away, but they continue to demand the very same villages. When Koháry had the relevant sections from Mürteza Pasha's letter read to them, the Ottoman commissioners said that the beylerbey did not write about this to them. Koháry, however, believes that the negotiations could be finished in four days if only such questions would not hinder it. He promises to follow the directions received from Palatine Miklós Esterházy and Mürteza Pasha, and work for the peace.

No. 333.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 13 December 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 113–114.

*Mürteza Pasha received Esterházy's letter of 9 December on the 14th. According to the peace agreement at Szőny, and following the articles 16 and 17 of the peace of Zsitvatorok (1606), as well as article 3 of the peace of Vienna (1616), a *kapıcı başı* was supposed to*

discuss the remaining issues with the Hungarian commissioners. This procedure is however stalled, because the Hungarian commissioners want to have a declaration that with the capture of Fülek, Szécsény, [Balassa]gyarmat, Drégelypalánk, Nógrád, Somoskő, Ajnácskő, Divény and Kékkő, the villages belonging to these fortresses became free of Ottoman taxation. Esterházy voiced the same request, referring to article 15 of the peace of Zsivatorok. However, this article stipulates that those villages which submitted themselves since the Ottoman conquest of Eger [in 1596] should continue to pay taxes. Articles 16 and 17 also say that the villages that submitted themselves to the Ottoman power before and after the Habsburg conquest of Esztergom [in 1595] should remain submitted. Thus, the villages mentioned by Esterházy and the commissioners still belong to Buda, Pest, Esztergom, Székesfehérvár, Hatvan and Szolnok, and pay taxes in both directions, even if the settlements are directly attached to the fortress, such as in the case of Drégelypalánk. Mürteza Pasha cannot make any concessions here, because he cannot give up parts of the sultan's country. Moreover, these villages are donated to sipahis, and they would go to the Sublime Porte to complain that they had been deprived of their livelihood. The Ottoman party also tolerates that although Buda and the other mentioned castles are in their hands, the villages in the counties surrounding them pay taxes also to the Hungarian side. They should both work on finalizing the peace agreement. Mürteza Pasha is happy to read that Esterházy would not allow the rebuilding of Monoszló.

[outside:] Az hatalmas és fölséges római császár hívének, tanácsának, Magyarországon heltartó palotinusának, az tekintetes nagyságos gróf Esterházy Miklósnak, Fracnó várának örökös urának, Soprony, Zólyom, Bereg vármegyék főispánjának, az kunokok [!] bírójoknak, nekünk úr szomszéd kedves barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes és nagyságos úr, nekünk kedves jóakaró szomszéd barátunk! Szomszédos barátságunkat és jóakarókat ajánljuk, és Istentől minden jókat kívánunk Nagyságodnak megadatni.

Az Nagyságod böcsületes levelét, mely íratott die 9. Decembris ugyanezen hónapnak 14-dik napján adák meg, melyet böcsülettel vettünk, megfordítottván minden részben írását Nagyságodnak, értjek. Nagyságoddal nekünk teljes hatalmunk kezünkben lévén egyenlő jó szívvel engedelmből mind az két részről sok úr emberekkel az szent békességnek végben vitelében azért fárodunk, hogy az két hatalmas császárnak egymáshoz való jó akaratjok egyenlő legyen, hogy az ő hűséghez egyenlőképpen közbeli szegénység megnyugodjék úgy, hogy egyik részről is az ellenkezés és hadak miatt napról napra ne köllessék helekről szintelen eloszolniok és károkat valami az két hatalmas császárért és az közbenjárókért ki-ki helben békességesen hadak félelmé-

túl öres lévén, épüljenek, Istent imádjonak. Az szegény községnek eligazítását az szűnyi mezőbe utólszor az két részről való commissarius urak egyenlő végezésekből rendölték, hogy az előbbi zsitvatorki végezésnek 16-dik és 17-dik és az bécsi végezésnek 3-dik articulusi értelmek szerint eligazítsák úgy, hogy az hatalmas császáruk részéről kapocsi basák és római császár őfölsége portájárúl is commissarius oly úr emberek jűjenek, az melyeknek magok hasznokra nézendő valami oly dolog nincs itt az végek között való tartományokban. Az végezés szerint ezbeli végezésnek is helt adván, az két részről való commissariusok egybegyűlvén, de ennyi ödőtűl fogván az szegénységnek jövendő hasznokra való dolgot nem végezhetnek, mivelhogy egyenlő akaratra magokat nem bírhatják, mivel az Nagyságtok részéről való commissarius urak csak azt vitatják és kívánják, [hogy] az mi kezűnkben levő végeinkhez beholdoló faluk ez részről való hódolástűl Filekkel, Szécsénnel, Gyarmattal, Palánkkal, Novigráddal, Solmoskűvel, Ajnáskával, Divínnel, Kékkűvel fölszabadultak, és ezután is fölszabadulásokrűl az mi commissariusink pöcsétek alatt levelet adjanak, arra erőltetik.

Szüntelen Nagyságod is az ő kívánságok szerint az mastani levelében írta, [hogy] az zsitvatorki 15-dik articulusi értelme szerint az megnevezett várok mivel kezetekben esett, az mi végeinkhez behódoló faluk ez részről való hódolástűl fölszabadultak.

Jó úr szomszéd barátunk! Az végezésekrűl való articuluset mi is forgattik, és az zsitvatorki végezésnek 15-dik [articulusa] eképpen vagon írva, sem több, sem kevesebb, [hogy] Eger megvételeűl fogván mastanáig az mely faluk ahhoz beholdoltak, ezután is behódolók legyenek. Abban az articulusban nem értjek, hogy az mi végeinkhez behódoló faluk az részre fölszabadultak volna, és ez részre be ne hódoljanak. Ugyanazon zsitvatorki végezésnek 16-dik és 17-dik articulusi eképpen íratott, [hogy] Esztergam az mi kezűnkűl római császár részére [a]meddig esett, addig és azután az mely faluk beholdoltak, ezután is hódoljanak. És az mely várokkal, úgymint Filekkel, Szécsénnel, Gyarmattal, Novigráddal [és] az több Nagyságod megnevezett várok tartományiban levő faluk Budához, Pesthez, Esztergamhoz, Fejérvárhoz, Hatvanhoz, Szolnakhoz behódoljanak, és az több végek között miképpen az tartományokban levő faluk az két részre be tartoznak holdolni, ezek is aképpen hódoljanak, mi úgy értjek. Az bécsi végezésnek 3-dik articulusa pedig szintén arra mutat igyenesen, [hogy] régtűl fogván és mast az mely faluk hódolók voltak ez részre, ezután is hódoljanak.

Jóakaró úr szomszéd barátunk! Mivel az végezések így vannak, és az mely várokat Nagyságtok nevez, hogy mitűlűnk visszavéttetek, azokkal szabadult volna föl, mi úgy tudjok, Budának Székesfejérvárnak, Esztergamnak, Pestnek, Hatvannak, Egernek, Szolnaknak nincs külön elrendölt vármegyéi azoknál az Nagyságtok megnevezése szerint való várok tartományinál, sólt az[oknak] az vároknak, az melyeknek városa vagon, úgymint Drégelypalánknak, azok is az régi szokások és végezés szerint tartoznak ide hódolni. Az mi commissari[u]sink az végezések szerint ké[ny]szeréttetek az közönséges tartományokban levő falukat kívánni, az mely faluk régtűl fogván és mast Budához, Fejérvárhoz, Esztergamhoz, Hatvanhoz, Egerhez, Szolnakhoz és az

több végeinkhez holdolnak. Ha mi azokat oda engednyénk, kitül Isten oltalmazzon, mi avval az szegénységnek egy copót [!] sem használnánk, sőt inkább szegényeknek kárt fognánk tenni. Mert azok az faluk, melyeket kíván Nagyságtok, hogy elvegyék kezünket túlök, azok mindnyá [!] az Hatalmas Csász[ár]unk Portáján is lajstromban vannak, és őhatalma az iszapajáknak osztotta, mindeniknek falujárúl oklevele őhatalmátúl kezekben. Talánd jövendőt sem várnának, föltámodván őhatalmára futnának, jövendőben pedig miutánunk, annál is inkább az szegénységért újóbb pört, patvart indétanának, kik azt mondhatnája méltán, falumat, kenyeremet elvonták. Azért mi az őhatalma lajstromában levő falukban egyet is oda nem engedhetünk, az mint hogy Nagyságod is írja, minket is arra semmi oly dolog nem ké[ny]szerét. Hüünk ellen is lenne, ha az őhatalma országát, kik adófizetéssel szintelen szolgálattal tartoznak, mi osztogatni fognánk; őhatalmátúl minemű veszedelmes haragját vehetnénk fejünkre. És mivel az végezésekkel igaz erősséges mentségünk is vagyon, az hol az articulus arra mutat, [hogy] régtül fogván és mast az mely faluk az két részre egyenlőképpen holdoltak, ezután is holdoljanak. Az mi részünkrül való commissariusok lehetetlen dolgot lám nem kívánnak, nem vitatják azt, [hogy] Buda, Esztergam, Fejérvár, Pest, Hatvan és az több vároink mivel mi kezünkben vadnak, az közönséges vármegyékbül való faluk az fölséges római császár részére hogy ne adóznának, mivel az szent békeség azt erőséti, [hogy] mint egy részre, az másakra is hasonlót köll kívánni.

Mi elein ez commissarióbül [!] azt reménlettek, [hogy] az mely falukat az adózástúl az részül való urak és nemes jobbágyos emberek tartóztatnak, az commissariusok egybengyülvén az Nagyságtok commissariusi mindjárt beeróltetik. Mely dolog igazság szerént úgy is köllött volna lenni, de mast látjok, [hogy] az igazság és végezések ellen még az melyek bejártok, végeinkbe holdoltak, azokat is el akarják venni. Az végezés szerént az két császár egyenlő hasznát nem követik, az szegénységnek hogy az szerént nyugodalmok lehetne, mely dolgot méltó lett volna az jó commissarius uraknak egyenlő igazság szerént csöndes egyenlő akarattal elvégezniek. Mert noha az szent béke[ssé]g dolgában végben vitelig mind az két részül sokat fárodoztunk, de ez dolognak meglátása mindaddig igen szergalmatosan kívántotik meglátása [!], valameddig végben nem megyen.

Kedves nekünk jóakaró úr barátunk! Hogy ketten Nagyságoddal okoskodván az két hatalmas császárok között az szent békességnek ennél nagyubb dolgait végben vittek, az szegénységnek dolgából is fárodságunkat ne szánjok. Hogyha az két részül az mastani jelenlevő commissariusok végben nem vinnyék is, mi Nagyságoddal mindenképpen azon legyünk, személyünk szerént magunk igyekezzünk-e eligazétani, az vagy az két császárnak tudásokra adván, portájokrül ez végekben levő tartományokhoz közü nem levő úr személyeknek köll-e újóban ez dologra jüniek. De úgy igyekezzünk, hogy végben menjen ez dolog is. Mint ezelőtt való végezésekben, fönn nem köll akadá hannunk, hogy mint ezideig, ezutá[n] titkon, nyilván szegénységre csatázók miatt ne nyomorogjanak szegények.

Kedves úr szomszéd barátunk! Az szegénység eligazításával az szent békesség erősödik, jól tudjok, de az mint Nagyságod írja, ha el nem fognyék igazodni, nem tudhatnánk, ezt az békességet miképpen mondhatnánk erősnek. Jó szomszéd úr barátunk! Mi azt úgy tudjok, tökéletesen el is hittek, [hogy] az két hatalmas császár között nem oly békességet csináltunk mi Nagyságoddal ketten, hogy egyníhány magok hasznok kereső embereknek az végezés ellen való kívánások ha meg nem lehetne, hogy avval fölbomolnyék. Kedves úr szomszéd barátunk! Eleitül fogván és mast mindenkor írásunk Nagyságodnak az volt, [hogy] mi teljességesen az szegénységért fárodozunk. Mast is írjok Nagyságodnak, hogy ha az mastani két részről rejá változtatott commissariusok el nem fognájak igazéttatni, mi személyünk szerént sem magunk fárodtságát és kötségünket nem szánjok, igyekezünk mindaddig munkálkodni, valamíg az szegény községnek dolga eligazodik. Akarjok venni érettünk isteni imádásokat. Abbúl is mind minekünk és az szegénységnek igen kedves és dícséretes dolgot cselekedett Nagyságod, hogy az latrok járásárúl az mi írásunk szerént méltónak látta Nagyságod azt, hogy az melyek vároinkhoz kezel való falukon és mezőn eszeken nem járnak, szabad legyen hozzájuk nyúlni és negbüntetünk. Hogy pedig horvátországi határbon Moszlovinát és olyan békesség ellen való dolgokat nem enged Nagyságod, azt is jó szívvvel Nagyságodtól dícséretesen halljok, mi is hasonlatosképpen az mi részünkrül igyekezünk szívünk szerént. Isten tartsa és szerencsáltossa Nagyságodat. Íratott Budán, die 13. Decembris anno 1628.

Nagyságodnak kedves úr szomszéd barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 334.

Mürteza Pasha to Péter Koháry

Buda, 19 Rebiülahir 1038 / 16 December 1628. Ottoman Turkish copy.

MNL OL P 123 II. i. no. 105. Hungarian translation ibidem; another copy: ŠA BB RA Koháry-Coburg Č. V. no. 12160. Edition of the seventeenth-century Hungarian translation (with a wrong date): TT 1902: 499–501.

Koháry must have misunderstood Mürteza Pasha's earlier letter, this is why he read it for the Ottoman commissioners, and interpreted it in a way as if the beylerbey was ready to give up villages belonging to Buda. Mustafa Bey, the sancakbey of Lippa, informed the beylerbey about this, so Mürteza Pasha sent the commissioners his earlier letter to Koháry in Turkish translation. In that one, he only expressed that according to the peace treaty those villages that earlier submitted themselves to Buda, Székesfehérvár, Hatvan, Szolnok and other places, should continue to belong to these. He also wrote that the Habsburg conquest of Szécsény and Fülel did not free the villages from paying taxes to

the Ottomans. The taxes are not expected from the villages belonging to Kékkő, Divény, Szécsény, Fülek, [Balassa]gyarmat and Szalatnya. Mürteza Pasha informed the Ottoman commissioners about this, and only expects that the peaces of Zsitvatorok (1606) and Vienna (1614) should be observed. The kapıcı başı, Ömer Ağa was brought from the Porte, but the Hungarian party is not ready to negotiate with him, his horses get stolen, and when he wanted to proceed from the question of the villages to other issues, he was not allowed. Mürteza Pasha requests that the negotiations should start at last, because otherwise he will arrange things personally with the palatine, Miklós Esterházy. He also wrote to Ferdinand II that he should send another chief negotiator, who is not biased in the issues of the border region.

Devletlü dostum Kohari Petre muhabbete layık konşulğumuzu ‘arz eyledükden sonra muhibbane inha olunur ki: bundan akdem bu canibe mektubunuz ile adamunuz gelüb mektubunuzu terceme etdüdüğümüzde her ne yazmış isenüz ma’lumumuz olmağla biz dahi cevabın yazup göndermiş idük ve kendü vükelamuza dahi niçe olmasını rıza vermişsenüz mektub ile bildürmişdük varub vükelamuz ile müşavere eyledüğünüzde vezir hazretleri ol Budun köylerinden feragat eylemişdür ancak siz feragat eylemezsiz deyü söyleyüb bizüm kağıdumuza muhalif cevab eyledüğünüzi Mustafa beğ bu canibe gelüb bize i’lam eylemekle imdi bundan akdem size gönderdüğümüz Macarca kağıdun bir suretini dahi Müslimanca yazub vükelamuza göndermiş idük. Ol kağıdumuzda biz Budun köylerinden niçe feragat ederüz ve size feragat ederüz deyü niçe yazmış oluruz ki biz ol kağıdumuzda size böyle yazmış idük ki kadimül-eyyamdan Budun ve Peşte ve Hatvan ve Solnok ve Estergon ve İstolni Belgrad ve sair serhad kal’elerinden vergü veren köyler girü ita’at etsünler ve bitürme kağıdları mucebince anları talep ederüz ve hala talep eyledüğümüz dahi ol köylerdür bizüm kadimden vergü veren köylerimiz Filek ve Seçan sizün elünuze girmekle bizüm vergümüzden ve ita’atumuzdan halas olamazlar deyü yazmış idük ve vükelamuza dahi böyle cevabın göndermişdük ol vükelamuza feragat eyleyün deyü tenbih eyledüğümüz bundan evvel Filek ve Seçan ve G’armad palankaları bizüm elümüzde iken sizün memleketünüzden Divin ve Kikköy ve İslatina dahi içürden ma’denler etrafında kara dağun öte yanında olan köylerinden vergü verürlermiş sonra Filek ve Seçan sizün elünuze girmekle ol kal’eler yanında olanlar eğer bu ana değin vergü vermediler ise girü talep etdürmezüz deyü yazub ve anlara dahi böyle fi’l-vaki’ tenbih eylemişdük ki benüm dostum evvel ahir bizüm cevabumuz böyledür ki sulh u salah bitürmesi mucebince bizüm Budun ve Peşte ve Hatvan ve Solnok ve İstolni Belgrad ve sair serhad kal’elerimizün köylerinün birinden vükelamuz geçmeğe kadir değillerdür ve bize dahi aslan rızamız yokdur. Eğer muradinuz fakir fukaraya enfa’ bir hizmet görmek ise ol kadimden ita’at eden köyleri girü ita’at etdürün ve ol köyler ki Budun ve Peşte ve Hatvan ve Solnok köylerinden olmayub Divin ve Kikköy ve İslatina köylerinden otuz beş yıldan berü bu canibe vergü vermemişlerdür biz anları tenbih eyleyüb

vükelamuzda taleb etdürmezüz. Geçende giden kağıdumuzda dahi böyle yazduk bu def'a dahi yazduğumuz budur. Asla bizüm eğer Jitva boğazı bitürmesidür ve eğer Beç maddesidür istediğümüz anun mucebincedür ol bitürmelere muhalif sizden bir nesne istemezüz. Böylece bir-iki günün içinde mesalih görilüb itmam olursa fakir fukara dahi nef'in görsünler. Eđer olmayub girü böyle bahaneler ve yazduğumuza muhalif cevaplar ile tehir eylesesiz biz ol kapuci başıyı anda bu kadar cefanuz ile ki akçe bile zahire vermemek için tenbih eylemişsizdür ve günden güne davarları oğrulanub ve kimine ev sahibleri dahi niçeye değin oturursız niçün kalkub memleketünüze gitmezsiniz deyüb bu kadar derd ü meşakkat ile anda durgutmağa insaf değildür ol kendü dahi bıragub gider. Biz her vechle sulh u salaha muvafık ri'ayet ile hareket eyledük ve vükelanun söyleşdikleri üzere der-i devletden asla serhadlerde 'alakası olmayan kapuci başıyı getürtdük ve mahalline gönderüb bu kadar günden berü bu kadar günden berü berü [!] anı alan zahmet çekiyor siz ise kendü safanızda oturub kendü nafakanuza çalışursız sonra ol fakir fukara re'ayanun günahları sizün boynunuza olmuş olur. Evvela vükelamuz bu madde dursun girü görürüz bir gayri maddeye şuru' eyleyelüm dedüklerinde kail olmayub elbette bu madde bizüm muradumuz üzere olmak gerekdür deyü takayyüd eyledüğünüzden eklenür ki mesalih görmeğe muradunuz değildür. Hususen bizüm kağıdumuzda otuz beş yıldan berü vergü vermeyen köyler Divin ve Kikköy ve Islatina köyleridür anlardan gayri değildür deyü yazduğumuzı ve Budun ve Peşte ve Hatvan ve Solnok ve sair serhad kal'elerimize vergü verenleri taleb eyledüğümüz kasden yanlış anlarsız. En son bu ahvali [continued on the margin] palatinoş dostumuz ile kendümüz görüb veyahud serhadde 'alakası yok devletlü çasarun bir adamın taleb eyleyüb getürdürüz ve hakk üzere gördürüz amma sizün vasitanuz ile görüb ber taraf eylesenüz ve siz dahi fukaranun hayr du'asın alsanız münasib idi. Bundan sonra Allahu ta'aladan dostumuza iyilikler müyesser eyleye. Tahriren fi 19 [şehr-i Rebiü'l-ahir] sene-i 1038.

Bemahall-i Budun-i mahrusu

[ID & MF]

No. 335.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 24 December 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 115–117.

Mürteza Pasha received Esterházy's letter from his man. He also wants that the stipulations of the peace of Szöny would be put into practice following article 15 of the Zsitvatorok treaty (1606) and article 3 of the peace of Vienna (1616). He received from Esterházy the relevant passages of the treaties in Hungarian, which were confirmed by the sultan, Ahmed I, and sent to the emperors Rudolph II and Matthias. Although Mürteza Pasha was not present at the negotiations in the time of Kadizade Ali Pasha,

but the beylerbeys of Buda kept a copy of each peace treaty in their treasury. These were compared to the text sent by Esterházy and they turned out to be different. Mürteza Pasha had a copy made of the Turkish texts found in the treasury of Buda and sends it to Esterházy. From this, the palatine can see that those villages that earlier submitted themselves to Buda, Székesfehérvár (and not Belgrade, as written by Esterházy), Hatvan, Szolnok and other places, should continue to belong to these. He cannot concede these villages, because they are in the registers of the sultan, and they have also been donated to sipahis, who cannot be deprived of their livelihood.

Mürteza Pasha questioned the kapıcı başı, Ömer Ağa, as well as the other commissioner, why they left the negotiations. They said that in the course of two months they met Péter Kobáry only four or five times, and upon these occasions he only demanded the illegal handover of the villages. Their horses were stolen and they were not allowed to buy food for themselves, thus they decided that it did not make any sense to stay, especially since Ömer Ağa is an old man and winter came. However, the failure of the commissioners' negotiations does not mean that the peace is broken, Mürteza Pasha is ready to re-start negotiations at any moment. He also guards over peace, had many people killed who breached it, and removed pashas and beys from the office, who had already served the sultan for forty-fifty years. On the contrary, his many complaints against Tamás Bosnyák brought no result, Bosnyák is still in office and enjoys high reputation. Esterházy promised him that the fifteen oxen, which had been stolen from the soldiers of Esztergom, would be returned and the culprits would be punished. In order to avoid their vengeance, Mürteza Pasha promised to the soldiers of Esztergom that if the oxen could not be found, he would repay their damages personally.

[outside:] Az tekintetes nagyságos úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, római császár öfölsége tanácsának, Magyarországon heltartó palotinusának, Fracnó várának örökös urának, Soprony, Zólyom, Bereg vármegyék főispánjának, az kunokok [!] bírál[ho]knak, nekünk kedves jóakaró [úr sz]omszéd barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdárja, Budán az hozzá tartozandó országban heltartója.

Tekintetes és nagyságos úr, nekünk kedves jóakaró szomszéd barátunk! Jóakarattal való barátságas szomszédágunk ajánlásának utána kívánunk Istentől minden jókat megadatni.

Az Nagyságod embere böcsületesen írt levelét megadá, és szóval való köszöntését és egészségünk látogatását Nagyságodtól mint jóakaró úr barátunktól szeretettel vettek. Az Nagyságod levelét mindjárt megfordéttatván, mit írjon Nagyságod, értjek.

Jóakaró úr szomszéd barátunk! Mi aztot jól tudjok, velünk együtt az szent békességnek végben vitelében minemű szíve szerént fárodott Nagyságod. Reménljek,

minden igazságban való fárodazóságunknak Istentől érdemét fogjuk venni. Azt is tudjok, az békességre nézendő erősség az végezés szerént az szegénységnek igazán az eligazétása. Mi azért ebből holmi emberünk szavokat nem követjek és követtek, hanem csak igyenesen az végezésre vigyáztunk és vigyázunk. Mindenképpen az szegény községnek dolgát meglátni az két articulus szerént [akarjuk] úgy, mint az Nagyságod írása szerént az utolsó szűnyi végezés, az mint [hogy] az zsitvatoroki 15-dik és bécsi 3-dik articulusok szerént eligazodjék, mutat. Ennyi írásinkból ismerhette az mi akaratunkat Nagyságod, hogy igyenesen mi csak ragaszkodtunk az végezés szerént az két articulusokhoz, úgymint az zsitvatoroki 15-dik és bécsi 3-dikjához. Azok mellett el nem akarunk egy bötüvel is menni, és az mi commissariusink az mi parancsolatunkból mivel teljességesen az két articulusnak értelme szerént akartak végezni, semmiképpen méltán ötülök ez dolognak meglátása el nem haladott. Írja Nagyságod, [hogy] az két articulusnak parját, úgymint az zsitvatorokinok 15., az bécsi 3-dikját, kiíratta magyarul abból az hűtlevelemből, melyet az mi hatalmas császárunk pöcséti alatt római császár őfölségének adott volt, és ideküldvén annak értelmét másra ne bízzok, magunk mindeneket megértünk, kicsodák ennek az halogatásnak okai.

Jóakaró úr szomszéd barátunk! Tudja azt Nagyságod, [hogy] az jó emlékezetű Ali pasa idejében első és azután való végezésekben mi és Nagyságod noha jelen nem voltunk, de az Budán minden végezésnek idején az mely vezérek jelen találkoztak, mindenik az maga idétt való végezésnek igazán parját kivette, és itt az őhatalma budai tárházában hadta, azt gondolván, hogy jövendőre kölletni fog. Mi azért az végezéseket meghányván még ennek előtte, mikor az szűnyi mezőben az két articulusra, úgymint zsitvatoroki 15-dik és bécsi 3-dikjára mentünk, hogy az szegénység dolga azoknak értelmivel igazodjék el, mast az mely két articulusnak parját, úgymint az zsitvatoroki 15-dik és bécsinek 3-dikját magyar írással Nagyságod maga pöcséte alatt ide küldte, török nyelven megfordíttatván itt az minálunk levő zsitvatoroki 15-dik és bécsi 3-dik articulusokkal megegyeztettek. De semmiképpen nem egyez közel is. Nem tudjok, minemű articulusok parja lehet az az két articulus parja, melyet ideküldött Nagyságod, de különben vagyon, hogysen az itt való tárházban levő zsitvatoroki 15-dik és bécsi 3-dik, az melyeknek értelméhez ragaszkodván az szegénységnek dolgát igazétani akarjok. Az minálunk levő articulusoknak értelme mivelhogy különbez az Nagyságtok kezében valótúl, tehát az kapocsi basa és commissariusink az szegénység dolgának elhalasztásának méltán semmi úton okai nem lehetnek. Akkor lehetnének okai, ha az Nagyságtok kezében levő két articulusnak értelme mindenképpen egyezne, és nem akartak volna végezni. Mert mi az mi kezünkben levő zsitvatoroki 15-dik és bécsi 3-dik articulusokkal akarjok az szegénységnek dolgát meglátni.

Jóakaró úr barátunk! Nagyobb igazságnak okájért az itt való tárházban azmint mi még az tractának idején az articulusoknak parjait fölaltátok, az szegénységnek eligazétására az melyekkel mentünk, úgymint az zsitvatoroki 15-dik és bécsi 3-dik articulusnak parját az minthogy törökül vagyon, ismít törökül szórúl szóra leírtatok,

és Nagyságodhoz küldöttök. Avval az az [!] ott valóval olvassa öszve Nagyságod, minden igazságunk szerént való kívánságunkat meg tudja ismerni Nagyságod. És azt is, hogy nem az végezés ellen kívánjok mi az szegénység dolgát, úgymint [hogy] Budához, Székesfejérvárhoz, nem úgy, az mint Nagyságod írta, Lándorfejérvár[hoz], Pesthez, Hatvanhoz, Szolnakhoz és az több végeinkhez az mely faluk régtől fogván és mast holdolók voltak, ezután is hódoljanak. Az articulosok mutatása szerént az mi végezésünk, az szegénységről kötésünk ez szerént vagyon. Sem Nagyságtok és az commissariusok ezen kívül mitülünk, valamint az két articulus, úgymint zsitva[toroki] 15. [és] bécs[i] 3-dik, mutat, nem kívánhotnak, és az végházainkhoz holdoló falukat az hódolástól el nem foghatja Nagyságtok.

Az kapocsi basa is és mellette levő commissariusink nem bűnösök ebbeli kívánásokkal, mert az holdoló faluknak nevek az hatalmas császárunk lajstromábon vagyon, [némelyek] az iszapajáknak, némelyek pedig azok közül óhatalma számára vagyon. Mindeneknek vérekért jószágul adta óhatalma, rúla való oklevél kezekben. Az végezés ellen mint vonhassok mi kenyerét el valakinek? Az régtől fogván holdolt faluk szokott adójokkal végeinkhez ezután is hódolásokkal magoknak nem fognak ártoni, sólt inkább bátorságos épületekre, hasznokra fog lenni. Ha Nagyságotoknak is akarhatja az szegénység jóvára való dolgok, mint mi[nekünk], Nagyságtok is az végezéseket, való dolgot kövesse, és az hódolástól meg ne tartóztattassa [a falvakat].

Az hatalmas császárunk kapocsi basáját és az veli levő commissariusinkat ha kérdi Nagyságod, miért az Nagyságtok részéről való Kohári Péterrel és commissarius urakkal egyenlőt nem értettek, semmi dolgot nem végeztek. Mihelt megjüttek, mi mindjárt harag szóval fog[ad]tok [őket, és kérdeztük], miért az hatalmas császárunk dolgát félben hadtátok, s eljüttetek. Ők minekünk azt felelték, avval mentik magokat: Hogy és mint végezzünk, [amikor] két holnaptól fogván Kohári négy az vagy öt ízbe volt velünk szembe, akkor is az mi kezünkben levő végezések ellen az hatalmas császárunk végeihez holdoló falukat kívánják, hogy az mi részünkre ne hódoljanak ezután, és arról mi pöcsétes levelet is adjunk. És noha palotinus ónagysága hűtlevele mi az hova magok akarták, hozzájok odamentünk, de azt nem nézték. Ugyanott köztök az sok tolvajtól az éjjeli istrázsálást eluntok, lovainkat, partékánkat egynehány ízbe lopton lopták, és pénzünkön is élést ne adjanak, megtöltötták. Mindenképpen az megnevezett gyelekkel [!] és egyébképpen resten ez dologhoz velink fogásokból mi úgy láttok, nem akartak semmi mi hasznunkra való dolgot végezni, mint azelőtt való végezésektől fogván hogy főnnhadták, el nem akarták igazétani. Mast is minden igyekezeteket úgy ismertek, hogy el akarják halasztani, azért köllött eljününk. Mielőttünk az kapocsi basa és commissari[u]sink ezeket felelik.

Minekünk jóakaró szomszéd barátunk! Mivel az dologhoz az részről való commissariusok az meg nem lehetőképpen mutatták hidegül magokat, [és mivel] az kapocsi basa is régi öreg ember, az tél volta miatt ha el [is] köllött jüjjenek, ez

dolognak végben nem menetelét nem köll reménlenünk, az dolog nem metsződött el. Ha az mastani két részről való commissariusok véghez nem vihették is, az két hatalmas császár között levő szent békesség ugyan tökéletesen és nagy tilalom alatt ugyan fönnáll. Azért mi magunkat az szent békességnek minden részeiben megtartásában nem oltalmazok, fáradságunkat nem szánjuk. Az hatalmas császárunknak sok böcsületes hívei vannak, az melyeknek az végek között való tartományokban semmi jószágok nincsen, őhatalma ez dolognak eligazítására valamelyiket rendöli. Mitülünk el nem halad, mindjárt jelen leszen, az hol Nagyságtok akarja. Ha pedig Nagyságtok az szegénységet úgy keserüli, mint mi, ezt így nem köll hadnunk. Az végezés szerént igazságot követvén mindjárt eligazéthatni, valamikor hozzákezdésre egyenlő akaratunk leszen.

Jóakaró úr barátunk! Nyilván vagyon Nagyságodnál, [hogy] Istennek kigyel-mességébül az szent Mahomet prófátánk [!], egyenlő vallásunk erejével, az hatalmas császárunk nekünk adott teljes ple[ni]potenciájával ezt az mastani mi erőnkkel végben ment szent békességet minden részeiben mint igyekezünk őrzeni. Az mi részünkrül tökéletesen megtartására az melyek[et] ismerünk még csak az [leg]kiseb-bik ellene vetésben, immár sok embert ölettünk meg, egynéhány régi ötven, hatvan esztendőttől fogván [szolgáló] őhatalma pasáit, bégjeit tisztitül megfosztottunk, mi el nem szenvedjek az panaszokat, megbüntetünk mindeneket. De mi százszor csak Bosnyák Tamásra is tettünk ennek előtte mindenféle panaszt, de ugyan helben vagyon, és még jobban böcsülik. Azonképpen ennekelőtte az esztergamiak ökrei felől írtunk vala Nagyságodnak, azért hogy valami bosszút ne cselekedjenek. Nagyságod is írt vala, [hogy] megparancsoljok az esztergamiaknak, bosszút ne üzenék, az ő károkat Nagyságod küldi meg, és az latrokért érte küldött Nagyságod, ha 50-en kézbe akadnak is, megbünteti Nagyságod, kit mi is meg fogunk hallani. Az Nagyságod levelére mi parancsoltunk még akkor az esztergamiaknak, [hogy] veszteg legyenek, ha az ő 15 ökrök meg nem lesznek, mi fizetjek meg. Nagyságod is el [ne] feledkezzék rúla. Nekünk is magunk ígéreti szerént, [amit] az Nagyságod levelére [tettünk], meg köll nekik fizetnünk. Ez szerént oltalmazok mi az mi részünkrül az szent békességet. Nagyságod részéről is hasonlatost reménlünk. Szóval is büven izentünk az Nagyságod emberétül Nagyságodnak. Isten tartsa jó egészségben Nagyságodat. Íratott Budán, die 24. Decembris 1628.

Nagyságodnak jóakaró úr szomszéd barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 336.

**Mürteza Pasha to Leonhard Helfried von Meggau
Buda, 24 December 1628. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Konv. 2. 1628. fol. 48–49.

Mürteza Pasha received Meggau's letter from Yusuf Ağa. He demands that a certain Cafer Ağa (who had been captive for around thirty years) should be released, as he also released eight Habsburg captains when the Habsburg ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein had passed through Buda. The beylerbey also blames the local Hungarian dignitaries for asking things contrary to the capitulation during the sessions of border negotiations. Mürteza Pasha also reminds Meggau that the Ottoman ambassador, Receb Pasha needs to be treated with honour as he is the representative of Murad IV.

Del Vesir Murtesà Bassa di Buda all'eccellentissimo Signore Conte di Meggau

Illustrissimo et amantissimo Signore Conte di Meggau nostro buon amico et vicino, caimecan di Sua Maestà Cesarea. Doppo gli affettuosi saluti degni della buona amicitia et vicinanza, et haverli desiderato dal Signor Iddio ogni bene. Facciamo questa per avvisare Vostra Signoria Illustrissima come dal nostro Jussuf Ağa che mandassimo ultimamente à Vienna, ho ricevuto le lettere di Sua Maestà Cesarea et di Vostra Signoria Illustrissima il tenore delle quali, insieme quello ch'è stato comesso a bocca al predetto nostro huomo habbiamo benissimo inteso.

Vostra Signoria Illustrissima fra l'altre cose mi scrive come Sua Maestà Cesarea non è contraria al desiderio ch'io havevo che fusse liberato il Giafer Ağa cattivo dopo 30. anni, con alcuni altri prigionii. Ma che per alcune cagioni ha ciò differito, che non dimeno non guardando al riscatto che doveva dar al suo padrone esso Giafer, Sua Maestà lo farà liberare reggia. Nelche mi occorre di dire che Sua Maestà liberando quel poveretto farà una opera di carità, et degna della sua grandezza, et obligarà quel tale à pregare Iddio mentre haverà vita per la sua prosperità, et per quelli ch'contribuiranno a questa buona opera. Il che tanto maggiormente mi giova di sperare, quanto che io all'arrivo qui del Signor Ambasciatore per amore di Sua Maestà Cesarea et di voi altri signori liberai 6 capitani cattivi, havendone prima liberate due altri persone principali ch'in tutto fanno 8. In luogo de quali sperano che Sua Maestà Cesarea si compiacerrebbe di far liberare il predetto Giafer Ağa, sia pùr sana Sua Maestà la quale tengo speranza ch'in breve farà questa opra degna della sua benignità. Io non tralasciarò in tanto di fare qualche si deve per compiacere Sua Maestà et in beneficio di questa pace, come apunto faccio la comessione de'vilaggi nella quale io et li nostri comessarii non desideriamo d'innovar niente ma solo eseguire quello che stato concluso tra li dui grandi Imperatori et che si truova scritto nelli originali delle trattationi.

Ma (sia detto senza lamentarmi di nessuno) questa nazione Ungara non si cura della osservatione della pace, ne si contenta di quello che con tanti stenti è stato concluso dalli commissarii delli Imperatori. Il che non dico perch'io dispero che non si debbi eseguire quello che dalle Maestà loro è stato concluso nelle loro capitolazioni, ma perche sarebbe meglio che ciò succedesse quanto prima per riposo della povertà.

Con tutto cio io non guardo alla difficoltà delli Signori vostri Commissarii et procuro che quanto prima venghi messo à capo questo negotio; Ma è necessario ancora che da quella parte venghi ordinato à predetti commissarii di governarsi secondo li originali delle trattationi, et di non tentar cosa in pregiudicio delle capitolazioni che se verrà fatto così d'ambe le parti presto si aggiusttarà il tutto.

Vostra Signoria Illustrissima haverà inteso dalle medesime lettere delle ambasciatore di Sua Maestà Cesarea l'honore, et buon trattamento che noi li habbiamo fatto. Raccomandiamo però à Vostra Signoria Illustrissima l'ambasciatore del nostro Potentissimo Imperatore accio le venghi usato il medesimo buon trattamento. Il che diciamo non perche esso ambasciatore si sia lamentato, ma solo perche non potrebbe esser troppo honorato, poiche quel honore non vien fatto ad esso, ma al mio Potentissimo Imperatore et à noi. Ma il rispetto che si deve usare alli Imperatori è notissimo a Vostra Signoria Illustrissima. Alla quale non m'occorre dire altro se non pregarli dal Signor Iddio lunga vita e prosperità.

Di Buda li 24 della Luna di X:bre 1628.

[MHC]

No. 337.

**Mürteza Pasha to Michel d'Asquier
Buda, 24 December 1628. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Konv. 2. 1628. fol. 50–51.

Mürteza Pasha received d'Asquier's letter from Yusuf Ağa and is happy to hear that he is on good terms with the Ottoman ambassador, Receb Pasha. The tax issue regarding the villages on the frontier should be handled in conformity with the articles 15, 16, 17 of the Zsitvatorok peace treaty (1606) and article 3 of the Vienna treaty. A kapıcı başı, Ömer Ağa was sent from the Porte in order to negotiate, but the Hungarian commissaries, notably Péter Koháry, have their own interest in the region, hence they demand that villages paying tribute ab antico to the sultan should no more do so. They do not want to observe the peace and act against the orders of the emperor. Mürteza Pasha is tired of this issue and demands to negotiate directly with the palatine, Miklós Esterházy or at least have new negotiation partners, who do not have personal interests in the region. He sends copies of his correspondence with the palatine to d'Asquier. Mürteza Pasha would also be happy to discuss this issue in person with Rambaldo Collalto. The Hungarians and Ottoman subjects in the area are of the same nation and they forced

into submission 300 villages since the times of Kadizade Ali Pasha. According to the postscript, the kapıcı başı has returned from Szécsény and demands that some other Habsburg scribes or subjects than the ones presently in the commission should be appointed to conclude the arrangement.

Quello che scrive il Vesir Murtesà Bassà di Buda
a Michel d'Asquier, del 24 Xbre 1628

Dal Jussuf Agà, mio ciaus basci ho ricevuto la vostra lettera che m'è stata gratissima, ho inteso con molto mio gusto che vi siate fatto amico col Signor Regieb Bassà Ambasciatore, nelche spero che continovarete, si per essere egli ambasciatore del Potentissimo Imperatore (alla Maestà del quale reputiamo fatto il buon trattamento usato al sudetto Regieb Bassà) come ancora per essere egli persona attempata et che ha esperimentato l'una e l'altra fortuna, et però degno d'honore.

Mi occorre di dirvi come io non ho tralasciato di fare quello che conveniva alla degnità del mio Imperatore s'è nel trattamento che si doveva usare al vostro ambasciatore quanto nella sincera osservatione della pace, massime per le cose de vilaggi, li quali come fu concluso ultimamente a Sùn, si dovevano aggiustare in conformità dello 15. 16. et 17. articoli di Zitva, fatti in tempo dell Aly Bassà et 3. di Vienna col mezo d'un capigi basci della Porta; et altri comissarii che Sua Maestà Cesare vorrebbe deputare. Il che così fù concluso accio il predetto capigi basci, et quel comissario che Sua Maestà Cesarea mandarebbe da Vienna, essendo persone senza interesse nella cose de vilaggi, dovessero trattare et decidere il tutto senza passione, o risguardo à veruna delle parti, mosse solo dal beneficio della povertà. Venne il capigi basci, et seco gli altri nostri comissarii con le lettere necessarie per terminare il negotio, al quale volgevano dar opera et affaticarsi da dovere.

Ma li vostri comissarii (sia detto senza lamentarmi di essi, ma solo per narrarvi la verita) sono tutti interessati nelle cose de vilaggi, et però procurando il proprio utile, vorriamo impedire di contribuire al Potentissimo Imperatore li vilaggi che ab antico hanno contribuito per appropriarli ad essi benche siano sotto la giuriditione delle nostre fortezze. Et quantunque nelle trattationi passate sia stato concluso che le ville deditie che prima hanno contribuito ad ambe le parti, faranno ancora il medesimo per l'avvenire. Tuttavia il Signor Pietro Cohary vorrebbe bene ch'contribuissero alli vostri, ma non alli nostri, ilche mi pare molto strano.

In somma questi Ungari, ne si curano di osservare le pace, ne di obbidire alli comandamenti delli Imperatori; ma attendono solo al particolare utile, ne ha giovato la moderazione ch'io ho usato, negli avvertimenti ch'ò dato loro. Ne ho scritto fra gli altri all' Illustrissimo Signor Palatino, la coppia delle cui lettere mando al Signor Regieb Bassà Ambasciatore che ve li farà vedere, haverei molto a caro che venisse il Signor Conte di Collalto, accio ch'esso le vedesse, et essendo informato del tutto, travagliasse

anche esso per aggiustare questo negotio tanto necessario alla povertà. Io posso giurare con verità che mi sono molto affaticato per ridurlo a fine, sò ancora ch' il Signor Palatino ha contribuito molto appresso il Signore Cohary, ma non ha avanzato nulla, ne l'ha potuto ridurre, à trattare in conformità delle trattationi passate.

Et perché non mi par giusto di lasciar un negotio tanto importante indeciso, in caso che li presenti commissarii non si vogliano accordare, voglio più tosto terminarlo io col Signor Palatino, ò almeno fare che siano eletti huomini senza passione per finirlo, il che noi desideriamo altrettanto quanto gli Ungari sono renitenti, et cio fanno per poter avvantaggiarsi come hanno fatto per il passato, poichè per essere essi d'una medesima natione con li nostri sudditi, dal tempo di Aly Bassà in quà hanno fatto contribuire più di 300 villaggi, che prima non pagavano loro alcuna gravezza, così vorranno usurpare delli altri il che sarebbe non solo di pregiudizio alla pace, ma potrebbe ancora crollarne i fondamenti poichè volendo essi correre ne nostri paesi per sviare le vilaggi, non si sopportarebbe dalla parte nostra, et castigando alcuni di essi, vorriano forse vendicarsi, et si verrebbe à qualche rottura, come più volte è già occorso, et si puo dire che la stabilità della pace dipende dalla distinzione e chiarezza delle ville dedititè, acciosi sappi à chi devono contribuire, è pero cosa di grandissimo momento che sia aggiustato questo negotio, et non resti indeciso.

P.S. Doppo scritto sin quì, è ritornato da Seczin il nostro Capigi basci, al quale ho domandato perche non sia rimasto ivi per finire quel negotio, come gli era comandato dal Potentissimo Imperatore? M'ha risposto come è stato ivi assai tempo et che quando veniva portare in conformità delle capitulationi, oltre che dalli vostri commissarii era quasi sprezzato: essi domandavano ancora molte ville in pregiudizio della pace, et volevano impedire di contribuire quelli villaggi che sin dal tempo ch' il Potentissimo Imperatore ha conquistato le fortezze, hanno contribuito alla parte nostra, come anco essendo egli hospite loro, nondimeno gli è stato rubbato alcuni cavalli, et non li facevano dare vettovaglie per li suoi danari le quali cose aggiunto ch'egli sà non essere la volontà delli vostri commissarii di terminare quel negotio dellio villaggi, l'hanno necessitato di ritirarsi. Che però se essi vorranno trattare come conviene, ò che Sua Maestà Cesarea vogli deputare qualche persona senza passione, ha assai altri servitori, et soggetti che sinceramente et senza passione trattaranno le cose. In effetto poichè è cosa certa che li vostri commissarii non vogliono trattare ò terminare nulla, m'è parso superfluo di rimandare ivi indarno, et affaticare un vecchio servitore del Potentissimo Imperatore persona di reputatione, et attempata, massime nel rigore dell'inverno. E cosa certa che se li vostri commissarii volessero, che questo si potrebbe finire tutto in tre giorni, poichè si deve aggiustare il tutto conforme li accordi et trattati passati, ne si hanno da fare nuovi articoli, ma solo eseguire et effettuare quelli che sono già conclusi, secondo le capitulationi. Ma li vostri non ci vogliono stare, et guardano tutti l'interesse proprio, sicche il negotio della povertà resta indeterminato, il che non si dovrebbe fare se amassero essa povertà. Finalmente non ci veggio rimedio se non saranno deputati

dalla parte vostra commissarii desinteressati, ovvero ch'il Signor Palatino et io in persona, trattiamo questo negozio per far acquistare alli nostri Imperatori la benedittione dello poveri sudditi. Io scrivo il tutto più diffusamente al Signor Regieb Bassà Ambasciatore che lo comunicarà con que signori et con voi, che mi farete piacere di rispondermi accio sappiamo comè dobbiamo governare.

Scritta li 24 Xbre 1628

Tradotta li 3 Genaro 1629

[MHC]

No. 338.

**Mürteza Pasha to Leonhard Helfried von Meggau
Buda, 25 December 1628. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Konv. 2. 1628. fol. 52–53.

Ömer Ağa, the kapıcı başı sent by the Porte to the negotiations concerning the villages at the border has returned to Buda from Szécsény with great discontent. The kapıcı başı is of the opinion that the Habsburg commissioners' demands are not in accordance with the peace treaty and has the impression that they want to abort the commission. Mürteza Pasha therefore suggests that the new arrangements concerning the taxation of the frontier villages should be made on a personal meeting between him and the palatine, Miklós Esterházy.

Del Vesir Murtesà Bassà all'eccellentissimo Conte di Meggau respecta

All'illustrissimo Signore Conte di Meggau, vesir di Sua Maestà Cesarea amichevole salute respecta.

Habbiamo scritto alquante volte a Vostra Signoria Illustrissima come li vostri commissarii deputati per le cose delli villaggi, volevano in pregiuditio della pace, et contra le capitulationi vietare di contribuire ad alcuni nostri villaggi che hanno sempre contribuito per il passato, et differendo l'essecutione di questa comissione non havevano volontà di finirla. Hor doppo ricevuto le lettere di Sua Maestà Cesarea et di Vostra Signoria Illustrissima et scritto la risposta quì alligata mentre eravamo in procinto di mandarla è ritornato qui da Setzin il capigi basci venuto dalla Porta per la comissione, il quale ha abandonato la ogni cosa, il che è cagione ch'io faccio di nuovo questa per dir à Vostra Signoria Illustrissima come avendo domandato al predetto capigi basci perché se ne sia ritornato senza haver finito la comissione come li era ordinato dal Potentissimo nostro Imperatore.

M'ha risposto, come essendo venuto per comandamento di Sua Maestà oltre che li convenne trattenirsi tanto tempo à Pesta, quando arrivò poi a Secin, mentre s'affaticava di aggiustar il negotio in conformità delle capitulationi, li commissarii cesarei al contrario, domandavano delli vilaggi in pregiuditio di esse capitulationi et cercavano

ogni hora molti così fatti pretesti, dalli quali esso è venuto certamente in cognitione, ch'essi commissarii non vogliono finire questo negotio, le quali cose, (oltre ch'essendo esso hospite loro, li sono stati rubbati molti cavalli, et che non li davano vettovaglie per li suoi danari) l'hanno necessitato di ritirarsi.

Che se essi Signori Commissarii haveranno volontà di fare qualche cosa il nostro Imperatore Potentissimo ha molti egreggi servitori, li quali potrà deputare per questo effetto. Et certamente essendo esso capigi basci un vecchio servitore et benemerito del Potentissimo Imperatore non ha potuto fermarsi più ivi nel rigore dell'inverno, massime havendo visto che l'intentione delli vostri commissarii non è di trattare. Così è in procinto d'incaminarsi alla Porta.

Scrissi ben'io per il passato a Vostra Signoria Illustrissima et al Signor Palatino, che con li vostri commissarii non si farebbe nulla, atteso che li villaggi ch'essi vogliono impedire di contribuire alla vostra parte, sono li medesimi che Sua Maesta Cesarea nelli sue capitulationi ha scritto essere della nostra giuridittione et sottoposti à noi, et il volere essi commissarii vietare questo, solo per liberare alcune loro ville della nostra contributione, benche ab antico siano state sempre sotto la nostra obbedienza, et così non hanno fatto nulla per beneficio de poveri sudditi. Con tutto cio non è giusto che noi abandoniamo un negotio tanto buono, et non facciamo partecipe la povertà del frutto di questa pace.

Sarà però giusto di deputare di nuovo d'ambe le parti, altri commissarii desinteressati et senza passione, veramente ch'il Signor Palatino et io conveniamo istessi insieme per terminar questo negotio con equità et secondo le capitulationi, per fare avere alli Imperatori nostri Signori la benedittione della povertà, non essendo ragionevole di lasciare più indeciso questo affare. Dal differire alcuni giorni l'essecutione non nascerà alteratione alla pace, pure che nell'altre cose sia osservata sinceramente questo mo' procuraremo di finirlo pian' piano, per fare conseguire alli nostri Imperatori l'orationi delli poveri sudditi. Conche a Vostra Signoria Illustrissima dal signore Iddio auguriamo lunga vita, et felicità.

Di Buda li XXV. della luna di Xbre 1628.

1628 li 25 della luna di Xbre.

Expedita 13 Januarius 629.

[MHC]

Mürteza Pasha to István Pálffy

Buda, 24 December 1628. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

ÖStA HHStA FA Pálffy-Daun Kt. 10. Fasc. IX. no. 11. *Mutatis mutandis* also to Péter Koháry (ibidem, no. 12., copy) and to the captain of Drégelypalánk (ibidem, no. 13., in Habib Ağa's handwriting).

The emins of Esztergom complain that some villages around Léva deny to bring in the sultanic tax, knowing that as long as the negotiations are not over, the Ottomans cannot

go and collect taxes. Osman Bey from Esztergom will send Pálffy the list of the villages, Mürteza Pasha requests that he should have the taxes collected, otherwise the sipahis will be allowed to go and collect it themselves.

[outside:] Az tekintetes és nagyságos úrnak, Pálffy Istvánnak, Pozsony vármegye főispánjának, római császár őfelsége tanácsának, az Dunán túl lévő végeinek és Újvárbán fő heltartó gyenerálisának, nekünk jóakaró szomszéd barátunknak.

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innnyéd lévő birodalmának szergalmatos gondja viselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Küszönetünket és minden hozzánk illendő jó szomszédságunkat ajánljuk, és Istentől minden jókat kívánunk Kegyelmednek! Az esztergami emenyek panaszkodnak az Kegyelmed gondja viselése alatt az lévai tartományban bizonyos számú holdolt faluk vannak, az melyiek szót nem akarnak fogadni, semmiképpen az rajtok levű hatalmas császár adaját bé nem hozathatja velik. Jó vitéz ismeretlen szomszéd barátunk, mivel az végezés szerént mi senkit ki nem bocsátunk, az comisaryusok, Kegyelmetek is az holdolt falukat be nem erőltette, azért idegenítették és erőstették az hódolástól magokat. Most is azért immár az végezés szerént ez részről való heltartóknak szükség elsőben az olyan szófogadatlan faluknak beeröltetéséért Kegyelmeteket megtalálni, és ha az Kegyelmetek interessére is az őhatalma adóját, izpájajok igazságát be nem hozzák, arról is végezés úgy vagyon, az olyan falukra kimenjek erővel is, behozzák. Jó szomszéd barátunk, szükség azért az az szófogadatlan falukat, melyeken az őhatalma adaja rátok vagyon, az esztergami Ozmáni bék ez levelünkkel az nevetek jegyzésben Kegyelmedhez fogja küldeni, mindjárt az faluknak bírait az őhatalma rajtok lévő adajával erőltesse be, azután ne rettegjen az kiütéstől, épüljenek az két hatalmas császárért, imádjok Istent! Ha pedig az Kegyelmetek intésére is be nem fognak júni, mi az végezés szerént azokat erővel is behozatjok, az hatalmas császárunk adaját rajtok nem hagyjok. Isten tartsa jó egészségben Kegyelmedet!

Íratott Budán, karácson estin, 1628.

[GK]

No. 340.

**Hans Ludwig von Kuefstein to Mürteza Pasha
Constantinople, 26 December 1628. Latin concept.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 795–796.

Kuefstein praises the service of the person who delivers this letter, İbrahim Başı, a janissary who served him along his journey and recommends him to Mürteza Pasha.

Illustrissime domine, domine et amice nobis plurimum observandissime.

Salute et officiorum promptitudine praemissa. Cum justitia distributiva, qualemcunque etiam laborem ^a aliqua saltem ratione praemiatum velit, et lator praesentium, Ibrahim Bassa, ab Illustrissima Vestra Dominatione nobis in via ad officia Janizari praestanda adjunctus, diligenter officio suo functus sit; precibus suis humilibus Nos eo adegit, ut ejus diligentiam Illustrissimae Vestrae Dominationi non tantum praesentibus commendaremus, sed eidem quoque ob benevolam hujus nobiscum ablegationem grates referre, nosque ad nutum Illustrissimae Dominationis Vestrae ad quaecunque gratificationis genus vicissim promptissimos offerre non intermitteremus. Eam hisce, nosque una Deo omnipotenti commendantes. Constantinopoli, 25 Decembris 1628.

a deleted: (juxta Aristotelem)

[GK]

No. 341.

Mürteza Pasha to the Senate of Ragusa
S. I., [early 1629]. Original (type D).

DAD Acta Turcarum vol B43 no 13.

Since the conquest, the cowhide coming from Wallachia, Moldavia, Rumelia, Temesvár, Buda and Bosnia was ordered to the mukataa of Vác, in order to cover the pay of the borderland soldiers. Osman Bey, the nazir of Vác sold the cowhide in Komárom, therefore it did not reach Ragusa. An envoy called Mihoç came from Ragusa and he reached an agreement with Osman Bey, which is testified by old Muslims and is also included in the berat of the nazir of Vác. Mürteza orders the government of Ragusa to send an envoy to the current nazir and reach an agreement concerning the cowhides.

İftihar-i ümera'l-milletü'l-mesihyyet muhtarü'l-kübera fi tayfeti'l-nasraniyye bi'l-fi'l Dubrovnik beğleri olan devletlü dostlarımız huzurlarına layık olduğı üzere dostlıklar ve muhabbetler olundukdansonra inha olunan budur ki: bu def'a irsal olunan mektub-i muhabbetleri gelüp elçilerinüz yedinden vusul buldı ve yazılan ahval ma'lumumuz olmışdur. Benüm devletlü dostlarımız sizün sa'adetlü al-i 'Osman padişahına olan ita'atunuz rahmetli Sultan Orhan Han zamanından olub ve elünüze 'ahdname verüb ve mucebince gelen 'azimetlü padişahlarımız dahi tecdid edüb ol zaman ise Belgrad ve Budun ve bu ortalık küffar elinde olub ve rahmetli Gazi Sultan Süleyman Han gelüp sonradan kuvvet-i kahiresiyle feth edüb ve Vaç mukata'ası dahi sonradan feth-i cedit olmağla Eflak ve Bogdan ve Rum İli ve Temeşvar ve Budun ve Bosna'dan mürur eden cild-i gav Vaç mukata'asına bağlanub ve bu serhadlerün kulinun 'ulufesine ta'yin olunub sizün 'ahdnamelerinizde ise cild-i gav asla yazmayub ancak

emti'a yazub sonradan olmiş feth-i cedit olmağla başka bu serhadlerün kulına hazine bağlanub ve asla ahirden bir ferd düşen cild-i gavı alup satmaya deyü miriden otuz bin gurus sermaye verilüb ve cemi' düşen cild-i gavı ol zaman Vaç nazırı olan 'Osman beğ alup Komoran'dan Nemçe vilayetine satub ahirden kimesnenün alub satmağa canı olmamağla ve düşen deriler sizün tarafunuza varmamağla ol canibden Mihoç namında bir elçinüz gelüp ve Vaç nazırı olan 'Osman beğ ile bu cild-i gav hususun söyleşüb ve üzerlerine kesüb aldıkların ihtiyar ak sakallu Müslimanlar gelüp şehadet eyledüklerinden gayri hala Vaç nazırının iltizamında ve beratında dahi mestur ve mukayyeddür. Şimdi siz dedüğünüz üzere olsa bu serhad kulinun 'ulufelerine on iki on üç yük akçe keser lazım gelürdi ya bu serhad kulinun mevacicleri keserin kimden talep ederler. Nihayet siz kadimden sa'adetlü ve 'azimetlü Al-i 'Osman padişahlarına ita'at ve inkiyad üzere olmağla ri'ayetünüz hatırıçün şuna kadir oluruz ki uslub-i sabık üzere bu canibe adam ve vekil gönderün. Bu canibe gelüp nazır ile söyleşüb bir yola kosunlar andan sonra sizden gayri bir kimesne derilere yapışmasun ve alub satmasun sizün ta'yin eyledüğünüz adamlarınız alub satsunlar ve uzlaşdukları üzere nazır ile haklaşsunlar nice kim bundan Müslimanlık şehadet eyledükleri üzere bundan evvel 'Osman beğ ile görmüş isenüz şimdi dahi öyle eylesenüz varur ortalıkda bir dürlü çun ü çira olmayub hem mal-i padişahıye gadr olmazdı hem sizden gayri kimesne devlet derilerini almayub el edeceği fa'ideyi ta'yin eyledüğünüz adamlarınız ederdi yohsa Allah saklasun sa'adetlü ve 'azimetlü padişahumuz hazretlerinin size verdüğü 'ahdnamesine mugayir emti'anuzdan kimesne gümrük almaz ve almamışlarda lakin bu cild-i gav ahvali sonradan başka kalem olmışdur hiç bir vechle gümrüğün vermeyince olamazsınız. Ağızdan dahi gelen elçilerinüze ez'an etdürmüşüzdür ve der-i devlet-medara dahi hakikat-i hal 'arz ve i'lam olunur. Bundan sonra siz dahi fikr edebilürsüz. Baki ve's-selam 'ala min atabba' el-hadi.

Be-mahmiyet-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 342.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 1 January 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 142.

Mürteza Pasha has already replied three letters of Esterházy and is waiting for the palatine's decision whether the commissioners should reconvene or the two of them should settle the open questions through Gáspár Tasi. Szögyén would be a suitable place for negotiations if they could be finished quickly, but if there are further problems to face, then it is a problem that both of them are quite far away from it and this should make the negotiations even longer. Two soldiers from Szögyén, Gergely Kerecseni and Tamás Csehi were bringing Péter Koháry's letter to Buda. They asked for Ottoman guides in

Esztergom, but could be given only footmen. These were later on replaced by a horseman (a beslia), who then had a drunk quarrel with Csehi and killed him. Mürteza Pasha had the beslia captured and when Kerecseni identified him, beheaded in front of the Hungarian messenger. Mürteza Pasha also called the sancakbey and the ağas of Esztergom into account, had some of those responsible thrown into the Danube, and promises further executions and depositions from office. He assures Esterházy that the murder was incidental.

[outside:] Az tekintetes és nagyságos úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, római császár öfölsége belső tanácsának, Magyarország heltartó palotinusának, nekünk kedves úr barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdárja, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes és nagyságos úr, kedves jóakaró szomszéd barátunk! Szomszadságos jóakarátunknak ajánlása után kívánunk Istentől minden sok jókat Nagyságodnak.

Nekünk kedves jóakaró úr szomsz[éd] barátunk! Az Nagyságod mihozzánk küldött 3 levelére az elmúlt napokban elegendő választot küldöttünk. És immár az szegénységért egybejevő commissariusok dolga [úgy legyen, hogy] ugyan egybegyűljenek-e, az vagy Tasi Gáspárt bocsátja hozzánk, az mint az előbbi leveléből Nagyságodnak értettek volt, immár az mint megírtok, csak Nagyságodtól várunk [döntést]. Bizony dolog, hogy ha 3 az vagy 4 nap alatt elvégezhetnyék az dolgot, az mint megírta vala Nagyságod, igen jól esnyék az Szögyénbe gyülekezet, de [úgy] gondoljok, [hogy] rajta ha csak valami kicsin dolgon is ha meg fognak akadni, Nagyságod is messzi, mi is azonképpen míg az válasz túlünk hozzájok jün s megyen, sok ödőre fog vonyódni. Azért az Nagyságod bölcs ítéletit is illeti ez dolog úgy, az mint az mienket.

Kedves jóakaró úr szomszéd barátunk! Ilyen dolgot is, mely gonosz történetből való esetén bizonyára nem kevésé búultunk, írhatjok Nagyságodnak. Az Nagyságod minekünk szóló levelét Kohári Péter szomszéd úr barátunk két szögyíni katonátul, úgymint Kerecseni Gergelytül és Csehi Tamástül küldötte. Mikor Esztergamba jüttek, mivel azoknak is az lovai füün vannak, az késéröt nem várták, ide Buda felé útra mozdultak. Utának valami gyalogot késéröül rendöltek. Mikor az gyalog[ok] az katonákat el nem érték, hátul valami egy esztergami beslia ifjú éri az gyalogokat. Kérdte, hová mennének. Azok is felelték, [hogy] valami két katonát késérni akarunk, de nem érjek el őket. Az beslia is felelt, térjetez vissza, én az magam dolgájért Budára megyek, azokat is elviszem csak Budáig. Arra való levést az gyalog visszatért. A beslia mint részeg az katonával, Csehi Tamással addig garázdálkodott, Kerecseni Gergely is elléptet elől, azok hátramaradnak, kardot rántottak, egyik az másikhoz csap, és az katonát, Csehi Tamást az beslia megöli. Mikor Kerecseni Gergelynek hátul

jövő egy lovas rác megmondotta, mit álloz, az társodat megölték, az is ide Buda felé elrugaszkodik. Mikor nekünk hírünké lett, mindjárt mind az bégnek és esztergami agáknak fejek vesztébe parancsoltunk, jüjjenek ide és feleljenek meg, mi dolog ennek oka. Magokat menteni egy níványon elől eljüttek, azon nap közülök az Dunába is vetettünk, halálra is tartunk sokat benne. Az béget is szintén aznap akartok megöletni. Az gyilkost hegyen, [v]ölgyön, erdőkön addig kergették, [míg] megfógták, ide küldötték. Az megholt katonának társát, Kerecseni Gergelyt előnkbe hívattuk, megkértettek, hogy ha az volna, az mely az társát megölte. Mivel azt mondotta, ez az, az mely minket késért és garázdálkodott, mindjárt szeme láttára fejét vétettek. Többeknek is köll érette meghalni és tisztitül megfosztatni. Jóakaró úr barátunk! Bizonyára mi ez dolgon nem keveset bosszonkodunk, de mivel mi igazat szolgáltottunk, ez esetrül nem szükség az Nagyságtok részéről felölünk valami más ítéletet tenni, mert mi az igazságot igen szeretjek. Isten tartsa meg és szerencsáltossa Nagyságotat. Írott Budán, prima die Januarii anno 1629.

Nagyságodnak úr szomszéd jóakaró barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 343.

**Hans Ludwig von Kuefstein to Mürteza Pasha
Constantinople, 2 January 1629. Latin copy.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 799–800. German concept *ibidem* p. 797–798.

Kuefstein received Mürteza Pasha's letter from 4 December about the arrangement concerning the supplies he was going to receive (tayin). Until Sofia, his caretaker received the due amount, but after leaving the town, he received nothing for seven days, and having reached Constantinople, there is still no solid arrangement concerning the tayin, they only received some little amount of money, seven portions of firewood and seventeen bushels of barley. Since the Ottoman ambassador to Vienna, Receb Pasha demands his allowance, Ferdinand II ordered Kuefstein to inform the Aulic Chamber about the treatment he had received. Kuefstein could nevertheless not achieve more than a promise for 9000 aspers per day, but nothing about firewood, barley and the remaining money. He not only has to provide for his large retinue of noblemen, but also for the Christian ambassadors visiting him, and the janissaries, çavuşes and a çorbaşı, who were sent for his service. The situation will, however, have no impact on the negotiations. With İsa Efendi, who accompanied Kuefstein during his journey upon Mürteza Pasha's command, the ambassador got along well. İsa Efendi can inform Mürteza Pasha about the indecent reception Kuefstein received from the grand vizier, Gazi Hüseyin Pasha, which made Şeyhülislam Zekeriyazade Yahya Efendi and others feel ashamed.

Illustrissime domine, domine et amice nobis plurimum observande.

Salute et officiis nostris praemissis, Illustrissimae Vestrae Dominationis literas 4ta decembris ad nos datas, recte accipientes, illius petitem, ut de nostra eam victu seu alimentatione quam thayn vocant, quomodo iste in via et hic quoque suppeditetur, certiore faceremus, intelleximus.

Quibus insuper Illustrissimam Dominationem Vestram quod illius ordine disposito, in itinere Sophiam usque satis bona nostrum acta cura, pecuniaque deficiente una die (referentibus nobis nostro praefecto et emptore) sine defectu numerata sit; quam ob rem officiose et humaniter Illustrissimae Dominationi Vestrae gratias agentes, amice admonemus. Ast Sophia hucusque praefecto nostro per septem dies nihil datum, et hic, etiamnum hodie, nobiscum de victus suppeditatione nihil certi pactum, sed parum tantum pecuniae ad ulteriorem computationem faciendam numeratum, inque reliquis non plura, quam septem lignorum clitellae, et sedecim hordeorum modii quotidie exhibita sunt; ita ut praefectus noster se modo in duas hasce expensas aliquot asprorum millia expendere debuisse nobis ostendat. Nihilominus tamen hactenus, hoc probe, nos non copiosae victus et pecuniae suppeditationis, sed gravium negotiorum tractandorum causa a Potentissimo Nostro Imperatore huc ablegatos esse, apud animum nostrum perpendentes, ultro sustinavimus. Cum autem Potentissimi item Turcici Imperatoris legatus Viennae, tam serio et impatientissime victum suum sollicitet, Sua Romana Caesarea Maiestas, Dominus noster clementissimus ipsius Cameram Aulicam certiore faciendam, quomodo hic nobiscum agatur, nobis benignissime mandavit. Ad istius ergo obsequium, nos per aliquot jam dies certitudinem urgentes, ultra plures promissiones, nihil magis nacti sumus, quam quod oretenus, nobis quotidie novem asprorum millia danda esse ^a promissum sit.

De lignis, hordeo, et deficiente pecunia nulla fit declaratio, licet omni humanitate illa monentes ipsorum animis inducamus, quam magnum inter nostras hic et Domini Legati Viennae expensas sit discrimen, dum maxima et insignis nos comitetur nobilitas, quam quotidie splendide tractare, Christianis quoque legatis nos visitantibus honorem praestare, et insuper Janizaros cum Chiaus et Schorbaschi pecunia, victu, et pabulo pro equis alere, imo ipsam aquam, quibus omnibus Dominus Legatus Viennae non est expositus, nos emere oportet.

Hoc tamen nobis nulli sit impedimento, quin Potentissimi Nostri Imperatoris graviora negotia, ut hactenus a nobis est factum, omni cum amicitia, amore et reverentia non tractaremus; sed ista solum Illustrissimae Dominationi Vestrae ex bono fidoque corde, quo illi sumus addicti, communicamus.

Nos humanissimas cum Domino Isza Effendi correspondentias, cum in itinere, tum hic, quantum decet, fideliter observatas adhuc habebimus. Is forte Illustrissimae Dominationi Vestrae nos hic a Magno Vezirio non ea, qua par esset, humanitate tractari, quod ipsum Magnum Mufftium, dominum probum et circumspectum aliosque viros prudentes puduit, notificet. Nos vero meliora sperantes, de illis et aliis rebus, cum

Illustrissima Vestra Dominatione favente Divino Numine, amice colloquemur; nihil magis exoptantes, quam ut hoc brevi fiat, nosque cum Illustrissima Dominatione Vestra optima fortuna praeditos utrinque invenientes, videamus. Hisce eidem diuturnam corporis incolumitatem, omnemque temporalem felicitatem fidelissime a Deo optantes, cujus tutelae nos una comittimus. Constantinopoli 2 Januarii 1629.

Copia. Ad Bassam Budensem, victus, seu alimentationis (quam thayn vocant) suppeditationem continens. Constantinopoli 2. Januarii 1629. Per proprium cursorem.

NB. Dieses schreiben ist durch Ernst Hazy, dem buchstaben clar nach interpretirt, unnd den 13. Februarii dem muffti von Offen, wegen bewustes vorgehenen erroris überschickt worden.

a deleted: pollicitus

[GK]

No. 344.

**Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
Kismarton, 26 January 1629. Hungarian concept.**

MNL OL P 123 II. i. no. 150.

Esterházy responds Mürteza Pasha's letters late, because he was not at home. Even if the commissioners failed in their negotiations concerning the issue of the 'poor people', they should continue the effort. In 3-4 days Esterházy will send his man to Mürteza Pasha with instructions. The beylerbey wrote to Péter Kobáry that the Hungarian party should make the villages transfer their tax to the Ottoman castles. Esterházy ordered those to do so, which have long been paying taxes to the Ottomans, but in the case of those, which were newly forced into submission, and which are under discussion, Mürteza Pasha should wait until the end of the negotiations. The poor people suffered great losses due to the war, and it is also a problem that the sipahis expect higher taxes, and they will not accept golden coins from Körmöcbánya, in spite of the fact that they are just as good as the old ones. Mürteza Pasha's suggestion, that the taxes should be paid in wheat, barley, butter and honey, cannot be put into practice, since the poor people do not have enough of these, and the sipahis also expect taxes in kind.

Esterházy assures Mürteza Pasha that the rogues are captured on their side as well, only they have to be sentenced at court in order to be executed, which takes more time. Tamás Bosnyák also had to stand in front of court justice, but he managed to clear himself of the charges. In the issue of the oxen from Esztergom, Esterházy already had several hundred people questioned, but the culprits are still not found. The captive, whom Mürteza Pasha mentioned, was found in Ádám Batthyány's castle, but people claim that they bought him for 200 talers from rogues before the peace negotiations. The investigations are still going on, but if this claim turns out to be false, the captive will be released and the culprits will be executed.

Mi, gróf galántai Eszterhasy Miklós, Fraknó várának és tartományának örökös grófja, Magyarországnak nádorispánja, az kunoknak örökös bírása, szentelt vitéz, Sopron, Zólyom és Bereg vármegyéknek főispánja, az fölséges és hatalmas római császárnak, Magyar- és Csehországoknak koronás királyának belső és titkos tanácsa s Magyarországnak heltartója.

Minden hozzánk illendő dolgokban barátságos szomszédságunknak ajánlása után kívánunk Istentől Nagyságodnak hosszú szerencsés életet. Nagyságod leveleire, melyeket minékünk ez napokban írt, hogy későn adok választot, egyébre ne vélje Nagyságod, hanem az elmúlt napokban itthon való nemlétünknek, és hogy bizonyost is akartam írnom Nagyságodnak azokról az dolgokról, az melyekről Nagyságod nekünk írt. S az Duna is ad akadékokat, hogy nem járhatok majd egy héttől fogvást.

Az mi annakokáért az szegín holdultság dolgát illeti, az úgy vagyon, az mint Nagyságod írja, úgymint hogy ha szintén az ő dolgok el nem igazodhatnék is, mindazáltal az két hatalmas császár között való szent békességnek fönn köll maradni. Csakhogy meggondolhatja bölcsen Te Nagyságod, hogy a' két hatalmas császár az magok közt való békességet kiváltképpen az szegín községre nézve cselekedték, s mint léssen tehát az, ha az ő állapotjok szegényeké bizontalanságban marad? Mert az mint ennekelőtte is írtunk vala Te Nagyságodnak felölök, nem csak abbeli dolgokat köll lenék önekik szegíneknek eligazétanunk, hogy ki holduljon Nagyságodok részére be, s ki nem, hanem az kik most beholdulnak is, azoknak szántalan nyomorúságok vagyon, az kit elhittünk, [hogy] mind nincs hírével Te Nagyságodnak. Hogy annakokáért ez az szakadék az szent békességben fönn ne maradjon, és méltán Isten előtt is ne panaszkodhassék az szegínség, hogy az ő dolgokot el nem igazétottuk, valami három-négy nap alatt azon vagyunk, hogy Nagyságodhoz egy bizonyos és hiteles főember szolgálkót bocsássuk, az kinek mindenekről tanóságot adunk, mit köllésék Nagyságod előtt mi nevünkkel mondani. És hogy ha már a' commissariusok az szegínség dolgát el nem végezhették, talán adgya Isten, hogy így főember szolgálkink és leveleink által eligazéthajjuk magunk között Nagyságoddal az dolgot.

És noha úgy értjük, hogy Nagyságtok panaszkodik azokra az szegín emberekre is, az kik most beholdulnak, hogy be nem vinnék adójokot. Kiről láttuk levelét is Nagyságodnak, a' kit vitt Koháry Péternek, kívánván, hogy az articulus szerént beké[ny]szerétené ökök. Kit mi is meghadtunk nekik, hogy azokat az falukot az kik eleitől fogvást beholdultanak, hogy beholduljanak ezután is. De azokat az falukot, az kik vetekedésben vannak most, és az békesség alatt hódétottanak csak be, Nagyságtok nem kívánhatja mitőlünk, hogy mindaddig is, valamíg az ő dolgok el nem végeződik köztünk, hogy mi azokat beké[ny]szerétsük hódulni, s barátságosan is kérem Nagyságodat, hogy azokra nézve csöndes várakozásban legyen. Mert ha mi akadéjkok és bántások kiváltképpen azoknak történnék Nagyságodtól, nyilván tarthatnék az békesség ellen való cselekedetnek.

Az többi nyavalyások, tudom, bemennek, noha ez három okból elég nagy nyomorúságban vannak azok is. Edgyik, hogy az sok háborúságban megszegédtenek s pusztultanak. Másik, hogy ezzel nem gondolván az iszpják mindenött igen fölverték az szegín emberek adaját. Harmadik, hogy a' körmöci magyar pénzt, az ki szintén olyan jó, az kit azelőtt közönségesen elvetetett Nagyságtok, s talán jobb is, most aztól nem akarja tőlök venni, mintha ők vernék szegínek az pénzt. Az minemő módot pedig Nagyságod abban mutat, hogy búzát, árpát, vaját és mézet adgyon az szegín ember az pénzért, nincs abban is semmi mód, mert nagy részének csak háza szükségére való sincs afféle, s ezen kívül is ugyan mind vesznek azért efféle adót is tőlük szegényektől az iszpják. De ha Isten jámbor szolgálkót beviszi Nagyságod eleiben, erről is bővebben fog szólni.

Továbbá az mi az Nagyságod panaszit illeti az csavargó latrokra, elhiheti Nagyságod, hogy szintén úgy gyűlöljük mi azokat, mint szintén Nagyságod, és mindenképpen készek is vagyunk büntetni őket. S mast is tizenhétig valót fogattunk meg benne, egyiket is, másutt is, az kikhez csak gyanakodtunk is, bizonyosan elhidgye Nagyságod, hogy büntetés nélkül nem maradnak. Csakhogy megbocsásson Nagyságod, mi az embereknek életekben való büntetéseket törvénnyel szoktuk cselekedni, a' ki több üdőt kíván, mint az Nagyságtok között való szokás. S Bosnyák Tamást is, noha régi vitéz úr ember, mindazáltal törvény eleiben hívattuk volt, és mindazokban, az kivel vádoltatik, menteni köllött magát. Kiben úgy tetszik, elegendendő mentséget is adott, nem panaszkodhatik azért azaránt is Nagyságtok. Az esztergami ökrök végett pedig ennéhány száz embert esküdtettünk már meg, s azokat a' megfogott embereket is, az kikhez gyanakodtunk, mind tömlöccel, vassal, pálcával s törvénnyel váltig kényszerítjük, ha ő dolgok-e, avagy tudgyák-e, ki dolga, de még eddig ki nem vehettük tőlök. Kinek ha végére mehetünk, s emberét fölhalálhatjuk, soha oly vitéz ember nem lehet, akinek meg nem köll halni érette.

Az minemő rab felől pedig Nagyságod ír, az kit az Bottyány várában jelentett lenni, mi azt fölkerestettük, és noha először tagadták, hogy ott ne legyen, mindazáltal ott találtuk. De nem az Bottyány szolgálai fogták, hanem valami rossz csavargóktól vette egy szolgálaja, a' mint ők mondgyák, kétszáz talléron, és azt mondgyák, hogy az békesség előtt is fogatott volna meg. De mi még eddig helt nem adtunk beszédeknek, hanem jobban végére megyünk mindenképpen, mind annak, hogy kik fogták légyen el, s mind annak, hogy mikor fogták el, s annak is, hogy min adták el. És ha úgy találtatik, hogy az békesség alatt fogatott meg, az ki megfogta, életével fizet érette, s az mostani rab föl szabadul, és megküldöm Nagyságodnak. Az több dolgokról, ha Isten jámbor főember szolgálkót beviszi Nagyságodhoz, bővebben fog érteni Nagyságod. Tartsa meg Isten Nagyságodat sok esztendeig jó egészségben. Datum in arce nostra Kismarton, die 26. Januarii 1629.

Budai vezérhez írt levélnek mása Kismartonból, 26. Januarii 1629.

[LG]

No. 345.

**Hans Ludwig von Kuefstein to Mürteza Pasha
Constantinople, 28 January 1629. Latin concept.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 839–840.

Kuefstein congratulates Mürteza Pasha for having been confirmed in his office by the grand vizier, Gazi Hüseyin Pasha, in spite of their earlier conflict, which almost caused the relocation of the beylerbey. Kuefstein also requests that the beylerbey should forward his correspondence to Vienna.

Illustrissime domine, domine et amice nobis plurimum observandissime.

Salute et officiis nostris praemissis: Gratulamur Illustrissimae Vestrae Dominationi de dissoluta inter illam et Illustrissimum Dominum novum Magnum Vezirium propter confirmationem, ita ut a suo inibi officio gravissimo avocata alibi fere gubernare debuerit, jam vero mutata sententia adhuc manere debeat, exorta difficultate; a Deo devote precantes ut Illustrissimam Vestram Dominationem nos primo quoque tempore in sublimi pristino officio optima praeditam fortuna ibi praesentes videre, cumque illa de variis rebus amice et humaniter colloqui possimus. Cui maximas referentes gratias, quod nostras hactenus literas sibi pro tam celeri expeditione commendatissimas habuerit, eam, ut etiam imposterum eas et hasce inclusas haud gravatim habere dignetur, valde rogamus.

Hisce Illustrissimam Vestram Dominationem ad diuturnam corporis incolumitatem, gubernandi felicitatem, omniaque prospera sibi exoptanda: Nos cum illa divinae providentiae et tutelae fideliter commendamus. Constantinopoli 28 die Januarii 629.
[GK]

No. 346.

**Mürteza Pasha to István Pálffy
Buda, 29/30 January 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

ÖStA HHStA FA Pálffy-Daun Kt. 10. Fasc. IX. no. 14, 16.

Mürteza Pasha received Pálffy's letter through his man. He thanks that Pálffy, as an answer to the beylerbey's letter to Péter Koháry, promised that he would make the villages bring in their taxes. Mürteza Pasha also requests that Pálffy should send orders to his captains to keep the peace, and promises that he would do the same. If a sipahi would demand higher taxes than the regular one, Pálffy should inform the counties, and the judge of the villages should go to Buda, where Mürteza Pasha will specify the taxes and services they owe to their Ottoman landholder.

In the postscript: Mürteza Pasha warns Pálffy that he should order his subordinates to maintain the peace. On 27 January cattle was driven away from Hatvan, and on

another occasion a janissary from Buda and merchants, who were going from Vác to the fair of Szécsény, holding the pass from Pál Esterházy, captain of Nógrád, were robbed. Contrary to the promissory note of the palatine, Miklós Esterházy, the horses of the Ottoman commissioners were stolen during the negotiations of Szécsény. Péter Koháry should pay back the damage. Pál Esterházy should also compensate for the losses described above, otherwise Mürteza Pasha will send a messenger to Ferdinand II. Although Pál Esterházy claims that they do not find the culprits, the victims of the robbery recognized some of them in the person of the soldiers, who were sent out to search for them.

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed lévő birodalmának szergalmatos gondja viselőjő, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos, nekünk jóakaró úr szomszéd jóakaró [!] barátunk! Az Nagyságod embere böcsületes levelét nekünk megadta, szóval való izenetit és írását értettek. Hogy Nagyságod hazajüvén rólunk feledéken nem lett, egészségünket látogattatta és köszönteni akart, barátságosan vettek Nagyságodtól. Mi is hasonlatosképpen Istentől sok jókat kvánunk Nagyságodnak!

Az mi pedig illeti Koháry Péter szomszédunknak írt levelünket, az szent békeségnek erősbítésére méltó kívánságunk szerént hogy az holdolt falukat végeinkbe beeröltesse, megértette volna Nagyságod, és mindjárt azonnal mind az alatta való végbeli capitányoknak és az vármegyéknek parancsolt Nagyságod, hogy az holdót falukat meg ne tartóztassák, beeröltessék adójokat, mint békeségszerető úr igen méltán és dícséretesen cselekeszi Nagyságod. Szükség azért ne csak parancsoljon Nagyságod, hanem szemeit, füleit az végbeli capitányok felé tartsa Nagyságod, mind az holdót falukat végeinkbe erőltessék be, és az alattok való is szájokon tartsák, az szent békeségre nézendő minden dolgot kövessék, mint mi. Ez részről hogy semmit az ellen nem akarunk cselekedtetni, valameddig az részről ok nem adatik, az mint Nagyságod írja, ha minden helekről az holdolt falukat végeinkbe beerölteti Nagyságotok, és az lator csavargót megzabolázza, ez két méltó dologra ha gondja lészen Nagyságotoknak, mind az szent békeség magának helt fog taláni, az két hatalmas császár között is az barátság öregbülni fog. Az mi Nagyságokkal való jó szomszédóságos akaratunk is sokáig megtartottok, az szegénység is napról napra épülni, erősdni fog.

Az végekbe mindenfelé megparancsoltok, az szegénységet rettentsek, az mely holdolt falu adójával be nem akarna intésekre júni, írják meg Nagyságodnak, ha osztán úgy is be nem fogna júni, az mint az végezés tartja, az mi akaratunkkal kimenjenek, erővel is beholdoltassák. Mi pedig magunk látók némely faluknak tűz miatt romlott állapotjokat. Ha az olyan és akkor ép faluknak adójokat, szolgálotjokat valamely izpája szokatlanul erőltetniek, az ki az előtt nem volt, az vármegyékre adjon hírt Nagyságod. Az olyan szegény faluknak bírái bizvást jüjjenek be mielőnkbe, mi mind ittvalóktól megértvén az olyan szegény falunak eltűrhető adózásokat, szolgálotokat

elrendöljök, tanúságot adunk az szegénységnek, mit adjon izpajájoknak. Az Nagyságod emberével es mit izentünk, minket Nagyságod is jóakaró úr barátjának tartson! Isten tartsa jó egészségben Nagyságodat! Íratott Budán, die 29 Januarii Anno 1629.

Nagyságod vitéz úr szomszéd barátja,

Idem qui supra

Mi, vezér Murteza pasa.

P.S. Legföljebbi szentül megtartása az szent békességnek az mely dologban áll, úgy mint mind az két részről az tisztviselők az latroknak ne kedvezzenek, fölkereséseken szergalmatosak legyenek, másoknak péld[áj]okra megbüntessék, az mint mi ez részről cselekeszünk, hogy megbántására semmi okot nem adunk, az fölséges római császár részéről az főtisztviselők ha az közönséges szent békességet őrizni, oltalmazni szándékok volna, Nagyságtok is az szerént igyekezniék. Mivel azért itthon nem volt egy sokátúl fogván Nagyságod, módunk nem volt hogy panaszinkkal keressek Nagyságodat, az részről való sok megbíráhatatlan latrok az mit cselekedtek és szintelen minden napon cselekesznek. Sok dolgok állonak, melyeket az békesség ellen tesznek bosszúságunkra előttünk, kirúl inkább minden napon méltán panaszolhatnánk, ha volna kinek, és használotját látnánk.

Mivel Nagyságod most jött meg és egészségünk látogatni és köszönteni küldött barátságosan hozzánk, úgy igyekeztünk, most minden panaszinkat megtartsuk Nagyságodtúl, és másszorra halasszuk. És immár az Nagyságodnak írt levelünket hozzánk küldött emberének adván, szóval izenetünkben fogalatosok valánk, újobban két rendbeli panasz is jövö előnkbe, az sok többi közt, ezek is megtetszének, az szent békességgel nem egyeznek. Az harmadik éjjel az hatvani kapu elől, az sorompóbúl morhát vittek el, az nyomokon Budáig mentek, másik dolog az novigrádi capitány, Esterházy Pál barátunk hűtlelén az budai jancsár és egyéb áros emberek Vácrúl az szécsényi sokadalomra, 7 szekér rakva partékával és készpénzzel, fölkelvén, az úton reájok ötöttek, magok sebben szaladtak el, ötvenezer oszpora érő pénzeket elvették és partékájokban zsákmánt hadtak. Az mit elvihettek, az jóvát kiválogatták, hihető, az mely barátunk maga hütire ki hitte, annak hírével lett. Mi immár nem tudunk miképpen és kinek hinni, az szegénység dolga meglátására.

Mikor Szécsénbe az mi részünkrúl való comisaryusokot elküldtök, palatinus úr szomszéd barátunkkal egymásnak hűtleletet küldtünk, hogy egyik részről való comisaryus uraknak magoknak, velik levőknek, lovoknak, egyéb partékájoknak bántások nem lészen. Az mi részünkrúl úgy is igyekeztünk, hogy senki kárt az részről valók nem vallottak, de az mi comisaryusinknak ennyi lovokot, egy-más portékájokot Koháry szomszéd barátunk mellett ellopák, az a kárvallott kárunkat is igazság szerént Koháry barátunk tartozik megfizetni. Mast ez Esterházy Pál barátunk biztató levele, melyet is emberink az mennyi kárt vallottak, törvény szerént tartozik ő megfizetni. Azért

Nagyságodnak, mint igazságszerető úrnak, az hatalmas római császárnak az Dunán túl való végein szemé- és fülének ez dologra szergalmatos gondja viselése legyen, téretesse meg károinkot és büntesse meg az latrokat. Mert abban bizony lehet Nagyságod, ha ez károk meg nem térnek, eképpen mindeneket reá bocsátotok, még egyszer római császár öfölségéhez föl ké[ny]szeréttetünk küldeni. Ha ott is panaszinknak használatos foganatja nem fog lenni, azután könnyű módunk az megtromfolásában, mivel az részről szintelen ilyen békesség ellen való, szemlátomást ellenkező dolgok történnek. Isten tudja, az végbelieket minemű nehezen az bosszúság cselekedtül tartóztatjok, mi azok [!] azon vagyunk, s azt akarjok, az mely épületet, úgymint az szent békességet sok fárodtságunkkal, kőcségünkkel végben vínk, sokáig szentül, igazán megtartassék. Az mint látja Nagyságtok, hütünk szerént erősen is őrizzek, oltalmazok, mely úgy lehet egész oltalom, őrzés, ha Nagyságtok is hasonlatosan velünk egyaránt igyekezik. Mert ha mind ez szerént fognak az részről valók cselekedni, világosan megtetszik, utoljára mi jün ki belőlő. Ez levelünk mutató Nagyságod emberével két ízbe szemben vótunk, az latrokon való bosszúsunkból és az békességhez való jóakaratumkból semmi hátra nem maradt, méltó panaszinkat eleibe raktok, mivel oly régi eszes embernek látjok, meg tudja mondani Nagyságodnak.

Az novigrádi capitány barátunk noha halasztá ez dolgot, leveléből, melyet oda küldtünk, megtetszik minden dolog. Az mely katonákat kiküldött hogy őzzék az latrokat, az káros emberink ugyan azok között ismertek meg benne, az kik őreá[j]ok ötöttek. Lássá Nagyságtok, ha avval helén lészen az dolog, hogy öztök, keresék, nem érték s nem találták. Isten tartsa Nagyságodat! Íratott Budán, die 30 Januari[i] 1629.

Nagyságod úr szomszéd vitéz barátja
Idem qui supra

[GK]

No. 347.

**Hans Ludwig von Kuefstein to Mürteza Pasha
Constantinople, 6 February 1629. Latin concept.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 841–842.

Kuefstein congratulates Mürteza Pasha again for having solved his conflicts. He used the opportunity to send this letter with the messenger who brought the document about Mürteza Pasha's confirmation in the office. Kuefstein requests the beylerbey to forward the letters addressed to his wife to the vice-captain of Komárom, Pál Sibrik.

[outside:] Concept. Ad Bassam Budensem, gratulationem de dissoluta difficultate et commendationem literarum quarundam continens. Constantinopoli 6 Februarii Anno 1629 missus per [name left blank]

Illustrissime domine, domine et amice nobis plurimum observandissime.

Salutem humanissimam et officia nostra paratissima. Cum nos praesentatorem harum, ob bonum nuncium, confirmationem aliasque res concernentem, afferendum ad Illustrissimam Vestram Dominationem ablegatum fore, experti, intermittere non potuimus, quin et nuperrimas insuper literas, etiam hicce eidem de illa dissoluta difficultate, quam officiosissime gratularemur, nihil magis optantes, quam ut primo quoque tempore Illustrissimam Vestram Dominationem optima praeditam fortuna illic videre, praesentesque id quod jam per literas facimus, efficere possimus. Quam rursus, ut inclusas istas ad Supremum Vice Capitaneum Comarrhoniensem literas, cui literulas ad nostram dilectissimam conjugem mittimus, celeri eo (sicuti hactenus ab Illustrissima Vestra Dominatione laudatissime factum est) expeditione, haud gravatim commendatas habere velit, maxime rogamus. Hisce Illustrissimam Vestram Dominationem nosque una Dei ter optimi maximi tutelae et patrocinio fidelissime commendantes. Constantinopolis, Februarii 629.

[GK]

No. 348.

**Ramboldo Collalto(?) to Mürteza Pasha
Vienna, 25 February 1629. Hungarian concept.**

ÖStA HHStA Ungarische Akten Miscellanea Fasc. 419. no. 130.

According to the news Mürteza Pasha wants to build a new fortress at Bajcsavár, which would clearly be against article 9 of the Szöny agreement. If Mürteza Pasha would not give up this plan, the Habsburg party will complain at the Sublime Porte and the beylerbey will risk to fall in disgrace with Sultan Murad IV.

Praemissis praemittendis.

Énnekem tudtára adták, hogy Nagyságod az ő alatta való végbeli törökökkel együtt egy néminemő új castélt Baizavárnál épülni [!] akarna, s hozzá immár kezdett volna is Nagyságod, kit én azért nehezen hihetek, elsőben mivel hogy Nagyságodnak az Nagyságod békességnek megmaradásához jó kedvét s akarattját tudom; másodsor mivel hogy Nagyságodnál nyilván vagyon, hogy az lett hatalmas császárok között Szönnél végeztetett capitulatióknak kilencedik articulusban efféle új castélyoknak épülése minden két felől erősen meg vagyon tiltva. Ha immár Nagyságod ezt az megtiltott épületet el nem hadná, Nagyságod könnyen meggondolhatik [!], hogy mi azt meg nem engedvén, az Ottomán Portán is Nagyságodra erősen panaszkodná[n]k, mely dolog által kétség nélkül Nagyságod az ő szultánnak haragjában eshetnék, de erre Nagyságodtól választ várok. Isten éltesse Nagyságodat. Költ Bécsben.

Expeditae 25. Februarii 629. Viennae.

[GK]

No. 349.

**Hans Ludwig von Kuefstein to Mürteza Pasha
Constantinople, 26 February 1629. Latin copy.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 867–868.

Kuefstein found out that the bringer of this letter was sent to Buda, from where he would continue to Vienna. He requests Mürteza Pasha to forward the letters to his wife and some friends to Komárom. Kuefstein hopes to leave Constantinople soon.

[outside:] Copia ad Murtezam Bassam, ut literarum [mis]sarum Viennam expedien-
darum [curam] suscipere non dedignetur, petit[ionem], continens. Constantinopoli
26 Februarii 629.

Illustrissime domine, domine et amice nobis plurimum observande.

Salute et servitiorum nostrorum paratissimorum commendatione praemissa. Experti, praesentatorem harum hinc Budam ablegatum, illinc Viennam reversurum esse, intermittere non potuimus, quin Illustrissimam Dominationem Vestram praesentibus hisce amicissime invisentes, obnixè rogaemus, ut literas inclusas, ad nostram dilectissimam conjugem, aliosque amicos nobis addictissimos, pro solita sua hactenusque in nos observata bona discretione, per hunc, aut si vel hujus iter (quod non speramus) ibi retardaretur, alia quacunq[ue] bona occasione, ne conjugem nostram amantissimam sanitas nostra tam diu lateat, nobis in gratiam, Comarrhonium haud gravatim expedire dignetur. De reliquis bona nos utentes valetudine, brevi, post adventum cursoris nostri Viennam missi, hinc cum contento discedere, Vestramque Illustrissimam Dominationem omni praeditam fortuna videre speramus. Quam interea ad diuturnam corporis incolumitatem, omnemque felicitatem Deo fideliter commendamus.

[GK]

No. 350.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 1 March 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 140. A copy: MNL OL A 98 Fasc. 11. 1628–1629. fol. 9:14–16.

Esterházy's agent, Gáspár Tasi, has arrived to discuss the question of the villages, Mürteza Pasha delegated Muharrem Bey of Szolnok to negotiate with him, who speaks Hungarian and had participated at the earlier negotiations. They started the talks on 24 February, Muharrem Bey will report to Mürteza Pasha each day. Earlier the arrangement was that if the rogues go behind the line of fortifications without presenting their passes in the border fortress, they could be captured by the peasants and brought back to their own

territory, to be punished by their own captains. As the case of the inhabitants of Kecskemét shows with the captain of Nógrád, Pál Esterházy, this does not work, thus the peasants will give up to show resistance to the rogues. In his letter from 9 December [1628], from Pozsony, Miklós Esterházy wrote that the rogues can be arrested if they are found behind the line of fortifications. There are thirty people from Tata, as admitted by István Balogh, the captain of Tata and the earlier Habsburg internuntius to Constantinople, who stole Mustafa Efendi's herd of horses, the oxen from Esztergom, the horses from Zsámbék and 100 florins from a captive from Vál. Mürteza Pasha wrote to the captain of Győr, Hans Breuner, that when the Habsburg ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein would return from the Porte, he will send the captured three soldiers from Tata to Ferdinand II or to Esterházy. However, Breuner wrote back that he does not need to be instructed, since he had been the king's representative in Győr much earlier than Mürteza Pasha in Buda or Esterházy in the palatine's office. Also, he threatened the beylerbey that if the soldiers from Tata were not released, their comrades would take revenge. And now six soldiers from Esztergom, who were bringing food to Szőny for the captives in Győr, were captured by the soldiers of Tata. Esterházy should order Balogh to release them in order to avoid further complications.

[outside:] Az tekintetes és nagyságos úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, Fracnó vára örökös urának, Soprony, Zólyom, Bereg vármegyék főispánjának, az kunokok [!] bírájoknak, Magyarország palatinusának, római császár öfölsége belső tanácsának, nekünk jóakaró kedves szomszéd barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az az [!] hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innnyéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes és nagyságos úr, nekünk kedves, böcsületes szomszéd barátunk! Az magunk barátságos jóakarunk ajánlása után kívánunk Istentől minden jókat Nagyságodnak megadatni. Kedves úr szomszéd jóakaró barátunk! Az szegénység dolgának másodízben tractálásának okájért az minemű főember szolgálját ide hozzánk bocsátotta Nagyságod, és őáltala minket is látogattatott, egészségünkről értekezvén köszöntött bennünket, teljes szívvel vettek Nagyságodtól. Mi is azért elsőben ez levelünk mutató emberünk által jó egészséges állapotjáról akarunk Nagyságodnak értekezni. Jóakarunk után Istentől kívánjuk, [hogy] az két hatalmas császár között megerősített szent békességnek és az közben levő szegénységnek megmaradásokért Nagyságodat sokáig éltesse. Tudjok, Nagyságodnak jámbor szolgálja értésére adta volt, [hogy] mivel magunknak az hatalmas császárnak országán egynéhány napi járóföldről hozzánk jövő s menő sok-sok szegény és egyebek dolgainak eligazításában napestig foglalatosak vagyunk, mely szintelen dolgaink miatt noha magunk az Nagyságod hozzánk bocsátott főember szolgáljával az szegénység dolgáról szemtől szembe

napestig nem tractálhotunk. De az mely úr főember, úgymint az szolnaki Moharim bég emberünket, ki az magyar nyelvet is tudván, mindenik végezésben is ott egyik volt, rendöltök, hogy együtt leüljenek, tractáljonak, és nekünk előnkbe adják naponként, úgy ítélek, elegendő egy úr ember. Melyet Nagyságod is helen hagyott, és ugyan mindenről Nagyságoddal köll azért egyetértenünk. Ha Isten adja, hogy mind az két részre egyenlő jó igazságot föl fognak találni. Még mast ez dologról bővebben nem írhatunk Nagyságodnak, mert csak mast kezdettek hozzá, úgymint az elmúlt kedden ölte le csak ketten, és az dologban foglalatosak lesznek naponként. Adja Isten minden jóra fárodozásokat.

Kedves úr jóakaró szomszéd barátunk! Az Nagyságotok részéről az sok latrok miatt való egyenetlenség és az végbeli kapitányok igazat nem szolgáltatása, nem értékek [miatt] minket napról napra bosszúságunk megszáraztott. Elsőben Nagyságoddal egyenlő akarattól találtok vala azt, és az szegénységnek is mindketten levelet adtunk vala, hogy az mely csavargók az két hatalmas császár végeit elhaladván az várokbán hírt nem ad, az vagy be nem tér, embert melléje nem veszen, az olyanokat az szegénység megfogja, magyart az magyar végben, és törököt az mi részünkre hozzák, megbüntessenek. Az Nagyságod levelére az szegény keskemétiék meg is cselekedték vala, melyeket Novigrádban meg nem büntettek. Azután az szegénység az olyan csavargókhoz nemhogy hozzányúlt volna, de inkább elröjti és kenyeret ad féltében, azzal az rendtartás elbomlék.

Azután ismít az mi panaszinkra az latrok felől ilyen méltó válosszal írt vala Pozsonyból die 9. Decembris írt levelében, hogy ha az részről valók, 3-4-5-6-7-8-9-10 lovas az mi vároink háto meggett levő falukra valami dolgokért jünnek, az mely várunkat érik, be nem térnek, mi járásokról az heltartót meg nem jelentik, az olyanokat szabadon fogdoshatjok és büntethetjek. Azokat is szintén az szerént, az melyek közel jüvén vároinkhoz és mindjárt bíró által oda be hírt nem ad, fogdoshatjok, írta vala Nagyságod. Tudjok, az parja ott vagy az Nagyságod levelének. Mi azért igen méltó igazság szerént való rendtartásának ez dolgot Nagyságodtól ítétek vala, és noha ezután is az mennyi károink történtek az részről való sok csavargóktól, ez rendtartásnak kedvéjért nem búsítottok rúla Nagyságodat. De ha előszámlálnánk, álmékodnyék rajta Nagyságod.

Egyníhány latrot mi országunkban megfogattunk, az melyek vároinkban be nem tértek, levél nélkül csavartak, bátor levelek lett volna is, be nem tértek. Tataiak is 30-n vadnak, az melyek meg szokták mindenkor kapitányok hírével is innyed vároink alól az majorokból éjjel emberink torkát alvásoknak idején megmetélni, lovakat ellopni. Mely dolgot maga Balog István is ittlétekor nem tagadott emberink előtt. Musztafa effendinek ménesit ez mód szerént vitette volt el, csak ezelőtt nem sok ödővel is, az mi megholt secretariusunk, Bécsbe való Balog István itt volt azon majorban, az szerént cselekedték, mi itt szemére nem vetettek, az esztergami ökrök és az csánboki sorompóból éjjel ellopott lovak is és egy váli szegény rabnak sarcabe-

li száz forint árá egy-más partékát ugyan azon rabnak feleségétül. Az mely 4 tatai lator cselekedte az győri gyenerális barátunknak neveken megírtok vala, és azt is megírtok vala, mi az az csavargókat nem azért tartatjok, hogy rabságra akarnánk tartani, hanem azért, hogy ők mivel az Nagyságoddal való végezést nem akarják követni és tudni. Az mint az kézben levő latroknak olyan latrok baráti, atyafiai az mint supricatiójokat [!] nyojtják, úgy értik, igaz járotbelieknek írván mentik. Tudjok, hogy ha oda büntetésre küldenénk, érdemek szerént nekik nem fizetnek, inkább tollat tesznek fejekbe.

Megírtok, az Nagyságoddal egyenlő akaratunkból az latrok felől az mit végeztünk, [és hogy] csudáljok, hogy nem értekeznek Nagyságodtúl. Ő nekünk azt írta, nem köll neki az mi tanításunk, mert sem mi budai vezér, sem Nagyságod magyarországi palatinus nem voltunk, miultátúl ő Győrben király képe. Megírtok tisztességesen, barátságosan, [hogy] mi azokat az kezünkben levő latrokat, immár sokat nem teszen, [míg] őfölsége keverte az Portárúl megtérvén attúl császár őfölségéhez az vagy Nagyságodhoz küldjök. Ő ilyen váloszt írt, [hogy] mi tudjok, ha az 3 tataiakat el nem bocsátjok, azoknak még sok lator csavargó baráti vannak, az melyek bosszút állonak. Jóakaró úr barátunk! Az Nagyságod bölcs ítéletire hagyjuk. Egyik levelében menti, hogy jámborok, másiban írja ő maga, hogy sok lator társoi vannak, bosszút cselekesznek. Az jámbornak latortársa mint lehet? Tehát így az maga levelével teszen bizonytságot, hogy latrok, mivel lator társoi vadnak. Azért ura lett írásának. Mast az esztergamiak 6-an az Győrben levő török raboknak Szűnyre, az bíró kezéhez valami élést vittek, hogy fölméltassák Győrbe. Onnajt megtérvén Esztergamhoz nem messzi egy faluban rejájok estveledik. Tatábon hírt adtak, hogy ők mi dolgon járnak. Az tataiak is rejájok mennek, [az esztergomiak] kezét fognak velik, azok fogdossák, mind az 6-ot beviszik.

Jó úr barátunk! Az részrűl való csavargók miatt az mi országunkban az mennyi károk történnek, azoknak harmadik részét mi ha Nagyságodnak megjelentek. De ha bosszút álloni engedelmet adnánk, gondolja Nagyságod, az szent békesség miképpen rontatnyék. Az esztergamiak pedig az tataiakon miképpen állhotnak bosszút, ha arra köllene az dolognak menni, ítélje Nagyságod. Az mint ennekelőtte is írtok vala, az ökreit [!] megemésztések is igen az esztergamiakat búsultatják. Mast újóban ismít rajtok ez fortélyt cselekedték. Kérjek azért Nagyságodat, parancsoljon az tatai kapitánnak, mindjárt bocsáttossa el az esztergami 6 emberünket, mert ha el nem bocsátják, az esztergamiak is ha károsá nem akarnak lenni, ebből osztán csak az szent békesség ellen való akartván bontogatások fognak kijűni. Nagyságoddal az mi fejünknek köll efféle hitván emberek készakartván cselekedete indulások miatt fájni. Jól ismerjek mi az tatai Balog István barátunkat, minemű békességszerető ember, ha az mi kezünkben levő 3 tatai latorért magátúl ezt meg merete próbálni, Tatának kapitányátúl igen nagy merészség, maga szabad akaratján engedtetett elő uraság. Azután immár kinek köll panaszanunk, és az mi részünkrűl való eseteket megjelentenünk, ha csak ő is ezt meri cselekedni? Parancsoljon Nagyságod, [hogy] bocsáttassa el

emberinket, és ezután efféle bosszúság nélkül legyen veszteg, az alatta való egynehányokat tartsa az szent békességhez. Mi az itt való tatai latrokat az Nagyságod itt való emberétül oda Nagyságodhoz fogjok küldeni, az feljül megnevezett Nagyságod engedelmből írt és engedtetett rendtartás szerént elhittek, [hogy] végére megyen Nagyságod, és mint igazságszerető úr meg is bünteti. De ez mi 6 emberink bocsátossanak mindjárt el, hogy ne igyekezzenek az bosszúállással az esztergamiak, kiket mi sok biztatással csöndeséttünk mind ez ideig az szent békességre való indulatunkból. Váloszt várunk Nagyságodtúl. Isten sokáig éltesse Nagyságodat. Íratott Budán, die prima Martii anno 1629.

Nagyságod jóakaró úr szomszéd barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 351.

**Mürteza Pasha to Count Leonhard Helfried von Meggau
Buda, 9 March 1629. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 112. Konv. 1. 1629. fol. 6–7.

The six prisoners Mürteza Pasha had demanded from Érsekújvár have returned; the beylerbey also requests the release of Cafer Ağa, who is kept in Győr. The Habsburg ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein, is treated well at the Porte and Mürteza Pasha hopes that Receb Pasha will be treated similarly by the Habsburg administration. The beylerbey's man, Ali Bey came from the Porte in the company of Wolff, Kuefstein's courier, both of whom were sent on to Vienna. Ali has still not returned, therefore a çavuş carries the present letter to Vienna. The Habsburg officials at Tata have captured six Ottoman subjects, who went to Szöny, in order to bring food to the Ottoman captives in Győr. These should be immediately released, because Mürteza Pasha has arranged with the palatine, Miklós Esterházy, that those going behind the line of fortresses travellers without a pass should be captured, but those who have a letter of patent from their lords should not be taken prisoner.

Del Vesir Murtesà Bassà, all'eccellentissimo Conte di Meggau respecta

All'illustrissimo et honoratissimo Signor Conte di Meggau nostro buon amico, vesir et ministro di Sua Maestà Cesarea doppio gli amichevoli saluti, et essermi informato della sua salute che li desidero felicissima per molti anni. Faccio questa per darle parte del mio buon essere laudato il Signor Iddio. Io m'affatico tuttavia per l'osservatione della pace fra li dui grandi Imperatori et per accrescimento dell'amicitia loro, accio li poveri sudditi stiano in riposo et però comando sempre severamente alli governatori,

bassà, beghi, e capitani delle nostre frontiere di mantenere la pace, et non far atti d'hostilità, ne danneggiare li paesi, soldati, o sudditi di Sua Maestà Cesarea. Tutto il mio desiderio è ch'il medesimo venghi fatto dalli capitani e governatori delle frontiere di essa Maestà accio possiamo perpetuare la pace per molti anni, et la povertà preghi Dio per ambi gli Imperatori, et per li loro ministri.

Sono arrivati li sei prigionieri di Naihaisel, ch'io havevo chiesto a Sua Maestà Cesarea per la cui prosperità sono obligato di pregare il Signor Iddio. Riceverei per gratia che Sua Maestà usasse ancora della sua solita clemenza verso quel povero Giafer Agà, cattivo in Giavarino. Prego Vostra Illustrissima d'interponersi accio quel poveretto resti consolato, che l'assicuro ch'io m'impiegarò ancòr io volentieri, ove potrò servire Sua Maestà et li suoi Signori Ministri; et egli, come ancora questi sei che sono stati liberati, pregaranno Dio mentre haverano vita, per la prosperità di Sua Maestà Cesarea et per gli autori della loro libertà.

L'ambasciatore di Sua Maestà Cesarea si truova alla Porta con buona salute, con tutti li suoi, onorato e ben trattato dal Potentissimo Imperatore et li vien dato punctualmente il suo intratenimento, noi speriamo che sarà fatto l'istesso al nostro ambasciatore essendo cosa certa, che l'honore che vien fatto a gli ambasciatori risultà à gl'Imperatori loro Signori. Abbiamo mandato ultimamente con lettere per visitare Vostra Signoria Illustrissima l'Aly Beg huomo nostro che venne della Porta col Wolff servitore del Signor Ambasciatore Cesareo ma perche egli non è ancora di ritorno, ne habbiamo risposta di Vostra Signoria Illustrissima ne del Signor Regepp Bassa, mandiamo di nuovo in quella parte con la presente, il Aly Tchauss, il quale pregiamo Vostra Signoria Illustrissima rimandare quanto prima, et avvisarne della sua salute, che mi sarà gratissima d'intendere, mi fara favore di far reverenza à nome mio à Sua Maestà Cesarea e domandare della sua salute che gli auguriamo felicissimo per molti anni. Credo che sia noto à Vostra Signoria Illustrissima quanta cura io tengo per l'osservare della pace è come rego et tengo à freno la soldatesca dalli nostri frontieri, desidero solo che le cose delli villaggi si compongino amichevolmente et sperò se li capitani et governatori delli frontieri di Sua Maestà Cesarea faranno come noi, che la povertà d'ambe le parte starà in riposo, mi occorre di dire à Vostra Signoria Illustrissima che li giorni passati, quelli di Strigonia, messero insieme qualche provisione di vettovaglie per mandare alli cattivi di Giaverino, et con sei persone le mandarono al borgo di Sún, ove havèndole consegnate, nel ritorno per esser tardo alloggiarono al villaggio de Sommet, et avvisarono quelli di Totis come erano la con patente del loro bey, et per servizio delli poveri schiavi, ma quelli di Totis in numero di 25 cavalli, vennero al villaggio, et fecero prigionieri quelli 6 Turchi, liquali condussero nella loro fortezza. Et perché questa è cosa in pregiudicio della pace, che quelli che vanno con lettere, et per simili serviti siano molestati, prego Vostra Signoria Illustrissima di scrivere che siano liberati questi 6 prigionieri, et per l'avvenire non venghi molestato simil gente, massime che habbiamo così concluso col Signor Palatino, che

quelli che senza lettere anderano vicino alle fortezze siano presi, ma quelli altri, che anderano per qualche servitio, et produrano le loro patente non siano molestati, che è quanto possiamo dire à Vostra Signoria Illustrissima la quale salutiamo caramente.

Di Buda li 9 della luna di Marzo 1629.

[MHC]

No. 352.

**Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
Lakompak, 9 March 1629. Concept.**

MNL OL P 108 Rep. 71. Fasc. 26/a. no. 116. p. 1108–1111.

Esterházy received Mürteza Pasha's letter of 1 March on 8 March from an ağa of Esztergom. The palatine is dedicated to arranging the issue of the taxation, especially because the two of them are blamed by everyone for the earlier failure. This is why he agreed to the solution, which is contrary to the customs, of sending his man, Gáspár Tasi, to Buda to negotiate. This is why he believes that no third party should be involved, especially if he has nothing to do with the issue. The captain of Nógrád, Pál Esterházy, wrote that the captive brought to Nógrád cleared himself of the charges, this is why he was not punished. This, however, should not mean that the practice should be ceased. The captain of Győr, Hans Breuner, has a lower authority than the palatine, no matter for how long he had been in office already, Mürteza Pasha should laugh when Breuner writes such things to him. Esterházy ordered Breuner to release the captured soldiers from Esztergom, and requests Mürteza Pasha that the three soldiers from Tata should also be released, because they also had passes. Mürteza Pasha should let Esterházy know the names of other wrongdoers he knows of, and the palatine promises that if they turn out to be guilty, he will make sure that they are punished.

Vezerio.

Az Nagyságod levelét, melyet Budáról ennek az hónap első napján íratott minekünk, tegnap, úgymint ezen hónap nyolcadik napján adta meg esztergomi N. aga, és amellet az Nagyságod izenetit és köszöntését is megmondotta, melyet kedvesen vöttünk Nagyságodtól.

Az mi azért az szegény holdoltság dolgát illeti, hogy azoknak nyavalyásoknak az ő dolgoknak eligazítása mennél hamarabb jó végre mehetne, kívánnám őérettek, szegényekért, magokért is azt is, hogy az két hatalmas császár közt való békesség is annyival jobban megerőssednék, és mi is Nagyságoddal, az kire ez a dolog bízattatott, az két részről tehetnének eleget mindkét császár őhatalmasságok akarátjának, s mind az község kívánságának. És hogy egymás fejét is ne kellettnek tovább ez miatt fájlalnunk, el is higgye Te Nagyságod, hogy senkit egebet ennek haladékjáért eddig is nem kárhoztatnak az emberek, hanem csak minket ketten Nagyságoddal. S annyival inkább

ha valami jó végbe nem menne az szegénység dolga, meggondolhatja bölcsen Te Nagyságod, micsoda böcsületünkre esnék ez minékünk, kire nézve nem méltó hogy az olyan embereket csak hozzá is engedjük ehhez szólni, az kiket sem illet a dolog, sem pedig rájuk nem bízattatott.^a Éspenig mi csak azzal is eléggé megmutattuk hogy mi akarói vagyunk az szegény község dolga eligazításának, hogy aki azelőtt példába nem volt, ím mi oda Budára és ugyan Nagyságod udvarába bocsátottuk főember meghitt szolgánkat, az ki ezt az dolgot Nagyságod eleibe adja, és a mi confirmationkig ugyan rendbe és végezetben is vegye. Kérjük azért Nagyságodat mint kedves szomszéd úr barátunkat, hogy mindezeket előtte viselvén, ne késleltesse jámbor főember szolgánkat, hanem mennél hamarább mindazokban, amelyekben oda Nagyságodhoz bocsátott, bocsássa jó és kedves válasszal.

Továbbá értem, mit írjon Nagyságod az győri főkapitány írásáról és az Tatában bejűtt esztergami török vitézek felől is, az szerint az tatai megfogott katonákról és a miköztünk lett efféle dolgokban való végezésről is. Az mi azért az mi Nagyságoddal erről tött végezésünket illeti, annak minden fogyatkozás nélkül helyben kell maradni és egyáltaljában meg kell azt az jó rendet tartani az sok gonoszságnak eltávoztatásáért, s ha ki az ellen cselekszik is, nem kell azért az jó rendet és egymás közt való végezésünket félbe hadni, hanem inkább afféle fogyatkozásokat helyben kell állatni. Holott az mi az Nógrádba bevitt csavargókat illeti, arról minékünk az nógrádi capitány azt írja, hogy elegendőképpen megmentette Nagyságod előtt abból az vádlásból magát. Afelől azért ezután is még vigyázni kell, afféle levél nélkül járókhoz hozzá nyúlhatni mind az két részről, akárki mit mondjon is.

S avval az győri főcapitány, hogy előbb volt Győrbe capitány, mint én Magyarorszában palatinus, vagy Nagyságod budai vezér, ugyan nem nagyobb nálunknál, sem pedig rendet ő minékünk nem szab. Mert ha csak avval volna nagyobb nálunknál, hogy elébb viseli az győri capitánságnak tisztit, úgy egy közönséges gyalog tizedest is nagyobbnek tarthatnak nálunknál. De nem úgy vagyon a dolog, hanem ő csak Győrett helytartó, mi pedig egész Magyarországon mindenütt lévén birodalmában vagyunk helytartói az hatalmas római császárnak, s az szerint Nagyságod az török császár tengeren innét való birodalmiban; és minket, s nem azont illet efféle igazgatás. Kit tudom, ha esmérné Nagyságod, ki légyen, nevetné inkább efféle írásit, mint nehéz néven venné, amint mi is cselekezzük. Megírtam azért neki újobban, hogy az mi Nagyságoddal való végezésünkhöz alkalmaztassa ő is magát, és azt is meghattuk, hogy elbocsáttassa azokat az esztergami török vitézeket. Kiben tudjuk, egyebet sem mer cselekedni, ha szintén valami haladékokat kérne is, csak hogy kérem azon Nagyságodat, bocsáttassa el Nagyságod is azokat az tatai katonákat, mert amint ők mondják volt, valami levelek azoknak is [volt] és az kapitány hírével jártak, s nem is cselekedtek semmi gonoszságot. Az kikiről pedig írja Nagyságod, hogy holmi gonoszságot cselekedtek, és neveket írva küldte az győri főcapitánnak, kérem Nagyságodat, küldje írva nekünk is azoknak neveket, s meglátja Nagyságod, ha vétkesek

lesznek, vagy magának találkozik az győri főcapitánnak galibája miatta, vagy meg fogja őket büntetni. S ha ezek is, az kik most Nagyságod kezébe vadnak, bűnösöknek találatnak, bizonnyal elhiggye Nagyságod, hogy el nem szenvedjük nekik, hanem példát teszünk, ideküldvén őket Nagyságod. Mert mi az efféle békességbántó és lator embereket igen gyűlölünk, és csak adja az Isten, hogy ami még hátra vagy az közönséges jó egyezségben, végeződjék el az is jobban, rá is érkezhetünk efféle gonosz emberekre való vigyázásra, s annyiival inkább megszűnnek ők is az sok gonoszságtól, mivelhoggy most látván, hogy mégis tractálunk hol mi egymás közt való dologról, azt gondolják az lator emberek, hogy még sincsen derekas békesség az két hatalmas császár közt, s abból is vesznek holmi gonoszságra okot. Az én emberemet, mégis kérem Nagyságodat, ne késleltesse. Isten tartsa meg. Lakompakon 9 Martii 1629.

Budai vezérnek.

a crossed out: és szokatlan dolog is.

[GK]

No. 353.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 19 March 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 138.

Mürteza Pasha receives no decent answer from the captains of the Hungarian fortresses, but there are many raids. Soldiers from Szolnok were cut down at the field close to Pest twice. 38 oxen, which were driven by peasants from Kecskemét to Pest were stolen by eight rogues, who drove them towards Fülek. From Budakeszi, the soldiers from Tata drove away 100 goats of a janissary from Buda. People were killed and robbed close to Pentele, also. Mürteza Pasha promised earlier to deliver the three captured soldiers from Tata only when Gáspár Tasi leaves, but upon the urges of the soldiers from Esztergom he sends them now, accompanied by Osman Ağa. The six captives from Esztergom should also be released immediately. Mürteza Pasha received Esterházy's letter from Tasi. He had to delay Esterházy's agent so long, because the issues under discussion were difficult, but now they are writing a register of the villages that pay taxes in both directions. According to the captain of Győr, Hans Breuner, there should be fifteen more captives at Buda, but there are only six. The Hungarians only show their passes if the Ottoman unit approaching them seems to be too large for them to defeat.

[outside:] Az tekéntetes és nagyságos úrnak, galentai gróf Esterházy Miklósnak, az Magyarország palotinusának, Fracnó örökös urának, Soprony, Zólyom, Bereg vármegyék főispánjának, az kunokok [!] bírároknak [!], római császár öfölsége tanácsának, nekünk kedves jó szomszéd barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, nekünk jóakaró kedves szomszéd barátunk! Barát-ságos jóakaratumkat ajánljok Nagyságodnak.

Az minthogy tudjok, [hogy] az mikor méltó panaszt teszünk, ez végbeli kapitányok igazát nem szokták ez mi részünkre szolgáltotni, azért kölletik ilyen gyakor leveleinkkel Nagyságodat illetnünk. Mast is két ízben az pesti mezőn úgymint az szolnakiakat egynéhány embert levágtak. Keskemétről ugyanazon keskemétiék pesti török mézárosok számára 38 ökröt vágni hoztak volna, 8 lator az paraszt emberek-től elvette, Filek felé hajtották. Ugyanezen éjjel Keszi nevő faluból, mely ide Budához igen közel, egy budai janicsárnak 100 kecskét az tataiak elhajtották. Jó úr barátunk! Ím látja Nagyságod, az részről való megbírhatatlan sok gonoszok miatt az szent békesség szintelen ingattatik. Az ennek előtte való békességben is ez szerént szoktak okot adni úgy, hogy mikor az mi részünkről méltó panaszt tevén az heltartók az részről való kapitányoknak, az ilyen dolgot semminek állétván, idején gondot nem viselén egymásra mutogattok, abban maradott el. Azért lássa és szükség gondot viselni, és ez szomszédágunkban való Nagyságtok végeire Nagyságodnak vigyázni, megzabolázni. Az esztergamiak is szintén mast valának előttünk, az Nagyságod itt való főember szolgálja maga látta, mit kiáltottak. Ennek előtte Pentelinél ennyi embereket vágtak le, morhájokat zsákmánra hánták, ökreit az sorompóból elvivén, kinek visszatéréésére ígéretet is tett vala Nagyságod. Azután az tataiak nekik gyalázotjokra 6 embereket igaz útokon megfogták, mast is úgy tartják, noha Nagyságod ígérte vala, hogy mindjárt elbocsáttotik. Ha mitülünk az esztergamiak mernének, gondol[hat]ja Nagyságod, az tataiak várok kapuján is nem mehetnének ki. Mi is azért mindenfelől az alattunk való végeinkbelieket mint megbírtok, s mely fenéték alatt tartjok, látja Nagyságod.

Az mely 3 tatai hajdút írtunk vala, hogy Tasi Gáspártól Nagyságodhoz küldünk, az esztergamiak szergalmaztatásához képest annyira is nem halasztottok, az levelünk mutató esztergami Oszmány agától Nagyságodhoz küldöttök. Azért, hogy az mint ígéreti Nagyságodnak tartja, az esztergami 6 vitézinket mindjárt bocsáttossa el, és ugyan veli küldje hozzánk Nagyságod. Hogy pedig innýéd az tataiak elbocsáttottak, ezután mégis az esztergami 6 emberünk ott tartatnyék, abban bizonyos lehet Nagyságod, az esztergamiak is magok gyalázotjokra mint Tata, olyan heltül el nem fogják szenvedni, károssá is nem fognak maradni. Mi eléggé tiltjok, de ha az tataiak is panaszlani fognak Nagyságodnak az esztergamiak felől, méltán minket az abban bűnösnek nem mondhat Nagyságod. Azt is gondolja [meg] Nagyságod, ha ezeket az kételenség az bosszúállásra ké[ny]szeréteni fogja, ezután nekünk kettönknek minemű fejünk fájására foghat lenni.

Az mikor szintén ez levelünket íratjok vala, Tasi Gáspár adá Nagyságodnak levelét, megfordíttatván írását, értettek. Az többi között írja Nagyságod, [hogy] az itt való Nagyságod emberét ne tartóztassok, és miért köllessék ez dolgon ennyit itt késni, nem tudja minemű gyanakodásra Nagyságod ítélni. Jó úr szomszéd barátunk! Elhittek, [hogy] noha mi is megírtok vala Nagyságodnak, de az itt való embere az maga késésének minden okát színtelen megírja és tudására adja Nagyságodnak. Ez dolog noha némely embereknek könninek tetszik, mi is úgy mondjok, az igaz végezéseknek értelme szerént, ha úgy köllene másoknak is magyarázni, mint mi, igen könnyi dolog volna. De mivel az végezéseknek igaz értelmén kívül némelyek magoknak másképpen való hasznokra kívánják, nekünk gyalázotos ártolmunkra is következhethetnék. Mely kívánság miatt ennek előtte is noha végezés volt, hogy eligazéttassék az szegénység dolga, de el nem igazéthatták. De mivel minekünk teljes akaratunk az, hogy eligazodjék, annakokájért mast az itt való Nagyságod emberével az szegénység dolgárúl az részre való kívánságot meghányván, ennyi napoktúl fogván értettek, látjok, hogy ha az részre való kívánságnak engedünk, az végezések szerént mind az két félnek nem fog egyenlő igazsága lenni. De mégis hogy fönn ne maradjon az dolog, Tasi Gáspárral találtunk egyenlő akaratból ilyen módot, hogy az mely faluknak mind az két részre az végekbe holdolni köll, lajstromba vétessenek. Az dolgon mast munkálkodunk. Gondoljok, talánd méltóbb és igazabbnak is fog így lenni, mert ha mely falun valami egyenetlenség fog lenni, könnyebb Nagyságoddal végére mennünk és eligazéttanunk.

Az győri főkapitány válaszára teszen Nagyságod emlékezetet, hogy 15 alatta valókat az tataiakon kívül is fogtak volna meg, melyet megbizonyít, hogy mindazok igazak és levelek volt. Jó úr barátunk! Nem találta [jól] mondani, mert itt afféle 15 lator szám szerént nincsen. Úgy tetszik, ezeken kívül 6 vagyon, melyeket az Nagyságoddal egyenlő végezésünkkel ide alá országunkban csavargásokon fogták meg. Más az, ha szintén valami levél lett volna is az tataiaknál és az többinél. Hiszem, immár maga tudja, értette, [hogy] az levelet akkor mutatják az mi részünkön valóknak, mikor látják, hogy nálaknál többen vannak, s nem bírhatnak velek. Az ki immár egynehányszor történt, hogy csak halljok, az olyanok, mikor bírnak, emberinkkel mit cselekesznek. Azért ám lássa Nagyságod, ha az ő szavának helt ad, az mi méltó panaszinknak nem, ebből mi semmi igazságot nem ítélnék. Isten tartsa jó egészségben Nagyságodat. Íratott Budán, die 19. Martii anno 1629.

Nagyságod jóakaró úr barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 354.

**Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
Nagyszombat, 25 March 1629. Copy.**

MNL OL P 123 II. i. no. 134.

Esterházy received Mürteza Pasha's letter of 18 March on 24 March. He urges the beylerbey to send back his man, Gáspár Tasi, or notify him if anything hinders the conclusion of the agreement. The captain of Győr, Hans Breuner wrote him that not only three, but rather fifteen soldiers from Tata were captured by the Ottomans. The three soldiers had their passes, only these were thrown away by their capturers – contrary to the Ottoman soldiers, who were captured by the Habsburg party, out of whom only three had passes. Breuner is ready to release the Ottomans if his soldiers are also set free.

[outside:] Az budai vezérhez 25. Martii írt levelünknek mása

Mi, gróf galántai Esterházy Miklós, Fraknó várának és tartományának örökös grófja, szentölt vitéz, Magyarországnak palatinusa, az kunoknak főbírája, Sopron, Zólyom és Bereg vármegyéknek főispánja, az fölséges és hatalmas második Ferdinánd római császárnak, Magyar- és Csehországoknak koronás királyának belső tanácsa s Magyarországnak helytartója.

Tekéntetes és nagyságos, nekünk jóakaró szomszéd úr barátunk! Minden hozzánk illendő dolgokban barátságos szomszédságunkot ajánljuk Nagyságodnak.

Az Nagyságod levelét, melyet ez jelenvaló hónap tizenennyolcadik napján írt Budáról, tegnap vettünk utunkban, az mikor ide Nagyszombatban jönnénk. Úgy vagyunk, kedvesen vettük az Nagyságod levelét, de Nagyságodnál levő jámbor szolgáknak hozzánk való megtérését kívántunk volna inkább ennyi haladék után. Kit hogy ne is késleltessen Te Nagyságod, barátságosan kérjük Nagyságodot. Holott efféle halogatásból csak holmi gyanúságok szoktanak következni, az ki gyakran károsok is. Hiszen mi egyebet most Nagyságodtól nem szorgalmazunk, hanem csak aki az két hatalmas császár között való szent békességet illeti, és az mely dolgot azon hatalmas császárok az egymás között való végezésekben is mireánk kettőnkre bíznak. Kihez ha Nagyságod jóakarója jár, nem szükség sok haladékot tenni az dologban, mivel mindezekről ennihány rendbeli végezések mutatnak utat. Hol pedig Te Nagyságodnak mi más tetszik az dologban is, szükséges, hogy azt is értsük. Mi mindeniket jó igazsággal akarunk tractálni Te Nagyságoddal. Az mi szónkban és írásunkban vagyunk, az vagyunk szívünkben is. Nem szükség gyanakodni Nagyságodnak holmi emez amaz szón, mert mi azokat jó értelemmel és igazsággal vesszük, s csak Nadságtokon az dolog nem múljék. Mi az szegén község javának megfogyatkozni nem akarunk, látván és tudván minemű szomjúvan várják ők szegények ezt az felölök való végezést.

Az tatai megfogott katonákról és esztergami Győrött levő törökökről is mit írjon Nagyságod, értjük. Az mint megírtuk volt Nagyságodnak, mi igen kemény levelet küldettünk volt az győri főkapitánra, s nagy eskövéssel azt írja választúl minekünk, hogy nem csak azt az három tatai katonát fogdosták el az török vitézek ez napokban, de azokon kívül többeket is vittének be, úgymint öszvességgel tizenöt számúvat [!]. S nyilván írja, hogy volt igaz és jó úti levelek azoknak az három tatai katonáknak is, de az török vitézek az kic úket megfogták, elvették tőle, és el is szaggatták az levelet. Ezek penig az esztergami törökök közöl csak hármának volt valami levele, az többi levél nélkül voltak. Azok is, az kiknek levelek volt, hogy az nem igaz levél lött légyen, nyilván jelenti, kit hogy kész is megbizonyítani, arra ígéri magát.

Mely dolog így levén, úgy tetszik, méltót kíván, hogy ha öneki el kell eresztetni az esztergami törököket (az minthogy kész is eleresztetni), hogy az őhöz tartozó katonák is eleresztessenek. Az több ellene való panaszokat az győri capitányra ennek előtte nem hallottuk. Végére megyünk azért annak is, és az mit az jó békesség kíván, azt cselekedszük. S ha valamint az mint Nagyságod írja, részes keze az mi szolgálk is afféle latorságban lenni, hidgye el Nagyságod, hogy mindenek előtt az leszen első az büntetésben. És az az nemes ember is, aki efféle úti leveleket ad, nem marad büntetetlen, mert mi egyáltalában minden affile gonoszásra való alkolmatlanságokat tilalmazni akarunk.

Nagyságodat mégis kérjük, jámbor főember szolgálkot ott nem késleltesse, mivelhogy mi is közelebb vagyunk Nagyságodhoz, hamarabb érhet bennünket. Tartsa meg Isten Nagyságodat jó egészségben. Kelt Nagyszombatban, die 25. Martii anno 1629.

Nagyságodnak jóakaró szomszéd úr barátja

[LG]

No. 355.

**Mürteza Pasha to Rambaldo Collalto
Buda, 1 Şaban 1038 / 26 March 1629. Original (type D).**

MZA G 169 Kart 81. Nr 1759.

Italian translation: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 112. Konv. 1. 1629. fol. 20–21.

Mürteza Pasha complains that the two emperors agreed in vain about making peace at Zsitvatorok (1606), Vienna (1614) and Komárom (1618), because the Hungarians will not make concessions in the questions of taxing the villages. The palatine, Miklós Esterházy appointed Gáspár Tasi to negotiate, but he negotiates in a coarse manner and demands villages that had been paying taxes to the Ottomans since the time of Sultan Süleyman. The Hungarians are the enemies of peace and they are only driven by their greed in the question of the villages. Either a German dignitary should be appointed as Habsburg commissioner or the contested villages should continue to pay their taxes as before.

[on the back:] Devletlü ve sa'adetlü Roma çasarı hazretlerinün serdarı ol devletlü dostum Kolalto dostuma vasıl olalar.

Devletlü ve sa'adetlü Roma çasarı hazretlerinün 'askerlerinün serdarı ol devletlü dostum grof Kolalto hazretlerinün huzur-i mevfuru'l-huburlarına dostluğa layık ve meveddet ve muhabbete muvafık (...) ^a ile muhibbane ve muhlisane i'lam ve inha olunan oldur ki: benüm sevgilü dostum ve karındaşum ma'lumunuzdur ki bundan akdem bu mübarek sulh ve salahun rencide olunması ile fukara ayak altında paymal olmak üzere iken bu dostunuz ve olcanibden dahi niçe devletlülür mabeyne girüb iki ulu padişahun fukaraya himayetleri sebebi ile sulh ve salah umurı başa çıkub ve birbirine muhabbet üzere elçilerin gönderüb ve ara yerde olan fukaranun dahi ahvalini iki taraftan vükela ta'yin eyleyüb Jitva ve Bec ve Komoran bitürmeleri mucebince ba'z halel gelen yerlerin sonradan hakk üzere göreler deyü ta'yin eyleyüb ve yeniden bu husus için bir madde bağlanmayub ancak iki canibden ta'addi ile sökilen yerlerin dikeler iyülik ile fukara istirahat eyleyüb sulh ve salaha dahi istihkam vereler deyü re'y eylemişler iken ve Macar ta'ifesi ile zikr olunan köyler ahvali bir kaç kerre mükaleme olunmuş iken ıslahı mümkün olmayub bu def'a dahi sulh ve salahun aşurusına vilayetümüzden niçe köyler ve mümkün olmayub din ve diyetümüze sığmayan teklifleri eyledüklerinden gayri bu dostunuzu gah 'askerler ile korkutmak isterler ve gah padişahların makbul tutdukları sulh ve salahına muhalif niçe evza' ederler cümleden devletlü ve 'izzetlü padişahumuz bu dostunuzu cemi'en serhadlerine ve Bosna ve Rum İli ve sair 'askerlerine serdar eyleyüb ve nice vilayetlerin muttasıl hükümet verüb i'timad olunmuş veziri iken palatinoş dostumuz zikr olunan köyler ahvali için bizüm ile mükalemeye kendünün Taşi Gaşpar namında bir adamın göndermişdür ila'l-an köyler ahvaline takayyüd üzereyüz girü bu dostunuz mahza fukaranun hatırlarıyçün kendü 'arzumuz bir yana bıragub ve iki ulu padişahlara fukaranun hayır du'asın aldırmaq için 'ar eyleyüb bu kadar kendü ile zikr olunan köyler ahvalini görmeğe sa'y ve ikdam üzereyüz lakin bir vechle evza'na tahammül olunmayub oldahi dürlü dürlü teklifler ve dinümüze sığmayan ve padişahların 'arzına münasib olmayan evza'lar eder hatta merhum Sultan Süleyman Han hazretleri 'asr-i şeriflerinden berü Macar ta'ifesine vergüden halas olan köyleri taleb eyleyüb ve bu dostunuzu sulh ve salaha mugayir 'askerler ile korkutmak isteyor zahir iki ulu padişah fukarayı esirgeyüb bu mübarek sulh ve salahı kabul eylemişler iken eğer bir iki gündün ötüri ol dahi sulh ve salah bitürmelerinün aşurusınadur anların ilkası ile sulha halel geldiğine rıza gösterürler ise zahirü'l-şahlar birbirine ayinü'l-tayyib(?) üzere haber gönderüb ve muradları ne idüğün bildüre gelmişlerdür. Hususan devletlü çasarin sizün bu mertebe tekliflerinüze ve sulh ve salaha mugayir evza' ve etvarınıza kat'an rızaları yokdur deyü merkum Taşi Gaşpar'a dahi söyleyüb ve köyler ahvalini dahi başa çıkarmağa bu kadar cehd ve nasihat eyledük lakin bir vechle mümkün olmayub hatta bu dostunuza kendü elü yazusı ile yazub teklif eylediği bir kazayasın 'ayni ile siz

dostumuza göndermişüzdür gördüğünüzde bunların evza'ları siz dostumuzun dahi ma'lumları olur ne bundan evvel olan bitürmelere 'amel ederler ve ne hod bir alay ihtiyar ehl-i vukuf sözlerine kabil olur her hususa kendü (...) ^a düğün ve murad eylediğin etmek ister. Eğer bunlara ruhsat verilüb bu köyler ahvali girü bunlara sifariş olunur ise bunlar fukaraya cihet eyleyüb hizmet görmek değil tama'ları sebebi ile bu mübarek sulh ve salaha hanel getürmeleri mukarrerdür. Eğer devletlü çasar hazretleri elbette bu fukaranun ahvali görilüb ber taraf olsun deyü murad ederler ise Nemçe devletlülerinden bir bi garaz devletlü ta'yin eyleyüb ve bu taraftan dahi serhadde 'alakası olmayan bir bi garaz adam ile hakk üzere görilüb ve bir tarafa cihet etmemek ile görilmek gerekdür ve yahud fukara bu ana değin neminval üzere vergülerin veregelmişler ise bu def'a dahi ol üslub vergülerin verüb bunun ile mümkün olduğı meretebe fukara huzur etmek gerekdür. Eğer böyle olmayub Macar ta'ifesine kalur ise bunlar (bunlar) tama'ları sebebi ile bu mübarek sulh ve salaha hanel getürmeleri muhakkak anlanıyor ve şimdiden devletlü çasarın 'askerleri ile yakanuyorlar gerçi devletlü çasarın bunların sulha mugayir evza'larına cidden rızaları yokdur lakin herkes kendünün hizmeti bilüb padişahların 'arzına muhalif vaz' eylemek münasib değildir. Benüm devletlü dostum bu dostunuz eğer bu sulh ve salahun neticesi girü bu Macar tayfesi ile görilmesini bilmiş olaydım devletlü ve 'azimetlü padişahumuz bu dostunuza değil ki bu serhadlerin hükümetin Edirne'ye varınca temlik üzere ihsan buyursalar girü bozılmağı ihtiyar eyleyüb bu sulh ve salahun arasına girmezdim kıyas ederdümkî bu Macar tayfesi dahi sulh ve salaha ve 'ahdnamelere ri'ayet üzereledür. Lakin bunlar ne sulhı ri'ayet ederler ve ne hod ve haramzadelerin zabt ve rabta kadirlerdür. Benüm dostum eğer bu fukaraya cihet olunur ise Nemçe devletlülerinden bir bi garaz devletlü ta'yin olunub hakk üzere görilsün veyahud girü üslub-i sabık üzere her biri şimdiye değin veregeldükleri vergülerin verüb anlar dahi tama'dan feragat eyleyüb kana'at eylesünler. Bu ikisinden bir sebep ile 'amel olunub fukarayı himaye etmenüz me'muldur. Eğer bu Macar tayfesine i'timad olunursa paymal olması ve bu mübarek sulh ve salaha hanel gelmesi mukarrer olunur. Benüm devletlü karındaşum bu dostunuz bu mübarek sulh ve salahun ri'ayetinde asla kusurum yokdur ve ila'l-an ri'ayet üzereyim ancak Macar tarafından fukara rencide olunuyor ve köyler bahanesiyle sulha muhalif vaz' edeyorlar. Zamanunuzda bu fukaranun asude hal ve sulh ve salahun dahi istihkam üzere kalmasına sebep olası. Bu dostunuz mahza fukara hatırıyçün padişahlara hayır du'aların aldırmağa sa'y üzereyüm ancak fukaranun muradumuz huzur etmesidür. Bundansonra Allahu ta'ala siz dostumuza çok yıllar 'ömürler vere. Tahriren fi gurre-i şehri-i Şa'bani'l-mu'azzam sene-i seman ve selasin ve elf.

a incomprehensible word

No. 356.
Mürteza Pasha to Ulrich von Eggenberg
Buda, 26 March 1629.¹⁷ Italian translation.

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 112. Konv. 1. 1629. fol. 16–17.

When the Ottoman commissioners, stipulated by the peaces of Zsitvatorok (1606), Vienna (1614) and Komárom (1618), convened with the Habsburg ones, they realised that the latter were all Hungarians and postponed concluding anything all the time. The Habsburg commissioners demanded villages inside the Ottoman territory, which Mürteza Pasha cannot cede. Furthermore, the beylerbey deigned to negotiate with the man of the Palatine (Gáspár Tasi) only for the sake of the poor folk. Nonetheless, nothing could be achieved due to Tasi's self-willed attitude and coarse manner of negotiation: Tasi was demanding villages that paid tribute to the Ottoman since Sultan Süleyman's reign. Mürteza Pasha forwards the Habsburg commissioners' propositions to the Ottoman ambassador, Receb Pasha, so that he can deliver them to Eggenberg. Instead of Tasi's mediation some German official should be appointed to conduct the negotiations, or the villages in question should continue paying the same amount of taxes to the same authorities as they have been doing before.

Del Vesir Murtesà Bassa di Buda
all'eccelessimo Signore Principe de Ecchemberg respecta

All'eccelessimo Signore Principe di Ecchemberg, primo vesir di Sua Maestà Cesarea respecta, nostro buon amico amichevole et affettuoso salute. Facciamo questa per dire à Vostra Eccellenza come buon amico e fratello, siccome gli è noto che ultimamente per l'inosservanza della pace, essendo la povertà in procinto d'essere distrutta e desolata, noi con alcuni principali Signori (vedendo che l'intenzione di ambi li grandi Imperatori erà che essa povertà non rimanesse rovinata) s'intromettessimo per aggiustare essa pace, il che conseguito, si mandarono reciprocamente ambasciatori in segno d'amicitia, et perché erano successe per il passato alcune cose in pregiudizio delle trattationi di Zitva, Vienna, et Comore, fù concluso che si deputassero commissarii per accomodarle. Non per far alcun articolo nuovo, ma (per così dire) per risarcire li luoghi sdrusciti, accio che la povertà stesse in riposo, e godesse de frutti della pace.

E successo poi che li nostri essendo convenuti insieme con li vostri commissarii, tutti Ungari, non si sia mai potuto far nulla con essi, li quali in pregiudizio della pace, non solo hanno voluto pretendere molti villaggi dentro il nostro paese, li quali noi ne per coscienza ne per reputatione possiamo lasciare; che ancora ne vogliono

¹⁷ The translator of the document gives the date 15 April, but the text is almost identical with a letter to Rambaldo Collalto, the translation of which also gives the same date, in spite of the fact that the Ottoman original (no. 358) is clearly dated to 1 Şaban 1038, that is, 26 March 1629.

spaventare con forze ed esserciti; facendo molte altre cose direttamente contrarie alli articoli accettati, et ratificati dalli Imperatori. Tra l'altre cose (quantunque noi siamo stati eletti dal Potentissimo Imperatore per generale deli esserciti di Bossina, e Romelia, governatore di tanti regni et provincie, et vesir plenipotentiaro di Sua Maestà) non habbiamo sdegnato di trattare con un huomo mandatone dal Signor Palatino per le cose delli villaggi, mettendo da parte la dignità nostra, solo per mero desiderio del bene della povertà, et per far conseguire alli dui Imperatori la benedittione di essa povertà. Ma con tutto che trattiamo seco doppo tanto tempo et usiamo ogni nostra diligenza, non percio habbiamo potuto far nulla, ne possiamo più sopportare il suo modo di procedere; concio sia ch'egli ha delle pretentioni contra la reputatione delli Imperatori et che noi in coscienza non possiamo concedere; et domanda delli villaggi, anzi provincie che sin dal tempo di Sultàn Soleimano sono liberi dalla soggettione Ungara et ne vuol far paura col parlarne di esserciti.

E certo che questi dui grandi Imperatori hanno fatto la pace per beneficio della povertà et crediamo che se la volessero rompere per amore di alcune ville, et cio ancora ingiustamente se ne avvisarano scambievolmente l'un l'altro, come si richiede all'imperial dignità loro, et significariano l'intentione loro. Io ho fatto intendere al Tasi Gasparo che non credevo che Sua Maestà Cesarea et Vostra Eccellenza approvassero questo suo procedere, et pretentioni in pregiudicio della pace, et gli ho fatto molte ammonitioni; ma cio non ha giovato nulla, che anzi m'ha dato le sue pretentioni scritte di mano propria, che noi mandiamo al Signore Regieb Bassà Ambasciatore del Potentissimo Imperatore che le farà vedere all'Eccellenza Vostra. Esso Gasparo non si vuole governare conforme le trattationi fatte per il passato, ne credere alli huomini informati et sperimentati delle cose; ma vuol fare ogni cosa di suo capo, il che se viene approvato, et le cose siano rimesse in costui, non solo si accaparrà questo negotio; che anco sarà perturbata la santa pace. Però in caso che l'intentione di Sua Maestà Cesarea sia di aggiustare le cose della povertà, sarà a proposito di non mischiare o adoperarvi gli Ungari, ma qualche principale Signore Allemano senza interesse, che anco dal canto nostro vi si deputarà qualche personaggio desinteressato nelle cose delle frontiere accio aggiustino le cose con equità. Overo per beneficio delli poveri sudditi converrà lasciare le cose nel modo che nelle comissioni passate si sono aggiustate, cioè che contribuischino per l'avvenire quelle ville che sin hora hanno contribuito, che cosi la povertà starà in riposo il meglio che si potrà.

Che se la cosa restarà alli Ungari, sicuramente la cupidigia di costoro alterarà la pace, ecco che cominciano à minacciare con gli esserciti di Sua Maestà Cesarea la quale bene che sappiamo non approva il modo di procedere di costoro, disdicevole alla buona pace, tuttavia è buono ch'ogn'uno stia ne' termini, ne vogli proceder contra la dignità delli Imperatori. Assicuriamo Vostra Eccellenza da amico è fratello che s'havessimo saputo di trattare con gl'Ungari le cose della pace, che non haveressimo preso questo assunto d'intrigarne quando bene il Potentissimo nostro Imperatore

n'havesse fatto gratia dell'assoluto dominio di queste frontiere sin ad Adrianopoli. Bench'io da principio credevo che gli Ungari osservassero la pace, ma veggio che non se ne curano, ne sono sufficienti di castigare li loro ladroni. Noi sin hora per amore di essa pace habbiamo deposto molti bassà è beghi, et molti altri non solo habbiamo privi del carico ma anco del capo. Tuttavia questi Ungari non curano d'osservarne capitulationi ne trattati. Sicuramente se verrà creduto à costoro, la pace verrà alterato. Però se Vostra Eccellenza è desiderosa del bene della povertà, s'interponghi accio venghi deputato qualche persona qualificata, et piena d'equità per aggiustare le cose; ovvero ch'ogn'uno si contenti delle contributioni che si sono pagate per il passato, ch'in uno di questi modi speriamo che la povertà rimarrà in riposo.

Di Buda li 15 della Luna d'Aprile 1629.

P.S. Io non ho tralasciato ne tralascio diligenza veruna per la sincera osservatione della pace, ma gli Ungari nondimeno molestano li poveri sudditi, et col pretesto di queste ville fanno delli eccessi contra la pace. Il rimedio di questo è di contentarsi delle gravezze che li sudditi hanno pagato sin hora, ne volere accrescere ò scemarle; che essi se ne contenteranno; ovvero di eleggere qualche principale signore Tedesco desinteressato (che noi ne deputaremo un altro dal canto nostro) accio trattino et aggiustino il negotio amichevolmente et con equità. Che così la povertà starà in pace. Vostra Eccellenza procuri che cio succedi nel tempo suo, che noi le corrisponderemo per partecipare alle orationi delli poveri sudditi.

[MHC]

No. 357.

**İsa Efendi to Mürteza Pasha
Constantinople, 27 March 1629. German translation.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 889–890.

An ecclesiastical person, Bonaventura Kolozsvári, the guardian of the Franciscan monastery in Sopron, searched for the body of [John of Capistrano,] who rested earlier in Ilok, [where he died in 1456.] Some say that the corpse was transferred to Wallachia before the war. Therefore the Habsburg ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein could achieve nothing in this issue in front of the grand vizier, Gazi Hüsrev Pasha. İsa Efendi sent Kolozsvári back from Constantinople and requests that he would be allowed to make inquiries about the issue in the region.

[outside:] Translations copia türckischen schreibens von dem muffti von Offen, an den vezier daselbst, de inquisitione des körpers B. Capistrano betreffend.

Hochgeehrter Herr, Herr.

Auß meines Hochgeehrten Herrn schreiben hab ich noch vor diesem vernomben, wie deß umb ain corpus (welches vor diesem zu Ilok begraben gewest) von der teütschen seiten durch aine geistliche pershon [!] ersuecht worden, desselben corpus von dorth auß zubeghren. Wan man aber aigentlich nit wissen khan, wo solches an jezo sein solle, sondern etliche fürgeben, daß noch vor den khriegszeiten die wälischen es hetten ins wälisch landt gefuerth, also hat Herr Potschaffter deßwegen alhier bey dem Herren Groß Vesier nichts angebracht, sondern die bemelten geistliche perschon wiederumben hinauf gefertigt. Langt derohalben an den Herrn unter freundliche bitt, er wölle wegen bemelten corpus unter dero gebiett nachfragen lassen, und wan man für gewiß wisse, wo diselbe sein solle, alß dan solches hieher berichten, damit man alhir darumb ver[n]er anhalten und begehren möge.

[GK]

No. 358.

Mürteza Pasha to Hans Ludwig von Kuefstein
S. I., arrived at Constantinople, 2 April 1629. German translation.

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 909–910.

Mürteza Pasha forwarded Ferdinand II's letters to Kuefstein and wrote to some places (among them, to the grand vizier, Gazi Hüsrev Pasha concerning the ambassador's return, so that everything would be prepared). Hans Ulrich von Eggenberg came back from the war unharmed.

[outside:] Bey der Hochberüembten Porten des Römischen Khaysers vornemben oratorn, alß unserm gunstigen Herr Freundt.

[with another hand:] Transferierung des Vezier Murteza Passa von Offen ahn Ihr Excelenz gethanen schreiben, angehendiget zu Constantinopoli den 2. Aprill anno 1629.

Bey der Hochberüembten Porten etc. des Römischen Khaisers vornemben pottschaften, Herrn Grauen alß unserm geliebten herrn und freundte. etc.

Seye unsere lieb und freundschaftt und alles guetes zuvor, beghrendt zu wissen wie es Meinen Gunstigen Freundt gienge, ob sy frisch und gesundt wahren, solches wier von herzen winschet [!], benebens auch die ehisten glückhlicke zuruch raißens. Waß unserthalben anbelangt, Gott sey lob, wier seint noch bey gueter gesundheit; und hiemit von oben, alß von dem Römischen Khaiser wie auch von andern örtern zuegeschickhtes [!] schreibungen samentlich zu Eur Herrschaft geschickht haben. Nachdem auch wier erindert worden, wie deß es etlichen örthen besichtigen, Eurem Herrschaft aldorth nicht zuegelassen würdt, der ursachen dan Eur Herrschaft verschmäheth, wier haben aber deßwegen den Herrn Großvesier sowohl auch an

etlichen gebierenden örtern zuegeschriben und ersuechent daß man Eur Herrschaft alle gebüerende ehr und wilfahrigkeiten erzaigen wolten, Hoffentlich es werde hinfüro beschehen, Gott waiß, daß Euren Herrschaft unlust und widerwillen wier nicht gehen vernomben, wie dann unß auch solches zum höchsten betrüebt. Also wollen Eur Herrschaft auch nicht umb einen yedweden solchen sich etwo unlustigen und betrüeben, hoffentlich mit gottlicher hülff, von dorthauß Eur Herrschaft wiederumben glückhlichen frisch und gesundt zu unß hiehero gelangent, solle es Eur Herrschaft mit mehrerm wilfarigkeiten eingebracht worden.

Weiter thun wier auch, Eur Herrschaft in freundschaft zu erindern, daß es oben auch frisch und gesunder lufft sey, wie auch zwischen beederseits in gueter lieb und einigkeit, des Römischen Khaysers gehaimber rath, Herr von Eggenberg, unser geliebter herr und freundt ist von khrig wiederumben frisch und gesundt zu Wien ankomben. Hiemit es verlanget unß hiefüran auch Eur Herrschaft gueter zuestandt und gesundtheit zuvernehmen, wie dan mit alle guete gelegenheiten wollen Eur Herrschaft unß erindern, wie auch des Constantinopolischen lufft Eur Herrschaft zuegethan sey.

[GK]

No. 359.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 7 April 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 141.

The question of the villages could not be settled so far, perhaps it was too hard, perhaps the commissioners had only their own interest in mind. Also the mission of the kapıcı başı, Ömer Ağa failed, and the negotiations with Esterházy's man, Gáspár Tasi, also took a long time, because the agent requested things that Mürteza Pasha could not concede. Now they compiled a set of articles, one copy of which will be kept in Buda, and the other sent to Esterházy. The palatine should decide in some questions in which Tasi was not authorised to do so, then the agreement should be ratified with both parties' seals and be archived. Esterházy should send the list of villages which pay tax to the Hungarians from Ottoman territory. Since Osman Ağa has been sent to Esterházy, there were further raids, Tasi can tell more about this.

[outside:] Az tekéntetes és nagyságos úrnak, galentai gróf Esterházy Miklósnak, Fracnó vá[rá]nak örökös urának, Soprony, Zólyom, Bereg vármegyék főispánjának, az kunokok [!] bírójoknak, Magyarország palotinusának, az fölséges római császár tanácsának, nekünk úr szomszéd kedves jóakaró barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmbül az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, nekünk kedves jóakaró szomszéd barátunk! Barát-ságas jóakaratumknak ajánlása után kívánunk Istentől sok jókat Nagyságodnak.

Kedves úr jóakaró szomszéd barátunk! Noha ennek előtte is az végezésekben mindenkor fönnállott, hogy az faluk dolga eligazodjék, de mivel az mielőttünk az mely vezérek jüttek, azért az magyar urakkal el nem igazétották, mivel igen nehéz dolognak értették. Más az, hogy eddig el nem igazodott, oka talánd az lehetett, [hogy] mind az két részről levő nagy urak az minemű commissariusokat eligazétására rendöltek, talánd csak inkább vigyáztok az magok hasznokra, hogysesem mint az közön-séges jóra és az község jóvára.

Mindazonáltal noha ennek előtte el nem igazétották, de ennek erejével az szent békességet fönn tartották, ez okkal meg nem háborétották. Ezelőtt nem sok ödövel mivel minékünk az akaratumk [az, hogy] eligazodjék, az Portárúl az kapocsi basát is azért fölhozatván annyi ideig költöttünk rejá, az mint megírtok vala ezelőtt, de mivel azok is ez dolognak semmit nem tehettenek, mast is az Nagyságod hozzánk küldött Tasi Gáspár főember szolgájával ez dolgon sok fejünk fájásával azért haladott s vonyódott, az mint megírtok vala, [mert] oly nehéz dolgok forgottak akadályul közben, az ki az végezésektől tául értetik, és ha rejá mentü[n]k volna, jövendőre is az mastaninál ártolmasb dologra okot hozhatna. Mindazonáltal addig munkálkodtunk, az minemű tetszést ebben föl találtunk, Tasi Gáspár írásával articulusokra osztottok, egyiket itt hadtok, másikat, [olyat,] az mint itt maradt, oda küldöttök. Azért még azokban az mi akaratumk szerént az minemű értelemmel való igazétások kívántotnak, Tasi Gáspár magatúl rejá nem mehete, Nagyságodra halasztotta. Mikor azért eleibe adja Nagyságodnak, kérünk, ennyi munkánkot ez egyníhány méltó szó kívánságunkért fönn ne hagyja, engedvén az igazságnak, egy nappal előbb egyenlő akaratumkkal fedelezzek be. És hogy mind az két részről kiki az szerént viselje magát, mindketten pöcsételjek meg, megerőséttetvén az tárházokban tétessék be, hogy az szegénség megnyugodván kiki tudja magát mihez tartani, az az [!] két hatalmas császárokért és érettek közben fárodókért Istent imádjonak. Azért mindazokat, melyekről Tasi választ nem adhata, egy nappal előbb igyekezzék velünk egyenlő akarattal eligazétani Nagyságod. És az mely falukat innyed alul az részre holdolni kívánnak, azoknak lajstromokkal együtt bizonyos emberétül küldje meg Nagyságod, hogy mehessünk előbb az dolgokban. Jobb idején elvégezödni, hogysesem mint még is vonyódjék. Jó úr szomszéd barátunk! Azután is, hogy Oszmány agát oda bocsátottok vala, az részről az nyilvánvaló csaták miatt csak itt Buda alatt mik történtenek, Tasi Gáspár meg tudja mondani. Hogyha mind így leszen, kennyi ítéletet róla gondolni. Isten tartsa jó egészségben Nagyságodat. Íratott Budán, die 7. Aprilis anno 1629.

Nagyságodnak jóakaró úr szomszéd barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 360.

**Mürteza Pasha to Rambaldo Collalto
Buda, 13 [April 1629]. Original (type D).**

MZA G 169. Kt 81. Nr 1759.

Mürteza Pasha received Collalto's letter from Ali Çavuş. János Gábor, a merchant from Buda set off to Vienna with 1500 guruş to buy clocks and other commodities for the beylerbey, but in Komárom he fell sick and died. His belongings were confiscated by the vice-captain, Pál Sibrik, who would not hand them over to Mürteza Pasha. The beylerbey requests Collalto to warn him.

[on the back:] Devletlü çasarın veziri devletlü dostum grof Kolalto huzurlarına.

Sa'adetlü ve 'izzetlü Roma çasarı hazretlerinin veziri ve 'askerlerinin serdarı devletlü ve hakikatlu dostumuz ve kardaşumuz grof Kolalto huzurlarına dostluğa ve mabeynde olan (olan) muhabbete bina'en muhabbet ve meveddetler olundukdansonra inha-i muhlis oldur ki: bundan akdem devletlü dostumun muhabbetlü mektubı bizüm 'Ali çavuş yedinden vasil oldı ve muhabbet ile alub terceme etdürdük mefhumı ma'lumumuz oldmuşdur ve muhabbet ve meveddetümüz dahi ziyade olub Hakk ta'ala'dan devletlü dostum ve kardaşuma uzun 'ömürler isterüm ve dostumun hal ve hatırını su'al ederüm hemişe sıhhat ve selamet üzere olasız. Benüm devletlü ve muhabbetlü sevgili dostum bundan akdem Budun kalmarlarından Gabor Yanoş nam kalmara bin beşyüz kara guruş bu dostunuz tarafından kendüye verilmişidi ki der-i devlet-medarda olan dostlarımıza layık olan hedaya için sa'at gibi ve sair ba'z nesnelere Beç'den alub bu canibe getüre deyü kendüye olmikdar verilmişidi ve zikr olunan kalmar ile Komoran kapudanı olan devletlü kulinun dostumuza ol zaman husus-i mezbur için tarafumuzdan muhabbetlü mektub gönderilmişidi. Lakin hikmet-i Allah ile merkum kalmar Komoran'a vasil olduğu birle hasta olub mürd olmakla ol bin beşyüz guruş akçemüz sair esbab ve erzaki ile anda kalub durgudulmağla bu dostunuz dahi hakikat üzere olan kulinun konşu dostumuza mektub yazub adamumuz ile gönderdük ki onda olan akçemüzi durgutmayub iki ulu padişahların aralarında olan sulha ri'ayeten ve bu dostunuza muhabbeten ol akçe'yi göndereler. Lakin ol hakikatlu dostumuz onda bulunmayub Vinçe kapudanı konşumuz cevab eylemişdür ki ol mürd olan kalmarun akçesi ve esbabı durgudulub hıfz olunmuşdur ve zikr olunan akçe'yi ve esbabı verelim mademki kulinun efendüm gelmeye deyü cevab vermiş ol hususdan ötüri bu def'a devletlü ve muhabbetlü dostumuza mektub yazılıb yine adamlarumuzdan İbrahim çavuş gönderilmişdür ki devletlü dostumun hem hal hem hatırını su'al eylesün ve sıhhat ve selamet üzere olduğın görsün ve bu ahvali dahi vuku'ı üzere bildürsün ki devletlü ve muhabbetlü kardaşumuz ve dostumuz dahi mabeynde olan sulh ve dostluğa bina'en onda olan Komoran kapudanı kulinun dostumuza bu ahvali söyleyesiz. Vinçe kapudanı

dostumuza mü'ekkid mektub gönderüb ol akçe'yi esbabı ile ve sair erzakı ile bu canibe göndersün ve devletlü dostumuz dahi tenbih eyleyeler ki sulhdan ve dostlıktan murad budur ki bu makuleler vaki' oldukda iki tarafdan ri'ayet olunub malları redd oluna bu hizmet mukabelesinde onların dahi bu makule hizmetleri vaki' oldukda biz dahi mukabelesinde dostunuza düşen ve konşılığa layık olan dostluğu diriğ eylemezüz bu hususa dostumun takayyüd eylemelerin isterüm. Bu dostunuz tarafından sulh ve salaha mugayir bir dürlü hareket olunmayub ri'ayet ve muhabbet üzereyüz lakin serhadlerde olan sa'adetlü ve 'izzetlü çasar hazretlerinin kapudanları dahi ri'ayet edüb elleri altında olan haramzadeleri zabt edüb ele girenlerin hakklarından gelinmek için dostlarımız tarafından ziyade tenbih ve takayyüd lazımdur ki sulh ve salah ve tarafeyn-den muhabbet ve dostlık niçe zaman arada dutulub ber karar ola bi'l-cümle İbrahim çavuş ile mektubun cevabı ile sıhhat ve selamet ihbarunuzu diriğ eylemeyesiz. Can u dilden sevice dostunuz-ız Hakk ta'ala devletlü dostuma uzun 'ömürler isterüm. Bu mektubumuz üzerimizde olan ayun on üçüncü gününde Budun'da yazılmışdur. Ve's-salam.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 361.

**Mürteza Pasha to Rambaldo Collalto
Buda, 15 April 1629. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 112. Konv. 1. 1629. fol. 18.

The Habsburg ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein has been treated well at the Sublime Porte, and Mürteza Pasha made this sure by sending Sefer Ağā (the bearer of the present letter) there. The grand vizier, Gazi Hüsrev Pasha, received Kuefstein in an appropriate manner and allowed him to visit any place in the sultan's gardens and in Galata. Kuefstein even thanked Mürteza Pasha for that leniency and the beylerbey hopes that the Habsburgs will do the same for the Ottoman ambassador, Receb Pasha. Mürteza Pasha requests that the robes and goods stolen from Sefer Ağā by a convert, his relative, should be returned to Receb Pasha.

Del Vesir Murtesà Bassà di Buda all'eccelessimo Signor Conte di Collalto respecta

All'illustrissimo Signore Conte di Collalto nostro buon amico e fratello respecta salute. Habbiamo gia avvisato Vostra Illustrissima con altre nostre lettere, come l'ambasciatore di Sua Maestà Cesarea alla Porta era molto honorato e ben trattato dal Potentissimo Imperatore et dalli suoi ministri. Doppo questo noi per accrescer tuttavia l'amicitia, spedissimo alla Porta il Sefer Ağā, latore della presente, accio procurasse che venissero fatte ancora più carezze al predetto ambasciatore, il che egli fece, et doppo l'arrivo suo ivi, è stato di modo ben trattato, et accarezzato esso ambasciatore per amore di Sua

Maestà Cesarea che mai per il passato è stato tanto honorato alcun ambasciatore delli Imperatori Romani. Il Signore Gràn Vesir lo fece venire honoratamente nel suo cospetto, ove con ogni amorevolezza s'informò del buon esser suo, et li permesse di poter andare a spasso ne giardini ove egli voleva in Galatà, et per tutto, anzi li fece offerta di fare accrescere il suo trattenimento s'egli lo desiderava. In somma gli ha usato ogni carezze, et esso Signor Ambasciatore stà allegramente godendo il piacere degli horti, come egli istesso se ne loda nelle lettere che m'ha scritto col predetto Sefer Agà, et m'ha ringratiato, dandomi parte delle carezze che li vengono fatte.

Speriamo che Vostra Illustrissima s'impiegarà reciprocamente accio sia ben trattato in quelle parte il Signor Regieb Bassà, ambasciatore del Potentissimo Imperatore il quale sin hora ha dato buona relatione, et si e lodato di Vostra Signoria Illustrissima cui è noto che l'honore usato alli ambasciatori e fatto alli loro Imperatori. Noi habbiamo inteso come un parente del Sefer Agà si è fatto delli vostri, et ha portato via molte robbe e facultà del predetto Sefer Agà, et perche è solito di restituire alli ambasciatori massime che non sono esse robbe di quel tale, ma del Sefer Agà, et che potete sperare poco bene di quel fuggitivo. Preghimo Vostra Signoria Illustrissima d'interponersi, accio la robba è facultà che quel tale ha portato via, sia restituita al nostro ambasciatore come è di ragione, et che non si perdi niente; che così ricerca l'amicitia. Conche a Vostra Signoria Illustrissima preghiamo dal Signor Iddio lunga vita.

Di Buda li 15 della luna d'Aprile 1629.

[MHC]

No. 362.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 15–17 April 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 108 Rep. 71. Fasc. 26/a. no. 99. p. 728–731. Attached is a list of the villages that paid taxes to Kanizsa before the peace of Zsitvatorok, but refuse to pay it now (p. 732–736.).

As he promised to Gáspár Tasi, Mürteza Pasha sends the supplements to the register of the villages concerning the region around Kanizsa. He expects to receive the register about the two shores of the Danube, and of Somogy. Mürteza Pasha does not understand why the merchants ceased to come since the beginning of the spring. He gave 1500 florins to János Gábor, a young merchant from Buda to buy him artifacts in Vienna, which he could send to the Porte for the bayram. He also notified the captain of Komárom, Ernst von Kollonich, and the vicecaptain, Pál Sibrik about the issue. Gábor fell sick and died in Komárom, but Mürteza Pasha was not informed for ten days and when he requested his money through his envoy and the two judges of Buda, Sibrik avoided the answer. Mürteza Pasha sends Sibrik's letter to Esterházy and demands that the palatine should take the appropriate measures. He also wrote to Kollonich, as well as to 'the counts' (Rambaldo Collalto and Hans Ulrich von Eggenberg).

Mürteza Pasha also complains about the raids: his men sent out to collect wood were attacked, first nine, later four horses were stolen; from Budakeszi the soldiers of Tata took hundred goats of a janissary; in Bicske thirty horsemen killed people travelling from Székesfehérvár to Esztergom. After the departure of Gáspár Tasi the following cases occurred: at [Magyar]almás the soldiers from Székesfehérvár captured Mihály Horváth from Veszprém and Istók Kovács from Csesznek, who were looting the village – Jancsi Dömöki from Veszprém, Tamás Angyal from Kiskomárom and Péter Tóth from Csesznek fled. In Piliscsaba, soldiers from Pest found some raiders, two were beheaded and three fled; the peasant from Vâl also captured three marauders. This letter was handed over by İbrahim Çavuş.

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmitől az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren inné levő birodalmának szorgalmas gondjaiselölője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, nekünk jóakaró kedves úr szomszéd barátunk, az magunk jóakarója ajánlása után kívánunk Istentől minden jókot Nagyságodnak megadatni! Az elmúlt napokban az mint az Nagyságod hívével, jámbor szolgálójával, Tasi Gáspárral az faluk dolgát útban hattok volna az végezésünk szerint, az végeinkhez tartozandó faluknak lajstromát magától elküldöttök vala, de mivel még akkor az Kanizsához tartozó faluknak lajstroma meg nem érkezvén, a' maradt volt hátra, megmondottok volt Tasi Gáspárnak, mihelt megérkezik az lajstrom, azt is megküldjök.

Azért éppen az Kanizsához régtől fogván szintelen mind az mai napig engedelmességgel behódoló faluknak lajstromokat és azoknak is, az melyek az Zsitvatorkig holdoltak, azután nem régen az hódolástól magokat megvont falukat is, az pusztákon kívül, föliratván, Nagyságodhoz küldöttek, mindenfelé az pusztá faluknak is lajstromokért elküldöztünk, megérkezvén, azokat is megküldjök, azért, hogy ez hátramaradt dolognak is végbevitelében szorgalmasan igyekezzünk, Nagyságod. Mi is azért kívánjuk az Duna két feléről és az Somogyiságból az mely falukat kíván Nagyságod, mind ezeknek lajstromokat, hogy az szerint mehessünk végére. Istennek segítségével az két részről való szükséges lajstromokon Nagyságoddal ha megegyezhetünk, ez dolognak is ezután nem léssen szükség még tovább vonódni.

Az dolgról is köllték Nagyságodat megtalálnunk, tavali esztendőben az két császár országáról minden renden levő egymás portékával eszköz kereskedő kalmárok szabadon jártak, jüttek s mentek. Most, úgymint az kikelettől fogván, az járástól megfogyták magokat, nem tudjok okát. Az szükséges helekre az végbeli kapitányoknak parancsoljon Nagyságod, az kereskedő emberek alájárasokban ellen ne tartsanak, mi is az szerint az kik inné fölmenni akartnak, elbocsátjok. De netalánd az onnyéd felül ide alájárá kalmárokat ilyen bizonyos félelmes okok is tartóztathatják, az mine-mű méltatlan telhetetlenség viseli az részről némely kapitányokat.

Úgy mint ennek előtő másfél holnappal az itt való városi bírakat hozzánk hívatván, kérdettek tőlök, köztetek ha valami olyan kalamár volna, az ki oda föl Bécsbe jár, az bírák is egy Gábor János nevő ifjú legént hoztak elénkbe, másfél ezer foréntot adtunk kezébe, annak okáért, hogy Bécsbül ott való egy más szépséget vásá[r]ljon, szándékunk az volt, az bajramunkra az Portán levő jóakarónknak küldjök. Az komáromi főkapitány, Kolonit úr barátunknak írtunk, ugyanazon emberünkél volt levelünk is, kértek azon az vásá[r]lásban ott Bécsben legyen segítséggel, az mi szomszédaságos barátságunk kedvéért. Azonképpen az komáromi vicekapitány, Sibrik Pál barátunknak ezen dolgot megjelentettük, levelünkébül megértette, emberünk minemű szükséges dolgainkbül bocsáttatott föl. Azon Gábor János nevő emberünk fölmenő útábon, Komáromban megbetegedett, melyet megírt vala azon Sibrik Pál, azon levelét oda Nagyságodhoz küldöttek bizonyságul. De mivel mi azt nem tudtok, hogy dolga nehezen legyen, reája gondot nem viseltünk, azt tudtok, régen fölment Bécsbe, minden nap vártok. Komáromban megholt, tíz nap titkolták elhalálát, meg nem írták halálát, mint annak előtő betegségét. Mikor minékünk fülünkbe esett, az komáromi vicekapitányhoz bizonyos emberünket és az budai két bírót fölküldöttük, kértetek pénzünket. Kézhez nem adta, megtartotta, arrúl meg nem emlékezett, nekünk minemű leveleinkkel ment volt annak előtő az kalmár legény emberünk hozzá. Holta után az minemű okot talált, s nekünk megírta, azon levelét is odaküldöttök, azért, hogy Nagyságod értse. Kérjek azért Nagyságodat mint kedves úr jóakaró barátunkat, az mi barátságunkért fárosszon Komáromba egy bizonyos emberrel, szobadétsa föl az mi saját pénzünket, mert ezt mi semmiképpen meg nem gondolhatjok, mi dologért köllésék ennek az mostani ödőben lenni. Kétségünk nekünk abban nincsen, hogy Nagyságod az igazságunkot helére nem hoznája, de ha szintén ugyan megtartanájak, mi más büntelen onnyéd az részrül való emberén köll az miénket keresnünk. Gondolja azért Nagyságod, minemű ártolmas dologra adhatnok okot. Isten tartsa meg és szerencséltesse Nagyságodat. Íratott Budán, die 15 Aprilis 1629.

Nagyságod jóakaró úr barátja,

Vezér Murteza pasa

P.S. Latrok szintelen országunkon járnak, az békesség ellen nagy dolgokat szintelen cselekeznek. Tasi Gáspár mikor itt volt, a' tájbon ide Budához kezel két nap egymás után az fahordó lovászinásokra ötöttek, benne megöltek, egyszer kilenc lovat, más-szor négyet elvittek; azonban negyedik napon Keszi nevő falubül, az mely falu Budához nem messzi, egy jancsárnak 100 kecskéjét az tataiak elvitték; hatodik napon esztergami utasinkat, melyek Fejérvárrúl azon jüttek volna, Bicske nevő faluban 30 lovas reájok ötött, megölték; az Dunán túl az kassai úton hány ízbe mit cselekeznek, Tasi megmondhatóbb benne. Azután hogy Tasi Gáspár tülünk elment, valami latrok az fejérvári tartománybon egy Almás nevű falura ötöttek, az szegénységet

mikor verték, ládájokat tördelték, az fejérváriokban is kinn voltak, az szegénység hírt adott, ott érték, kettőt benne megfogtak, úgymint Beszprimbül Horvát Mihályt, Csesznekbül Kovács Istókot. Beszprémi Dömöki Jancsi elszaladott, kiskomáromi Angyal Tamás elszaladott, cseszniki Tóth Péter elszaladott. Azután, úgymint húsvét napján, az pestiek valami embert késértek, Pesthez nem messzi, Csaba nevű faluról egy vőgybe tíz latorra találtak, mindeniknek vezeték lovak volt, budaiak voltak, az kalauzok egy Pestrül odaszökött rác volt. Ketteinek fejét vették, hármá sebben szaladott, és az kalauzok is többivel együtt elszaladott. Ugyanazon napon az váliak is három latrot hozának, melyeköt az valami vőgyben emberinket fosztották meg. Jóakaró úr barátunk, ez sok eseteknek az tizedik részét azért adjuk tudtára Nagyságodnak, elhittem, mint okos úr, gondoskodik Nagyságod ez dolog felől, mert bizonyára ezek igen az békesség ellen vannak. Mi az mi részünkrül semmiképpen okot semmire nem akarunk adni. Ez levelünkkel Ibrahim csaus hűünket bocsátottok Nagyságodhoz, szóval is izentünk, meg is kérjek, azon Komáromban az minemű pénzünket megtartóztatták, fölszabadításában találjon módot. Ha pedig szükség leszen, meghattok, csak Bécsbe is fölmenjen. Az gróf uroknak és Kolonit barátunknak is írtunk ezen dolog felől. Die 17 Aprilis.

[GK]

No. 363.

**Rambaldo Colalto to Mürteza Pasha
Vienna, 23 April 1629. Latin copy.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 1061–1062. Another copy: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Bd. 2. fol. 202.

In Mürteza Pasha's letter, delivered to him by Sefer Ağa, Collalto reads that the ambassador of Ferdinand II, Hans Ludwig von Kuefstein received an honourable welcome at the Sublime Porte. However, Kuefstein's own letters claim that due to some rumours he is not allowed to leave his house and meet the diplomats of other Christian princes. This suggests that the grand vizier, Gazi Hüsvrev Pasha does not work for the peace. Collalto also informed the Ottoman ambassador in Vienna, Receb Pasha about the developments.

Illustrissime domine, amice et vicine honoratissime.

Salutem et vicissim mutuae benevolentiae affectum et promptitudinem. Ea, quae Illustrissima Dominatio Vestra per Scefer Agam super honorificentia, qua Sacrae Caesareae Maiestatis, domini mei clementissimi in Porta Ottomannica residens orator laute tractari perhibetur, mihi transcripsit, fuse percepi. Et patet ex iisdem literis, quam inconvenienter Illustrissima Dominatio Vestra in hoc negotio informata sit; cum dictae Suae Maiestati Caesareae eiusdemque principalioribus ministris manifeste contrarium constet, eundem scilicet oratorem ob sparsos

quosdam rumores confictos et ad Portam falso delatos ita indigne ibidem habitum, ut illusa et violata Suae Maiestatis summa autoritate, contra fas et omne ius gentium, veluti in carcere domi coarctatus, et omni libero ad aliorum Christianorum principum ibidem commorantes legatus [!] accessu diuturno tempore prohibitus fuerit. Ex quo sane difficulter colligitur promissam toties almae pacis observationem a Supremo Vezerio, aliisque aulae Potentissimi Imperatoris Vestri familiaribus ministris adeo affectari, quam eandem sublevi praetextu ac facile fide, talium rumorum refringere non reformident.

Quia itaque rebus sic stantibus, dicta Caesarea Maiestas, dominus meus clementissimus, iusta displicentia et indignatione super hoc insueto procedendi modo concepta, intentiones ibidem in Porta susceptas, ac qualiter in tantum iam temporis, responso super exhibitos sui oratoris articulos, prolongato sese resolvere velint, scire merito cupiat, ut et ipsa Sua Maiestas ex parte sua quae tempori et occasioni conveniunt, tempestive ordinare possit. Idcirco eadem mihi, ut has inconveniencias Illustrissimae Dominationi Vestrae litteris deferrem significarem, clementer demandavit, quod ipsum etiam oretenus legato Regieb Passae per suos proponi voluit. Prouti iam factum, et ego Illustrissimam Dominationem Vestram omnia bene ponderaturam confido, ac de reliquo eandem desideratae prosperitate frui exopto. Vienna 23. April 629.

Collalto

[GK]

No. 364.

**Süleyman Kihaya, odabaşı from Hamzsabég to Mürteza Pasha
1629. German translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Bd. 2. fol. 275v.

While they were in Belgrade upon the orders of Mürteza Pasha, soldiers of Tata stole some fifteen of their cattle from the neighborhood of Hamzsabég. One of the culprits, György Erdő, used to be a serf in Páty (?). Süleyman Kihaya requests Mürteza Pasha's assistance in having the cattle returned.

Demütiges suppliciren an den Vezier Murteza Bassa.

Gnädig unndt hochgebietender herr! Euer Gnaden wier ganz getrungen, zubehälligen unndt zu klagen nicht umbgehen khönen. Nachdeme wier auff Euer Gnaden genedigen bevelch auf Griegischweissenburg geschikhet worden, hat unterdessen der husären haubtman zu tottes etliche zussären ausgeschickt, unndt umb Hamza Begh Seraia herumb in die fünffzehen stuckh rindes unndt weggetreiben lassen, unter welchen gewest ist ein husär names Erdew Geörg, der vor diesem im dorff Pak ein unterthan war, unndt aniezo zu Tottes für einen husären dienet. Wollen

durch des teutschen Herren Botschaffters hülff sich bemühen, das wier unser
weggenohmenes vieh wieder zu handt bringen mögen.

Euer Gnaden unterthänige

Szuleiman Chiaia Durak, Oda Bassa zu Hamza Beegh

[GK]

No. 365.

**Hans Ludwig von Kuefstein to Mürteza Pasha
Constantinople, 5 May 1629. Latin concept.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 953–954. The side of the page is torn.

Mürteza Pasha surely saw from Kuefstein's letter from 4 April the great honour the ambassador has received from the grand vizier, Gazi Hüsvrev Pasha. If his messenger, that he had sent to Vienna four months ago and should have passed Buda by this time, will come back, Kuefstein will hopefully be ready to depart. He is looking forward to seeing Mürteza Pasha again. In the meantime, he asks again for the beylerbey's assistance in forwarding his correspondence with his wife to Vienna.

[outside:] Copia ad Bassam Budensem per unum Turcicum cursorem. Constantinopoli 5. Maii 629.

Illustrissime domine, domine et amice nobis plurimum observande.

Salute et officiorum nostrorum promittud[ine] praemissa. Nobis non est dubium, quin Illustrissima Vestra Dominatio ex proximis nostris, sub 4. Aprilis ad illam datis literis, sanitatem et incolum[ita]tem nostram, simulque quam exiguus honor magno vesirio hic nobis exhibeatur (qui adhuc plane ad eundem, quam antea semper modum, quod vero imperitiae et ruditati ipsi adscribimus, fit) cognoverit. Jam iter[um] hisce Illustrissimam Vestram Dominationem amice visitantes, aliud ipsi s[cribe]re non possumus, quam quod nos, post adve[n]tum cursoris nostri, ante quatuor menses Viennam missi (quem jam per Budam tra[n]siisse, et modo non procul abshinc abesse speramus) brevi hic expeditos fore, experti simus. Quo facto omnem operam dabimus, quin quamprimum, quoad fieri poterit, abshinc discedentes, Illustrissimam Vestram Dominationem illinc salvam et incolumem praesentes videre, cumque illa familiariter colloqui possimus. Interim vero, ejusdem favore, quem nobis in mittendis et transmittendis hincinde literis, tam abunde hactenus praestitit, adhuc fructuos, putamus nobis persuadentes, Illustrissimam Vestram Dominationem nobis in gratia parvum istum literarum fasciculum non minus, tanta et tam diligenti, quam quanta hactenus, expeditione aut Viennam, ad dilectissimam nostram conjugem cui ob nostras quasdam res privatas scripsimus, aut saltem Commarhonium sibi

commendatum habituram esse. Quam Deo ad omnem prosperitatem, Nosque una ipsius divinae providentiae commendamus.

[GK]

No. 366.

**Murad IV to Mürteza Pasha
Constantinople, 13 Ramazan 1038 / 6 May 1629. Copy.**

BOA A.DVNS.MHM.d 84, p. 6 (no. 10).
Edition: Kandira, *84 Numaralı Mühimme Defteri*, 8.

The inhabitants of the sancak Zvornik, who build ships for the Özi campaign, complained to Murad IV that local dignitaries extort from them money and supplies under various illegal headings. Bekir Kethüda, the deputy of the sancakbey, Ahmed Bey, starts raids twice a year and takes the money of the subjects, who flee or become penniless and thus cannot build the ships necessary for the campaign. Murad IV orders that the raids must be stopped and the case of Bekir Kethüda should be investigated. If he proves to be guilty, he should be replaced with someone more suitable for the task, and the subjects should be protected. Any resistance should be reported to the sultan.

No. 367.

**Mürteza Pasha to Ferdinand II
Buda, 12 May 1629. Italian translation.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 1217–1218.
Another copy: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 111. Bd. 2. fol. 233v–234r.

Johann Rudolf Schmid arrived at Buda on his way to Constantinople, and his further journey was delayed by Mürteza Pasha in order to clarify two conflictual issues regarding the peace between the Habsburgs and the Ottomans: the duration of the peace and the frequency of the exchange of ambassadors. The beylerbey requests that Ferdinand II should send the necessary instructions to Schmid concerning these issues; in the meantime he will keep Schmid at Buda.

Dell Vesir Murtesa Bassa di Buda alla Sacra Cesarea Maestà

Al felicissimo, serenissimo et clementissimo verso la poverta, Imperatore Romano doppo gli reverenti saluti, convenevoli alla grandezza di Vostra Maestà et alla buona amicitia et vicinanza pregando Dio di concederle lunga vita.

Ho ricevuto la lettera che Vostra Maestà per suo servitio, et per trattare alcune cose manda il Ridolfo Schmidt, suo fedel servo al Potentissimo Imperatore mio

signore amico di Vostra Maestà. A che pero io lo debbi inviare alla Porta, come alla degnita delli Imperatori si richiede, il che da me saputo ho ricevuto et trattato honoratamente, esso Schmid, come alla reputatione di Vostra Maestà si conviene. Pero me parso à proposito di farlo fermare alcuni giorni qui à Buda con ogni sorte di buon trattamento, sino che siano note à Vostra Maestà Cesarea l'infrascritte cose. Et è che prima ch'arrivasse qui il predetto Schmid io havevo scritto al Signor Conte di Colalto et all'ambasciatore Regieb Bassa, essere molto à proposito (poiche non si era specificato nella commissione il tempo che deve durare la pace, et in quanti anni una volta si ha da fare la permutazione delli ambasciatori) di sapere la volonta di Vostra Maesta circa questi particolari per poterne avisare la Porta, et stabilire questo negotio. Ma perche non è giunta la risposta avanti di esso Schmid ho giudicato di trattenerlo sin che si sappi la resolutione di Vostra Maestà massime io avendo havuto ordine espresso della Porta et generale autorità. Che si Vostra Maestà vorra continuarla sino alli 25 anni, et anco piu (come si tratto nell ultima commissione) che dovessero gli ambasciatori trattare ad ambe le Porte) sara anettata et gradita dal Potentissimo Imperatore mio signore sara pero Vostra Maestà servita di mandare un decreto al suo Servitore Schmid, col far intendere la sua intentione, sin à che tempo ha da durare la pace, et se gl'ambasciatori che saranno mandati per l'avenire à rinnovare l'amicitia, verranno di tre in tre anni conforme fù concluso a Zitva o veramente se si dovera fare una permutazione reciproca nel medesimo tempo, acio conforme il desiderio di Vostra Maestà questi doi punti siano agiustati alla felice Porta, et la povertà commune resti in riposo sotto l'ombra delle Maestà Vostre Imperatori che subito ch'interverrà l'ordine di Vostra Maestà sara spedito esso Schmid verso la Porta. Et sia sicura la Maestà Vostra che si come sin hora io non ho negletto il suo servitio, la promotione della pace, et il bene della poverta, insieme la riputatione et degnita di ambi gl'Imperatori col tenir à freno la soldatesca, et castigare li delinquenti, così faro anco per l'avenire, impiegandomi nel suo imperial servitio, come ho fatto sempre del che mi possono rendere testimonianza quasi tutti gli governatori confinanti della Maestà Vostra alla quale augurando del Signore Idio lunga vita faccio riverenza.

Di Buda gli 12. Magio 1629.

[MHC]

No. 368.

**Mürteza Pasha to Hans Ludwig von Kuefstein
Buda, 28 May 1629. German translation.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 1243–1246.

Kuefstein's letters of 4 April and 5 May concerning the treatment he had received from the grand vizier, Gazi Hüsrev Pasha, were delivered to Mürteza Pasha. Kuefstein never complained that the reputation of Ferdinand II would have suffered any damage or he

would have been short of the supplies (tayin). Mürteza Pasha hopes that the peace-making process will be soon finalized. He wishes Kuefstein a good trip on his way back and hopes that the ambassador will be able to travel on from Buda without delay. The new resident, Johann Rudolph Schmid arrived at Buda. Mürteza Pasha wrote Ferdinand II and his counsellors about two issues: whether the peace should last for 25 years or more, and whether the exchange of ambassadors should take place in each third year. He received the answer that Kuefstein had instructions concerning these questions, so he hopes the ambassador will have them confirmed at the Sublime Porte. Mürteza Pasha forwards Kuefstein's correspondence. The ambassador's courier, Wolff, should already be in Sofia. The beylerbey sends his greetings to Sebastian Lustrier and Marino Tudisi, as well as to the noblemen sent by the palatine, Miklós Esterházy. Esterházy is also well, and they are in good terms, unlike the earlier palatines and beylerbeys of Buda. The noblemen will be honoured to leave the Sublime Porte in Kuefstein's company. Mürteza Pasha also sends an oral message.

[outside:] Transferierung des Vesier Murteza Passa von Offen an Ihr Excellenz gethanes schreiben. Den 28 May von Offen aus, und eingeliefert den 29 Junii 629.

Hoch und wolgebohrner herr, unser geliebter und hochgeehrter freundt, Eur Herrlichkeiten seint unsere freundliche grueß und alle guetwilligkeiten zuvor, mit wuntsch von Gott dem allmecthigen alle glücklichlicher wohlstandt.

Eur Herrlichkeiten zwey unterschiedliche schreiben, alß die er erste von 4. April und die ander von 5. May außgangen und unß den 23. May angehendiget, dessen inhalt transferierter vernomben, insonderheit waß gestalt der groß vesier Eur Herrlichkeit halten lässt.

Hochgeehrter geliebter herr, von Eur Herrlichkeit ist unß noch solche schreiben nicht zuekhomben ist, auß welchem khundte man etwaß wider Ihr Römischen Khayserlichen Maiestät repudation und ehren zue messen, dessen auch nicht verstanden, daß es etwaß von dem tain einiges tages ein abgang währe geschehen. Wier wissen daß unsere, alß der ottomanischen nation, die alte gebrauch gegen denen Herrn Oratorn nicht verandern noch verneuren wolten, insonderheit Unserer Großmechtigisten Khaisers höchsten repudation willen, Eur Herrlichkeit wöllen halt die verloffenen zeit und auch den lufft zuemessen geliebts Gott, aber es würdt alles zu guetten gewendet werden, dann waß Eur Herrlichkeit alß pottscaffter sich und wier auch von wegen der heylsamben fridens halber unß bemüehen benebens auch etwaß wider wertiges zu leiden, wollen also solche widertigkeiten nicht also schwehmüttig dunckhen lassen, sondern von wegen zwischen zwey großmechtigisten khaiser die nachbahrliche lieb und freundschaft bestendiget bliebe und die arme gemaine leüth auffkhomben möchte. Derowegen (wie vorbemelt) daß die Herrn Pottscaffter müessen imer ein mall etwaß widerwertiges zu leiden nicht so schwehr

^a dunckhen lässt, welches geschieht von wegen der armen unterthanen. Wier hoffen es werde sonsten zwischen zwey großmechtigsten khaysern auf kheinien thailen wider Derer Khaiserlichen Hochheiten und wider derer repudation, niemandts etwaß zuwider handeln, oder etwaß ein veränderung machen solten.

Hochgeehrter herr, auß Eur Herrlichkeit schreiben vernemen, wie daß villeicht, und geliebts Gott Eur Herrlichkeit dero raiß widerumben zu unß warts glucklich nemen werden, zu welchem wintschen wier alle glückhliche zuestandt und glückhlicher anckunfft, daß wier auch einer den andern frisch und gesundt sehen mögen, alß dan solle es Eur Herrlichkeit alle willfahrigkeiten erwissen werden, und auch villeicht Eur Herrlichkeit werden daß luffts auch verandert, und die grosse mühe und arbeith ohne ursach entschittet werden, und auch wider deroselben willen und mainung demselben alhier nicht aufhalten sollen.

Von der Römischen Khayserlichen Maiestät auf ein neues verordneten neuen resident, Rudolff Schmitt, welcher etliche tag sich alhier aufhalten soll, ursach daß wier umb zwey wichtige sachen halber dem Römischen Khaysern und dero depudierten gehaimben räthe geschriben haben. Fürs erste von wegen des heylsamben fridts, 25 jahr, alß wie die herrn commissarien auf beeden theyllen für guett und nuzbar gehalten haben, oder lenger confirmierter und bestädig bleiben möchte; für ander, das auf beede thayllen die oratores den dritten jahr zuegesandt werden sollen. Auf solche zwey begehrte sachen ist unß solche antworth erfolgt, daß es neben andern negotiation ist es Eur Herrlichkeit deßwegen auch instruction geben worden, und anyezo es liegt an Eur Herrlichkeit guetter rath, und damit solche zwey fürnembe, zu dem haylsamben fridten woll anstehende mainung ist daß Eur Herrlichkeit diese zwey sachen aldorthen bey der Portten confirmiern liessen und alß dan sich von der Portten abschieden lassen.

Eur Herrlichkeit curier, der Wolff, würdt nun mehr zu Soffia sein, denselben haben wier nicht aufhalten lassen, sondern mit denen schreiben vorangeschickht, also auch die schreiben, so von Eur Herrlichkeit khombt oder zuegeschickht würdt, thuen wier solches unauffgehaltener vorthzuschickhen befürdern, es solle hinfüro auch beschehen.

Des Römischen Khaysern residenten, Herrn Sebestien Lusstrier, alß unseren lieben freundt, lassen wier griessen mit wintsch ihme auch gluckhlicher hieherkhunfft, unser Marino auch unsere guettwilligkeiten anerbieten.

Des Herrn Pallatino alß unserm hochgeehrten geliebten herrn und nachbaren, dero vom adlen so sich bey Eur Herrlichkeit befinden, lassen wier sy auch griessen, es gehet Ihren Herrn gahr woll, wier haben auch Gott lob guette lieb und freundschaft auf beede thayllen und von wegen der armen unterthanen auch die sachen mit göttlichen hülff wier beede dahin verbracht, daß es die arme unterthanen leiden mögen, welches vor diesem, werde die vorige pallatino noch vesieros zu Offen, nicht in vergleich khomben khönen. ^b Daß des Herrn Pallatino vom adl haben in willens gehabt sich heraufwärts zubegeben, nun aber solches nicht geschehen khönen, es ist

ihnen so vill besser ehr und rüemblich, daß sy mit Eur Herrlichkeit herauß raisen. Im übrigen wollen Eur Herrlichkeit auch aldorthen eines und des anders in guetter mainung volenden, Gott ist unser negster zeig daß wier in einem und andern treuherzig vermainen, wie dann vill sachen also zu gueten gebracht haben, daß es hoffentlich im nichten difficultierlich etwaß für fallen werdt. Hiemit wintchen von Gott dem Allmechtigen Eur Herrlichkeit langes leben mit beharlicher gueter gesundtheit. Datum Offen den 28. Mai Anno 1629.

Eur Herrlichkeit guetwilliger freund

Murtesa Passa

P.S. Zaigern diesem Unserm wollvertrauten haben wier mündlichen auch an Eur Herrlichkeit entbotten, welches er selbst bey Eur Herrlichkeit fürbringen und refferiern soll.

a deleted: khomben

b deleted: Obs zwar diß

[GK]

No. 369.

**Mürteza Pasha to Péter Koháry
Buda, 29 May 1629. Copy.**

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. no. 12107.

Mürteza Pasha received Koháry's letter about Méznevelő, one of the sixty villages recurrently mentioned during the peace talks, where an excessive amount of tax is demanded by the sancakbey of Vác. The palatine, Miklós Esterházy delayed the confirmation of the agreement concluded between Mürteza Pasha and Gáspár Tasi, and the sipahis demand their pay. But if the document will be sealed by both parties, Mürteza Pasha will punish any further cases of over-taxation.

[outside:] Az tekéntetes és böcsületes úr barátunknak, Koháry Péternek, újvári vice-capitánnak adassék

Mi, vezér Murteza pasa, hatalmas török császárnak az tengeren innét levő birodalmának gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozó országában fő heltartója.

Tekéntetes és böcsületes szomszéd barátunk, jószomszédtságos barátságunkat és köszönetünket ajánljuk Kegyelmednek.

Az Kegyelmed levelét vettük, írását értjük, egy Méznevelő falu, mely az 60 faluk közül való, az váci bég, hogy az kezekben levő commissariusok levele, mit mutat summájok, és őhatalma szolgálatja felől, abban az végezés szerént meg nem tartja, summájokat följobb veri úgy, hogy el nem viselhetik, el kell is pusztulniok. Jó úr barátunk, igaz, mi az 60 falunak dolgárúl is végezésre utat mutattunk, hogy ha az articulusokban levő difficultások, melyet Tasi Gaspár palatinus úr barátunknak föl vitt, mindazok el fognak igazodni, az 60 falu dolga is eligazodik úgy, hogy minden falu, az kezekben levő commissariusok levelét előnkben fogják hozni. Azért, hogy ez részről az faluknak summájokat, mely eddig volt az földesurak, iszpaják kívánják, nem kellő csudálni és annak nem kellő tulajdonítanunk, hogy az palatinus úr barátunkkal az mit végezőnk, hogy ez részről azt meg nem tartanájuk, hogy ha onnét abban valami fogyatkozás nem leszen. Annak kellő csak tulajdonítanunk, mivel Tasi az mint az articulusokat föl vitte, elkéslelék abban való előmeneteleket, az idő múlton múlik, az iszpaják az ő igazságokat nem várhatják, ki-ki az ő jövedelmecskéjét mikor annak ideje vagyon, megkívánja, ellent is nem tarthatunk benne. De mikor palatinus úr barátunkkal az szegénység dolgán meg fogunk egyezni, az articulusokat mindketten meg fogjuk pecsételni, az után azon kívül, ha valamely véginkből való iszpaja az végezéshez nem akarja magát tartani, jöjjön mihozzánk az falusi szegénység, megértvén magoktúl nyavalyáját, büntetés nélkül nem hagyjuk az olyan iszpaját. Isten tartsa jó egészségben Kegyelmedet! Íratott Budán, 29. Mai, anno 1629.

Idem qui supra

[GEM]

No. 370.

**Mürteza Pasha to Hans Ludwig von Kuefstein
Buda, 1 June 1629. German translation.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 1281–1282.

Mürteza Pasha received the letters of Kuefstein, and he is happy that he will meet the ambassador again on his journey back. He also forwarded Kuefstein's correspondence. Ferdinand II sent Johann Rudolph Schmid as the new resident to the Porte. Mürteza Pasha expects Kuefstein to discuss with the dignitaries in Constantinople the two open questions concerning the peace: whether the peace treaty is valid for 25 years, and whether the next exchange of ambassadors should take place three years after Kuefstein's arrival back home. The ambassador should also discuss everything with İsa Efendi.

[outside:] Außgangen zu Offen den ersten Junij anno 1629, gelieffert den 7 Julij. Copia. Antwort, auf des Veziers Murtezae Bassae höfliches schreiben

Deß Durchleüchtigsten Großmechtigsten Römischen Khayisers bottschaffter an der Hochberümtten Porten.

Hochanselicher auch hochgeehrter, unser freundlich geliebter Herr Orator, denselben seint unsere tausentfeltige ^a lieb und freundschaftt bevor, verlanget Eur Herligheit, alß unsern geliebten hochgeehrten freunds Wohlstandt zuvernemen. Freundlich geliebter Herr, deroselben an unß etliche malle gethanes ganz höfflichen schreiben, durch welchen auch unß ganz freundlich besuehent, und freundschaft willigen anerbietens, haben wier allezeit deroselben höfflichen schreiben mit sondern lieb empfangen, welche auch in unsere herz ein sondere freüdt erwekht. Mit wüntsch von Gott dem Allmechtigen Eur Herrlichkeit langwerender behalicher gesundheit, und deroselben wüntsch nach glücklichseliger zuruckh raißent, wier auch mit einander in lieb und freundschaftt zu samben khomen sollen. Meines geliebten Herr Freunds schreiben so vill alß hieher geschickt und gebracht worden seint, dieselber jederzeit durch wollvertaute und gewisse persohnen hinaufwärts geschickht haben; in meines geliebten Herrn und freunds diensten (umb die freundschaftt willen) unß nie nicht erspart haben, hinfüeran auch solches zuerzaigen obligiert sein wollen.

Demnach auch hochernenter Römischer Khayserliche Maiestät unter derer angenehmbenen [!] und vertrauten dienern, den Rudolphen zu ainen residenten an die Hochberüembten Portten gnedigist verordnet und gesändt haben, und wan dann von wegen der haylsamben fridens halber von hochernenten Römischen Khayserliche [Maiestät] Eurer Excellenz alle negoti [!] übergeben worden seint, benebens auch an yezo von wegen zwayer sachen halber, alß nemblich, von wegen dessen, daß wie durch die Herrn Commissarien bey der tractation, auf beederseits für guett gehalten, daß auf 25 jahr den fridt zu confirmiern und beständig zubehalten, fürs ander, daß nach meines geliebten Herrn und freunds glückliches hinaufkhonfft, über drey jahr wiederumben bottschaftt von beeder seits abgeordnet werden möge, dardurch zwischen beeden großmechtigisten khaiser, unter solchen haylbahren fridt, die lieb und freundschaftt vermehret und beständiget werde. Derowegen dan Eur Herrlichkeit mit deren ministris und vesiern bey der Portten, an besten in freundschaftt unterreden und in allem also correspondiern auch dero guetachten darzue verleichen werden, damit der hay[1]sambe fridt beständig bleiben möge. Mit dem hochwürdigen Herrn Muffti Ißa Effendi, der sich auch aldorth befindet, Eur Herrlichkeit wollen sich gegen ihme in einem und andern in freundschaftt accomodiern und mit ein ander unterreden.

Hiemit hinfüro auch Eur Herrlichkeit guetter zuestandt und alle fürgallenheiten mit ehisten zuvernehmen unß verlanget umb solche wier bitten thut, Eur Herrlichkeit mit dero schreiben unß ehist zu erindern, insonderheit dessen, geliebts Gott wan Eur Herrlichkeit deroselben aufbruch zu Constantinopoll thuen werden solches unß voran zu wissen und erindern wollen. Hiemit wintschen von Gott dem Allmechtigen Eur Herrlichkeit langes leben. Geben in der Statt Offen den ersten Junii.

Murtesa Passa

a deleted: unaufherliche

[GK]

No. 371.

**Mürteza Pasha to Rambaldo Collalto
Buda, 10 Şevval 1038 / 2 June 1629. Original (type D).**

MZA G 169 Kart 81. Nr 1759.

Two questions were not clarified in the peace agreement: how long it will be valid, and how often the exchange of ambassadors should take place. The treaty should be valid for 25 years and each three years the friendship should be renewed, and ambassadors should exchange their presents, as it happened now at Szöny. Johann Rudolph Schmid, the resident sent by Ferdinand II, arrived at Buda and brought a letter. Mürteza Pasha informed him about the above issue and sent him on his way to the Sublime Porte. The peace is kept by the Ottoman side, but the Hungarians should be warned at least once or twice a week, otherwise they do not respect the agreement between the two emperors.

[on the back:] Devletlü çasarın veziri devletlü dostum grof Kolalto huzurlarına.

Devletlü ve sa'adetlü ol Roma çasarı hazretlerinün veziri grof Kolalto dostumuzun huzurlarına olki dostlığa layık ve konşulığa muvafık muhabbetdür 'arz eyledükden sonra muhibbane ve muhlisane i'lam ve inha olunan oldur ki: benüm devletlü dostum bundan akdem devletlü çasarun doğru kullarından ve mu'teber bendelerinden der-i devlete kapu kethüdası ta'yin buyurdıkları Rudolfuluş kulları mahruse-i Budun'a vasıl olub devletlü çasar hazretlerinün bu devlet-h'ahlarına yazdukları mektub-i şerifleri getürüb layık ri'ayetle alub sa'atiyle terceme eyleyüb kıra'at olundukda mumaileyh bendeleri için 'azimetlü al-i 'Osman padişahı hazretlerinün asitane-i sa'adetlerine kapı kethüdası ta'yin olunmuşdur layık olan ri'ayetle der-i devlete revane ve ra'yyet-i hususiçün vüzera-i 'azama dahi mektublar ile i'lam eylesesiz deyü yazıldığından gayri devletlü dostumun dahi vech-i meşruh üzere mektub-i şerifleri varid olmuşıdı. Lakin benüm devletlü dostum bundan akdem iki ulu padişahun fakir fukaraya merhametleri sebebiyle 'akd eyledükleri bu mübarek sulh ve salahun iki maddesi ki cüz'-i a'zamıdür ve biri sulh ve salahun ne vakte değin ber karar olması ve biri dahi elçilerün kaç yılda yer tebdil edilmesidür 'ahdnamelerde mestur olmamakla ve elçilerün tebdili vakti olub zikr olunan iki madde dahi berkişdürilmek lazım olmakla mumaileyh Rudolfuluş kullarına devletlü çasar hazretlerinün bu iki madde için ne yüzden fermanları sadır olur deyü tevakkuf olmuşıdı. Bu def'a devletlü dostumun mektubları varid olub 'akd olunan bu mübarek sulh ve salaha mukaddema vükela mükaleme eyledükleri üzere yigirmi beş yıla değin ber karar olub ve iki canibden de elçiler layık olduğu üzere hediye ve pişkeşleri ile bu def'a iki büyük elçi Sön sahrasında tebdil olduğu üzere üç yılda bir tecdid-i muhabbet eyleyeler deyü Rudolfuluş doğrularına işaret ve der-i devletde olan elçilerine dahi kağıdlar gönderildiği işrab olunmakla mumaileyh Rudolfuluş kulları layık olduğu ri'ayetle lazım olan kağıdlar ile

der-i devlete revane eylemişüzdür. İnşa'llahu ta'ala varduklarında bu iki madde dahi der-i devletde istihkam üzere 'ahdnamelerde mestur oldukdansonra devletlü çasar hazretlerinün elçisine layık olan ri'ayet ve hürmet ile hüsn-i icazet verilüb bu canibe teveccüh ve 'azimet eylemeleri ve elçi bu canibe ta'yin geldüğünde sa'adetlü padişahumuzun elçisi dahi andan koyub ikisi bir yerden tebdil olunması için haber gönderilmesi mukarrerdür. Heman benüm devletlü dostum bundan böyle fukaraya merhamet eyleyüb serhad kapudanlarına ziyadece tenbih ve te'kid eylesesiz. Ma'lumunuzdur Macar tayfesi mademki haftada bir iki kerre tenbih ve te'kid olunmaya zabt ve rabtda ihmal üzere olmaları mukarrer ve bu dostları tarafından sulh ve salaha ziyadesi ile ri'ayet olunub aslan hilafına rıza ve cevaz gösterilmemek mukarrer ve muhakkakdur. Bu dostlarınınun takayyüdine göre ol tarafdandahi mukayyed olunub serhadler mazbut oldukdansonra fukara dahi asudehal üzere olub iki ulu padişaha ve sebep olanlara hayır du'a eylemelerinden şübhe yokdur. Bundansonra Hakk ta'ala devletlü dostum çok yıllar 'ömürler versün. Tahriren fi 10 Şevval sene-i seman ve selasin ve elf.

Be-medine-i Budun al-mahruse

[ID & MF]

No. 372.

Mürteza Pasha to Péter Koháry
Buda, 4 June 1629. Original (type A).

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. no. 12098.

After the peace had been settled, the regular fairs should be reopened, such as on Pentecost, the Nativity of Mary (8 September), and Epiphany (6 January) at Buda, close to Óbuda, and on Saint Peter's and Saint Nicholas' day (29 June and 6 December) in Pest. Koháry should announce that it is safe to travel to these.

[outside, Habib Ağa's handwriting:] Az tekéntetes és böcsületes vitéztlő úrnak, Koháry Péternek, az Dunán túl való római császár öfölsége végeinek és Újvárában vicegyenerális kapitányának, nekünk szomszéd, jóakaró barátunknak

Mi, vezér Murtezan pasa, Isten engedelmebül az hatalmas és győzhetetlen császárunknak az tengeren innét való birodalmának szorgalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán és az hozzá tartozandó országának helytartója etc.

Minden hozzánk illendő köszönetünknek ajánlásának utána Istentül Kegyelmednek minden jókat kívánunk megadatni. Az mi közöttünk való régi fő emberek és az szegény együgyű paraszt szegény község is mi előnkben úgy adák, régtül fogván, az két részről való egyenlő akarát szerint az szokás úgy volt az két császár országán, az régi szokás szerint való elrendelt napokon az minemű helyeken sokadalmok szok-

tanak lenni. Mikor Isten csendes békessígre vitte az két hatalmas császárok szívit, mindenkoron azokon az napokon való sokadalmoknak újobban való meglevísít újonak igyekeztenek megújítani és az gondviselők egyenlő akaratból az országon meg kiáltatták, kiből mind az két hatalmas császároknak és az kereskedőknek, mind azoknak, az melyeknek mind az eladásra és vevésre szükségek volt, hasznok szokott lenni. Most is azért azonképpen, mivel Isten az békessíget tökéletesen meghozta, szükséges, hogy egyenlő akaratunkból az sokadalmakról is, az mely helyeken szoktanak lenni, engedelmmünk legyen, kiről az mi részünkről való akaratunkból semmi akadály nincsen. Mivel azért itt, Budán, Óbuda mellett pünkösöd napján, Kisasszony napján és S[zent] Kereszt napján, Pesten pedig S[zent] Péter és S[zent] Miklós napján az híd előtt sokadalmok szoktanak lenni. Most is akaratunk az volna, minden helyekről az kereskedő és minden renden valók, az kiknek szükségek vagyon reája, reája vigyázzanak és az régi szokás szerint való elrendelt napokon minden igaz járatbeliek reája jüjjenek bátorságosan. Kévántatik azért Kegyelmetektől is az részről, az mi akaratunkkal egyenlő akarattja lévén, az sokadalmokon és minden szükséges helyeken megkiáltassa, és az Dunán túl az Kegyelmed tisztviselése alatt való végbeli kapitányoknak is megírja, hogy minden szükséges helyeken megkiáltassák, mindenek jüjjenek szabadon, senkitől semmi háborgatásuk nem leszen. Ezzel Istennek ajánljuk Kegyelmedet! Datum Budaë, 1629. die 4. Junii.

Kegyelmed jóakaró úr szomszéd barátja,

Idem qui supra

[GEM]

No. 373.

**István Bethlen to Mürteza Pasha
Gyulafehérvár, 6 June 1629. Hungarian concept.**

MNL OL P 1242 1. cs. no. 67. fol. 140–141.

Edition: TT 1883: 625–627.

István Bethlen received Mürteza Pasha's letter and oral message from Gábor Bethlen's envoy, Pál Keresztesi. Following the beylerbey's request, he will start communicating with him now. He trusts that Mürteza Pasha will continue to show the same goodwill towards Transylvania that he had shown towards Gábor Bethlen. The prince is very ill, but even if he will die, Mürteza Pasha can count with the country's loyalty towards the sultan. The prince's consort, Catherine of Brandenburg was elected as his successor, but with strict conditions: the country regards her as a ruler as long as she is faithful to the sultan and does not enter into negotiations with 'the Germans' against the Ottomans. Although she is a woman and it is doubtful whether she would be able to rule, István Bethlen and the councillors will assist her. István Bethlen repeats the message he had already sent with

Keresztesi, that Mürteza Pasha should under no circumstances assist a prince sent 'by the Germans,' and even work at the Sublime Porte against this possibility. If 'the Germans' wanted to use force to bring another prince into the country, Mürteza Pasha should write to the hajdús, who are in 'the German party' [that is, live in the Kingdom of Hungary] and threaten them with military action if they join a campaign against Transylvania. If Mürteza Pasha hears about any plans against Transylvania, he should write to the palatine, Miklós Esterházy, and warn him that he has nothing to do with the principality. István Bethlen and Mürteza Pasha should keep each other informed.

No. 374.

**Hans Ludwig von Kuefstein to Mürteza Pasha
Constantinople, 8 June 1629. German concept.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 1247–1250.

Kuefstein received the letter of Mürteza Pasha from Hüseyin Çavuş on 28 May. It is not entirely true that the reputation of Ferdinand II suffered no losses during the mission, because the behaviour of Grand Vizier Gazi Hüsvrev Pasha damaged the emperor's prestige, as the Ottoman dignitary also admitted. The Ottoman ambassador to Vienna, Receb Pasha and Rambaldo Collalto were also informed about this. However, the grand vizier excused himself and the problem with the tayin was also only that they received money which worth less than its face value, but they considered it the fault of lesser officers. The peace they are about to create is more important than Kuefstein's personal prestige. The ambassador is happy to see that Mürteza Pasha also works for the peace and negotiates the question of the villages with the palatine, Miklós Esterházy. Concerning the two debated questions, the schedule of sending ambassadors and the time frame of the peace, Kuefstein received detailed instructions from Ferdinand II and will reach an agreement with Kaymakam Topal Receb Pasha soon, after which he can set off for the journey home.

[outside:] Concept antwortschreybenß an dem Murteza Bassa, auf sein voriüngsten, so er bey dem Ussain Chiaus gethan. Aus Constantinopel vom 8 Junii 629.

Hochansehnlicher herr, unser geliebter und hochgeehrter freundt.

Eur Herrlichkheytt ausführliches, in ungarischen sprach gegebenes schreyben vom 28 May ist uns durch demo vertrauen diener Ussein Chiaus diser tagen zuerecht eingeliefert worden, und wie wir daßelbe, nach der verdollmetschung ablesendt, aus gueten freundlichen wille unnd vertrauen, herrührendt auffnehmen, Also haben wir Eure Herrlichkeit im gleichen freundschaftt wider beantworten wollen. Bedankhen uns demnach fürst erste deß freundlichen gruß, annerbotens und wuntsches, demselben hinwiderumb von Gott allergedeylichen wohlstandt wünschendt.

Das aber im anderen Eur Herrlichkeit verreden(?), sie hetten, wegen deß hier gegebenen verhaltenß deß großen vezier gegen meinem person nichts solches verstehen khönnen, so dem Römischen Kheyserlichen Maiestät, unserß Allernedigsten Khaysers und Herren reputation nachteylig sein möchtte, befrembdet uns solches unsowenig, zum bedencken Ihre Khayserliche Maiestät uns selber abschrifften übersenden laßen, wie hoch disen unverantwortlichen process deß großen veziern mündtlich durch meinen dollmetsch gegen unns, auch Großmechtigen Türkischen Kaysers bottscafftern und durch Herrn Grawen von Collalto gegen Eur Freundlichkeit schriftlich and[eu]ten laßen. Aus welchem zu benüegen erscheint, daß alle die verricht so unß begegnet Ihme Khayserliche Maiestät dennen reputation dieser zeyt unns auff dem haupt liget, zu nachteyl und billichen verdauß geraichet. Maßen dem große vezer das wier ihme die bemelten abschriften in türkischer sprach, mitt begern seiner erklärung, übersendet, selber erkennet, und neben vermainer entschuldigung uns gar hoch umb verzeichung bitten laßenn, und die ungebührliche verboth unsers freyen ausfahrenns, relapiert(?), deßen wier uns auch seythero ungehaint gebrauchen außser deßen uns zwar von offenbemelten großen vezier, wenn wir persönlich bey ihnen gewesen, alle ehre und höfflichkeytt erzaiget.

Auch unsers hoffmaisters bericht nach, so lang er vezier hye zu Constantinopl gewesen, dem tayn zimbleich andentlich gericht wenden, ohne daß die münz alß lautter asper so schlecht gewesen, daß man destowegen alle sachen theurer bezahlen müeßen, deßen wier doch nur denen nachgesetzten beambten die schuldt beymeßen. Und hat der vezier dißes villmahl selbst erkhendt und bekhent, daß man uns als eines so großen khaysers bottscaffter von allem andern zu ehren schuldig, ungeacht Eur Herrlichkeit ohne zweyfel selber wissen, wie weniger sonst andere bottscaffter und die übrigen vezier geschäzet und geehret. Wie wir dann wohl wissen, daß Eur Herrlichkeit selbst nicht wenig gelt und müche anwenden müeßen, sich bey den stell, denen sie doch so würdig sein, zu erhalten. Wir haben aber jederzeyt^a die schuldt geben, daß er umb die ungarischen gräniz sachen, Unsers Kheysers macht, und wie hoch und löblich sich Eur Herrlichkeit in den friedens tractation bemüehet, kheine wießenschaft gehabt, daher uns für unsere person, so vill immer ohne schanderung(?) Unseres Großen Kheysers hocheyt sein mögen, mit aller bescheydenheytt geduldet. Sonsten zwar sein wier khommen und geschickt worden nicht^b widerwertigkheyten zu empfanen oder zu leyden, sondern als ein bottscaffter solches friedens dergleichen von myr zwischen beeden großmechtigsten khaysers geschlossen worden, geliebet und geehret zu werden, ungeachtet Eur Herrlichkeit gar höfflich und verdenkht zuverstehen geben, daß entzwischen sich die beyten und leufft bey disen Porten geendert, seytemahlen. Neben deme einen bottscaffter obliget, kheine person noch sach, höher dann seines herren hocheyt in acht zu nehmen.

Wir dafür halten, daß diser fridt beedenseyts ernstlich gemainet seye, wenn gleich eins oder daß andern khaysers glück sich mindern, oder mehren wurde, daher

unser Allergenedigister Khayser, auch in der bestendigen mainung verharrrt, so lang man Irer Maiestät diser seyts um widrigen nicht bewäget, disen friden heylig zuhalten, ungeachtet Ihre Maiestät durch die genadt Gotteß, immerzueso großer victorien erlangen, und mitt so stattlichen volkh würlklich versehen, daß sie auch anderen potentaten ihren freunden hülff schikken khönnen. Wie Eur Herrlichkeit als ein fürnemer wachener general selbst gute khundtschafft und wißen hat. Welche auch, wie wier gewiß glauben und verspüren, zu glücmäßigen haltung dises threuen fridens, zu trost der armen underthanen, gar begierig und genaigt sein. Dahero sie auch löblich und wohlgethan, wie aus ihrer schreyben erscheint, dienstmitt(?) wegen der gehuldigten dörfen, mit dem Herren Palatino deß Khönigreichs Ungarn zuvergleichen.

Wegen der beedem puncten als abordnung khünfftiger bottschaffter, und der jar deß fridens, sein wier vorhin und durch jüngste schreyben von unseren Großer Kayser, so bewegig instruiert und gevollmechtiget, auch selbst zu aller billichen gueten erörtung genaigt, daß hoffentlich deßwegen und auch in allem übrigenn, so guete richtigkheytt zwischen uns und dem herren chaimecham, denen es nunmehr gebürert, gemacht unnd geschlossen wurden solle, daß wier mitt göttlicher hülff ehest, von hyer abraisen und zuruckh khommen werden khönnen. Welches wir treulich und Eur Herrlichkeit in besten wohlstandt zu finden wüntschen. Uns beederseyts Gotteß gnaden befehlend

Constantinopel, den ^c Junii 629.

Eur Herrlichkeit guetwilliger freundt

- a deleted: seiner verfahrenheytt
- b deleted: wie Eur Herrlichkeit schreyben
- c the day is missing

[GK]

No. 375.

Mürteza Pasha to Péter Koháry

Buda, 15 June 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. 12151.

Mürteza Pasha received Koháry's letter, as well as the letter of the palatine, Miklós Esterházy. He will send Muharrem Bey with several people to Szógyén, they will arrive on 25 June.

[outside:] Az tekintetes és böcsületes úrnak, Koháry Péternek, öfölsége Újvárában viceheltartójának és az az [!] Dunán túl levő végeinek is vicegyenerálisoknak, nekünk jóakaró szomszéd barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és böcsületes szomszéd vitéz barátunk! Barátságos jóakaratunknak ajánlása után kívánunk minden jókat Istentől Kegyelmednek. Az Kegyelmed levelel pallotinus [!] jóakaró szomszéd úr barátunk levelét ezen órában vettek, írását értjek. Azért, jó szomszéd barátunk, az mint minekünk bizonynal jól eszünkben ugyan mi megírtok vala, az rajtunk levő hónap 25-dik napjára, úgy mint az Kegyelmetek számlálása szerént, Szőgyénbe elbocsátjok Moharim béget és veli még 2 az vagy 3 embert. Mast is azért írhatjok mind palotinus úr barátunknak és Kegyelmeteknek az mai naphoz 11-dik napra, úgy mint leszen ez hónap 25-dik napja, elbocsátjok comisariusinkat, abban nem szükség kételes lenni Kegyelmednek. Isten tartsa jó egészségben Kegyelmedet! Íratott Budán, die 15. Junii, anno 1629.

Kegyelmednek úr szomszéd barátja,

Idem qui supra

[GEM]

No. 376.

Mürteza Pasha to the hajdús

Buda, 16 Zilkade 1038 / 7 July 1629. Manuscript unknown.

According to the edition, in 1869 the document was in volume IV of József Kemény's *Erdély története eredeti levelekben*, held at the Batthyáneum, Gyulafehérvár (now Alba Iulia).

Another copy (without date): MNL OL R 315 1. d. 1. t. no. 59.

Edition: TMÁO II: 120–122.

The peace of Zsitvatorok (1606) banned the building of palisades, and the Ottoman party already had some of those built in the Croatian borderland destructed. Gábor Bethlen requested Mürteza Pasha (who entitles himself this time also as serdar) through his envoy, Pál Keresztesi, not to have the palisades built by the hajdús destroyed, with reference to their multiple services for the Transylvanian prince. Mürteza Pasha announces that as long as the hajdús are faithful to the prince, their palisades can remain standing, and they enjoy the protection of the sultan. There are two conditions for this. There was an understanding about the tithe of the hajdús' serfs, who are on Ottoman territory, thus they should stop their quarrels about this issue with the sipahis. Also, serfs who fled from Ottoman Hungary to join the hajdús should be extradited.

No. 377.

No. 377.

**Mürteza Pasha to Péter Koháry
Buda, 8 July 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. no. 12101.

Mürteza Pasha sends back the messenger of the Ottoman ambassador, Receb Pasha to Vienna, and requests Koháry to give him an escort.

[outside:] Az tekintetes és böcsületes vitézlő úrnak, Koháry Péternek, római császár öfölsége Dunán túl levő végeinek és Újvárában viccheltartójának, nekünk jóakaró barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselőjő, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes és böcsületes vitézlő úr szomszéd barátunk! Köszönetünket és jó szomszédóságos barátságunkat ajánljok, és minden jókat kívánunk Istentől Kegyelmednek.

Az elmúlt napokban némely szükséges dolgokból Bécsben levő, őhatalmassága fő követe, Recsep pasa bocsátotta volt ez levelünk mutató hűvét harmadmagával ide, mihozzánk, immár azért az dolgokat megláttok, ismét visszabocsátottok Bécsbe. Kérjek azért barátságosan, szomszéd barátunk Kegyelmedet, mikor oda az Kegyelmed gondviselése alá jutnak, illendő gondot, mint eddig, ezekre is viseljen Kegyelmed, késérőket adván melléje, viseltesse [!] békével föl, Bécsbe, kihez [ké]pest mi is az ilyen közönséges dologban meg nem vonjuk magunkat. Isten tartson Kegyelmedet. Íratott Budán, die 8. Julii, an[n]o 1629.

Kegyelmed úr barátja,

Idem qui supra

[GEM]

No. 378.

**Hans Ludwig von Kuefstein to Mürteza Pasha
Buda, 8 July 1629. Copy.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 1282.

Kuefstein received Mürteza Pasha's letter from the last month, returns his good wishes and hopes to see the beylerbey soon. He seems to be reaching a conclusion in his negotiations with Kaymakam Topal Receb Pasha, who is a prudent and honest man. Kuefstein received also a lot of assistance from İsa Efendi.

[outside:] Außgangen zu Offen den ersten Junij Anno 1629, gelieffert den 7 Julij. Copia. Antwort, auf des Veziers Murtezae Bassae höfliches schreiben

Des Durchleuchtigsten Großmächtigen Ottomannischen Khaysers ansehnlicher vezier unndt general, sonders geehrter herr unndt freundt.

Euer Herrligkeit höfliches schreiben, vom ersten verwichenen monath ist unndß zu recht eingeliefert, ganz angemem unndt erfreulich gewesen, und wie wier unndß ihres wunsches, gueter wollfarth, unnd balden glücklichlichen hinauskhunfft, zum höchsten bedankhen; also wünschen wier deroselben hinwiederumb von Gott alles glückh unndt das wier Euer Herrligkeit nach unserm großen verlangen, in freuden bald sehen mögen.

Unsere hieige ver[r]ichtungen belangendt, verhoffen wier dieselben, nunmehr mit dem Herren Reggeb Bassa, jezigen chaimecham, welcher ein feiner vernünfftiger unndt aufrechter herr ist, baldt unndt in gueter freundschaft zuenden. Dabey wier unndß des Herren Isza Effendi gueten befürderung gar viel getrösten, alß mit deme wier, bishero stettigst in gueter vertreulichkeit unnd freundschaftt stehen, unndt ihne lieb haben. Euer Herrlichkeit wollen in der gueten freundschaftt gegen unndß noch ferner verharren unnd gewiß glauben, daß wier Sie lieben unnd ehren, auch sondern verlangen baldt mit deroselben unndß zuersehen, Ihre nochmahlen vor Gott langes unndt gesundes leben wünschendt. Constantinopel den 8. Julii 629.

Euer Herrligkeit williger freund

des Römischen Khayers Botschaffter

[GK]

No. 379.

**Mürteza Pasha to Rambaldo Collalto
Buda, 11–20 Zilkade 1038 / 2–11 July 1629. Original (type D).**

MZA G 169 Kt. 81. no. 1759. Italian translation *ibid.*

Mürteza Pasha received Collalto's letter through a messenger from Ambassador Receb Pasha. He informs the count that Johann Rudolph Schmid set off towards Constantinople. Upon the complaints of Collalto concerning the raids at the Croatian borderlands, Mürteza Pasha announces that he did not authorise any of these and will punish the culprits if they are found. The beylerbey sent orders to the sancakbeys of the region concerning the issue. He also requests that he should be informed about the specific places where the incidents took place, and demands Collalto to similarly warn the Hungarian captains to keep the peace.

Dostum ve sa'adetlü çasar-i devlet-karar hazretlerinün veziri devletlü dostum grof Kolalto hazretlerinün huzurlarına olki dostluğa layık ve muhabbet ve meveddete

muvafilek olan konşulıkdur 'arz eyledüğümüzden sonra muhibbane ve muhlisane i'lam ve inha olunan oldur ki: bu def'a devletlü ve sa'adetlü dostumun mektubları varid olub elçi Receb paşa dostlarının adamları yedinden alub terceme eyledüğümüzde içinde yazılan ahvalin cümlesi ma'lumumuz olmışdur ve Rudolmuş kullarına layık olan ri'ayet ile der-i devlete revan eyledüğümüzden küllî hazz eyledüğünüzü i'lam eylemişiz. Benüm devletlü dostum iki ulu padişah gönül birliğı eyleyüb birbirine muhabbet üzere olduklarındansonra vüzerâ vükelasına dahi layık olan oldur ki ol iki ulu padişahun 'arzların himayet ve siyanet eyleyüb ri'ayetde kusur eylemeyeler yalnız bunda değil der-i devletde dahi ziyade ri'ayet olunmaları için yazub ikdam eylemişizdir. Benüm dostum serhadlerinüzden Hırvat ucından ba'z şikayetçi gelüb ve gizlü bu benüm serhadlerimizden çeteler gezdüğün yazmışsınız. Benüm dostum çete gezdürmek değil hilaf-i sulh ve salah berü canibden zerre kadar vaz' eyledüklerine rızam yokdur şöyleki ol makule çete gezmek değil oğlan kız kaparlardan birisi elüme girerise enva-i 'ukubet ile hakklarından gelmek mukarrerdür ve şimdiye değin niçesinin hakklarından gelüb ve saire muceb-i 'ibret eylemişümdür. Bu hususa tahkik [ve] i'timad eylesesiz ve bu serhadlerin eğer Hırvat ucıdır ve eğer berü canibleridür bir ferdin sulh ve salaha ve 'ahd ve amana muhalefet eylemeğe canları yokdur zira bu dostunuz müstakil adamlar gönderüb şöyleki devletlü çasar hazretlerinin memleketinden bir mahalle sizden bir zarar vaki' ola dirliklerinüz (...)^a değil başlarınız ile eda edersiz deyü tenbih ve te'kid eylemekden hali değilüm. Hususen bu def'a devletlü dostumun mektubu geldüğü sa'at cümle ol serhad kapudanlarına ve Hırvat ucında olan beğlerden cümlesine ve ağalarına müstakil emrler ve çavuşlar gönderüb elbette kim idüğün bulub gönderesiz deyü ziyade ikdam olunmuşdur. Lakin benüm devletlü dostum sizün dahi ma'lumunuzdur ki Hırvat ucında niçe yüz kal'elerimiz vardır Kanije'den Fireng serhaddine ve Bosna nihayetine varınca cümle Hırvat kal'eleridür az ve çok kanki kal'eden idüğün bildürüb ma'lum oluna. Ana göre biz dahi ol kal'enün beğine ve kapudanına ve cümle zabitlerine muhkem tenbih ve te'kid eyleyüb ve getürdüb haramzadeyi bulduravuz girü ikdamda kusur olunur değildir sa'at ile adamlar gönderilmişdür eğer kanki kal'eden şikayet olunur ma'lum olundu bulunması asan olunurdu ma'lum olmayacak müşkildür girü ikdamda kusur olmaz olmakuleye aslan merhametümüz yokdur şöyleki ele gider ise saire muceb eylemek mukarrerdür bu dostunuz sulh ve salahun ri'ayetinde ne mertebe sa'y eyledüğüm pak kal'bünüz dahi şahiddür devletlü dostumdan ziyadesi ile temenna ederüm ki bu serhadlerde vaki' Macar ümeralarına tenbih ve te'kid eyleyeler ki bu mübarek sulh ve salahı ri'ayetde kusur eylemeyeler. Sair ahval Receb paşa dostlarına ismarlanmışdur. Bundansonra Allahu ta'aladan devletlü dostum çok yıllar 'ömrleri rica ederüz. Tahriren fi evasit-i şehri-Zi'l-ka'deti'l-şerife sene-i seman ve selasin ve elf.

Be-medine-i Budun al-mahruse

a incomprehensible word

No. 380.

**Mürteza Pasha to Péter Koháry
Buda, 28 July 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. no. 12142.

Mürteza Pasa received Koháry's letter, and claims to have had no information from the officers around Kanizsa about the seed from a devastated village Koháry mentioned. The beylerbey thinks that he has fulfilled the obligations of the peace agreement, negotiated about the villages several times. He does not understand why solving this issue took as much as two years, some villages have been discussed three times already. He thought that with the agreement he concluded with Gáspár Tasi, based on Miklós Esterházy's letter, the issue could be solved and the registers can be checked quickly. The Ottoman party seeks agreement, this is why they went to Szécsény and later to Szógyén to negotiate. There should be no further delay. He will not agree to act against the peace treaty, and will not cede villages that had submitted themselves to the Ottomans for a long time. The issue of the villages around Kanizsa will be solved, and that of Hosszúfalu as well, this is why Muharrem Pasha was sent there with his man. In the postscript, Mürteza Pasha ironically suggests that Koháry is preparing for the end of his days, this is why he finds his estates around Érsekújvár too few and wants to get some around Kanizsa as well. He suggests that the Ottomans do not have a single manor to leave behind as legacy, but still trust God that they will be able to do good to others.

[outside:] Az tekintetes és böcsületes úrnak, Koháry Péternek, az Dunán túl levő végeknek és Érsekújvárában vicegenerálisának, nekünk jóakaró szomszéd barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes és böcsületes úr szomszéd barátunk! Jóakarátunk ajánlása után kívánunk Istentől minden jókat megadatni Kegyelmednek.

Az Kegyelmed levelét ezen órában vöttek, írását értjek. Jóakaró szomszéd, vitéz barátunk! Mivel azért az az puszta falunak és azon levő vetemények állapotját mint vagyon, mi az kanizsaiaktól eddig nem tudtuk és ahhoz képest, mivel az Kegyelmed kívánságára az szerént, az mint kívánnója, hertelen választ is nem adhatunk, ne neheztelje Kegyelmed. Másik bizonyos okának azt is gondolhatja Kegyelmed, immár mi az végezésnek, nekünk úgy tetszik, mindenképpen eleget tettünk. 3 ízbe[n] az holdolt faluk eligazításaiért úri emberinket fárasztjok, mi nem tudhatjok, mi lehet ennek az oka az két császár között az nagyobbik dolgokon egy ízbe[n] által menének, egynéhány falut három ízbe[n] is el akarnak igazság szerént igazétani, az vezérrel egy napról másra vontatják, halogatják, annak erejével az hódolástól az szegénységet

immár 2 esztendeje, miolta tartóztatják. Palatinus úr barátunk írásához képest mi azt úgy hittek, immár az articulusok szerint, melyeket Tasi Gáspárral kötöttünk, az lajstomokhoz képest el vagyon az holdolt faluknak mind az két részről dolgok igazétva és három-négy nap alatt az lajstromokat öszvöolvashatjok, által mehetnek rajta. Úgy is nem gondolták, az mely articulusokat jó Tasinak ple[ni]potenciálisságánál elvégeztünk, hogy azokkal más útra vonják, mely dolog, ha mast is az sok maga hasznát követő embereknek jelenlévések miatt el nem fogna igazodni, ez az magyarok részéről csudálatos dolog lehet, mert az két hatalmas császárnak parancsolatj[ár]a az eligazodjék és az mely faluk eddig holdoltak, ez után is holdolók legyenek. Tehát ezen kűül az végezéseket, az mint vannak, különben-különben magyarázni és azokkal nem lehető dolgokat ez mi részünkről Kegyelmeteknek kívánni mi szükség, megírtok vala mi palatinus úr barátunknak. Félő, hogy az részről ott levő comisariusok abban is akadályokat ne tegyenek, az mely articulusokat mi Tasival kötöttünk volt itt, Budán, de őnagysága 2 levelében is írta, három-négy nap alatt mind által mennek rajta. Mast immár nem tudják az okát egyébre mire vélőni, hogy úri emberink ennyit késsenek ott, mégis az dolog végben nem ment, hanem csak annak ítéltetjék, hogy ugyan az részről nem akarja Kegyelmetek, mert azt könnyen meg ítéltetni, ha mi nem akarnánk az faluknak eligazétását immár két ízbe[n] az Kegyelmetek birodalmába, úgy mint Szécsénybe és mast utóbban Szőgyénbe nem küldöttünk volna.

Lássa s okosan gondolkodjék Kegyelmetek! Parancsoljátok, ne töltsék az comisariusok héjába ott az ödöt, az szegénységnek ilyen takaró ödön ne tegyenek akadályt, menjenek által rajta, mert akár mint meste[r]kedjenek, mi az végeinkhez régtől fogván holdolt falukat az végezés ellen meg nem e[n]gedhetjek, hogy ne hódoljanak, mert az őhatalma végei az holdolt falukat tartatnak és avval ékeskednek. Ha azért az kanizsai végekhez behódoló faluk dolgát is, akár ép, akár puszta, el fogjok végezni. Tudjok, az Kegyelmed Hosszúfaluhelyének dolga is azokkal együtt el fog igazodni, mert azért kültök mi az mi részünkről Moharim pasát az többekkel oda, együtt végezzék el az ilyen dolgot, mikor elvégeződik, és az után az ellen az mi részünkről valami okot fognának adni, találjon meg Kegyelmed, meglátja, igazat szolgáltotunk. Isten tartsa jó egészségben Kegyelmedet! Íratott Budán, die 28. Julii, an[n]o 1629.

Kegyelmednek úr barátja,

Idem qui supra

P. S. Jóakaró úr barátunk! Úgy értettek, immár idejének jobb részét eltöltöttö volna Kegyelmed és immár azok az másvilágra gondolkodásiban naponként foglalatos volna Kegyelmed, de mi erről gondolkodtunk, az mint néha írja Kegyelmetek az hadak miatt az Újvár környéke eloszlott volna, ott egynihány napra esztendőnként elegendő vetemént vethetne Kegyelmed, de hogy az Újvár tartományában levő vetésidet kevesli és az Dunán innejd csak kanizsai tartománybon is vetemént vetett. Abból

látjok, ez világban nagyobb telhetetlen gyönyörúsége vagyon Kegyelmednek nálunknál, mert minekünk ez világban egy udvarhoz örökségünk is nincsen, mégis vagyunk bizodalunk Istenben, míg élünk, másokkal is jót foghatunk cselekedni.

[GEM]

No. 381.

Mürteza Pasha to Péter Koháry**Buda, 5 August 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. 12148.

Mürteza Pasha heard about the incident in Szögyén only from Koháry's letter and the copy of the letter from Ahmed Bey of Esztergom to Koháry. He deems Koháry's request just and ordered the sancankey of Esztergom to take care of the issue and have the damages repaired. Mürteza Pasha requests that the soldiers from Szögyén should similarly give back the horses to those from Párkány. The beylerbey was happy to hear that Koháry was content with the behaviour of the sipahis, who went out to collect the tithe.

[outside:] Az tekintetes és böcsületes Koháry Péternek, római császár öfölsége Dunán túl levő végeinek és Érsekújvárában vicheheltartójának, nekünk jóakaró barátunknak.

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmitől az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innnyéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes és böcsületes vitéz szomszéd, jóakaró barátunk! Barátságos jóakaró barátunknak ajánlása után kívánunk Istentől minden jókat Kegyelmednek megadatni!

Az Kegyelmed levelét vettem, írását értjük, jószomszéd, böcsületes barátunk. Az szögyéni dolgot, mivel mi előnkbe ennek előtti így nem adták, volt, az mint most, újabb az Kegyelmed és az esztergami Ahmet bég Kegyelmednek küldött levelének párjából értjük, mivel azért az mi ítéletünk is arra viszen, méltót kíván Kegyelmed, hogy az esztergami bégnek parancsoljunk, az megholt[akért] és sebesekért igaz törvént láttosson, az elvett kárt is megtéríttesse. El nem múltatok, mihelt az Kegyelmed levelét megolvastok, mindjárt azonképpen erős parancsolatunkkal hozzája emberünket bocsátottok. Megparancsoltok, ha afféle lator foglyok vannak kezében, az melyek híre nélkül azt megh próbálták, nekünk tudunkra adja, micsoda emberek lesznek azok és mit vár az do[lo]g, az után ahhoz tartsa magát, az mit mi fogunk arról neki parancsolni és igaz törvént szolgáltasson. Kegyelmed is azért neki írjon és ha az szögyényiekben valahányon ez dolog felől kölettek Esztergamba magához Kegyelmednek bocsátani, értsen túló, mert mi az ilyen dologra utat nem adunk, az latornak bizony nem kedvezünk. Az lovakat is az párkányiaknak az szögyényiekkel adassa vissza Kegyelmed, az mint ők visszaadták, ha még eddig vissza nem adták volna.

Hogy pedig az iszapják felől, melyek dézmálni, az szokás szerént, kibocsátottak volt, jó dicséret[et] és bizonságot teszen Kegyelmed, jókedvvel halljok. Higgye el bizvást Kegyelmed, minékünk teljességgel csak az igaz, tökéletes szent békességnek megtartására és tartatására vagyon igyekezetünk, úgy, hogy ez részről semmi ödőben ok nem fog adatni, semmi az ellen való dolgokra. Isten tartsa meg jó egészségben Kegyelmedet! Íratott Budán, die 5. Augusti, an[n]o 1629.

Kegyelmednek úr jóakaró szomszédja,

Idem qui supra

[GEM]

No. 382.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 6 August 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 139.

Mürteza Pasha received Esterházy's letter on 25 July at Kistarcsa and responds the palatine's complaints. The negotiations at Szőgyén indeed suffer delays, but the reason is not the unexpected demands of the Ottoman commissioners. Learning from the example of the previous negotiations at Szécsény, Mürteza Pasha suggested earlier that instead of delegating commissioners by both parties, Gáspár Tasi should come to Buda again. In his letter from 24 May 1629, sent from Nagyhöflány, Esterházy wrote that the negotiations at Szőgyén will proceed quickly and the register of the villages in Ottoman Hungary that pay taxes to the kingdom is already compiled. In another letter the palatine promised that the negotiations will be over in three days. However, the royal commissioners did not present the register, and did not take the earlier agreement with Gáspár Tasi as a starting point; instead, they come up with unjust demands, whereas the agreement at Buda did not go against any of the previous treaties, and Esterházy had promised that he will consider the document valid. The debated points were duly noted and both parties received a copy. Mürteza Pasha requested the register of the villages exactly in order to fulfill the stipulations of the treaty of Komárom (1618), and to have a document which clearly says when the villages submitted themselves to the Ottoman rule. If they would concede now to the demands of the royal commissioners, the beylerbeys of Buda would be obliged to cede any village to Hungarian landholders upon the request of future palatines. It is a very good stipulation that the amount of the tax cannot be raised, but the expectation of the commissioners to provide documents concerning each village is unjust. The question of the sixty villages has already been settled with Tasi, some of them already renewed the documentation about their Ottoman tax, but the commissioners want something else now.

Mürteza Pasha refuses Esterházy's accusation that they would act upon the principle that Hungarians would accept detrimental decisions in order to avoid foreign armies

entering their country. Also, the Ottoman party does not abuse the fact that the peace between the two emperors will remain in power even if the question of the villages remains unsolved. Even so, it is a fact that the procedure of peace-making after the agreement at Szóny was fulfilled and if there is no conclusion in the question of the villages, the collection of taxes can continue according to the old custom. During the negotiations, Imre Liptay told Muharrem Pasha that if this fails, they will resort to arms, but this is inappropriate, a transgression to be punished by God. Mürteza Pasha understands Esterházy's hint that he would expect the palatine always to 'shoot at him only with his pen,' but he would not enter this kind of conversation, and the Ottomans always could defend themselves. About all this, he wrote to the counsellors of Ferdinand II and requested them to send a German commissioner, who had no land property in the region, in order to settle the discussion.

In the postscript, Mürteza Pasha shares his joy with Esterházy over the defeat of the sultan's enemies. 60,000 Poles and Cossacks tried to bring back Şahin Giray and the earlier deposed Mehmed III Giray to the Crimea, but were defeated. The Moldavian voivode, Miron Barnovschi was also deposed by Murad IV because of his co-operation with the invaders. Esterházy complained about Bekir Pasha of Kanizsa, who had serfs on their way to bringing tax to the Hungarian parts put in the stocks. Mürteza Pasha threatened the beylerbey with execution, but recently his letter came in which Bekir Pasha claimed that he did not know about the incident and promised to punish the culprits. The pasha also complained about the raids coming from the Hungarian parts.

[outside:] Az tekéntetes és nagyságos úrnak, galentai gróf Esterházy Miklósnak, Fracnó várának örökös urának, Soprony, Zólyom, Bereg vármegyék főispánjának, az kunokok [!] bírójoknak, római császár öfölsége titkos tanácsának, magyarországi heltartó palotinusának, nekünk kedves szomszéd úr barátunknak
[with another hand:] Reddita Trencsén(?), 8. Augusti 1629.

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, nekünk jóakaró kedves szomszéd vitéz barátunk! Hozzánk illendő barátságos jóakaratumnak ajánlása után kívánunk Istentől minden jókat, egészséget megadatni Nagyságodnak.

Az Nagyságod levele, mely íratott Julii die 25. Tarcsán ma adák meg. Mindjárt megfordéttatván, az Nagyságod elmélkedésével való írását szergalmatosan megolvastok. Azért mast egyéb dolgokat, kivel Te Nagyságodat is fárosztanánk, írásunk közé nem akaránk elegyíteni, rész szerént az miket nekünk írt, csak azokra akarunk válosztot tennünk. 1. Elsőben az hol írja Nagyságod, [hogy] mikor mast utóbban az szögyíni tractát kedvellette volna velünk egyenlő akaratall, akkor azt reménlette, minden

dolgok három-négy nap alatt végben mennek. De hogy ennyi ödőtől fogván az szegénységnek semmi dolgát el nem igazéthatják, annak minden okai az mi részünkről való commissariusok, mert olyan új kívánságokkal terhelik az Nagyságod részéről való commissariusokat, melyekről emlékezet is nem volt.

Jóakaró úr barátunk! Az mint ennek előtte, még mikor Szőgyínre ki nem mozdítottok vala commissariusokat, emlékezzék rejá Nagyságod, megírtok vala, [hogy] noha az tractának Szőgyínt jóvállotta Nagyságod, de mi példát vettünk volna [arról, hogy] Szécsénben az minemű főemberek az Nagyságtok részéről ott levén, az magok hasznára nézván két közönséges dologra nézendő hasznos szót egybe nem kötöttek. Azért minek előtte ki nem mennének az commissariusok, gondolkodnyék Nagyságod is az mi írásunkról, és ha elméjét az mi gondolatunkkal egyeztetnyé Nagyságod ezelőtt egynéhány napi írása szerint, [akkor] jobb volna Nagyságodnak Tasi Gáspárt ide mihozzánk Budára újban bocsátani. Veli az mint az dologban ennyire előmentünk, jobb volna az mi iránzásunk szerint az hátramaradott dolgokat is elvégeznünk. De Te Nagyságod ez szerint való tetszésünket nem kedvelte, az előbbi írását, holott írta vala Nagyságod, [hogy] ideküldi, az írását megváltoztatta. Azt felelte egyik levelében nekünk Nagyságod, melyet íratott Nogyhefflénben, die 24. Maii, [hogy] az Nagyságod tetszése szerint ha ugyanoda, Szőgyínre commissariusinkat az faluk számbavételére kibocsátjok, nem késnek, mert Nagyságod is az részről immár mind lajstromokba vettete az alföldi hódoltcságot. Másik levelében azután ismít azt írta vala Nagyságod, [hogy] harmadnapig mind általmennek rajta. Az Nagyságod leveleinek értelme szerint minden előbbi gondolkodásinkat hátrahadtok, kívánsága szerint commissariusinkat oda bocsátok, az hová Nagyságod kívánta. Ha azért az végezésekhez nem nyúltak az Nagyságod részéről való commissariusok, melyeket Budán Tasi Gáspárral végeztünk volt, az Nagyságod írása szerint semmi lajstromokat, melyeket Nagyságod késznek mondott, melyet az alföldi falukról kívántunk, nem mutattak, sőt emléteni is emberinknek nem hadták. Arrúl olyan dologra ké[ny]szerétték emberinket, melyre Isten oltalmazzon, ha magoktól rejá mentek volna, az hatalmas császárunknak és nemzetünkkel együtt erőtlen böcsületünk és hütünk ellen is lett volna, netalánd magoknak is mind meg köllött volna érette büntetődni. Azért ha az végezéseken kívül sok ilyen újonnajd való elmélkedésekkel terhelték emberinket, azt akkor [bár]ki is bölcsen fölatallja, kik ennek okai. Mert mi nem látunk az mi commissarius[i]nk részéről olyan kívánást, mely az budai végezés az vagy tracta ellen lett volna.

Ahol pedig az budai tractábon és végezés szerint való articulusokban olyan végezéseket látna Nagyságod, melyek az előbbi végezésekkel ellenzene, mi azokban annyi ideig nem fárosztottok volna sem magunkat, sem az Nagyságod akkori hozzánk bocsátott emberét, ha mi kezéből az Nagyságod credentia levelét vevén nem láttok volna. De Nagyságod úgy írta, valamit veli végeznünk, szintén olyan erőssége vagyon, mintha Nagyságoddal szemtől szembe végeznénk. Ha azért ő előnkbe rakta az Nagyságod neki adott instructiója szerint az szegénységéről az articulusokat, közülök az

melyeket ártolmasoknak nem láttunk, kívánságát egyenlő akarattal veli helben hadtunk. Mi azokat, noha az palánkokról is az előbbi végezések ellen egyenlő akaratból az Nagyságod kívánságára fönmaradásokért utat mutattunk, de ugyan végezésnek tartjuk. Az mely némelyik articulusra magátúl az Nagyságod embere teljességesen meg nem felelhetett, az közönséges jóra egyenlő tetszésünket az szélire föl[je]gyecett, egyiket itt hadta, másikat odavitte Nagyságodhoz. Azokat újóban eligazításának megfeleletire írása szerént ha el nem bocsátta Tasi Gáspárt Nagyságod, bizonyára úgy ítéljek, vétküink abban is nincsen. Mert az minthogy ennekelőtte is megírtuk vala, senki az mielőttünk Budábon levő vezérek közül az szegénység dolgában annyit nem fárodott, mint mi, tiszta szívvel, jóakarattal mind az mai napig is igyekezőnk eligazítani. De jobb^a [az] embernek meghalni, hogysen mint hütünk ellen nemzetünknek és az hatalmas császárunknak böcsületi ellen való dolgoknak engednénk. Semmi olyan dolog is arra minket akaratunk ellen, hiszek Isteneket, nyakra fejre nem hajt, melyek böcsületünk ellen lehetnének.

Mert csak abbúl is, gondolja [meg] Nagyságod, mi jühetne, ha az mi commissariusink az alföldről való Nagyságod részéről való commissariusok kívánságának engedtek volna, hogy ide alá valamely ott [!] falunak ott fön ura találkozik, Nagyságod az vagy más magyarországi palotinus neki ha meg fogja ítélni, az szerént az budai vezér, [a]ki leszen, az palotinus ítéleti szerént azt az falut bírnya engedje. Jó úr barátunk! Azelőtt is meggyegyeztettek [!] volt akaratunkat, [miszerint] az alföldi faluknak mi is az részről azért kívánjuk lajstromát, hogy mi is az szerént mindenik falunak [hogy] miultátúl holdolt, végére mennék, az előbbi, úgymint komáromi végezés szerént ellent ne tartanánk. Kiben az szerént nem is tartunk, de ha úgy rejá mentek volna az mi emberink, az mint azok kívánták, gondolja [meg] Nagyságod, semmi bizonyos végezés az nem lett volna, hanem csak függőben maradt volna, és naponként az alföldről való faluk miatt csak dispitációra [!] adtunk volna okot. Az miutánunk jövendő budai vezérek is minemű átokkal való bolond embernek ítélték volna.

Az hol pedig elvégeztek Tasival, [hogy] az holdolt faluknak ennek utána adaja sommája följobb ne verődjék, abban maradjonak meg, az kiben mast találtottak, mi arról az végekbe minden helekre őhatalmasságának erős parancsolatját küldözzök. Ha ki azon küül jobbágyát feljobb erőltetnyé, megbüntetjék. Az igen jó végezés, és nem az előbbi végezések ellen is láttotik. De ebből való kívánságok is az Nagyságod részén levő commissariusoknak, holott mindenik faluról cédolát adjonak az mi commissariusink, ez előbbeni végezések ellen lett volna, mert soholt nem mutathatja Nagyságod minekünk, hogy arról olyan végezés valamikor lett volna, hogy az egész holdoltcságról különb-különb cédola adassék az mi részünkről. Az 60 faluról az mint azelőtt az végezés kiment, lám mi is abban ellentartók nem lettünk, elvégeztek volt Tasi Gáspárral. Azok közül valamely falu az régi cédoláját, mely az mi részünkről való commissariusoktól adatott, hozzák előnkbe, az szerént magunk pöcséti alatt újóbb

cédolákat adunk nekik. De ezt is ha úgy nem akarták mast Szőgyinben az Nagyságod részéről való commissariusok, mi ebben is magunkat, emberinket vétkesnek nem látjuk lenni.

Hol pedig Nagyságod gondolkodik arról, [hogy] mi azt viselhetnénk talánd előttünk, hogysen mint idegeny hadakat országtokba hoznátok, inkább mennétek holmi végezésre. Jóakaró barátunk! Mi ezt az Nagyságod gondolkodását elménkben is nem vettek. Noha minékünk, az mint tudhatja Nagyságod, ezen az országon sem házunk és egy ház jobbágyunk is nincsen, de mindazonáltal Isten bátor egy óráig is ne éltesen, ha szívünk szerént minden tehetségünkkel nem akarnánk jó módjával az szegénységnek eligazétását, úgy, hogy hatalmas császáruknak és nemzetünknek hütünk s böcsületünk ellen ne lenne. De az mint feljül megérti Nagyságod, mi azokra az kívánságokra, ki nem is lehet, rejá mennénk az végezések ellen, minemű számkivetett esztelen embernek ítélnének bennünket?

Másikat, hogy mi azt is gondolhatnánk, ha ez mastani tracta ugyan végben nem menne is, az két hatalmas császár között az békesség ugyan fönmarad. Ha így gondolkodnánk, erre nagy világosan bizony szóra írja Nagyságod, az két császár között való derék végezés füstbe menne, és az ellenkedésre inkább rejá mennétek. Jó úr barátunk! Ez szerént való Nagyságod írására mi egyebet nem írhatunk, igaz, gondolkodunk arról, az szent békességet az szűnyi mezőben az két részről való commissarius urak elvégezték, az két hatalmas császár kedvelte s megerősétette, egyik az másikhoz böcsületes úr ember követét elbocsátotta, az szerént fölbomolhatatlannak reménljek, mert okot mint [a]hogy eddig, ezután is fölbomlásra nem engedünk ez részről adni. Az két hatalmas császárnak egymáshoz való tökéletes akaraját, és [hogy] az szent békességnek megmaradására minemű akarajok vagyon, jól tudjok. Az két részről az egyvíhány falunak jó módjával eligazétását ha nem engedi Nagyságtok is, mindenik, mint eddig, urának adózzon, az melyik nem akar, az urak és kapitánok erőltessék beholdolni. Ebből is meg nem bántotik semmi úton az szent békesség. Ha ugyan pedig valamely nyilván holdoló falut be nem erőltethetnének valamelyik részről, lám vagyon arról is szép végezés, az szerént köll cselekedni.

Holott pedig ennek erejével, az mint Nagyságod írja, és az tractán Moharim pasának Liptai nyilván mondotta, ennek utána az kardhoz nyúltok. Jó úr barátunk! Nem illik az ilyen emberekhez az hadakkal, ellenekedéssel való fenegetődés. Holott pedig hütötök ellen ugyan nyilván elgondolt szánszándék volna, ám lássa Nagyságod mint cselekeszik. Noha mi is az vitézi hírnevet nem gyűlölnénk, de az mastani ödőben Isten ne adja se titkon, se nyilván hütünk ellen az ilyen dologra való gondolkodásinkat, sőt inkább engedjen annyi erőt Isten ő szent fölsége, [hogy] hütünkkel való végezésinket mindvégig tarthassunk meg. Mert mindenkor Isten büntetője annak a hadnak, az mely hütit, végezését föl igyekezik bontani, végre maga országa pusztulásának oka leszen, úgy, hogy az kenyér is szűk fog lenni. Isten oltalmazzon ilyen gondolattúl.

Hol pedig azt is írja Nagyságod, mi azt gondolhatnánk, mint eddig, ezután is az Kegyelmetek magatok tollábúl lövődözhetjek Nagyságtokat. Jóakaró úr barátunk! Mi az ilyen practicábon mastani békességes ödőben nem fárasztjok elménket, mint némelyek. Értjek, mit akar Nagyságod mondani, de néha ember az mit reméli, hogy véghez vitt, gyakran megcsalatik reménségében, mert Istentúl viseltetnek az hatalmaságok. Más az, kit Isten ne adjon meg is gondolnunk, de ha Nagyságtok arra okot adna, s ez dolog ugyanarra fogna menni, ez az az oszmáni nemzet, az melynek még mikor az az toll, melyet Nagyságod akar mondani, nyilára ragasztván nem volt is, ennyi országa kiterjesztésével oltalmazhatta magát s országát. Istenben valaki bizodalját veti, meg nem fog csalatkozni. Az melyek pedig Isten ellen practikákbon fárosztják elméjeket, büntetője az olyanoknak. Minekünk ilyen tökéletes állandó reménségünk vagy on mindvégig.

Jó úr barátunk! Római császár öfölsége tanácsinak minezen dolgokat ennek előtte megírtunk, és kértek azon, ha ugyan el akarjok az szegénység dolgát velünk jó módjával igazétani, úgy, hogy mint az két hatalmas császárnak egyenlő böcsületire legyen, öfölségétül nyerjék ki és küldjenek egy igazságszerető német urat ide az végekbe, olyat, az melynek az végekben levő holdoltcság között jószága nincsen. Leülvén veli, Isten szerént fogjunk hozzá, mert az magyar urakkal, melyek az maguk hasznakat követik, ebbül isteni igazság szerént nem akarnak végezni, sőt inkább fegyverrel fenegetvén erővel az maguk akaratjok szerént való végezésre ké[ny]szerétenek böcsületünk ellen. Meglátjok, mi váloszunk fog öfölségétül is jünni, ahhoz alkalmaztatjok magunkat. Az Nagyságod levelét is megtartjok. Isten tartsa meg jó egészségben Nagyságodat. Íratott Budán, die 6. Augusti anno 1629.

Nagyságodnak jóakaró szomszéd úr barátja

Vezér Murteza pasa

P. S. Tudjok, örül Nagyságod az mastani bé[kes]séges ödőben az hatalmas császárunk jó szerencsáján. Az lengyelekkal, kozákokkal, mintegy 60 ezerd [!] magokkal Sahin Giera és az Mazul Han hütök ellen nagy fölfuvalkodással, sok hajókkal, tizes szer számmal mentek volt be Tatárországot magoknak újóban foglalni. Nem tudjok, hallotaje Nagyságod, igen kevés szaladott el az kozákokban. Sok ezeret levágtak benne, tüzes szerszámokat elvették, hajójokat elnyerték, égették. Az módvai vajda is velik practikus volt, az is bürével elszökött Moldvábúl, más vajdát rendölt az országba az hatalmas császárunk. Mindenkor Isten feketétse meg az hatalmas császárunk országa ellen való practikusoknak orcájokat, melyek az békességben ellene igyekeznének. Azonképpen római császár öfölsé[ge] ellenségén való győzödelmének híret hallani igen örüljök, Istentúl minden jókat kívánunk.

P. S. Ennek előtte egy levelet küldött vala Nagyságod, melyben az kanizsai Bettier pasára panaszlott vala, hogy az alföldi szegénység, melyek urokhhoz az részre fölmennek, Szigetvárbon és Segesden pénzt vetett rajtok, és kalodázza, vereti őket. Mi az Nagyságod levelét erős fenegető parancsolatunkkal egy csausunktúl hozzá küldöttök vala, megírtok volt neki, ha ennek utána felőle olyan méltó panaszokat hallunk, bizonyára nem elégszünk azzal, hogy tisztétül megfosztanánk, fejére igyekezünk. Szüntén [ami-kor] ez levelünket be akarjok vala pöcsé[te]tetni, érkezik levele, melyben erősen esküszik, őneki abban semmi híre, sem akarhatja, és ha valami tisztartója történetből akarhatja ellen valamely szegín emberen afféle pénzt vettek volna is, végére igyekezik menni, visszaadatja, s megbünteti, az ki cselekedte volna. Ő is panaszolkodik, azt írta, az végbeli kapitánok ínségtettek miatt az környülvaló falukban megfutamodtak, az alattok való éhhal halt hajdúkat nem tartják zabolábon, szintelen az szegénység között regnálak, vándo[ro]llana[k], az szegénységnek az evő kenyeret kezekből kivonják. Az szegénység maga teszen ez szerént panaszt előtte. Jóakaró úr barátunk! Isten látja, minekünk teljes tehetségünkkel az egy igazságnál egyéb igyekezetünk semmi nincsen, csak teljességesen vigyázunk az szent békesség erősségére való minden dologra.

a two words deleted, the first is unreadable, the second is: egynihány

[LG]

No. 383.

Mürteza Pasha to Péter Koháry

Buda, 7 August 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. no. 12248.

Answering Koháry's letter, Mürteza Pasha assures the vice-captain of Érsekújvár that when soldiers of Esztergom went out to collect the taxes, he ordered that no breaches of peace should happen; thus, the Hungarian party should not worry that taxes would be collected from villages that have earlier not submitted themselves to the Ottomans. He gave no such order that soldiers from Esztergom should kill Hungarians in front of Szögyén and take their horses. In his own letter, Ahmed Bey, the sancakbey of Esztergom described the events as follows. His soldiers, who were reaping the harvest close to the castle, were attacked, therefore Belia(?) Ağa wanted to speak to the captain of Szögyén, but when he learned that the captain was not at home, he rode back with his men. On the way, they found two soldiers, who had earlier been captured by his own man, and had them released. Mürteza Pasha requests that Koháry should send him some of those, who were wounded in the incident (as the letter-bearers suggested). The beylerbey also sent a translation of Koháry's letter to the sancakbey of Esztergom and demanded an explanation. As old servants of their rulers, who earlier also participated at peace negotiations, both Koháry and the sancakbey should come to an understanding.

[outside:] Az tekéntetes és böcsületes úrnak, Koháry Péternek, római császár őfölsége tanácsának, Érsekújvárbon heltartó vicekapitányának, nekünk jóakaró szomszéd barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmitől az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselőjő, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és böcsületes úr szomszéd barátunk! Minden hozzánk illendő barátságas jóakaratumknak ajánlása után kívánunk Istentől minden jókat Kegyelmednek.

Kegyelmed levelét ma vettek, mindjárt megfordítottok, két dologról írását értettek. Azért az mi illeti, hogy az esztergamiak dézmálni kimennek és hogy oly heleken is az szegénység félne túlők, az mely helen nem volna szükséges odamenni, mert eddig is dézmálni olyan herre nem mentek, jó szomszéd úr barátunk, igaz, az szokás szerént mi túlünk követék meg az esztergamiak az dézmálásra kimeneteleket, de mi az bégnék fejére igen erősen megparancsoltok, semmire okot ne adjon, még az legkisebbik dologja is úgy, hogy előnkbe az Kegyelmetek részéről panaszt ne hozzon. Megparancsoltok mast is, újobban oly falura dézmálni ki ne bocássá mellőlő valamely iszpagját, az mely falura az ennek előttő való esztendőkbek iszpagája ilyen korban nem volt volna. Tudjok azért, semmiben az mi parancsolatumkon kívül nem lesznek és okot olyan valami dologra nem igyekeznek adni, melyeket Kegyelmetek fogna gondolni.

Másik dolog, hogy az esztergamiak Szőgyín kapuja alá mentek és ott az vitézlő rendben kiket megöltek és kiket megsebesítettek és némelyiknek lovokat elvitték, jó szomszéd barátunk, minékünk eképpen való indulásokra, ha így volna, bizonyára engedelemünk nem volt. Minekelőttő az Kegyelmed levele hozzánk jött, harmadnappal írt nekünk az esztergami bég egy levelet. Eképpen az várbon levő vitézlő renden valók közül ketten, az vagy hárman Esztergamhaz nem messzi kaszáltak, az vagy szénát győjtöttek. Valami lopó latrok azoknak lovaikra ragaszkodván, midőn Párkánban hírt adtak, az ott való Belya aga egynihányod magával az latrok nyomán csak Szőgyínbe ment, az kapitánnal akart szembe[n] lenni azért, hogy ez dolgot megmondja neki. Elfogadták, hogy otthon nincsen, ők is minden kár nélkül visszatértek. Az úton talált valami 2 katonára, melyeket megfogtak volt az szolgái, mindjárt azokat is elbocsátotta mind lovastúl, mi előnkbe így adták az dolgot. Mi is mit mondhatunk, mert az olyan latrot mind az két részről üzni szokták, de ha különben volna, úgy az mint Kegyelmed írja, mindjárt parancsolja meg az sebesekben küldjenek egynihányot ide be, az mint ez Kegyelmed levelehozó katonák ígérték, lássák meg, meghiggye Kegyelmed, mi azokat megbüntessek. Ha úgy fog lenni, mi az esztergami bégnék is eképpen megírtok és az Kegyelmed leveleknek fordításával együtt neki küldöttök. Ha azért az maga írása szerént nem találkozik ez dolog, mentse magát. Mind ő és Kegyelmed az az végekben régi, okos gondviselő emberi az két hatalmas császárnak és mind az ketten az két császár részéről az végezésben comisarius úr

Kegyelmetek, nem szükség volna minekünk tanítanunk minden agáit, miben álljon. Az békességnek, tudja igen jól Kegyelmetek, szükség, hogy minden közönséges jó, hasznos dolgokban gyakran barátságosan egymást értse Kegyelmetek. Isten odjon minden jó egészséget Kegyelmednek. Íratott Budán, die 7. Augusti, an[n]o 1629.

Kegyelmed jóakarója

Idem qui supra

[GEM]

No. 384.

**Gáspár Tasi to Mürteza Pasha
Érsekújvár, 17 August 1629. Copy.**

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. no. 940.

Tasi does not understand why the Ottoman commissioners at Szőgyén demanded things which are contrary to the old peace treaties (including the agreement at Buda) and even left the place of negotiations. He wrote about this in more detail on 14 July. Mürteza Pasha should not count with it that Miklós Esterházy will send him Tasi again, but there may be a chance to find compromises in the debated questions through correspondence, which will be then presented to the palatine by Tasi. This could be followed by compiling the register of the villages that could be done by the commissioners in Szőgyén. Tasi presents the following articles.

1, In line with the peace of Komárom (1618), the villages that had been paying taxes to the Hungarian side in Ottoman Hungary should continue to do so. This includes the devastated villages, which have in the meantime been repopulated. In order to have a register compiled, these places should be visited; thus two years should be allowed for the task. The commissioners should receive a pass and an escort from the beylerbey. 2, The taxes should follow the changes in the population, but they should not be higher than the earlier custom, which should be entered into the register. The tax of the repopulated villages should be agreed upon. In case of controversies, the register of Bars [accepted by the two sides on 12 May 1618] should be indicative. 3, The Hungarian landholders should not remove their peasants from Ottoman Hungary. In case of any grievances, the captains of the Hungarian castles should contact the beylerbeys of Buda, who can summon the serfs for investigation, but no one should be punished for making complaints. 4, The Ottomans can collect the tithe only in places where they did before, with official letters from the beylerbey and the sancakbey, and with having informed the captain of the Hungarian border castle first. 5, The villages that owe free labour to the Ottomans should continue to do so, but those who pay tax in money should not be forced to do service as well. 6, Since both parties built palisades since the peace of Zsitvatorok (1606), they should be allowed to stay in Hungary, Slavonia and Croatia as well, including those of

the hajdús. New ones should not be built. [7,] From the tax paid in money by the sixty villages, the price of the tax in wheat and oats demanded by the Ottomans should be deducted. These villages should also enter the register. The suggestion of Mürteza Pasha, that the villages should present the documentation of their earlier taxation to him individually, to be confirmed by him, is not acceptable. [8,] Since the prince of Transylvania, Gábor Bethlen received the seven Hungarian counties [Abaúj, Bereg, Borsod, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa, and Zemplén] only for his lifetime, it would be sensible to also include in the register those villages that had submitted themselves to the Ottomans from that part. Here the commissions should be made up by two Ottoman, Hungarian and Transylvanian delegates each. [8,] Since Szolnok appeared in article 3 of the peace of Vienna (1616), it should also appear in article 2 of the agreement of Buda.

[outside:] Az utolsó, vezérnek írott levél, a' holdultság tractájárúl.

Az budai vezérnek.

Tekéntetes, nagyságos, fejedelmi úr, etc.

Nem tudom, mi okból esék a' Nagyságod Szőgyenben levő commissariusitúl, hogy oly keményen viselik magokat, és oly lehetetlen s a régi derék végezésekkel ellenkező dolgokat is kívánának tőlünk, és semmit nem végezvén, onnan el is menének. Az minemő jóindulatját Nagyságodnak én az békességnek véghezviteléhez láttam vala Budán, és az szegénységen nagy sok erős ösküvésével való szánakodását, mégsem gondoltam erre jutni a' dolgot, hogy mentől lehetetlenbnek valami, és illetlenbnek láttatik, azt annyival inkább kívánják, és azzal készakartva nem csak az régi végezéseket bontogassák, de az budai articulusokról is újjob újjob disputatiokat támaszszanak. Az mint Nagyságodnak erről ez elmúlt hónap 14. napján levelünkben bővségesen írtünk, és minden illetlen s a' régi végezések ellen való kívánságokat is megmutogattuk.

Juthat eszében Nagyságodnak, Budán létemben megmondottam vala azt én, hogy noha az holdultság dolga utolra hagyatott a' derék végezésekben, és netalántán Nagyságtoknál oly kicsin dolognak láttatik lenni, hogy a' mint a' derék békesség ugyan megmaradna, akár igazodnék el, s akár nem. De merem mondani, hogy az igaz derék végezésekben csak két dolog sincs nagyob a' holdultság dolgánál. Ez okáért gondolkodván felőle én is most, hazafelé indultomban, mire mehetne ennek a' vége, hogy csak így oszlánk el, és ilyen kordéval bocsáta minket Nagyságod haza az urunkhoz, nem tűrhetem, hogy Nagyságodat mégis ez egy levelemmel meg nem találjam. Mivel Nagyságod job[ban tenné, ha] gondolkodnék mégis felőle, és azt el ne hitetné magával (noha a' mint értem, más commissariusokat solicitál ott fönn Nagyságod, és azt is kívánja, hogy én ismét Budára menjek Nagyságodhoz e' dologban) hogy ennek egyebet is vígben vigye Nagyságod, sem hogy más commissariusokat adjanak, sem engemet többé ez dologban, hogy Nagyságodhoz az én kegyelmes uram bebocsásson,

mert azt immár többé az őnagysága böcsöleti meg nem engedi, hanem jobb volna talám mégis ha valami köz dolgot találnánk a' mely tűrhető lenne mindkét részre, és azzal igazodnék el az dolog, ne maradna ok a' derék békességnek fölbomlására. Tudja Nagyságod, Budán is ezt a' módot követtük, hogy ha mi meg nem alk[ud]hattunk, tehát valami köz dolgot gondoltunk, s azt Nagyságoddal meghányván-vertvén, úgy írjam meg azután az én kegyelmes uramnak, hogy Nagyságod reá menne, ha őnagyságának is kedve tartaná.

Azért én most is, ha Nagyságod jóakarata azt a' módot akarván követni, s ím, találtam mindenik fönmaradott villongó articulusban valami oly köz dolgot, és középutat is, a' kivel úgy gondolnám, hogy talám jó rendben hozhatnánk a' dolgot, s mi jóra is köldöttem Nagyságodnak, avégre, hogy értsem Nagyságodtól, mit ítélek felőle, ha kellek-e nekem e' dologban többé fáradnom. És az én kegyelmes uramnak is ezeket proponálnom. Mert még Nagyságod nekem tetszését abban meg nem írja, én addig az úrnak őnagyságának nem írok felőle, és haszontalanul fejt vele nem fájlalom. Ím, ez okáért megvárom valahány nap alatt itt, Újvárbán a' Nagyságod választát erre, és ha aránzom, hogy meg fog egyezhetni Nagyságtok az én kegyelmes urammal e' dologban, megírom az Nagyságod nekem írt választát az én uramnak s talán csakugyan így, levél által is megcsinálhatjuk az articulusukat. Azután mindjárt kezdjünk a' faluk számlálásához, kire viszont Nagyságod is küldje commis[s]ariusit Szőgyénben, ha ugyan akarja Nagyságod, az békesség érék, és nem kívánja a' derék békességnek fölbomlását. Minthogy penig közöttünk az alföldi falukról vagyon villongás, elsőben arról, és rendszerént a' többiről, így következnek az articulusok a' mint én jövallanám.

1° Az alföldi faluk felől ilyen végezést tedtünk, hogy mind az Thisza–Duna-közben, s mind penig Somogyságban, Baranyában s egyebütt, a' török várak megett az mely faluk eddig a' kereztyén uraknak adót adtanak, adjanak most is az comaromi végezés szerént. Akik penig afféle régen holdult pusztákra újonnan szállanának, azok is hasonlóképpen adót adjanak. Ezek penig a' faluk, mind épek s mind puzták, lajstromban íratassanak mindkét részről. De mivel a' magyar részről az hamar meg nem lehet, rendeltünk arra mátúl fogvást két eztendő, hogy az alatt bizonyos arra rendeltetett emberink mindenféle bátorságosan eljárhasanak, és ha kinek pusztá faluja megtelepedett volna, vagy valamely ép falu puzta teleket bírna, azt megláthassák, és számban vehessék. Ezeknek penig, az faluk számláló mi emberinknek tartozék az budai vezér mind úti levelet s mind kísézőket adni, és elégedendő securitast adni nekik, sőt ahol kívántatik, mind az falukat, mind egyéb bizonyságokat is megadni, bizonyságul esküdtetni.

2° Az holdult faluk adajárúl úgy végeztünk, hogy valamennyi adajok most vagyon, a' faluknak azt föllijeb ne vethessék, hanem annyi legyen ezután is, de úgy, a' mint a' jobbágy száma vagyon, a' szerént szálljon az adójok is, avagy nevedjék, de ne föllijeb annál a' mint most vagyon. Mennyi legyen penig most az adajok, min-

den falutól megtudván, mi ezt hit szerént az magyar részről lajstromban beírjuk, és a' mását a' budai vezérnek pecsét alatt beküldjök s annál följebb adójokat a' faluknak vinni nem engedjük, sőt a' hol megkevesült és pusztult a' falu, ott ez az adó is szálljon addig, még jobban megépül. Az mely puztákat penig újonnan szállának meg, azok megépülvén, az adójokról mindkét részről megegyezzenek, a' mennyire az szegénység elviselheti, hogy megmaradhasson, égy ezt is azután följebb ne verhessék. Az hatvan falukra az előbbeni limitatio szerint adassanak ismég újabb cédulák a commissariusoktól és annál följebb ne erőltessenek, az kik penig cedulájokat elvesztették volna, azt a' barsi lajstromból kölle kiírnia.

3° A magyar úr, akármi kicsin okból, el ne vigye a' holdultságról a' jobbágyot holdulatlan helyre, hogy onnét élje a' holdult földet, hanem ha mi injuriája leszen a' jobbágyanak az török urától, tegyen panaszt a' végbeli kapitány a' budai vezérnek felőle a' comáromi végezés szerént, s ha igazat nem teszen róla neki, úgy vihesse el. A vezér penig szabad, ha hívhatja értekezésnek okáért afféle jobbágyot, de a' panasztételért a' parasztembert meg ne büntesse sem az vezér, sem a' török úr, sem más senki.

4° Dézmára az török úr ki ne járhasson egyéb falukra, hanem csak hova eddig szüntelen való szokás volt, oda is penig az pasa és bék levelével, és mentől kevesebb magával menjen s az dézma őreinél ott ne mulasson. Az végbeli kapitányoknak penig a' mellichez közelebb leszen, levelet beküldjön, és híre nélkül ne dézmálljon. Aholott penig bíró rovására bízták a' dézmát, eztán is arra bízzák.

5° Az ezen nemes faluk a' kik eddig töröknek rabotaltak, rabotaljanak ezután is, a' kik penig summát adtak, adjanak ezután is, de a' kik summát adnak, semminő rabotalással ne tartozzanak, se arra őket ne erőltessék.

6° Mivelhogy mindkét részről építetttenek ekkoráig palánkok, az sytva torki végeztűl fogván afelől így végeztünk, hogy az mellic ez ideig építetttenek, azok mindkét részről megmaradjanak mind Magyar-, mind Tóth- és [H]orvát országban, és többet ne legyen szabad egyik félnek is a' békesség alatt csinálni, hanem maradjon meg az zitva torki 9-edik art[iculus] is az ő erejiben, hasonlóképpen megmaradjanak az hajdúpalánkok is, valamíg ez az békesség az két hatalmas császár közt megmarad és ezekben meg ne háboréttassanak.

Ezek, nagyságos vezér, a' 8-adik, 9-edik, 11-edik, 12-edik, 13-adik(?) és 15dik budai articulusokból a' difficultások, a' mellicet Zödénben most el nem igazodhatunk a' nagyságod commissariusival. Hogyha ezért ez én elmélkedésem szerént ezek így tetszenek nagyságodnak, adja értésemre, és én mindjárt megírom palatinus uramnak.

Tudom penig, megütközik nagyságod a' 60 faluk búza és zabja dolgában, kit Nagyságod rajtok kíván úgy, hogy kitudódjék a' pénzadójból. De ha gondolkodik jól, Nagyságod, felőle, sokkal jobb abban hadni, a' mint a' régi cédulájok tartja mert kölömben nem lehetne a' Nagyságod kívánsága szerént, hanem kevesebet kellene a' pénzadójakat a' cédulájokban írni és azon meg kellene egyezni, mennyi hajoljon

ki az pénzadóból az búzáért és zabért. Mindazáltal, illien formán talám reá megyen az én uram is, én írhatok őnagyságának felőle. De jobbnak tartanám, hogy az előbbi cédulájok szerént maradma [!], Nagyságtok az pénzen elég búzát, zabot talál.

Továbbá én ezt is jobbnak tartanám, ha az 60 faluk cédulájok szerént való adó-jokat is mind egy lajstromban írának s azt Nagyságtok az magiar orszagi palatinussal pecsételné meg. Lenne egy Nagyságodnál s egy nálunk s ne adatnék cédula. Mert így, az mint Nagyságod kívánja, hogy az emberek Nagyságodhoz vigyék cédulájokat s Nagyságod újítja meg, azt Nagyságod végben nem viszi, hanem az commissariusoknak kell az megújítani, mert mi hazna tagadnom gondolatomat, arra vehetni Budán az szegény embert, a' mire akarják, mert ő fél, szegény, és ő féltében mindenre menne.

Ennek fölötte megítélheté Nagyságod, hogyha onnyéd ezek így végben mennek is, de történhetik az faluk megszámlálásában is villongás arrúl közörtünk, hogy mellik falukat holdultatták be a' török uraim az zitwa toroki végezés után, s melliket sem, kinek eltávoztatásáért igen jól és bölcsen cselekeszi Nagyságod, ha erről is egy ilyen végezést teszünk, hogy efféle helyek, mellik legközelebbik, egy avagy két falut eskettessék meg az commissariusok előtt, s az mire azok esküsznek, Nagyságtok azon megálljon.

Végezetre, szükségesnek ítéltém erről is Nagyságodnak írnom. Tudja Nagyságod, hogy az mi hatalmas császárunk őfölsége az erdéli fejedelemnek csak éltig engedte az hét vármegyét bírni, vadnak penig azokban is holdultságok, kikről hasonló igazítás kívántatik, hogy azért sokszor azon dologban a' Nagyságod feje se fájjon. Jó egy illien végezést tenni, hogy azon az földön is legyen egy comissio az faluknak lajstromban vételéről, kire Nagyságod is rendeljen comissariusokat oda s az erdéli fejedelem őfölsége is kettőt, s az magyarországi palatinus is mint kettőt, a' kik ez szerént az articulusok szerént írnak be registr[u]mban, ott is a' falukat is mihelen itt elvégezzük, és menekednek meg Nagyságtok egyszerű gondjától. Nagyságod Budán maga mondotta vala nekem, hogy az erdéli fejedelem őfölsége, mivel tudja, hogy csak éltig engettetett az az föld őfölségének, nem tart semmi ellent azokról a' falukról való végezésben is. Ha penig szintén meghalna is őfölsége, az erdéli fejedelem, azon közben, míg az az comissio elkezdődnék vagy végben vitetnék (mivellhogy halandó ember őfölsége is), de ugyan végben vitessék ennek az végezésnek erejével. De szükséges, nagyságos vezér, hogy az budai második articulusban oda tudják most Szolnokot is, a' mint tudja Nagyságod, hogy a' bécsi 3-dik articulusban is ott vagyon. Mindezeket így véghez vivén Nagyságod, jó hírt nevet talál magának, és az szegénységtől áldást. Én penig Nagyságodtól mindenekre rend szerint hamar válazt várok. Éltesse Isten sokáig Nagyságodat.

Költ Újvárbon, 17 Augusti Anno 1629.

Nagyságodnak minden illendő dologban kedveskedve szolgál:

Thassi Gaspar

[GEM]

No. 385.

**Mürteza Pasha to Péter Koháry
Buda, 27 August 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. no. 12152. Copy (together with Péter Koháry's comments):
MNL OL P 108 Rep. 71. Fasc. 26/a. no. 121. p. 1151–1160.

Mürteza Pasha received Ahmed Bey's letter concerning the incident at Szőgyén, and also asked Ali Ağa from Párkány, who said that all he did at Szőgyén was to report about breaches of peace. Mürteza Pasha claims that the Ottoman side always keeps order and punishes those who act against the peace. He gives many examples of violent actions from the Hungarian side, where they asked in vain for the compensation of damages. Malkoç, a soldier from Esztergom was cut down. Fifteen soldiers from Esztergom, who were going to a wedding, were killed; in this case Mürteza Pasha informed the captain of Pápa, the palatine, Miklós Esterházy and the captain of Győr, Hans Breuner. Two soldiers from Esztergom were killed close to Bicske. Fifteen oxen of Mustafa Ağa were taken from under Esztergom, the palatine even wrote that the culprits were found, but in vain. Six soldiers brought food for the captives in Győr, they were attacked by soldiers from Tata, three of them are still in prison. The oxen of Odabaşı Abdi from Esztergom were taken. Odabaşı Batiar from Esztergom was killed under the castle. Three horses were stolen from under Párkány. The son of Derviş Sipahi was killed. The oxen of Hacı Murad were taken from under Párkány. Merchants from Buda and Vác, who were heading to the market of Szécsény, who had the pass of the captain of Nógrád, Pál Esterházy, were attacked by the captain of [Balassa]gyarmat and robbed; István Pálffy wrote to Mürteza Pasha that the culprits had been found, but nothing happened. 24 horsemen raided under Buda, at Bicske they robbed some merchants. 30 horsemen attacked Mürteza Pasha's men coming from Székesfehérvár, and killed two of them. Merchants from Esztergom, who usually go as far as to Belgrade, wanted to go to the market of Bát; the captain of Léva gave them escort, but also ordered his other men to rob them, and caused a damage of 2000 florins. Mürteza Pasha requests Koháry to take care of these problems, because his soldiers are ready to take vengeance, and this usually means the end of peace. He is ready to inform Ferdinand II about the breaches of peace, and if no justice can be found in this way, to take the task into his own hand.

[outside:] Az böcsületes és vitézlő Koháry Péter szomszéd barátunknak, római császár öfölsége Dunán túl való vice heltartó gyenerális kapitányának adassék.

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselőjő, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országábon heltartója.

Tekéntetes és böcsületes vitéz szomszéd barátunk! Az szőgyíni esetről az esztergami böcsületes Ahmet bégnek levele párjával az Kegyelmed levelét vettek vala. Akkor megírtok vala Kegyelmednek is, mindjárt bizonyosan végére megyünk, azért hogy az mi részünkről az szent békesség ellen semmi dologra okot ne adjunk, gondot akartunk reá viselni. Az esztergami bég minékünk bizonyosan azt írja, ő az párkáni Alli agát hütire kérdezte és megfelelt, semmit egyebet Szőgyínnél nem cselekedett, csak hírt adott oda be, miért az szent békesség ellen ilyen gyakran, ennyi sok nyilvánvaló dolgokat cselekesznek. Vároink tövélől lovait, ökreiket elhordják, egy kevés ödötől fogván közülök egynihányot várok tövében megöltek és rabbá is tettek, evvel minden kár nélkül visszatérvén, akarátja ellen az szőgyínieknek valami 7 rossz lovakat elhoztak volt az alatta való vitézlő rend, de az bég az mint írja, azokat is mindjárt visszaküldöttö, az párkányiaknak lovakat ugyan azért máig meg nem küldötték az szőgyényiek, melyeknek nyomain Szőgyénig mentek volt. Írja azt is, ő az esztergamiakban némelyeket nem egyébért fogott volt meg, csak hogy mivel Alli agával ő híre nélkül miért mentek volt el, mivel semmi egyéb bűnök nem volt, el köllött bocsátani.

De az dolog ellen ugyan, jó szomszéd barátunk, mivel az mi részünkről az szent békesség ellen még eddig, ha igazat akar Kegyelmetek mondani, semmi olyan eltörhetetlen dolgok nem történtenek, szemetekkel látjátok az tengeren innyed ennyi nagy országot mi megbírunk, és mindenek az hatalmas császáruk parancsolatjához, úgy mint az szent békességhez tartják magokat. Az melyik pedig az ellen valamit cselekesznek, akár pasa, akár bég, akármi renden valók legyenek, az mi büntetésünkre fejet hajtonak, senkinek nem is kedvezünk. De az Ti Kegyelmetek részéről egymással így nem vattok elegek bírnia, az legkisebbik is magának azt az szabadosságot tulajdonítja, mint az legnagyobbik úr renden való ember, és az magatok káraiért, mikor valami szegény latrot meg akartok ölni s nagy, hosszú törvénnyel vontatjátok, az mi részünkre az szent békesség ellen, noha mindenkör ennyi károkat szoktak az részről valók cselekedni, kivel mindenkör meg szokott az szent békesség bántottni, végre ugyan fölbomolni, de nemhogy valakit megbüntethetnétek, de inkább az olyan cselekedeteket talánd ugyan léle ödvösségnek is tartotok, ihol azok nem régtől fogván, ezek az részről bizonyosan történtenek, az sok, megszámlálhatatlan békesség ellen való dolgokban, az melyek eszünkbe jütnek.

1) első, egy esztergami, Malkocz nevő vitéz emberünket levágák; 2) azután azon esztergami vitézek menyegzősökkal jüvén, reájok ütven tízet közülök ugyanott megölvén, egynihányot megsebesétvén sok lovakat, partékájokat sok másra vetvén elvitték, ezek az magok úti leveleket, mellyel jártak, úgy mint Marczaltő Miklós levelével; pápoi, palatinus őnagysága szolgáljaiban is voltak köztök, az győri kerály képenek azon levelét elküldöttök, sokat írtunk mind neki, kerály képenek és palatinus őnagyságának, de ugyanabban múlték el, semmi igazat nem szolgáltottanak; 3) az után két esztergami vitézünk bizonyos dolgokon járván, Bicskén reájok ötven, mind az kettőt levágták és lovakat, fegyvereket, portékájokat elvitték, noha minden fele sokat pana-

szolkodtunk, abban marada; 4) annak utána az esztergami Muztafa agának 15 ökrét Esztergam alól elhajták, noha sok írásunkra palatinus öngagsága írta vala, hogy végére ment volna, kik cselekedték és megtöretteti, az lakrokban [!] immár meg is fogatott volna, meg bünteti, mely öngagsága ígéretihez képest mi az magunk marhájból fizetjek meg, ígéretet adtunk azon káros Muztafa agának, de ugyan mind ez napig abban marada, ki, ha ugyan meg nem leszen, noha haladott, de mi káros a nem engedjek, hogy ebből Muztafa aga legyen; 5) az után az győri tömlőben levő szegény török raboknak az esztergami vitézek 6 emberektől valami élést küldtek volna, szabad utokban nyilván menet ellenkező ödőben reájok ötvén az tataiak, mindnyáját rabságra vitték, mast is hármat Győrött nagy sanyarú rabságban, bosszúságunkra tartják; 6) annak utána ugyan azon esztergami Abdi odabasának ökreit az vár alól elvitték; 7) Az után ugyan azon esztergami Bahtiar odabasát az vár alatt levágták; 8) Az után Párkány alól 2 lovokat elvitték; 9) Az után ismít ugyan azon Párkány alól 1 lovokat [!] elvitték; 10) Az előtt ismíg ugyanazon Párkány alatt Dervis iszpaia fiát levágták; 11) Az előtt ugyan az vár tövéből Haczi Muradnak ökreit az vár tövéből elvitték; 12) Budai és váci kalamárok, tudja Kegyelmed, az novigrádi kapitány bízató levelére mentek volt az szécséni vásárra, melyeket az gyarmati kapitán estve az városról egymástól elszaggatott, és némelyeket otthagyt, némelyeket kiözött, készakarva fölverék, némelyeket közöllök megölének és némelyek sebben szállottak el, egynéhány száz forint éró marhájakat elvitték, noha sokat írtunk, kire ilyen feleletet tett Kegyelmeddel Pálffy István barátunk, az 2 helnek kapitányával, úgy mint az novigrádi és gyarmatival fizettetitek meg, az latrok immár kézben vannak, megbüntetitek, de ugyan abban marada, semmi igazat nem szolgáltatnak; 13) ihol csak mastanábo 24 lovas hajnal tájban itt, Buda alatt embereket öltek, sebesítettek, lovakat vittek, ugyan azon napon Bicskén kalmárokat vertek föl; 14) az után is míg 30 lovas katona Székesfejevárról jövet utasaikra ötöttek, 2 óráig való harcot tartottak, 2 emberünket megöltek, sok lovas szerszámot elvitték; 15) Az esztergami kalamárok, mivel hogy az részről való kereskedő emberek Lándorfejevárig alá országunkon békével szabadon jár, arra nézvé azok is mentek volt, az bái sokadalomra, az lévai kapitány az maga fiával késértette, másfelől más latrait előre elküldtő, lesbe állotta, ketteit megölette, egynéhányot megsebesítettek, két ezer tallér éró partékájokat zsákmánra hánták.

Jó vitéz szomszéd barátunk! Az szent békesség ellen csak ez kevés ödőn az mi részünkre az részről való latrok az mennyi károkat tettek, kiről mindenkor megtaláltok az részről való gondviselőket, igazat nem szolgáltohattok, az vagy ugyan nem is akartok. Ha azért hasznát ismernénk, egyszersmind egyezésbe jutnánk, egy koncz papirosra ha reá férne, ebből az mastani írásunkból semmi nem egyéb akaratunk, mivel hogy az Dunán túl az végeknek vicegyenerálisa Kegyelmed, méltó panaszainkat vegye eleibe. Káronkról gondolkodjál, közöljő az urakkal ebbéli tanácsot Kegyelmed, mert abban bizonyos lehet Kegyelmetek, mind immáron el is nem titkolják, az dolog valamerre megyen, ennek utána, ha így leszen, semmi úton el nem szenvedjék és ha az megnevezett

károinkban is, ha meg nem térét Kegyelmetek, kárt nem akarunk szenvedni, mert, hála Istennek, semmi kételenség minket hütünk s böcsületünk ellen erre az méltatlan károk szenvedésére nem ké[ny]szerét, hogy az részről az Kegyelmetek fizetetlen éh[h]el holt latrai mind ezeket cselekedjék, mi csak szemmel nézek. Lássá s jobban tegyen szergalmatos gondviselést Kegyelmetek, hogy ha az szent békességet, kit sok köcséggel, fáradsággal vink végbe, hogy füstbe ne menjen minden eddig való munkánk, mert azt meg gondolhatni mindenkor az részről való megbírhatalan latrok adtak okot az bosszúállásra. Végre, az bosszúállásból szokott megbomlani az szent békesség.

Látja Isten szüünknek minden titkait, minekünk csak az tökéletes és jószomszédságos barátságra, avval az szent békességnek sokáig való megtartására volna igyekezetünk. De, ha erővel arra ké[ny]szerét az részről való heltartóknak gondviselertetelenségek, az kit mi nem akarnánk, adjanak Isten előtt számot azok, kik utoljára okot adnak, fognak adni minden nagy dolgokra, mert méltán semmi Isten előtt, sem ez világi ember előtt Kegyelmetek mi reánk csak az kisebbik dologrúl is nem panaszolhattok, hogy mi az mi részünkrúl valókkal okot adattunk volna, de mi látjuk, mennél inkább szenvedünk, Kegyelmetek sem Istentel [!], sem az szent békességgel nem tekintettek, jó úr szomszéd barátunk, szoktok mondani, mindenkor jobb az kis tüzet oltani, hogy sem mint az nagyot. Mindezekre elvárjok az választ! Kegyelmetektől akarjok érteni, az urakkal mi igyekezetetek, ha az latroknak fölkeresésén és károink megtérítésén szergalmatoskodik jóval ő.

Hol pedig mégis csak abban fog maradni az Kegyelmetek gondviselertetelenségéből, még egyszer római császár öfölségéhez fölküldünk, ez szerént minden méltó panasziakat fölírjok, mi dolgok történtek csak az rövid ödön is, és hogy az magyarok bírhatatlanok, meg nem tartanak semmi békességet, mindenkor, ennek előtti is, ők adtak okot az békesség fölborulására. Ha látják, hogy ugyan mégis meg nem fenétték ő fölségétül, nincs mit tennünk, az után az károkat, melyek történtek, herre köll állatnunk. De hogy ezek mind eltávozának és az jószomszédság naponként öregbüljön, az szent békesség erősüljön, az szegény kezség, melyek az az országrúl sokak rabságra hozattak, tűzzel, fegyverrel megemésztettek, ennek utána pihenést vegyenek, épüljenek. Istenre tekintvén gondoljon az gondviselésre más módon, egyenlő, igaz szívvel, akarattal Kegyelmetek! Jobb egynihány száz nyilvánvaló latornak érdeme szerént megbüntetődni, hogysen azok miák utoljára nagy okok adassanak, ki miatt országok pusztuljanak, mint eddig is egynihányszor történt.

Az lévai kapitány azért, ha az la[trókat] Kegyelmetek kezébe nem adja, igazán törvénnel öveli fizettetheti meg minden károinkat, nem méltó az ilyen nyilvánvaló dologért más büntelennek szenvedni. Isten tartsa Kegyelmedet! Íratott Budán, die 27. Augusti, anno 1629.

Kegyelmednek úr szomszédja,

Idem qui supra

[GEM]

No. 386.

**Mürteza Pasha to Péter Koháry
Buda, 18 Muharrem 1039 / 6 September 1629.
Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

Eredeti: ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. 12147.

The sancakbey of Esztergom informed Mürteza Pasha that some of the villages did not want to pay their taxes (which they usually pay in money). Mürteza Pasha allowed them to go and collect the taxes by force, ordered Ahmed Bey to contact Koháry about this issue, and to request Hungarians to accompany the sipahis. Mürteza Pasha threatened the sipahis with death penalty in case they do anything else and give reason for complaints.

[outside:] Az tekéntetes és böcsületes Koháry Péternek, római császár öfölsége hívének, Dunán túl levő végeinek és Újvárbon vicegyenerálisának, nekünk vitéz, jóakaró szomszédunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmitől az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalminak szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltertója.

Tekéntetes és böcsületes, vitézlő szomszéd barátunk! Hozzánk illendő jóakaróunk ajánlása után adjon Isten minden jókat Kegyelmednek!

Az esztergami bégnek szintén mastan, újobban érkezék ez dologrúl levele és az ott való vitézlő renden valóknak hozzánk bocsátott emberi adják előnkbe. Az Esztergamhoz az mely holdolt faluk vannak és azokon több részen az hatalmas császárunk élése rajtok vagyon, mely élést esztendőnként az szegénységen levő őhatalma adó pénzibe be szokták szolgáltatni, mast pedig, úgy mint ez idé[n]re való élést, semmi fenegető intésre be nem akarnák hozni, mely élés miatt nekik, úgy mint az esztergami seregnek, fölöttébb való fogyatkozások vagyon. Kívánák túllunk, az élésnek beeröltetésére egynihány embernek kimenetelekre szabadságot adjunk. Mi is azért méltó kívánságoknak engedtünk és megparancsoltok az esztergami Ahmed bégnek, az végezés szerént az ilyen dologrúl elsőben megtalálja Kegyelmedet, hogy ha ugyan mégis semmi szót nem akarnának az olyan siket falubeli szegénység fogadni, az élést az mely falu be nem fognája hozni, az olyanoknak iszpajájokot hívassa eleibe és embert rendöljön melléjek, az végezés szerént kibocsássa és erőszakkal is az élést az olyanokkal beeröködjék szolgáltatni. Mikor azért ez dologért ki fognak az mi engedelmitől az esztergamiak menni, ezen kívül más valamire ne vélje Kegyelmed, meg vagyon erősen nekik fejekre parancsolva, semmi más panaszra való dologra okot ne adjanak. El is higgye Kegyelmed, semmit nem cselekesznek és senkinek nem is vétének. Kérjek barátságosan Kegyelmedet, embe-

rinknek ez dolgon járásokon segedelemmel igyekezzék lenni, kedvesen vesszek Kegyelmedtül. Isten éltesse sokáig Kegyelmedet! Íratott Budán, die 18. an[n]o nostris 1039.

Kegyelmednek szomszéd úr barátja,

Idem qui supra

[GEM]

No. 387.

**Mürteza Pasha to Hans Ulrich von Eggenberg
Buda, 12 September 1629. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 112. Konv. 1. 1629. fol. 31–32.

Wolff, the messenger of the Habsburg ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein, notified Mürteza Pasha that the ambassador had left Constantinople and was now close to Belgrade, where he would soon be received by Mürteza Pasha's çavuşbaşı, Yusuf Ağa. Once the beylerbey informs Vienna that Kuefstein is in Belgrade, Receb Pasha should depart to Győr, from where he will go to Komárom and then to Esztergom, so that the meeting of the ambassadors can take place. The issue of the villages should be settled before Receb Pasha leaves Vienna: the villages paying to either side ab antico should continue doing so.

Del Vesir Murtesà Bassa di Buda
all'eccellentissimo Signore Duca di Cromau respecta

All'illustrissimo et eccellentissimo Signore Principe di Eggenberg, supremo vesire di Sua Maestà Cesarea et nostro buono amico, doppo li saluti convenevoli alla bona amicitia e vicinanza, et haver desiderato dal Signore Iddio lunga vita all' Eccellenza Vostra.

Facciamo questa per dirle, come Vostra Eccellenza haverà inteso per quello ch'io avvisai ultimamente la partenza del Signor Ambasciatore Cesareo da Costantinopoli. Hora da uno dello miei che n'è partito col Wolff servitore del predetto Signore Ambasciatore havendo inteso come egli è in procinto d'arrivare à Belgrado, doppo havere spedito il predetto Wolff alle vostre parti, ho mandato a Belgrado il mio Ciaus Basci Jussuf Agà per incontrarlo il Signor Ambasciatore haver cura delle cose necessarie, et condurlo onoratamente qui à Buda. Come noi saremo avvisato ch'egli sarà giunto à Belgrado, n'avvisaremo Vostra Eccellenza et quegli altri signori con huomo a posta, accio sia parimente spedito spedito da Vienna l'honorato ambasciatore Regieb Bassà per venirsene verso Giavarino.

Poiche, come è notò all'Eccellenza Vostra, è stato concluso che all'arrivo a Buda dell'ambasciatore Cesareo, quello dell'Imperatore nostro si deve truovare à Giava-

rino, et di la a Comore, quando il vostro si trasferirà à Strigonia, accio si facci una amichevole permutatione, et la comune povertà resti in riposo. Ma perché quantunque essa permutatione sia in procinto di farsi, et con tutto cio li poveri sudditi restino con non poco timore de qualche male, poiché se bene noi habbiamo fatto dal canto nostro quanto si conveniva, nondimeno gli Ungari in pregiuditio delle capitulationi impediscono le ville che *ab antico* hanno contribuito alla parte nostra, di contribuire, con pericolo di alterare la pace. Sarà cosa giusta e convenevole mentre esso Regieb Bassà si truova costà di terminare questo negotio di tanto beneficio alli poveri sudditi, accio le promesse e giuramenti delli Imperatori habbino luogo, ordinando espressamente che li villaggi che *ab antico* hanno contribuito all'una parte et all'altra, debbino contribuire ancora per l'avvenire, ch'in questo modo li poveri sudditi sarano consolati, et pregaranno Iddio per ambi gli Imperatori. Prego pero Vostra Eccellenza di fare che non sia più differito, o negletto questo negotio, ma che si possi terminare avanti la partenza de Regieb Bassà, per la cui espeditione ancora Vostra Eccellenza sara servita d'interponer l'autorità sua, accio sia rimandato in queste parti con quel honore e buon trattamento che si richiede. Et a Vostra Eccellenza preghiamo dal Signor Iddio lunga vita.

Di Buda li 12 della luna di Settembre 1629.

[MHC]

No. 388.

**Mürteza Pasha to Johann Christian Löbl
Buda, 13 September 1629. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 112. Konv. 1. 1629. fol. 33–34. A shorter version with similar contents is addressed to Ferdinand II under the date 14 September, *ibid.* fol. 35–36.

The issue of the villages is delayed, because the Hungarians claim that villages on the Kingdom's territory should not pay tax to the Ottomans. But this proposition is against the capitulation: in that case, the Ottomans will have to forbid many villages inside Ottoman territory (many days away from Buda inside the Ottoman hinterland) to pay their dues to the Hungarians. Mürteza Pasha assures that he has no interest in this business, since he has neither villages nor houses in this area. Mürteza Pasha was informed by Wolff, the messenger of the Habsburg ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein, that the ambassador had already left Constantinople and was now close to Belgrade, where he would soon be received by the beylerbey's çavuşbaşı, Yusuf Ağa. Once Mürteza informs Vienna that Kuefstein is in Belgrade, the Ottoman ambassador, Receb Pasha should also depart.

Del Vesir Murtesà Bassà di Buda all'illustrissimo Signor Colonello Lebel

All'illustrissimo Signor Barone Lebel, vesir di Sua Maestà Cesarea et nostro buon amico, affettuoso salute, convenevole alla buona amicitia e vicinanza.

Facciamo questa per dir a Vostra Signoria Illustrissima come già più volte habbiamo scritto à Sua Maestà Cesarea per le cose de' vilaggi; cioe che quelle che ab antico hanno contribuito dalla parte nostro dovessero ancora contribuire per l'avvenire, come è contenuto nelle capitulationi et apunto sono queste che noi domandiamo, sopra li quali più d'una volta è intervenuto il decreto del Potentissimo Imperatore è sono stato dati li privilegi alli spahi et timari. Ma gli Ungari al presento fanno difficoltà di lasciargli ubbidire et la loro raggione è che quelle ville non debbono contribuire alli Ottomani per esser dentro il paese di Sua Maestà Cesarea et circondate dalle sue terre. Nel che si viene à contrariare alle capitulationi, et a quatro trattati approvati e ratificati da ambi gli Imperatori et se questa raggione havesse luogo, manco noi doveriamo lasciar contribuire tante ville che sono dentro il paese del nostro Imperatore et molte giornate di quà da Buda, alli servitori di Sua Maestà Cesarea il che non habbiamo mai fatto, ma sariamo necessitati di farlo se gli Ungari perseveraranno, et cosi dandosi travaglio e molestia à quelli ch'essi mandano per raccogliere l'entrate, si vorrebbe a qualche rottura, et per conseguente la povertà rimarebbe desolata; come è successo più volte per il passato. In effetto che benefitio può ricevere la povertà, quando non sarannò osservate le capitulationi approvate e ratificate dalli Imperatori? Et di che utile sarà la pace? Dalla parte nostra possiamo dire con verità, che nissuno si e opposto accio li nostri villaggi pagassero le loro gravezze alli servitori di Sua Maestà Cesarea anzi gli habbiamo essortati di farlo, ma gli Ungari fanno tutto il contrario verso di noi, contravenendo apertamente alle capitulationi. Il che quantunque noi habbiamo più volte scritto a Sua Maestà Cesarea non habbiamo visto che si sia posto rimedio, ne sappiamo se li Signori Ministri glielo fanno intendere.

Non accade che gli Ungari pensino ch'io habbi qualche interesse, ò benefitio in questo negotio, poiché Dio sà ch'io non ho né villa, ne pure una casa in queste parti, ma il mio desiderio è solo che siano osservate le capitulationi concluse fra le Maestà delli Imperatori et la povertà resti in riposo, e tranquillità.

Quello che noi comprendiamo da questa dilatione delli Ungari, è ch'essi credono con lo strepito di liberare le ville dalli Ottomani, ma certo che manco rimesso libera pùr una casa, et in ogni modo converrà pùr che ubbedischino. Ma per che sò ch'essi Ungari si lamenteranno, et diranno che noi molestiamo le ville et importunaranno Sua Maestà Cesarea et le suoi Ministri, dichiamao a Vostra Signoria Illustrissima che dal canto nostro non si è contravenuto alla pace in nissun modo. Credo che gli originali delle capitulationi si truovaranno nel tesoro di Sua Maestà Cesarea si possono vedere, et se noi pretendiamo qualche cosa che sia in pregiuditio di esse, allora haveremo il torto noi, et haveremo contravenuto alla pace, il che non è Di gratia

Vostra Signoria Illustrissima habbi compassione delli poveri sudditi, et consideri quanto tempo è che si vanno prolungando le cose. Certo è che non si potrà più far aspettare li possessori delli villaggi, Se la povertà patirà, non incolpate poi noi altri, che sempre habbiamo scritto, et scriviamo quel che passa. Con che salutando Vostra Signoria Illustrissima le prego dal Signore Iddio lunga vita.

Di Buda li 13 della luna di Settembre 1629.

Doppo scritto questa habbiamo havuto nuova ch'il Signor Ambasciatore Cesareo sia partito dalla Porta, il Wolff suo servitore et uno delli nostri n'hanno portato la nuova, noi mandiamo il predetto Wolff alle vostre parti, et il Jussuf Aga nostro Ciaus Basci à Belgrado, ad incontrare l'ambasciatore provedere alle cose necessarie, et condurlo qui à Buda col debito honore. Vostra Signoria Illustrissima sarà servita d'impiegarsi, accio sia spedito il Signor Ambasciatore Regieb Bassà di quelle parti, si che segui una amichevole permutatione. Et si come per honorare il vostro, ho mandato a Belgrado il mio Ciaus Bassi, con ordine di usarli tutte le carezze possibili, così anco spero che il predetto Regieb Bassà verrà spedito dalle vostre parti con quel honore ch'alla reputatione del Potentissimo Imperatore mio signore si richiede. Avvisaremo quando il vostro sarà arrivato à Belgrado, et alla sua partenza di quel luogo sarà convenevole di spedire il nostro dalla vostre parti, come sa bene Vostra Signoria Illustrissima.

1629 li 13 della luna di Settembre

Expedita 29 Septembris 629

[MHC]

No. 389.

**Gábor Bethlen to Mürteza Pasha
Várad, [September 1629] Hungarian, copy.**

MNL OL P 1242 1. cs. no. 20. fol. 38.

Edition: TT 1883: 635–636.

Bethlen's messenger brought back Mürteza Pasha's letter in which the beylerbey wrote that if the Habsburg ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein left Buda, he was ready to go as far as to Debrecen to meet the prince. Bethlen's doctors advised him not to travel, because some snowing rain can kill him. Bethlen is getting somewhat better, but he is still very weak and has to be carried in a sedan chair. Nevertheless, he will stay at Várad and on the twelfth day will be in Debrecen to meet Mürteza Pasha. In the postscript Bethlen informs the beylerbey that 30–40,000 Tatars were on a raid in Poland, but the Poles put up resistance, therefore they are planning to come to Transylvania or the Hungarian territories under Bethlen's rule. Thus, Bethlen is needed in his realm, which is yet another obstacle to their meeting in person.

No. 390.

Gábor Bethlen to Mürteza Pasha
Várad, 21 September 1629. Hungarian, copy.

MNL OL P 1242 I. cs. no. 69. fol. 144–145.

Edition: TT 1883: 636–638.

Gábor Bethlen thanks Mürteza Pasha for his letter and excuses himself for not having written earlier due to his illness, and also for not giving an order to the governor, István Bethlen to write. The prince hopes to get better soon, his doctors are encouraging him, 40 okas (approximately 52 liters) of water have already been driven out of him, so this time God will hopefully not make Miklós Esterházy's wishes come true. The palatine already summoned a meeting to select the commissioners for the return of Kassa, but when it turned out that Bethlen did not die, the assembly was dissolved. Bethlen has no news about any military threat against himself, thus he only thanks for Mürteza Pasha's vigilance, but thinks that there is no need for a mobilisation. He will be glad if Mürteza Pasha sent him Memi Bey, and also a horse as a present.

Hearing some news about Bethlen's eventual attack against him, Ferdinand II wrote letters to Kassa, to the hajdús and to the prince himself. If the emperor takes this issue so seriously, he might not have as large armies as it had been reported. Catherine of Brandenburg greets Mürteza Pasha and thanks for the greyhound, albeit it could not catch a single hare yet. Bethlen's men brought the news from Cracow that Gustav Adolf II almost fell in the Poles' captivity, but then achieved a great victory against them, where 8000 Poles fell (Bethlen gives a detailed account of the alleged events). Bethlen does not understand why the issue of the villages still cannot be solved. Esterházy should not write things such as that until now he had only been shooting with his pen, but now something else will come. The new voivode, Alexandru Coconul, the son of Radu Mihnea was supposed to arrive at Moldavia on 17 September. Miron Barnovschi is in Chocim according to the news, he did not receive any help from the Poles.

No. 391.

István Bethlen to Mürteza Pasha
Várad, 21 September 1629. Hungarian concept.

MNL OL P 1242 I. cs. no. 70. fol. 146–147.

Edition: TT 1883: 638–639.

István Bethlen did not write to Mürteza Pasha, because Gábor Bethlen, although he is sick, takes care of the diplomatic contacts himself – he prepared the resident envoy (kapı kehayası) to the Sublime Porte (János Házi), and also the envoy to the beylerbey of Bosnia – thus, István Bethlen did not want to exchange letters with the beylerbey of

Buda behind the prince's back. Nevertheless, he promises to keep Mürteza Pasha informed about the development of Gábor Bethlen's health, which is getting better, and there is hope that he will recover. István Bethlen thanks for the news, hopefully God will not allow that their enemies have success. Miron Barnovschi is stuck at Chocim by the River Dniester, he is allied with the Poles, and Murad IV placed a new voivove on the Moldavian throne, Alexandru Coconul. Gustav Adolf II won a great victory against the Poles, 6000 of whom fell.

No. 392.

**Mürteza Pasha to Péter Koháry
Buda, 23 September 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. 12150.

Mürteza Pasha received Koháry's letter from a soldier from Nógrád. Koháry should not complain more that the sancakbey of Vác, Bali Bey has the taxes collected from his villages, the issue of taxation is taken care of. Mürteza Pasha did not answer two letters of the palatine, Miklós Esterházy, but this should give no reason for suspicion, he is dedicated to the issue of the peace, but cannot cede anything that was not in the earlier treaties and would be detrimental for the sultan and the 'nation'. The beylerbey wrote to the 'lords' [at the Viennese court] about the two most important issues: the raids from the Hungarian border castles, and the obstacles of collecting the taxes. He is waiting for the answer of Ferdinand II. Concerning the issue of György Haller's oxen, he questioned the ağas of Eger, who said that the 46 oxen were confiscated because of the attempt to cross the border with them without paying the customs. Since Haller is an important counsellor of Ferdinand II, Mürteza Pasha gave order that the oxen should be returned, but in the meantime 800 sheep were stolen, only 60 of which were later found by the lake of Tata. If these are returned, Mürteza Pasha will have the oxen returned as well.

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és böcsületes vitéz, szomszéd jóakaró barátunk! Minden mihozzánk illendő jóakaratumkat ajánljok és Istentől sok jókat megadatni kívánunk Kegyelmednek.

Novigrádi katona az Kegyelmed levelét nekünk meghozta, írását értettek. Az mi azért illeti, hogy az váci bég faluit beküldi, ennek utána nem leszen mi előttünk szükség panaszlani, azt igen jól cselekeszi Kegyelmed, ha az olyand sok panaszoktól az mi fejünk fájását tágétani fogja Kegyelmed. Az szegénység is az magok adaját egymásra magokon nem menne, kire osztán, ha egyszersmind re[á]ja erőltetnyék s meg nem adhatnájak, el köllettek pusztolnijok, más az, az végezés szerént érettek

kibocsátónunk, hogy erőszakkal behozassok, az is nem leszen szükség. Innyéd is meg vagyon parancsolva, ki-ki jobbágyával eltörhetőképpen bánik, adójokat, szolgálotjokat feljebb ne verjék.

Az mi illeti pedig palatinus úr, kedves, jóakaró szomszéd úr barátunk 2 levelére, hogy az választ elkéleltek volna, egyébbai szergalmatos gondunk viseléséhez képest nem tudná is Kegyelmetek mire vélni felőlünk, azt nem szükséges mifelőlünk Kegyelmednek csudálni, mert az első levelének értelmét az mi illeti, úgy tetszik, ha igaz ítéletet mifelőlünk akar Kegyelmetek tenni, mi abban, tudni illik az szegénységnek eligazolásokban mindedig úgy annyira fáradoztu[n]k, költöttünk, az mint az végezéshez kívántatott. De arról senki semmi ödőben felőlünk semmi ganasz ítéletet méltán nem tehet, ha az részről való némely oly kívánságokra nem mehetünk, az melyek az előbbeni végezésekben nem lévén, ha reá mennénk, mind hütünket, császárunknak nemzetünkkel együtt magonknak is böcsületünk ellen lenne. Azért mi, noha őnagyságának levelére választ nem írtunk, de annak gondjaviselésében naponként fárodunk, oda föl az uraknak írtunk, két dologról főképpen és melyben az egész békességnek fundamentomja áll, tudni illik, az magyar végekből országunkra szintelen csatázó latrokat megzabolázzák és az holdolt falokat ne tartóztassák, immár csak várunk onnyéd feljül, mi választ adat római császár őfölsége.

Az mi pedig illeti őnagyságának az utóbbi levelére való válasz nem tételünket, úgy mint Erdélyből fölszökött Haller György ökrei dolgát, azért kéleltek az választ, bizonyosan végére akartunk menni mint s hogy lett az dolog, mikor azért az egri agákat az dologért ide, mi előnkbe hivatok, az dolgot nem titkolták. 46 ökröt, melyet az hatalmas császár[n]ak birodalmán lop[v]a akarták elvinni, szokott vámot róla meg nem adták, az emennek hírt tettek, az vitézek utánok menvén úgy vitték be, de mi avval is nem gondoltunk volna. Megparancsoltok vala, visszaadják, azonban az előbbi szintelen kárvallásink és búskodásunk szerént esék ilyen dolog, nyolcszáz juhainkat hajtották el, ez csak mast történt és mikor az vitézeket nyomokon másnap utána küldöttök volna, az tatai halastó mellett találtak meg valami 60-at benne, az többi oda vagyon. Azért, mivel hogy Haller György őfölsége kedves tanácsa, az mint palatinus úr barátunk írja, és mi is az mi káronk végett az őfölsége tanácsinak fejenként írtuk, az az barátunk is talánd jobb kedvvel törekeszik az végbeli latroknak megzaboláztatásában és juhainknak visszatérésében, mellyel az tataiak tudnak, mi is az után mingiárt az ökröket visszaadatjok, ha az juhok visszaadatnak. Isten tartsa jó egészségben Kegyelmedet! Íratott Budán, die 23. 7bris, anno 1629.

Kegyelmednek úr szomszéd barátja,

Idem qui supra

[GEM]

No. 393.

**Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
Lakompak, 27 September 1629. Concept.**

MNL OL P 123 II. i. no. 149.

The message of Mürteza Pasha was delivered by İsmail Çavuş, concerning three issues: 1, Mürteza Pasha does not have any claim concerning the seven Hungarian counties which were handed over to Gábor Bethlen for his lifetime [Abauj, Bereg, Borsod, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa, and Zemplén]. 2, Transylvania and Catherine of Brandenburg are under his protection. 3, Mürteza Pasha is ready to send commissioners to negotiate the issue of the villages. Esterházy has different experiences concerning each of these. 1, The palatine forwards copies of the letters sent by Papazoğlu Mehmed Pasha to the hajdús and to specific Hungarian lords, which claim that he will arrive to negotiate, sent by Mürteza Pasha, and bring presents and kaftans. This counts as interfering within the territories of Ferdinand II and if Papazoğlu Mehmed Pasha did this on his own initiative, he should be beheaded. 2, Esterházy is aware that Catherine of Brandenburg was elected by the diet, took the oath and was confirmed by Murad IV, who sent her the insignia, the staff and the banner. There is a peace treaty with Transylvania, thus Esterházy does not plan to take any action against this, but he demands that Mürteza Pasha removes the troops he sent to the area of Lippa. 3, The royal commissioners had been waiting for the Ottomans for a month, and Mürteza Pasha keeps Esterházy's man, Mihály Pongrácz at Buda, although he went there solely to forward greetings, not to negotiate. He should be allowed to return.

[outside:] Az budai vezérhez vitt levélnek mása sub dato 27. 7^{bris} 1629.

Mi etc.

Jóakaró kedves úri barátunk! Mit izent legyen az minapban Izmael csauától és mit is írt legyen ugyanakkor, elhittük, megemlékezik most is Nagyságod róla, mely ez három rendbeli dolog volt. Első, hogy Nagyságotok Kassához és az hét várme-gyékhez, melyek csak éltéig engedtettenek volt Betlen fejedelemnek, semmi közit és dolgát nem ártja, az minthogy ennek úgy is köllött lenni. Másikat kívánta tőlünk, hogy Erdélt és a' benne levő fejedelem asszont meg ne bántanánk, mert azt Nagysá-gotok oltalmazni akarná. Harmadikként hogy a' szegín holdultság dolgának eligazétá-sa végett is kész volna Nagyságod commissariusit kibocsátani, és hozzáfogni, s eligazé-tani a' dolgot.

De jó úri barátunk! Megbocsásson Nagyságod, úgy tetszik, mindezeket külön-ben tapasztaljuk, mert ím mind a' Nagyságod ajánlása ellen s mind az két hatalmas császár egymás közt lett békesség ellen mit írogasson az hajdúságnak és némöly magyarországi uraknak is Papazogli basa, az mását oda küldöttük Nagyságodnak.

Melyben nyilván írja, hogy Nagyságod ötöt nem tudom, micsoda tractára és tanácskozásra küldte legyen oda, ajándékokot és kaftánokat is küldvén általa nekik. Ki micsoda egyéb, ha nem az hatalmas római császár birodalmában való nyúlás, melyet ha Papazogli barátunk (az mint maga írja) Nagyságod akaratjából cselekedett, kit mi nem hihetünk, bizony dolog, mind a' békességnek s mind az Nagyságod követséginek és levelinek ellene vagyon. Hol pedig csak magátúl indéttatva volna erre Papazogli barátunk, megérdemli, hogy feje essék el érette, az minthogy kívánjuk is Nagyságodtól, hogy megbüntesse ilyen mód nélkül való cselekedetiért.

Az mi pedig Erdélyországának és az fejedelem asszonnak is állapotját illetik, ha Nagyságtok nem akar valami változást csinálni, mire valók azok az hadak, az kik Lippához gyűlnek, és egyéb készületi is Nagyságodnak? Holott lám mi is nyilván megírtuk Nagyságodnak, hogy mi semmi újétást nem kívánunk most Erdélben lenni, tudván, hogy még éltében a fejedelemnek a Erdélyországa jövendő fejedelmének az fejedelem asszont választotta. Kik meg is esküdtek neki, és ő is megesküdt az országnak, melyet az hatalmas török császár is javallott, és botjának s zászlójának küldésével meg is erősített. Kiket mi mind szemünk előtt viselvén és Erdélyországgal magán való békességünk, és végezésünk is levén, ugyan nem is illett volna hozzánk, hogy mi az ő dolgokhoz most hozzányoljunk. De a' mint látjuk, Nagyságtok mostani hadi készületivel oly dolgot akar cselekedni, az kit mind az hatalmas török császár méltósága ellen láttatik lenni, s mind az maga Nagyságtok jó ajánlása ellen és az velünk való békesség ellen is. Ha azért Nagyságod az két hatalmas császár között való szent békességnek akarója, szükséges, hogy eloszlassa azokat az hadakat is. Ne féltse mitőlünk Nagyságod Erdélt, s csak Nagyságod haddal ne igyekezzék most ott újétani valamit, mi semminemő dologra okot nem adunk. De ha Nagyságod fönn fogja azokat a' hadakat tartani, meglátja Nagyságod, semmi jó nem következik belőle, mert mi sem kezdünk hivalkodó nézői annak lehetni.

Az harmadik dologban ítélje meg Nagyságod maga, ha nem nagy méltatlanság-e ez, és ha nincs-e az én kegyelmes uramnak, az hatalmas római császárnak is méltósága ellen, hogy ím egy egész holnapja múlt ismét, az miúlta az mi commissariusink Nagyságodra és az Nagyságod commissariusira várakoznak. Mindazáltal csak el sem akarja kezdeni Nagyságod, nemhogy azt végben igyekezné vinni, sőt a' ki nagyobb dolog, jámbor főszolgánkot is Pongrách Mihált az vele levőkkel ott tartóztatja Nagyságod, s nem tudjuk mire vélni azt is.

Kérjük azért Te Nagyságodat barátságosan, hogy maga jó igéreti s ajánlása, sőt írása szerént is cselekedgyék mindezekben az följlül megírt három rendbeli dolgokban. Azaz semmi közit az hét vármegyékhez és azokban levő népekhez ne tartsa, mert azt nem csak meg nem engedhetjük Te Nagyságodnak, de hallani sem akarjuk. Erdélyországa is maradgyon azonban, a' mint most vagyon, mi nem bántjuk őket, s Nagyságtok se bántsa, és semmit ne is igyekezzék most ott újétani. Aszerént a' szegín holdultság dolgát is ha Nagyságod igazétásban akarja venni, mi arra mindenkor készek

voltunk és vagyunk. Hol pedig mi más akarja Nagyságodnak, abban is ím szükség egymást felőlök szóval tartanunk. Írja meg Nagyságod egyátaljában való akaratját, s mi ott hejában magunk böcsöletinek sérelmével is tovább emberünköt nem tartjuk. S kérjük azon is Nagyságodat, ne tartóztassa jámbor szolgálainkat is ott, mivel ez is böcsöletünk ellen láttatik nekünk lenni.^b Mi azokat a' Nagyságod böcsöletieért jó egészsége látni küldtük be, s nem valami végezésre, s nem ítéljük semmi szükségét ott való késedelmeknek. Nagyságod maga méltósága és böcsöleti is azt kívánja Nagyságodtól, hogy szükség kívül követünket ott ne tartóztassa. Lám mi nem szoktuk az Nagyságod hozzánk küldött követit itt sokat tartóztatni. Nagyságodtól pedig mind ezekre mennél hamarabb bizonyos választot várok. Tartsa meg Isten Nagyságodat jó egészségben. Datum in castello nostro Lakompak, die 27. 7^{bris} 1629.

a deleted: halála után

b deleted: ha mielőttünk visel

[LG]

No. 394.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

S. I., 28 and 29 September 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 143–146.

Mürteza Pasha received Esterházy's letter dated Kismarton, 17 September. The beylerbey answered neither Esterházy's earlier letter, nor Gáspár Tasi's (who is currently in Érsekújvár), because he heard that the palatine was in Vienna with Ferdinand II. But he informed Ferdinand II and his counsellors, as well as the Ottoman ambassador in Vienna, Receb Pasha, that although they punish those acting against peace on the Ottoman side, they expect the same on the other side in vain. Mürteza Pasha already invested much effort in making peace, brought Ömer Ağa, a kapıcı başı from the Porte, and sent his commissioners where he was requested to. He negotiated a lot with Gáspár Tasi, and believed that this would be enough, but the commissioners he sent to Szőgyén faced several new articles, which were unacceptable. He is unwilling to accept things that were different in practice since the conquest of Buda and Székesfehérvár (1541 and 1543). Thus, the Ottoman commissioners left.

Concerning the raids, Esterházy promised earlier to punish the culprits, but then wrote in a previous letter that he is no prophet, whose words would always come true. This is inappropriate and Mürteza Pasha does not know how long he will still be able to hold back those who want to take revenge. On the Hungarian side, captains of each small castle behave as if they would be palatines themselves. The Ottomans had not been able to collect the taxes from the villages that have submitted themselves to them for two years. Concerning the issue of György Haller's oxen, Mürteza Pasha questioned the beylerbey

and the ağas of Eger, who said that the forty-six oxen were confiscated, because of the attempt to cross the border with them without paying the customs. Mürteza Pasha gave order that the oxen should be returned, but in the meantime 800 sheep were stolen, only 60 of which were later found by the lake of Tata. If these are returned, Mürteza Pasha will have the oxen returned as well.

No one disturbs the priests and preachers in Ottoman territory. Gáspár Tasi complained about Tatar İbrahim Bey from Esztergom, but the bey swears that he did not do such a thing. Christian clergymen can live in peace in the Ottoman Empire, even in Constantinople: it is useful if the Ottoman population is large, but they have no interest in their faith. Mürteza Pasha expects the answer from Vienna, he hoped that his man will share the complaints with Esterházy there. Further complaints from the pasha of Kanizsa, Bekir Pasha, as well as the ağas and hocas of Szigetvár just arrived, according to which Selim Efendi, a hoca from Szigetvár was captured by soldiers from Kapronca on his way towards the burial place of Sultan Süleyman I [at Turbék,] and was taken to Drenje and later to Kapronca. The soldiers of Kapronca lead many raids in the neighbourhood of Szigetvár, Mehmed from Szigetvár was also captured by them with his wife. Mürteza Pasha demands that the captain of Kapronca should be punished, as İbrahim Pasha also lost his office and has because of two peasant children, in spite of having been in the sultan's service for sixty years, sometimes as serdar.

[outside:] Az tekintetes és nagyságos úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, római császár öfölsége tanácsának, Magyarország palotinusának, az kunokok [!] bírájoknak, Fracnó várának örök urának, Sopron, Bereg, Zólyom, vármegyék főispánjának, nekünk jóakaró úr barátunknak adassék

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes és nagyságos úr, nekünk jóakaró kedves szomszéd barátunk! Barátságos jóakaró barátunknak ajánlása után kívánunk Istentől minden jókat Nagyságodnak.

Az Nagyságod levelét, mely íratott Kismartonban ennek az hónapnak 17. napján, nekünk megadták, megfordéttatván írását Nagyságodnak értjek. Hogy ennek előtte Nagyságod és az Nagyságod Újvárbón levő Tasi Gáspár szolgálja nekünk írt leveleire hogy eddig váloszt nem írtunk, csudálkozván nem tudná felölünk mire vélni. Minekünk kedves úr szomszéd jóakaró barátunk! Eleitől fogván, hogy az szegény község megnyugodjék, Nagyságoddal arra vigyáztunk, és az két hatalmas császár között levő tökéletes barátság és szent békességnek végben vitelében egyenlőképpen ennyit azért fárodostunk és költöttünk. Kitől mast is öresek nem vagyunk, nem is szánjok ezután is az szent békességnek megmaradásában és az szegény községnek hátramaradott dolgainak jó módjával eligazításában fárodóságunkat, kötsé-

günket. Az mint eddig akartok, ezután is akarjok, mert az mi részünkről sem nyilván, sem titkon, noha az részről szintelen elszenvedethetetlen károink történnék, de semmi csata és bosszúállásra engedelem nem adatott. Az melyek pedig akarattunk ellen annak csak az [leg]kisebbik részében is vétettek, mindeneket, még nagy tisztben levő úr embereket is érdemek szerént megbüntettük.

De az Nagyságotok részéről az nyilvánvaló csatázás miatt az minemű károink estenek, melyekben mikoron tudására adtunk is Nagyságodnak és az több uraknak, hová valók cselekedték, károinkban egyet is meg nem térítettétek, az latrokban pedig meg is nem büntettek, kin csudálkozván nem tudjok, mire való indolatjának vélni Nagyságotok felől. Mivel pedig értettek volt Nagyságodnak Bécsbe, őfölségéhez menetelit, mast is ott lenni gondoltok, az okon eddig Nagyságodnak magán való választ nem írtunk volt. De ez dologról mind őfölségét római császárt és az tanácsurakat, és ott levő őhatalma főkövetét megtaláltok volt, melyre mindeddig váloszink nem jüttek.

Az szegény községnek dolgára, úgymint az melyek hódolni tartoznak, azokat behódoltatni, és az melyek nem tartoznak, azokat meg nem háborgattatni ezután is szüünk szerént munkálkodásunkat bizonyára nem szánjok az végezés szerént, mert mindezekben minemű szüünk szerént eddig is fárodoztunk, tapasztalta minden indulatunkat Nagyságotok. Meg is bizonyítottok elégségesképpen azzal, [hogy] őhatalmának böcsületes kapocsi basáját az Portárúl fölhozattok. Azután ismíg az békességnek dolgábon forgott régi böcsületes úri emberit az hatalmas császárunknak oda bocsátottok az Nagyságotok országába, az mely helekre Nagyságotok kívánta. Az hatalmas császárunknak egyníhán ízbe országotkba bocsátott úri emberink böcsületlen bocsáttottanak vissza.

Jóakaró úr barátunk! Az Nagyságod részéről való commissariusok az mi részünkről való commissariusokat noha káromlozzák, de mi tudjok, mint és kitül vagyon, mert ennek előtte is Tasi Gáspár itt Budán nálunk létében az ő velünk való hosszú tractálásán az végezések ellen olyan dolgokkal terhelt, az melyek az végezésekben nem említettnek. Hogy annyi elménk fárodsága hejábo ne legyen, egyníhány articulus beíratására nekik engedelmet adtunk volt, hogyha azokból az mi tetszésünkkel az Nagyságod akarattja is egyezne, Nagyságodra halasztatott volt. Mi úgy gondoltok, azokból az Nagyságod akarattja is egyez az mienkkel. Az reménségünkre nézván bocsátottok volt újóban commissariusinkat Szőgyínbe. Tasi Gáspár az maga akarattja szerént úgy kívánta az articulusokat, az mint ez részről semmiképpen rejá nem mehetek, az előbbi mi akarattunknak egyiknek is helt nem adott. Az okon az mi commissariusink is minket megkérdvén nem tudtak veli mit cselekedni, kételenül vissza köllött júniek. Az Nagyságod részéről való commissariusok nem igyekeztén azon, hogy az szent békességnek végezése szerént az szegénység dolgának hátra és fönnmaradt dolgát jó útban igazétsák, hanem csak magok elmékedésekre szergalmatoskodtak, és az paraszt emberek szavoknak adtak helt. Fejérvár és Buda megvételetül fogván nem lett és az el[ő]ző végezésekben nem emlékeztetett dolgokra kívánták, hogy commissariu[si]nk rejá menjenek, ispánysághoz illendő dolgokat igazétani kívántok,

az mely az mi nemzetünkhöz nem illendő dolog. És ha az mi commissariusink rejá mentek volna azoknak kívánságokra, minekünk is nagy böcsületünk ellen lett volna.

Az faluknak dolga ezért is maradt eddig ennyire hátra. Az végezésekben levő dolgok még eddig mirajtunk hátra nem maradt, ezután is azon igyekezünk, hátra ne fogjon maradni. De hogy az község dolga el ne igazodjék, abban maradjon mint eddig, csak azért az végezésekben nem levő, nem [i]s illendő dolgokkal terhelték az Nagyságod commissariusi emberinket, hogy annak erejével mindenféle az csatáknak, országunkra járásokra inkább szabadságot adhassanak. Melyekről mikoron panaszinkkal megtaláljok Nagyságodat, nekünk azt feleli, hogy az latrokat megbünteti, károinkat megtérítetteti. Mikoron semmi nem levén benne, annak utána ígértere és írására emlékeztetjek Nagyságodat, azt ír Nagyságod viszontag, hogy ím nem propheta Nagyságod, hogy minden írásod igaznak találtossék. Az mely válosz sem az szent békességhez, sem az jó szomszédshoz nem illenének, olyan váloszokat ír Nagyságod. Az részről az csaták és mindenféle ellenség nyilván és titkon naponként öregbedik, és semmi károinkat is vissza nem térítetteti. Az mi részünkről való szintelen panaszokhoz képest nem tudunk mint váloszt adni, csudálkozván álmekodunk. Az mi részünkről az melyek panaszlónak ha azt mondjok, hogy károkért ők is bosszút álljonak, s meg fogják cselekedni, nem tudjok, minemű békességet reménljünk. Ha pedig azt mondjok nekik, hogy az magyar gondviselő uraknak írunk, és megtérítettjek az kárt, abban nekik igazat nem fogunk mondani, mert bizonytalan reménség.

Mi annak előtte úgy reménlettek, minden gonoszoknak büntetése Nagyságod hatalmábon legyen. De ez végekben az legkisebbik palánknak kapitánya is mindenik magát palatinusnak tartja, és az mit cselekedett, bántás nélkül marad. Így levén az dolog az részről, az szent békesség magának semmi erőt nem veszen, és semmi tökéletes állandó barátságot is nem reménlhattünk, ha mind így leszen. Mi is noha az csatázásra senkinek szabadságot nem engedünk, de az vitézlő rendet meg nem tarthatjuk. Ha mely helbül kárt fognak vallani, utának mennek, az hová nyomozzák, ott fognak bosszút állani. Mi pedig azután annak okai nem akarunk lenni. Az mely faluknak pedig holdolni köllene, immár két esztendeje semmi adó szolgálotra be nem jönnek, ilyen ok nélkül való dolgokkal tartóztatnak. Az őhatalma adaja szedőknek és az iszpajáknak nem tudunk immár ennek utána mi választ adnunk. Ha azt adjok válaszol, lássák, az mit behozhatják, kiki hozza be jobbágyát az végezés szerént, bizonyára senki meg nem fog fárodni jobbágyát beholdoltatni.

Haller György ökrei végett más levele is jött vala Nagyságodnak, azért mi még akkor az egri pasához és az ott való agáknak idehozatására embert bocsátottunk volt, hogy végére menjünk, bizonyosan mint s hogy lett ez történet. Azért bizonyosan így higyje Nagyságod, [hogy] az hatalmas császárunk birodalmán szokott vámot elkerülvén meg nem adták, az emenenk is úgy küldöttek volt utának, azt az 46 ökröt betérítették. Mindazonáltal mi parancsoltuk volt, hogy mindjárt visszaküldjék. Azonba 800 juhainkat innyed Budátul az latrok elvitték, melyeknek az 60-át az tatai

halastó mellett vitézink találták meg. Az többit is, úgymint 700 és 40 juhót az tataiak tudják, hová tették. Adassa vissza Nagyságod, mi is mindjárt az egri pasával az Haller György 46 ökrét visszaadtak.

Hogy pedig az mi részünkről való némely iszpaja az falukon az papokat az vagy prédikátorokat háborgatnája, igazgatnája az végezés ellen. Igaz, Tasi tett volt az esztergami tatár Ibrahim bég felől ilyen panaszt. Mindjárt parancsoltunk neki, esküszik, hogy sem híre, sem tanácsa bele, el is higyje Nagyságod. Nemhogy őtüle, és hozzá hasonló valakitül, de még nagyobb emberek is azt meg meg [!] nem mernyék próbálni, hogy az mi részünkről olyan dologból fárodjanak. Mert az mi hatalmas császárunk birodalmán mind az tengeren túl és innyed, még szintén Kostancinápolyban is az k[e]resztény egyházi emberek, akármi hütben legyen, bátorságosan élhet, mert mi azon nem igazgatunk. Ha az ő hatalma birodalmán sokan laknak, úgy nagyon használotunkra, de azoknak hütök nekünk semmi hasznunkra nincsen.

Immár Bécsből várunk, valaminemű váloszink fognak jünni, ahhoz alkolmazzatok magunkat. Nagyságodnak is minden dolgot tudására fogunk adni. Noha csak mostanába az végeinkbe levő pasák és békek az mennyi károkról minket tudósítottak, melyeket írásban is küldöttünk Bécsbe, úgy gondoltok, Nagyságodat is emberink ott találja, de mégis míg az uraknak akarátját nem értjek, semmire okot nem akarunk adni.

Azután ihol hogy ez levelünket íratjok vala, újóban érkezék az kanizsai pasának és az szigetvári agáknak, hovácsáknak panaszló levelek. Úgy adják értésünkre, az elmúlt napokban, úgymint az elmúlt pénteken egy szigetvári hodzsa, úgymint Szelim effendi nevű másodmagával délután sietett volna az jó emlékezetű, Istenben elnyugodt szultán Szulimán temetésére. Ott csak egy falunál, igen közel valami hajdúk rejá ütvén lovát alóla ellövik, másodmagával Drenjébe kötve vitték, mast is ott fogoly[ként] tartatik. Azért lássa Nagyságod, bizony ezekből semmi jót nem várhotni. Kérjek azon Nagyságodat, mindjárt parancsoljon, [hogy] azt az szegény hovácsot társával bocsásák el, ne tromfolják nagyubbal meg. Isten éltesse és szerencsáltassa Nagyságodat. Íratott Budán, die 28. 7bris anno 1629.

Nagyságodnak jóakaró úr szomszéd barátja

Vezér Murteza pasa

P. S. Immár ez levelünk bepöcsétöltették vala, [amikor] az kanizsai pasa és szigetvári agáknak újóban érkezék levelek. Az kaproncai kapitányra fölötte igen nagy panaszt tesznek, az mint az békességben vitézségét mutogatja, és csatáit Szigetvár felé alá jártotja. Ez napokban egy szigetvári szegény emberünk kocsin feleségével, melynek neve Mehemet, Börzöncre akart menni, az kaproncai hajdúk elvitték, mast is Kaproncon vannak.

Levelünkben az minemű szigetvári hodzsa felől, úgymint Szelim effendi felől Nagyságodnak írtunk, afelől is azt írják mast újóban, Drenjéről Kaproncára vitték mind

az társával, és az latrok, az melyek elfogták, nem drenjeiek, hanem azok is kaproncaiak voltak. Azt írják, az több végekből az mi részünkre noha károkat tesznek, de egyedül az kaproncai kapitány latraival több csintalanságot cselekedett. Elhittek, [hogy] erre római császár öfölsége nem szabadítja, az urakkal Nagyságodnak is engedelme nincsen. Avval pedig megbizonyíthatja Nagyságtok, hogy az megnevezett embereinket mindjárt elbocsáttotja, magát az alatta való latraival megbünteti, mint mi valami két rossz paraszt gyermeknek elkapásáért Ibrahim pasát, mely az hatalmas császárunknak 60 esztendeje igen kedves vitéz úr híve és hadainak sokszor igazgató szerdára volt. Mégis mi azt nem néztek, az békességnek kedvéért az gyermekeket visszatértették, magát tisztibül, úgymint kászábúl megfosztánk, mast is házánál szemmel nézi az tisztét. Valamíg azért afféle békességingató, tisztben levő úri emberekkel is Nagyságtok is így nem cselekeszik, ezen kүүл miképpen féljenek öfölsége haragjátúl és Nagyságtoktúl? Kérjek mégis szeretettel Nagyságodat, maga bizonyos emberét bocsássa, és azokat megbüntetvén, az melyik ilyen dologra okot adnak, ez az megnevezett emberinket bocsáttossa el. Váloszt reménlünk Nagyságottúl. Die 29. 7bris.

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 395.

**Mürteza Pasha to Hans Ludwig von Kuefstein
[Buda], 29 September 1629. German translation.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 1297–1298.

Mürteza Pasha wishes Kuefstein a safe journey and promises to send his correspondence towards the Vienna once Wölff came back. The beylerbey prepares Kuefstein's arrival at Belgrade. The ambassador wanted to receive money as assistance from the Ottomans, but Mürteza Pasha ordered his dignitaries there to prepare money and buy supplies for him. Mürteza Pasha asks Kuefstein not to resent this, Receb Pasha also received supplies in kind only for fifty days after his arrival at Vienna.

[outside:] Transfération des Vezier Murteza Passa schreibens an Ihrer Excellenz. Angehendiget den 29 7bris 1629.

Des Durchleuchtigen Großmechtigsten Römischen Khaysers woll verordneter angenebener bottschaft hochaschenlicher herr, unser geliebter und hochgeehrter herr und freundt. Demselben seint unßer zu freundschaftt gebüerende lieb und freundschaftt zuvor.

Auch verlanget unß in dieser müeheseligen raiß deroselben zuestandt zu nemben, winschend aber von Gott dem Allmechtigen deroselben mit gueter gesundtheit und

mit frehelichen gemueth zu uns gelangen; es freyet unß auch Eur Herligkeiten mit gueter gesundheit nach die Portten und von danen widerumben zuruckh raiß.

Weitter, Eur Herrlichkeit an unß gethanes freundliches schreiben sambt andere hinauf nach Wien gehörigen schreibungen zurecht empfangen haben, dieselbigen hinauf zu schickhen unß beflissen, von wegen des Wolfffen daß denselben wier zu Eur Herrlichkeit entgegenschickhen sollen, obs Gott will, wan er khomen thuet alsपालten wollen wier ihn zu Eur Herrlichkeit befürdern.

Hochgeehrter herr und freundt, zu Eur Herrlichkeit glücklichen ankunfft zu Weissenburg und zu dero unterhaltung die noturfft in victualien zuerraichen veror[d]net worden, welches aber nicht annehmhen, sondern in pahren gelt zuerraichen begehrt haben. Geliebter herr und freundt, weillen aber solcher raiß nicht allezeit gleich zuegehen khan, also wollen Eur Herrlichkeit auch nicht umb etwas sich unlustig und beschwerlich sein lassen, wier haben gleichwoll denen unsern verordten leiten [!] und commissario geschrieben und bevohlen haben, daß sy alß müglich die noturfft in pahren gelt erlegen sollen lassen, und mit derselben die noturfft auf khauffen. Geliebtes Gott zu dero glücklicher ankunfft an der victualien und noturfften nichts ermanglen werden soll. Eur Herrlichkeit wollen (wie vor bemelt) nicht unlustig sein, dan einem gemainem man oder dienern gehet auch nicht allezeit nach seinem will und mainung. Dem Recheb Bassa alß er nach Wien geraist hat, man ihme 50 tag an statt deß geld in victualien geraicht haben, er ist darumben nicht ver [!] übell genomben, noch beschwehret, sondern des Großmechtigen Khaysers repudatio gehalten. Nochmallen von Gott dem Allmechtigen alle gluckhlicher wohlstandt wintschent.

[GK]

No. 396.

**Mürteza Pasha to Hans Ludwig von Kuefstein
[arrived on 30 September 1629]. German translation.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 1299–1300.

Mürteza Pasha forwarded Kuefstein's writings to the captain of Komárom, Ernst von Kollonich, and when Wolff arrived, he was also sent to Kuefstein. Mürteza Pasha requests the ambassador that once he reached Eszék, Kuefstein should let him know his day of arrival through Wolff.

[outside:] Transferierung des Vesier Murteza Bassa zu Offen an Ihr Excellenz zuegeschickhten schreiben, gelieffert den letzten 7bris Anno 629.

Des Durchleuchtigsten Großmechtigist Römischen Khaisers angenehm[mer] und wollverordneter Her Botschaffter.

Hochansehnlicher unser gelibter und hochgeehrter herr und freunt, denselben zur angenehmbene freundschaft gebüerende liebs und guets zuvor, begehren[d] Eur Herrlichkeit gueter gesundtheit und wohlstandt zuvor.

Unsers geliebten und freundlicher herr schreibungen haben w[ir] durch einem wollvertrauten perschon unsern g[uten] herrn nachbahren, Herrn Obristen zu Comorn zuegeschic[kht] und nach dem auch der Wolff hieher gelangt alß d[urch] ihm auch zu Eur Herrlichkeit zu gegen geschickht, hinfüro auch zu Eur Herrlichkeit diensten seint wier ganz freundlich oblegiert [!], daß auch zwischen zwey großmechtigen khaiser die lieb und freundschaft behaareth, der armen unterthanen aufnemen und daß haylbahre fridt einen bestandt zuhaben unß befeissen wollen, an welchen man gahr kheinen zweiffel haben solle.

Geliebter herr, wan Eur Herrlichkeit, geliebs Gott, zu Esseck ankhomben worden, alß dan wollen sy durch den Wolffen unß mit ehisten erindern den gewißen tag so sy alhie sein wolten, damit wier desselben glückh[lich]er hieherkhunfft aigentlich wissen khinnen.

[GK]

No. 397.

**Mürteza Pasha to Hans Ludwig von Kuefstein
[Esztergom], [arrived on 10 October 1629]. German translation.**

ELTE EKL G4 Tom. V, p. 1401–1402.

Mürteza Pasha was happy to hear about Kuefstein's arrival at Földvár. He is currently in Esztergom due to some construction works, and will stay there for a few days, but since Kuefstein will arrive on next Thursday, Mürteza Pasha will also set off on Wednesday to Buda. As the Habsburg counsellors did not know about Kuefstein's arrival and thus could not prepare Receb Pasha to start his journey, Mürteza Pasha sent İsmail Çavuş to inform them.

[outside:] Transferierung des Murteza Bassa zu Offen an Ihr Excellenz zuegeschickhten schreiben, überlieffert den 10. Octobris 1629.

Hochansehnlicher Herr Bottschaffter, unser hochgeehrter und geliebter herr Nachbar, dem selben seint unser zur freundschaft[ft] gebüerendes lieb und alles guetes bevor, unsers geliebten herrn glücklicher ankhunfft zu Feodvar haben wier mit sondern freiden vernomben, und thuen denselben willkhumb zu haissen. Wier seint auch umb etwa pau willen hieher nach Gran und vermaint etliche tag noch lenger alhier zubleiben, weillen aber unsers geliebten herrn einzug zu Offen (obs Gott will) am khunfftigen finntag geschehen soll, derowegen wier auch unß geliebs Gott den mitwochen auf Offen begeben, und alß dan unsererer zusambenkhunfft in alle sachen

wier unß ganz freundlich unterreden und correspondiern; und weillen aber unsers geliebten herrs aigentliches ankhunfft nach Offen, die römische khaiserliche depudierte rathe zu Wien noch nicht aigentlich wissenschaftt haben, und den Reczeb Passa auch noch nicht abgefertiget worden, sondern werden sie, die herrn rätthe, Eur Herrlichkeit glücklicher ankhunfft zu Offen gehren [!] vernemben, wie wier dan unsern Iszmaill Chauzer nach Wien geschickht, der wiederumben hieher nach Gran gelangent zu Eur Herrlichkeit geschickht haben, von welchen werden Eur Herrlichkeit mit mehrerm vernemben, und auch Eur Herrlichkeit glücklicher ankhunfft zu Offen, denen khaiserlichen herrn rätthe zu avissier zuthuen wissen, damit sy auch des Reczeb Passa abfertigung vornemben mögen. Im übrigen sache wöllen wier im unserer zusambenkhunfft (wie vorbemeldt) in freundschaftt correspondiern. Hiemit demselben alle glücklicher wolstandt und beharlich gesundtheit von Gott dem allmechtigen trewherzigist wintschent.

[GK]

No. 398.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 5 November 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 154–155. and 135.

Mürteza Pasha received Esterházy's letter and the attached list. What the palatine writes is inappropriate, the beylerbey is convinced that it was just to inform Ferdinand II and his counsellors that the question of the peace was stalled and that Esterházy could not deal with his own captains. It is not true, what Esterházy suggests, that Mürteza Pasha would 'have an eye at another court'. When he sent the list of the Ottoman complaints, what he expected was not to receive another list from Esterházy, about the complaints from the last four years, collected from the region of Croatia and Kanizsa, as well as from Péter Kobáry and Tamás Bosnyák. Some of the damages noted there have been compensated for already, others were unknown and cannot be investigated after such a long time, but he will do his best.

Tamás Bosnyák complained about the soldiers of Eger, thus Mürteza Pasha sent there someone, but he reported that the soldiers of Fülek did not keep the peace, and harassed those who had been collecting wood. When they were attacked by the Ottomans, Bosnyák wrote a letter full of threats. In Bosnyák's absence, his vice-captain gave a pass to soldiers, who later murdered merchants around Pest and Szeged. Some of them were captured and they confessed that the vice-captain instructed them to show their passes if they met a large group of Ottomans, but fight if it was only a smaller contingent.

The oxen of György Haller were taken because he was not ready to pay the customs, and Mürteza Pasha will not give them back as long as the 800 sheep taken from around Buda are not returned. The soldiers from Bodony, Pál Nádasdy's men, who (holding

a safe-conduct from 'Marcaltövi') earlier attacked people going to a wedding close to Pentele, killed yet another five men there. Koháry and Bosnyák lie about this issue, similarly to the case when Ottomans were killed around Léva and several thousands of florins' damage was done. Mürteza Pasha sent warnings to the borderland around Kanizsa and Bosnia to keep the peace. If his soldiers capture people and let them go in exchange for honey, then they must be peasants from villages who were supposed to pay taxes, but did not, and this was the way the payment could be coerced from the community.

The hajdús killed around Siklós, Pécs, Szigetvár and Mohács surely went behind the Ottoman castles without showing their pass to the captain of the closest fortification and without requesting a guide. In any case, Mürteza Pasha will send someone to investigate, and the captains from the Hungarian side should also contact him with their complaints. In the Croatian borderlands, Zsigmond Erdödy and Farkas Kristóf Frangepán released 300 soldiers to raid. It is inappropriate from Esterházy's part to answer to these grievances that he is no shepherd.

The delay in the agreement concerning the villages is the fault of Esterházy's commissioners. Whereas they have been waiting in Érsekújvár, the Ottoman commissioners, primarily Muharrem Pasha, were busy dealing with this issue since Saint George's day (23 April). There are no articles left, where the parties would not be aware of each others' opinion, and they should now let the villages pay their taxes. The agreement with Gáspár Tasi stipulated that both parties should compile their registers and these should be compared at a meeting of commissioners. The Ottoman register has been ready for a long time, Esterházy should see whether there is anything controversial in it, and if there is nothing, it should be sealed and there should be peace. If the Hungarian party does not want this, Mürteza Pasha will revoke the commissioners.

[outside:] Az tekéntetes és nagyságos úrnak, gróf galentai Esterházy Miklósnak, Fracnó várának örökös urának, Soprony, Zólyom, Bereg vármegyék főispánjának, az kunokok [!] bírójoknak, Magyarország palotinusának, római császár öfölsége tanácsának, nekünk kedves jóakaró úr szomszéd barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmitől az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, nekünk jóakaró vitéz szomszéd barátunk! Hozzánk illendő jó szomszédtságos barátságunk ajánlása után kívánunk Istentől minden jókat megadatni Nagyságodnak.

Az Nagyságod levelét és neműnemű dolgokkal följecett lajstromat is vettek. Az Nagyságod levelét megfordítatván némely oly bosszaságra nézendő feleleteket is értünk belőle, melyek minekünk soha gondolatinkba is nem szármoztak. Az Isten az, ki semmiből teremtett minden embernek dolgát és szívök állását tudja. Az szent

békességnek dolgáért eleitől fogván eddig mind az két részről mennyi kótság és fárodtság lett, azt is senki úgy nem tudja, mint Nagyságoddal mik tudjok. Így levén, az bizonyosan elhíhető, annak ártolmára bizony mi nem igyekezőnk, és hütünk is nem engedi. Így levén, Nagyságod felől nem illenyék és nem is reménlettek volna, [hogy] felőlünk kételkedjék, és oly dolgokat ránk fogván illessen.

Az szent békességnek hátramaradott némely dolgait, és az faluknak eligazítását is illendőképpen commissariustok nem igyekezőnk, és ha oly dolgokat kívántok, ki nem lehető, annak okaiból el nem igazodhatott, ennyire hátra költett maradni. És ha az dolgot uratoknak, fejedelmeteknek tudásokra köllött adnunk, és a mellett több akaratumkat is ha öfölségének és környüle levő tanácsuraknak meg köllött jelentenünk, úgymint az részről valókat, melyek az békesség ellen ennyi károinkat teszik, igyekezőnk megzabolázni, nekünk úgy tetszik, illetlen dolog túlünk nem fogott lenni. Sőt inkább értékre adtok, [hogy] az végekben levő kapitányokka[1] palotinus úr barátunk nem bír úgy velik, az mint köllene, hozzá is úgy nem igyekezőnk hallgatni. Ítélje[k], ez is okot fogott adni az Nagyságod hatalmának, ha mi oda föl írtunk s írunk, az Nagyságodnak kisebbségére nincsen, úgy ítéljek.

Hogy pedig mi más udvartól is váránk, jelenti Nagyságod, abból is tudjok, mi gondolatod, ki minekünk eszünkbe is nem jutott. És Isten adott annyi erőt s elmét minekünk, [hogy] attól az udvartól nem szükség várunk, melyet Nagyságod gondol. És az mi szüünk bizonyára nem rovaszságnak fészke, elhigye Nagyságod. Az Istent hívom bizonyoságul, ki mindkettőnknek szüveink állását látja, tudja. Az szent békességnek dolgaiban és az szegénységnek is eligazításokban tiszta szívvel, jó akarattal fárodtunk és igyekezőnk fárodni, és az két hatalmas császárnál ez világon s valyon is ki lehetne más, kitől mi valamit várhotnánk. Jóakaró úr barátunk! Az békességnek idején tiszta szüünknek köll lenni, és afféle gyanóságot eltávoztassunk. Isten látja, mi semmire okot nem igyekezőnk adni, és nem is engedünk adatni, csakhogy az részről is igyekezzék elfogni és megbüntetni az sok gonoszokat.

Mi pedig ennek előtte az mely panaszinkat fölküldöttök volt Nagyságodhoz, más illendőbb válozt annyi ödőtől fogván várván. De csak annakokáért, hogy azokat ki ne szolgáltossa Nagyságod, Horvátországra és Kanizsa felé elküldözvén, az kapitányoktól és azonképpen Kohári és Bosnyák szomszédinknak meghagyván, különb-különb történt az vagy nem történt nyégy esztendőitől fogván való dolgokkal sok pontokat följegyeztetvén előnkbe küldötte. Némelyek pedig azokból noha történtenek, de azokat illendőképpen kikeresvén és kiszolgáltottok. De azokhoz az többbit, az melyek úgy nem fognának lenni, nem egyébért írták oda az kapitányok, csak azért, hogy az ő cselekedeteket azzal mivelünk igyekezőnk elfelejtetni. Hogyha pedig azok mikoron történtenek volna, kiket mi eddig azok közül nem értettünk, miért, mint mi, mihelt károink fognak lenni, értéstekre szoktuk mindenkor adni, ők is tudásunkra akkor nem adták? Hogyha végbeli pasák, bégek igazat nem szolgáltottak volna, megláttok volna. Mi ennyi ödőtől fogván történt dolgot mast mindjárt

meglátni és végére menni nehéz, de mindazonáltal mi azokat el nem igyekezünk múlatni, mindenfelé bizonyos és fő emberünket bocsátjuk, megszürvén végére igyekezünk menni. Ha pedig ugyanúgy találtotnának mindazok az dolgok, kiket még eddig nem, mast értünk, meg fogja hallani Nagyságod, még nagy úr emberek is mint megbüntetődnék. Mi mindenkor szorgalmatos vigyázással mindenfelé mindeneknek megparancsoljuk, kiki fejével ne játsszék, az békesség ellen az [leg]kisebbik dologra is okot ne adjanak.

Bosnyák Tamás az egriekre egynéhány dolgot számlál elő. Hogy az dolognak bizonyosan végére mehessünk, bizonyos meghitt emberünket bocsáttok volt Egre. Azon emberünk hozzánk megjüvén, bizonyosan beszéli, [hogy] ott az filekikkel semmi békességhez magát nem tartja Bosnyák, míg csak emberünk egynéhány napig ott volt, vároink alá jüttek, és az fahordókra is egynéhány ízbe ötöttek, embert öltek, sebesétettek. Mikor vitézink az latrok után levén, elérvén egynéhányot magokban is elejtettek, túlök lovakat nyertek el, Bosnyák szomszédunk bosszúállással fenegető levelet írt mind nekünk és az egri pasának, [és] az latrok felől nyilvánvaló bizonyoságot teszen, [hogy] azok igaz emberek voltak. Ennek előtte maga Bosnyák szomszédunk maga dolgáért fölmenvén az mely vicét maga képében hagyott volt, az latroknak úti levelet adott. Egynéhány ízbe Pest és Sziged felé alá csapván utasinkat és kereskedő emberinket fölverték, magokban megölték, morhájokat prédálták. Vitézink is némely csatát azok közül elértek, az melyekhez fértek, megölték, közülök mindenkor egyet egyet behoztak. Mikor őket kérdettek, miért és ki hírével jártok, sok emberek hallatára azt felelték, igaz vicekapitánunk úti levelet adott, de a mellett tanúságot is adott, [hogy] ha feles törökre találának, az levelet mutassok, ha pedig valami oly szerencsára találának, bánjunk veli. Az minemű okokra az szent békesség ellen utat ad Bosnyák szomszédunk, annak számát nem tudjuk, és az nyilván vagyon, az miket ő cselekedett, azt elfedelezésnek okáért mirejánk erőköszik hárántani. Így levén mint lehet ilyen emberrel jó és tökéletes szomszédágot tartanunk?

Haller György ökrei dolgárúl ennek előtte is írtunk volt Nagyságodnak. Az ökröknek Egre betéréttetésének oka nem egyéb volt, [hanem hogy] az vámot kerülték velik, de mindazonáltal avval is nem gondoltunk volna. De az mely 800 juhaninkat Budátúl elvitték, míg azok vissza nem jünnek, addig arról váloszt adnunk nehéz. Az részrül való okadások minden nap újulnak, mi mindjárt visszaküldenünk mint lehet, és [ha így tennénk,] az magunk nemzetétül gyaláztotnának. Ihol csak mast, hogy ez levelünket íratjuk vala, bizonyos hírünk érkezék. Az bodonbeli úgymint Nadasdi Pál éhhel holó szabad szelendiki, melyek azelőtt Marcaltövi úti levele mellett Pentelinél az esztergami menyegzősöket fölverték vala, mast is utasinkra ötöttek. Ugyanott Pentelinél 5 emberünket levágtok, lovakat, portékájokat elvitték. Kohári és Bosnyák szomszédink, az mint az dolog történik, igazán nem informálják Nagyságodat, mint [a]hogy Lévánál is egynéhány emberinket levágták, egynéhány ezer forént érő portékájuk árokat elvették, az minthogy azt nem is akarják emléteni és igazat

tenni, hanem más úgy nem levő dologgal akarják elfelejteni velünk, de nem felejtődik el. Ha igazat nem szolgáltotnak, nagyubb dologra fognak veli okot adni.

Nagyságoddal mihozzánk illendő dolog az volna, [ha] efféle dolgokat meglátotnánk, bosszút ne engednénk. De onnyéd naponként újulván ez részről is kételenek veli az bosszúállással. Az bosszúállásból szokott végre az békesség is megbántódni. Mindenkoron mi az hatalmas császárunk végeit fenéték alatt szoktuk tartani, mast is újóban az bosznai és kanizsai végekbe meghitt fő emberünket bocsátottok, és végére igyekezünk mindenképpen menni. De az mint azt írták, hogy az mi részünkről valók rabbá tesznek némelyeket az Nagyságtok részéről, és sarcon, úgymint némelyeke[t] két tung mézen is bocsátanak el, hihető, hogy az olyanokat az holdolt falukról hozzák be, olyan helekből, az mely faluknak holdolni köllene. Az részről az magyar kapitányok bízattván tartóztatják [a falukat], az mi részünkről is nincs mit tenniek, mivel előbbi szokott adózásokat, szolgálatjokat be nem hozzák, magokat tartóztatják, az végezés szerént az mi vitézink is erőszakkal is behozzák, mind mézet és az mivel tartoznak és rajtok vagyon, azt fogják kívánni tőlök.

Az melyek pedig ide alá Siklós és Pécs, Szigetvár, Mohács felé hajdú renden valók megölettek, az nem csuda, mert országunkon vakmerőképpen, vároinkat elhaladván az végezésünkön kívül [járnak, nem úgy], mint az mi részünkről valók, [akik] oda föl nem sétálnak kordéra. Azoknak is nem köllene úgy járniok, úti levelével be köllene az mentül közeljebb [levő] várunkba térni, az heltartónknak levelet megmutatván embert köllene melléjek kérni. Az méltó dolgon az igaz ember eképpen békével járhotna. Mindazonáltal oda bocsátott fő emberünknek megparancsoltok erősen, minden ilyen dolgoknak bizonyosan végére menjen. Minekünk bizonyára akaratunk nincsen semmi békesség ellen való okadásra, ha pedig valakik találtotnának, kik az békesség ellen valamire okot adtanak, megparancsoltok, [hogy] mindazokat ide hozzák. Meg fogja hallani Nagyságod, mi azokkal mit fogunk cselekedni. Nagyságod is az horvátországi és kanizsai [!] környül való végekben levő kapitányoknak írjon, ha afféle méltó panaszok fogna[k] lenni az mi részünkről valóktól, oda ez dologért bocsátott emberünket találják meg. De az részről valók adnak minden dologra okot, az mint értjek, ők az magok cselekedetét csak fedelezik avval az mentséggel.

Ihol csak mast ez horvátországi végekből az Erdődyek és Tersaski 300 horvátot bocsátottak az hatalmas császárunk országára csatázni. Az mi vitézink is utának levén elérték [őket], harcot tartottak, egynehányot ide föl előnkbe hoztak benne. Elöttünk azt felelik, az előttök járók hírekkel jártok. Ha nem hinnyé és kételkednyék az mi írásunkban Nagyságod, azoknak egyikét odaküldhetjek. Itt mi az mi részünkről az békesség ellen semmi okot nem igyekezünk adadni, és minden latornak az szent békesség kedvéért igyekezünk pásztorra lenni, de mi mikor károinkért az részről való némely latrokra Nagyságodnak panaszt teszünk, nem illenyék olyan váloszt tenni, hogy Nagyságod nem pásztor. Mert mi úgy ítélek, ha Istennek mindkettőnket ebben az szent békességben eszközé tette, méltó, [hogy] az mennyire tülünk lehet, az

gonoszágtevőknek pásztorá legyünk és megbüntessünk. Mitőlünk is olyan válosz könnyen lehetne, de mi gondoljok azt, ha pásztorá nem fogunk lenni az latroknak, az szent békességnek megháborétására ottan szánszándékkal okot fogunk adni.

Jóakaró úr szomszéd barátunk! Az mint ennek előtte is egynéhányzor megírtok, az faluk eligazétására minékünk akarátunk vagyon. És noha Nagyságod okul adja, [hogy] és eddig hátramaradásának okai volnának [!] az mi commissariusink, de az világosan megtetszik, az mint egynéhány ízbe megírtok, és tudására lett Nagyságodnak, [hogy] ennek eddig hátramaradásának semmi nem egyéb oka, hanem csak az, [hogy] az Nagyságod részérül oly dolgokat kívántok, kire magoktól nem mehetek, minékünk pedig arra engedelünk nem volt. És noha mindedig az Nagyságod commissariusi Újvárbon várokoztak, de az mi commissariusink is, főképpen az böcsületes Moharim pasa, Szen[t]györgy naptúl fogván ez dolgon foglalatos. Az mi akarátunkból immár pedig semmi oly articulus hátra nem maradott, kibül nem tudnánk, egymás akarátja mi legyen. Ha azért akarátja Nagyságodnak az két hatalmas császár között levő barátság és az szent békességhez hátramaradott dolgok, az szegénység dolgával egazodják el, az végezésekben nem levő és ennek előtte az mely dolgok emlékezetben is nem voltak, mast is azoknak békét hagyjon Nagyságod, az mely dolog nem lehet. Nyúljunk ahhoz, [hogy] az mely faluknak holdolni köllesse nek, ne tartóztassanak, hódoljanak, az melyeknek pedig holdolni nem köllönék, annak békesség adassék.

Ez dologrúl Tasi Gáspár itt levén az mint végeztünk vala, mind az két részrül köz helekre kimenvén, ez szerént az tartományoknak az két részrül való lajstromok egybe számláltossanak. Azért az Nagyságod kívánsága szerént mi az végeinkbe behódoló faluknak lajstromát beadtok, mindazokat hányja meg Nagyságod. Azokban ha valami olyan eligazétásra méltó villongó faluk vannak-e, ismíg írásbon adjaje tudásunkra Nagyságod, az vagy hogy meglátásokért újóban az két részrül levő commissariusoknak köll-e kibocsátások. Láttossék meg, eligazodván mind az két részrül az articulusok az vagy lajstromok pöcsétöltessenek meg, az köztünk levő nem illendő dolgok csöndeszüljenek [!] le. Mikoron nyilván leszen, az mely faluknak holdolni és nem holdolni köllönék, az szegénység is megnyugoszik. Ez az latrok miatt való egyenetlenségeket is igyekezzünk lecsöndesétteni mind az két részrül. Így levén fejünk fájása is az faluk miatt annyira nem fog lenni, és nyelvezéstül is magunkat megmentenénk az mifélnktül. Ha pedig ez szerént ugyan nem akarnája Nagyságod, ennek utána ez mi részünkrül is szemmel nem fogják nézni, commissariusinkat is ennekutána itt nem tarthatjok. Nagyságodtól mindenekre jó és derék váloszt várunk. Isten tartsa meg Nagyságodat. Íratott Budán, die 5 9^{bris} anno nostris [!] 1039.

Nagyságodnak úr szomszéd jóakaró barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 399.

**Mürteza Pasha to Péter Koháry
Buda, 5 November 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

ŠA BB RA Koháry-Coburg, Č. V. 7070.

Mürteza Pasha received the list together with Koháry's letter. Everything that Koháry wrote to confirm Tamás Bosnyák's statements refer to cases that happened years before and have already been investigated by the beylerbey. During his visit in Esztergom, Mürteza Pasha questioned the soldiers about the incident at Szógyén, and they swore that no one was murdered. If Koháry has anyone who was wounded there, he should send the person to Mürteza Pasha. The events at Léva are very different, and if Koháry does not want to do justice, Mürteza Pasha will not let the issue pass. Koháry also compensated only a tenth of the damages done in the [Balassa]gyarmat case. Mürteza Pasha knows very well that Koháry and Bosnyák compiled this list only to draw the attention away from the damages the Ottomans suffered recently. The breaches of peace are always committed by the Hungarians. Koháry should not write him that he is not a shepherd of anyone, this is inappropriate and as an officer he is responsible for the wealth of his ruler. He should work on maintaining peace and order that no one should hinder the villages from paying their taxes. Mürteza Pasha also promises to take measures against the rogues and to investigate the cases specified in the list of Koháry forwarded to him by the palatine, Miklós Esterházy.

[outside:] Az tekintetes és böcsületes Koháry Péternek, római császár öfölsége tanácsának, az Dunán túl való végeinek és Újvárbón vicegenerálisnak, nekünk vitéz szomszéd barátunknak

[contemporary note, written by a different hand:] Az vezér ellenünk való panaszolkodása, hogy igazat nem szolgáltattunk neki. Exhibiti 9 novembris 1629

Anno 1039. 5. 9bris

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselőjő, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes és böcsületes vitéz, szomszéd barátunk, hozzánk illendő, jó szomszédágunknak ajánlása után, Istentől Te Kegyelmednek minden jókat kívánunk.

Az Kegyelmed levelével hozzánk küldött lajstromleveleit vettek, megfordítottán értettek azon dolgokat, noha Kegyelmednek Bosnyák szomszédunk adott tanúságára is írt, mert maga is ugyanazon dolgokat jobb részént jegyezve küldöttö ide, és azoknak az melike úgy lett is, két két-három eztendővel ennekelőttö történt, végére mentünk, igazat szolgáltottunk akorban, az melyek pedig azokban úgy nem volnának, azokat nem is értettek.

Az többi között ez napokban magunk Esztergamba futamodván, az szőgyíni dolgot szergalmatosan tudakoztuk, ők mindnyájok felelnek, és fejeket kötik melléjük, azt felelik, Szőgyín alatt akkor sem embert senki nem ölt, sem sebesített, ők tagadják, semmi gonoszt nem cselekedtek, ak[k]ar Kegyelmednek, ha jut eszünkbe, írtünk valahogy, ha sebes ember volna, küldenie mihozzánk, szemtől szembe, mint azelőtt, igazat szolgáltotnánk, ha el nem küldé Kegyelmed, ők tagadják mindjárt, velik mint cselekedhetink igazságból.

Az lévai dolog nyilvánvaló akartván, szemlátomást cselekedtetett dolog, és nagy dolog is, nem hasonléttatik ehhez, eféle kicsin és nem történt dologgal, azt el nem felejtethi kegyelmed, ha pedig kegyelmetek igazán meg nem akarja látotni, az károkat visszatérteni, abban bizonyos lehet kegyelmed, azt megveszik, úgy nem fog abban maradni.

Az gyarmati dolog is avval el nem igazodott, hogy annyi pénz morhábül csak az tized részét is meg nem küldötték, abból is nem az szomszádsághoz illendő barátságot cselekedte Kegyelmetek úgy, az mint köllött volna. Az mely régi és némely úgy nem levő dolgokat Bosnyák barátunkkal jeczésbe töltött Kegyelmetek, tudjak, nem egyebért cselekedteték, az mi nyilvánvaló mostanában történt sok és nagy fájdalmas kárunkat akarjátok azokkal velünk elfelejtetni, és hogy igazat szolgáltotni nem akartok az mi részünkre, az ilyen úgy nem levő dolgokat találjátok okúl.

Hogy pedig, írja Kegyelmed, senkinek pásztora nem vagy, az olyan váloszok sem az jó szomszádságnak, sem az békességnek tökéletes erősségére nincsen, nem is illenyék túled ilyen nem társodnak az szerént felelned, mert ha jól gondolkodnyék arrúl az szórúl Kegyelmed, gondviselő, vigyázó, józan emberhez nem illik, miért valamig az két hatalmas császárnak bárátságok fönttartatik, mindaddig az igaz gondviselők olyan vigyázással köll lenniük, mint az jó pásztor, ki gazdája morháját biza, szolgájának is el köll maga hivataljában járni, mert ha el nem jár, az gazdája morhájában kárt tétet gondviseletlensége miatt, végre számot fog az gazda is tőlö venni, akkor fogja megbánni előbbi gondviseletlenségét.

Mi magunkat és az alattunk valókat az végezéshez tartjok, tudjok kegyelmednél talánd jobban, noha tanács úr kegyelmed római császár őfölségének és környülő levő némel uraknak, ehez az békességhez minden tökéletes igyekezeteket, nem is atták soha meg az német nemzet hütik ellen az békességnek fölbontására való okot. Mindenkor első ok az közben levő magyarság volt, az mint hogy most is veszteg nem akarnak lenni maga, ha jól gondolkodnánk, mikor háborúság vagyon, jobb részére az ti házatok romol, ha azért bizonyára az szegény község attiátok fíjait szánjátok megmaradásokra, romlób mostani állapotjokban épületeket kívánnotok, érettek való szánokodástokban az Istent tekéntenétek, bátor jobb készüllettel ragaszkodnátok az jó és szent békességhez, az latrokat közületek irtoogatnátok, bátor vigyázó pásztor lennétek, nem ártana, mert ha mi is az latroknak pásztora és büntetőjő nem fogunk lenni, mindjárt innyéd is ahhoz hasonlók fognak találtatni, egymásra való bosszúállásból az két hatalmas császár között enni munkánk fistbe fog menni. Ha azért az jószomszédság és békesség akarhatja kegyelmeteknek, más

szemmel igyekezétek vigyázni, ha pedig ugyancsak háborúság akaratotok, adjatok hírt, mi is tudjuk róla gondot viselni. Ha szögényi ember[e]tek sebes vagyon, küldjö ide kegyelmed, lássak, s mindjárt igazat igyekezünk szolgáltatni. Az lévai, és gyarmati károikat el ne múlassa, mindjárt igazat szolgáltatson róla, s téréttesse meg, ennyi pénzt és egyéb partékát. Az latrokat kereste[t]ni az végbeli palánkokban igyekezek irtogatni. Az mely faluknak holdolni köl, azokat senki ne tartóztassa, erősen megparancsolja Kegyelmed, nekünk is gondunk vagyon mindenfelé az gonoszokat kergettetni. Isten oltalmazzon, hogy mi valamire okot engednénk, csakhogy onnyéd is az részrül valók zaboláztassanak meg, és noha az mely jeczéseket palatinus úr barátunkkal kegyelmed küldött, azokban meg eddig mi sokat nem értettünk, de ugyan el nem múlatjok azért, igyekezünk végére menni és megtudni, ki találotván bizonyára semmi kedvezés, graczija neki nem adatik.

Isten éltesse kegyelmedet!

Íratott Budán, dije 5 9bris, an[n]o nostris [!] 1039.

Idem qui supra

[GEM]

No. 400.

**Rambaldo Collalto to Mürteza Pasha
Vienna, 9 November 1629. Latin copy.**

ELTE EKL G4 Tom. V. p. 1521–1522.

Collalto received Mürteza Pasha's letter of 30 October. The Ottoman ambassador, Receb Pasha received his final audience from Ferdinand II today, and will be ready to depart in a few days. Mürteza Pasha should make arrangements concerning the place for the meeting of the ambassadors, as well as the size of their retinue with the Habsburg ambassador, Hans Ludwig von Kuefstein. If Receb Pasha arrives at Komárom, it will be easier to discuss the issue. The Ottoman ambassador will be shown all kinds of honours from the dignitaries at the court of Vienna.

Illustrissime domine ac amice honorande.

Receptis ultimis litteris Illustrissimae Dominationis Vestrae ultima Octobri exaratis, hisce eidem peramice denunciandum duxi, quatenus a Sacra Caesarea Maiestate, domino meo clementissimo hodie[r]na die Magnifico Domino Regie Bassae, Potentissimi Imperatoris Ottomannici legato ultima audientia concessa fuerit, eiusdemque discessus proximis diebus subsequiturus, modo praeparatur.

Cum itaque a parte Illustrissimae Dominationis Vestrae iam solum requiratur, cum praedictae Suae Caesareae Maiestatis oratore, Domino Barone a Kuefstain convenire, quo loco ac quali comitatu (qui si exiquo numero constitui posset, summum afflictiae plebeculae solatium contingeret) permutationem consuetam fieri desideret, perlubenter eiusdem mentem ac declarationem superinde expectabimus. Qua cognita et dicto

Domino Regieb Bassa Comaronij appulso, facilius etiam de die permutationis constituendo tractari poterit. Interim Sacra Caesarea Maiestas eiusdemque principales ministri non desinent praedictum Dominum Legatum solita benevolentia complecti, quod non secus Domino Oratori a Kuefstain ex parte Illustrissimae Dominationis Vestrae eventurum confidimus. Cui de reliquo secundum valetudinem precor, tamque simul affectuose saluto. Datae Viennae die nona mensis Novembris Anno 1629.

Illustrissimo Domino, Vezirio Mutazae [!] Bassae Supremo Budensi

[GK]

No. 401.

Mürteza Pasha to Catherine of Brandenburg
Buda, [between 6 and 10 Rebiülahir 1039 / 23–27 November 1629].
Hungarian translation.

MNL OL P 1242 1. cs. no. 17. fol. 32.

Edition: TT 1884: 286–287.

On the 6th day of Rebiülahir (23 November 1629) Mürteza Pasha received Catherine's letter about Gábor Bethlen's death, which he deeply resents. Now that Catherine inherited the rule, she should follow Gábor Bethlen's example and stay faithful to the Sublime Porte, and then she will live in peace. Earlier Murad IV sent a staff, a banner and a kaftan, together with his berat to Catherine. Now the sultan sends again a strict order and it will be transferred by Muharrem Pasha, an old friend of the Transylvanians, a well-experienced and prudent man. The issue of the seven counties [Abaúj, Bereg, Borsod, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa, and Zemplén] should be discussed with him, and if military assistance is needed, the Transylvanians should act as necessary.

No. 402.

Mürteza Pasha to István Bethlen
Buda, [between 6 and 10 Rebiülahir 1039 / 23–27 November 1629].
Hungarian translation.

MNL OL P 1242 1. cs. no. 82. fol. 170–171.

Edition: TT 1884: 288–290.

Mürteza Pasha is sad to hear the news about the death of Gábor Bethlen, who used to be in a loving relationship with him, almost like a kin. Since the time of Süleyman, the sultans protected those Transylvanians, who were faithful to them. According to the berat of the Sublime Porte, Mürteza Pasha sent strict orders that together with Catherine of Brandenburg, István Bethlen should rule the country. István Bethlen should discuss all questions related to Transylvania and the seven Hungarian counties [Abaúj, Bereg,

Borsod, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa, and Zemplén] with Muharrem Pasha, who was earlier in the sancak of Szolnok. István Bethlen should notify Mürteza Pasha if he needs military support. Mürteza Pasha will order the forces from Temesvár to Gyula and send there his son, Memi Bey; and he will also send forces from three sancaks to Temesvár. Also, he will inform the Sublime Porte, that the forces are ready if military assistance would be necessary. Together with Catherine, István Bethlen should stay faithful to Murad IV. Mürteza Pasha wrote to the counsellors of Ferdinand II, and also to the palatine, Miklós Esterházy, that they should keep the peace. He also wrote to the hajdús, the letter will also be delivered by Muharrem Pasha.

No. 403.

**Mürteza Pasha to the estates of Transylvania
Buda, [between 6 and 10 Rebiülahir 1039 / 23–27 November 1629].
Hungarian translation.**

Survived in two different seventeenth-century Hungarian translations.

Version A: MNL OL P 1242 I. cs. no. 16. fol. 33; another copy *ibidem* fol. 34.

Edition: Ötvös, "Brandenburgi Katalin," 219–221; TT 1884: 290–292.

Version B: according to the edition, in 1869 the document was in volume VI, p. 465–468, of József Kemény's *Erdély története eredeti levelekben*, held at the Bathyáneum, Gyulafehérvár (now Alba Iulia).

Edition: TMÁO I: 156–157.

The estates of Transylvania have shown fealty toward the sultans and lived in peace under their protection since the time of Süleyman I. As the recently deceased Gábor Bethlen bequeathed the principality to Catherine of Brandenburg, and the land swore an oath to her, this was also confirmed by Murad IV. The sultan knows that the prince of Transylvania has to be confirmed by sending a staff and a banner [in version B: also a kaftan and the ablname]. The estates of Transylvania should obey Catherine and the governor, István Bethlen, and they can continue to live in peace [in version A: also count on the military support of the Sublime Porte, if needed]. Mürteza Pasha sent the bearer of this letter, Muharrem Pasha, a well-experienced and prudent man of the borderland, to consult with the estates of Transylvania.

No. 404.

**Mürteza Pasha to Johann Christian Löbl
Buda, 28 November 1629. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 112. Konv. 1. 1629. fol. 37–38.

*İbrahim Çavuş brought Löbl's letters to Mürteza Pasha, which are full of good wishes. If the palatine, Miklós Esterházy accepts the proposition of *ab antico* payment regarding*

the frontier villages, why is there still a difference of understanding between the Habsburgs and the Ottomans? Because, even though the treaty of Vienna (1616) stated that "if the villages which paid ab antico to the Ottoman side came up with any difficulty to pay their taxes, they could be forced to pay," the Ottomans abstain from forcing them. Furthermore, the Habsburgs told Receb Pasha that Mürteza Pasha was gathering forces at Buda; in truth, Mürteza Pasha merely summoned four or five sancakbeys to Buda to build the bridge of Eszék. Wolff, who has shortly been at Buda, can testify himself if the beylerbey rallied any troops with hostile intention. Moreover, concerning the two men arrested by Kasım Pasha on their return to Italy (the Centurione brothers from Kuefstein's retinue), Mürteza Pasha immediately sent a man to punish the Ottoman dignitary. Lastly, as expressed in the gravamina Mürteza Pasha sent through Receb Pasha, the Hungarian border captains should be kept in check, especially in the borderlands around Kanizsa, Buda and Eger, because Mürteza Pasha is tired of writing repeatedly about them without any result. As Mürteza Pasha was about to send the present letter, a letter of complaints came from Murad Pasha of Eger, which is forwarded by Mürteza Pasha.

Del Vesir Murtesà Bassà di Buda all'illustrissimo Signor Colonello Lebel

Illustrissimo Signor respecta. Doppo li saluti respecta. Dal Ibrahim Ciaus habbiamo ricevuto due lettere di Vostra Signoria Illustrissima che mi sono state carissime si per haver inteso la buona sua dispositione e salute, quanto per la cura che Sua Maestà Cesarea et voi altri signori ministri mostrate d'havere circa l'osservatione della santa pace, nelche posso dire ch'io corrispondo con tutto il cuore, non havendo altra mira, se non la buona corrispondenza delli Imperatori nostri Signori et il riposo delli loro popoli, et sicome per beneficio loro ho sempre scritto et insinuato a Sua Maestà Cesarea et alli suoi ministri quello che conveniva cosi ancora farò per l'avvenire. Ho visto come il Signor Palatino dice ch'egli non impedisce che quelle ville che *ab antico* hanno ubbidito alli Ottomani, ubbidischino ancora per l'avvenire. Ma se questo fosse et che li predetti villaggi havessero ubbidito, per che sariano queste differenze fra noi? Noi sappiamo bene che se pretendessimo le ville che non hanno contribuito *ab antico*, che questo non ne sarebbe concesso.

Ma quelle che noi domandiamo sono quelle, ch'avendo contribuito per il passato, sono da poco tempo in qua restate da contribuire. Et benché nel trattato di Vienna sia stato conclusa, che se le ville che hanno contribuito per il passato faranno difficoltà di contribuire, possono essere astrette con la forza. Noi nondimeno per beneficio delli poveri sudditi, desiderando che le cose siano composte amichevolmente non si siamo voluti valere della violenza. Circa poi quello che dalle Signorie Vostre Illustrissime e stato detto al Signor Ambasciatore Regieb Bassà, ch'in pregiudicio della pace si mette soldatesca insieme quì à Buda. Le diciamo che questo anno, non solo si è radunato

qui soldatesca straordinaria; che ne anco vi habbiamo fatto venire quella ch'è solita ogn'anno di venire doppo l'acquisto che se n'è fatto, per custodia di queste frontiere. Solo habbiamo convocato la gente di 4 ò cinque sangiaccati à Ossek, per far vi di nuovo il ponte. È ben vero ch'il Signor Palatino fosse per fame desciter di quelli villaggi, havendo minacciato è parlato di soldatesca, se ne fusse stato qui qualche altro vesir ch'avesse havuto manco pratica di me, non solo haverebbe convocato la predetta soldatesca; ma haverebbe fatto venire cento mille huomini à Buda. Ma io perche sò la causa di quelle minaccie, et per che fanno osservatione di militia, non me ne sono curato, che anco per beneficio della pace, non ho chiamato à Buda la soldatesca solita di venirvi ogni anno. Il Wolff huomo vostro, che poco fà è passato di quà, haverebbe pur visto se si mette gente insieme in qualche luogo. Benche, come ho già detto essa soldatesca non sia venuta questo anno a Buda, non è però che non l'havessero pronta et apparecchiata se occorresse il bisogno. Ma speriamo in Dio che non haveremo di mestieri.

Quanto à quello che Vostra Signoria Illustrissima scrive circa quelli duoi gentilhuomini ch'erano col Signor Ambasciatore et che furono presi dal Cassim Bassà mentre ritornavano in Italia, et messi alla catena, rispondiamo che subito che n'havessimo la nuova, spedissimo huomo a posta a Costantinopoli accio vi fusse provisto, et castigato il predetto Cassim Bassà, non solo col privarlo della dignità, ma anco con maggior punitione, et m'è stato risposta che hanno mandato gente a posta. Io ho scritto più volte alla Signorie Vostre Illustrissime come li vostri capitani delle frontiere non tengono a freno la loro soldatesca, ne castigano quelle ch'in pregiuditio della pace fanno delli danni et scorrerie, io sono stranco di scrivere alli predetti capitani, che non ci pongono rimedio, et lasciano che contra l'intentione di Sua Maestà Cesarea li loro soldati amazzano, et rubbano gli Ottomani, conducendo via il loro bestiame, e commettendo simili atti d'hostilità.

Io mando a Vostra Signoria Illustrissima per mano del Regieb Bassà la lista delli gravami occorsi, et posso giuarle che contengono la verità. La prego di fare che vi sia rimediato et ch'intanto sia comandato espressamente alli capitani delle frontiere che confinano à Buda, Agria, e Canisia, da parte di Sua Maestà Cesarea che tenghino à freno la loro soldatesca, e castighino li delinquenti. Come Dio sà ch'io faccio ogni diligenza, accio resti saldamente stabilita et osservata la santa pace, et farò il medesimo per l'avvenire. Spero ch'il medesimo sara fatto da loro, con che a Vostra Signoria Illustrissima prego dal Signor Iddio lunga vita.

Di Buda li 28 della luna di Settembre 1629.

[MHC]

**Mürteza Pasha to Ferdinand II
Buda, 12 Rebiülahir 1039 / 29 November 1629. Original (type E).**

ÖStA HHStA Türkische Urkunden Kt. 7a. Italian translation ibidem,
another copy: ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 112. Konv. 1. 1629. fol. 39–40.

The reception of the Habsburg ambassador at the Sublime Porte, Hans Ludwig von Kuefstein, as well as the sultan's ambassador at the imperial court, Receb Pasha, were appropriate, which serves the peace. Strict orders should, however, be sent to the captains of the borderland, the palatine, Miklós Esterházy, the ban of Croatia, Zsigmond Erdödy, and others not to breach the peace. In order to preserve the peace, the culprits on both sides need to be severely punished to set an example. Furthermore, the villages which paid their taxes to the Ottomans since their conquest should not be impeded from continuing their contribution to the Ottoman side. Villages paying to both sides should also continue doing so and the peace should be preserved by reciprocal dispatch of men of confidence and of amicable letters.

Devletlü ve fakir fukaraya himayetlü çasar-i devlet-karar hazretlerinin huzur-i mevfuru'l-bühurlarına sad-hezar iğraz ve ikram ile konşulukda olan muhabbet ve doğruluğumı 'arz ve i'lam ve inha ve ifham olundukdansonra Allah sübhanehu ve ta'adan devletlü çasar hazretlerine sıhhat ile ziyade 'ömürler rica ederüm eyle olsa bundan akdem mabeynde olan fakir fukaraya eğer 'azimetlü ve şevketlü padişahumuz hazretleri ve devletli çasar hazretlerinin dahi merhamet ve himayetleri sebebi ile sulh ve salaha ragbet gösterilüb devletlü çasar hazretlerinin irsal olunan elçileri lazım olan ri'ayet ile asitane-i sa'adete varub kadimü'l-eyyamdan merhum ve magfur Sultan Süleyman Han 'aleyhi'r-rahmet ve'l-gufran hazretleri 'ahd-i şeriflerinden biri der-i devlete varan elçilerin cümlesinden ziyade mer'i olub enva'-i ri'ayet ve iltifatdan sonra 'avdet eyleyüb Budun'a dahil olduğunda dahi devletlü çasar hazretlerinin 'izzetine layık olduğu üzere ri'ayetinde kusur olunmamışdır. Kezalik 'azimetlü ve şevketlü padişahumuz hazretlerinin dahi canib-i hümayunlarından irsal olunan elçileri ol devletlü çasar hazretlerinin asitane-i devletlerinden küllî mahzuz vükela-i devlet kulları dahi her vechle ri'ayetlerinden kusur etmeyüb 'ırz-i saltanata layık olan ri'ayet ile 'avdet etmekle bu mübarek sulh ve salahun binası bir vechle istihkam bulmuşdır ki bundan sonra değme hal ile bu mübarek sulh ve salaha tezelzül gelmek ihtimali yokdur. Lakin bu mübarek sulh ve salah gün günden müstahkem ve niyabet-i meveddet üstüvar olmak için 'azimetlü padişahumuzun memalik-i mahrusesinden ve kadimü'l-eyyamdan himayelerinde olub sair memalik-i mahruseleri gibi zabt ve tasarruf olunagelen vilayetlerinden bir canibe kim nazar olunmayub vilayet-i padişahî asude olmak için vükela-i devlete hususen Macar palatinoş kullarına ve serhadlerde olan beğlere ve kapudanlarına ve Hırvat banları ve sairleri zabıt namında olanlara ziyade

tenbih ve tekidleri erzani kılındığı bundan böyle bu mübarek sulh ve salahı herkes ri'ayet eylemekle iki canibden eğer 'askerlerdür ve eğer fakir fukaradur iki ulu ve merhametlü padişahların sayesinde huzur ve istirahatde olalar. Bu taraftan bu devlet-h'ahları olan kadimî doğru ve iyiliklerin isteyüci konşularınınun zabt ve rabtumuz ve 'azimetlü ve şevketlü padişahumuzun serhad-i mansurelerinde olan beğlerbeğilerine ve sancakbeğleri kullarına ve sair zabıt namında olanlara ve bi'l-cümle 'askerlerine sulh ve salah ri'ayeti için olan tenbih ve tekidlerümüze cümle elçinün dostumuz kulları vakıf olub ve kendüler Budun'da oldukça ol canib-i serhadleri haramzadelerinden olan zararlarımıza dahi vakıf olmışdur devletlü çasar hazretlerinin serhadlerine ve sair zirdostlarından olub himayelerinde olan vilayetlerden bir mahalle İslam caniblerinden zerre kadar zarar olunduğuna 'azimetlü ve şevketlü padişahumuz hazretlerinin ve vükela-i devletün 'ale'l-husus bu devletünüz isteyüci hakikatlu konşu dostunuzun aslan ve kat'an rızaları yokdur. Kezalik ol canibden dahi 'azimetlü padişahumuzun memalik-i mahrusesine ve feth-i hakanîden berü (...) ^a himayelerinde olub memalik-i mahruse padişahı gibi zabt ve tasarruflarında olan memleketlerine dahl olunmayub 'akd olunan bu hayırlı sulh ve salaha ri'ayet olunacak bir vechle bu iki canibe naf'î olan sulh ve salah rencide olunmayub mabeynde olan fukara dahi huzur ve istirahat etmeleriyle iki ulu padişaha ve sebebi olan vükela-i devlet kullarına ehl ve 'iyallarıyla can ve gönülden hayır du'a etmeleri mukarredür. Ve bu mübarek sulh ve salahun istihkamı asıl iki vechledür evvela mabeynde olan haramzadelerin ele getirilüb saire mucib-i 'ibret için hakklarından gelinmesi saniyen feth-i hakanîden berü iki canibe vergü veren köylerin bir canibden men' olunmayub kema'l-evvel vergülerin vermesi ile olur. Devletlü çasar hazretlerinden rica ve (...) ^a olur ki zikr olunan haramzadelerin hakklarından gelmek için serhad kapudanlarına muttasıl tenbih ve te'kid olunub ve kadimü'l-eyyamdan iki canibe ita'at üzere olub vergü veren köyler için dahi vergülerine mani' olmamağičün mezkurdan serhad kapudanlarına te'kid oluna ki ol fukara dahi vergülerin iki canibe eda eylemeleriyle istirahat üzere olalar. Bunı dahi devletlü çasar hazretlerinden rica eylerümki bu elçiler iki canibden tebdil olunduktansonra dahi enva-i muhabbet mesdud olunmayub mekşuf olunmağla iki ulu padişahun vükelası birbirine layık olan ri'ayet ile yazılan muhabbet kağıdların göndermekle ve birbirine adamları varub gelmekle bu mübarek sulh ve salaha ri'ayet ile istihkamdan hali olmayalar. Tahriren fi yevmi'l-sani ve'l-aşr şehri'l-Rebiü'l-ahir sene-i tis'a ve selasin ve elf.

Be-medine-i Budun-i mahruse

a incomprehensible word

No. 406.
Murad IV to Mürteza Pasha
Constantinople, 11–20 Rebiülahir
1039 / 28 November–7 December 1629. Original.

MNL OL F 126 2. dob. török no. 26.

Edition in nineteenth-century Hungarian translation: TMÁO II: 148–149.

The relationship between Gábor Bethlen and Ferdinand II was tense earlier. Now that Bethlen is dying it can be expected that the 'Germans' will use the occasion and take vengeance. In case of their attack Mürteza Pasha should not wait for further orders from the Sublime Porte, but rather act immediately and march to protect Transylvania with all the forces of the Buda province, because this land has been under Ottoman protection since the time of Sultan Süleyman I.

Destur-i mükerrerem müşir-i müfehhem nizamü'l-'alem müdebbir-i umuru'l-cumhur bi'l-fikri'l-sakib mütemmem-i mehamü'l-enam bi'l-re'yi'l-sa'ib mümehhid-i devlet ve'l-ikbal müşeyyid-i erkanü'l-'izzet ve'l-iclal al-mahfuf bi-sünuf-i 'avatifü'l-mülkü'l-'alî Budun muhafazasında olan vezirüm Mürteza paşa – edama Allahu ta'ala iclaluhu – tevki'-i refi'-i hümayun vasil olıcak ma'lum ola ki hala Erdel hakimi olan ifiharü'l-ümera'l-'iseviyye Betlen Gabor – hatimet 'avakıbuhi bi'l-hayr – ile Nemçe kralı niçe müddet husumet üzere olub bir kaç def'a Nemçe vilayetine isal-i mazarrat ve ilka-i naire-i hasaret etmekle Nemçe tarafından da'ima fırsat gözedilüb Betlen Gabor'a bir hal vaki' olub ise Erdel tarafına kasr-i mazarrat ve ahz ve intikama sa'y ve dikkat etmeleri mukarrer olub ma' haza vilayet-i Erdel memalik-i mahrusem muzafatından olduğu cihetden hıfz ve hıraseti ve imdad ve i'neti ehemm umurdandır. İmdi anun gibi Betlen Gabor'a bir hal vaki' olub Nemçe tarafından hareket olunmak ihtimali müşahede olunur ise ve Erdel canibinden adam varub imdad ve i'net taleb ederler ise asitane-i sa'adetüme 'arz ve inhaya muhtac olmayub kendünüz Budun kal'esinde karar ve sair Budun muhafazasına me'mur olan eyaletler ve elviyenün 'askeri ile Erdel vilayetine kifayet mikdarı imdad irsal edüb def'-i mazarrat-i a'da eylemenüz bize ferman-i hümayun sadır olmuştur. Buyurdum ki vusul buldukda bu babda sadır olan ferman-i kaza-cereyanum mucеbince 'amel edüb dahi bi'l-zat bu hususa takayyüd ve ihtimam üzere olub Erdel vilayeti tarafından gafil olmayasın hafiyeten ve 'alaniyeten da'ima mu'temedü'l-kavl adamlar götürüb ve göz kulak dutub din ve devletüme layık ve 'arz ve namus-i saltanatuma muvafık umurun teşşiyet ve istihkamında dakika fevt eylemeyesin ve anun gibi Betlen Gabor'a bir hal vaki' olub Erdel tarafından sana adamlar gelüb imdad ve i'net taleb ederler ise bila tavakküf ve [bi]la tereddüd iktiza etdüğüne göre imdad ve i'net edüb def'-i mazarrat-i a'da hususunda bezl-i himmet ve sarf-i dikkat eyleyesin ve bi'l-cümle vilayet-i Erdel cedd-i a'lam merhum Sultan Süleyman – tabe serahu – zamanından berü memleket-i mahrusem muzafatından olub re'ayası dahi harac-güzar ra'iyetlerüm

olmağla himayet ve siyanetleri zimmet-i 'ali-himmetime ehemm ve lazım umurdandır ana göre basiret ve intibah üzere olub 'iyazen bi'llahu ta'ala Erdel tarafına a'da tarafından isal-i mazarrat olunmaktan ihtiraz ve ihtiyat eyleyesin şöyle bilesin 'alamet-i şerife i'timad kılasın. Tahriren fi evasıt-i şehri-i Rebiü'l-ahir min şühür-i sene-i tis'a ve selasin ve elf.

Be-makam-i Kostantuniyye el-mahruse

[ID & MF]

No. 407.

Mürteza Pasha to István Bethlen

Buda, 16 Rebiülahir 1039 / 3 December 1629. Original (type D).

Eredeti: MNL OL F 126 2. dob. török no. 18.

Edition in nineteenth-century Hungarian translation: TMÁO II: 157–158.

There are several facts that suggest that the forces of Ferdinand II are preparing themselves: Miklós Esterházy came to Érsekújvár and György Haller spreads news in Nagyszombat about the new salaries of the infantry and cavalry. They also tried to seduce the hajdús; Papazoğlu Mehmed Pasha was sent to Debrecen with 4–500 horsemen to warn them. István Bethlen should also do the same and make the hajdús lucrative promises. Similarly to the deceased Gábor Bethlen, he should also try to get information about the intentions and military preparations of the enemy, and send it immediately to Mürteza Pasha, as well as to the Sublime Porte. He should also send four of Gábor Bethlen's commissioners either to the Sublime Porte or to Mürteza Pasa. It is the intention of Murad IV to protect Transylvania, with weapons if necessary.

Bi'l-fi'l vilayet-i Erdel'ün gubernatorı olan devletlü dostum Betlen İştvan hazretlerine.

Hüve

Bi'l-fi'l vilayet-i Erdel'in gubernatorı olan devletlü dostum Betlen İştvan huzurlarına dostluğa layık ve muhabbet ve meveddete muvafık olan konşuluğumuzu i'lam etdüğümüzden sonra Allahu ta'aladan siz devletlü dostum sıhhat ile uzun 'ömrleri rica eyleyüz. 'Arz-ı (...)dan^a akdem ol bizüm sevgilü kardaşumuz bu dünyadan girdüğün haber aldığımız sa'at 'izzetlü Muharrem paşa hazretlerin size ba'z ahval için göndermiş idüm. Ba'dehu elçiler tebdil olunub ve palatinoş dahi Uyvar'a gelüb ba'z tedarükde oldu(...) aldüğundan gayri bundan akdem Erdel'den cinayet ucından firar eyleyen ol Halir G'örg' dedükleri bed-baht ba'z (...)da^a ve Nag'sonbat'da delalet nida etdürüb atluya bu kadar guruş ve yayaya dahi bu kadar 'ulufe deyü tedarük ve sefer mühimmatın görmeğe sa'y ve ikdam eyledükleri sahih olmağla ve bundan evvel dahi ol dostum dünyada iken haydudşaga adam gönderüb ayrılmak istedikleri ma'lumumuz olmamağla ihtimaldür akçe va'de eylemekle ve hile ile haydudşagi kendülerine tabi'

eyleyeler deyü ol havfumuzdan sabıka Eğri beğlerbeğisi olan Mehmed paşa hazretlerin dört-beş yüz atlı ile Döbreçin'e gönderüb ve haydudşaga dahi kağıdlar yazub gah istimalet ve gah tenbih ve tekid eylemişüzdür ki bu ana değin nice vilayet-i Erdel'e tabi' olub 'azametlü padişahumuzun kulluğında iseler bundan böyle dahi Erdel'e tabi' olub sa'adetlü padişahumuzun kulluğında olalar. İmdi siz dahi berü canibe ve haydudşaga müterassıd olub ümid ve istimalet vermekden hali olmayasız ve düşman tarafına dahi mütassıl casuslar gönderüb ne vardur ve tedarükleri nedür vakıf olduğunuz ahbarı ber vech-i müsara'a bu canibe 'ale'l-mahsus der-i devlete dahi yazub bildüresiz bu babda ihmal üzere hareket etmeyesiz. Ma'lumunuzdur ol sevgilü dostum oturduğı yerde hayatda iken cevanib-i erba'aya adam gönderüb her ahvale vakıf olurdu. Siz dahi ol tarike sakin olub her canibden haber almağa ve alduğunuz haberi eğer bu canibe ve eğer der-i devlete ulakla bildürmeğe ikdam ve ihtimam eyleyesiz ve bu ana değin ne zuhur eylemişdür yazub bildüresiz ki biz dahi ana göre bu canibden hareket eyleyevüz el-hasil benüm dostum sizün dahi her husus 'uhdenüzde kalmışdur. Ana göre siz dahi makdurınızı sarf eyleyüb her vakıf olduğunuz ahvalı bildürmekden hali olmayasız zira 'azametlü padişahumuz hazretleri eğer 'askeriyle ve eğer sair husus-i Erdel'i himayetden hali değıllerdür ve işkillerinden dur etmek ihtimali yokdur. Ana göre siz dahi sa'adetlü padişahumuzun kulluğında olub vilayet-i Erdel'i himayet üzere olasız. Tahriren fi 16 Rebiü'l-ahir sene-i 1039.

Be-medine-i Budun al-mahruse

a unreadable due to the damage of the paper

[ID & MF]

No. 408.

**Mürteza Pasha to István Nyáry
Buda, 16 Rebiülahir 1039 / 3 December 1629. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 112. Konv. 1. 1629. fol. 45–46.

Mürteza Pasha sends the former governor of Eger, Papazoğlu Mehmed Pasha to Debrecen, where Nyáry, the captain of Kálló should meet him. The free hajdús have always been under the sultan's authority and subjected to the Transylvanian princes. If they choose to follow some fallacious seducers and turn their back to Transylvania, they will regret doing so. Captain Nyáry can learn more about this issue from Mehmed Pasha and he should admonish the leaders of the free hajdús and other soldiers accordingly.

Del Vesir Murtesà Bassà di Buda al Signor Nàr Istvan, capitano di Calo

All'honorato fra li signori Christiani, generoso fra li grandi della legge del Messia, il Signor Nar Istvàn, capitano di Calo, nostro buon amico, et alli altri capitani che sono

sotto la sua giurisdittione, vaivodi, officieri, soldati, e liberi haiduchi nostri buoni amici. Doppo li affettuosi saluti convenevoli alla buona amicitia e vicinanza, et haver pregato Iddio di mantenerli lungo tempo nell'ubbidienza del Nostro Potentissimo Imperatore, e cosa notoria come per esser voi la molto tempo in quà soggetti alla Transilvania, et per conseguente sotto la protettione dell'Imperatore mio signore siate stati mantenuti in riposo e tranquillità, et però non avendo noi dubbio che perseverate non allontanadovi della protettione è servitù de Sua Maestà habbiamo voluto mandar a Dobrecin l'Illustre Signor Mehemet Bassà già bassà d'Agria, vostro buon amico, è vicino per conferire con essi voi alcune cose. Et per la vostra sincerità, et fedeltà verso il Potentissimo Imperatore vi mandiamo un caftano in segno d'amore. Sarà però cosa conveniente di trasferirvi nel predetto luogo di Dobrecin, et la convenire insieme col sudetto Signor Mehemet Bassà.

Et per che li haiduchi liberi sono stati ab antico sotto la protezione dell'Imperatore mio signore et ubbidienti alli precinpi di Transilvania, et però sono stati mantenuti in pace; habbiamo voluto ammonirvi, et essortarvi di perseverare à continovare nell'ubbidienza verso essi precinpi, et stare sotto la protettione dell'Imperatore mio signore, delche, et di cose concernenti queste potrete conferire col predetto Mehemet Bassà. Voi sapere bene come per la Dio gratia al Potentissimo Imperatore mio signore non manca soldatesca, et quante centinaia di migliaia di Tartari sono sotto la sua ubbidienza, et se hoggi lo comandasse ne potrebbe far venire cento mille. Che se essi frei haiduchi temono da qualche parte: possono ben assicurarsi che mentre essi staranno nella servitù dell'Imperatore mio signore et rimarranno soggetti alla Transilvania non verranno molestati da alcuno, et saranno mantenuti in riposo, e tranquillità, come prima. Hora habbiamo in pronto più di 60 mila soldati, et sotto gli auspicii del Potentissimo Imperatore nessuno sarà possente di molestare essi haiduchi. Noi gli habbiamo scritto gia due volte, essortandoli à questo. Essi sono persone prudenti, pensaranno al fine, et consideraranno la potenza dell'Imperatore mio signore che tanto tempo gli ha mantenuti in riposo, del quale se vorranno ancora godere per l'avvenire, non s'allontanino della protettione di Sua Maestà et perseverino nell'ubbidienza, e servitù de precinpe di Transilvania. Che rimanendo saldi nell'ubbidienza dell'Imperatore mio signore et delli predetti Precinpi saranno mantenuti in tranquillità. Ma se essi daranno fede alle promesse fattaci de quelli seduttori che li vogliono ingannare, et voltaranno il tergo alla Transilvania, possono esser sicuri che l'Imperatore mio signore non abandonarà essa Transilvania et poi essi si pentiranno. Delche potete più diffusamente comunicare col predetto Signore Mehemet Bassà, et avvisarne li capi principali d'essi liberi haiduchi, et altri soldati.

Di Buda li 16 della luna di Rebiil ahir 1039, cioè li 3° Decembre 1629.

[MHC]

No. 409.

**Mürteza Pasha to Ferdinand II
Buda, 17 Rebiülahir 1039 / 4 December 1629. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 112. Konv. 1. 1629. fol. 41–42. Another version *ibid.* fol. 49–50.
With the same content, under the same date to the Habsburg counsellors, *ibid.* fol. 47–48.

The peace, according to the articles agreed upon at Szöny, should be kept. Following the death of Gábor Bethlen, Mürteza Pasha requests Ferdinand II to command his border captains not to harass the Transylvanian territories. Transylvania, Moldavia and Walachia are subjects of the sultan, and the Poles are already disturbing peace in Transylvania. During Bethlen's lifetime, Catherine of Brandenburg was designated by Murad IV to succeed the prince. Moreover, István Bethlen is now recognised as the governor of Transylvania. If there is any breach of the peace between the Transylvanians and Ferdinand II, the Habsburgs should first and foremost inform the Ottomans instead of letting one party assert itself against the other through violence. If Ferdinand II sends troops to Transylvania without informing Mürteza Pasha, he can be sure that Murad IV will personally lead his troops to assist the land.

Del Vesir Murtesà Bassà di Buda alla Sacra Cesarea Maestà

Alla Sacra Cesarea Maestà doppo li riverenti et affettuosi saluti degni della buona amicitia e vicinanza respecta. Faccio questa per dirle come essendosi Vostra Maestà Cesarea per beneficio della povertà compiaciuta di rinovar l'amicitia, et concluder la pace, uno delli punti inserti – accenna l'articolo di Sun – nelle capitulationi fù che dalli Imperatori non dovessero molestare li paesi l'uno dell'altro. Il che dal Potentissimo Imperatore mio signore e stato et è sinceramente osservato, non havendo secreta, o palesamente intentato, ne pur pensato cosa in pregiudizio della paesi di Vostra Maestà Cesarea la quale siamo sicuri ho la medesima dispositione verso li paesi che sono dell'Imperatore mio signore. Et non permetterà, che venghi alterata la conclusa pace. Onde è che Gabriel Betlem Principe di Transilvania (una delle provincie soggette all'Imperatore mio signore et del suo patrimonio) essendo per divin volere passato all'altra vita, sarà cosa degna dell'amicitia di Vostra Maestà Cesarea di comandare à tutti li suoi governatori e servitori di stàr in pace, et benche sia morto il principe, non molestare contra la volontà di Vostra Maestà la Transilvania, li luoghi che ne dependono, o li suoi popoli, servi fedeli dell'Imperatore mio signore accio questo non sia causa d'alterare, ò romper la pace conclusa fra le Maestà Vostre, massime essendo cosa nota alla Maestà Vostra, che le provincie di Transilvania, Bogdania e Valacchia sono soggette all'Imperatore mio signore et al presente sotto la sua ubbidienza, et tutti quelli siano Polacchi, ò altri che molestaranno la Transilvania, et le sue dependenze, haveranno molestato il paese proprio dell'Imperatore mio signore.

Il quale indubitatamente è et sarà amico delli amici et nemico di quelli nemici che vorranno perturbare la suddita provincia. Massime che ultimamente vivendo ancora esso Betlem, l'Imperatore mio signore di commun consenso delli stati del paese, ne diede l'investitura à Catarina moglie del morto Betlem, alla quale mandò la mazza, et lo stendardo, et con l'imperial suo decreto (scritto di màn propria) comandò che in caso ch'esso Betlem venisse à morir prima di lei, le succedesse essa moglie, rimanendo luogotenente ò Governatore lo Stefano Betlem suo fratello, delche ho voluto dar parte alla Maestà Vostra.

Ne creda alcuno che per esser morto esso prencipe vi sia però interregno, et che sia lecito di tentare ò intraprender qualche cosa cattiva. Poiche se li Polacchi ò altri si persuadono cio non essere contra la pace, possono tenir per fermo et ne posso assicurare Vostra Maestà che se fara mestieri il Potentissimo Imperatore mio signore soccorrerà in persona la Transilvania. Che se poi li Transilvani facessero difficoltà d'osservare li patti et accordi conclusi fra Vostra Maestà et il Betlem mentre era in vita, non si persuadiamo però che Vostra Maestà approvi che da qualche parte se venghi alla forza e violenza, senza saputa et consenso dell'Imperatore mio signore. Ma in tal caso (cioe: quando essi Transilvani non si contentassero della raggione, et non osservassero li patti conclusi) sarà ben più decete di significarlo, et darne parte all'Imperatore mio signore che così verrà maggiormente accresciuta l'amicitia et stabilita la santa pace. Succedendo il contrario, temiamo con raggione (il che Dio guardi) che la predetta pace, conclusa in tanto tempo, con tanti stenti, et spese vorrebbe alterata, et li poveri sudditi, di nuovo rimarriano distrutti e desolati. Già che vi sono molti malevoli della santa pace che sotto questo preteso cercariano d'alterare la buona amicitia che regna fra le Maestà Vostre. Il che prevedendo habbiamo creduto esser conveniente avvisarne per tempo Vostra Maestà Cesarea. Noi non mancaremo intanto di osservare sinceramente la pace, accio la povertà stia in riposo, et procuraremo di accrescere la buona corrispondenza fra le Maestà Vostre. Supplico Vostra Maestà favorirmi d'una risposta, et per fine dal Signor Iddio le preghiamo sanità e lunga vita.

Di Buda li 3. Dicembre 1629.

[MHC]

No. 410.

Mürteza Pasha to Michel d'Asquier
[Buda, December 1629.] Italian translation.

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 112. Konv. 1. 1629. fol. 51–52.

Mürteza Pasha's envoy, Mustafa Bey of Lippa, refused to deliver Murad IV's letter to anyone else than Ferdinand II himself. In return, he was not allowed to have an audience since it is not a custom of the Viennese Court to allow anyone such a ceremony but people from the Porte. Ahmed Ağa arrived at Szigetvár with a sword and kaftan from the sultan,

but fell sick around Koppány, and is still there. In order to avoid delay in delivering the letter, Mustafa Bey (a signatory of the treaty of Szőny) was chosen for this mission. This being the case, and also considering that Mustafa is a sancakbey, he should be accepted into audience. This is also something that will please Mürteza Pasha and if Hans Ulrich von Eggenberg were to send someone with the letter of the emperor to the Sublime Porte, Mürteza Pasha would arrange it with the kaymakam, Topal Receb Pasha, that this person would also receive an audience. As for Johann Christian Löbl, Mürteza Pasha did not write to him because the colonel did not respond the beylerbey's last two letters. But Mürteza Pasha arranged a horse for Löbl and expects him to arrange a hound and a gerfalcon as promised. Mürteza Pasha is grateful for the release of the sipahi and he released some Croatian soldiers in return. Mürteza Pasha warns the Habsburg party that if they keep their soldiers around Kassa, the Ottomans will have to send their soldiers, too.

Del Vesir Murtesà Bassà di Buda a Michel d'Asquier

Dalla vostra lettera resami dal mio ciaus, ho inteso quanto mi scrivete et visto come il Mustafa Bey, non ha voluto rendere la lettera dell' Imperatore mio signore ad altri ch' a Sua Maestà Cesarea. Ma che non essendo usanza della vostra corte di far haver audienza se non à quelli che vengono dalla Porta non se gli è potuto conceder questo favore. Nelche vi rispondo come mentre io rivedevo le nostre frontiere arrivò a Sighet il Ahmet Agà che portò a me la spada, et il caftàn da parte dell' Imperatore mio signore ma perché egli cadesse ammalato à Copàn, ove si truova ancora, et non potesse venir più oltre, io accio non venisse ritardata la predetta lettera feci elettione della persona del Mustafa Bey de Lippa (che come voi sapete era ultimamente uno delli commissarii nella trattatione della pace), huomo qualificato, et benemerito della pace. Che se ben non fusse usanza vostra, ne si puo rispondere che quello che piace a precipi e più possente di qual si voglia usanza, et se il Signor Duca di Eggemberg primo vesir di Sua Maestà Cesarea mandasse qualche d'uno delli suoi alla Porta, con lettere di Sua Maestà Cesarea io m'impiegarei appreso il Signor Caimecam per farlo haver audienza dell' Imperatore mio signore et sò che conseguirebbe questa gratia. Et sò che quando una cosa piace alli ministri, la fanno truovar buona alli Imperatori. Massime essendo il Mustafa Bey un sangiacco dell' Imperatore et che ha autorità di portar stendardo, et che si è affaticato molto per benefitio di questa pace. Io scrivo nondimeno al predetto bey, che se non potrà consignare la lettera a Sua Maestà Cesarea che la dia à chi li sarà ordinato, tuttavia se in consideratione della buona corrispondenza che regna fra li nostri grandi Imperatori li venisse fatto questa gratia, non sarebbe se non per maggior augumento della loro benevolenza.

Circa quello che m'accennate che sarebbe stato buono ch'avessi scritto al Signor Baron Lebel il quale per non haver avuto mie lettere con questa occasione, potrà credere che cio sia per mancamento d'amicitia dal canto mio: vi rispondo ch'io amo

et stimo molto quel signore et la causa perché non ho fatto quest'offitio è ch'avendo scritto più d'una volta al predetto signore non trovandomi risposta ho creduto che non fusse a Vienna, et però non gli ho scritto. Anzi che ho apparecchiato un buon cavallo degno di lui, che tengo nelle mie stalle et lo faccio governar diligentemente. Esso signore si puo ricordare ancora come m'ha promesso qualche dogo, spero che me ne favorirà, come anco di qualche girifalco, che gli è ne rimarrò obligato. Quanto à quel Turco spàhi prigionie che per haver ammazzato uno delli vostri era degno di morte, et ch'il predetto signor per amor mio ha fatto liberare: ho veramente lo reputo per gran favore.

Et inquanto à qualche prigionie christiano che desiderariano d'havere in luogo d'esso, perch'io sò che vorresti più tosto un allemanno che altro, v'assicuro che non ho nissuno di questi tali; ma solo alcuni crovati, stati presi in fragranti, li quali non meritano d'esser liberati, nondimeno se desiderano qualche d'uno di questi, avvisateme, ch'io non li dinegarò à quei signori come non farò degli altri quando se ne trovassero.

Circa poi quella vostra soldatesca che se truova verso Cassovia, la quale dite non esser di danno à nissuno ne di pregiuditio alla pace. Vi rispondo, che volendosi osservar la pace non fa bisogno di soldatesca, la quale se verrà lasciata ivi, necessitarà noi ancora di far venir la nostra, il che non potrà esser senza l'oppressione del popolo, et delli poveri sudditi ch'in questa maniera non rissentirà alcun beneficio della pace. Io non comprendo bene dalla vostra se rimoveranno quella gente, ma questo vi dico bene che se cio non verrà fatto, sarà contra la pace il tenir soldati in quelle parti, et ne risulterà delli inconvenienti. Di questo v'assicuro che non saremo mai li primi noi à cominciarli et osserveremo sempre sinceramente la pace, come possiamo dire con verità d'haver fatto per il passato, se dalla parte vostra non verranno soldati verso queste parti si asteneremo ancora noi di far venire li nostri, et li poveri sudditi rimarranno in riposo.

[MHC]

No. 411.

Mürteza Pasha to István Bethlen**Buda, 7 December 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 1955 17. cs. 55. t. no. 145.

Edition: TT 1882: 69–72.

Mürteza Pasha received the letter of the captain of Várad, István Bethlen Jr, together with those of Muharrem Pasha. Bethlen should discuss everything with Muharrem Pasha. Ever since Gábor Bethlen fell sick, the Habsburg party has been preparing some schemes, as Mürteza Pasha frequently reported to the deceased prince. The beylerbey also informed the Sublime Porte and he received some troops for defence. He deems that in order to suppress

hostilities, ten thousand soldiers should be kept in arms for the next two years. Mürteza Pasha was informed by the sultan's ambassador in Vienna, Receb Pasha, that Ferdinand II elected János Homonnai Drugeth as prince of Transylvania and István Balogh, the captain of Tata and earlier internuntius at the Sublime Porte, is one of his generals now. Miklós Esterházy also announced at the border region and in Croatia that they should prepare. Mürteza Pasha does not know the truth value of these news, but he was used to it that Gábor Bethlen did not spare money for intelligence activities and if he was asked what the emperor did on that day, he could reply. He followed Aristotle's sentence, took care of the issues of his principality night and day, and when he heard that enemy was coming to Transylvania or to the Ottoman territories, he did not wait until they arrived, but rather went to meet them before. István Bethlen should follow his brother's practice.

Mürteza Pasha heard that the Habsburg party sent someone also to the hajdús, thus he is also preparing his army, he has troops at Gyula and Temesvár, and there will be more. They received an order that if they get a letter from Muharrem Pasha or István Bethlen, they should not wait any further order from Buda, but do what they have been told. Mürteza Pasha sent Papazoğlu Mehmed Pasha (a great supporter of the deceased Gábor Bethlen) to Debrecen with several hundreds of lanced cavalry, and sent the hajdús a gilded letter, together with kaftans, clothes, cloaks and boots. István Bethlen should also send them several thousands talers, and if there are any hajdú captains whose estates had been confiscated by Gábor Bethlen for any reason, this is the time to give it back to them. Mürteza Pasha also sent information through Lázár Horváth. As the beylerbey does not have much money, István Bethlen should send him 30-40,000 florins. If there is no need for the military preparations, Bethlen should let him know, but then he should not request urgent assistance later on. Mürteza Pasha wrote to Ferdinand II, his counsellors and also to Miklós Esterházy, copies of which are attached. He did not yet receive any answer from the Sublime Porte. Mürteza Pasha also forwards the letter of Hans Ludwig von Kuefstein about an imperial victory. István Bethlen should also consult Catherine's relatives, Gustav II Adolf of Sweden and others, who are benevolent friends of the sultan.

No. 412.

Mürteza Pasha to the hajdús

Buda, 21–30 Rebiülahir 1039 / 8–17 December 1629. Hungarian, copy.

MNL OL P 1242 1. cs. no. 88. fol. 182.

Edition: TT 1884: 293–294.

Mürteza Pasha requests the captains of Nánás, Böszörmény, Szoboszló, Kaba, as well as the palisades and towns around Szolnok to continue showing the obedience they owed to István Bocskai and later to Gábor Bethlen. Earlier Mürteza Pasha gave a certificate that as long as the hajdús remain faithful, they will enjoy the protection of the sultan.

Muharrem Bey is sent to them with the beylerbey's letter. Gábor Bethlen requested that his successor in ruling Transylvania would be Catherine of Brandenburg, together with István Bethlen, which was confirmed by Murad IV by sending the staff, the banner and the letter of inauguration. The hajdús should also follow their orders and not listen to the voices tempting them to another person's service.

No. 413.

**Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
Fraknó, 9 December 1629. Hungarian concept.**

MNL OL P 123 II. i. no. 148.

Three days ago Esterházy already sent his man, Mihály Pongrácz, to Mürteza Pasha, but since Pongrácz met İsmail Çavuş on the way, he came back as well. Esterházy talked to İsmail Çavuş, but decided to send Pongrácz nevertheless, to greet the beylerbey. From the peace-making procedure only the question of the villages' taxation remains unsolved, it would be beneficial if they managed to solve it, and it is not Esterházy's fault that it has not been solved yet. Mürteza Pasha has enough people who understand the issue, if one of them falls sick, he can be replaced by another one. Esterházy knows very well the treaties with Transylvania, so Mürteza Pasha should not worry concerning Catherine of Brandenburg: if there is no attack from Transylvania, the peace will be maintained.

Murtesan pasának

Hogy szintén emberünket készítettük és elbocsátottuk volna ezelőtt harmadnappal Nagyságodhoz, érkezék Ismael csauz másodmagával hozzánk Nagyságodtól, kit előtalálván Pongrácz Mihály, megtért ő is vele. És noha az Nagyságod izenetit megértettük, s megolvastuk leveleit is, és beszéllettünk mindazokról a csausszal, tetszett mindazáltal, hogy aminemű követséggel elkészítettük volt Pongrácz Mihált, ugyan elmenjen Nagyságodhoz vele, és meglátogassa az Nagyságod jó egészségét.

Reméljük, hogy mind Ismael csauz, mind penig az mi emberünk meg tudgyák Nagyságodnak mondani, amit az mi szánkból hallottanak, s csak az leszen tovább hátra, akire kértük is barátságosan Nagyságodat, hogy ami még az két hatalmas császár közt való békességtől függ is vagy attól elmaradott, úgymint az szegény holdoltság dolgának eligazítása, minden úton és módon igyekezzünk azt is hozzáragasztani az szent békességhez, s jó véget vetni benne. Egyébaránt valami vagy az két császár vagy az békesség vagy akár az szegény község dolgában következnek, kit vetnének bűnössé, ha nem az kikre azoknak elvégezése bízott volt? Noha mi az nagy Istent híjuk bizonságul, hogy minden igaz és méltó dologra készek voltunk lépni és menni, s most is készek vagyunk, kit mind az igaz okoskodásból, s mind az eddig való

végezésekből meg is mutattunk, de ha Nagyságod különben akarta, abba mi vétkesek nem vagyunk. Hogy penig az Nagyságtok részéről lett ebben eddig akadék, ha kívánatnék, szintén az Portának is megmutathatnánk, noha talám másra vethetünk ebben is inkább, mint Nagyságodra. Nagyságodat azért mégis barátságosan kérjük, ne halasszon másra az dologban. Tudgyuk azt, hogy nem egy, sem két embere vagyon Nagyságodnak arra való, az ki által végben viheti az előttünk álló dolgot. Beteg-e valamelyik, mást állasson Nagyságod helyében, mert mind káros s mind talám veszedelmes is lehet ennek az végezésnek haladékja, kiről szóval bévebben izentem Nagyságodnak Pongrácz Miháltól és Ismael csausztól is.

Ami penig az erdélyi fejedelem asszony állapotját és Erdélyországát illeti, tudgyuk micsoda végezésink vadnak övélek is, s csak onnét mi okot ne adgyanak az fegyverfogásra, mi itt mindeneket egyezésben és csendességben tartánk, s Nagyságod azon meg is nyughatik. És így véget vetvén ez mostani szegény emberek dolgában is, ezután csak egymás egészségét látogató levelinket és emberinket köldözzük egymáshoz, vigyázzván emellett mint jó őrállók az két hatalmas császár közt való szent békességre. Fraknóban, 9. Decembris 1629.

[LG]

No. 414.

**Mürteza Pasha to István Bethlen
S. I., [mid-December 1629]. Original (type D).**

MNL OL F 126 2. dob. török no. 22.

Edition in nineteenth-century Hungarian translation: TMÁO II: 159–160.

Mürteza Pasha visited the castles around Székesfehérvár and at the Balaton, in order to warn the garrisons to maintain peace. Meanwhile a messenger from the Porte reached him, with orders to him, as well as to Bosnia and elsewhere, conceived upon the news of Gábor Bethlen's death [on 15 November 1629]. Since the messenger came directly through Belgrade and could not go to Transylvania, the information is forwarded now by Mürteza Pasha with kapıcıs. Mürteza Pasha will spend some more time in the castles around the Balaton, due to the necessary construction works, and then move to Székesfehérvár and further on to Buda. István Bethlen should inform the Sublime Porte through Mubarrem Pasha (if he is still there), now, because if he waits too long, it may be too late to ask for the assistance, and the kaymakam, Topal Receb Pasha may not believe the urgings of Yusuf Çavuş. If Mubarrem Pasha left already, István Bethlen should send immediately a letter, in which he asks for support. He should not send home the troops. According to the postscript, Mürteza Pasha has already been appointed to a new post in Asia, but Murad IV changed his mind, hearing the developments in Transylvania, so the beylerbey had to turn back from Paks.

[on the back:] Devletlü dostum Gubernatora vasıl ola.

Devletlü dostumuz ve hakikatlu koşumuz vilayet-i Erdel'ün gubernatorı dostumuza enva'-i muhabbetler ile meveddetler 'arz olundukdansonra i'lam ve inha olunan oldur ki: benüm dostum bu def'a İstolni Belgrad ve Palatin yalılarında olan kal'eleri ve ol canibleri dolaşub sulh ve salahun istihkamı için tenbih ve te'kid ve 'azimetlü padişahumuzun kal'elerin dolaşub görmeğe tasım eylemiş idük. Yolda giderken der-i devletden ulağumuz geldi devletlü dostum ol Erdel hakimi Betlen Gabor'un dünyadan gitdüğini der-i devletde ma'lum edindikleri sa'at bu canibe ba'z emrler gönderüb ve Bosna ve sair muhafaza 'askerleri dahi bu canibe Belgrad'a gelüb vilayet-i Erdel muhafazasında olmaları için tenbih ve te'kid ve mü'ekked emrler ile kapucılar göndermişlerdür. İmdi benüm dostum biz dahi bir kaç güne değin Palatin yalıların dolaşub ve ol kal'elere ziyade tenbih ve te'kidler eyleyüb ve sa'adetlü padişahumuz hazretlerinin kal'elerin dahi gördükdensonra İstolni Belgrad'a andan Budun'a dahil oluruz siz dahi ol canibe ziyade mukayyed olub Haydudşag'a dahi ba'z müdarat eylesesiz. Bu def'a biz dahi ba'z müdarat kağıdları yazub göndermişüzdür siz dahi eğer Haydudşag'a ve eğer yukaru Nemçe tarafına göz kulak tutub vakif olduğunuz ahvali yazub bu canibe bildürmeden hali olmayasız ve der-i devletüme dahi ne yüzden 'arz ve i'lam etmenüz lazımdur anı dahi mukaddem Muharrem paşa ile bildürmüşümdür ve bu def'a dahi tekrar yazmışumdur eğer henüz kendüleri dahi anda mevcut ise kağıdında yazduğumuz üzere siz dahi bu ortalığın ahvalini der-i devlete olminval üzere yazasız. Benüm Muharrem paşa hazretlerine ısmarlatmış ise zira der-i devlete gayri yüzden 'arz olunursa bu canibe imdaddan ihmal ederler sonra 'asker iktiza etdükte müşkil olur der-i devletüme adam varub 'asker taleb eyleyince ve ta'yin olunub gelince düşman fırsat bulur 'askerler mevcut olması cümleden lazımdur. Yusuf çavuş ol canibe 'asker lazım değıldür demekle kayim-makam hazretleri sözine i'timad eylememişler bir dahi 'asker lazım değıl denilürse i'timad eyleyüb ve bu canibe 'asker ta'yin eylemekde ihmal ederler idi. Eđer Muharrem paşa hazretleri anda ise anun size söyletüğü minval üzere der-i devlete 'arz eylesesiz anda değıl ise mukaddema ne yüzden 'arz olunacakdur ana ısmarlatmışdur olvech üzere der-i devlete yazub da'ima 'asker istemekden hali olmayasız ve sıkça sıkça ulak gönderesiz ve her ahvali bu canibe dahi bildüresiz ve ol canibe mevcut 'askerlerinüz dağıtmayub anda 'ulufelerin verüb bu canibden dahi yaya 'asker lazım idükde bilürsüz yazılmak lazımdur. [continued on the margin:] Benüm dostum sa'adetlü padişahumuz hazretleri bizi da'vet buyurıub öte yaka serdarlığı için ta'yin buyurmuşlar iken Erdel'ün ahvali zuhur eylemekle ta Pakşadan kalkub der-i devlete giderken yolda ulak gelüb döndürmüşdür. Erdel'ün sebebi ile bunun gibi 'azim payeden kalmışuzdur ve öte yaka serdarlığumuza mani' olmuşdur amma girü siz dostlarımızın hatırıyçün bunda Erdel himayetinde olduğumuz dahi dostlarımızın sebebi ile-dür heman dostlarımız sağ olsun nasib böyle imiş.

[ID & MF]

No. 415.

**István Bethlen to Mürteza Pasha
Gyulafehérvár, 10 December 1629. Hungarian, copy.**

MNL OL P 1242 I. cs. no. 75. fol. 156–157.

Edition: TT 1884: 295–298.

Muharrem Bey handed over Mürteza Pasha's letters to Catherine of Brandenburg, István Bethlen, the counsellors and the estates of Transylvania, They thank for the beylerbey's grace. István Bethlen will forward Mürteza Pasha's letter to the hajdús to his son, István Bethlen Jr, the captain of Várad and inform him about Mürteza Pasha's warnings. They are grateful that the beylerbey took care of the armies, and since János Kemény, the envoy who had been sent to Vienna with the news of Gábor Bethlen's death, came back, they discussed the agenda with Muharrem Bey. They believe that the Ottoman troops from the territories east of the Danube should not be gathered, and those west from the Danube should only come as far as to Eszék, in order to avoid a preemptive strike from the Habsburg side. István Bethlen Jr informed his father that Péter Fekete, the captain of Szoboszló sent him the letter that Esterházy had written to the hajdús, in which he demanded that in case Ottoman troops should gather, they should mobilize and show resistance. It would not be good to give the Habsburg party a pretext to bring in German troops and promote their evil intentions; especially since the troops that had been supporting the Poles against Gustav II Adolf were withdrawn to Silesia.

István Bethlen's intelligence network is functional, if he finds out some important information, he will forward it to Mürteza Pasha and İbrahim Pasha of Temesvár. István Bethlen managed to convince the troops of Gábor Bethlen to continue their service, their salary has been paid, and they are ready. Mürteza Pasha should also not let his troops dissolve, but rather he should keep them ready, only not gather them at a single place. He should also order the captains of the border castles, especially the beylerbey of Eger, not to provoke the Habsburg party, so that Gábor Bethlen's burial and the diet could take place in peace. The Transylvanians have already written to the kaymakam, Topal Receb Pasha twice, but now, that Mürteza Pasha requested them to contact the Sublime Porte and request the beylerbey to be appointed as serdar (in order to avoid an unknowledgeable one), they will write again. István Bethlen assures Mürteza Pasha that he wants to be just as good a partner to him as his brother was.

No. 416.

**István Bethlen to Mürteza Pasha
Gyulaféhérvár, 15 December 1629. Hungarian, copy.**

MNL OL P 1242 I. cs. no. 85. fol. 176–177.

Edition: TT 1884: 299–301.

Bethlen received the letter of Papazoğlu Mehmed Pasha, from which he learned that the pasha was sent to Debrecen with several hundreds of horsemen by Mürteza Pasha, to bring kaftans to the hajdú captains. Bethlen is very grateful for this, but suggests that this action will be interpreted as a breach of peace in the Kingdom of Hungary, because the peace treaties between Gábor Bethlen and Ferdinand II clearly stipulate that after the prince's death the seven counties [Abaúj, Bereg, Borsod, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa, and Zemplén] and the hajdú territories go back under the rule of the king. Bethlen requests that Papazoğlu Mehmed Pasha should be recalled, before his presence there will provoke a Habsburg invasion with Hungarian and German armies. Although the Transylvanians are also grateful for the mobilisation of the Ottoman troops, they still believe that it would be better if İbrahim Pasha of Temesvár prepared himself in the castles and not gather troops openly, otherwise the Habsburg party can be hardly convinced that they do not plan any invasion. Since troops continue to gather at Gyula, the rumour is being spread that they plan to take the castle of Borosjenő. It is only to disperse such rumours that István Bethlen ordered some further troops to move to Borosjenő and ordered the armies around Várad to be alert. At the end, István Bethlen assures Mürteza Pasha once more of his fealty.

No. 417.

**Mürteza Pasha to István Bethlen
Buda, 17 December 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 1242 I. cs. no. 72. fol. 150–151.

Edition: TT 1884: 302–303.

[In June 1629] Gábor Bethlen informed Mürteza Pasha through Pál Keresztesi, what to do after his death. Mürteza Pasha sent letters to Ferdinand II and elsewhere, but the Habsburg party makes schemes among the hajdús, sends 8000 troops to Kassa and appoints commissioners to take back the seven counties [Abaúj, Bereg, Borsod, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa, and Zemplén]. Mürteza Pasha sent Muharrem Pasha to Transylvania, and sent troops to İbrahim Pasha of Temesvár. He also sent Papazoğlu Mehmed Pasha to the hajdús with 300 horsemen, and requested him to keep in touch with István Bethlen Jr, but the captain of Várad does not treat him in the way that would be appropriate. A man of Esterházy, Mihály Pongrácz, came to him and denied that an army would be sent to the seven counties, but Mürteza Pasha has already learned from Gábor Bethlen that one has to be cautious with these people, if they point in one direction, one has to

look in the other. After all this, Mürteza Pasha learned from the letters of Muharrem Pasha and István Bethlen that the troops are not needed. He ordered Papazoğlu Mehmed Pasha, İbrahim Pasha and Memi Bey to move back, but István Bethlen should consider that if the seven counties should be defended quickly, it would be quite hard to mobilize the necessary troops. Nevertheless, the beylerbey will follow upon István Bethlen's request. The governor should inform the Porte and demand that Mürteza Pasha would be allowed to go to Belgrade and bring new troops for the spring, for safety's sake. It is also suspicious that neither Ferdinand II nor Esterházy gave a full answer to Mürteza Pasha's letter.

No. 418.

**István Bethlen to Mürteza Pasha
Gyulafehérvár, 18 December 1629. Hungarian, concept.**

MNL OL P 1242 I. cs. no. 79. fol. 163.

Edition: TT 1884: 474.

István Bethlen just gave Muharrem Pasha the letter he wrote to Mürteza Pasha, when the Transylvanian messenger arrived from the Porte. The resident envoy, János Házi reports that the grand vizier, Gazi Hüsvrev Pasha wrote to the palatine, Miklós Esterházy and other high dignitaries that they should allow the Transylvanians to rule over the seven counties [Abaiúj, Bereg, Borsod, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa, and Zemplén] and the hajdús as they did in Gábor Bethlen's lifetime. This was a great surprise, because it is clearly against the peace treaty (of Nikolsburg, 1621, Vienna, 1624 and Pozsony, 1626), which ceded these territories only until the prince's death. In order not to seem to provoke a war, István Bethlen requests Mürteza Pasha not to forward these letters of the grand vizier until he spoke with Muharrem Pasha, who is about to leave the next day.

No. 419.

**István Bethlen to Mürteza Pasha
Gyulafehérvár, 18 December 1629. Hungarian, copy.**

MNL OL P 1242 I. cs. no. 78. fol. 161–162.

Edition: TT 1884: 474–476.

István Bethlen Jr sent his father the letter of Mürteza Pasha from 7 December. The beylerbey is right, it is important to keep the ill-wishers under surveillance, and the Transylvanians do not want to dissolve their army; they just do not want the peace with the king of Hungary destroyed. It would be useful to keep the Ottoman armies ready in the garrisons, only they should not be started as long as there is no news about the hostile movements of enemy troops. The Transylvanian government is grateful for the information and they will also send some

if they find out something important; they are especially grateful for Mürteza Pasha's letters to Ferdinand II and the palatine, Miklós Esterházy. István Bethlen read aloud his letter to the Porte to Muharrem Pasha, and the governor shall also send a copy of the document to Mürteza Pasha. Gergely Apafi, the Transylvanian ambassador, who delivered the principality's tribute to the Porte, wrote that a new beylerbey, a certain Mehmed Pasha, had already been appointed to Buda, but hearing the plea of the Transylvanian envoy, the kaymakam, Topal Receb Pasha withdrew the decision and so Mürteza Pasha was confirmed in the position. István Bethlen also thanks for Hans Ludwig von Kuefstein's letter; the news about the victory may be true, but the Transylvanians heard otherwise.

No. 420.

Mürteza Pasha to István Bethlen

Buda, 19 December 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 1955 17. cs. 55. t. no. 100.

Edition: TT 1882: 73–75.

The letter survived in fragments. Mürteza Pasha reminds István Bethlen that he consulted with Gábor Bethlen before the prince's death through Pál Keresztesi and Lázár Horváth; he also wrote to Ferdinand II and Miklós Esterházy and prepared troops who were ordered to stay alert until further order comes from Muharrem Pasha and István Bethlen. Such a young man as István Bethlen Jr should not write to Mürteza Pasha in such a hostile tone, and suggest that these troops would be gathering to conquer Borosjenő. The captain of Várad should have also gone to meet Papazoğlu Mehmed Pasha in Debrecen instead of complaining that they did not know about his mission. When István Bocskai died [in 1606], Kadizade Ali Pasha of Buda sent 10-12,000 talers to András Nagy and the hajdús, together with letters of admonition, thus Papazoğlu Mehmed Pasha also brought 800-1000 talers and kaftans. Upon the complaints of István Bethlen Jr, and the following letter of István Bethlen, Mürteza Pasha ordered back those couple of hundred people that rode together with Papazoğlu Mehmed Pasha. Gábor Bethlen did not wait for the enemies lying in his bed, and István Bethlen should follow his example.

No. 421.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 21 December 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 136.

İsmail Çavuş and Mihály Pongrácz arrived, and Mürteza Pasha thanks for the English hounds he received as presents. He is glad to see that Esterházy is dedicated to finalize the

peace-making procedure, similarly to him; nevertheless, Mürteza Pasha insists that earlier it was stalled because of the other party. The beylerbey discussed everything with Pongrácz and also sends a note in Turkish, written with his own hands: if they can consent to the points there, it will be easy to reach an agreement. As Esterházy sent him Gáspár Tasi before, Mürteza Pasha is now ready to summon Muharrem Pasha (although he is a bit sick) and send him to Esterházy. If Esterházy is ready to follow Mürteza Pasha's suggestions, he should delegate someone to discuss the issue of the villages with Muharrem Pasha.

[outside:] Az tekintetes és nagyságos úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, római császár öfölsége tanácsának, magyarországi palatinusának, Fracnó várának örökös urának, az kunokok [!] bírójoknak, Soprony, Zólyom, Bereg vármegyék főispánjának, nekünk kedves jóakaró barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen [!] császárnak az tengeren innýed levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes és nagyságos úr, nekünk mindenkoron kedves jóakaró szomszéd barátunk! Mindenkoron hozzánk illendő barátságos jóakaróunkat ajánljok, és Istentől kívánunk minden jó igyekezetiben Nagyságodnak minden kívánta jókat megadatni.

Izmail csaus hívünkkel, melyet ez napokban némely szükséges dolgokból Nagyságodhoz bocsáttunk volt, az Nagyságod híve, jámbor szolgája Pongrácz Mihály, ki minékünk ennek előtte is ismerő jóakarónk, mihozzánk megjuta. Mindjárt velünk szembe juttattok, az Nagyságod jó egészséges állapotját tüle megkérdeztek, kit megértvén örültünk. Isten adja, [hogy] ennek utána is minden közönséges jó dolgokban valameddig tiszta szívvel munkálkodik Nagyságod, azon jó egészségben legyen, és minden dolgokban adjon előmenetelt. Mi is az Nagyságod egészségünk látogatását igen jó akarattal vettek, amellet ajándékját is, úgymint az angliai ebeket kedvesen vettek. Mi is minden hozzánk fönttartott Nagyságod jóakarókatját hasonlóképpen tökéletes atyafiúi szeretettel akarjok megtartani.

Az mely dolgokról szóval izent és írt Nagyságod, megértettek búségesen, főképpen minemű szívvel mast is mindenén hogy azon igyekezik, [hogy] mind[en]-képpen velünk az szegénység dolgát mennél hamarébb és jó módjával eligazéthassa, [és] hogy mind az szent békességhez hátramaradott dolgot az többihez ragassza, meg az két részről való csavargók is senki azután ne gondoljon arról magoknak szabad utat. [Ez] igen jó indulat Nagyságodtól, melyben régtől fogván, az mint Nagyságod is tudja, az mi akaróunk is nem különböz, azért vethetünk méltán csak az két részről való ez dologban munkálkodókra. De mi úgy ítélek, jobb részént az részről volt bizonyos főjebb okadás, az minthogy ennek előtte sokszor megírtok Nagyságodnak.

Mivel azért ez jámbor szolgája Nagyságodnak, úgymint Pongráczy Mihály barátunk mint okos ember valamint erről Nagyságod izent tüle, csöndes jó értelemmel előnkbe adta, és az mi akaratunkat mindenre noha valószínűleg neki megmondottok, de hogy inkább bátrabban beszélje, és ha azokban valamelyet elfelejtene, nem akartok magyarul íratni, törökül az magunk kezével egy-néhány részbe megírtok. Meghadtok neki, [hogy] ott fönn megfordíttassa, Nagyságoddal megolvastassa. Ha azért azokra velünk egyenlő akarja fog Nagyságodnak lenni, és több nem lehető dolgot nem fog vitatni, mint eddig, igen könnyen ítéljek ennek is meglételét. Ha azért az mi akaratunkat méltónak ezaránt látja Nagyságod, írja meg minékünk. Moharim pasát mi is, mivel Nagyságod is ennek előtte Tasi Gáspárt ide bocsátotta, noha mast beteges állapottal vagyon, de mindazonáltal érette küldünk, idehozatjok, és elbocsátjok Nagyságodhoz. Ha Nagyságoddal az mi akaratunkat végben viheti, minékünk onnád írja meg, és maga az faluk számbavételére az Nagyságod melléje rendölt emberivel az hol alkalmas, kezdjenek hozzá, végezzék el közönséges igazság szerint. Azután, az mint Nagyságod írja, az egymás barátságát nevelni igyekezzünk, az latrokat irtogassok mind az két részről. Isten tartsa meg jó egészségben Nagyságodat. Íratott Budán, die 21. Decembris anno nostris [!] 1039.

Nagyságodnak jóakaró atyafia s barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 422.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Buda, 25 December 1629. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 137.

Mürteza Pasha is happy to hear that Esterházy is ready to act against the rogues, he will also punish those who breach the peace. As long as he is waiting for the answer to his suggestions sent through Mihály Pongrácz, he will ride out and use force against the rogues. If Esterházy wishes, Mürteza Pasha can send Muharrem Pasha to him, and if the Hungarians do not want to insist on acts, which are impossible, the issue of the villages can be solved. Mürteza Pasha heard that Péter Koháry started to build a palisade at Bát. The beylerbey warned him that this was against the peace treaty, but received no answer. Esterházy should investigate the case and inform Mürteza Pasha, otherwise the beylerbey has the right to go there and demolish the fortification.

[outside:] Az tekintetes és nagyságos úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, Fracnó várának örökös urának, Magyarország palotinusának, római császár öfölsége tanácsának, Soprony, Zólyom, Bereg vármegyék főispánjának, nekünk kedves jóakaró úr barátunknak

[with Arabic letters:] Palatinusa kağiddur

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, minekünk kedves igen jóakaró szomszéd barátunk! Atyafiasághoz hasonló jó szomszédóság barátságunk ajánlásának utána kívánunk Istentől minden kívánsága szerént való sok jókat megadatni Nagyságodnak.

Mivel azért értettek az Nagyságod úri okos elmélkedéséből, miképpen találta föl az részről az csavargókat az országban fölhalálni, és az szent békességhez minden Nagyságod jóindulatjából mint igyekeznek fészkekből azokat kirántani, kit mi igen jónak látunk, és megnyugodtunk eképpen az Nagyságod igyekizetiben. El is hittek, ha mindvégig az két hatalmas császár között megerősítettett békességnek erősségére való minden dologokban ilyen igaz formán igyekezni fog, sokáig meg fog tökéletesen maradni az két hatalmas császár barátsága. Kit mi is az mi részünkről el nem múlatunk, mindenképpen hasonlatosan igyekezünk munkállkodni, úgy, hogy az melyek az végezés ellen cselekesznek, kezünkbe akad, megbüntetjek, és semmi úton méltó okadásunkra Nagyságod részéről nem akarunk panaszt hallani.

Az faluk eligazétásában az minemű dolgot gondoltunk, és mindenképpen Pongráczy Mihály barátunktól megizentek Nagyságodnak. Ha azért Isten engedi, aképpen az faluk dolgát is egymás között végben vihetjek, [és] sok országokban kettőnk[nél] dícséretre méltóbb emberek nem lesznek, az egymáshoz való vélekedés is mind az két részről férre tétetik. Míg azért Nagyságodtól hírünk jön azokról, az mely dolgokról izentünk az Nagyságod fő okos meghitt emberétől, Pongráczy Mihálytól, gondolunk, múlatni az ödő közben kifutamodjunk, és az erével az végeket, hertelen minthogy azok meg is nem tudták gondolni, igyekezzünk békerülni, és végére menni az latroknak aképpen, az mint Nagyságod munkállkodik. Az melyhez [ha] valami gyanakodás volna, bizonyára megbüntetni igyekezzünk, az egazak is félelemben tartatnak. Mihelt azért Nagyságodtól válaszunk fog jünni, semmit nem múlatunk. Az mint megizentek, ha Nagyságod kívánja, Moharim pasát oda Nagyságodhoz igyekezzünk bocsátani, és megparancsoljok neki, [hogy] minden dologból az igazságtól ne különbözzön, igazán híven munkállkodjék. Ha azért az részről is az igazságot fogja követni Nagyságod, és lehetetlen dolgokat, mint eddig, nem vétatok, elhittek, nem vonyódik azután az faluk dolga is.

Azt is értettek volt, [hogy] Bát városában az végezés ellen Kohári Péter barátunk valami pa[lán]kot akarna épéttetni, melnik immár az fáját meg is hordatta volna. Írtunk neki, az dolog ha így volna, az végezés ellen volna, és semmi úton meg nem engednének, [és] ki akarójából indéttatott. Ez dologra semmi váloszt nem adott az barátunk. Nagyságod erről is tudósétson bennünket, valóje, mert ha való lenne, ez nyilván az végezés ellen volna, méltán indéttatunk arra, hogy ellene annak elrontá-

sára fölölnénk. Isten tartsa meg és szerencsáltossa Nagyságodat. Íratott Tolnán, die 25. Decembris anno nostris [!] 1039.

Nagyságodnak jóakaró úr barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 423.

**István Bethlen to Mürteza Pasha
Gyulafehérvár, 28 December 1629. Hungarian, copy.**

MNL OL P 1242 I. cs. no. 80. fol. 165–167.

Edition: TT 1884: 476–480.

The çavuş of Mürteza Pasha, and then István Horváth handed over two letters of the beylerbey. The Transylvanian government did not think that the Ottoman army would have gathered in order to conquer Borosjenő. It was István Bethlen himself, who urged Mürteza Pasha through Pál Keresztesi's mission and in his later writings, to defend Transylvania from any threats from the Kingdom of Hungary. If Mürteza Pasha would have had evil intentions, he surely would not have sent Muharrem Pasha to Transylvania and Papazoğlu Mehmed Pasha 'among so many sabres.' In any case, if the Ottomans wanted to conquer a castle, they would do it after due preparations, not 'in the manner of a child.' Muharrem Pasha also swore that this was not the case, and the Transylvanian government gives him credit, since he is a close, intimate friend. They would not have believed anything like this about Mürteza Pasha, since they heard so many times about the benevolence he has shown to Gábor Bethlen. The words of István Bethlen Jr are no reason for indignation, the young captain of Várad will do as he is told by his father. Nevertheless, if István Bethlen Jr would have sent some Transylvanian troops to meet Papazoğlu Mehmed Pasha, it could have been interpreted as a breach of peace, because according to the agreement, the seven counties [Abauj, Bereg, Borsod, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa, and Zemplén] and the hajdús have to return under the rule of Ferdinand II after the death of Gábor Bethlen. István Bethlen only sent 300 cavalry and 300 infantry to Borosjenő in order that the 'Germans' would not be suspicious that he was preparing the handover of the castle. István Bethlen repeats that he, as well as Catherine of Brandenburg, are loyal to Murad IV, and that they still request that the Ottoman troops would stay ready in their garrisons. He requested from the kaymakam, Topal Receb Pasha that Mürteza Pasha should be the serdar of the troops in Hungary. He hopes that similar misunderstandings can be avoided in the future. Catherine of Brandenburg sends Tamás Borsos as an envoy to Buda.

No. 424.

No. 424.

**István Bethlen to Mürteza Pasha
[early January 1630]. Hungarian, copy.**

MNL OL P 1242 1. cs. no. 14. fol. 30.

Edition: TT 1884: 484–485.

István Bethlen received Mürteza Pasha's letter from Földvár, dated on Christmas Day 1629. He had already reflected upon the issues discussed there in several letters, among them in those sent through Muharrem Pasha and through Tamás Borsos, who left three days earlier. István Bethlen is very sad that Mürteza Pasha set off towards Belgrade, he knows what a great friend of Gábor Bethlen the beylerbey was, and he also only saw benevolence from his part. This manifested itself through sending the troops, as well as sending Papazoğlu Mehmed Pasha to Debrecen. István Bethlen wrote again to the kaymakam, Topal Receb Pasha and begged him that Mürteza Pasha could stay at Buda and receive the serdar's title. The Transylvanians do not understand why the Sublime Porte wants to make a change here exactly in this risky period. As the soldier from Várad, who brought the letter, also mentioned that according to the news Mürteza Pasha was heading for the Sublime Porte, István Bethlen judged that it would be better to recall Tamás Borsos until it becomes clear whether the presents to the beylerbey can be presented at Buda or at the Sublime Porte. István Bethlen requests the continuation of the good relationship with Mürteza Pasha.

No. 425.

**Postscript to Mürteza Pasha's letter to István Bethlen
[Buda, early 1630]. Original (Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 1955 17. cs. 55. t. no. 116.

Muharrem Pasha mentioned András Majtényi, who used to assist Gábor Bethlen in interpreting Turkish letters, and who wanted to leave to the Sublime Porte or elsewhere now. He should be kept in the prince's service, since these experts are worth hundred others.

[outside:] Az tekéntetes és nagyságos úrnak Gróf Bethlen Istvánnak, Erdély országának gubernatorának, minékünk kedves jóakaró atyánkfiának.

P.S. Moharim pasa apánk emlékezők ott az öfelsége udvarabeli egy szegény legény, András deják nevű felől, mely volt az jó emlékezetű fejedelem atyánkfiának az török levelek forgatásában titkos híve, most azért az Portára avagy más helt igyekezniék választani magának. Ha azért szolgálatjában megnyughatik öfelsége, méltó aféle

embert még országának tartani, mert afélének sok száz ember ^a herre nem viheti, az melyek nem tudn[ak hoz]zá.

a page torn, only the first letter of the word is visible: a

[GK]

No. 426.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Kaposvár, 3 January 1630. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).**

MNL OL P 123 II. i. no. 160–161.

Mürteza Pasha heard about Esterházy's dedication towards the peace from Mihály Pongrácz, and he is delighted, since breaches of peace came mostly from the Hungarian side so far. As he notified the palatine earlier, the beylerbey left Buda to search for rogues. He received Esterházy's letter dated 27 December in Kaposvár. The message he had sent through İsmail Çavuş does not mean that he would not want to respect the peace, he only wanted to emphasize that Murad IV would continue to protect Transylvania after Gábor Bethlen's death. Sending troops to defend Lippa and to Debrecen served the same purpose. Now that Mürteza Pasha sees that there is no malevolent threat, he called them back. As he also wrote through İsmail Çavuş, if Esterházy had any conflict with the Transylvanians, the palatine should turn to the representatives of the sultan. Mürteza Pasha expects Esterházy's answer upon his autographic notes he sent with Pongrácz. If they can agree on those general points, he will send Mubarrem Pasha to Esterházy (even if he is a highly respected beylerbey of his ruler). According to Mürteza Pasha's kihaya at Buda, Mubarrem Pasha is getting better, so Mürteza Pasha summoned him to Buda. In ten days Mürteza Pasha will be in Buda. According to the postscript, the soldiers of György Haller raided the neighborhood of Pest twice, killed three people and took fifteen horses; and they shot the subaşı at Fót. Esterházy should place all of his soldiers into the fortresses, because those who have their quarters elsewhere, start to make raids.

[outside:] Az tekéntetes és nagyságos úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, Fracnó várának örökös urának, az kunokok [!] bírájoknak, Soprony, Zólyom, Bereg vármegyék főispánjának, római császár öfölsége tanácsának, Magyarországon heltartó palotiusának, nekünk kedves jóakaró szomszéd úr barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, nekünk mindenben kedves jóakaró úr szomszéd barátunk! Minden mihozzánk illendő szomszédtságas jóakaratumknak ajánlása után kívánunk Istentől hosszú életet, [és] minden jó szerencsákat megadatni Nagyságodnak.

Mivel azért értettek az Nagyságod hozzánk bocsátott jámbor szolgáljátúl, Pongráczy Mihálytól, minemű szergalmatos igyekezettel mindenem azon vagyom Nagyságod, [hogy] az két hatalmas császár megerősített szent békességét minemű elmélkedéssel tarthassa meg, és annak rontóit, úgymint az részről való csavargóknak fölkeresésében is minemű jó utat gondolt. Ki ha úgy volna, mi igen jóvalljok Nagyságod indulatját, mert mindenkor ez eddig való végezéseket is nem egyéb, hanem az részről való sok megbírhatalan latrok bontogatták.

Így levén azért mi is gondoltok, [hogy] azon jó igyeke[ze]tben mi is munkálkodnánk, és ez napok alatt ödöt és alkalmatosságot vevén az végeket megkerülnénk, hogy ha afféle békességrontókat az mi részünkről mi is találánk, abban szergalmatoskodván megbüntetnénk és félelmet adnánk. Mely dologban igyekezetünket utankbúl is, úgy tetszik, megírtok vala Nagyságodnak.

Kaposváron létünkben adák meg Nagyságod böcsületes levelét, mely íratott 27. napján Decembris. Böcsülettel vettek, mindjárt megfordéttatván az Nagyságod írását értettek. Láttotik azért, mintha vélekednyék Nagyságod az mi részünkről, de az mint sokszor megírtok, és cselekedetünkkel is bizonyítottok, nem szükség sem Nagyságodnak, sem más igaz embereknek mifelőlünk vélekedésben lenni, mert az két hatalmas császár között levő szent békességben Te Nagyságoddal mi az mi munkánkot mennyire nagyon tudjok és őrizni is tudjok. Mivel azért az mastani levelében emlékeztet minket arra Nagyságod, az minemű dolgokat Izmail csaus szolgálk által írtunk volt, nem abbúl írtunk Nagyságodnak, hogy mi avval az két hatalmas császár között levő szent békességet meg nem akarnánk tartani, sőt minden ebben való igazságunkat és szergalmatosságunknak avval az írásunkkal méltó elhinni, hogy mi szeretője és megtartója vagyunk ez részről az békességnek.

Tudniillik az hol azt írtok vala Nagyságodnak, [hogy] mivel Erdély az hatalmas császárunk hűségéhez tartozó ország, és ha valami gonosz békesség[et] nem szerető emberek az fejedelem halálát magoknak alkalmatosságnak fognájáják [!] tulajdonítani, s Erdély[re] és annak határhoz tartozandó hívekre valami gonosz igyekezet volna, [az] eltávoztassék, mert mindenkor az hatalmas császárunknak, mint egyéb országira, Erdélyre is szergalmatos vigyázása és gondviselése volna, ha szükség lenne, meg is segíti. Ki ha ezután kívántotnéjek is, ugyan nem köll különben érteni. Hogy pedig mi Lippára vigyázni és Döbröcönbe mindjárt küldöttök, mihelt az Betlen fejedelem megholt, avval is csak azt akartok bizonyítani, hogy mindenekkel láttossék az, hogy az hatalmas császárunknak Erdélyre és minden hozzá tartozó híveire gondja vagyom. De immár mikor mindenfelől bizonyosan megértettek, hogy mast sohonyyéd semmi gonoszakarójok nem volna, mi is mindeneket visszazólottunk.

Ugyanazon Izmail csauستól küldött levelünkben megírtok vala azt is, ha valami dolog oly volna fönn az erdélyi birodalomhoz tartozókkal Nagyságtok között, ki miatt megindulna Nagyságtok, nem volna szükség hertelenkedni, azért, hogy valami okkal háborúságra ok ne fogatnyék adatni, sőt inkább méltóbb volna elsőben az két hatalmas

császárnak egymás között minden dologról értekezni. Ezekkel az írásinkkal mi teljessé-
gesen az békességet kívánjuk, és semmi ödőben írásunkban más egyebet nem fog tapasztal-
ni Nagyságod. Mivel azért ennek előtte egynéhány nappal Pongráczy Mihályt az veli
levőkkel túlünk elbocsáttuk, és mikor az Nagyságod levele íratott, még oda nem ért volt.

Az holdoltcságnak dolgárúl is mint akarjuk, búségesen beszéllettünk, és rend
szerént magunk kezünk írásával instructiót adtunk kezébe azért, hogyha azokban
valamelyet elfelejtene, az miket szájabo adtunk, az írás kezében legyen, eszébe jusson.
Tudjok, eddig Nagyságoddal Isten szembe vitte. Ha azért az faluknak eligazétása felől
az mi tetszésünket fogja jovallani Nagyságod, és az mint megírtok s izentek, ha
akarja Nagyságod, mi ebben azt is nem nézzek, [hogy] Moharim pasa az hatalmas
császárunknak egy régi úri renden levő beglerbégje, csak tudják mind az két részre
egyenlő igazsággal elvégezni, oda küldjök. Maga lássa Nagyságod, mi lehetetlen
dolgot nem vitatunk, és igen könnyí meglehető dolgot kívánunk. Mindenem azon
legyünk, [hogy] az emberek meg ne ítélnenek Nagyságoddal minket, ne mondják azt,
ilyen kevés dolgot végben nem tudtak vinni. Moharim pasa, noha az mint megírtok
volt beteges állapotát volt, de az Budán levő kihájánk levelébül értjek, jobban vagyom.
Megparancsoltuk, mindjárt Budára jüjjön. Mi is valami tíz nap múlva Budán fogunk
lenni, ott találjuk, értvén felőle Nagyságodtól, el nem késleljek, odaküldjök Nagysá-
godhoz. Isten tartsa meg és szerencsáltossa Nagyságodat. Íratott Kaposváron, die
3. Januaris [!], kedden, anno nostris [!] 1039. Januaris [!] 3.

Nagyságodnak jóakaró úr barátja

Vezér Murteza pasa

P. S. Az mint az Budán levő kihájánk írja, noha Nagyságod az latrokat keresi, de igen
vitézkednek Haller György szabados legényi. Az pesti mezőben immár kétszer is
voltak azulta, miulta mi kijöttünk, 3 jó vitéz emberünket vágták le, 15 lovakat vittek
el. Más ízbe Fót nevű faluban az szubasát meglútták, sebe[se]n szaladott el. Ha azért
azt mitülünk kívánja Nagyságod, [hogy] az hadra gondunk le legyen, mi is kívánjuk
Nagyságodtól azt, az szegénységen kóborló fizetetlen hadakat, az melyeket imett
amott quartélyokban értünk lenni, ossza el Nagyságod, mert afféle dolog felől
nagyra okot ne adjon, mert immár is az mint megíránk, elkezdtek az ragadozást.

[LG]

No. 427.

**Mürteza Pasha to Hans Ulrich von Eggenberg
Kanizsa, 16 January 1630. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 112. Konv. 2. 1630. fol. 3–4.

*Eggenberg's last letter was brought to Mürteza Pasha by Wolff. The beylerbey complains
about breaches of peace. Habsburg troops are gathering near the border close to Eger, they*

made raids close to Pest and took away goods and prisoners. The problems arising due to Gábor Bethlen's death can be settled peacefully, so these troops should be dissolved. It was also expressly decided that no new palisades should be built, and those built after the peace would have to be demolished. Nonetheless, there is a new palisade in the proximity of Bát. Mürteza Pasha has recently come to Kanizsa in order to supervise the border and to punish the disturbers of peace; he has also ordered every pasha, bey and captain of the frontier region to observe the peace attentively. From Kanizsa, Mürteza Pasha plans to move on to Koppány, Belgrade and then back to Buda. Lastly, if the Habsburgs withdraw their soldiers, the pasha promises not to summon his forces to Buda.

[outside:] Lettere del vezir al Prencipe di Eggenberg et Conte di Collalto de Canisia a 16 di Gennaro. Referirt in audienz 28 Januarius 1630. Expedita durch ein antworth von ihme, Freiherr zu Cromau an Vezir zu Ofen, 14 Februarius 1630.

Del Vesir Murtesà Bassa di Buda, all'eccllessimo Signore Duca di Cromau

All'eccellentissimo Signore Duca d'Eggemberg, primo vesir di Sua Maestà Cesarea nostro buon amico. Doppo li affettuosi saluti convenevoli all'amicitia et vicinanza, et haverli augurato dal Signor Iddio ogni bene, l'avvisiamo come per mano del Wolff; habbiamo ricevuto la sua lettera et inteso quanto ne scrive, fra l'altre cose n'avvisa della buona volontà che Sua Maestà Cesarea tiene verso la santa pace, la quale desidera sia osservata sinceramente mentre dal canto nostro sarà fatto il medesimo ne verrà commesso cosa in pregiuditio di essa. Alche ne occorre di rispondere, come la principal cagione della conclusione di essa pace, è stata per la tranquillità della povertà, a cui conferisce molto il non metter soldatesca insieme da alcuna delle parti. Il che possiamo dire essere stato molto ben osservato dalli ministri dell'Imperatore mio signore et da me in particolare; che mai non habbiamo permesso, che sia stato fatto pùr una minima cosa in pregiuditio di essa pace, ne ragunato soldatesca insieme; sicome crediamo che la volontà di Sua Maestà Cesarea et delli signori suoi ministri è di osservarla sinceramente. Ma perché in questa frontiere sono successe alcune cose in pregiuditio di essa delle quali eravamo in procinto con huomo a posta di dar avviso à quelle parti; et essendo intanto giunta la lettera di Vostra Eccellenza habbiamo voluto, con avvisarla delle predette cose farli risposta con questa che mandiamo con ciaus espresso.

Prima li dichiario come vicino alla nostre frontiere d'Agria si ritruova gràn numero di soldatesca insieme; che per non esser tenuta à freno, fà di continovo delle scorrerie nel nostro paese. Et questo mese havendo assaltato vicino a Pesta alcuni viandanti, accompagnati di alquanti soldati, che andavano verso Hatvàn, oltre che rubbarono la loro facoltà ammazzarono ancora alcuni delli predetti soldati, et commettono tuttavia simili hostilità verso le parti d'Agria. Perché si mette insieme questa soldatesca durante la pace?

Che s'il Prencipe di Transilvania è passato all'altra vita Sua Maestà Cesarea ha pùr fatto alcuni patti seco mentre viveva, et si sanno i limiti della Transilvania. Le cose accordate col Betlem in vita si possono accomodare facilmente et il Potentissimo Imperatore mio signore non vuole contravenire al detto accordo. Che se per esser morto esso Betlem si ha qualche sinistro disegno verso la Transilvania questo è contra la pace; poiche l' Imperatore mio signore ha concesso quel paese al suo Prencipe, et se sarà di bisogno assisterà quella provincia con potente essercito. Et è cosa nota che coloro che hanno tentato la Transilvania hanno fatto poca riuscita. Però se dalla parte vostra si desidera di conservar la pace, conviene rimover di là quella soldatesca; accio non sia cagione di qualche inconveniente, et li poveri sudditi restino in riposo.

Essendo soverchia quella gente ancora che habbate da trattare qualche cosa; poiche nissuno impedisce, che si mettino in essecutione quelle cose che Sua Maestà Cesarea ha concluso col Betlem, mentre era in vita, et si sanno bene i limiti della Transilvania. Che se non verrà rimossa la predetta soldatesca, et si fermerà ancora in quelle parti, di là cavaremo un argomento che si habbi qualche sinistro disegno verso la Transilvania et saremo necessitati di darne parte all' Imperatore mio signore et far venire la nostra soldatesca avanti la primavera, per stare in presidio in Transilvania à fronte delli vostri. Delche lasciamo considerare à Vostra Eccellenza il danno che seguirà alli poveri sudditi. Et di che servirà poi la pace? Lei sa benissimo gli inconvenienti che possono risultare della vicinanza di dui esserciti. Noi siamo sicuri che la radunanza di quella soldatesca, non è per volontà di Sua Maestà Cesarea ne delli suoi ministri; ma solo una pertinaccia de gli Ungari, però non habbiamo voluto darne parte al Potentissimo Imperatore nostro signore ma solo avvisarne l'Eccellenza Vostra. Però in caso che questa volta non venghi rimossa la predetta soldatesca, noi non potemo far di meno di non far venire anco la nostra, il che non potrà essere se non di pregiudicio alla pace.

E noto ancora à Vostra Eccellenza come è stato concluso espressamente fra noi, che non solo si possino fabricare palanche nuove, ma ancora debbino esser demolite, quelle che sono state edificate doppo la pace. Con tutto cio nel luogo di Bàt vicino à ...^a hanno cominciato di fabricarne una, et fatto venire li pali, et altre cose, il che inteso da noi gli habbiamo scritto una volta ò due di desistere poichè non è l'intentione di Sua Maestà Cesarea che si faccino palanche in pregiudicio della pace.

Noi sappiamo che Vostra Signoria Illustrissima è molto amatore della pace; pero speriamo che farà rimover quella soldatesca, accio la povertà non resti molestata. Noi in tanto in conformità dell'autorità et general plenipotenza havuta dal Potentissimo Imperatore per osservatione della pace, et osservatione della povertà, siamo venuti verso queste parti di Canisia per riveder le frontiere; ove habbiamo fatto castigar alcuni perturbatori della pace et con severissimi comandamenti raccomandato l'essatta osservatione della pace, à tutti li bassà, bei, capitani, et soldatesca di queste frontiere, et di qua s'incammineremo verso Copan, et Albaregale, alla volta di Buda. Crediamo

che sia hormai noto a voi altri Signori quanto noi desideriamo la promotione della pace, et il bene della povertà, continovaremo per l'avvenire, et se sarà rimossa quella soldatesca, la nostra non verrà nelle frontiere; come al contrario, noi saremo necessitati di far venir la nostra. Delche potrà risulturne pregiuditio alla pace. Abbiamo però spedito il ciaus, latore di questa, il quale preghiamo Vostra Eccellenza di far rimandare quanto prima per le poste, accio sappiamo quello ch'averemo da fare.

Di Canisia li 16. Gennaro 1630.

a dots in the manuscript

[MHC]

No. 428.

**Mürteza Pasha to Miklós Esterházy
Kanizsa, [16 January] 1630.¹⁸ Original (type B).**

MNL OL P 123 II. i. no. 151. A Latin translation of the first half of the letter:
MNL OL A 98 Fasc. 11. 1628–1629. fol. 9:53.

In the last few days Mürteza Pasha received a letter from Ferdinand II's counsellor, Hans Ulrich von Eggenberg, concerning the issues of the peace and of Transylvania. He wrote that the peace should be lasting, but the Hungarians gather in the proximity of Eger and make raids, they killed and robbed Ottomans travelling from Pest to Hatvan. The peace between Ferdinand II and Gábor Bethlen should be maintained after the prince's death. This is why Mürteza Pasha mobilised the troops, since Murad IV gave Transylvania to their current rulers and is dedicated to defending it. If the Hungarian side wants to keep the peace, they should remove the troops from the proximity of Eger, otherwise Mürteza Pasha will inform Murad IV and set off with his own troops. So far the beylerbey only notified Eggenberg that the army should be moved away in order to avoid the war. On the order of Murad IV, Mürteza Pasha visited the borderland and also examined the castle of Kanizsa. The agreement some days ago was that Muharrem Pasha will go to Esterházy to negotiate about the question of the villages. If the palatine is ready, he should contact Muharrem Pasha.

[outside:] Az tekéntetes, nemzetes és nagyságos vitéz úr szomszéd barátomnak, gróf Esterházy Miklósnak, az hatalmas második Ferdinánd római császárnak és magyarországi koronás királynak palatinusának, Zólyom, Sopron és Bereg vármegyéknek főispánjának, az kunoknak főbírájának, nekem vitéz úr szomszéd barátomnak adassék.

¹⁸ The date is clearly specified in the letter as 1 February, but this must be a mistake, since by that time Mürteza Pasha was in Buda again. Based on the beylerbey's itinerary and on the content of the letter it must have been written at the same time as the response sent to Hans Ulrich von Eggenberg from Kanizsa (no. 427).

Mi, tekintetes, nemzetes és nagyság[os] Szerdar Murtezan pasa, az hatalmas és győzhetetlen kustancinápolyi török császárnak az tengeren levő végvárainak fővezér pasája, Buda várának szorgalmatos gondviselője, őfölségének titoktanácsa és hadainak igazgatója. Minden hozzám illendő dologban úri jóakaratomnak kész voltát ajánlom Nagyságodnak, mint vitéz úr szomszéd barátomnak. Sok jó egészséggel áldja meg Isten Nagyságodat az új esztendőben.

Tekintetes, nemzetes és nagyságos úr barátom! Akarám Nagyságodnak tudására adnom, [hogy] ez elmúlt napokban az Nagyságtok császárijának, tudniillik az hatalmas második Ferdinánd római császár őfölsége titok tanácsosítul, úgymint Akinbertől őnagyságától és az több tanácsuraktul az békesség felől és az Erdélnék dolga felől írtak volt énnekem, az mely őnagyságok levelére választ kellett adnom őnagyságoknak. Ím meg is írtam és elküldtettem magam embere által őnagyságoknak. Őnagyságok levelekben az békesség felől írták ide énnekem, hogy az békesség állandó legyen. De ebben az békességben az magyaroknak Egerhez közel gyűlések vagyon, fejedelem nélkül vannak, úgy értem. Azok onnan mifelénk csatáznak és kárat tesznek. Ebben az holnapban Pesthez közel utas törökök Hatvanban mentek volna, azokat felverték, portékájokat elvitték, egynéhán vitéz embert le is vágtak közülük. Azonképpen gyakorlatossággal Eger környül csatáznak. Tekintetes nagyságos vitéz úr barátom! Az két hatalmas császár között az szent békesség felbomolhatatlanképpen megerősítettett. Nem kellett volna az békesség alatt egyben gyűlni azoknak.

Noha az erdélyi fejedelem megholt, de még éltében őfölségével, az második Ferdinánd római császárral végezett. Az Erdélnék minden dolga nyilván vagyon, és valamint az erdélyi fejedelemmel végezést végezett az második Ferdinánd római császár őfölsége, azt azután is könnyen megláthatni. És az miképpen őfölségek először egymás között végezést végeztek, ezen kegyelmes császárom őfölsége nem akarja, hogy az az végezés felbomoljon, ha azért gyűlt legyen az az had egyben, hogy az erdélyi fejedelem megholt. Te nagyságos vitéz szomszéd úr barátom! Jól tudgya Nagyságod azt, hogy az győzhetetlen császárnak őfölségének szintén olyan birtokában vagyon, mint egyéb országok, és császár őfölsége az mostani gondviselőnek adta Betlen halála után Erdélt, és ha szükség leszen, elegendő hadat is ad melléje, mely haddal megoltalmazza Erdélyországot. Mert valaki ez ideig is Erdélországhoz gonosz szándékkal volt, szándékának és akaratjának végére nem mehetett. Azért nagyságos úr barátom, ha Nagyságtok az békességnek megtartói akar lenni, azt az hadat, mely Gyerhez közel vagyon, onnan Nagyságtok felvegye, hogy az szegenség is csendességgel békességben megmaradhasson. És ha az békességnek valami végezése kívántatik, had nélkül is eligazíttathatik.

Nagyságos úr barátom! Ha azt az végezést, az melyet Betlehen Gábor éltében végezett, azt az végezést újóban Nagyságtok meg akarja erősíteni, az ellen senki nem áll. Jól tudgya Nagyságod, az erdélyi határ nyilván vagyon, de ha az az had onnan, az hunn mast vagyon, fel nem kel, abból megtetszik, hogy Erdélhez jóakarattal nincsen,

és ha Nagyságtok onnan fel nem költi az hadat, én is az hatalmas és győzhetetlen császárnak az dolgot tudására adom. És ha Isten adgya, kikeletre az győzhetetlen császár akaratjából én is azok ellen Erdélnék oltalmára hadat küldök, ha onnan fel nem költi Nagyságtok az hadat. És ha az két had egymás ellen leszen, úgy osztán az országnak nem leszen jó dolga, elpusztul. És ha az szegénység elpusztul, mi haszna leszen az békességnek? Mert bizony dolog az, ha az két had egymás ellen leszen, nagy háborúság következik.

Még ezen dolgot az győzhetetlen császárnak őfölségének tudására nem adtam, hanem először az tanácsuraknak akartam ezen dolgot tudásokra adni. Ha az szent békességet meg akarják őnagyságok tartani, tehát azt az hadat onnan felköltik, az szegénységet is megszánják, könyörülnek rajtak. De ha az az had ott leszen, esztelen ott marad, kikeletre császár őfelsége hada azok ellen kimegyen, az békességnek megbomlása és az szegénységnek pusztulása leszen. Annak utána valaki annak az hadnak támastója leszen, mindenekről az adjon okot. Mi semminek okai ne legyünk, mert az békességnek megmaradásához tartottuk és tartjuk is magunkat, de ha valami oly dolog következik, mi semminek okai ne legyünk. Jól tudom és el is hittem azt, nagyságos úr barátom, hogy az hatalmas második Ferdinánd római császárnak őfölségének is az békességnek felbomlására és az hadnak ott való telelésére akaratja nincsen. Nagyságotól is mint vitéz úr barátomtól azt kívánom, hogy azt az hadat onnan felköltesse Nagyságod, mert ha azok onnan fel nem kelnek, az mi hadunk is ellenek megyen.

Ezt is akarám Nagyságodnak tudására adnom, [hogy] az hatalmas és győzhetetlen császárnak parancsolatjából mastansággal magam személyem szerint ide alá az végváratat mind megjártam, és pasáknak, szandzsákbégeknek erős parancsolattal megparancsoltam, hogy az alattok való vitézeket az szent békességhez tartsák. Ebben az téli időben az békességnek erős megtartásának parancsolatjától széjjel az végekben fáradságomat nem szántam, Kanizsa véghelyet is és az benne való vitézülő népet megneztem. Továbbá az elmúlt napokban az végezés úgy volt, hogy Moharim pasa felmenjen végezni az faluk felől. Ha arra Nagyságodnak akaratja leszen, írjon Nagyságod egy levelet Moharim pasának, hogy felmegyjen, és az szegénység felől minden jót végezzen. Eszt akarám Nagyságodnak tudására adnom. Isten velünk. Költ Kanizsán, Böjtelő havának első napján anno 1630.

Nagyságod vitéz szomszéd úr barátja

Idem qui supra

[LG]

No. 429.

**Mürteza Pasha to Hans Ulrich von Eggenberg
Buda, 7 Cemaziyülahir 1039 / 22 January 1630.¹⁹ Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 112. Konv. 1. 1629. fol. 1–2.

Mürteza Pasha went to the region of Szigetvár and Kanizsa in order to impose a strict observation of the peace, as well as to seek and punish peace-breakers. During his absence, Wolff arrived at Buda with Eggenberg's letters and the pasha's deputy kept Wolff waiting until his arrival on 7 Cemaziyülahir (22 January). Eggenberg's letter suggested that sending the former governor of Bosnia, Papazoğlu Mehmed Pasha to Debrecen was a breach of peace. It is however well-known that Papazoğlu Mehmed Pasha was the second commissary during the Szóny peace negotiations [in 1627], thus he is a pro-peace governor. Since Gábor Bethlen passed away, certain opportunists raided Transylvanian territory, István Nyári, the captain of Kálló among them. Furthermore, free hajdús had been disturbing the peace and hence Papazoğlu Mehmed Pasha (who is well known to the hajdús from the time when he was beylerbey of Eger) was sent to Debrecen, to put them in order. Certain Hungarian local folk spread false news in order to disturb the peace between the two emperors and they even have recently raided the lands around Pest. A certain Müteferrika Ahmed Ağa (who was carrying letters from the Porte regarding the Transylvanian issue) was confined on his way to the frontier. It seems that the Hungarians do not want peace and have only their selfish interest in their mind. The captain of Kiskomárom, István Sárkány, for instance, took many captives from the Ottoman side and released a single one for 150 sheep. They should be kept at bay. According to the postscript, Ferdinand II's ministers should resolve to remove soldiers from the seven counties [Abauj, Bereg, Borsod, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa, and Zemplén] if they wish to preserve peace with the Ottomans, since Murad IV has no intention from his part to sacrifice the peace. The sultan sent a letter to Ferdinand II, but his envoy, Ahmed Ağa, fell sick, and thus Mustafa Bey of Lippa will hand over the letter.

Del Vesir Murtesà Bassà di Buda
all'eccelementissimo Signore Duca di Cromau respecta

All'illustrissimo et eccellentissimo Signore Principe d'Eggenberg, primo vesir di Sacra Maestà Cesarea, nostro buon amico, doppio gli affettuosi saluti. Conforme il desiderio che teniamo della conservatione della conclusa pace fra li dui grandi imperatori non habbiamo dubito con tutto il vigore del verno di andare à circuir lo frontiere di Sighetvar et di Canisia, si per raccomandare severamente l'osservatione di essa pace

¹⁹ The date is given as “7th day of this month, that is, 25 January 1630.” As the Gregorian date translates into 10 Cemaziyülahir, the current month is Cemaziyülahir, and we have to assume that the Italian translator made a mistake in computing the exact Gregorian date.

à tutti li bassà, governatori et altri delli frontieri, come per pigliar informazione di alcuni delinquenti; et infrattori, et castigarli esemplarmente come habbiamo fatto.

Et perché nella nostra assenza giunse a Buda il Wolf con l'amichevole lettera de Vostra Eccellenza ch' il nostro luogotenente trattenne sin' al nostro ritorno ch' è stato il 7o di questa luna per le rive del Balaton. Al nostro arrivo facessimo subito tradurre la predetta lettera, dalla quale habbiamo inteso come l'haver noi mandato à Debrecin il Signor Mehemet Bassà già Bassa di Bossina è stato in pregiudico della pace, et però domanda la cagione di questo. Alche noi rispondiamo, ch' il predetto Signor Mehemet Bassà, oltre l'esser' uno dello egreggi et principali bassà dell' Imperatore nostro Signore era ancora il secondo commissario nell' ultima trattatione di Sùn, et si affaticò molto per beneficio della pace, come è ben noto alli vostri commissarii istessi, et è da presupponer che ne lui, ne altri bassà o soldati dell Imperatore mio signore osaranno mai tentar cosa alcuna contra il consenso di Sacra Maestà et tutti sono gran osservatori della pace.

Ma perché essendo morto ultimamene il Betlem Principe di Transilvania alcune persone inquiete et che non amano la pace credendo questa esser una buona congiuntura cominciarono à fare delle scorrerie, et condurre via bestiami dalli luoghi di Transilvania (et fra gli altri il Gnari Istvàn capitano di Calo, il quale condusse via assai pecore, et altri animali) oltre ch' in quel tempo havendo noi scritto a Vostra Eccellenza et altri ministri di Sacra Maestà Cesarea che benché fusse morto il Betlem, restava nondimeno la pace fra li dui imperatori et che si potevano metter in esecuzione li patti conclusi fra Sacra Maestà Cesarea et il Betlem, senza inquietare li poveri sudditi, ma perche tardò assai la risposta, et pure le lettere del vesir per Sua Maestà et per li frey haiduchi erano d' una istessa data, et ch' in tanto li Frey haiduchi fecero molte cose in pregiudicio della pace.

Sapendo noi ch' il predetto Mehemet Bassà è persona prudente amatore della pace, per laquale si è affaticato molto, et che tiene amicitia, et è ben conosciuto dalli haiduchi sin dal tempo ch' era governatore d' Agria, lo mandassimo per ordinare alli frey haiduchi soggetti alla Transilvania et ammonire quelli che sono di Sacra Maestà Cesarea di conservar la pace, ne far cosa in pregiudicio di essa, come haveriano ben il modo, poiche sono nelle frontiere, et ordinassimo al predetto Mehemet Bassà di andar à Debrecin, borgo soggetto al Potentissimo Imperatore al quale ab antico paga le sue gravezze.

Ma perché pochi giorni doppo giunsero le lettere di Vostra Eccellenza nelle quali ne scriveva circa l'osservatione della pace, et la Transilvania nella quale diceva che non havevano alcun sinistro disegno, et che nel medesimo tempo vennero lettere del governatore di Transilvania con lequali n' avisava che nissuno se li scopriva nemico: noi con persona a posta che mandassimo al predetto Mehemet Bassà, lo revocassimo a Buda.

Crede forse Vostra Eccellenza che se l'intentione nostra fusse stata di far guerra, che l'haveressimo mandato con si poca gente? Overo che havessimo ammoniti li frey haiduchi di non far cosa in pregiudicio della pace conclusa fra li dui imperatori? Massime che non uscì pùr un huomo, fuori di Debrecin, ne fecero un minimo dispiacere à nissuno. Credo pure che Vostra Eccellenza sappi il desiderio ch' io tengo dell'osservatione della

pace, et mi persuado ch'il Signor Ambasciatore Cesareo ne l'haverà informata à bastanza, et come io con tutti li bassà, beghi, et altri confinanti desideriamo di conservarla sinceramente, mentre dal canto vostro venghi fatto il medesimo.

Ma vi sono alcuni Ungari di mezo, che per alcuni fini loro non solo desiderano di alterarla; ma ancora di far nascer disparere, et mala intelligenza fra li nostri imperatori et sono stati causa per il passato delli movimenti del Betlem, questi sono apunto quello, che con le loro sinistre informationi solo per crollar la pace, et per far convocare soldatesca dalla parte vostra spargono questi falsi rumori, ma à simili perturbatori non si dovrebbe prestar fede. Ad istigazioni di questi tali, crediamo che si sia messa insieme questa gente vicina alle frontiere. Abbiamo, parne, scritto anco a Vostra Eccellenza come va tuttavia crescendo la predetta gente da che si v' pigliando un huomo per ogni casa de contadino. Il che oltre l'esser in pregiuditio della pace, cagiona ancora molte inconvenienti poiche costoro non sono tenuti à freno, et fanno tuttavia delle scorrerie vicino à Buda, come apunto li giorni passati che venuti dalla parte di Pesta, hanno ammazzato molti nostri principali, delche diedi parte con ciaus apostata. Vostra Eccellenza s'è pure che il ritrovarsi là quella soldatesca è contra la pace. Che se non sarà rimossa, saremo noi necessitati di far venir la nostra per opporsi a quella, et è cosa certa che lo star la vostra gente in quelle parti, è per nuocere alla Transilvania che è un paese come sono gli altri del patrimonio del Potentissimo Imperatore nostro, et che noi siamo obligati di proteggere con tutti li modi possibili. Esso Potentissimo Imperatore scrive a punto per le cose della Transilvania una lettera imperiale amichevolmente a Sua Maestà Cesarea la quale doveva portare l'Ahmet Agà Muteferacà della Porta, ma perche egli con li suoi cavalli è rimasto ammalato per strada, abbiamo giudicato à proposito di mandarla intanto, senza più tardare. Et poichè li dui grandi imperatori hanno concluso la pace, e datosi scambievolmente le capitulatione solo per beneficio della povertà; non è hora cosa giusta, ch'ad istigazione de quelli che non amano ne l'una ne l'altra, et che sono stati per il passato causa della rottura della pace, et di questa levata di gente, si venghi hora a molestare, et desolate essa povertà.

Vostra Eccellenza saprà ancora come benche noi habbiamo sempre osservata la pace, che nondimeno dalla parte vostra in pregiuditio di essa, si sono fatti delli prigionieri Ottomani, et ultimamente il Sarcan, capitano di Kis Comor ha liberato un prigioniero fatto durante la pace per 150 pecore, et ne tiene ancora molti altri, prese nel medesimo modo. Di cosi fatti eccessi commettono spesso. Insomma questi Ungari sono stati sempre causa di romori, et essi sono cagione della levata di gente che si fa di tanto in tanto, il medesimo vorriano far questa volta, ma sarà cosa degno d'huomini prudenti, doppo saputo le loro bugie di non darli orecchio ma castigarli severamente quelli che saranno causa del male. Il meglio però sarà di osservare sinceramente la pace, come habbiamo fatto noi, et faremo sicuramente per l'avvenire, mentre dalla parte vostra non sarà dato cagione di far il contrario ne lasceremo avvicinare il nostro essercito destinato per la custodia delle frontiere. Ma se non verrà rimossa la vostra gente da

quella banda, haveremo cio per argomento infallibile che si habbi sinistro disegno verso la Transilvania et saremo necessitati di far venir numerosa soldatesca, che sarà causa della desolatione della poverta.

Di Buda li 7 della luna cioè li 25 Gennaro 1629.

P.S. Se dalli ministri di Sacra Maestà Cesarea viene desiderata la pace, et l'osservatione della povertà, possono far rimover quella soldatesca. Et osservate li patti che Sua Maestà Cesarea haveva concluso col gia Prencipe di Transilvania poiche non fà bisogno soldati per quelli sette Comitati, non essendo intentione del Potentissimo Imperatore mio signore che siano rotti li patti fatti. Che si qualche d'uno non volesse osservarli, li dui potenti Imperatori conforme la buona amicitia potranno bene accomodare il tutto pacificamente. Il che sarà il meglio, accio non venghi gente di guerra, et la povertà stia in pace. Speriamo che Vostra Eccellenza come amatore di essa vi provvederà, et ne darà quella risposta che conviene, et che speriamo con desiderio la lettera d'amicitia che il Potentissimo Imperatore scrive a Sua Maestà Cesarea (per esser restato ammalato per strada l'Ahmet Aga) mandiamo con l'honorato Mustafa Beg, uno delli sangiacchi di Sua Maestà et gia bei di Lippa, persona pratica della pace, amatore della povertà, et che stato uno delli commissarii nell'ultima trattatione, il che tanto maggiormente n'ha mosso a mandarlo. Gli habbiamo ancora ordinato di dir' alcune cosa à bocca a Vostra Eccellenza la quale puole stàr sicura che mai dal canto nostro si darà principio à far cosa che sia contra la pace.

[MHC]

No. 430.

Mürteza Pasha to István Bethlen

Buda, 26 January 1630. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 1955 17. cs. 55. t. no. 110.

Mürteza Pasha left Buda for a couple of days and went to the region around Kanizsa. When he heard that the Transylvanian envoy, Tamás Borsos was arriving at Buda, he also came back on 22 January and spent several days negotiating with Borsos. István Bethlen wrote to Mürteza what his messenger to Vienna saw, and it was also common knowledge around Kanizsa that troops were heading from the territories behind the mining towns [in Lower Hungary] towards Kassa. The governor should be vigilant and inform Mürteza Pasha about everything. The peace between the two emperors should be kept, but they should stay ready, as Mürteza Pasha discussed this with Gábor Bethlen back in Körmöcbánya [in 1626], and later on through Lázár Horváth. The troops that have been mustered by Gábor Bethlen should not be dissolved. The letter of Murad IV to Ferdinand II only states that peace should be kept, and since Transylvania is faithful to the sultan, it is under his protection and the election of princes is also under his surveillance, the royal party should not plan anything against Transylvania. Kaymakam Topal Receb Pasha wrote in the same vein to

Palatine Miklós Esterházy, and Mürteza Pasha also wrote the same to Ferdinand II, his counsellors and Esterházy. The beylerbey also wrote that since the Transylvanians are ready to return the seven counties [Abauj, Bereg, Borsod, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa, and Zemplén], it is not necessary to gather troops – and if this does not stop, he will also muster his troops and bring Tatars. He also sent Mustafa Bey from Lippa to negotiate. Mürteza Pasha also wrote letters in Turkish to the three nations of Transylvania, and to the hajdús, István Bethlen should distribute these in translation.

Tekéntetes és nagyságos úr, minekünk böcsületes meghitt igen jóakaró atyánkfia, Istentül kívánunk az hatalmas császárunkhoz való minden Nagyságod hűségében előmentelt, minden jó egészséges hosszú életet megadatni Nagyságodnak.

Kedves és minekünk jóakaró atyánkfia, mivel az világnak forgandó szerencsája veli úgy hozta vala, Budából lett volt kitágulásunk egynehány napig, és azon alkotmatossággal az végeket megkerülni futamodunk vala Kanizsa felé, mely kimenetelünkön minemű nagy bánatba, és azután, mikor újabb hírt hallott Nagyságod öfölségével és az ország szüvível mint örvendett legyen, egy-két leveléből öfölségével Nagyságodnak, értettek. Az mint mi bennünk az jó emlékezetű fejedelem mindenképpen megnyugodt volt, és mi is öfölségében, látjuk ebből, tudni illik az Nagyságtok hozzánk fölmutatott jóakarójából, holta után is nyomdokit követni igyekeztek, melyért mint öfölségével az Istenben elnyugodott szerelmes atyánkfiával mind holtig az mit minden tökéletes jóakaróinkot fönn tartottok, abban megnyugodjék. Intjük asszony öfölségével Nagyságod és az ország, mindvégig fönn igyekezünk tartani, és meg nem fogyatkoztok ez rész[ről] való jóakaróiból.

Noha azért még ott Kanizsa felé az végekben sok dolgaink lettek volna, melyeket köllött volna meglátnunk, de hogy értettek az öfölsége böcsületes főkövetét és nemzeti Borsos Tamásnak Budára beérkezését, minemű nagy dolgokból és szükségessékről küldetett legyen, utánuk írt leveléből értettek, nem néztek az télnek erős voltát, megindultunk, ennek az hónapnak 22dik napján érkezünk be helünkbe. Noha azért még jüvén, az dolgokról, Borsos Tamástól melyeket izent öfölségével Nagyságod, nem lehetett beszélünk, de egynehány napig igyekezünk minden szükséges dolgokról vele értekezni és nem igyekezünk elkéslelni.

Mikor azért ugyan az napon, az melyen bejöttünk, érkezék más postája is öfölségével [!] s Nagyságodnak, melyet írt Nagyságod, Bécsben volt s látott, holott az szerént megírta levelében minekünk Nagyságod, de mikor megkérdezték volna, az fölső pártól is jó igyekezeten kívül semmi panaszt ő nem értett, beszéllette minekünk. De mindazonáltal mi is avval az Nagyságod írásával egyező híreket ott, az végeket jártunkban és mikor megjöttünk, itt is közhírral hallottok, úgy, hogy túl az bányák hátok megül, Kassa felé, nevelten nevelnéjek hadokat. Kire képest igen szükséges egyenlő akaróinkkal vigyáznunk, és újobban oda afelé bocsásson Nagyságod meghitt emberét látni s hallani. Mert az híreknek voltaképpen az igazát mindenkör mi Nagyságodtól igyeke-

zünk megérteni, és úgy indulunk meg rajta, az mint hogy Nagyságod leveléből is értjek, onnyéd értsük. Jóakaró kedves atyánkfia, bátor úgy legyen, csak hogy azon igyekezzék Nagyságod, az hírt igazán jó idején igyekezzék tudomásunkra adni, mert mikor körünkre fog égni, úgy hogy ha ellenségünket országunkba várják, azután készülünk, ítélje meg Nagyságod, minemű nagy kóros dolgot várhotnánk ez szerént.

Azért Nagyságoddal az két hatalmas császár között lévő szent békességet is mindenképpen méltó megőriznünk, és mi semmire okot ne adjunk, de ha ugyan valóságos ellenkedésre való szándékot értenénk, méltó abból is az jó emlékezetű fejedelem atyjafiának nyomdokit követnünk, úgy hogy idején készen legyünk. Az jó móddal való készenlételünk pedig mint lehessen meg, mi elvégeztek vala az mi szerelmes fejedelem atyánkfiával együtt létünkben Körmöcbányán és azután is Horvát Lázárnak elsőbben mihozzánk bocsátott követségével, kirúl most is bővebben beszélünk Borsos Tamással. Az mi tehetségünk az mire ér, mibennünk meg nem fogyatkozik Nagyságtok. Az mit azért ennek előtte is megírtuk vala Nagyságodnak, nem méltó megbékélt ellenségnek hinni, kihez képest az hadakat, melyeket az jó névvel tündöklő atyánkfia fönntartott, hogy azokat fősvénységnek miatta elbocsátanája Nagyságtok. Ki felől, az mit értekezünk, volnának olyan tanácsok az fejedelem anyánk, asszony őfölsége mellett, melyek arra ké[ny]szeretőnjek, azokat az hadokat elbocsássa. De mi az tanáccsal, úgy mint igen jó akarótok, nem egyezünk, sőt inkább tiszta szívvel arra intem mind őfölségét és Nagyságodot, többet is fogadjatok, s mindenkor készen tartassanak, mert az fejedelmek erőtlenek had nélkül. Arról is inkább az mostani állapototokra igen méltó vigyáznotok.

Az mi az Portátúl jött levelek dolgát illeti, az hatalmas és győzhetetlen császárunk római császár őfölségének igen szép levelet írt, semmi nincs abban, az mit Nagyságtoknak adtak volt értésére. Inti arra őhatalma római császárt, az mely megerősített szent békességet ha meg akarja tartani, őhatalma is kész az megtartására. Erdély országa felől is és abban lévő hívekrül teszen emlékezetet, úgyhogy mit Erdély ország mindenkor régtől fogván az ő eleihez tartott hűséget, és mikor szükség volt, oltalmat nyert, és mikor fejedelmet akartok választani, abból is egyenlő akarattal az Portátúl függöttek. Így lévén azért semmi gonosz igyekezettel Erdélyhez és annak mostani fejedelmekhez ne legyen, kivel az békességnek fölbontására méltó okot adna.

Recsep pasa kajmakám őnagysága is az palotinusnak az szerént írt barátságosan, az mi magunk részérül is római császárnak és mellette lévő tanácsuraknak és palotinusnak írtunk eképpen. Mind az erdélyi fejedelem és az hatalmas császárunk részérül mi is megtartjok az 7 vármegye felől azt az végezést, melyet az jó emlékezetű fejedelem római császárral végezett volt, úgyhogy ha magok újonnajd római császár hűségéhez fejet hajtottok, mivel immár ez így vagyon és az mi részünkrül is semmi hadra való készület nincsen, mely dolgokra nézvé az mostani hadra, az kit nevelten nevelni értünk, és ide alább hozni. Ha azért mindjárt el nem osztják, minálunk látattatik avval az haddal egyéb semmi akaratjok, az békességet akarják fölbontatni, mi is azért

szemmel ezt nem akarjok nézni, az hatalmas császárnak hatalait fölhozadjok és az tatárért is elküldünk. Ez levelekkel bocsátottuk föl az lippai Musztafa béget, meglátjok, mi választ adnak, megküldjük Nagyságodnak.

Az kívántatik, csak igen vigyázzunk és Nagyságotok az országban lévő urakkal egyező akarattal öfölsége mellett, az mint öfölségéhez hütöt adtatok, és öfölsége is az országnak, egyező akarattal legyetek, mi is innyé minden azon igyekezünk, ha kívántotik, meg ne fogyatkozzék felőlük semmiben Nagyságotok, és mi is az hatalmas császárnak szolgálatját ha ez részre kívántatni fogná, úgy reménlek Nagyságotok részéről.

Újjobban írtunk szép és minden jóra intő szókkal az országnak, úgy mint az 3 nemzetnek, és azonképpen az hajdúságnak is, mely levelek [!] törökül írtattunk, fordéttassa meg és küldözze el az szükséges helekre Nagyságod. Állopotjokat az mint érteni fogja Nagyságod, minket is tudósítson. Annak bizony szívünk szerént örültünk, mostani ilyen szüksége idején az fejedelem asszony atyánkfiának minden jóakarátját ajánlotta az hatalmas császárunk. Isten tartsa meg és szerencséltesse Nagyságodot. Íratott Budán, dye 26 Janu[arii] anno 1630 anno nostris 1039.

Nagyságodnak kedves jóakaró atyjafia

Vezér Murteza pasa

[GK]

No. 431.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 26 January 1630. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 156–157, 161.

On the day when Mürteza Pasha sent off Mihály Pongrácz, he went to Kanizsa and Szigetvár, in order to visit the borderlands and punish the rogues. When he heard about Esterházy's intentions, he came back to Buda, where he arrived on 22 January. In the meantime he received two letters from the palatine and also wrote him two. His idea was to continue the negotiations which had been stalled at Szőgyén. First Esterházy should have agreed to the suggestions Mürteza Pasha had sent him, and then the beylerbey would have sent Muharrem Pasha to him. As the palatine would prefer to continue negotiating through commissioners, Mürteza Pasha will not send Muharrem Pasha; nevertheless, he demands Esterházy's agreement upon his suggestion, otherwise there is no point in coming together, because there will be no result.

There is nothing more Mürteza Pasha could say concerning the seven counties [Abaúj, Bereg, Borsod, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa, and Zemplén], the peace between Ferdinand II and the prince of Transylvania should not be broken, and if someone would intend to do this, it should be brought in front of the two emperors. As Mürteza Pasha can see from the letter of Catherine of Brandenburg and István Bethlen, the seven counties have

returned under Ferdinand II's rule, there is no point of talking about this any further. By sending Papazoğlu Mehmed Pasha to Debrecen, Mürteza Pasha's intention was also not to breach the peace; if this would have been the case, he would have sent more than just 200 soldiers. He only sent the beylerbey, because he heard that some Hungarian lords were raiding the territories of the Transylvanian prince and since Papazoğlu Mehmed Pasha was second commissioner at the negotiations in Szöny [in 1627], and he is well known for both Hungarians and Transylvanians, he seemed the right person to warn everyone to stay in peace. Ordering İbrahim Pasha of Temesvár to guard the borders with his troops was also not against the peace, because it was assumed that some people would want to abuse the death of Gábor Bethlen for their own interest. Since Catherine and István Bethlen informed Mürteza Pasha that no such threats can be seen, he withdrew both Papazoğlu Mehmed Pasha and İbrahim Pasha.

As there is no mobilization at the Ottoman side, Mürteza Pasha cannot interpret Esterházy's gathering of his forces any other way than as preparations for breaking the peace. If this is the case, Mürteza Pasha will have to make the necessary steps, summon the troops of the sultan, and also the Tatars. If Esterházy does not want to have peace, he should follow the old custom and announce this. Murad IV sends an envoy to Ferdinand II related to the Transylvanian question, and the kaymakam, Topal Receb Pasha wrote to Esterházy: they wish peace but also they are dedicated to protect Transylvania. Ahmed Ağa, the dignitary who brought the letter, fell sick, thus Mürteza Pasha entrusted a person of similar rank, Mustafa Bey of Lippa, to hand over the letters.

[outside:] Az tekintetes és nagyságos úrnak, gróf Esterházy Miklósnak, Fracnó vára örökös urának, az kunokok [!] bírójoknak, Soprony, Bereg, Zólyom vármegyék főispánjának, az fölséges római császár belső tanácsának, magyarországi heltartó palotinusának, minekünk jóakaró úr szomszéd barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmitől az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren inné levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekintetes és nagyságos úr, minekünk igen jóakaró kedves szomszéd barátunk! Az magunk jóakarójának ajánlása után kívánunk Istentől minden jókat, egészséges hosszú életet, megadatni Nagyságodnak.

Nyilván lehet Nagyságodnál, [hogy] az elmúlt napokban Pongráczy Mihályt az mely napon túlünk elbocsátottok vala, Szigetvára és Kanizsa felé az végeket meglátni futamodtunk vala. Az szent békesség ellen az mely oly latrokat eszünkbe vehettünk, kiket megbüntettünk, némelyek [pedig] búdosóvá estek.

Noha oda az felé sok dolgaink voltak, melyeket el köllött volna végeznünk, de mivel az szegénység dolgárúl, az mely dolog Nagyságoddal előttünk áll, és az mint az híreket Nagyságtok szándékárúl vettek, méltónak látánk helünkbe visszasiennünk.

Isten segítségével mint ilyen erős télben ennek az hónapnak 22-dik napján jutottunk be ide Budára. Odajártunkban mindkét levelét Nagyságodnak vettek, és mi is írtunk 2 ízbe is Nagyságodnak. Az faluk dolgát az mint az mi tetszésünkben eligazíthatnánk, immár miúta Szögyínről az commissariusok eloszlottak, noha megírtok volt, kirül kértek barátságosan az mi tetszésünkkel abból egyenlő akaratját, és arról választ is írjon, de mivel semmi hasonló tetszéséről mivel [!] nem írt Nagyságod, abba maradtott hátra. Ez napokban is Pongráczy Mihály Nagyságod hívétől szóval és az szerént írásban is az mi tetszésünket megjelentettek vala újóban, és ha rejá megyen arra Nagyságod, hogy egyéb dolgoknak, az melyeket eddig vitattak az részről, ki miatt eddig köllött vonyódní, mindazoknak békét hannánk, és igyenesen csak azok az lajstromokkal, melyeket beadtunk volt, eligazétani igyekeznénk, [akkor] mi is az alföldről az mely faluknak az magyar részre föl köllésék holdolni, abban az végezés szerént ellent ne[m] tartanánk. Kértek azon Nagyságodat, minden ez szerént egyenlő akaratját megírnája, mindjárt készek lennénk Moharim pasát kibocsátanunk, és szintén magához kívánája is. Mivel azért ebbeli tetszésünkről egyező választ mast is nem írt Nagyságod, nem látánk méltónak az ő hatalma böcsületi ellen mindjárt megmozdítanunk Moharim pasa apánkat. Mivel azért jelenti azt levelében minékünk Nagyságod, inkább volt volna Nagyságodnak akaratja arra, hogy ez dolog commissariusok által ment volna végben, abban is mi ellent nem tartunk, bátor úgy legyen, újóban menjenek Szögyínre, de úgy, hogy elsőben az mi tetszésünkről egyező akaratjáról tudósítson minket, mert ha abból nem egyezünk, hejábo mi szükség oda fárosztanunk.

Az 7 vármegyi állopotját az mi illeti, kirül választ kívánt túlünk Nagyságod, arról mast is egyéb választ mint tudjunk adni, mint ennek előtte. Az mint az jó emlékeztű fejedelemmel római császár őfölsége arról az minemű végezést tettek, akárki levén, az ki mast annak nem állona, és valami zúrzararra okot igyekeznyéjek adni, nem szükség. Sőt inkább ha olyan dolog volna fönn valakinek szívében, méltóbb, [hogy] az két hatalmas császár barátságosan erről egymást elsőben értse, hogysen mint mindjárt fegyverhez nyúlni, kiből háborúságra való ok adathatnyék. De azmint mi az erdélyi fejedelem asszony őfölsége ide bocsátott főember böcsületes követétől és gubernátor őnagysága leveleiből értettek, ha úgy vagyon, hogy magok az 7 vármegyében valók római császár őfölsége hűsége alá újonnajd engedelmesek lettek, tehát mi szükség tovább térülni az dolognak, mindenek tartás az szent békességhez magokat, dicsérjék az Istent nyugodalmokért. Ez dolog így levén az mi részünkről semmire ok nem adatik, mindaddig az míg az részről valami háborúra ok nem fog adatni. Bátor azért azt az gondolatot eltávoztassa Nagyságod, melyben mast felölünk fárosztja elméjét, mert mi az mi hütünk ellen semmi afféle békesség ellen való dologban nem fárosztjok elménket, csak teljes igyekezetünk az mint eddig, [hogy] ezután is az békességet az mi részünkről megtarthassok.

Az mi Mehemet pasa Döbröcönbe való menetelit illeti, arról is nem szükség úgy vélekedni Nagyságodnak, az mely dologra magyarázza. Tudniillik minden bizonnal

úgy gondolkodott volna Nagyságod, [hogy] mi avval az békesség ellen készakartván okot igyekeztünk volna adni. Mert gondolja Nagyságod, annyi számos szablya közibe ha háborúra való valami igyekezetünk volt volna, kétszáz embert minemű oktanul mozdétottuk volna be, [hanem csak] mivel különb-különb békességet nem egyező dolgokat értettünk, és azt is, [hogy] az Magyarország részén levő némely úr emberek az erdélyieken, úgymint az fejedelem morháján is kapdostak volna. Mivel azért Mehemet pasa az utolsó szűnyi végezésben is második commissarius volt, és igen jó békességszerető ember, az végezést mindenképpen tudja, azon kívül arra az fődre mivel mind az két részről, úgymint az magyarországiakat és erdélyieket jobb részént ismeri, tanúságot adtunk neki, [hogy] mivel ilyen fejedelemváltozó ödön akármelyik részről valók legyenek, mind fő és vitézlő renden levőket az mi köszönésünk után az két hatalmas császár között megerősítettett szent békességnek szentül megtartására intsen, megemlékezzenek arról, [hogy] az békesség minden renden valóknál minemű dícséretes. De ha okot fognának adni annak fölbomlására, mivel ők mezőben s lábo alatt levén mind az két császárnak, önekik nagyobb károokra fogna az háborúság lenni. Az jó okos vitézek ígérték arra magokat, ők az háborúra semmi okot nem akarnak adni, sőt az ki elsőben az szent békességnek fölbontásának oka lenne, talánd ők is annak baráti nem fognának lenni. Ha azért az sok nyughatatlan békesség nem szerető embereknek az hajdúság között elhintetett gonosz praktikájokat ez mód! szerént is távoztatni igyekeztünk. Jóakaró úr szomszéd barátunk! Isteni ismereted és lölköd szerént ítélje meg Nagyságod, evvel volt s vagon-e az békesség ellen valami gonosz igyekezetünk.

Holott pedig az tömösvári pasának meghadtok, [hogy] az maga hadával az magatiszttinek határábon vigyázásban legyen, avval is, úgy tetszik, semmi békesség ellen való dolog nem történt, mert mi azt úgy gondoltok, [hogy] az fejedelem halálát némely gonosz igyekezetű emberek ha volnának, magok előmeneteleknek alkalmazhatóságnak netalán vehetnyéjek. Mivel Nagyságodtúl is akkor írt levelünkre későn jött válaszuk, azért cselekedtek [ezt, hogy] láttossék az olyan embereknél, [hogy] minden tartozás nélkül az hatalmas császárunk Erdélyt meg akarja segéteni, hogyha kívántotnyék. Kinek ezután is úgy köll lenni, ha az szükség fognája kívánni. Mikor azért az erdélyi fejedelem asszony öfölsége és gubernátor barátunk minket bizonyossá tett, [hogy] önekik római császár öfölsége az békességet, melyet velik elvégezett, minden jóakarójával meg akarja tartani, ajánlatta magát, és azon kívül is önekik mastanában semmi gonosz igyekezetekre való ellenségi nem láttotnának, kihez képest minékünk azokkal az néhány száz emberrel vigyázásunk mastan szükség volna, mindjárt mi is Mehemet pasának és az tömösvári pasának írtunk, még akkor mindenik visszajött. Ez dolognak így lételét, elhittek, értette Nagyságod. És azt is, hogy az 7 vármegyén az erdélyiek és ez részről az magok akarata szerént oda föl fejhajtásoknak utána senki rajtok nem kapdos, és mast minékünk semmi hadra való készületünk, még csak tíz emberünk fönn nincsenek. Semmi oly dolgot [sem] innyéd, sem az

erdélyiektől bizonyosan nem fog mast érteni Nagyságod, az kivel méltó okot magodnak, az mint bizonyosan értjek, az hadak nevelten nevelésére és ide alább szállogatására vehetne Nagyságod.

Mely cselekedetiből egyéb nem láttotik, [csak az, hogy] készakartván szánszándékkal az békességet akarja fölbontani Nagyságod. Mert mi is eztet ha mindjárt el nem ossza az fönn levő hadakat Nagyságod, nem akarjok csak szemmel nízni, [mert] gondot köll mind Erdélyre és egyéb őhatalma országi oltalmára viselnünk. Az őhatalma hadainak fölhozatásának küüle feles tatár hadat is köll hozatnunk, ha ugyan Nagyságtok okot adván kívántotni fogna. Azért ha ebbéli gonosz igyekezetit férre nem teszi és hátra nem hagyja Nagyságod, mind Isten és az világ előtt az szegény községnek újonnajd való romlásokrúl adjon okot az, az ki oka fog lenni. Szükség azért, ha ugyan nem akarja Nagyságtok velünk az békességet tartani, [hogy] régi szokás szerént tegyen bizonyossá Nagyságtok, mi is őhatalmasságát tudóséthassok. Az két hatalmas császár barátságának idején mindenképpen Nagyságoddal tiszta egyenlő szívvel az békesség megtartására méltó igyekeznünk. Ha viszontag ellenségképpen akarnája Nagyságtok magát mutatni, méltó, [hogy] ne igyekezzünk urozva, úgy cselekedjünk, mint az régi vitéz fejedelmek, azaz szándékát ki köll jelenteni.

Mast is az hatalmas császárunk hozzánk egy fő emberek [!] követét bocsátotta, és az fölséges római császárnak az Erdélyország dolgárúl és veli az szent békességet megtartani barátságosan igen szép levelet írt. És az kajmekám, Recsep pasa őnagysága Nagyságodnak is hasonlatosan igen szép barátságosan írt, mely levelekből megtetszik az Portának az békességhez való minden jó igyekezetek, és az is, ha Erdélyországára valami olyan gonosz szándékkal szomjúhozó emberek ellen miképpen igyekezik az Porta megsegéteni. Mivel azért az mely főember, az ki az Portárúl jütt, megbetegedett, ki miatt maga oda föl császár őfölségéhez és Nagyságodhoz nem mehetett, az hatalmas császárok méltó böcsületekért [úgy] ítélték, [hogy] ismíg olyan úr ember vigye meg az leveleket, mint az ki fölhozta. [Ezért] rendöltök őfölségéhez és onnajd Nagyságodhoz az böcsületes lippai Musztafa béget, mely Nagyságodnak ismeretiben vagyon. Szóval is minden szükségés dolgokrúl túle Nagyságodnak búségesen izentünk. Valamit azért az mi szónkkal fog mondani, kérjek Nagyságod[at], mindenekben hitelt adjon neki, és minden akaratjárúl mind az kajmekám Recsep pasa őnagyságának és minékünk azokrúl az dolgokrúl, melyeket írtunk s izentünk, igen sietséggel írjon Nagyságod váloszt, tudhassok mihez alkalmaztatni magunkat. Isten éltesse sokáig Nagyságodat. Íratott Budán, die 26. Januariis [!] anno 1630., anno nostris [!] 1039.

Nagyságodnak jóakaró úr szomszéd barátja

Vezér Murteza pasa

[LG]

No. 432.

**Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
Lakompak, 28 January 1630. Concept.**

MNL OL P 123 II. i. no. 169.

Esterházy received the letter that Mürteza Pasha sent from Kanizsa. The only reason to muster his troops was the Ottoman mobilization, Papazoğlu Mehmed Pasha's mission in Debrecen and the movement of Ottoman troops around Lippa and Temesvár, as well as the letters that Mürteza Pasha and Papazoğlu Mehmed Pasha sent to the hajdús and their captains in Ferdinand II's territories. These were clear breaches of the peace between the emperor and the prince of Transylvania. If the Ottoman mobilization ends, Esterházy will also dissolve his army. He has no intention with Transylvania, and Catherine of Brandenburg, as well as István Bethlen wrote to him that they will respect the treaties, thus there is nothing to fear.

They tried already countless times to finalize the peace-making, the last time Esterházy sent his commissioners to Érsekújvár upon Mürteza Pasha's request, who waited there for two months and had to be recalled, since the beylerbey did not send his own delegates. Esterházy already agreed several times that Mürteza Pasha can send him Muharrem Bey (about whom Mürteza Pasha wrote that he was sick, but actually he was seen in good health by the palatine's men in Gyulafehérvár). It is clear who is responsible for the lack of a final agreement. Esterházy received Mürteza Pasha's note from Mihály Pongrácz, but saw entirely new things in it, which he is not ready to negotiate: Muharrem Bey should come to him and they should agree upon the things they have already discussed. Esterházy is happy that Mürteza Pasha went to the borderlands to punish the rogues, the palatine also just hanged two of them, who robbed and killed Turks and Hungarians alike, and there are five-six more. If the suspicion concerning them proves to be right, they will also pay with their head.

[outside:] Ad vezirium sub dato 28. Januarii 1630.

Az Nagyságod levelét, melyet Kanizsáról írt, elvettük és szergalmatosan meg is olvasván, megértettük. Az mi annakokáért az mi fogadott hadainknak elbocsátásoknak Nagyságodtól való szergalmaztatását illeti, mi ezeknek megfogadásokra és fölvételekre Nagyságtok hadikészületiből vettünk okot. Holott nyilván vagyon Nagyságodnál, mint ment legyen Papazogli barátunk Debrecenben, aszerént Lippához, Tömösvárhoz is mint kezdtek volt az török vitézek gyülekezni. És arra is emlékezik, elhittük, Te Nagyságod, minemő leveleket írt legyen mind maga Nagyságod s mind Papazogli barátunk az hatalmas római császár birodalmában való lakosoknak, úgymint némöly kapitányoknak és hajdúságnak, melyet mi semmiképpen nem reménlettünk volna. Ki bizony dolog, megbocsásson Nagyságod, [hogy] mind az maga Nagyságod nekünk

tett írása és izeneti, s mind az két hatalmas császár közt való békességnek, s mind Betlen fejedelem és Erdélyországgal való végezésinknek is ellene volt. Ne csudálja azért Te Nagyságod, kedves úri barátunk, hogyha mi valami kevés hadi készöletet csináltunk, sőt azt köllene inkább csudálni, hogy többet nem cselekedtünk ilyen nagy dolgokért. Ki talán meg is lett volna, hogy ha az két hatalmas császár közt szent békességhez való mi nagy kedvünk nem lett volna, és az Nagyságoddal való szomszéd-ságos barátságunkat is előttünk nem viseltük volna. Így levén azért az dolog, az mint hogy Nagyságtok az velünk való végezések ellen vetette f[ő] azt az fegyvert velünk, így mihelen Nagyságtok leteszi, abbéli szándékát, az kit hadi készöletiből és leveleiből értettünk Nagyságtoknak, az én kegyelmes uram, az hatalmas római császár birodalma felől, és az békességhez tartja magát, eztán nagy készséggel eloszlattjuk mi is midgyárt az hadakat is. Mert elhidgye Te Nagyságod, mi sem kívánjuk az szegín községnek pusztulását, s azt annyival nem örömesben halljuk, ha ki közölök az békesség ellen valamit cselekeszik.

Az mi pedig Erdélnek és az ő hadainak állapotját illeti, nyilván vadnak Erdéllyel való végezésink nálunk, s igen tudgyuk határokat is önekik, s arról szükségesnek nem lártuk, hogy valami új végezésekre köllennék mennünk sem Nagyságtokkal, sem az erdélyiekkal. S tudtokra is adtuk mind az fejedelem asszonnak s mind az gubernátornak Erdélben, hogy ha az végezésekhez tartják magokat, és az ő határookban veszteg lesznek, semmit egyebet mitőlünk az jó szomszéd-ságnál, barátság-nál és békesség-nél nem várhatnak, hol pedig mit az ellen cselekednének, mi semminek okai nem lennének, egyébaránt igazán és szentül meg akarván tartanunk mind az Nagyságtokkal s mind az vélek való végezésinket. Kire hogy Nagyságod is intse őket, kívánója levén az két hatalmas császár között való szent békességnek, igen illendő és méltó dolog leszen.

Azon továbbá, [ami] az szegín holdultság[ról] és az palánkokról való végezéseknek dolgát illeti, nem mondhatunk egyebet, hanem hogy unalmasan kezdünk immár hozzá szólni. Holott tudja Te Nagyságod, mennyiszter írtunk, izentünk, küldtünk e' végett már Nagyságodhoz, az kinek majd ugyan nincsen is száma. S ím most utolszor is az Nagyságod írására és izenetére időt vesztegetvén az mi commissariusink majd két egész holnapig várakoztanak az Nagyságod commissariusira Újvárbán, kiket ugyan nem küldte el Nagyságod, hanem vissza köllték nekünk is az mi commissariusinkat hívatnunk. S azután meg mindgyárást három vagy négy levelében is írta Nagyságod, hogy Moharim béget plenipotentiával hozzánk bocsátja, csak értse Nagyságod abban való mi akaratunkat. S megírtuk azt is Nagyságodnak, hogy eztán azon se múlt el az dolog, hanem hogy örömet látjuk ötöt is, Moharim béget, és készek is vagyunk vele tractálnunk. Kiről noha Nagyságod úgy ír, hogy eddig betegségje miatt nem jöhetett volna ide, de Erdélben Fehérvárott jó egészségben lárták Moharim béget az én emberim. És úgy maga legyen Nagyságod bíró benne, ha mi vagyunk-e annak okai, hogy eddig is az szegín holdultság dolga el nem igazodhatott.

Megértettük az Nagyságod írását is, melyet Pongrácz Mihály által küldött. De Nagyságod megbocsásson, mást látok abban az írásban, hogysesem a' Nagyságod izenetit mondotta minekünk jámbor szolgánk, Pongrácz Mihály. S valami új tractát és végezést mi Nagyságoddal nem is létesítünk már, hanem az mit hosszú tracta után elvégeztünk, az legyen elvégezve, s a' mi abban fönn maradt, végezzük el azt is. Ha azért megjöven onnét, az hol vagyon, Moharim bég, s Nagyságod hozzánk fogja küldeni, kérjük Nagyságodat, barátságosan bocsássa el tanúsággal és plenipotentiával, hogy valaha már legyen vég benne. S valami új dolgokat és kívánságokat is ne szeressen, mert mi az olyatán dolgoknak végezéséhez nem akarunk nyúlni. S kérjük is még is barátságosan Nagyságodat, hogyha ugyan ak[ar]ója az előttünk álló dolgoknak elvégzésének, ne késleltesse emberét hozzánk küldeni. Hol pedig mi más akaratja Te Nagyságodnak, csak értsük, mi tovább sem az magunk, sem az Nagyságod fejét evégett nem fájlaljuk. Mi mindenek előtt mentek is leszünk, s ha ebből valami nem jó dolog következik, nem akarunk annak is okai lenni.

Az Nagyságod végekre való járását és az békességnek őrzésében való szorgalmatosságát örömezt értettük, s méltó dolog is, hogy mind az két részről szorgalmasan vigyázzunk arra. Elhidgye Te Nagyságod, hogy az kiket mi is afféle békességbántókban megkapathatunk, kímélés nélkül büntetjük őket. Az mint csak szintén tegnapelőtt is vagy két híres tolvajt akasztattunk föl, az ki mind törököt, magyart egyaránt ölt, fosztott, s vannak ezeken kívül is még öten vagy hatan kezünkben, az kikhez gyanúság vagyon. S nyilván azok is, ha reájok bizonyodik az dolog, fejjelkel fizetnek érette, elhívén, hogy Nagyságotok is az maga részéről azont cselekeszi. Ezekre kérem Nagyságodat, mennél hamarabb adgyon választot minekünk. Mi azonban Nagyságodnak kedves úri szomszéd baráti maradunk. Tartsa meg Isten Nagyságodat jó egészségben. Költ Lakompakon, die 28. Januarii 1630.

[LG]

No. 433.

Mürteza Pasha to Miklós Esterházy

Buda, 2 February 1630. Original (type A, Habib Ağa's handwriting).

MNL OL P 123 II. i. no. 158–159.

Mürteza Pasha received Esterházy's letter, dated Lakompak, 28 January 1630 on the day before. He repeats his earlier statements that the movements of the troops of İbrahim Pasha of Temesvár, as well as the mission of Papazoğlu Mehmed Pasha with 200 soldiers to Debrecen aimed only to hinder that anyone would try to abuse Gábor Bethlen's death. When Catherine of Brandenburg and István Bethlen notified him that there was no threat, the troops were removed from the region of Gyula. This took place two months before, thus Mürteza Pasha cannot regard this as a justifiable reason for Esterházy to gather his army. In the meantime Mustafa Bey of Lippa brought Murad IV's letter to Ferdinand II, and

Esterházy also received the letter of the kaymakam, Topal Receb Pasha, both of which testify the Ottoman dedication to peace. If Esterházy nevertheless wants to start a war, Mürteza Pasha will have to defend the sultan's territories, including Transylvania.

Concerning the issue of the villages, Mürteza Pasha already sent word to Esterházy through Mihály Pongrácz, that they should put the debated questions from the negotiations at Szőgyén aside, and compile a list based on their own registers (of which the Ottoman one had already been sent to the palatine). Those villages where the taxation is debated, should present their documentation, which should be countersigned by both parties and thus presented to both Mürteza Pasha and the palatine. Esterházy does not seem to want this solution. If Mürteza Pasha sent Muharrem Pasha to the palatine now, Esterházy would start to discuss with him all kinds of things, since Muharrem Pasha is a high-ranking Ottoman dignitary. Then Muharrem would have to be recalled and this would be detrimental to the sultan's prestige. Thus, Muharrem Pasha will only be sent if Esterházy stops to come up with new questions for debate, and the compilation of the register can start in Szőgyén. Mürteza Pasha already issued a document concerning the palisades and expects the same from the palatine.

When Gábor Bethlen was in Várad, he summoned Mürteza Pasha to Debrecen, but the beylerbey could not go, due to the ceremonies related to the meeting of the ambassadors (Hans Ludwig von Kuefstein and Receb Pasha). Thus he sent Muharrem Pasha, who indeed went later to Gyulafehérvár, this is how Esterházy's men could see him there. Upon his return, Muharrem Pasha indeed fell sick, but now he had been in Buda for forty days, waiting for Mürteza Pasha's order to set off to meet Esterházy. The palatine should send his answer with Mustafa Bey. The Ottoman party will not hinder the transfer of taxes from the villages on its territory that have payments due towards the Hungarians according to the peace of Komárom (1618), but they expect the same from the other party. Mürteza Pasha is glad that Esterházy is taking measures against the rogues, he did the same. According to the postscript, Mürteza Pasha has already discussed all this in his letter transferred by Mustafa Bey.

[outside:] Tekéntetes és nagyságos gróf Esterházy Miklósnak, római császár őfölsége belső tanácsának, magyarországi palotinusának, Fracnó vára örökös urának, az kunokok [!] bírójoknak, Sopron, Zólyom, Bereg vármegyék főispánjának, minekünk kedves úr jóakaró szomszéd barátunknak

Mi, vezér Murteza pasa, Istennek engedelmeiből az hatalmas és győzhetetlen császárnak az tengeren innýéd levő birodalmának szergalmatos gondjaviselője, hadainak igazgató szerdára, Budán az hozzá tartozandó országában heltartója.

Tekéntetes és nagyságos úr, minekünk jóakaró szomszéd barátunk! Minden hozzánk illendő ba[rá]tságunknak ajánlása után kívánunk Istentől Te Nagyságodnak minden jó egészséget megadatni.

Az Nagyságod levelét, mely íratott Lakompakon, 28-dik napján ez elmúlt hónapnak, tegnap adaták meg minékünk. Mindjárt megfordéttatván rend szerént értjek az Nagyságod írását. Az mi azért illeti Kanizsárúl és azelőtt s azután írt leveleinknek értelmét, tudniillik meg akarván Nagyságodtúl érteni, mi lehessen mast mind ennyire való oka annak, hogy Nagyságtok az hadakat nevelten nevelni és alább-alább hozdogálni igyekezik, barátságosan intettek arra Nagyságodat, ha az szegénységnek újonnajd való romlását nem kívánnája, ebbeli szent békesség ellen való munkálkodásának békét hanna. Értjek mast arról az Nagyságod választételét, tudniillik [hogy] minden ebbeli Nagyságod munkálkodásának okai mi volnánk azzal, hogy az tömösvári pasának ott az maga határábon meghadtok, készen vigyázzon s találtosság, hogyha mast valami nyughatatlan embe[re]k az erdélyi fejedelemnek halálát magoknak alkolmatosságna venni igyekeznének, az mi parancsolatunkra hallgasson. És avval is másik okai volnánk, mivel Papazogli Mehemet pasát Debröcönbe 200-ad magával bocsáttok volt, annakokájért, hogy ott mivel értettek, [hogy] az Nagyságtok részén valók nem akarnának az erdélyiekkel csöndes békességben élni, mivel ilyen hamar imitt-amott kapdosni kezdtek volt, mind az kapitány[okat] és hajdúságot intenyé, [hogy] valami háborúra okot ne adnának, mert ha ők okot adván az két hatalmas császár között megerősítettett békességnek fölbontására, önekik netalánd nagyubb károkra fogna következni, hogysem mint hasznokra, mert ők mezőben levén, az két császár hadainak lábok alatt.

Jó úr szomszéd barátunk! Úgy tetszik, ha valami szándéka nem volna Nagyságodnak, megnyugodhatott volna eddig ezekről az minemű elegendő választ adtunk. Tudniillik mivel az erdélyi fejedelem asszony és gubernátor önagyóságak mihelen minékünk még akkor megírták volt, [hogy] semmi gonosz igyekezetikre mivel senkit nem értenének, mely dologra nézvén az hadakat Gyulán köllene vigyáztotnunk. Azonképpen az debröcöni szomszédtságbon valók is most csöndességben akarnak élni. Immár 2 holnapja s Nagyságodnál is tudván vagyon, [hogy] mi azokat az hadakat visszaszólétottuk, tehát mind ennyi nagy értelemre mi szükség fölvenni Nagyságodnak az dolgot, hogy ugyan mégis nem szűnik az hadak gyöjtésével az háborúságra való okadástúl? Az lippai Musztafa béget bocsátottuk föl Bécsbe az hatalmas császárunk szép barátságosan római császárnak jövő levelével, és azonképpen onnyéd mennek Nagyságodhoz is kajmekám Recsep pasa önagyósága levelével s levelünkkel. Megérti öfölségével Nagyságod mind az Portának és minékünk az békességhez való minden jó igyekezetünket. Megvárják arról is az választ, de ha ugyan mégis előbb akarna szándékábon menni Nagyságod, mi annak utána okai semminek nem leszünk, Nagyságod ad minden okot az hatalmas császárunk hadainak és az tatárnak ide fölhozatására. Mert minékünk, mint az hatalmas császárunknak tulajdon egyéb birodalmira, Erdélyre is gondot köll viselnünk.

Az mi illeti azt, hogy az erdélyieket intsek, valamire okot ne adjanak. Jóakaró úr szomszéd barátunk! Bizonyos legyen bátor Nagyságod, mi abban semmit hátra nem

hagyunk, mint az két hatalmas császár között az szent békességnek egyik fondomentuma, úgy igyekezünk, hogy se az erdélyiek részéről, se az mienkről valamire ok ne adassék, s nem is adatik, bizonyos legyen Nagyságod. De ha aztán tovább mégis vagy valami alattomban valami practikával az vagy nyilvánvaló ellenkedéssel mások okot fognának adni, abból is se minket, se azokat okul ne vesse Nagyságotok.

Az mi illeti az szegénység dolgáról való mastani írását s váloztételét Nagyságodnak, az mint mi noha annak előtte is és Pongráczy Mihálytól megizentek vala az mi tetszésünket, tud[n]iillik [hogy] azoknak az dolgoknak békét hannánk, melyeket Szőgyínen az Nagyságod commissariusi vétattak s rejá nem mehettünk, [és] vissza kölle oszlaniok az két részről való commissariusoknak. Egyenesen csak az mint akkor, ott is kívántok az mi részünkről, [hogy] tudniillik csak azokat az lajstromokat köllene eligazétanunk, melyeket Nagyságod kívánt s annak előtte beadtunk volt. Azokban az mely faluk minden diffikultás nélkül láttotnának hol[dol]ni, különb lajstromba vennéjek, az melyek valami difficultasban láttotnának, hüttel s elegendő bizonyságokkal igyekeznének, megegyesedvén rajta, megpöcsétölvén mind az két részről, azután jünne Nagyságoddal mi előnkbe. Ha így meglehetését gondolnája Nagyságod, mégis több articulust csinálni egynihány rossz faluról mért láttotnyék [jónak]? De eképpen az mi tetszésünkkel egyező Nagyságod akarátját nem látjuk.

Ha mi Moharim pasát mint az hatalmas császárunknak egy böcsületes régi úri hívét mégis tovább kezdené[n]k oda föl fárasztani, s különb-különb meg nem lehető dolgokat fogná elővenni Nagyságod, az kiért mi oda nem küldöttök volna. Amiatt hejába ismít vissza kölltenyék jünni, [az] az hatalmas császárunknak és minékünk is minemű méltóságunk ellen lenne. Megbocsásson Nagyságod, az mi izenetünket erről valamint értette Pongráczy Mihály barátunk, írásink is mind ez mai napig azt követék, és arról mi más valami útra is nem térhetünk. Ha azért akarátja az leszen Nagyságodnak, mi Hoharim [!] pasát odaküldjök, s valami hasznos dolgot láthosson veli. Eképpen írja meg Nagyságod, [hogy] minden eddig való vétatásnak békét hagyott, csak az lajstromok számbavételéhez kezdjenek, [akkor] mindjárt mi kibocsátjuk Szőgyínen, abban semmi hátra nem marad. Az palánkokról lám különb való levelet is adtunk, mi is kívánunk Nagyságodtól, [hogy] abban maradjunk meg.

Hogy pedig noha mi írtook Moharim pasát be[te]ges állopotúnak, de Gyulafejérvárott látták volna az Nagyságod emberi, igaz, ennek előtte az jó emlékezetű szegény fejedelem mikor Váradra jütt oda ki, ké[ny]szerétett minket, [hogy] magához menjünk Döbröcönbe. Mivel az követ itt volt, változtak, magunk oda nem mehettünk, Moharim pasát küldöttük volt be Fejérvárra utána, ott találkozott, de onnyéd megjüvén beteges állapottal volt hozának [!]. Az mint megírtok s izentek volt, hogy ide hívatjok, immár vagyon 40 napja, [hogy] itt Budán várakozik nem egyébre, csak egyenes által úton az mi tetszésünkre, ha az szerént egyező választ ír Nagyságod. De mind csak kerülő választ ad Nagyságod. Musztafa bég által írja meg mindenképpen szándékát Nagyságod, mert mirajtunk nem akarjok, hogy semmi ok maradjon ebből is.

Az alföldi faluknak, az melyeknek az komáromi végezés szerént az magyar részre föl kölletik hódolni, mi azokat meg nem tartóztatjok, csak az részről is annak utána az végeinkbe beholdoló falukat meg ne tartsák. Az csavargóknak hogy nem kedvez Nagyságod, igen örömost halljok. Bizonyára mi is nem ke[ve]set munkálkodunk, az mint érthette másuktúl is netalánd Nagyságod. Ezután is egyenlő atyafiúsághoz hasonló barátságban szükség Nagyságoddal élnünk. Az szent békesség megmaradásában egyenlő jóakarattal munkálkodjunk. Isten tartsa meg jó egészségben Nagyságodat. Íratott Budán, die 2. Februarii anno 1630., anno nostris [!] 1039.

Nagyságodnak jóakaró úr barátja

Vezér Murteza pasa

P. S. Kedves úr jóakaró barátunk! Mind ez dolgokrúl írtunk Musztafa bég által, izentünk is. Ugyan ez mastani írásunkat követi az levelünk s izenetünk, köllött volna arra választ várnunk, azután arra írtunk volna, de az Nagyságod mast hozzánk bocsátott emberét megkéslelni nem akartuk, az Nagyságod levelére illendő választ írtunk.

[LG]

No. 434.

**Mürteza Pasha to Johann Christian Löbl
Buda, 5 February 1630. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 112. Konv. 2. 1630. fol. 11.

The çavuş carrying the present letter has brought Mürteza Pasha letters from Michel d'Asquier and Gilbert Santelier. According to d'Asquier, Löbl reproached the beylerbey for not writing to him, but Mürteza Pasha already made it clear that he has a horse arranged for Löbl and expects a hound and a gerfalcon in return. Furthermore, while Mürteza Pasha was inspecting the border region, a letter from Murad IV arrived to him at Szigetvár, which he forwarded to Vienna. Mustafa Bey should deliver it to Hans Ulrich von Eggenberg if not to Ferdinand II himself. Mürteza Pasha requests a quick answer to the sultan and the return of Mustafa Bey.

Del Vesir Murtesà Bassà di Buda all'illustrissimo Signore Colonello Lebel

Doppo li saluti, et haverli augurato ogni bene. Dal ciaus presente latore mi sono state rese le lettere del Signor di Santelier e di Michel d'Asquier et da quest'ultima ho inteso come il non haver Vostra Signoria Illustrissima ricevuto mie lettere col predetto ciaus, gli e stato di poca satisfattione, et si è persuaso ch'io mi sia scordato della sua persona. A che posso rispondere ch'avendomi ultimamente scritto li Signori Ministri di Sua Maestà Cesarea per non esservi alcuna lettera di Vostra Signoria Illustrissima tralasciai

di scriverli, credendo che ne si truovasse à Vienna, anzi ritenni nelle mie stalle un cavallo ch'ò preso per lei, veramente degno della sua persona, che spero di mandarli fra breve. Ma perché la pregai al' hora di favorirmi di qualche bel cane dogo, ne la prego di nuovo, come ancora di qualche girifalco, che mi farà cosa molto grata.

Ho già dato aviso come mentre io ero andato a circuire le frontiere mi giunse a Sighetvar la lettera del Potentissimo Imperatore mio signore per Sua Maestà Cesarea ma perché quello che la portava restò ammalato à Copan, per non fare ritardare la predetta lettera, la mandai col Mustafa Bey, già bej di Lippa et uno de commissari della pace, il quale desiderando di darla in mano propria di Sua Maestà Cesarea ha fatto difficoltà di renderla al Signor Principe di Eggemberg, come dalla lettera del d'Asquier habbiamo inteso. Noi però scriviamo al predetto bey ch' in caso che non possi consignar la lettera in mano di Sua Maestà non ricusi di darla al suddetto Signor Principe. Sarà però cosa ragionevole che Sua Maestà Cesarea si compiaccia di far amichevole risposta all' Imperatore mio signore. Et spedire quanto prima il Mustafa Bey, accio con queste lettere reciproche vadi crescendo l'amicitia fra questi dui grandi Imperatori.

Di Buda li 5 Febraro 1630.

[MHC]

No. 435.

Mürteza Pasha to Catherine of Brandenburg
Buda, 25 Cemaziyülahir 1039 / 9 February 1630. Hungarian copy.

MNL OL P 1242 1. cs. no. 98. fol. 198.

Edition: TT 1884: 704–705.

Mürteza Pasha received Catherine's letter from Tamás Borsos and gave the envoy an oral response. Each Transylvanian prince who was faithful to the sultan, could enjoy peace and calm, whereas those who revolted against him lost all their property and regretted it till they died. Catherine should follow the example of Gábor Bethlen in her loyalty towards Murad IV, but also in being vigilant and keeping her forces alert. If she sees any threat upon her country, she should write to Mürteza Pasha, and he will start the troops, which are kept ready in the castles. If it is necessary, he will also summon Tatars. Catherine should cooperate with the governor, István Bethlen and with the important lords of the country.

No. 436.

Mürteza Pasha to István Bethlen
[Buda, 9 February 1630 (?)]. Hungarian, copy.

MNL OL P 1242 1. cs. no. 98. fol. 198.

Edition: TT 1884: 701–704.

A summary of Mürteza Pasha's message sent through Tamás Borsos. István Bethlen should change his peaceful nature to the character of a soldier, as it suits a ruler. The ruling princess, Catherine of Brandenburg should spend less time with women than before, and be strict as well as consistent. István Bethlen should win over well-experienced and wise lords from his own faith and listen to their advice. He should also warn the country to be loyal to the sultan. He should not change any of the appointments of Gábor Bethlen to administrative offices, otherwise he would create enemies for himself. If he finds conspiracies, he should act quickly, before they involve many people, and punish the culprits not with long imprisonment, but rather with death, since these people are acting against their own country. The disturbers of the peace between the two emperors should be mercilessly punished. But if there is a threat from 'the German side', it has to be discovered by spies and the defence should be well organised. Mürteza Pasha arranged it already that the army should be at Belgrade on Saint George's day (23 April), from where it can be summoned to the north if necessary: one hundred boats can bring them to Szolnok by the time the beylerbey's own army will reach the town. Tamás Borsos can report on the situation in the army, Mürteza Pasha did what he had arranged earlier with Gábor Bethlen through Lázár Horváth's mission. As he already told through Mubarrem Pasha, he would need money for the preparations.

István Bethlen should coordinate the Transylvanian communication with the Sublime Porte with Mürteza Pasha, they should both demand that each janissary and sipahi north of Adrianople should be summoned to Belgrade, led by their ağas. They could also request 3000 Tatars. It would be no problem if eventually no threat came from the 'German side.' The Transylvanians should keep pressuring the Sublime Porte that Mürteza Pasha could remain the beylerbey of Buda. As Catherine is German, István Bethlen should remind her about the proper correspondence she should have with Ferdinand II: she should not write too much, not to raise the suspicion of her own subjects, and only pretend friendship as long as there is peace, but only be truly loyal to Murad IV. As Mürteza Pasha discussed it several times with Gábor Bethlen, if Ferdinand II closes his conflict with 'our friends in the empire,' then he will turn his armies towards Hungary. The emperor should thus not be trusted. The Transylvanians should take good care of their troops at the Hungarian border and forward any relevant news.

No. 437.

**Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
S. I., 21 February 1630. Concept.**

MNL OL P 123 II. i. no. 170–171.

Three months earlier Mürteza Pasha wrote to Esterházy that he should delegate commissioners to discuss the question of the villages. Although it happened twice earlier that the Ottoman commissioners broke similar negotiations and left, Esterházy chose his commissioners and they waited two months in Érsekújvár, in vain. This was the time when Muharrem Bey visited Transylvania, which may have been the reason of the Ottoman commissioners' absence, but in any case they did not show up. Then Mürteza Pasha wrote and also sent word through Mihály Pongrácz that he would send Muharrem Bey to Esterházy, but later on he also specified the condition that the palatine should agree to the document he sent him through Pongrácz. And now Mürteza Pasha writes through Mustafa Bey of Lippa that Esterházy should prepare his commissioners. The palatine is at a loss as of what to do. The commissioners would probably have quarrels with each other, or do not show up at all, as it had happened before. If Muharrem Pasha will only come if Esterházy already agreed to everything, why should he come at all? It is in any case detrimental to the reputation of Ferdinand II if Mürteza Pasha presents his own opinion as the final agreement. Mürteza Pasha should decide what should happen, but Esterházy would prefer to negotiate with Muharrem Bey personally, since he is a clever man and would not demand impossible things, and he also has already been part of solving several debated questions. It would be urgent to solve the problem, since the sancakbey of Esztergom, Ahmed Bey already started the raids, of which Esterházy will notify the Sublime Porte.

Concerning the seven counties [Abauj, Bereg, Borsod, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa, and Zemplén], it is great that Mürteza does not want to interfere, because they belong to the Holy Crown of Hungary and Ferdinand II did not cede them to Gábor Bethlen, only their income, since the prince was a rapacious person. The intentions of Papazoğlu Mehmed Pasha are clearly mirrored by his letters, and he would have started a conflict if he would not have been under surveillance, but Esterházy does not want to discuss this any more. The aim of mustering the Hungarian forces was defensive, not offensive. The palatine received the letter of the kaymekam, Topal Receb Pasha with respect, and answered it with emphasizing his dedication to peace. Although he learned that the motivation of this letter was the suspicion towards him, he does not care about this, only expects Mürteza Pasha's answer concerning the issue of the villages. He talked about these issues also with Mustafa Bey.

[outside, with Esterházy's on hand:] Az budai vezérnek 21. die Februarii 1630. írt levelem mása, melyet az lippai bég által küldtem neki

Az budai vezérnek, Murtezan basának 21. Februarii anno 1630.

Mi gróf etc. Tekintetes etc. Megadá minekünk lippai bég barátunk az Nagyságod levelét, melyet megértettünk. Noha úgy vagyon, ez mostani levelének is utána vettük már mi levelét Nagyságodnak, mindazonáltal abban is erre igazétván bennünket szükségesnek ítélünk, hogy Nagyságodnak mi is mind írjunk s mind üzenjünk ezen dolgokról. És először is kérjük Nagyságodat mint kedves úri barátunkot, gonosz néven ne vegye, ha az dolog a' mint ő magában vagyon, úgy mutatjuk meg Nagyságodnak, s talán az köztünk való jó barátság is azt kívánja tőlünk. Emlékezhetik annakokáért Nagyságod reá, hogy ez elmúlt napokban csak hamar egymás után ennéhány leveleket írt és izeneteket tett minekünk Te Nagyságod az holdolt faluknak elvégezendő állapotjuk felől és egyéb dolgokról is. S az több dolgokban majd meg egyezvén ím mind e' mai napig sem igazéthattuk el azt, az ki mind az két hatalmas császár közt való végezést nézi, s mind az szent békességnek az ő állandóságát, sőt magunk böcsöletit is: úgymint az szegín égben kiáltó községnek az ő dolgát. Az dolog pedig [hogy] honnét vegyen akadékat, ím megmutatom Nagyságodnak.

Emlékezhetik jól Nagyságod reája, hogy ennekelőtte mintegy három holnappal (hogy az több dolgokat elhadgyam) írt vala Nagyságod nekünk egy levelet avagy talán kettőt is ugyanazon egy dologról, hogy választanánk bizonyos commissariusokat, és azokat küldenénk alá mennél hamarább, s kész volna Nagyságod is késedelem nélkül emberit rendelni azon holdoltság végett való commissióra. Kit mi ottan megcselekedtünk, noha már azelőtt két rendbeli commissióból is nagy mód nélkül fölkelvén az Nagyságod commissariusi félben hadták az dolgot. Mindazonáltal az békességhez való szeretetünk és az szegínséghez való könyörületességünk arra vitt bennünket, hogy talám magunk böcsöletinek sérelmével is két egész holnapnál tovább tartottuk Újvárbán commissariusinkot. De Nagyságod ugyan nem küldé senkit is az maga részéről, hanem Muharim bég Erdélben járt akkor, a' mikor itt köllött volna lenni. S őreá nézje vagy miért, azt Nagyságod tudgya. Elég, ha az mi commissariusinknak el kölle oszlaniok, mivel mind annyi várakozásokra is sem Muharim béget, sem mást nem küldé Nagyságod az dolognak eligazítására.

Azután csakhamar megint írta vala Nagyságod, hogy Muharim béget, plenipotentiaát adván neki, akarná ide hozzánk küldeni, és hogy őáltala kész volna minden dolgot eligazítani. Vártuk azért őtet is a' barátunkot alkalmas ideig, minthogy azt nem csak levelében írta volt Nagyságod, hanem Pongrácz Mihálnak tett írásában is azont jelentette, s izenet szerint is ugyan őáltala azont hadta mondani. S mindaddig nagy szorgalmasan vártuk hozzánk, valamíg még más levelét nem láttuk Nagyságodnak, az kiben azt írja, hogy addig nem küldhetné hozzánk Muharim béget, mígnem javalásunkot adnánk annak az írásnak és kívánságnak, melyet Nagyságod ugyan Pongrácz Mihály jámbor szolgánk által minekünk küldött. S ím most az lippai bég barátunk által küldött levelében megint commissariusokat láttatik szorgalmaztatni Nagyságod.

És így igazán írjuk Nagyságodnak, hogy mi megakadtunk az dologban, és nem tudgyuk, melyik kívánságához köllessék Nagyságodnak magunkot alkalmaztatnunk. Mert ha commissióra küldjük és választjuk emberinket, együtt vagy úgy járnak az mint már kétszer egybegyűlvén jártanak, hogy csak haszontalan és gyűlölséges veszedésekkel váltak egymástól el, avagy a' mint most utolszor, hogy nagy sokat várokozván is az mi commissariusonk senkit sem fog oda küldeni Nagyságod, szabad levén a' meglett példából gyanakodni. Hol pedig más rendbeli ígéreti szerint Nagyságodnak ezen dologért vagy Muharim bég barátunkat várjuk ide, vagy mást, nem látjuk okát. Mért köllessék idejönni valakinek az Nagyságod plenipotentiájával, ha az Nagyságod kívánsága szerént éppen való jóvállásunkot adgyuk mindazokra az kívánságokra, az melyeket Pongrácz Mihály által Nagyságod ide küldött? Más az, Nagyságod megbocsásson, de ha mind helen hadnánk is mi azt a' Nagyságod kívánságát, ugyan nem a' volna az módgya, hogy maga tetszését Nagyságod végezés gyalánt [!] adgya mi előnkbe. Mert az én kegyelmes uramnak, az hatalmas római császár[nak] méltósága ellen is volna az és az mi böcsöletünk ellen is, kit elhittünk, Nagyságod nem kíván megsérteni. Így leve annakokáért az dolog, mi eddig semminek okai nem voltunk, s készek voltunk mindenféle tractára. De mit tehetünk róla, ha ím maga látja Nagyságod, hogy Nagyságodon múlt el, avagy inkább némöly magok hasznát néző Nagyságtok részén való emberek miatt.

Ha azért a' mint sokszor megírtam Nagyságodnak, valóságosan való akarója ez szegín község dolga eligazításának, kérem Nagyságodat, vessünk véget efféle halogatásokban, és ne engedgyen másnak is akadékot tenni az Nagyságod maga dolgában. S válassza az kettő közül Nagyságod egyiket, vagy küldje Muharim béget maga ígéreti szerint Nagyságod ide hozzánk, kit mi örömet látunk, vagy pedig küldje commissariusit bizonyosan el, mi mind az kettőhöz készek vagyunk. De ha Nagyságod Muharim béget mihozzánk küldi vala, talán hamarébb meglett volna az dologban, mert mi az okos embert szeretjük, és avval örömet is beszélünk, s egymástól az okos emberek nem is szoktak méltatlant kívánni. S nem nagy része már ugyan óáltala, Muharim bég által el is igazodott az dolognak, s az ki két-három dolog fönnmaradt benne, szégyen volna azt is már el nem igazétanunk.

El is hidgye bizonynal Te Nagyságod, hogy ha ez a' szegín község dolga el nem igazodik, semmi jót nem várok benne, mert ím immár is elkezdte az esztergami bég az kapdosást, ki ellen oltalmat kölle minékünk adnunk az szegíny községnek. S Nagyságod ítélje meg, osztán mi lesz belőle. Kiről mi ugyan tudománt is teszünk mind Isten s mind ez világ előtt, sőt ha egyéb nem lehet benne, nagyobb mentségünkért szintén a' Portára is írunk felőle, s megmutatjuk ott is, hogy mi semminek okai nem vagyunk. Nagyságod ezeket nehéz szívvel ne vegye, mert nem tagadhatjuk, hogy nem kicsin búsulásinkra vagyon ilyen nagy dolgokban az illetén változás és halogatás. Erre azért még az levelünkre Nagyságodtól választ várunk, hogy ezután se magunk, se Nagyságod fejét sokat tovább evvel nem fárasztjuk.

Az hét vármegyék dolgát az mi illeti, jól vagyon, és úgy is kölle lenni, hogy azokhoz semmi részében Nagyságtok közit ne tartsa, mert az a' mi szent koronánkhoz való, és az megholt Betlen fejedelemnek is nem a' vármegyéket, hanem minthogy ő fősvény vala, annak a' jövedelmét engedte vala a' mi kegyelmes urunk, hatalmas római császár neki. Nem disputáljuk tovább Memhet basa dolgát is, de megmutatják maga levelei és cselekedeti szándékját, [hogy] mi volt, kit azt hisszük, hogyha végben nem vihetett volna is, de ha vigyázásunk reá nem lett volna, nyilván csinált volna mégis valami igyenetlenségre való okot köztünk.

Az hadak fogadásról elég bőven üzentünk és írtunk immár ennéhány ízben Nagyságodnak. Nem szükség azért ezekhez gyanakodni Nagyságodnak, s Erdélt is tőlök féltetni, tudván, hogy mind Nagyságtokkal s mind az erdélyiekkal nekünk bizonyos végezésink legyenek, s csak azok tartassanak meg. Nem lehet oka Nagyságtoknak reá, hogy mihozzánk gyanóságot tartson. S valamint mi élünk, úgy is hidgye Nagyságod, hogy semminemő méltó ok innét mitőlünk az veszekedésre nem adatik, s bizonynal írjuk Nagyságodnak, hogyha mit affélét tudnék avagy magam is akarnék cselekednem, soha röjtökben nem tartanám. Mert lopva hadat ugyan nem is szoktak viselni, s most még nincs semmi okunk reá, hogy valakire fegyverrel igyekeznénk. S nem is csak azért szokták az emberek fegyvereket kezekben venni vagy szabljájokot oldalára kötni, hogy másnak mindenkor ártsanak azzal, hanem hogy oltalmazzák is magokat, ha [vala]kitől meg akarnának bántatni. S ez mi fegyverünköt is azért Nagyságod magunk oltalomra és ne egyébre valónak vélje.

Az nagyságos kajmekám, Rechet basa levelét is illendő böcsölettel vettük, és az szerint is feleltünk mi is önagyágának, ígervén az szent békességnek őrzésére magunkot, kiről Te Nagyságod maga is bizonságunk lehet. S noha eszünkbe vettük, hogy valami hozzánk való gyanóságból is írta legyen önagyága abbeli levelét, mindazáltal mindaz minekünk soha csak elméledésünkbe sem tűnt, mint az ki mostani tisztünkhez és hivatalunkhoz semmiképpen nem is férne. De lippai bég urammal az több dolgok között erről is béven beszéllettünk és üzentünk is általa Nagyságodnak. Az üdö eljár, az békességet néző dolog függőben vagyon, az alkalmatosságot penig sokan várják, s talám keresik is. Az többin az Nagyságod bölcs ítéleti. Mindezekre mennél hamarább választ várok Nagyságodtól.

[LG]

No. 438.

Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
S. I., 28 February 1630. Concept.

MNL OL P 123 II. i. no. 172.

The sancakbey of Esztergom, Ahmed Bey sent his soldiers to Kisfalud and Teszér. They robbed the villages and took some people from there to Esztergom. These villages are not

bound to pay tax to the Ottomans. When questioned by Péter Koháry, the vice-general of Érsekújvár, the sancakbey replied that he would anyway send his 600 horsemen and force any village to submission that he wanted. His letter was forwarded to Esterházy by Koháry. This is clearly against the peace of Szőny, which delegated the question of taxation to the authority of the palatine and the beylerbey of Buda. Esterházy hopes this happened without the knowledge of Mürteza Pasha. The insatiable sipahis are responsible for the collapse of the peace, but Esterházy will free the villages from them, fifty by fifty, and wants to see how the sancakbey of Esztergom can resist him with his 600 horses. It is only now that Esterházy understood why Mürteza Pasha wanted him to dissolve his army: not because of Transylvania, but in order to prepare the ground for further conquest. Esterházy does not want war, but wants to defend the peasants from the aggression of the sancakbey. He demands that Mürteza Pasha should order the sancakbey to send the people back to the villages, otherwise the palatine will have to take care about this. Esterházy also repeats that there is no point in Muharrem Bey's visit if the condition is that he would have to agree to all suggestions of Mürteza Pasha beforehand. An agreement can only be reached after negotiation, thus Mürteza Pasha should give plenipotence to Muharrem Bey, so that he can discuss those issues with Esterházy, which do not contradict the earlier agreements. Mürteza Pasha wrote to Esterházy that he sent a letter and further message to him with Mustafa Bey, but the palatine saw neither the letters, nor the bey, who is allegedly in Vienna and did not forward the letters even when Esterházy asked him to.

[outside:] Ad vezérem Budensem sub dato diei 28. Februarii 1630.

Az budai vezérnek die 28. Februarii 1630.

Mi, galántai gróf Esterházy Miklós etc. Úgy adák értésünkre, hogy nem tudatik, honnét indíttatván, az esztergomi bég az elmúlt napokban nem gondolván sem az két hatalmas császárral való szent békeséget, sem a' jó szomszédságot, nem várván attúl is, hogy eligazodgyék az holdolt faluk dolga is, valami felfuvalkodottságából Kisfaludra és Teszedre rablásképpen kiküldött, és az szegény embereket megfogván bevitte Esztergomban, sok károkat tevén egyébaránt is azon falukon. Melyet semmiképpen nem cselekedhetett volna, mert azok a' faluk nem mindenkor hódoltanak, és még azt az végezésnek kellett volna megmutatni, ha be kellett volna-e hódolniok avagy nem. Noha a budai Nagyságoddal magával már egyszer eccer lött végezésből is megmutathatjuk, hogy ezek az faluk nem tartoznak holdolással. Az kiről mikor Koháry Péter uram, újvári vicegenerális megtalálta volna az esztergomi béget, ide küldte választját és levelét az bégnek, nagy kevélyen felelvén és fenyegetőzván tovább is, hogy azután is nyilván kiküldi hatszáz lovas seregét és azok által behódoltatja a' többit is, az kit ő be akar holdoltatni. Kiket mind hogy Nagyságod hírével és

engedelmeivel cselekedgye az esztergomi bég, mi nem hihetjük, mert nem így örzöttük meg eddig Nagyságoddal az két hatalmas császár közt való szent békességet. Hol pedig Nagyságod akaratjából és hírével vadnak mindezek, itt immár nem mivelünk akar Nagyságod az holdolt faluk felől végezni, hanem maga akar magának törvént csinálni. Ki nyilván ellenkezik az szőnyi végezéssel, az hol azt végezték, és a' két hatalmas császár is megerősítette, hogy végezésből menjen az szegény holdolt faluknak állapotok végben, és hogy azt ugyan mi is végezzük Nagyságoddal el. De ím kezel tapasztolja Nagyságod, hogy az Nagyságod részéről attúl nem várnak, hanem hozzáfogtak az holdoltatáshoz és rabláshoz.

Azzal sem vádolhat pedig Nagyságod ezaránt bennünköt, hogy mirajtunk múlt volna el azoknak az szegény holdolt faluknak eligazítása, mert nincs annak száma, a' mennyiszer mi arra már és annak eligazítására mind commissariusokat rendeltünk, s mind magunk szolgálait Nagyságodhoz beküldöttük, számtalan leveleket is írtunk felőle. De elég, ha mindenkor Nagyságtokon múlt el az dolog. Egynéhány kiáltó iszphaiának nagyobb volt az ő tekinteti, hogysem az két hatalmas császár közt való szent békességnek és az szegény égben kiáltó községnek az ő nyomorúságának, mi bizony dolog. Nagyságodra magára nem is vethetünk úgy, mint azokra a' telhetetlen iszphajákra, a' kik Nagyságodat unalmasan búsítják, és a' magok dolgát eleiben akarják tenni az közönséges jónak és szent békességnek. De ha ki azok közül az iszphaják közül ezelőtt harminc esztendővel ott Buda és Esztergom táján élt, eszébe juttatná, mint volt akkor az dolog, bizony megelégednék avval, a' kik most magok jó kinnyen behódnak az szegénységek között. De látom, hogy megunták az lány kenyeret, és megint peszmetre akarnak szorulni. Mert nyilván írom Nagyságodnak, hogy az szent békeség ellen mi csak legkisebb dolgot sem akarunk cselekedni. De nem eggyenkint, amint ők most be akarják őket holdoltatni, azokat is, a' kik régen az végezések szerént hadták el a' holdolást, hanem ötvenenkint veszem föl az falukot, s mind kiszállítjuk onnét őket, mert elunták azt a' nagy igát, adót és pénzben való válogatást, noha egyébaránt is lehetetlen, hogy tovább megmaradhasson már az szegénység. Örömost látom, az esztergomi bég barátunk az ő hatszáz lovasával mint áll ellene, ha osztán ugyan arra megyen a' dolog.

Most is látjuk mi annak az okát, miért szorgalmazza ennyire Nagyságtok az mezei hadunknak elbocsátását. S lám, nem Erdélt félti túlünk, hanem a' magunk sajátját akarja az békeség alatt elvenni. Mi azért, kedves szomszéd úri barátunk, semmit nem fenyegetőzünk, és a' két hatalmas császár közt való szent békességet is meg akarjuk tartani, de az esztergomi bég fenyegetezősége ellen nyilván meg akarjuk oltalmazni az szegénységet. S ha el nem bocsátja azokat is az szegény embereket, a' kiket elvitetett, [és] az holdoltságról való tractának és végezésnek kimenetelétől nem vár, felkeressük mi annak is az útját, a' mi út[on] az mostani kártételéről megfizessen. Sőt ugyan barátságoson kérjek Te Nagyságodot, hogy Nagyságod is hadgya meg neki, hogy bocsássa el az szegény embereket, és hogy mind ő az esztergomi bég

s mind mások legyenek csendességben és vesztegységben, s várjonak az végezésektől. Mert az mint feljebb is megíram Nagyságodnak, mi semminek okai nem akarunk lenni, de elhidgye Nagyságod, ezt az káros gyalázatot, az kit valahán lovas kapdosva akar rajtunk cselekedni, el nem szenvedgyük.

Úgy vagyon, írt vala Nagyságod Pongrácz Miháltúl ugyanezen holdoltság dolgának végezéséről is. Azt is írta vala Nagyságod két levelében is, hogy Muharan béget hozzánk küldi, és plenipotentiát is ad neki, hogy tractáljon itt velünk. Mi mind ez ideig ötet vártuk, hanem ím most ez utolsó leveléből értettük Te Nagyságodnak, hogy először tudni akarná, hogy ha engedünk-e annak a' Nagyságod írásának, melyet Pongrácz Mihály ide hozott avagy nem, és hogyha engedünk annak, úgy küldené osztán ide hozzánk Muharan béget. De Nagyságod megbocsásson, jó úri szomszéd barátunk, de ha mi mind azt cselekednénk, a' miről Nagyságod ír, mire való volna osztán azután az tracta avagy Muharan bég barátunknak hozzánk küldése és a' neki adandó plenipotencia, a' melyről Nagyságod írt vala. Nem ez azért, kedves úri barátunk, a' módgya az dolognak, hogy minket meg nem hallván és értvén vagy velünk arról nem végezvén maga tetszését és akaratját csak úgy vesse reánk, hanem végezéssel és tractával kell ennek végben menni, s meg kell egymás kívánságát jól látnunk, ha az az már eccer lött végezésekkel egyez-e, avagy az ellen vagyon, és ha méltók-e egyikünk s másikunk kívánsága is. Úgy felelünk meg mind az jó rendtartásnak s mind magunk bücsületinek és az két hatalmas császár méltóságának is. Ha azért ugyan akarója Nagyságod az szegény község dolga eligazításának, maga ígérati és ajánlása szerént küldgye el Muharan béget hozzánk, értsük szájából, mi akarhatja Nagyságotknak, s ha mi méltót kíván, az ki a' már eccer meglött végezésekkel sem fog ellenkezni. Mi az igazat szeretjük, és Istennek hála eszünk is vagyon annyira való, hogy meg tudgyuk ítélni az méltót az méltatlantúl.

Hol penig Nagyságod ugyan nem akar tovább az holdoltság dolgának végezésében menni, hanem szabadságot ad az alatta való vitézinek, hogy kapdossonok azon is, az kik őket nem illetik, abból ha mi következik, mi semminek okai nem leszünk. Írt vala Nagyságod arról is, hogy az lippai bég által is küldött volna valami leveleket és özeneteket is, de mi sem magát, sem az leveleket még nem láttuk, hanem úgy értjük, hogy Bécsben vagyon. S izentünk volt is neki, hogy az leveleket megküldené, de mind ez ideig sem küldötte meg, és így ő is mi járatban legyen, nem tudgyuk. Kiváltképpen azért e' két dologra egyátaljában való választ kívánok Nagyságodtúl, úgymint ha akarja-e Nagyságod tovább is tractálni az holdoltság dolgát, és ha a' végett akarja-e hozzánk küldeni Muhara[n] béget s másikat, ha a' kérdésben levő falukról ugyan a' Nagyságod akaratját beszéli-e az esztergomi bég, hogy ő nyilván fogja ezután azokat hódíttatni. Kikről Nagyságod tudósítván bennünköt, mi e' végett sok írásunkkal ezután nem fogjuk sem magunk, sem a' Nagyságod fejét fájlalni. Tartsa meg Isten Nagyságodat jó egészségben. Datum ut supra.

[LG]

No. 439.

**Mürteza Pasha to Michel d'Asquier
Buda, 4 March 1630. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 112. Konv. 2. 1630. fol. 16–17.

Mürteza Pasha received the letter of d'Asquier, as well as of Hans Ulrich von Eggenberg and Johann Christian Löbl. Mustafa Bey was sent to the Porte with the letters of Ferdinand II to Murad IV, and of Eggenberg to the kaymakam, Topal Receb Pasha. Mürteza Pasha is replaced as the governor general of Buda by Acem Hasan Pasha (who, as noted by the translator, is not given the title vizir in this letter, contrary to that of the kaymakam, Topal Receb Pasha). Mürteza Pasha bids farewell (apart from those noted above, also to Rambaldo Collalto) and reminds the Habsburg authorities for one last time to keep the Habsburg frontier captains in check in order to preserve the peace. They should primarily take care of the Hungarians, and remind them that it is necessary to keep the peace, because they, according to the news that reached Mürteza Pasha, do not want peace between the two emperors, and strive with all their might to dispel it.

Del Vesir Murtesà Bassà di Buda a Michel d'Asquier

Ho ricevuto la vostra lettera, insieme con quelle del Signore Duca di Eggenberg, Signore Barone Lebel, et altri amici, et inteso quanto mi scrivono. Il Mustafa Bey, con la lettere di Sua Maestà Cesarea per l'Imperatore mio signore et quelle del Signore Principe d'Eggenberg per il Signor Caimecam, et altre, ho espedito alla Porta il giorno seguente che fù arrivato. Ho benissimo compreso tutto quello che mi viene scritto, si per quel che concerne la Transilvania quanto circa l'osservatione della santa pace, tanto utile alla povertà d'ambe le parti. Alche vi rispondo che non vi è mancamento alcuno, si dalla parte nostra, quanto da quella di Hassàn (che non li da titolo di vesir, ne lo nomina signore ò da altro titolo, come fa il caimecan nella sua lettera) Bassà che viene dalla Porta, persona che ama la pace, uomo da bene, et sincero dalla cui vicinanza spero che rimarrete satisfatti. Io arrivato alla Porta, et fatto riverenza a Sua Maestà non haverò cosa alcuna in più raccomandatione che di fare officio per la conservatione della pace in queste frontiere per la quale, et per beneficio della povertà, io ho più volte fatto istanza, et vorrei stabilire bene il tutto; poichè io sono sicuro che Sua Maestà Cesarea, il Signore Principe d'Eggenberg, et altri signori amici vogliono la pace, delche darò ancora buon conto all'Imperatore mio signore et alli signori ministri.

Benche sappi ancora certo che li signori e capitani Ungari, non si curano troppo della durata di essa pace; anzi haveriano à caro che nascesse hoggi qualche rottura. Et forse ch'essi medesimi la procuraranno, con tutto che dalle lettere di Sua Maestà

Cesarea et delli signori ministri m'accorgo che ne desiderano la conservatione, et non solo per 25 anni (come è scritto nella capitulatione) ma sino ch' il mondo dura, se ne compiacceriano. Pero se haverano questa volontà, et vorranno la quiete de' poveri sudditi, conviene spesso spesso scrivere et comandare espressamente alli capitani Ungari delle frontiere, et metterli timore; accio non siano causa di qualche rottura. Poiche noi habbiamo ferma opinione che se essi Ungari non daranno cagione di alterare la pace, dalla parte nostra, ne da quella di Sua Maestà Cesarea et dalli suoi ministri cio verrà fatto.

Io sono in procinto d' inviarmi alla Porta; ma avanti che cio segua, ne darò à tutti gli amici delle parti vostre; poichè mi parrebbe mala creanza, essendo stato tanto tempo vostro vicino, et havendo mantenuto amicizia, di non far questo officio; et non è giusto che si scordiamo gli uni dalli altri. Però mi licentiarò con lettere dal Signore Duca di Eggemberg, dal Signor Conte di Collalto mio fratello, Signore Colonello Lebel, et altri amici, et li raccomanderò à Dio. Si assicurino ch'io non mi scorderò dell'amicitia loro, et benchè vadi alla Porta; sperò che potrò meglio giovare alla pace, et alla povertà ch' in queste parti.

Intanto ho raccomandato et raccomandarò severamente a questi nostri confinanti la sincera osservatione della pace, et se dalla parte vostra si desidera il medesimo et il riposo della povera plebe, si tenghino a freno gli Ungari. Poiche se non verrà spesso spesso comandato alli loro capitani, essi infallibilmente causaranno qualche rottura. Et io sono sicuro, et molto bene informato, ch'essi non vogliono pace. Però non diano fede alle loro sinistre informationi. Respecta.

Di Buda li 4. Marzo 1630

[MHC]

No. 440.

**Mürteza Pasha to Leonhard Helfried von Meggau
Buda, 12 March 1630. Italian translation.**

ÖStA HHStA Türkei I. Kt. 112. Konv. 2. 1630. fol. 14–15.

Mürteza Pasha was called back to the Porte from Hungary and promises to do his best to preserve the peace there, too. His successor, Acem Hasan Pasha, is a man raised inside the palace and a servant with merits, who will take care to preserve the good relations. Habsburg authorities, in return, should strictly supervise the frontier captains in this respect and let Transylvania have peace. The Hungarians do not love peace and do not wish the well-being of the poor subjects, thus they conspire constantly and act against the agreements. Mürteza Pasha will be staying for a while in Belgrade before his departure.

[outside:] 1630 li 12 Marzo; beantwort 20 Martii 1630.

Del Vesir Murtesà Bassà di Buda all'eccellentissimo Signore Conte di Meggau

All'illustrissimo Signore Conte di Meggau, vesir dell'Imperatore Romano, et nostro buon amico. Doppo li saluti convenevoli alla buona amicitia, e vicinanza, et haver augurato da Dio a Vostra Signoria Illustrissima buona salute, et lunga vita, l'avvisiamo come doppo che per gli ardenti prieghi delli poveri sudditi, è stata conclusa questa santa pace; tutto il mio desiderio è stato di andare à far riverenza all'Imperatore mio signore et con ragguagliare la Maestà Sua dello stato di queste frontiere; procurare di stabilire la predetta pace, augumentare l'amicitia, et accrescere la buona corrispondenza fra le Maestà loro. Del che doppo haver più volte fatto istanza, l'Imperatore mio signore si è compiaciuto di chiamarmi all'Eccelsa sua Porta, per darli particolare informatione di questi confini.

M'è parso però convenirsi alla buona amicitia e sincera vicinanza ch'abbiamo avuto doppo tanto tempo con Vostra Signoria Illustrissima di dargliene per assicurandola, che siccome io mi sono sempre affaticato nel passato per accrescere la benevolenza fra li dui Imperatori et per riposo della povertà. Così farò ancora per l'avvenire, doppo essere arrivato alle imperale staffe del mio signore come spero che voi altri signori intenderete. Posso dire con verità, et è noto à tutte queste frontiere, che dalla parte mia non si è fatto cosa alcuna, in pregiuditio della pace, non essendosi tralasciato di castigare li delinquenti, et proteggere li poveri sudditi, il medesimo procurarò di fare per l'avvenire. Il mio successore, e fratello, è huomo allevato nell'Imperial Serraglio, persona ch'ha fatto molti servitii, et benemerito dell'Imperatore mio signore. Si deve sperare, che conserverà bene la santa pace, et che rimarrete satisfatti della sua vicinanza (massime per haver noi certezza, si dalle lettere di Sua Maestà Cesarea quanto da quelle di voi altri signori del desiderio che tengono d'osservare essa pace) la quale se reciprocamente verra conservata, et che dalla parte vostra in pregiuditio delli patti, et accordi conclusi, non sarà inquietato, ò querrellata la Transilvania provincia del dominio, et patrimonio del Imperatore mio signore che ne ha fatto gratia al presente prencipe (ò prencipessa) le frontiere rimarranno in pace et la povertà in riposo.

Ma perche questi Ungari sono una certa gente che, ne amano la pace, ne vogliono la quiete delli poveri sudditi, temiamo che se non verrà loro espressamente comandato l'osservazione, et se rimarrà in loro arbitrio che infallibilmente con qualche loro inganno alteraranno la pace, sarà però buono di non dar fede alli loro intrighi, et inganni, ma frequentemente comandarli espressamente da parte di Sua Maestà Cesarea et delli signori suoi ministri l'osservazione di essa. Il che se si farà et si lascerà in pace la provincia di Transilvania la quale è del dominio del Imperatore mio signore et non si necessitarà noi altri di far venire la nostra soldatesca, li poveri popoli rimarranno in riposo, et pregarano per li dui nostri grandi Imperatori et per li loro ministri. Prendo licenza da Vostra Signoria Illustrissima et la raccomando al Signore

Iddio, et la prego di non cavarmi della sua memoria, et perché ho risoluto, di soggiornare qualche tempo à Belgrado spero che si potremo ancora visitare con lettere per stabilire maggiormente l'amicitia, non essendo giusto che doppo così bona vicinanza si scordiamo l'un del altro, la prego pero di scrivermi, et ricordarsi di me. Con che facendo fine con affetto la saluto.

Di Buda li 12. Marzo 1630.

[MHC]

No. 441.

**Miklós Esterházy to Mürteza Pasha
S. I. [mid-March 1630]. Concept.**

MNL OL P 123 II. i. no. 8.

Mürteza Pasha wrote in his last letter that he was ready to send Muharrem Pasha to Szőgyén in order to discuss the issue of the villages. He was supposed to arrive between 20 and 25 March, but Easter is exactly in this period. Thus Esterházy will arrange that his commissioners arrive till 6 April and requests Muharrem Pasha and the other Ottoman commissioners to do the same. Esterházy regrets to hear that Mürteza Pasha prepares to leave his office.

Mi, galántai gróf Esterházy etc.

Ez utólszori Nagyságodnál lévő szolgánk által küldött levelét elvöttük Nagyságodnak, s úgy vagyon, mindenekelőtt az szegény holdoltság dolgának eligazításában néztük és nézzük is az két hatalmas császár közt való szent békességnek erősségét, s azután az szegény nyomorult községnek is ennyire nyomorúságára és bizontalan állapotja után, valami könnyebbséget. De nem tagadhatjuk, hogy igen forgott és forog az is elmémben, hogy minekutána minden dolgok végezésben vétettnek volna, csak az maradott fenn, az ki mireánk Nagyságoddal bizattatott. Meggondolhatja azért Nagyságod, hogy senkinek azt az dolgot nem kell úgy szorgalmazni, mit Nagyságodnak, minekünk ketten. Mivel annakokáért Nagyságod jelenti levelében, hogy kész Muharrem pasát Szőgyénben bocsátani, im mi is magunk atyafiai közül bocsátunk egyet oda és vele más értelmes embereket is, az kik az dologban forgottanak és érteni is fogják az dolgot. S azon volnánk, hogy ennek a jelenvaló hónap huszadik, vagy legföljebb huszonötödik napján Szőgyénbe lettek volna az mi commissariusink és az szerint hogy Nagyságod is akkorra küldött volna ide. De talán nyilván lehet Nagyságodnál, hogy szintén akkor fognak minekünk nagy innepeink és hűsvétünk esni, amikor böjttel és imádsággal szoktunk az Istennek szolgálni, ki majd két egész hétig tart, s erre nézve valamente [!] halasztanunk kellek commissariusunknak oda való küldéseket. De az után mindjárást, úgy mint a' jövendő hónap, Szent György havának hatodik napján, minden bizonyval Szőgyénben fognak az mi commissariunk lenni,

kérvén barátságosan Nagyságodat, hogy Nagyságod is akkorra küldje minden bizonynyal Muharem bég barátunkot oda, hogy ne kellessék egyiknek az másikra várakozniok. Talán adja Isten, hogy ennyi sok fáradságunk, költségünk és gyakran búsulásunk is jó egyezésre fog jönni, s mint hogy Nagyságod, az mint írja, el is igyekezik távozni tőlünk, kit mi igazán írunk Nagyságodnak, nem örömet hallunk.

[GK]

Index of personal names

The numbers given in this index refer to the number of letters, instead of the page numbers. In the case when the person is the sender or recipient of the letter, the number is italicized. It was repeatedly not possible to decide on the basis of the current evidence whether two Ottoman dignitaries mentioned with the same name, but with different title, are identical or not. In these cases they are indicated as two separate items in the index.

A

Abaza Mehmed Pasha 122, 328
Abdi Çavuş 20
Abdi, odabaşı from Esztergom 385
Abdulhalil 27
Abdullah Bey, sancakbey of Vác, later of Gyula 185, 257, 268
Acem Hasan Pasha 439, 440
Ahmed I, sultan 3, 8, 12, 18–20, 26, 125, 335
Ahmed Ağa of Kanizsa 81
Ahmed Ağa, müteferrika 251, 429
Ahmed Bey, sancakbey of Esztergom 12, 75, 133, 215, 218, 220, 258, 261, 383–386, 497, 498
Ahmed Bey, sancakbey of Koppány 44, 46, 176
Ahmed Bey, sancakbey of Klis → Çifut Ahmed
Ahmed Bey, sancakbey of Székesfehérvár 156
Ahmed Bey, sancakbey of Zvornik 366
Ahmed Bey of Pest, later alaybey of Buda 317, 321, 323
Ahmed Kihaya → Çifut Ahmed
Ahmed Pasha, beylerbey of Kanizsa 5, 7–16, 21, 25, 34, 143
Alexandru Coconul, voivode of Moldavia 390, 391
Alexandru Iliáš 30
Ali Ağa / Çavuş / Bey, çavuşbaşı 90, 135, 186, 351, 360
Ali Ağa / Bey, baş kapıcı başı of Buda, later kaymakam and defterkihaya in Buda 6, 15–16, 25, 31, 41, 49–55
Ali Ağa from Párkány 385
Ali Bey, sancakbey of Esztergom → Kara Ali Bey
Ali Effendi, defterdarı of Szeged 45, 48
Ali Pasha of Buda → Kadizade Ali Pasha
Ali Pasha of Eger → Macaroglu Ali Pasha
Almásy, Pál 31

Althan, Michael Adolph von 112, 113, 121, 127, 128, 135, 152–158, 164, 166, 168, 171, 176, 178–189, 242, 243, 250
Apponyi, Pál 12, 17
Aydin Ağa, kapıcı başı 126, 130

B

Bali Bey of Vác 254, 294, 392
Bali Çavuş 30
Balogh, István 263, 266, 267, 271, 278, 279, 282–284, 289–398, 304, 350, 411
Bánffy, Kristóf 321
Barnovschi, Miron 382, 390, 391
Báthory, Gábor 247
Batiar, odabaşı from Esztergom 418
Batthyány, Ádám 344
Batthyány, Ferenc 60, 86–89, 92–94, 114, 156, 185
Bayram Bey 126
Bekir Ağa, kapıcı başı of Buda 94, 166, 171
Bekir Çavuş → Hacı Bekir
Bekir Kethüda, deputy of the sancakbey of Zvornik 366
Bekir Pasha, beylerbey of Eger, later of Kanizsa, kaymakam in Buda 1–4, 290, 296, 297, 382, 394
Besli Durak 178
Bethlen Gábor 3, 30, 58, 64–66, 70, 73, 75–80, 83–85, 90–94, 100, 111, 114–115, 118, 122–127, 137–138, 142, 143, 157, 165–166, 171, 174, 186, 191, 194, 198, 200, 203, 205, 209, 213, 218, 220, 225, 227, 231, 233, 247–249, 255, 260, 273, 275, 285, 373, 376, 384, 389–393, 401–403, 406–437
Bethlen István 373, 390, 391, 402–403, 417–424, 430–436
Bethlen, István, Jr 411, 415, 417–420, 423

- Bitter, Heinrich 74
 'Blond' Osman from Párkány 96
 Bluem, Peter 104
 Bocskai, István 83, 93–94, 412, 420
 Bocskai, János 27
 Bonomo, Pietro 3, 5, 13–16, 32–33, 37–40
 Bornemisza 114
 Borsos, Tamás 123–127, 186, 249, 423, 424, 430, 435, 436
 Bosnyák, Tamás 1, 170–172, 211, 257, 261–266, 274, 294, 297, 320–321, 331, 335, 344, 398, 399
 Breuner, Hans 172, 185, 266, 271, 352–354, 385
- C**
 Cafer Bey of Hatvan 271, 274
 Canibek Giray, khan of the Crimean Tatars 83
 Capistrano, John of 314, 322, 357
 Catherine of Brandenburg 171, 247, 373, 390, 393, 401–403, 409, 412–415, 423, 431–436
 Césy, count of, Philippe de Harlay 213, 218
 Christian IV, king of Denmark 165, 190, 192, 198, 249
 Çifut Ahmed Pasha 5–11, 17–18, 21, 33–36, 90, 95, 98, 99, 101–106, 113, 117, 120, 170, 178, 205, 235
 Cihan Ağa, the ağa of the asabs at Buda 220
 Çoban Osman from Esztergom 63
 Collalto, Rambaldo 83, 127, 151, 217, 220, 225, 228, 231, 233, 243, 277, 280, 302, 337, 348, 353, 360–363, 371, 374, 379, 400, 427, 439
 Crovat, Peter 158
 Csizmadia, Mihály 331
 Czeglédy, Gergely 48
 Czernin, Hermann 7–16
- D**
 Dallos, Miklós 60
 Damad Halil Pasha 7, 249
 Damiani, Giovanni Paolo 29, 59, 132, 135–138, 144–156, 164–171, 175, 179–180, 183, 185
 d'Asquier, Michel 27, 36, 37, 82, 95, 99, 107, 280–287, 292, 293, 304, 325, 337, 410, 434, 439
 Deak Mehmed Pasha 58, 83, 87
 Deli Mehmed 36
 Derviş Ağa from Párkány 53
 Derviş Çavuş 115, 118
- Derviş Sipahi 320, 385
 Dilaver Pasha 83, 90
 Dóczy, András 45, 48, 247
 Dóczy, István 76–77, 247
 Dombay, captain from Győr, later of Bodonhely 172, 271, 273
- E**
 Eggenberg, Hans Ulrich von 287, 292, 293, 299, 356, 358, 362, 387, 410, 427–429, 434, 439
 Erdélyi, András 29, 45, 48, 260
 Erdélyi, Farkas 320
 Erdő, György 364
 Erdődy, János 284
 Erdődy, Zsigmond 398, 405
 Esterházy, Miklós 96–97, 101, 131–134, 147, 159, 170–173, 177–178, 182–190, 199–444
 Esterházy, Pál 281, 303, 322, 346, 350, 352, 385
 Eörsi, Zsigmond 232, 269
- F**
 Fekete, Péter, captain of Hajdúszoboszló 263, 415
 Ferhad Pasha, beylerbey of Buda 248
 Ferdinand II, emperor 27, 31, 35, 47, 62, 65, 66, 69, 73–83, 93–99, 106–441
 Ferdinand III, emperor 177
 Forgách, Miklós 213
 Forgách, Zsigmond 72, 235, 247
 Frederick, king of Bohemia 73, 74, 83, 91–94, 181
 Frangepán, Farkas Kristóf 158, 398
 Frangepán, Miklós 29
- G, Gy**
 Gallo, Cesare 6, 11, 21, 71, 81–83, 95, 98, 104
 Gavriluş Movilă 30
 Gazi Hüsrev Pasha 343, 345, 357, 358, 361–365, 368, 374, 418
 Giustinian, Zorzi 94, 103, 218
 Gombos, András 7
 Graziani, Gaspar 5–11, 17–25, 31–36, 47, 247
 Gregoróczy, Vince 248
 Gregory XV, pope 83, 94
 Gustav Adolf II, king of Sweden 94, 390, 391
 Györy, Ferenc 34
 Gyulafi, captain of Csobánc 321
- H**
 Habil Efendi 13–16, 25, 143

Hacı Bekir Çavuş 226, 242, 250, 287, 293
 Hacı Murad 385
 Hacı Yusuf Ağa 83, 85, 171, 186
 Haga, Cornelis 213, 218
 Halil Ağa, müteferrika başı 7
 Haller, György 392, 394, 398, 407, 426
 Hasan Ağa 9
 Hasan Çavuş 4
 Hasan Pasha of Pécs 45, 321
 Hasan Pasha, kapudan pasha 256
 Hatvani, István 94
 Házi, János 123, 124, 249, 391, 418
 Hazy, Ernst 298–301, 343
 ‘Hilaga’ çavuşbaşı 118
 Hizir Pasha of Kanizsa 107
 Hoczade Esad Efendi 7, 90, 125
 Hollósi, János 89
 Homonnai Drugeth, György 34, 36, 44, 247
 Homonnai Drugeth, János 411
 Horváth, György, captain of Szécsény 257
 Horváth, György, officer from Bodonhely 278
 Horváth, Lázár 227, 411, 420, 430, 436
 Hüseyin Ağa, müteferrika 110, 116, 121
 Hüseyin Çavuş 208, 212, 213, 216, 219, 374
 Hüseyin, asab from Buda 178
 Hüseyin Efendi, the reis efendi of Buda 83
 Hüseyin Sipahi, son of Merdan 178

I

İbrahim Ağa / Çavuş 224, 228, 249, 269, 362, 404
 İbrahim Başı 340
 İbrahim Bey, sancakbey of Esztergom 394
 İbrahim Bölükbaşı 97
 İbrahim Pasha, grand vizier 235
 İbrahim Pasha of Kanizsa → Sarhoş İbrahim Pasha
 İbrahim Pasha of Temesvár 415–417, 431–433
 İbrahim Pasha of Bosnia, serdar → Sarhoş İbrahim Pasha
 İdris Ağa 315
 Illézy, János 5, 14, 16
 İsa Efendi, the mufti of Buda 220, 230, 271, 275, 302–306, 316, 322, 330, 343, 357, 370, 378
 İskender Pasha 27, 66, 194
 İskenderpashazade Mehmed Pasha 175
 İsmail Ağa / Çavuş 212, 213, 216, 218, 237, 244, 245, 263, 264, 393, 397, 413, 421, 426

J

Johann Ernst von Sachsen-Weimar 198, 249
 Johann Georg, duke of Jägerndorf 83, 91, 92
 Johann Georg, elector of Saxony 93

K

Kadizade Ali Pasha 3, 5, 27, 138, 156, 157, 235, 259, 326–328, 331, 335, 337, 420
 Kara Ali Bey, sancakbey of Esztergom 25
 Karaçi Mirza 250
 Karakaş Mehmed Pasha 27, 44–50, 53–80, 250–252
 Keglevics, György 34, 46
 Kemankeş Kara Ali Pasha 118, 122
 Kemény, János 415
 Keresztesy, Pál 203
 Koca Behram Kihaya from Szigetvár 27
 Koca Mustafa Çavuş 27
 Koháry, Péter 8, 53, 271, 284, 294, 305, 307–310, 313, 317, 321, 323, 326–339, 342–346, 369, 372, 375, 377, 380–386, 392, 398, 399, 423, 438
 Kölln, Johannes von 73, 74
 Kollonich, Ernst von 295–298, 312, 362, 396
 Kollonich, Siegfried von 34
 Korecki, Samuel 247
 Kozma, Mihály 178
 Kulakşız Ali Ağa 20
 Kuyucu Murad Pasha 125, 138, 259

L

Lengyel, Boldizsár 266
 Leopold, Archduke 177
 Liptay, Imre 65, 66, 239, 317, 321, 382
 Louis XIII, king of France 83, 165
 Löbl, Johann Christian 217, 280, 282, 388, 404, 410, 434, 439
 Lustrier, Sebastian 250, 265, 368

M

Macaroğlu Ali Pasha 1
 Majtényi, András 425
 Mansfeld, Ernst von 190–194, 198, 247, 249
 Matkovich, Simone 309
 Maurits, prince of Orange 94
 Maximillian, Archduke 36
 Maximillian, duke of Bavaria 94

- Mazza, Paolo 164, 181, 183
 Meggau, Leonhard Helfried von 36, 99, 104, 314, 324, 330, 336, 338, 351, 440
 Mehmed Ağa, mirahur başı → Papazoğlu Mehmed Pasha
 Mehmed Bey of Szolnok → Papazoğlu Mehmed Pasha
 Mehmed Çelebi 71
 Mehmed Efendi, the timar defterdarı of Buda 249, 277
 Mehmed III Giray 382
 Mehmed Pasha, beylerbey of Eger → Papazoğlu Mehmed Pasha
 Mehmed Pasha of Kanizsa → İskenderpashazade Mehmed
 Mernyavcsics, Kristóf 12
 Michael the Brave 30
 Michael, grand duke of Muscovy 94
 Mikes, Kelemen 118
 Mikó, Ferenc 83
 Miron, voivode of Moldavia → Barnovschi
 Molardt, Hans von 1–25, 28–29, 32–38, 44, 47–56
 Molardt, Ludwig von 34–37, 42–46, 49, 52–63, 67–71
 Muharrem Bey / Pasha 64, 77, 83, 91–96, 165, 220, 232, 274, 350, 375, 380, 382, 398, 401–403, 407, 411–441
 Murad Pasha, chief commissioner at Zsitvatorok → Kuyucu Murad
 Murad III, sultan 248
 Murad IV, sultan 109–439
 Murad Pasha, beylerbey of Eger 404
 Mürteza Pasha 158, 160, 162, 163, 175, 180–184, 187–441
 Musa Çavuş 95, 98, 99, 117
 Mustafa Ağa / Efendi, timar defterdarı of Buda → Nasreddinzade Mustafa
 Mustafa Ağa / Çavuş, kapıcı başı of Buda 81, 99, 117, 122, 126, 127, 148, 158, 162
 Mustafa Ağa of Esztergom 385
 Mustafa Bey of Lika 34, 35
 Mustafa Bey of Lippa 284, 292, 293, 304, 307, 310, 312, 313, 321, 334, 410, 429–439
 Mustafa Çeribaşı 87
 Mustafa Efendi, the timar defterdarı of Buda → Nasreddinzade Mustafa
 Mustafa Pasha 194
 Mustafa I, sultan 18, 19, 23, 25, 26, 103
 Mustafa, sipahi from Siklós 27
- N**
 Nádasdy, Pál 273, 398
 Nagy, Pál 236
 Nakkaş Hasan Pasha 6–45
 Nasreddinzade Mustafa Efendi 15, 16, 44, 46, 83, 156, 171, 174, 205, 312, 350
 Nasuh Pasha, grand vizier 247
 Nicolae Pătraşcu 30
- O**
 Ohrili Hüseyin Pasha 83
 Ornay, Tamás 46
 Osman, captive in Varasd 320
 Osman Ağa 353, 359
 Osman Bey from Esztergom 294, 295, 312, 321, 339
 Osman Bey, nazir of Vác 341
 Osman Çavuş 264, 265
 Osman II, sultan 26, 33, 44, 45, 50, 57–63, 66, 69, 73, 75, 83–85, 91, 247, 248
- Ö**
 Öküç Mehmed Pasha 67
 Ömer Ağa, kapıcı başı 26, 258, 259, 271, 275, 284, 305, 307, 310, 313, 317, 321, 323, 326–331, 334–338, 359, 394
 Ömer Bey, sancakbey of Szolnok 4
- P**
 Pálffy, István 212, 215, 218, 254, 247, 266–271, 313, 320, 339, 346, 385
 Pálffy, Kata 266
 Pañcı Ağa 93
 Papazoğlu Mehmed Pasha, the beylerbey of Eger 58, 76, 83, 93, 100, 147, 161, 166, 186, 209, 220, 230, 247, 260, 331, 393, 407, 408, 416, 417, 420, 423, 424, 429–433, 437
 Pataki, Gáspár 92, 94
 Pavel Nikolić, furrier of Sarayevo 173
 Pervana, Ottoman captive 266
 Petar, Matej's son, furrier of Sarayevo 173
 Philipp IV, king of Spain 83
 Pongrácz Mihály 393, 413, 421, 437, 438
 Praszlots Mustafa 55

Q

Questenberg, Gerhard 219, 261

R

Radu Mihnea, voivode of Moldavia and Wallachia 390

Radu Şerban 30, 36

Ramazan Ağa from Karád 320

Receb Çavuş 216, 219

Receb Pasha, ambassador to Ferdinand II 259, 267, 268, 271, 277, 285–290, 293, 298–300, 304, 316, 318, 324, 325, 330, 336, 337, 343, 351, 356, 361, 363, 374, 377, 379, 387, 388, 394–397, 400, 404, 405, 411, 433

Receb Pasha, kaymakam → Topal Receb Pasha ‘Reczai’ Bey 118

Reiffenberg, Hans Dietrich von 55, 66

Révay, László 245

Rizvan, asab from Buda 178

Rizvan Ağa 194

Rhédey, Ferenc 247

Rimay, János 76, 77

Roe, Sir Thomas 92, 94, 213, 222

Rudolph II, emperor 247, 248, 335

S

Şahin Ağa 277–280, 285, 287, 292, 293, 298–304

Şahin Giray, khan of the Crimean Tatars 165, 382

Saloka, a gönüllü from Eger 178

Santelier, Gilbert 434

Sarhoş İbrahim Pasha 90, 94, 114, 115, 284, 294, 321, 394

Sárkány, István 320, 429

Sarmasághy, Zsigmond 247

Schmid, Johann Rudolf 225, 277, 324, 325, 367–371, 379

Selam Çavuş 68

Selim II, sultan 248, 255

Sençe Hasan 320

Sigismund III, king of Poland 165

Simonich, Szaniszló 138, 144, 146

Spáczay, Márton 225, 231, 233

Stojan, a Serb from Vál 278

Strucz, Ferenc 247

Süfi Mehmed Pasha 4–6, 12, 18, 81–188, 191, 197, 215, 247, 249

Svastics, Gábor 219

Süleyman I, sultan 255, 394, 403, 406

Süleyman Kihaya, odabaşı of Hamzsabég 364

Süleyman Pasha, beylerbey of Eger 96

Sz

Szabó, Péter 278

Szilasi, Kelemen 310, 313

Szombathy, Lukács 208

T

Tar, Mihály 263, 265, 277, 279, 320

Tasi, Gáspár 244–248, 342, 350, 352–356, 359, 362, 369, 380–384, 394, 398, 421

Tatar İbrahim Ağa 178

Tenço Hasan Efendi 320

Teuffenbach, Rudolph von 9, 28, 38, 39

Thurzó, Szaniszló 72, 114, 115

Tibai, Ferenc 89

Topal Receb Pasha 165, 186, 191, 198, 277, 292, 297, 316, 374, 378, 410, 414, 415, 419, 423, 424, 430, 431, 433, 437, 439

Török, Zsigmond 118

Tudisi, Marino 188, 242, 243, 253, 301, 368

V

Váradi Házi, János, see Házi

Veli Ağa 315

Veli Mehmed 27

Y

Yusuf Ağa, çavuşbaşı 336, 337, 387, 388

Z

Zbaraski, Krzysztof 99

Zekeriyaşade Yahya Efendi 292, 314, 322, 343

Zichy, Pál, the vice-captain of Győr 271, 320

Żółkiewski, Stanisław 247

Zrínyi, György 158, 175, 180, 184

Zülfikar Efendi 239, 243, 250

Zülfikar Pasha, beylerbey of Özü 247

Index of place names

In each case the name of the location in the official language of the current state where it is situated, is given in italics. If the place name is different in Hungarian from its early modern form, or the location became a part of a larger settlement, it is also indicated, and the current name is given in italics.

A

Adrianople, *Edirne* (Turkish) 436
Ajnácskő (Hungarian), *Hajnačka* (Slovak),
Pirsenstein (German) 333
Alag / *Dunakeszi* (Hungarian) 185
Almás / *Dunaalmás* (Hungarian) 96, 138, 142,

B

Bács (Hungarian), *Bač* (Serbian), Batsch
(German) 237, 272, 326, 327
Bácska region (Hungarian), *Bačka* (Serbian),
Batschka (German) 2, 27, 47, 72
Baj (Hungarian), Woj (German) 142–148
Baja (Hungarian), Frankenstadt (German) 47,
55, 137
Bajcsavár (Hungarian), Bajča (Croatian),
Weitschawar (German) 348
Balassagyarmat (Hungarian), Balážské Ďarmoty
(Slovak), Jahrmarkt (German) 2, 10, 55,
72, 137, 185, 237, 241, 271, 273, 328,
331–334, 385, 399
Bánkeszi (Hungarian), *Bánov* (Slovak) 96
Bát (Hungarian), *Bátovce* (Slovak), Frauenmarkt
(German) 207, 422, 427
Belgrade, *Beograd* (Serbian), Nándorfehérvár
(Hungarian), Griechisch Weissenburg
(German) 5–7, 13, 21, 30, 34, 37–40, 43–
49, 94, 109, 117, 263, 266, 271, 304, 311,
314, 320, 321, 328, 330, 335, 364, 385–388,
395, 414, 417, 424, 427, 436, 440
Bicske (Hungarian), Witschke (German) 278,
362, 385
Bodony (Hungarian) 398
Bohemia 36, 73, 75, 83, 93, 137, 157, 193
Bolondvár / *Balatonszemes* (Hungarian) 5, 247
Böszörmény / *Hajdúböszörmény* (Hungarian),
Betschermen (German), Sângheorghe sau
Beşermeni (Romanian) 260, 412

Brkiševina (Croatian) 12
Budafok / *Budapest* (Hungarian) 241
Buják (Hungarian) 178, 320

C, Cs

Cegléd (Hungarian), Zieglet (German) 276, 328
Chocim (Polish), *Khotyn* (Ukrainian), Hotin
(Romanian and Turkish) 83, 390, 391
Constantinople, *Istanbul* (Turkish) 6, 18, 24, 30,
44, 47, 54–56, 85, 90–92, 103, 120, 166,
186, 191, 224, 231, 249, 263–267, 271,
302, 304, 318, 343, 349, 350, 357, 367,
370, 379, 387, 388, 394
Csepreg (Hungarian), Tschapring (German),
Čepreg (Croatian) 227
Csernek (Hungarian), *Cernik* (Croatian) 328
Csobánc (Hungarian) 321
Csókakő (Hungarian) 27, 271

D

Damásd / *Ipolydamásd* (Hungarian), Damašd
nad Ipľom (Slovak) 199, 200, 205–209,
212–219
Danube river, Duna (Hungarian), Donau
(German), Dunaj (Slovak), Dunav
(Serbian) 114, 122, 187, 213, 235, 241,
262, 263, 271, 306, 342, 362, 415
Dés (Hungarian), *Dej* (Romanian), Deesch
(German) 247
Dessau (German) 192
Dmitrovgrad → Kajali
Divény (Hungarian), *Divín* (Slovak) 241, 331–334
Dombóvár (Hungarian), Dombowa (German) 320
Drégelypalánk (Hungarian), Palanka (Turkish)
137, 194, 333
Dukagjin (Albanian), Metohija (Serbian) 204, 256
Dunaalmás → Almás
Dunaföldvár → Földvár

Dunakeszi → Alag
Dunapentele → Pentele

E

Eger (Hungarian), Erlau (German), Jáger (Slovakian), Eğri (Turkish) 1–4, 34–36, 41, 44, 46, 83, 84, 96, 107, 113, 120, 170, 178, 201, 204, 205, 209, 237, 241, 247, 262, 263, 284, 294, 305, 320, 320, 331, 333, 392, 394, 398, 404, 415, 427–433
Egerszeg / Zalaegerszeg (Hungarian) 12, 46
Enying (Hungarian) 321
Érd → Hamzsabég
Erdőd (Hungarian), *Erdut* (Croatian)
Érsekújvár (Hungarian), *Nové Zámky* (Slovakian), Neuhäusel (German), Uyvar (Turkish) 9, 38, 39, 96, 114, 200, 201, 212, 218, 257, 263, 270, 271, 281, 313, 327, 329, 331, 351, 380, 392, 398, 407, 432, 437, 438
Eszék (Hungarian), *Osijek* (Croatian) 126, 396, 404, 415
Esztergom (Hungarian), Gran (German), Ostrihom (Slovakian) 1, 7, 12–19, 27, 53, 62, 63, 75, 96, 97, 131, 133, 134, 143, 147, 153–157, 180, 188, 192, 201, 205, 207, 212, 215–220, 230, 233, 235, 238, 252, 261, 262, 267, 268, 285, 287–298, 321, 323, 328–335, 339, 342, 344, 350–353, 362, 381–387, 397, 399, 438

F

Fót (Hungarian) 281, 426
Földvár → Dunaföldvár
Füleek (Hungarian), *Filakovo* (Slovakian), Fülleek (German), Filek (Turkish) 1, 114, 137, 170, 172, 178, 185, 237, 241, 257, 262, 263, 271, 294–297, 320, 331–334, 353, 398

G, Gy

Gács (Hungarian), *Halič* (Slovak) 264, 266, 271, 273
Garam river (Hungarian), Hron (Slovak), Gran (German) 262, 263, 272
Gesztes / Várgesztes (Hungarian), Gestitz (German) 205, 206, 248
Gimes / Ghymes (Hungarian), *Jelenec* (Slovak) 192

Gyöngyös (Hungarian), Gengeß (German) 208, 209, 212
Győr (Hungarian), Raab (German), Jura (Croatian), Yaniğ (Turkish) 27, 57, 109, 133, 172, 178, 185, 187, 248, 263, 266, 271, 273, 278, 283–291, 300, 320–322, 350–354, 385, 387
Gyula (Hungarian), Jula (German and Romanian), Göle (Turkish) 7, 36, 58, 268, 402, 411, 416, 433
Gyulafehérvár (Hungarian), *Alba Iulia* (Romanian), Weissenburg / Karlsburg (German) 58, 432, 433

H

Hadház / *Hajdúhadház* (Hungarian) 260
Hainburg an der Donau (German) 7, 14
Hajdúböszörmény → Böszörmény
Hajdúhadház → Hadház
Hajdúnánás → Nánás
Hajdúszoboszló → Szoboszló
Hamzsabég / *Érd* (Hungarian), Hanzelbeck (German), Andzabeg (Croatian), Hamzabeg (Turkish) 185, 292, 364
Hatvan, Hottwan (German) 2, 47, 91, 143, 178, 185, 209, 237, 241, 263, 265, 274, 326–335, 346, 428
Hercegszőlős (Hungarian), *Kneževi Vinogradi* (Croatian) 309
Hisarlik (Turkish), *Grocka* (Serbian) 99
Hodonín (Czech), Hodolin (Hungarian), Göding (German) 115, 122
Hosszúfalu (Hungarian), *Dolga Vas* (Slovenian) 380
Hrusó / Magasmajtény (Hungarian), *Hrušov* (Slovakian) 136
Huszt (Hungarian), *Hust* (Ukrainian), Husst (German) 247

I

Ilok (Croatian), Újlak (Hungarian) 274, 357
Ipolydamásd → Damásd
Izsa (Hungarian), *Iža* (Slovak) 96

J

Jagodina (Serbian) 315
Jászberény (Hungarian) 271
Jászkarajenő → Kara

K

Kaba (Hungarian) 412
Kálló / Nagykálló (Hungarian) 408, 429
Kanizsa / Nagykanizsa (Hungarian), Velika Kaniža (Croatian), Großkirchen (German), Kanije (Turkish) 12, 41, 44, 46, 60, 77, 81–84, 87, 92, 114, 140, 143, 175, 185, 194, 204, 205, 286, 290, 296, 297, 320–322, 329, 362, 380, 382, 394, 398, 404, 427–432
Kapornak (Hungarian), *Krplivnik* (Slovenian) 140
Kaposvár (Hungarian), Ruppertsburg (German), Kapošvar (Croatian) 266, 320, 426
Kara / Jászkarajenő (Hungarian) 241
Karád (Hungarian) 320
Kassa (Hungarian), *Košice* (Slovakian), Kaschau (German) 89, 94, 100, 227, 390, 410, 417, 430
Kecskefém (Hungarian), Ketschkemet (German), Kečekemet (Slovak) 7, 276, 322, 350, 353
Kékkő (Hungarian), *Modrý Kameň* (Slovak), Blauenstein (German) 241, 331–334
Kemend / Kemendollár (Hungarian) 140
Kerepes (Hungarian) 178
Kisfalud (Hungarian) 438
Kiskomárom / Zalakomár (Hungarian) 60, 271, 290, 321, 362, 429
Kismarton (Hungarian), *Eisenstadt* (German), Željezno (Croatian) 275, 394
Klis (Croatian), Clissa (Italian), Kilis (Turkish) 6, 95
Komárom (Hungarian), *Komárno* (Slovak), Komorn (German) 17, 18, 22, 25, 32, 41, 51–55, 66, 67, 126–128, 131–137, 142, 143, 146, 148, 151, 155, 158, 164–168, 178, 188–190, 201, 205–209, 212, 213, 216, 219, 222, 223, 231, 233, 238, 252, 259, 261, 267, 268, 271, 275–280, 285–291, 295–298, 312, 319, 321, 329, 341, 347, 349, 355, 356, 360, 362, 382, 384, 387, 396, 400, 433
Koppány / Törökkoppány (Hungarian), Kopan (Turkish) 44, 46, 156, 176, 178, 241, 263, 271, 278, 321–328, 410, 427
Kostajnica (Croatian) 12, 320
Körmend (Hungarian), Kirment (German), Kermedin (Slovenian) 262, 263

Körmöcbánya (Hungarian), *Kremnica* (Slovak), Kremnitz (German) 200, 262, 263, 307, 344, 430
Körös / Nagykörös (Hungarian) 276
Kövár (Hungarian), *Cetatea Chioarului* (Romanian) 247
Kruševac (Serbian), Alacahisar (Turkish) 194, 204, 256
Kulpa river (Hungarian), Kupa (Croatian), Kolpa (Slovenian) 12

L

Lakompak (Hungarian), *Lackenbach* (German), Lakimpuh (Croatian) 433
Lippa (Hungarian and Serbian), *Lipova* (Romanian and Serbian), Lipva (Turkish) 58, 203, 247, 393, 402, 410, 426, 432
Lóc / Nagylóc (Hungarian), Veľké Lovce (Slovak) 310
Lőrinci (Hungarian), Lorinec (Slovak) 185
Lusatia 73, 75, 83, 93
Lutter am Babenberge (German) 190

M

Magyaralmás 362
Magasmajtény → *Hrusó*
Maros / Nagymaros (Hungarian), Großmarosch (German), Veľká Maruša (Slovak) 137, 159, 261, 281
Marót / Pilismarót (Hungarian), Pilišské Moravce (Slovak) 271
Méznevelő (Hungarian), *Medovarce* (Slovak) 369
Modor (Hungarian), *Modra* (Slovak), Modern (German) 30
Monoszló (Hungarian), *Moslavina* (Croatian) 27, 328, 333
Moravia 73, 75, 83, 93, 122, 190

N, Ny

Nádudvar / Nemesnádudvar (Hungarian), Nadwar (German) 137
Nagyhöflány (Hungarian), *Großhöflein* (German), Velika Holovajna (Croatian) 382
Nagykálló → *Kálló*
Nagykanizsa → *Kanizsa*
Nagykörös → *Körös*
Nagylak (Hungarian), *Nădlac* (Romanian), Nadlak (Slovak) 320

- Nagylóc → Lóc
 Nagymaros → Maros
 Nagypáli → Páli (Hungarian)
 Nagysalló (Hungarian), *Tekovské Lužany* (Slovak) 262, 263, 271, 331
 Nánás / *Hajdúnánás* (Hungarian) 260, 412
 Nemesnádudvar → Nádudvar
 Nemcsény (Hungarian), *Nemčňany* (Slovak) 270
Nógrád (Hungarian), Neuburg (German), Novohrad (Slovak), Novigrad (Turkish) 10, 77, 114, 137, 185, 194, 198–200, 247, 281, 322, 323, 333, 346, 350, 352, 385, 392
 Nyitra (Hungarian), *Nitra* (Slovak), Neutra (German) 263, 266, 272
 Nyitra river (Hungarian), *Nitra* (Slovak), Neutra (German) 262, 263
- O, Ő**
Ónod (Hungarian) 4
 Oppeln (German), *Opole* (Polish) 227
 Ózd → Sajóvárkony
 Özü (Turkish), *Ochakiv* (Ukrainian), Ochakov (Russian), Oceaov (Romanian) 114, 247, 256
- P**
Paks (Hungarian), Paksch (German) 41, 414
 Palánka → Drégelypalánk
Palkonya (Hungarian), Balken (German) 4
Paraćin (Serbian) 315
 Párkány (Hungarian), *Štúrovo* (Slovak), Gockern (German) 63, 78, 96, 149–152, 155, 270, 272, 381, 385
 Pentele / *Dunaiújváros* (Hungarian) 126, 127, 353, 398
 Páli / *Nagypáli* (Hungarian) 296, 297, 321
Páty (Hungarian), Bath (German) 364
Pécs (Hungarian), Fünfkirchen (German), Pečuk (Croatian), Pečuj (Serbian) 60, 320, 323, 326, 327, 398
 Pest / *Budapest* (Hungarian), Pesth (German), Pešta (Croatian) 10, 31, 41, 122, 137, 178, 185, 265, 271, 303–310, 317, 321, 323, 326–335, 338, 353, 362, 372, 398, 426–429
Petrinja (Croatian) 182, 184
 Pilismarót → Marót
Polgár (Hungarian) 260
- Pozsony (Hungarian), *Bratislava* / Prešporok (Slovak), Pressburg (German) 77, 93, 105, 114, 187, 190, 227, 275, 350, 418,
 Prizren (Serbian and Turkish), Prizreni (Albanian) 185, 194, 204, 256
 Püspökszilágy → Szilágy
 Prague, *Praha* (Czech) 7, 14, 83, 104, 146, 273,
- R**
 Ratibor (German), *Racibórz* (Polish), Ratiboř (Czech) 227
 Rimaszombat (Hungarian), *Rimavská Sobota* (Slovak), Großsteffelsdorf (German) 211
- S**
 Sajóvárkony / *Ózd* (Hungarian) 331
Sarajevo (Bosnian, Serbian and Croatian), Saraybosna (Turkish) 173, 263, 271
Shkodër (Albanian), İşkodra (Turkish) 204, 256
 Siklós 27, 398
 Silesia 73, 75, 83, 93, 227, 249, 415
Simontornya (Hungarian), Şimontorna (Turkish) 258, 321, 323, 326, 327
Skopje (Macedonian), Shkup (Albanian), Üsküp (Turkish) 263
 Somoskő / *Salgótarján* (Hungarian) 294, 297, 333
Sopron (Hungarian), Ödenburg (German), Šopron (Croatian) 165, 357
- Sz**
 Szalatnya (Hungarian), *Slatina* (Slovak) 331, 334
Szécsény (Hungarian), Sečany (Slovak) 2, 10, 137, 178, 185, 193, 194, 241, 257, 265, 274, 276, 305, 307, 310, 313, 327, 329, 333, 334, 337, 338, 346, 380, 382, 385
Székesfehérvár (Hungarian), Stihlweissenburg (German), Stoličný Behrad (Slovak), Ístolni Belgrad (Turkish) 27, 34, 57, 156, 172, 200, 263, 266, 271, 281, 326–335, 362, 385, 394, 414
Székszárd (Hungarian), Sechsard (German), Seksar (Croatian), Sekçay (Turkish) 321, 323, 326, 327
Szeged (Hungarian), Szegedin (German), Segedin (Serbian and Turkish) 27, 29, 35–39, 44–48, 72, 137, 237, 241, 264, 266, 271, 323, 398

- Szentmargitbánya (Hungarian), *Sankt Margaraethen im Burgenland* (German), Margareta (Croatian) 172
- Szentmiklós / *Szigetszentmiklós* (Hungarian) 321
- Szigetszentmiklós → Szentmiklós
- Szigetvár* (Hungarian), *Großsiget* (German), Siget (Croatian), Zigetvar (Turkish) 27, 143, 303, 326, 327, 382, 394, 398, 410, 429, 431, 434
- Szilágy / *Püspökszilágy* (Hungarian) 178
- Szoboszló / *Hajdúszoboszló* (Hungarian), Sebeslav (Slovak) 260, 412, 415
- Szolnok* (Hungarian), Sollnock (German) 4, 47, 271, 275, 326–335, 350, 353, 384, 402, 412, 436
- Szomolya* (Hungarian) 297
- Szögyén (Hungarian), *Svodín* (Slovak), Seldin (German) 46, 96, 149–152, 155, 235, 284, 310, 342, 375, 380–385, 394, 399, 431, 433, 441
- Szőny* (Hungarian), Sön (Turkish) 136–138, 142, 144, 202, 205, 213–218, 230–236, 239–243, 253, 275–278, 285, 292, 302, 304, 317, 321, 322, 328, 329, 333, 335, 348–351, 371, 382, 409, 410, 429, 431, 438
- T**
- Tata* (Hungarian), Totis (German) 138–151, 266, 271, 312, 321, 350–354, 362, 364, 385, 389, 392, 394, 411
- Teszér (Hungarian), *Hontianske Tesáre* (Slovak), Dessir (German) 438
- Thessaloniki* (Greek), Selanik (Turkish) 263
- Tökaj* (Hungarian), Tokey (German) 171
- Tolna* (Hungarian), Tolnau (German) 41, 47, 55, 176, 178
- Tököl* (Hungarian), Teckel (German), Tukulja (Croatian) 53
- Törökkoppány → Koppány
- Tržan* (Croatian) 328
- Tura* (Hungarian) 178
- Trencsén (Hungarian), *Trenčín* (Slovak), Trentschin (German) 93
- Ú**
- Újbars (Hungarian), *Nový Tekov* (Slovak) 205, 207
- V, W**
- Vág river (Hungarian), Váh (Slovak), Waag (German) 115, 262
- Vál* (Hungarian) 278, 321, 362
- Valkóc (Hungarian), *Volkovce* (Slovak) 270
- Vámospércs* (Hungarian) 260
- Várad / *Nagyvárad* (Hungarian), *Oradea* (Romanian), *Großwardein* (German), Varad (Turkish) 30, 247, 249, 389, 411, 415–417, 420, 423, 424, 433
- Varasd (Hungarian), *Varaždin* (Croatian), Warasdin (German), Varasino (Italian) 320
- Várgesztes → Gesztes
- Vécsés* (Hungarian), Wetschesch (German) 158
- Végles (Hungarian), *Viglaš* (Slovak) 331
- Vereb* (Hungarian), Spatzendorf (German) 271
- Verebély (Hungarian), *Vrāble* (Slovak) 131, 192
- Verőce* (Hungarian), Werowitz (German), Verovce (Slovak) 261
- Visegrád* (Hungarian), Plintenburg (German), Vyšehrad (Slovak) 261
- Vučitrn (Serbian), Vushtrri (Albanian), Viçitiriri (Turkish) 204, 256
- White Carpathians 190
- Z**
- Zalaegerszeg → Egerszeg
- Zemun* (Serbian), Zimony (Hungarian) 266
- Zenta (Hungarian and German), *Senta* (Serbian) 241
- Zsámbék* (Hungarian), Schambeck (German) 133, 139, 144–146, 321, 350
- Zsarnóca (Hungarian), *Žarnovica* (Slovak) 207
- Zsitva river (Hungarian), Žitava (Slovak) 149
- Zsitvatorok (Hungarian) 5, 7, 11, 60, 62, 119, 138, 149, 157, 235, 247, 259, 269, 275, 321, 323, 326–337, 355, 356, 362, 376, 384